

สูตรนตปิฎก มชฌิมนิกายสส

ปจโม ภาโค

มูลปณาสกั

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

มูลปริยายวคฺโค

มูลปริยายสูตรํ

[๑] เอวมฺเม สฺกั เอกั สมยั ภควา อุกกณฺจายั วิหฺรติ
สุภควเน สาลราชมฺเเล ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
ภิกฺขโวติ ฯ ภาทฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ ภควา
เอตทโวจ สพฺพทฺมมฺมูลปริยายั โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ๑ ตั
สุณฺณ สาทฺกั มนสิโกโรธ ภาสิสฺสามิติ ฯ เอวมฺภนฺเตติ โข เต
ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒] ภควา เอตทโวจ อิทฺ ภิกฺขเว อสฺสุตฺวา ปุณฺชชฺโน
อริยานั อทสฺสาวี อริยทฺมมฺสฺส อโกวิทฺ อริยทฺมฺเม อวินีโต
สปฺปริสฺธานั อทสฺสาวี สปฺปริสฺทมฺมฺสฺส อโกวิทฺ สปฺปริสฺทมฺเม
อวินีโต ปจฺวี ปจฺวิโต สลฺขานาติ ปจฺวี ปจฺวิโต สลฺลตฺวา
ปจฺวี มลฺลติ ปจฺวียา มลฺลติ ปจฺวิโต มลฺลติ ปจฺวิมฺเมติ
#๑ ม. ย. เทเสสฺสามิ ฯ

สูตรต ม. มูลปณณาสกั - หน้าที่ 2

มณฺฑติ ปจวี อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสชาติ
วทามิ ฯ อาปี อาปโต สลฺยชานาติ อาปี อาปโต สลฺยตฺวา
อาปี มณฺฑติ อาปสฺมี มณฺฑติ อาปโต มณฺฑติ อาปมฺเมติ
มณฺฑติ อาปี อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสชาติ
วทามิ ฯ เตชํ เตชโต สลฺยชานาติ เตชํ เตชโต สลฺยตฺวา เตชํ
มณฺฑติ เตชสฺมี มณฺฑติ เตชโต มณฺฑติ เตชมฺเมติ มณฺฑติ
เตชํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ
วายํ วายโต สลฺยชานาติ วายํ วายโต สลฺยตฺวา วายํ มณฺฑติ
วายสฺมี มณฺฑติ วายโต มณฺฑติ วายมฺเมติ มณฺฑติ วายํ
อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ ภูเต
ภูตโต สลฺยชานาติ ภูเต ภูตโต สลฺยตฺวา ภูเต มณฺฑติ ภูเตสุ
มณฺฑติ ภูตโต มณฺฑติ ภูเต เมติ มณฺฑติ ภูเต อภินนฺทติ ฯ
ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ เทเว เทวโต
สลฺยชานาติ เทเว เทวโต สลฺยตฺวา เทเว มณฺฑติ เทเวสุ มณฺฑติ
เทวโต มณฺฑติ เทเว เมติ มณฺฑติ เทเว อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส
เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ ปชาปตี ปชาปติโต สลฺยชานาติ
ปชาปตี ปชาปติโต สลฺยตฺวา ปชาปตี มณฺฑติ ปชาปติสฺมี
มณฺฑติ ปชาปติโต มณฺฑติ ปชาปติมฺเมติ มณฺฑติ ปชาปตี
อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ พุรหฺมํ
พุรหฺมโต สลฺยชานาติ พุรหฺมํ พุรหฺมโต สลฺยตฺวา พุรหฺมํ

มณฺณติ พุรหุมนิ มณฺณติ พุรหุมโต มณฺณติ พุรหุम्म เมติ
มณฺณติ พุรหุम्म อภินนุทติ ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสาติ
วทามิ ฯ อากฺขฺสเร อากฺขฺสรโต สลฺยชานาติ อากฺขฺสเร อากฺขฺสรโต
สลฺยตฺวา อากฺขฺสเร มณฺณติ อากฺขฺสเรสุ มณฺณติ อากฺขฺสรโต
มณฺณติ อากฺขฺสเร เมติ มณฺณติ อากฺขฺสเร อภินนุทติ ฯ ตั
กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ สุกฺกิณฺเฬ ๑ สุกฺกิณฺเฬโต
สลฺยชานาติ สุกฺกิณฺเฬ สุกฺกิณฺเฬโต สลฺยตฺวา สุกฺกิณฺเฬ มณฺณติ
สुकฺกิณฺเฬสุ มณฺณติ สุกฺกิณฺเฬโต มณฺณติ สุกฺกิณฺเฬ เมติ มณฺณติ
สुकฺกิณฺเฬ อภินนุทติ ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสาติ
วทามิ ฯ เวหฺปฺผล เวหฺปฺผลโต สลฺยชานาติ เวหฺปฺผล เวหฺปฺผลโต
สลฺยตฺวา เวหฺปฺผล มณฺณติ เวหฺปฺผลสุ มณฺณติ เวหฺปฺผลโต
มณฺณติ เวหฺปฺผล เมติ มณฺณติ เวหฺปฺผล อภินนุทติ ฯ ตั
กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ อภิภู อภิภูโต สลฺยชานาติ
อภิภู อภิภูโต สลฺยตฺวา อภิภู มณฺณติ อภิภูสุมิ มณฺณติ
อภิภูโต มณฺณติ อภิภูมฺเมติ มณฺณติ อภิภู อภินนุทติ ฯ ตั
กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสาติ วทามิ ฯ อากาसानฺนฺจายตฺนํ
อากาसानฺนฺจายตฺนโต สลฺยชานาติ อากาसानฺนฺจายตฺนํ
อากาसानฺนฺจายตฺนโต สลฺยตฺวา อากาसानฺนฺจายตฺนํ มณฺณติ
อากาसानฺนฺจายตฺนํสุมิ มณฺณติ อากาसानฺนฺจายตฺนโต มณฺณติ
อากาसानฺนฺจายตฺนํมฺเมติ มณฺณติ อากาसानฺนฺจายตฺนํ อภินนุทติ ฯ
#๑ ยู. สุกฺกิณฺเฬ ๑ สพฺพตฺถา อีทิสฺเมว ฯ

ตั้ง กิเลส เหตุ ๑ อปริยชาติ ตสฺสาติ วทามิ ๑ วิญญาณญายตนัน
วิญญาณญายตนโต สลฺขานาติ วิญญาณญายตนัน
วิญญาณญายตนโต สลฺลตฺวา วิญญาณญายตนัน มลฺลติ
วิญญาณญายตนสมึ มลฺลติ วิญญาณญายตนโต มลฺลติ
วิญญาณญายตนมฺเมติ มลฺลติ วิญญาณญายตนัน อภินฺนุทฺติ ๑

ตั้ง กิเลส เหตุ ๑ อปริยชาติ ตสฺสาติ วทามิ ๑ อากิลฺลญาย
ยตนัน อากิลฺลญายตนโต สลฺขานาติ อากิลฺลญายตนัน
อากิลฺลญายตนโต สลฺลตฺวา อากิลฺลญายตนัน มลฺลติ
อากิลฺลญายตนสมึ มลฺลติ อากิลฺลญายตนโต มลฺลติ
อากิลฺลญายตนมฺเมติ มลฺลติ อากิลฺลญายตนัน อภินฺนุทฺติ ๑ ตั้ง

กิเลส เหตุ ๑ อปริยชาติ ตสฺสาติ วทามิ ๑ เนวสลฺลณานาสลฺลยตนัน
เนวสลฺลณานาสลฺลยตนโต สลฺขานาติ เนวสลฺลณานาสลฺลยตนัน
เนวสลฺลณานาสลฺลยตนโต สลฺลตฺวา เนวสลฺลณานาสลฺลยตนัน
มลฺลติ เนวสลฺลณานาสลฺลยตนสมึ มลฺลติ เนวสลฺลนา-

นาสลฺลยตนโต มลฺลติ เนวสลฺลณานาสลฺลยตนมฺเมติ มลฺลติ
เนวสลฺลณานาสลฺลยตนัน อภินฺนุทฺติ ๑ ตั้ง กิเลส เหตุ ๑ อปริยชาติ
ตสฺสาติ วทามิ ๑ ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐโต สลฺขานาติ ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐโต
สลฺลตฺวา ทิฏฺฐิ มลฺลติ ทิฏฺฐสมึ มลฺลติ ทิฏฺฐโต มลฺลติ
ทิฏฺฐมฺเมติ มลฺลติ ทิฏฺฐิ อภินฺนุทฺติ ๑ ตั้ง กิเลส เหตุ ๑ อปริยชาติ
ตสฺสาติ วทามิ ๑ สุตฺ สุตโต สลฺขานาติ สุตฺ สุตโต สลฺลตฺวา

สูตรต ม. มูลปณณาสกั - หน้าที่ 5

สฺตํ มลฺลติ สฺตสฺมี มลฺลติ สฺตโต มลฺลติ สฺตมเมติ
มลฺลติ สฺตํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺวตํ ตสฺสชาติ
วทามิ ฯ มุตํ มุตโต สลฺยชานาติ มุตํ มุตโต สลฺยตฺวา มุตํ
มลฺลติ มุตสฺมี มลฺลติ มุตโต มลฺลติ มุตมเมติ มลฺลติ
มุตํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺวตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ
วิญฺเฒาตํ วิญฺเฒาตโต สลฺยชานาติ วิญฺเฒาตํ วิญฺเฒาตโต สลฺยตฺวา
วิญฺเฒาตํ มลฺลติ วิญฺเฒาตสฺมี มลฺลติ วิญฺเฒาตโต มลฺลติ
วิญฺเฒาตมเมติ มลฺลติ วิญฺเฒาตํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ
อปริณฺวตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ เอกตฺตํ เอกตฺตโต สลฺยชานาติ
เอกตฺตํ เอกตฺตโต สลฺยตฺวา เอกตฺตํ มลฺลติ เอกตฺตสฺมี มลฺลติ
เอกตฺตโต มลฺลติ เอกตฺตมเมติ มลฺลติ เอกตฺตํ อภินนฺทติ ฯ
ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺวตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ นานตฺตํ
นานตฺตโต สลฺยชานาติ นานตฺตํ นานตฺตโต สลฺยตฺวา นานตฺตํ
มลฺลติ นานตฺตสฺมี มลฺลติ นานตฺตโต มลฺลติ นานตฺตมเมติ
มลฺลติ นานตฺตํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺวตํ
ตสฺสชาติ วทามิ ฯ สพฺพํ สพฺพโต สลฺยชานาติ สพฺพํ สพฺพโต
สลฺยตฺวา สพฺพํ มลฺลติ สพฺพสฺมี มลฺลติ สพฺพโต มลฺลติ
สพฺพมเมติ มลฺลติ สพฺพํ อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ
อปริณฺวตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ นิพฺพานํ นิพฺพานโต สลฺยชานาติ
นิพฺพานํ นิพฺพานโต สลฺยตฺวา นิพฺพานํ มลฺลติ นิพฺพานสฺมี

มณฺณติ นิพฺพานโต มณฺณติ นิพฺพานมฺเมติ มณฺณติ นิพฺพานํ
อภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อปริณฺณตํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ

ปฺลุชฺชนวเสน ปจฺมณยญฺมิปริจฺเณโท ฯ

[๑] โยปี โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสโห อปฺปตฺตมานโส อนฺตฺตรํ
โยคกฺขมํ ปตฺถยมาโน วิหฺรติ ฯ โสปี ปจฺวี ปจฺวิโต อภิชานาติ
ปจฺวี ปจฺวิโต อภิญฺญา ย ปจฺวี มามณฺณติ ปจฺเวีย มามณฺณติ
ปจฺวิโต มามณฺณติ ปจฺวิมฺเมติ มามณฺณติ ปจฺวี มาภินนฺทติ ๑ ฯ ตํ
กิสฺส เหตุ ฯ ปริณฺณเอยฺยํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ เปฯ อ่าปี เตชฺ วัยํ
ญฺเต เทเว ปชาปฺตี พุรหฺมํ อากฺขฺสเร สุกฺกิณฺเห เวหฺปฺผล
อภิกฺกั อากาसानญฺจายตฺนํ วิญฺญาณญฺจายตฺนํ อากิณฺจญฺจายตฺนํ
เนวสณฺณานาสณฺณายตฺนํ ทิฏฺฐิํ สุตฺตํ มุตฺตํ วิญฺญาตํ เอกตฺตํ นานตฺตํ
สพฺพํ นิพฺพานํ นิพฺพานโต อภิชานาติ นิพฺพานํ นิพฺพานโต
อภิญฺญา ย นิพฺพานํ มามณฺณติ นิพฺพานสฺมี มามณฺณติ นิพฺพานโต
มามณฺณติ นิพฺพานมฺเมติ มามณฺณติ นิพฺพานํ มาภินนฺทติ ฯ ตํ
กิสฺส เหตุ ฯ ปริณฺณเอยฺยํ ตสฺสชาติ วทามิ ฯ

เสขวเสน ทฺตฺติยนยญฺมิปริจฺเณโท ฯ

[๔] โยปี โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว วุสิตวา
กตฺตกรณฺเียว โอหิตภาโร อนฺุปฺปตฺตสทฺตโต ปริกฺขิณฺภวสฺสโยชโน
สมฺมทญฺญา วิมุตฺโต โสปี ปจฺวี ปจฺวิโต อภิชานาติ ปจฺวี
#๑ กตฺถจฺจิ มาภินนฺทติ ฯ

ปจวิโต อภิญญา ปจวี น มลลติ ปจวียา น มลลติ
ปจวิโต น มลลติ ปจวิมเมติ น มลลติ ปจวี นาภินนุทติ ฯ
ตัม กิสฺส เหตุ ฯ ปริณฺณตัม ตสฺสาติ วทามิ ฯเปฯ อาปี เตชํ
วายั ภูเต เทเว ปชาปตี พุรหุํ อภสฺสเร สุกฺกิณฺเฬห เวหปฺพล
อภิกฺขุ อากาसानญายตณํ วิญฺญาณญายตณํ อากิญจญฺายตณํ
เนวสณฺณานาสญฺายตณํ ทิฏฺฐิ สุตฺตํ มุตฺตํ วิญฺญาตัม เอกตฺตํ นานตฺตํ
สพฺพํ นิพฺพานํ นิพฺพานโต อภิชานาติ นิพฺพานํ นิพฺพานโต
อภิญญา นิพฺพานํ น มลลติ นิพฺพานสฺมี น มลลติ นิพฺพานโต
น มลลติ นิพฺพานมเมติ น มลลติ นิพฺพานํ นาภินนุทติ ฯ
ตัม กิสฺส เหตุ ฯ ปริณฺณตัม ตสฺสาติ วทามิ ฯ

ชีณาสวเวสน ตตฺยนยภุมิปริจฺเณโท ฯ

[๕] โยปี โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว วุสิตวา
กตกรณฺิโย โอิหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทฺตโต ปริกฺชีณภวสฺโยชโน
สมฺมทลฺลนา วิมุตฺโต โสปี ปจวี ปจวิโต อภิชานาติ ปจวี
ปจวิโต อภิญญา ปจวี น มลลติ ปจวียา น มลลติ
ปจวิโต น มลลติ ปจวิมเมติ น มลลติ ปจวี นาภินนุทติ ฯ
ตัม กิสฺส เหตุ ฯ ขยา รากสฺส วีตฺราคตฺตา ฯเปฯ อาปี เตชํ
วายั ภูเต เทเว ปชาปตี พุรหุํ อภสฺสเร สุกฺกิณฺเฬห เวหปฺพล
อภิกฺขุ อากาसानญายตณํ วิญฺญาณญายตณํ อากิญจญฺายตณํ

เนวสณณานาสณณายตนั ทิฏฐั สุตั มุตั วิญญาตั เอกตตั นานตตั
สพพิ นิพพานั นิพพานโต อภิชานาติ นิพพานั นิพพานโต
อภิญญา นิพพานั น มลลติ นิพพานสมิ น มลลติ นิพพานโต
น มลลติ นิพพานมเมติ น มลลติ นิพพานั นาภินนุทติ ฯ
ตั กิสส เหตุ ฯ ขยา รากสส วิตรากตตา ฯ

จีณาสวเสน จตุตถนยภูมิปริจเฉโท ฯ

[๖] โยปี โส ภิกขเว ภิกขุ อรหัง จีณาสโว วุสิตวา
กตกรรมโย โอิหิตภาโร อนุปตตตตตโต ปริกจีณภวัสโยชโน
สมมทลลญา วิมุตโต โสปี ปจวี ปจวิโต อภิชานาติ ปจวี
ปจวิโต อภิญญา ปจวี น มลลติ ปจวียา น มลลติ
ปจวิโต น มลลติ ปจวิมเมติ น มลลติ ปจวี นาภินนุทติ ฯ
ตั กิสส เหตุ ฯ ขยา โทสสส วิตโทสตตตา ฯเปฯ อापึ เตชั
วายั ภูเต เทเว ปชาปตี พุรหัม อากสสเร สุกกิณ्हเว เวหปผล
อภิกุ อากาसानณายตนั วิญญาณณายตนั อากิณญญาตนั
เนวสณณานาสณณายตนั ทิฏฐั สุตั มุตั วิญญาตั เอกตตั นานตตั
สพพิ นิพพานั นิพพานโต อภิชานาติ นิพพานั นิพพานโต
อภิญญา นิพพานั น มลลติ นิพพานสมิ น มลลติ
นิพพานโต น มลลติ นิพพานมเมติ น มลลติ นิพพานั
นาภินนุทติ ฯ ตั กิสส เหตุ ฯ ขยา โทสสส วิตโทสตตตา ฯ

จีณาสวเสน ปญจมนยภูมิปริจเฉโท ฯ

[๗] โยปี โส ภิกขเว ภิกขุ อรหัง จีณาสโว วุสิตวา
กตกรณัโย โอิหิตภาโร อนุปตฺตตสทฺตโต ปริกฺขินภวสัโยชโน
สมฺมทณฺญา วิมุตโต โสปี ปจวี ปจฺวิโต อภิชานาติ ปจวิ
ปจฺวิโต อภิญฺญา ย ปจวี น มลฺลติ ปจฺวียา น มลฺลติ
ปจฺวิโต น มลฺลติ ปจฺวิเมติ น มลฺลติ ปจวี นาภินนฺทติ ฯ
ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ขยา โมหสฺส วิตโมหตฺตา ฯเปฯ อापึ เตชั
วายั ภูเต เทเว ปชาปตี พุรหุมั อากฺขสฺเร สุกฺกิณฺเห เวหฺปฺผล
อภิกฺกุ อากาसानญฺจาตณั วิญฺญาณญฺจาตณั อากิณฺจญฺญาตณั
เนวสณฺณานาสณฺญาตณั ทิฏฺฐิ สุตติ มุตติ วิญฺญาตติ เอกตฺตํ นานตฺตํ
สพฺพิ นีพฺพานั นีพฺพานโต อภิชานาติ นีพฺพานั นีพฺพานโต อภิญฺญา
นีพฺพานั น มลฺลติ นีพฺพานสฺมี น มลฺลติ นีพฺพานโต น
มลฺลติ นีพฺพานมฺเมติ น มลฺลติ นีพฺพานั นาภินนฺทติ ฯ ตํ
กิสฺส เหตุ ฯ ขยา โมหสฺส วิตโมหตฺตา ฯ

จีณาสวเสณ ฉฺฉนฺยญฺมิปริจฺเจโท ฯ

[๘] ตถาคโตปี ภิกขเว อรหัง สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปจวี ปจฺวิโต
อภิชานาติ ปจวี ปจฺวิโต อภิญฺญา ย ปจวี น มลฺลติ ปจฺวียา
น มลฺลติ ปจฺวิโต น มลฺลติ ปจฺวิเมติ น มลฺลติ
ปจวี นาภินนฺทติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปริญฺญาตณฺตํ ตถาคตฺสสาตี
วทามิ ฯเปฯ อापึ เตชั วายั ภูเต เทเว ปชาปตี พุรหุมั
อากฺขสฺเร สุกฺกิณฺเห เวหฺปฺผล อภิกฺกุ อากาसानญฺจาตณั

วิญญาณญายตน์ อากิณญญายตน์ เนวสญญานาสญญายตน์
ทิกุญ์ สุต์ มุต์ วิญญาต์ เอกตต์ นานตต์ สพุพ์ นิพุพาน์
นิพุพานโต อภิขานาติ นิพุพาน์ นิพุพานโต อภิณญาย นิพุพาน์
น มณฺญติ นิพุพานสมิ์ น มณฺญติ นิพุพานโต น มณฺญติ
นิพุพานมฺเมติ น มณฺญติ นิพุพาน์ นาภินนฺทติ ฯ ตั กิสฺส
เหตุ ฯ ปริณฺญาตนฺตํ ตถาคตฺสสาติ วทามิ ฯ

สตตฺวเสน ๑ สตตมณฺญมิปริจฺเณโท ฯ

[๕] ตถาคโตปิ ภิกฺขเว อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปจฺวี ปจฺวิโต
อภิขานาติ ปจฺวี ปจฺวิโต อภิณญาย ปจฺวี น มณฺญติ ปจฺวียน
น มณฺญติ ปจฺวิโต น มณฺญติ ปจฺวิมฺเมติ น มณฺญติ
ปจฺวี นาภินนฺทติ ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ นนฺทิ ๒ ทฺถขสฺส มฺลนฺติ
อิตฺติ วิทิตฺวา ภาวา ซาติ ภูตสฺส ชฺรา มรณฺนฺติ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว
ตถาคโต สพุพฺโส ตณฺหานํ ขยา วิราคา นิโรธา จาคา ปญฺินิสฺสคฺคา
อนฺตตฺรํ สมฺมาสมฺโพธิ์ อภิสมฺพุทฺโธติ วทามิ ฯเปฯ อापึ เตชํ
วายํ ภูเต เทเว ปชาปตี พุรหฺมํ อากฺสฺสเร สุกฺกิณฺเณห เวหปฺพล
อภิกฺุ อากาสาณญายตน์ วิญญาณญายตน์ อากิณญญายตน์
เนวสญญานาสญญายตน์ ทิกุญ์ สุต์ มุต์ วิญญาต์ เอกตต์ นานตต์
สพุพ์ นิพุพาน์ นิพุพานโต อภิขานาติ นิพุพาน์ นิพุพานโต
อภิณญาย นิพุพาน์ น มณฺญติ นิพุพานสมิ์ น มณฺญติ นิพุพานโต
น มณฺญติ นิพุพานมฺเมติ น มณฺญติ นิพุพาน์ นาภินนฺทติ ฯ
#๑ สี. สตถารวเสน ฯ ม. ตถาคตวเสน ฯ ๒ ม. ย. นนฺทิ ฯ

ตัม กิสฺส เหตุ ๑ นนฺทึ ทุกฺขสฺส มุลนฺติ อิติ วิทิตฺวา ภวา
ชาติ ภูตสฺส ชรา มรณฺนฺติ ๑ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตถาคโต สพุพฺโส
ตณฺหานันฺ ขยา วิราคา นิโรธา จาคา ปฏินิสฺสคฺคา อนฺตฺตร
สมฺมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺโธติ วทามิติ ๑

สตุถฺวเสน อภฺจมนยภฺมิปริจฺเฉโท ๑

อิทมฺโวจ ภควา น อตฺตมฺนา ๑ เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตัม
อภินนฺทฺนฺติ ๑

มุลปริยายสุตฺตัม นิฏฺฐิตัม ปจฺมัม ๑

#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

สพฺพาสวสัวรสุตฺตํ

[๑๐] เอวมฺเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา สวาคฺคิยํ วิหฺรติ
เชตวนเ อนาถปิตฺตํทิสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภาทฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ
ภควา เอตทวโจ สพฺพาสวสัวรปริยายํ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ๑
ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามิตี ฯ เอวมฺภนฺเตติ โข เต
ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๑๑] ภควา เอตทวโจ ชานโต อหํ ภิกฺขเว ปสฺสโต
อาสวานํ ขยํ วทามิ โน อชานโต โน อปสฺสโต ฯ กิญจ ภิกฺขเว
ชานโต ก็ ๒ ปสฺสโต อาสวานํ ขโย ๓ โหติ ฯ โยนิโส จ มนสิการิ
อโยนิโส จ มนสิการิ ฯ อโยนิโส ภิกฺขเว มนสิกโรโต อนุปฺปนฺนา
เจว อาสวา อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนา จ อาสวา ปวทฺตฺนฺติ ฯ โยนิโส
จ ๔ ภิกฺขเว มนสิกโรโต อนุปฺปนฺนา เจว อาสวา น อุปฺปชฺชนฺติ
อุปฺปนฺนา จ อาสวา ปหิยฺยฺนฺติ ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว อาสวา ทสฺสนา
ปฺหฺตพฺพา อตฺถิ อาสวา สัวรา ปฺหฺตพฺพา อตฺถิ อาสวา
ปฺฐิเสวนา ปฺหฺตพฺพา อตฺถิ อาสวา อธิวสนา ปฺหฺตพฺพา อตฺถิ
อาสวา ปริวชฺชนา ปฺหฺตพฺพา อตฺถิ อาสวา วิโนทนา ปฺหฺตพฺพา
อตฺถิ อาสวา ภาวนา ปฺหฺตพฺพา ฯ

[๑๒] กตฺเม จ ภิกฺขเว อาสวา ทสฺสนา ปฺหฺตพฺพา ฯ อิธ

#๑ ม. ย. เทเสสฺสามิ ฯ ๒ ม. กิญจ ฯ ๓ ม. ขยํ วทามิ ฯ ๔ กตฺถิจิ จ โขติ อตฺถิ ฯ

ภิกขเว อสสุตวา ปุณฺณชโน อริยานํ อทสฺสาวิ อริยธมฺมสฺส อโกวิทโ
อริยธมฺเม อวินีโต สปุริสํ อทสฺสาวิ สปุริสธมฺมสฺส อโกวิทโ
สปุริสธมฺเม อวินีโต มนสิกรณียะ ธมฺเม นปฺปชานาติ อมนสิกรณียะ
ธมฺเม นปฺปชานาติ ฯ โส มนสิกรณียะ ธมฺเม อปฺปชานนฺโต
อมนสิกรณียะ ธมฺเม อปฺปชานนฺโต ยะ ธมฺมา น มนสิกรณียา
เต ธมฺเม มนสิกรโรติ ยะ ธมฺมา มนสิกรณียา เต ธมฺเม น
มนสิกรโรติ ฯ กตเม จ ภิกขเว ธมฺมา น มนสิกรณียา ยะ ธมฺเม
มนสิกรโรติ ฯ ยสฺส ภิกขเว ธมฺเม มนสิกรโรติ อนุปฺปนฺโน วา
กามาสโว อฺปฺปชชติ อฺปฺปนฺโน วา กามาสโว ปวทฺตติ อนุปฺปนฺโน
วา ภวาสโว อฺปฺปชชติ อฺปฺปนฺโน วา ภวาสโว ปวทฺตติ อนุปฺปนฺโน
วา อวิชฺชาสโว อฺปฺปชชติ อฺปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว ปวทฺตติ
อิเม ธมฺมา น มนสิกรณียา ยะ ธมฺเม มนสิกรโรติ ฯ กตเม จ
ภิกขเว ธมฺมา มนสิกรณียา ยะ ธมฺเม น มนสิกรโรติ ฯ ยสฺส
ภิกขเว ธมฺเม มนสิกรโรติ อนุปฺปนฺโน วา กามาสโว น อฺปฺปชชติ
อฺปฺปนฺโน วา กามาสโว ปหิยฺยติ อนุปฺปนฺโน วา ภวาสโว น
อฺปฺปชชติ อฺปฺปนฺโน วา ภวาสโว ปหิยฺยติ อนุปฺปนฺโน วา
อวิชฺชาสโว น อฺปฺปชชติ อฺปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว ปหิยฺยติ
อิเม ธมฺมา มนสิกรณียา ยะ ธมฺเม น มนสิกรโรติ ฯ ตสฺส
อมนสิกรณียานํ ธมฺมานํ มนสิการา มนสิกรณียานํ ธมฺมานํ
อมนสิการา อนุปฺปนฺนา เจว อาสวา อฺปฺปชชฺนติ อฺปฺปนฺนา จ

อาสวา ปวทุตฺตุนฺติ ฯ โส เอวํ อโยนิโส มนสิกโรติ อโหสิ นฺุ โข
อหํ อตีตมทฺธานํ น นฺุ โข อโหสิ อตีตมทฺธานํ ก็ นฺุ โข
อโหสิ อตีตมทฺธานํ ถลํ นฺุ โข อโหสิ อตีตมทฺธานํ ก็ หุตฺวา
ก็ อโหสิ นฺุ โข อหํ อตีตมทฺธานํ ภวิสฺสามิ นฺุ โข อหํ อนาคตมทฺธานํ
น นฺุ โข ภวิสฺสามิ อนาคตมทฺธานํ ก็ นฺุ โข ภวิสฺสามิ
อนาคตมทฺธานํ ถลํ นฺุ โข ภวิสฺสามิ อนาคตมทฺธานํ ก็ หุตฺวา
ก็ ภวิสฺสามิ นฺุ โข อหํ อนาคตมทฺธานนฺุติ เอตฺรหิ วา ปจฺจุปฺปนฺนมทฺธานํ
อารพฺภ ๑ อชฺฌตฺตํ ถลํถลํ โหติ อหํ นฺุ โขสฺมิ โน
นฺุ โขสฺมิ ก็ นฺุ โขสฺมิ ถลํ นฺุ โขสฺมิ อหํ นฺุ โข สตุโต
กุโต อากโต โส กุหิ คามิ ภวิสฺสตีติ ฯ ตสฺส เอวํ อโยนิโส
มนสิกโรติ นฺุ นฺุ ทิฏฺฐินํ อณฺุตฺตรา ทิฏฺฐิ อฺุปฺปชฺชติ ฯ อตฺถิ เม
อตฺตาคิ วาสฺส สจฺจโต เถตฺโต ทิฏฺฐิ อฺุปฺปชฺชติ ฯ นตฺถิ เม
อตฺตาคิ วาสฺส สจฺจโต เถตฺโต ทิฏฺฐิ อฺุปฺปชฺชติ ฯ อตฺตนาว
อตฺตานํ สลฺขานามิติ วาสฺส สจฺจโต เถตฺโต ทิฏฺฐิ อฺุปฺปชฺชติ ฯ
อตฺตนาว อนตฺตานํ สลฺขานามิติ วาสฺส สจฺจโต เถตฺโต ทิฏฺฐิ
อฺุปฺปชฺชติ ฯ อนตฺตนาว อตฺตานํ สลฺขานามิติ วาสฺส สจฺจโต เถตฺโต
ทิฏฺฐิ อฺุปฺปชฺชติ ฯ อถ วา ปนฺสฺส เอวํ ทิฏฺฐิ โหติ โย เม
อหํ อตฺตาว เวทฺเยยฺย ตฺตร ตฺตร กลฺยาณปาปกานํ กมฺมานํ
วิปากํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ โส โข ปนฺ เม อหํ อตฺตา นิจฺจโ จ ฐโว
สสฺสโต อวิปริณามธมฺโม สสฺสตีสมํ ตเถว จสฺสตีติ ฯ อิหํ วุจฺจติ
#๑ ม. อหํ ปาโ จ นตฺถิ ฯ

ภิกขเว ทิฏฐิศาตัง ทิฏฐิศาหณัง ทิฏฐิกนุตตารโ ๑ ทิฏฐิวิสุงกั ทิฏฐิวิปพนทิตัง
ทิฏฐิสัโชนัน ๑ ทิฏฐิสัโชนนัสยตุโต ภิกขเว อสสุตวา ปุณฺณชโน น
ปริมุจฺจติ ชาตียา ชราย มรณน โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ ๒
น ปริมุจฺจติ ทุกฺขสุมาติ วทามิ ๑ สุตวา จ โข ภิกขเว
อริยสาวโก อริยานัน ทสฺสาวี อริยชฺมมฺสฺส โกวิทฺโธ อริยชฺมเม
สฺวินีโต สปริสฺถานัน ทสฺสาวี สปริสฺตชฺมมฺสฺส โกวิทฺโธ สปริสฺตชฺมเม
สฺวินีโต มนสิกรณียเ ชมฺเม ปชานาติ อมนสิกรณียเ ชมฺเม
ปชานาติ ๑ โส มนสิกรณียเ ชมฺเม ปชานนฺโต อมนสิกรณียเ
ชมฺเม ปชานนฺโต เ ชมฺมา น มนสิกรณียา เต ชมฺเม น
มนสิกรโรติ ๑ เ ชมฺมา มนสิกรณียา เต ชมฺเม มนสิกรโรติ ๑ กตเม
จ ภิกขเว ชมฺมา น มนสิกรณียา เ ชมฺเม น มนสิกรโรติ ๑
ยสฺส ภิกขเว ชมฺเม มนสิกรโรโต อนุปฺปนฺโน วา กามาสโว
อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา กามาสโว ปวทฺตติ อนุปฺปนฺโน วา
ภวาสโว อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา ภวาสโว ปวทฺตติ อนุปฺปนฺโน
วา อวิชฺชาสโว อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว ปวทฺตติ
อิมเ ชมฺมา น มนสิกรณียา เ ชมฺเม น มนสิกรโรติ ๑ กตเม
จ ภิกขเว ชมฺมา มนสิกรณียา เ ชมฺเม มนสิกรโรติ ๑ ยสฺส
ภิกขเว ชมฺเม มนสิกรโรโต อนุปฺปนฺโน วา กามาสโว น อุปฺปชฺชติ
อุปฺปนฺโน วา กามาสโว ปหิยฺยติ อนุปฺปนฺโน วา ภวาสโว น
#๑ เขภฺยฺเยน ทิฏฐิกนุตตารัง ๑ ๒ ม. ย. โสเกหิ ๑เป๑ อุปายาเสหิ ๑

อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา ภาวสโว ปหฺยติ อุปฺปนฺโน วา
อวิชฺชาสโว น อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺโน วา อวิชฺชาสโว ปหฺยติ
อิเม ฌมฺมา มนสิกรณฺียา เย ฌมฺเม มนสิกรโรติ ฯ ตสฺส อมนสิกรณฺียานํ
ฌมฺมานํ อมนสิการา มนสิกรณฺียานํ ฌมฺมานํ มนสิการา
อุปฺปนฺนา เจว อาสวา น อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนา จ อาสวา
ปหฺยณฺติ ฯ โส อิํ ทุกฺขณฺติ โยนิโส มนสิกรโรติ อํ
ทุกฺขสมฺภูติโยติ โยนิโส มนสิกรโรติ อํ ทุกฺขนิโรโรติ โยนิโส
มนสิกรโรติ อํ ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทาติ โยนิโส มนสิกรโรติ ฯ
ตสฺส เอวํ โยนิโส มนสิกรโรติ ติณฺนิ สํโยชนานิ ปหฺยณฺติ
สทฺกายทิกฺกุจฺจิ วิจิกฺกฺจมา สิลฺพพฺตปรามาโส ฯ อิเม วุจฺจนฺติ
ภิกฺขเว อาสวา ทสฺสนา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๓] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา สํวรา ปหาตพฺพา ฯ อิธ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส จกฺขณฺทฺริยสํวรสํวโต วิหฺรติ ฯ
ยณฺหิสฺส ภิกฺขเว จกฺขณฺทฺริยสํวรํ อสํวตสฺส วิหฺรโต อุปฺปชฺเชยฺย
อาสวา วิฆาตปริพาหา จกฺขณฺทฺริยสํวรํ สํวตสฺส วิหฺรโต เอวํส
เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ ฯ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส
โสติณฺทฺริยสํวรสํวโต วิหฺรติ ฯเปฯ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส ฆานินฺทฺริยสํวรสํวโต
วิหฺรติ ฯเปฯ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส ชิวฺหิณฺทฺริยสํวรสํวโต
วิหฺรติ ฯเปฯ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส กายินฺทฺริยสํวรสํวโต วิหฺรติ ฯเปฯ
ปฏฺิสงฺขา โยนิโส มนินฺทฺริยสํวรสํวโต วิหฺรติ ฯ ยณฺหิสฺส

ภิกขเว มนินฺทุริยสัวรึ อัสสูตสฺส วิหฺรโต อุปฺปชฺเชยฺยู อาสวา
วิฆาตปริพาหา มนินฺทุริยสัวรึ สัวตสฺส วิหฺรโต เอวัส เต อาสวา
วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ ฯ ยถฺหิสฺส ภิกขเว สัวรึ อัสสูตสฺส
วิหฺรโต อุปฺปชฺเชยฺยู อาสวา วิฆาตปริพาหา สัวรึ สัวตสฺส
วิหฺรโต เอวัส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ ฯ อิม
วฺจฺจนฺติ ภิกขเว อาสวา สัวรา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๔] กตเม จ ภิกขเว อาสวา ปฏฺิเสวนา ปหาตพฺพา ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกฺขุ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส จีวรึ ปฏฺิเสวติ ยาวเทว
สีตสฺส ปฏฺิฆาตาย อุนฺหสฺส ปฏฺิฆาตาย ํสมกสฺวาตตปฺลีสปสมฺผลฺสถานั ๑
ปฏฺิฆาตาย ยาวเทว หิริโกปินปฏฺิจฺฉาทนตฺถั ฯ
ปฏฺิสงฺขา โยนิโส ปิณฺฑปาดั ปฏฺิเสวติ เนว ทวาย น มทาย น
มณฺฑนาย น วิภูสฺนาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส จิตฺติยา ยาปนาย
วิหีสฺสปฺรติยา พฺรหฺมจฺริยานุคฺคหาย อิติ ปฺราณญจ เวทนั ปฏฺิหงฺขามิ
นวญจ เวทนั น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาศฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา
จ ผาสฺวิหาโร จาติ ๒ ฯ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส เสนาสนั ปฏฺิเสวติ
ยาวเทว สีตสฺส ปฏฺิฆาตาย อุนฺหสฺส ปฏฺิฆาตาย ํสมกสฺ-
วาตตปฺลีสปสมฺผลฺสถานั ๑ ปฏฺิฆาตาย ยาวเทว อุดฺดฺปฺริสฺสยวิโนทนั
ปฏฺิสถฺลานารามตฺถั ฯ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส คิลานปฺจฺจยเกสฺชชฺชปฺริกฺขารึ
ปฏฺิเสวติ ยาวเทว อุปฺปนฺนानัน เวยฺยาพาธิกานัน เวทนानัน ปฏฺิฆาตาย
อพฺยาปชฺฌปรมตฺาย ฯ ยถฺหิสฺส ภิกขเว อุปฺปฏฺิเสวโต อุปฺปชฺเชยฺยู
#๑ ม. ..สัรึสป.. ฯ ๒ ม. อิติสทฺโท นตฺถิ ฯ

อาสา วิฆาตปริพาหา ปฏิเสวโต เอวส เต อาสวา
วิฆาตปริพาหา น โหนติ ฯ อิเม วุจจนติ ภิกฺขเว อาสวา
ปฏิเสวนา ปหัตตพฺพา ฯ

[๑๕] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา อธิวสนา ปหัตตพฺพา ฯ
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส ขโม โหติ สีตสฺส อุณฺหสฺส
ชิมฺจฺฉาย ปิปาสาย ทํสมกสวตตปสิริสฺสสมฺพสฺสํ ทุรฺรุตฺตํ
ทุรฺรคตํ วจนฺปถํ อุปฺปนฺนํ สารีริกํ เวทนํ ทุกฺขํ
ติปฺปํ ขรํ กุกฺกํ อสาดํ อมฺนํ ปาณฺหารํ
อธิวสกาติโก โหติ ฯ ยถฺหิ สฺส ภิกฺขเว อนฺธิวสยโต อุปฺปชฺเชยฺย
อาสา วิฆาตปริพาหา อธิวสยโต เอวส เต อาสวา
วิฆาตปริพาหา น โหนติ ฯ อิเม วุจจนติ ภิกฺขเว อาสวา
อธิวสนา ปหัตตพฺพา ฯ

[๑๖] กตเม จ ภิกฺขเว อาสวา ปรีวชฺชนา ปหัตตพฺพา ฯ
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส จณฺทํ หตฺถิ ปรีวชฺเชติ
จณฺทํ อสฺสํ ปรีวชฺเชติ จณฺทํ โคนํ ปรีวชฺเชติ จณฺทํ กุกฺกํ
ปรีวชฺเชติ อหิ ขาณณ กณฺฏกฺกจํ ๑ โสพฺภํ ปปาดํ จนฺทนิกํ
โอพิคฺคํ ฯ ยถฺรฺเป อนาสเน นิสินฺนํ ยถฺรฺเป อโคจเร จรฺนตํ
ยถฺรฺเป ปาเป มิตฺเต ภาชนตํ วิญญู สพฺรหฺมจาริ ปาเปสฺสุ
จานฺสฺส โอกฺเปยฺยํ ฯ โส ตถฺจ อนาสนํ ตถฺจ อโคจริ เต
#๑ สี. กณฺฏกฺกจํ ฯ

จ ปาปเก มิตเตต ปฏิสงขา โยนิโส ปริวชเชติ ฯ ยถหิสฺส
ภิกฺขเว อุปฺปริวชชยโต อุปฺปชเชยฺยฺ อสวา วิฆาตปริพาหา
ปริวชชยโต เอวํส เต อสวา วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ ฯ
อิมे วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อสวา ปริวชชนา ปหาคพฺพา ฯ

[๑๗] กตเม จ ภิกฺขเว อสวา วิโนทนา ปหาคพฺพา ฯ อธิ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงขา โยนิโส อุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ นาธิวเสติ
ปชหติ วิโนเทติ พฺยณฺตีกโรติ ๑ อนภาวํกเมติ อุปฺปนฺนํ พฺยาปาทวิตกฺกํ
ฯเปฯ อุปฺปนฺนํ วิหีสาวิตกฺกํ ฯเปฯ อุปฺปนฺนํอุปฺปนฺเน
ปาปเก อกฺุสเล ฌมฺเม นาธิวเสติ ปชหติ วิโนเทติ พฺยณฺตีกโรติ
อนภาวํกเมติ ฯ ยถหิสฺส ภิกฺขเว อวิโนทยโต อุปฺปชเชยฺยฺ
อสวา วิฆาตปริพาหา วิโนทยโต เอวํส เต อสวา วิฆาตปริพาหา
น โหนฺติ ฯ อิมे วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว อสวา วิโนทนา ปหาคพฺพา ฯ

[๑๘] กตเม จ ภิกฺขเว อสวา ภาวนา ปหาคพฺพา ฯ อธิ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏิสงขา โยนิโส สติสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ
วिरากนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ ปฏิสงขา โยนิโส
ฌมฺมวិยสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ ฯเปฯ วิริยสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ ฯเปฯ
ปีติสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ ฯเปฯ ปสฺสทฺฐสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ ฯเปฯ
สมาธิสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ ฯเปฯ อุปฺเปกฺขาสมฺโพชฌงฺกํ ภาเวติ
วิเวกนิสฺสิตํ วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ ฯ ยถหิสฺส
#๑ สี่. ย. พฺยณฺตีกโรติ ฯ

ภิกขเว อภายโต อุปฺปชฺเชยฺยึ อสวา วิฆาตปริพาหา ภายโต
เอวํส เต อสวา วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ ฯ อิเม วุจฺจนฺติ
ภิกขเว อสวา ภาวนา ปหาตพฺพา ฯ

[๑๕] ยโต จ ๑ โข ภิกขเว ภิกฺขุโน เย อสวา ทสฺสนา
ปหาตพฺพา เต ทสฺสนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อสวา สัวรา
ปหาตพฺพา เต สัวรา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อสวา ปฏฺฐิเสวนา
ปหาตพฺพา เต ปฏฺฐิเสวนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อสวา อธิวสนา
ปหาตพฺพา เต อธิวสนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อสวา ปรีวชฺชนา
ปหาตพฺพา เต ปรีวชฺชนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อสวา วิโนทนา
ปหาตพฺพา เต วิโนทนา ปหีนา โหนฺติ ฯ เย อสวา ภาวนา
ปหาตพฺพา เต ภาวนา ปหีนา โหนฺติ ฯ อยํ วุจฺจติ ภิกขเว
ภิกฺขุ สพฺพาสวสัวรสัวโต วิหฺรติ อจฺเจจฺฉนิ ตณฺหํ วิวตฺตยิ ๒
สัโยชนํ สมฺมา มานาภิสฺมยา อนฺตมกาสิ ทฺกฺขสฺสาคิ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

สพฺพาสวสัวรสฺสคฺคํ นิฏฺฐิตํ ทฺตยิ ฯ

#๑ ม. ย. จสทฺโท นคฺถิ ฯ ๒ สี. ย. อวตฺตยิ ฯ

ชมมทายาทสุตต์

[๒๐] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา สวตฺถึยิ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุโวลิติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๒๑] ภควา เอตทโวจ ชมมทายาทา เม ภิกฺขเว ภว
มา อามิสทายาทา อตฺถิ เม ตฺเมหสุ อนุกมฺปา กิณฺติ เม
สาวกา ชมมทายาทา ภเวยฺยึ โน อามิสทายาทาติ ฯ ตฺเมห จ เม
ภิกฺขเว อามิสทายาทา ภเวยฺยถ โน ชมมทายาทา ตฺเมหปี เตน
อาทิสฺสา ๑ ภเวยฺยถ อามิสทายาทา สตฺถุ สาวกา วิหฺรณฺติ โน
ชมมทายาทาติ ฯ อหฺมปี เตน อาทิสฺโส ภเวยฺยึ อามิสทายาทา
สตฺถุ สาวกา วิหฺรณฺติ โน ชมมทายาทาติ ฯ ตฺเมห จ เม
ภิกฺขเว ชมมทายาทา ภเวยฺยถ โน อามิสทายาทา ตฺเมหปี
เตน น อาทิสฺสา ภเวยฺยถ ชมมทายาทา สตฺถุ สาวกา วิหฺรณฺติ
โน อามิสทายาทาติ ฯ อหฺมปี เตน น อาทิสฺโส ภเวยฺยึ
ชมมทายาทา สตฺถุ สาวกา วิหฺรณฺติ โน อามิสทายาทาติ ฯ
ตสฺมาติห เม ภิกฺขเว ชมมทายาทา ภว มา อามิสทายาทา
อตฺถิ เม ตฺเมหสุ อนุกมฺปา กิณฺติ เม สาวกา ชมมทายาทา
ภเวยฺยึ โน อามิสทายาทาติ ฯ

[๒๒] อิธานั ภิกฺขเว ภูตฺตาวิ อสฺสั ปวาริตฺโต ปรีปฺณฺโณ
#๑ ม. อาทิยา ฯ

ปรีโยสิโต สุหิโต ยาวทตโต สียา จ เม ปิณฑปาโต อติเรกขโม
 ฉททขโม ๑ ๑ อถ เทว ภิกขุ อากจเฉยฺย ชิมจฉาทุพฺพลยปรตธา ๒
 ตยาคฺเห อเว วเทยฺย อหิ โขมฺหิ ภิกขเว ภูตฺตาวี ปวาริตโต
 ปรีปนฺโน ปรีโยสิโต สุหิโต ยาวทตโต อตฺถิ จ เม
 อยฺย ปิณฑปาโต อติเรกขโม ฉททขโม สเจ อากจฺชถ
 ภุชฺชถ สเจ ๓ ตฺเมห น ภุชฺชิสฺส อิทานาคฺเห อปฺพรหิตฺวา
 ฉททสฺส อปฺปณฺณเก วา อุกฺกเก โอปิลาเปสฺสามิตฺติ ๑ ตตฺเตกฺกสฺส ๔
 ภิกขุโน เอวมฺสฺส ภควา โข ภูตฺตาวี ปวาริตโต ปรีปนฺโน
 ปรีโยสิโต สุหิโต ยาวทตโต อตฺถิ จายฺย ภควโต ปิณฑปาโต
 อติเรกขโม ฉททขโม สเจ มยฺย น ภุชฺชิสฺส อิทานิ
 ภควา อปฺพรหิตฺวา ฉททสฺส อปฺปณฺณเก วา อุกฺกเก
 โอปิลาเปสฺส วิทฺติ โข ปเนตฺติ ภควตา ฆมฺมทายาทา เม ภิกขเว
 ภวถ มา อามิสฺสทายาทิ อามิสฺสญฺจ อิมํ ปิณฑปาตํ อภุชฺชิตฺวา อิมินาว
 ชิมจฉาทุพฺพลยฺน เอวํ อิมํ รัตฺตินิทิวํ วิตฺติ นามยฺย ๑ โส ตํ
 ปิณฑปาตํ อภุชฺชิตฺวา เตเนว ชิมจฉาทุพฺพลยฺน เอวํ ตํ รัตฺตินิทิวํ
 วิตฺติ นามยฺย ๑ อถ ทฺติยสฺส ภิกขุโน เอวมฺสฺส ภควา โข
 ภูตฺตาวี ปวาริตโต ปรีปนฺโน ปรีโยสิโต สุหิโต ยาวทตโต
 อตฺถิ จายฺย ภควโต ปิณฑปาโต อติเรกขโม ฉททขโม
 สเจ มยฺย น ภุชฺชิสฺส อิทานิ ภควา อปฺพรหิตฺวา ฉททสฺส
 #๑ ม. ฉททขโม ๑ ๒ ส. ชิมจฉาทุพฺพลยปรตธา ๑ ย. ...ทพฺพล... ๑
 #๓ ม. โน เจ ตฺเมห ภุชฺชิสฺส ๑ ๔ ม. ย. ตตฺเตกฺกสฺส ๑

อปฺปาณเก วา อุกฺเก โอปีลาเปสฺสติ ยนฺนุนาหิ อิมํ ปิณฺฑปาตํ
ภฺยชิตฺวา ชิฆฺจฺฉาทุพฺพลฺยํ ปฏฺวิโนเทตฺวา ๑ เอวํ อิมํ รตฺตินฺทิวํ
วีดินาเมยฺยนฺติ ฯ โส ตํ ปิณฺฑปาตํ ภฺยชิตฺวา ชิฆฺจฺฉาทุพฺพลฺยํ
ปฏฺวิโนเทตฺวา เอวํ ตํ รตฺตินฺทิวํ วีดินาเมยฺย ฯ กิณฺจาปี โส
ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํ ปิณฺฑปาตํ ภฺยชิตฺวา ชิฆฺจฺฉาทุพฺพลฺยํ
ปฏฺวิโนเทตฺวา เอวํ ตํ รตฺตินฺทิวํ วีดินาเมยฺย ฯ อถ โข อสุเยว เม
ปุริโม ภิกฺขุ ปุชฺชตโร จ ปาสฺสตโร จ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ตณฺหิ
ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ทิฆฺมรตฺตํ อปฺปิจฺจตฺตาย สนฺตฺตฺตฺตฺตฺยา สลฺลเฆย
สฺกฺรตฺตาย วิริยารมฺภาย ลัฏฺตฺตฺตฺตฺตฺติ ฯ ตสฺมาติห เม ภิกฺขเว
ชฺมมฺทาทาทา ภวถ มา อามิสฺทาทาทา อตฺถิ เม ตฺเมหฺสุ
อนุกฺมปา กิณฺติ เม สวากา ชฺมมฺทาทาทา ภเวยฺยํ โน
อามิสฺทาทาทาติ ฯ อิทมวโจ ภควา อิทํ วตฺวาน ๒ สฺกโต
อุฏฺฐายาสนา วิหาริ ปาวิสิ ฯ

[๒๓] ตตฺร โข อายสฺมา สาริปฺพุตฺโต อจิรปฺกนฺตสฺส ภควโต
ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อวฺุโส ภิกฺขโวติ ฯ อวฺุโสติ เต ภิกฺขุ
อายสฺมโต สาริปฺพุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุ ฯ อายสฺมา สาริปฺพุตฺโต
เอตทวโจ กิตฺตาวตา นฺุ โข อวฺุโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหฺรโต
สวากา วิเวกํ นานฺุสิกฺขนฺติ กิตฺตาวตา จ ปนฺ สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส
วิหฺรโต สวากา วิเวกมฺนฺุสิกฺขนฺตฺติ ฯ ทฺุรโตปี โข มยฺ อวฺุโส
#๑ สฺ. ย. ปฏฺวิเนตฺวา ฯ ๒ สฺ. ย. วตฺวา ฯ

อากจเฉยยาม ๑ อายสมโต สาริปุตตสฺส สนฺติเก เอตสฺส ภาสิตสฺส
อตุณมณฺณาตุํ สาธุ วตฺยสมฺนฺตฺยเวย สาริปุตฺตํ ปฏฺฐาตุ เอตสฺส
ภาสิตสฺส อตุโถ อายสมโต สาริปุตตสฺส สุตฺวา ภิกฺขุ ชาเรตฺสสนฺตฺติ ๑
เดนาหฺวโส สฺสณฺณ สาธุกํ มนฺสิกโรถ ภาสิตฺสํมิตฺติ ๑ เอวมฺวฺโสติ
โฆ เต ภิกฺขุ อายสมโต สาริปุตตสฺส ปจฺจสฺโสสุ ๑

[๒๔] อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจ กิตฺตาวตา นฺุ โฆ
อวฺโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหฺรโต สวกา วิเวกํ นานฺุสิกฺขนฺฺติ
อิทฺวฺโส สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหฺรโต สวกา วิเวกํ นานฺุสิกฺขนฺฺติ
เยสญฺจ ชฺมฺมานํ สตฺถา ปหานมาห เต จ ชฺมฺเม นปฺปชฺชนฺฺติ
พาหุสฺลิกา ๒ จ โหนฺติ สาทิลิกา ๓ โอกฺกมเน ปุพฺพํคฺมา ปวิเวเก
นิกฺขิตฺตชฺฐรา ๑ ตตฺรฺวฺโส เถรา ภิกฺขุ ตีหิ จานฺเหิ คารยฺหา ภวนฺฺติ ๑
สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส วิหฺรโต สวกา วิเวกํ นานฺุสิกฺขนฺฺตฺติ อิมินา
ปจฺเมเน จานฺเน เถรา ภิกฺขุ คารยฺหา ภวนฺฺติ ๑ เยสญฺจ ชฺมฺมานํ
สตฺถา ปหานมาห เต จ ชฺมฺเม นปฺปชฺชนฺฺตฺติ อิมินา ทฺติเยเน
จานฺเน เถรา ภิกฺขุ คารยฺหา ภวนฺฺติ ๑ พาหุสฺลิกา จ สาทิลิกา
โอกฺกมเน ปุพฺพํคฺมา ปวิเวเก นิกฺขิตฺตชฺฐราติ อิมินา ตติเยเน จานฺเน
เถรา ภิกฺขุ คารยฺหา ภวนฺฺติ ๑ เถรา หวฺโส ภิกฺขุ อิมฺเหิ ตีหิ
จานฺเหิ คารยฺหา ภวนฺฺติ ๑ ตตฺรฺวฺโส มชฺฌิมมา ภิกฺขุ ๑เป ๑
นวา ภิกฺขุ ตีหิ จานฺเหิ คารยฺหา ภวนฺฺติ ๑ สตฺถุ ปวิวิตฺตสฺส
#๑ ม. อากจณาม ๑ ๒ เยญฺเยเน พาหุสฺลิกา ๑ ๓ สี่. ม. ย. สาทิลิกา ๑

วิหโรโต สวากา วิเวกั นานุสิกขนุตีติ อิมินา ปจเมเน จาเนน
นวา ภิกขุ การยหา ภวนุติ ฯ เยสญจ ชมมานัน สตุถา ปทานมาห
เต จ ชมเม นปชหนุตีติ อิมินา ทูติเยเน จาเนน นวา ภิกขุ
การยหา ภวนุติ ฯ พาหุลลิกา จ สาลิลิกา โอกุมเน ปุพพงคมา
ปวิเวเก นิกขิตตฐราติ อิมินา ตติเยเน จาเนน นวา ภิกขุ การยหา
ภวนุติ ฯ นวา หาวุโส ภิกขุ อิเมหิ ตีหิ จาเนหิ การยหา
ภวนุติ ฯ เอตตาวตา โจ อาวุโส สตุถุ ปวิวิตตสส วิหโรโต
สวากา วิเวกั นานุสิกขนุติ ฯ

[๒๕] กิตตาวตา จ ปनावุโส สตุถุ ปวิวิตตสส วิหโรโต
สวากา วิเวกมนุสิกขนุติ อิวาวุโส สตุถุ ปวิวิตตสส วิหโรโต
สวากา วิเวกมนุสิกขนุติ เยสญจ ชมมานัน สตุถา ปทานมาห
เต จ ชมเม ปชหนุติ น จ พาหุลลิกา โหนุติ น สาลิลิกา
โอกุมเน นิกขิตตฐรา ปวิเวเก ปุพพงคมา ฯ ตตราวุโส เถรา
ภิกขุ ตีหิ จาเนหิ ปาสสา ภวนุติ ฯ สตุถุ ปวิวิตตสส วิหโรโต
สวากา วิเวกมนุสิกขนุตีติ อิมินา ปจเมเน จาเนน เถรา ภิกขุ
ปาสสา ภวนุติ ฯ เยสญจ ชมมานัน สตุถา ปทานมาห เต จ
ชมเม ปชหนุตีติ อิมินา ทูติเยเน จาเนน เถรา ภิกขุ ปาสสา
ภวนุติ ฯ น จ พาหุลลิกา น สาลิลิกา โอกุมเน นิกขิตตฐรา
ปวิเวเก ปุพพงคมาติ อิมินา ตติเยเน จาเนน เถรา ภิกขุ ปาสสา
ภวนุติ ฯ เถรา หาวุโส ภิกขุ อิเมหิ ตีหิ จาเนหิ ปาสสา

ภวนติ ฯ ตตุราวุโส มชฺฉิมมา ภิกฺขุ ฯเปฯ นวา ภิกฺขุ ตีหิ
จําเนหิ ปาสัสา ภวนติ ฯ สตุถุ ปวีวิตฺตสฺส วิหฺรโต สํวกา
วิเวกมฺนุสิกฺขณฺตีติ อิมินา ปจฺเจน จําเนน นวา ภิกฺขุ ปาสัสา
ภวนติ ฯ เยสญจ ชฺมมํ สตุถา ปหํนมาห เต จ ชฺมเม
ปชฺชนฺตีติ อิมินา ทฺติเยน จําเนน นวา ภิกฺขุ ปาสัสา ภวนติ ฯ
น จ พหุลลิกา น สํถิลิกา โอกกมเน นิกฺขิตฺตชฺรฺรา ปวีเวเก
ปฺพุพฺพคมาติ อิมินา ตฺติเยน จําเนน นวา ภิกฺขุ ปาสัสา ภวนติ ฯ
นวา หาวุโส ภิกฺขุ อิมหิ ตีหิ จําเนหิ ปาสัสา ภวนติ ฯ
เอตฺตาวตฺตา โข อาวุโส สตุถุ ปวีวิตฺตสฺส วิหฺรโต สํวกา
วิเวกมฺนุสิกฺขณฺตีติ ฯ

[๒๖] ตตุราวุโส โลโก จ ปาปโก โทโส จ ปาปโก
โลกสฺส จ ปหํนาย โทสสฺส จ ปหํนาย อตุถิ มชฺฉิมมา
ปฺฏิปทา จกฺขุกรณฺี ฅาณกรณฺี อุปสมาย อภิลุฅาย สมนฺโพชาย
นินฺพพานาย สัวตฺตติ ฯ กตมา จ สํ อาวุโส มชฺฉิมมา ปฺฏิปทา
จกฺขุกรณฺี ฅาณกรณฺี อุปสมาย อภิลุฅาย สมนฺโพชาย นินฺพพานาย
สัวตฺตติ ฯ อยเมว อริโย อญฺจํคิโก มคฺโค เสยฺยถิํ สมนฺมาทิกฺขุ
สมนฺมาสํกปโป สมนฺมาวาจา สมนฺมากมฺมฺนุโต สมนฺมาอาชีโว สมนฺมาวาจาโม
สมนฺมาสติ สมนฺมาสมาธิ ฯ อยํ โข สํ อาวุโส มชฺฉิมมา
ปฺฏิปทา จกฺขุกรณฺี ฅาณกรณฺี อุปสมาย อภิลุฅาย สมนฺโพชาย
นินฺพพานาย สัวตฺตติ ฯ ตตุราวุโส โโกโห จ ปาปโก อุปนาโห

จ ปาปโก ... ฯ มกุโข จ ปาปโก ปพาโส จ ปาปโก ... ฯ อีสสา
จ ปาปิกา มจฺเจรณจ ปาปิกั ... ฯ มายา จ ปาปิกา สาเจยฺย จ
ปาปิกั ... ฯ ฌมุโห จ ปาปโก สารมุโห จ ปาปโก ... ฯ มาโน
จ ปาปโก อติมานิ จ ปาปโก ... ฯ มโห จ ปาปโก ปมาโห
จ ปาปโก มทสฺส จ ปหานาย ปมาทสฺส จ ปหานาย อตฺถิ มชฺฌิมา
ปฎิปทา จกฺขุกรณี ฌาณกรณี อุปสมาย อภิญฺฌาย สมฺโพธาย
นิพฺพานาย สํวตฺตติ ฯ กตมา จ สฺวา อาวุโส มชฺฌิมา ปฎิปทา
จกฺขุกรณี ฌาณกรณี อุปสมาย อภิญฺฌาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย
สํวตฺตติ ฯ อยเมว อริโย อญฺจงฺกโก มคฺโค เสยฺยถิํ สมฺมาทิฏฺฐิ
สมฺมาสงฺกปโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวาจาโม
สมฺมาสตี สมฺมาสมาธิ ฯ อัย โข สฺวา อาวุโส มชฺฌิมา
ปฎิปทา จกฺขุกรณี ฌาณกรณี อุปสมาย อภิญฺฌาย สมฺโพธาย
นิพฺพานาย สํวตฺตติติ ฯ

อิทมโวจ อายสฺมา สารีปฺตฺโต อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ
อายสฺมโต สารีปฺตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทฺนฺติ ฯ

ธมฺมทายาทสฺสตุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ ฯ

ภยภเวรวสุตต์

[๒๗] เอวมุเม สุตฺ อเอกั สมยั ภควา สวาคุถิยั วิหระติ
เชตวเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ๑ อถ โข ชาณฺสุโสณิ
พฺรหฺมโณ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ
สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ ๑ วิตฺติสวเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ๑

[๒๘] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชาณฺสุโสณิ พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ
เอตทโวจ เยเม โภ โคตม กุลปฺตฺตา ภวนฺตํ โคตมํ อุทฺทิสฺส
สทฺธา อการสุมา อนการิยํ ปพฺพชิตา ภวนฺเตตํ โคตโม ปฺพพฺงคโม
ภวนฺเตตํ โคตโม พหฺกาโร ภวนฺเตตํ โคตโม สมหาทเปตา โภโต
จ ปน โคตมสุส สว ชนตา ทิฏฺฐานฺนคฺติ อปาชฺชตีติ ๑ เอวมตํ
พฺรหฺมณฺณ เอวมตํ พฺรหฺมณฺณ เย เต พฺรหฺมณฺณ กุลปฺตฺตา
มมํ อุทฺทิสฺส สทฺธา อการสุมา อนการิยํ ปพฺพชิตา อหํ เตตํ
ปฺพพฺงคโม อหํ เตตํ พหฺกาโร อหํ เตตํ สมหาทเปตา มมณฺจ
ปน สว ชนตา ทิฏฺฐานฺนคฺติ อปาชฺชตีติ ๑

[๒๙] ทฺรภิสฺมภวานิ หิ โข โภ โคตม อรณฺณวณปฺตฺถานิ ๒ ปนฺตานิ
เสนาสนานิ ทฺรภกรั ปวีเวกั ทฺรภกริมํ เอกคฺเต หรณฺติ มณฺเณ
มโน วณานิ สมาริ อลภมานสุส ภิกฺขุโนติ ๑ เอวมตํ พฺรหฺมณฺณ
เอวมตํ พฺรหฺมณฺณ ทฺรภิสฺมภวานิ หิ พฺรหฺมณฺณ อรณฺณวณปฺตฺถานิ
#๑ ม. สาราณียํ ๑ ๒ ส. ย. อรณฺเณ วณปฺตฺถานิ ๑

ปนุตานิ เสนาसनานิ ทุกกรั ปวิเวกั ทุรภิรัมมึ เอกตเต หรณติ
มณเณ มโน วนานิ สมาริ อลภมานสุส ภิกขุโนติ ฯ

[๓๐] มยหุมปิ โข พุราหุณณ ปุพเพว สมโพธา อนภิสมพุทธสุส
โพธิสตุตสุเสว สโต เอตทโหสิ ทุรภิสมภวานิ หิ โข
อรณณวนปตฺถานิ ปนุตานิ เสนาसनานิ ทุกกรั ปวิเวกั ทุรภิรัมมึ
เอกตเต หรณติ มณเณ มโน วนานิ สมาริ อลภมานสุส
ภิกขุโนติ ฯ

[๓๑] ตสุส มยหึ พุราหุณณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ
สมณา วา พุราหุณณา วา อปริสุทฺทกายกมฺมนุตตา อรณณ-
วนปตฺถานิ ปนุตานิ เสนาसनานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ อปริสุทฺทกาย-
กมฺมนุตสนฺโทสเหตุ หเว เต โภจนฺโต สมณพุราหุณณา อकुสลั
ภยเกรวึ อวุหฺยนฺติ ฯ น โข ปนาหึ อปริสุทฺทกายกมฺมนฺโต
อรณณวนปตฺถานิ ปนุตานิ เสนาसनานิ ปฏฺฐิเสวามิ ปริสุทฺทกาย-
กมฺมนฺโตหฺมสมฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา ปริสุทฺทกายกมฺมนุตตา อรณณ-
วนปตฺถานิ ปนุตานิ เสนาसनานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ เตสมหึ อณฺณตโร ๑
เอตมหึ พุราหุณณ ปริสุทฺทกายกมฺมนุตตํ ๒ อตฺตนิ สมปฺสฺสฺมาโน
ภิกขุโย ปฺลฺโลมมาปาที อรณเณ วิหาราย ฯ

[๓๒] ตสุส มยหึ พุราหุณณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ สมณา
วา พุราหุณณา วา อปริสุทฺทวจิกมฺมนุตตา ฯเปฯ อปริสุทฺทมโน-
#๑ สึ. ย. อณฺณตโม ฯ ๒ ม. ปริสุทฺทกายกมฺมตํ ฯ

กมฺมุนตา ฯเปฯ อปริสุทฺธาชีวา อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ
เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ อปริสุทฺธาชีวสนฺโทสเหตุ หเว เต โภณฺโต
สมณพฺราหฺมณา อกฺุสลํ ภยเกรวํ อวฺุหฺยฺนฺติ ฯ น โข ปนาหํ
อปริสุทฺธาชีโว อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวามิ
ปริสุทฺธาชีโวหฺมฺสฺมิ ฯ ยฺเ หิ โว อริยา ปริสุทฺธาชีวา
อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ เตสมหํ
อณฺุตโร เอตมฺหํ พฺราหฺมณฺ ปริสุทฺธาชีวํ อตฺตฺนํ สมฺปฺสฺมาโน
ภฺยฺโย ปฺลฺโลมมาปาที อรณฺเณ วิหาราย ฯ

[๓๓] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณฺ เอตทโหสิ ยฺเ โข เกจิ
สมณา วา พฺราหฺมณา วา อภฺชฺฉาณฺู กามสฺสุ ติพฺพสํวารา
อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ
อภฺชฺฉาณฺูกามสฺสุติพฺพสํวาราคสนฺโทสเหตุ หเว เต โภณฺโต สมณพฺราหฺมณา
อกฺุสลํ ภยเกรวํ อวฺุหฺยฺนฺติ ฯ น โข ปนาหํ อภฺชฺฉาณฺูกามสฺสุ
ติพฺพสํวาราค อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวามิ
อนภฺชฺฉาณฺูหฺมฺสฺมิ ฯ ยฺเ หิ โว อริยา อนภฺชฺฉาณฺู
อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ เตสมหํ
อณฺุตโร เอตมฺหํ พฺราหฺมณฺ อนภฺชฺฉาณฺูอํ อตฺตฺนํ สมฺปฺสฺมาโน
ภฺยฺโย ปฺลฺโลมมาปาที อรณฺเณ วิหาราย ฯ

[๓๔] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณฺ เอตทโหสิ ยฺเ โข เกจิ
สมณา วา พฺราหฺมณา วา พฺยาปฺนฺนจิตฺตา ปทฺฐจฺจนฺสงฺกปฺปา

อรุณวณปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวนฺติ พฺยาปนฺนจิตฺต-
ปทฺฐจฺจนสงฺกปฺปสนฺโทสเหตุ หเว เต โภณฺโต สมณพฺราหฺมณา
อฺกุสลํ ภัยเรวํ อวฺหยฺนฺติ ฯ น โข ปนาหํ พฺยาปนฺนจิตฺโต
ปทฺฐจฺจนสงฺกปฺโป อรุณวณปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวามิ
เมตฺตจิตฺโตหฺมสมฺมิ ฯ ย เห หิ โว อริยา เมตฺตจิตฺตา อรุณ-
วณปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวนฺติ เตสมฺหํ อลฺลตโร
เอตมฺหํ พฺราหฺมณ เมตฺตจิตฺตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสฺมาโน ภฺยโย
ปลฺโลมมาปาที อรุณเว วิหาราย ฯ

[๑๕] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ ย โข เกจิ
สมณา วา พฺราหฺมณา วา ถินมิทฺธปริยฺญจฺิตา อรุณวณปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวนฺติ ถินมิทฺธปริยฺญจฺานสนฺโทสเหตุ
หเว เต โภณฺโต สมณพฺราหฺมณา อฺกุสลํ ภัยเรวํ อวฺหยฺนฺติ ฯ
น โข ปนาหํ ถินมิทฺธปริยฺญจฺิตอ อรุณวณปตฺถานิ ปนฺตานิ
เสนาสนานิ ปฏฺิเสวามิ วิคตถินมิทฺธหฺมสมฺมิ ฯ ย เห หิ โว อริยา
วิกตถินมิทฺธา อรุณวณปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวนฺติ
เตสมฺหํ อลฺลตโร เอตมฺหํ พฺราหฺมณ วิกตถินมิทฺธํ อตฺตนิ
สมฺปสฺสฺมาโน ภฺยโย ปลฺโลมมาปาที อรุณเว วิหาราย ฯ

[๑๖] ตสฺส มยฺหํ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ ย โข เกจิ
สมณา วา พฺราหฺมณา วา อฺทฺธตา อวฺปสนฺตจิตฺตา อรุณ-
วณปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวนฺติ อฺทฺธตาวฺปสนฺตจิตฺต-

สนุโทสเหตุ หเว เต โภณโต สมณพราหฺมณา อกุสลั กฺยเกรว
อวฺหยณฺติ ฯ น โข ปนาหิ อุตฺตโต อวฺปสนฺตจิตฺโต อรณฺยวณฺปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิสวามิ วฺปสนฺตจิตฺโตหฺมสมฺมิ ฯ
เย หิ โว อริยา วฺปสนฺตจิตฺตา อรณฺยวณฺปตฺถานิ ปนฺตานิ
เสนาสนานิ ปฏฺฐิสวณฺติ เตสมฺหิ อณฺยตโร เอตมฺหิ พฺราหฺมณ
วฺปสนฺตจิตฺตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสमानิ กฺยโย ปลฺโลมมาปาที
อรณฺเย วิหาราย ฯ

[๓๗] ตสฺส มยฺหิ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ
สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา กงฺขี วิจิจฺจฺณี อรณฺยวณฺปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิสวณฺติ กงฺขีวิจิจฺจฺนฺสนุโทสเหตุ หเว เต
โภณโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลั กฺยเกรว อวฺหยณฺติ ฯ น โข
ปนาหิ กงฺขี วิจิจฺจฺณี อรณฺยวณฺปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ
ปฏฺฐิสวามิ ตินฺณวิจิจฺจฺนฺหฺมสมฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา ตินฺณวิจิจฺจฺณา
อรณฺยวณฺปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิสวณฺติ
เตสมฺหิ อณฺยตโร เอตมฺหิ พฺราหฺมณ ตินฺณวิจิจฺจฺนฺตํ อตฺตนิ
สมฺปสฺสमानิ กฺยโย ปลฺโลมมาปาที อรณฺเย วิหาราย ฯ

[๓๘] ตสฺส มยฺหิ พฺราหฺมณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ
สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา อตฺตกุกฺกสกา ปรวมฺภี อรณฺย-
วณฺปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิสวณฺติ อตฺตกุกฺกสนปรวมฺภน-
สนุโทสเหตุ หเว เต โภณโต สมณพฺราหฺมณา อกุสลั กฺยเกรว

อวหฺยณฺติ ฯ น โข ปนํหํ อตฺตํกํสโก ปรมฺภี อรณฺณวนปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวามิ อนตฺตํกํสโก อปรมฺภีหฺมสมฺมิ ฯ
เย หิ โว อริยา อนตฺตํกํสกา อปรมฺภี อรณฺณวนปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวณฺติ เตสมํหํ อณฺณตโร ๑ เอตมํหํ
พฺรํหฺมณฺณ อนตฺตํกํสกํติ อปรมฺภีติ อตฺตนิ สมฺปสฺสฺมาโน กิยฺโย
ปลฺลโถมมาปาที อรณฺณเว วิหาราย ฯ

[๓๕] ตสฺส มยํหํ พฺรํหฺมณฺณ เอตทโหสิฺยฺเย โข เกจิ
สมณฺณา วา พฺรํหฺมณฺณา วา จมฺภี กิรฺกชาติกา ๒ อรณฺณวนปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวณฺติ จมฺภีกิรฺกชาติกสนฺโทสเหตฺุ หเว
เต โภณฺโต สมณฺพฺรํหฺมณฺณา อกฺุสลํ ภยเกรํวํ อวหฺยณฺติ ฯ น โข
ปนํหํ จมฺภี กิรฺกชาติโก อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ
ปฏฺิเสวามิ วิคตโลมํหํโสหฺมสมฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา วิคตโลมํหํสา
อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวณฺติ เตสมํหํ
อณฺณตโร เอตมํหํ พฺรํหฺมณฺณ วิคตโลมํหํสํติ อตฺตนิ สมฺปสฺสฺมาโน
กิยฺโย ปลฺลโถมมาปาที อรณฺณเว วิหาราย ฯ

[๔๐] ตสฺส มยํหํ พฺรํหฺมณฺณ เอตทโหสิฺยฺเย โข เกจิ
สมณฺณา วา พฺรํหฺมณฺณา วา ลากสฺกการสิโลกํ นิกามยมาณา
อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวณฺติ ลากสฺกการ-
สิโลกนิกามยมานสนฺโทสเหตุ ๓ หเว เต โภณฺโต สมณฺพฺรํหฺมณฺณา
อกฺุสลํ ภยเกรํวํ อวหฺยณฺติ ฯ น โข ปนํหํ ลากสฺกการสิโลกํ
#๑ ม. สพฺพตฺถ อณฺณตโรติ ฯ ๒ ม. กิรฺกชาติกา ฯ อิตฺโต ปรี อีทิสเมว ฯ
#๓ ม. ลากสฺกการสิโลกนิกามนสนฺโทสเหตุ ฯ

นิกามยมาโน อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวามิ
อปฺปิจฺจนฺตํ ๑ เย หิ โว อริยา อปฺปิจฺจมา อรณฺณวนปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวณฺติ เตสมหํ อณฺนตโร เอตมหํ
พฺรหฺมณฺ อปฺปิจฺจตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน ภิกฺขุโย ปลฺโลมมาปาที
อรณฺณเว วิหาราย ๑

[๔๑] ตสฺส มยฺหํ พฺรหฺมณฺ เอตทโหสิ เย โข เกจิ
สมณฺา วา พฺรหฺมณฺา วา กุสฺสีตา หีนวิริยา ๑ อรณฺณวนปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวณฺติ กุสฺสีตหีนวิริยสนฺโทสเหตุ หเว เต
โภณฺโต สมณฺพฺรหฺมณฺา อกุสฺลํ ภยเกรฺวํ อวฺหยณฺติ ๑ น โข
ปนาหํ กุสฺสีโต หีนวิริโย อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ
ปฏฺฐิเสวามิ อารทฺธวิริโยหฺมสมฺมิ ๑ เย หิ โว อริยา อารทฺธวิริยา
อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวณฺติ เตสมหํ
อณฺนตโร เอตมหํ พฺรหฺมณฺ อารทฺธวิริยตํ อตฺตนิ สมฺปสฺสมาโน
ภิกฺขุโย ปลฺโลมมาปาที อรณฺณเว วิหาราย ๑

[๔๒] ตสฺส มยฺหํ พฺรหฺมณฺ เอตทโหสิ เย โข เกจิ
สมณฺา วา พฺรหฺมณฺา วา มฺหฺจฺจสฺสตี อสมฺปชานา อรณฺณ-
วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวณฺติ มฺหฺจฺจสฺสตีอสมฺปชาน-
สนฺโทสเหตุ หเว เต โภณฺโต สมณฺพฺรหฺมณฺา อกุสฺลํ ภยเกรฺวํ
อวฺหยณฺติ ๑ น โข ปนาหํ มฺหฺจฺจสฺสตี อสมฺปชานอ อรณฺณ-
วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวามิ อปฺปิจฺจตตฺตํ ๑
#๑ ม. หีนวิริยา ๑ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ๑

เย หิ โว อริยา อุပ္ภูจิตตตี อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ
ปฏฺฐิเสวนฺติ เตสมหิ อณฺณตโร เอตมหิ พุราหุณฺณ อุပ္ภูจิตตตี
อตฺตนิ สมฺปสฺสमानิ กิโย โปลฺโลมมาปาที อรณฺเณ วิหาราย ฯ

[๔๓] ตสฺส มยฺหิ พุราหุณฺณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ
สมณฺา วา พุราหุณฺณา วา อสมานิตฺตา วิพฺภนฺตจิตฺตฺตา อรณฺณ-
วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ อสมานิตฺตวิพฺภนฺตจิตฺต-
สนฺโทสเหตุ หเว เต โภณฺโต สมณฺพุราหุณฺณา อกฺขลํ กยฺเภาวํ
อวฺหยฺนฺติ ฯ น โข ปนาหิ อสมานิตฺโต วิพฺภนฺตจิตฺโต อรณฺณ-
วนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวามิ สมานิสฺมฺปนฺโน-
หฺมสมฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา สมานิสฺมฺปนฺนา อรณฺณวนปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ เตสมหิ อณฺณตโร เอตมหิ
พุราหุณฺณ สมานิสฺมฺปํ อตฺตนิ สมฺปสฺสमानิ กิโย โปลฺโลมมาปาที
อรณฺเณ วิหาราย ฯ

[๔๔] ตสฺส มยฺหิ พุราหุณฺณ เอตทโหสิ เย โข เกจิ
สมณฺา วา พุราหุณฺณา วา ทุปฺปญฺญา เอลมฺมุคา ๑ อรณฺณวนปตฺถานิ
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ ทุปฺปญฺญเอลมฺมุคสนฺโทสเหตุ หเว
เต โภณฺโต สมณฺพุราหุณฺณา อกฺขลํ กยฺเภาวํ อวฺหยฺนฺติ ฯ น โข
ปนาหิ ทุปฺปญฺโย เอลมฺมุโค อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ
ปฏฺฐิเสวามิ ปญฺญาสมฺปนฺโนหฺมสมฺมิ ฯ เย หิ โว อริยา
ปญฺญาสมฺปนฺนา อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวนฺติ
#๑ ม. เอพฺมุคา ฯ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ฯ

เตสมหิ อลฺลตโร เอตมหิ พุราหฺมณ ปณฺณาสมฺปหิ อตฺตนิ
สมฺปสฺสฺมาโน กิโยโย ปลฺโลมมาปาหิ อรณฺเณ วิหาราย ฯ

โสฬสปริยายํ นิฏฺฐิตํ ฯ

[๔๕] ตสฺส มยฺหิ พุราหฺมณ เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ ยา ตา
รตฺติโย อภิณฺณาตา อภิณฺณชิตา จาตุทฺทสิ ปณฺจทสิ อฏฺฐมี จ
ปกฺขสฺส ตถารูปาสุ รตฺติสุ ยานิ ตานิ อารามเจตียานิ วนเจตียานิ
รูกฺขเจตียานิ กีสนกาณิ สโลมหํสาณิ ตถารูเปสุ เสนาสเนสุ วิหเรยฺยํ ฯ
อปฺเปวนาม ๑ ตํ กยฺเกรวํ ปสฺเสยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ พุราหฺมณ
อปฺเรน สมเยน ยา ตา รตฺติโย อภิณฺณาตา อภิณฺณชิตา จาตุทฺทสิ
ปณฺจทสิ อฏฺฐมี จ ปกฺขสฺส ตถารูปาสุ รตฺติสุ ยานิ ตานิ
อารามเจตียานิ วนเจตียานิ รูกฺขเจตียานิ กีสนกาณิ สโลมหํสาณิ
ตถารูเปสุ เสนาสเนสุ วิหารามิ ตตฺถ จ เม พุราหฺมณ วิหโรโต
มิโค วา อากจฺฉติ โมโร วา กฏฺฐํ ปาเตติ วาโต วา ปณฺณกสฺสํ ๒
เอเรติ ฯ ตสฺส มยฺหิ พุราหฺมณ เอวํ โหติ ๓ เอตํ นฺน ตํ
กยฺเกรวํ อากจฺฉตีติ ฯ ตสฺส มยฺหิ พุราหฺมณ เอตทโหสิ
กิณฺนุโข อหิ อลฺลตทตฺถ กยฺปฏฺธิกฺงฺขิ ๔ วิหารามิ ยนฺนุนาหิ ยถาภูตสฺส ๕
ยถาภูตสฺส เม ตํ กยฺเกรวํ อากจฺฉติ ตถาภูโต ๖ ตถาภูโตว
ตํ กยฺเกรวํ ปฏฺธิวีนฺยฺยนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหิ พุราหฺมณ จงฺกมฺนตสฺส
ตํ กยฺเกรวํ อากจฺฉติ ฯ โส โข อหิ พุราหฺมณ เนว ตาว๓
#๑ ม. อปฺเปวนามาหิ ฯ ๒ สී. ย. ปณฺณสฺสํ ฯ ๓ ม. เอตทโหสิ ฯ
#๔ สී. กยฺปฏฺธิกฺงฺขิ ฯ ๕ ม. ยถาภูตํ ฯ ๖ ม. ตถาภูตํ ฯ

ติฏฐามิ น นิสีทามิ น นิปชชามิ ยาว จงกมณฺโตะว ตั กยเระว
ปฏิวินนมิ ฯ ตสฺส มยฺหิ พุราหุณณ จิตฺตสฺส ตั กยเระว อากจฺจติ ฯ
โส โข อหิ พุราหุณณ เนว ตาว จงกมามิ น นิสีทามิ น
นิปชชามิ ยาว จิโตะว ตั กยเระว ปฏิวินนมิ ฯ ตสฺส มยฺหิ
พุราหุณณ นิสินฺนสฺส ตั กยเระว อากจฺจติ ฯ โส โข อหิ
พุราหุณณ เนว ตาว นิปชชามิ น ติฏฐามิ น จงกมามิ ยาว
นินฺนโนว ตั กยเระว ปฏิวินนมิ ฯ ตสฺส มยฺหิ พุราหุณณ
นินฺนสฺส ตั กยเระว อากจฺจติ ฯ โส โข อหิ พุราหุณณ
เนว ตาว นิสีทามิ น ติฏฐามิ น จงกมามิ ยาว นินฺนโนว
ตั กยเระว ปฏิวินนมิ ฯ

[๔๖] สนฺติ โข ปน พุราหุณณ เอเก สมนฺพุราหุณณา
รตฺตีเยว สมนํ ทิวาติ สลฺยชานนฺติ ทิวาเยว สมนํ รตฺตีติ
สลฺยชานนฺติ อิทฺมहि เตสํ สมนฺพุราหุณณานํ สมนฺโฆหิหารสฺมี
วทามิ ฯ อหิ โข ปน พุราหุณณ รตฺตีเยว สมนํ รตฺตีติ
สลฺยชานามิ ทิวาเยว สมนํ ทิวาติ สลฺยชานามิ ฯ ยิ โข ตั
พุราหุณณ สมนฺมา วทมานโน วเทยฺย อสมฺโฆหฺมฺโฆ สตฺโต โลเก
อุปฺปนฺโน พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย โลกานุกมฺปกาย ๑ อตฺถาย
หิตาย สุขาย เทวมนฺุสฺसानนฺติ ฯ มเมว ตั สมนฺมา วทมานโน วเทยฺย
อสมฺโฆหฺมฺโฆ สตฺโต โลเก อุปฺปนฺโน พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย
โลกานุกมฺปกาย ๒ อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนฺุสฺसानนฺติ ฯ

#๑-๒ ม. โลกานุกมฺปาย ฯ

[๔๗] อารทุธิ โข ปน เม พุราหุมน วิริยั ๑ อโหสิ อสลุสินั
อุปฏุจिता สติ อปุปมมฏุจา ๒ ปสสุทุโร กาโย อสารทุโร สมหิตั
จิตตุั เอกคัคคั ฯ โส โข อหั พุราหุมน วิวิจเจว กามะหิ
วิวิจจ อกุสเลหิ ชมมะหิ สวิตกุกั สวิจาร์ วิเวกขั ปิติสุขั ปจมั
ณานั อุปสมุปชช วิหาสี วิตกุกุจิารานั รูปสมา อชฌตตุั
สมุปสาทนั เจตโส เอโกทิภาวั อวิตกุกั อวิจาร์ สมาริขั ปิติสุขั
ทุติยั ฌานั อุปสมุปชช วิหาสี ปิตिया จ วิราคา อุเปกุกุโก จ
วิหาสี สโต จ สมุปชาโน สุขญจ กายะน ปฏิสัเวเทสิ ยนตุั
อริยา อากิขุขนติ อุเปกุกุโก สติมา สุขวิหาริติ ตติยั ฌานั
อุปสมุปชช วิหาสี สุขสสุ จ ปหานา ทุกุขสสุ จ ปหานา
ปุพเพว โสมนสสุโทมนสสุสานั อตถงคมา อทุกุขมสุขั อุเปกุกุชาติปาริสุทธิ
จตุตตุั ฌานั อุปสมุปชช วิหาสี ฯ

[๔๘] โส เอวั สมหิตะ จิตเต ปريسุทุเช ปริโยทาเต อนงคเณ
วิกตูปกุกิเลเส มุทุภูเต กมมุนิเย จิตะ อานะนชชุปตเต ๓
ปุพเพนิวาसानุสสุตติถาณาย จิตตุั อภินินนาเมสิ ฯ โส อเนกวิหิตั
ปุพเพนิวาสั อานุสสุรามิ เสยฺยถิทั เอกมุปิ ชาตี เทวปิ ชาติโย
ติสสุโสปี ชาติโย จตสุโสปี ชาติโย ปญจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย
วิสมุปิ ชาติโย ตีสมุปิ ชาติโย จตตาทีสมุปิ ชาติโย ปญญาสมุปิ
ชาติโย ชาติสตมุปิ ชาติสทสสมุปิ ชาติสตสทสสมุปิ อเนกปิ
#๑ ม. วิริยั ฯ ๒ ส. ม. อสมมมฏุจา ฯ ๓ ส. อานะนชชุปตเต ฯ

สัฏฐกปเป อนเนกปี วิญญกปเป อนเนกปี สัฏฐวิญญกปเป
อมุตราสี เอว์นาโม เอว์โคตโต เอว์วณฺโณ เอว์มาหาโร เอว์
สุขทุกขปฏิสัเวที เอว์มายุปรินฺโต โส ตโต จูโต อมฺตร อุตฺปาที
ตฺตราปาสี เอว์นาโม เอว์โคตโต เอว์วณฺโณ เอว์มาหาโร เอว์
สุขทุกขปฏิสัเวที เอว์มายุปรินฺโต โส ตโต จูโต อิฐุปฺนโนติ ฯ
อิตฺติ สาการํ สอฺทุเทสํ อนเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรามิ ฯ อัย
โข เม พุราหุณฺณ รตฺติยา ปจฺเจ ยามะ ปจฺจมา วิชฺชา อธิคฺคา
อวิชฺชา วิหฺตา วิชฺชา อฺปฺปนฺนา ตโม วิหฺโต อาโลโก อฺปฺปนฺโน
ยถาคํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺรโต ฯ

[๔๕] โส เอว์ สมหาเทเต จิตฺเต ปฺริสฺสุทฺเต ปฺริโยทาเต อนนฺจเณ
วิกฺคฺชูปกฺกิลเส มุทฺทฺเต กมฺมฺนิเย จิตฺเต อาเนลฺลชปฺตฺเต สตฺตํ
จฺจฺจฺปาตณฺณาย จิตฺตํ อภินฺนํนามีสี ฯ โส ทิพฺเพน จกฺขุณา
วิสฺสุทฺเตน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺสํมา จวฺมานะ อฺปฺปชฺชมาเน
หิเน ปณฺนิเต สุวณฺเณ ทฺพพณฺเณ สฺกฺเต ทฺกฺคเต ยถากมฺมฺูปเค
สตฺเต ปชานามิ อิมะ วต โภณฺโต สตฺตา กายทฺจฺจฺริเตน
สมนฺนาคตา วจฺจฺทฺจฺจฺริเตน สมนฺนาคตา มโนทฺจฺจฺริเตน สมนฺนาคตา
อริยานํ อฺปฺปวาทกา มิจฺจฺจฺทฺจฺจฺริกา มิจฺจฺจฺทฺจฺจฺริกมฺมสมาทานา เต
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ ทฺกฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อฺปฺปนฺนา
อิมะ วา ปน โภณฺโต สตฺตา กายสฺจฺจฺริเตน สมนฺนาคตา วจฺจฺจฺริเตน
สมนฺนาคตา มโนสฺจฺจฺริเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อฺปฺปวาทกา สมมา-

ทัญจิกา สมมาทัญจิกมมสมาทานา เต กายสุส เกทา ปรมมรณา
สุคตี สคคั โลกั อุปปนุณาติ ฯ อิติ ทิพเพน จกขุณา วิสุทฺเธน
อติกุกนตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสามิ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน
ปณฺเฑ สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเปเต สตฺเต
ปชานามิ ฯ อัย โข เม พุราหุมน รตฺติยา มชฺฌิเม ยามे
ทุตฺติยา วิชฺชา อธิคฺตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุปปนุณา ตโม
วิหโต อาโลโก อุปปนุโน ยถาตํ อุปปมตฺตสุส อาตานิโน
ปหิตตฺตสุส วิหโรโต ฯ

[๕๐] โส เอวํ สમાหิตเต จิตฺเต ปรีสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนงฺกเณ
วิกตฺวปกฺกิลเส มุทฺทฺเต กมฺมนิเย จิตเต อาเนลชฺปตฺเต อาสวานํ
ชยณณาย จิตฺตํ อภินินฺนามีสึ ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาญฺตํ
อพฺภณฺณาสึ อัย ทุกฺขสมฺทโยติ ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสึ อัย
ทุกฺขนิโรโรติ ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสึ อัย ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏฺิพทาติ
ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสึ อิมे อาสวาติ ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสึ อัย
อาสวสมฺทโยติ ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสึ อัย อาสวนิโรโรติ
ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสึ อัย อาสวนิโรธคามินิ ปฏฺิพทาติ ยถาญฺตํ
อพฺภณฺณาสึ ฯ ตสุส เม เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี
จิตฺตํ วิมฺจฺจิตฺถ ภาวสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจิตฺถ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ
วิมฺจฺจิตฺถ วิมฺตฺตสมิ วิมฺตฺตมิติ ฌานํ อโหสิ จีณา ชาติ
วุสิตํ พุรหุมนจริยํ กตํ กรณฺิยํ นาปรี อิตฺถตฺตยาติ อพฺภณฺณาสึ ฯ

อัย โข เม พุราหุณ รตติยา ปจฺฉิเม ยามे ตติยา วิชฺชา
อริคฺคา อวิชฺชา วิหฺตา วิชฺชา อุปฺปนฺนา ตโม วิหฺโต อาโลโก
อุปฺปนฺโน ยถาคํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺโรโต ฯ

[๕๑] สียา โข ปน เต พุราหุณ เอมสฺส อชฺชาปี นฺน
สมโณ โคตโม อวิตฺราโค อวิตฺโทโส อวิตฺโมโห ตสฺมา อรณฺณวนปฺตฺถานิ
ปฺนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวตีติ ฯ น โข ปเนตํ
พุราหุณ เอวํ ทฏฺฐพฺพิ ฯ เทว โข อหํ พุราหุณ อตฺถวเส
สมปฺสฺสमानิ อรณฺณวนปฺตฺถานิ ปฺนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวามี
อตฺตโน จ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหาริ สมปฺสฺสमानิ ปจฺฉิมณฺจ ชนตํ
อนุกมฺปมาโนติ ฯ

[๕๒] อนุกมฺปิตรูปา วตายิ โภตา โคตเมน ปจฺฉิมา ชนตา
ยถาคํ อรหฺตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน ฯ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ
โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ โคตม นิกฺกชฺชิตํ วา อุกฺกชฺชเยย
ปฏฺิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มฺพฺหสฺส วา มคฺคิ อจฺฉิเยยฺย อนฺธกาเร
วา เตลปฺชฺโชตํ ชาเรยฺย จกฺขุมฺนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตฺติติ ๑ เอมเมว ๒
โภตา โคตเมน อนฺนปฺริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโต ฯ เอสาหิ
ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ
มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺตคฺเค ปาณฺุเปตํ สรณฺจกฺตนฺติติ ๑ ฯ

ภยภเวรวสุตฺตนฺตํ ๔ นิฏฺฐิตํ จตฺตํ ฯ

#๑ สี่. ทกฺขินฺตฺติติ ฯ ๒ ม. เอมเมว ฯ ๓ ย. สรณฺกตฺตนฺตฺติติ ฯ ๔ ม. ภยภเวรวสุตฺตํ ฯ

อนงกณสุตต์

[๕๓] เอวมเม สุตฺ เตกั สมยั ภควา สวตฺถิยั วิหริติ
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข อายสฺมา สารีปฺตุโต
ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขโวติ ฯ อาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ
อายสฺมโต สารีปฺตุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๕๔] อายสฺมา สารีปฺตุโต เอตทโวจ จตฺตาริเม อาวุโส
ปฺกุกฺลา สนฺโต สัวิชฺชมานา โลกสฺมี ฯ กตเม จตฺตาริ ฯ
อิทฺวาโส เอกจฺโจ ปฺกุกฺโล สงฺกโณว ๑ สมานิ อตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ
องฺกณฺนติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ อิธ ปนาวุโส เอกจฺโจ ปฺกุกฺโล
สงฺกโณว สมานิ อตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ องฺกณฺนติ ยถาภูตํ
ปชานาติ ฯ อิทฺวาโส เอกจฺโจ ปฺกุกฺโล อนงฺกโณว สมานิ
นตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ องฺกณฺนติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ฯ อิธ
ปนาวุโส เอกจฺโจ ปฺกุกฺโล อนงฺกโณว สมานิ นตฺถิ เม
อชฺฉตฺตํ องฺกณฺนติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตตฺรราวุโส ยวายั
ปฺกุกฺโล สงฺกโณว สมานิ อตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ องฺกณฺนติ
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัย อิเมสั ทฺวินฺนั ปฺกุกฺลานั สงฺกณฺนัเยว ๒
สत्ตํ หีนปฺริโส อกฺขาบติ ฯ ตตฺรราวุโส ยวายั ปฺกุกฺโล สงฺกโณว
สมานิ อตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ องฺกณฺนติ ยถาภูตํ ปชานาติ
อัย อิเมสั ทฺวินฺนั ปฺกุกฺลานั สงฺกณฺนัเยว สत्ตํ เสฏฺฐปฺริโส
#๑ ม. สางฺกโณว ฯ ๒ สางฺกณฺนัเยว ฯ อิโตปฺริ อีทิสเมว ฯ

อกุขาติ ๑ ตตุราวุโส ยวายั ปุคคโล อนงคโณว สมานโน
นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ องฺกณฺนติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัย อิมสั
ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ อนงฺกณฺนํเยว สตํ หีนปฺริโส อกุขาติ ๑
ตตุราวุโส ยวายั ปุคคโล อนงคโณว สมานโน นตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ
องฺกณฺนติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัย อิมสั ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ
อนงฺกณฺนํเยว สตํ เสฏฺฐปฺริโส อกุขาติตีติ ๑

[๕๕] เอวิ วุตฺเต อายสฺมา มหาโมคคฺคฺลลาโน อายสฺมนตํ
สาริปฺุตตํ เอตทวโจ โโก นฺุ โข อาวุโส สาริปฺุตต เหตุ โโก
ปจฺจโย เยนิมสั ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ สงฺกณฺนํเยว สตํ เอโก
หีนปฺริโส อกุขาติ เอโก เสฏฺฐปฺริโส อกุขาติ โโก ปนาวุโส
สาริปฺุตต เหตุ โโก ปจฺจโย เยนิมสั ทฺวินฺนํ ปุคฺคลานํ อนงฺกณฺนํเยว
สตํ เอโก หีนปฺริโส อกุขาติ เอโก เสฏฺฐปฺริโส อกุขาติตีติ ๑
ตตุราวุโส ยวายั ปุคคโล สงคโณว สมานโน อตฺถิ เม อชฺฌตฺตํ
องฺกณฺนติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ น นนฺทํ
ชเนสฺสติ น วายมิสฺสติ น วิริยํ อารภิสฺสติ ตสฺส องฺกณฺสส
ปหานาย ๑ โส สราโค สโทโส สโมโห สงคโณ สงกิลิฏฺฐจิจฺจโต
กาลั กริสฺสติ ๑ เสยฺยถาปี อาวุโส กัสปาทิ อากตา
อาปณา วา กมฺมารกฺุลา วา รเชน จ มเลน จ ปรีโยนทฺธา
ตเมนนํ สามิกา น เจว ปรีกฺุณฺเชยฺยํ น จ ปรีโยทเปยฺยํ ๑ ราชापเถ
จ นํ นิกฺขิเปยฺยํ เอวญฺหิ सा आवुโส กัสปาทิ อปเรน สมเยน
#๑ ปรีโยทาเปยฺยนฺติปี ปาโจ ๑

สงฺกิลิฏฺฐจฺตฺรา อสฺส มลฺลคฺคหิตฺตํ ฯ เอวมฺวฺวฺโสติ ฯ เอวมฺว โข
อาวฺวฺโส ยวฺวํ ปุคฺคโล สงฺกโณว สมนฺโน อตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ
องฺกณฺนติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ น จนฺทํ
ชเนสฺสติ น วายมิสฺสติ น วิริยํ อารภิสฺสติ ตสฺส องฺกณฺสฺส
ปหานาย ฯ โส สฺราโค สฺโทโส สฺโมโห สงฺกโณ สงฺกิลิฏฺฐจฺจิตฺโต
กถํ กริสฺสติ ฯ ตตฺตฺราวฺวฺโส ยวฺวํ ปุคฺคโล สงฺกโณว สมนฺโน
อตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ องฺกณฺนติ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ
จนฺทํ ชเนสฺสติ วายมิสฺสติ วิริยํ อารภิสฺสติ ตสฺส องฺกณฺสฺส
ปหานาย ฯ โส อฺราโค อฺโทโส อฺโมโห อนงฺกโณ อสงฺกิลิฏฺฐจฺจิตฺโต
กถํ กริสฺสติ ฯ เสยฺยถาปี อาวฺวฺโส กัสมฺปาติ อภตฺตา
อาปณฺนา วา กมฺมารกฺุลา วา รเชน จ มเลน จ ปรีโยนทฺธา
ตเมนํ สามีกา ปรีกฺุณฺเชยฺยํ เจว ปรีโยทฺเพยฺยํ จ น จ นํ
รชานฺเพ นิกฺุณฺเพยฺยํ เอวฺวฺหิ สฺวา อาวฺวฺโส กัสมฺปาติ อปเรน
สมเยน ปรีสุทฺธา ๑ อสฺส ปรีโยทฺตาติ ฯ เอวมฺวฺวฺโสติ ฯ เอวมฺว
โข อาวฺวฺโส ยวฺวํ ปุคฺคโล สงฺกโณว สมนฺโน อตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ
องฺกณฺนติ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ จนฺทํ ชเนสฺสติ
วายมิสฺสติ วิริยํ อารภิสฺสติ ตสฺส องฺกณฺสฺส ปหานาย ฯ โส
อฺราโค อฺโทโส อฺโมโห อนงฺกโณ อสงฺกิลิฏฺฐจฺจิตฺโต กถํ
กริสฺสติ ฯ ตตฺตฺราวฺวฺโส ยวฺวํ ปุคฺคโล อนงฺกโณว สมนฺโน
นตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ องฺกณฺนติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺเสตํ
#๑ ม. ปรีสุทฺธจฺตฺรา ฯ

ปาฎิกงขั สุกนิมิตตัม มนสิกริสฺสตี ตสฺส สุกนิมิตตสฺส มนสิการา
ราโค จิตตัม อนฺนุทฺธเสสฺสตี ฯ โส สราโค สโทโส สโมโห
สงฺคโณ สงฺกิลิฏฺฐจิตฺโต กาลัม กริสฺสตี ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส
กัสปาคี อากตา อาปณา วา กมฺมารกฺุลา วา ปริสุทฺธา ปริโยทาตา
ตเมณํ สามิกา น เจว ปริภุญฺเชยฺยํ น จ ปริโยทเปยฺยํ ราชापเถ
จ นํ นิกฺขิเปยฺยํ เอวฺลหิ सा आवुโส कस्पति अपरेन समेन
सङ्कलिष्ठा ॑ असुस मलकुहितति ॑ एवमावुसति ॑ एवमेव च
आवुसो यवायं पुक्कलो अनङ्कणो समाโน नत्ति मे अञ्जत्तं
अङ्कणत्ति यदात्तं नप्पञ्चानत्ति तसฺเสत्तं पाฎिकงขั สุกนิมิต्तं
มนสิกริสฺสตี ตสฺส สุกนิมิต्तसฺस मนสิकारा राโค जित्तं अनुत्थसेसुत्ति ॑
โส สราโค สโทโส สโมโห สงฺคโณ สงฺกิลิฏฺฐจิตฺโต
กาลัม กริสฺสตี ॑ ตตฺตราวุโส ยวายं पुक्कलो अनङ्कणो समाโน
नत्ति मे अञ्जत्तं अङ्कणत्ति यदात्तं पञ्चानत्ति तसฺเสत्तं
पाฎिकงขั สุกนิมิต्तं มนสิกริสฺสตี ตสฺส สุกนิมิต्तसฺส มนสิकारา
ราโค จิต्तं นานุत्थसेสฺสตี ॑ โส อราโค อโทโส อโมโห
อนङ्คโณ อสงฺกิลิฏฺฐจิตฺโต กาลัม กริสฺสตี ॑ เสยฺยถาปี आवุโส
กัสปาคี อากตา อาปณา วา กมฺมารกฺุลา วา ปริสุทฺธา ปริโยทาตา
ตเมณํ สามิกา ปริภุญฺเชยฺยํ เจว ปริโยทเปยฺยํ จ น จ นํ
ราชापเถ นิกฺขิเปยฺยํ เอวฺลหิ सा आवुसो कस्पति अपरेन
समेन प्रिसुत्तरा असुस प्रियोत्तात्ति ॑ एवमावुसति ॑
#๑ ม. สงฺกิลิฏฺฐจตรา ๑

เอวเมว โข อาวุโส ยววยั ปุคฺคโล อนนฺจโณว สมานโน นตฺถิ
เม อชฺฌตฺตํ องฺกณฺณตฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺสเสตํ ปาฎิกงฺขํ
สุภณิมิตฺตํ น มนสิกริสฺสตฺติ ตสฺส สฺภณิมิตฺตตสฺส อมนสิการา
ราโค จิตฺตํ นานุทฺธเสสฺสตฺติ ฯ โส อราโค อโทโส อโมโห
อนนฺจโณ อตฺถกิลิฏฺฐจิตฺโต กาลํ กริสฺสตฺติ ฯ อัย โข อาวุโส
โมกฺคตฺถานํ เหตุ อัย ปจฺจโย เยนิเมตฺถํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคตฺถานํ
ตฺถกณฺณานํเยว สตํ เอโก หีนปฺริโส อกฺขายติ เอโก เสฏฺฐปฺริโส
อกฺขายติ อัย โข ปนาวุโส โมกฺคตฺถานํ เหตุ อัย ปจฺจโย
เยนิเมตฺถํ ทฺวินฺนํ ปุคฺคตฺถานํ อนนฺจกณฺณานํเยว สตํ เอโก หีนปฺริโส
อกฺขายติ เอโก เสฏฺฐปฺริโส อกฺขายติตีติ ฯ

[๕๖] องฺกณฺณํ องฺกณฺณตฺติ อาวุโส วุจฺจติ กิสฺส นุ โข
เอตํ อาวุโส อธิวจฺนํ ยทิทํ องฺกณฺณตฺติ ฯ ปาปกาณํ [๑] เอตํ อาวุโส
อภุสฺสตาณํ อิจฺฉาวารานํ อธิวจฺนํ ยทิทํ องฺกณฺณตฺติ ฯ

[๕๗] จานํ โข ปเนตฺถํ อาวุโส วิชฺชติ ยํ อิเชกจฺจตฺส
ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อูปฺปชฺเชยฺย อापตฺติณฺจ วต อापนฺโน
อสุตฺถํ น จ มํ ภิกฺขุ ชาเนยฺยํ อापตฺตี อापนฺโนติ ฯ จานํ
โข ปเนตฺถํ อาวุโส วิชฺชติ ยนฺตํ ภิกฺขุ ภิกฺขุ ชาเนยฺยํ อापตฺตี
อापนฺโนติ ฯ ชานนฺตฺติ มํ ภิกฺขุ อापตฺตี อापนฺโนติ อิติ โส
กฺปิโต โหติ อูปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ
อูปฺปจฺจโย อุกฺขเมตฺถํ องฺกณฺณํ ฯ

#๑ ม. โข ฯ

[๕๘] จานัน โข ปเนตัง อวูโส วิชชติ ยัม อีเชกัจจสุต
ภิกขุโน เอวัม อิจฉา อุปปชเชยฺย อาปตติญจ วต อาปนุโน
อสลัม อนุโรโห มัม ภิกขุ โจทยเย นุ โน สงฺฆมฺมชฺเฌติ ฯ จานัน โข
ปเนตัง อวูโส วิชชติ ยนุตัม ภิกขุํ ภิกขุ สงฺฆมฺมชฺเฌ โจทยเย
โน อนุโรโห ฯ สงฺฆมฺมชฺเฌ มัม ภิกขุ โจเทนุติ โน อนุโรโหติ อิติ
โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อวูโส โกโป โย
จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตัม องฺกณัม ฯ

[๕๙] จานัน โข ปเนตัง อวูโส วิชชติ ยัม อีเชกัจจสุต
ภิกขุโน เอวัม อิจฉา อุปปชเชยฺย อาปตติญจ วต อาปนุโน
อสลัม สปฺปญฺปิฏฺคโล มัม โจทยเย โน อปฺปญฺปิฏฺคโลติ ฯ จานัน
โข ปเนตัง อวูโส วิชชติ ยนุตัม ภิกขุํ อปฺปญฺปิฏฺคโล โจทยเย
โน สปฺปญฺปิฏฺคโล ฯ อปฺปญฺปิฏฺคโล มัม โจเทติ โน สปฺปญฺปิฏฺคโลติ
อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข
อวูโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุภยเมตัม องฺกณัม ฯ

[๖๐] จานัน โข ปเนตัง อวูโส วิชชติ ยัม อีเชกัจจสุต
ภิกขุโน เอวัม อิจฉา อุปปชเชยฺย อโห วต มเมว สตฺถา
ปฺปญฺปิฏฺจติตฺวา ปฺปญฺปิฏฺจติตฺวา ภิกขุณัํ ฐมมัม เทเสยฺย น อณฺณัม ภิกขุํ
สตฺถา ปฺปญฺปิฏฺจติตฺวา ปฺปญฺปิฏฺจติตฺวา ภิกขุณัํ ฐมมัม เทเสยฺยติ ฯ
จานัน โข ปเนตัง อวูโส วิชชติ ยัม อณฺณัม ภิกขุํ สตฺถา
ปฺปญฺปิฏฺจติตฺวา ปฺปญฺปิฏฺจติตฺวา ภิกขุณัํ ฐมมัม เทเสยฺย น ตัม ภิกขุํ

สตุลา ปฏิปุจฺจิตฺวา ปฏิปุจฺจิตฺวา ภิกฺขุณฺโณ ฌมฺมํ เทเสยฺย ฯ
อณฺณํ ภิกฺขุํ สตุลา ปฏิปุจฺจิตฺวา ปฏิปุจฺจิตฺวา ภิกฺขุณฺโณ ฌมฺมํ
เทเสติ น มํ สตุลา ปฏิปุจฺจิตฺวา ปฏิปุจฺจิตฺวา ภิกฺขุณฺโณ ฌมฺมํ
เทเสตีติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส
โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุกฺขเมตฺตํ องฺกณฺณํ ฯ

[๖๑] จานํ โข ปเนตฺตํ อาวุโส วิชฺชติ ยํ อิเชกจฺจสฺส
ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อูปฺปชฺเชยฺย อโห วต มเมว ภิกฺขุ
ปุรฺกขตฺวา ปุรฺกขตฺวา กามํ ภตฺตาย ปวิเสยฺยํ น อณฺณํ ภิกฺขุ
ภิกฺขุ ปุรฺกขตฺวา ปุรฺกขตฺวา กามํ ภตฺตาย ปวิเสยฺยนฺติ ฯ จานํ
โย ปเนตฺตํ อาวุโส วิชฺชติ ยํ อณฺณํ ภิกฺขุ ภิกฺขุ ปุรฺกขตฺวา
ปุรฺกขตฺวา กามํ ภตฺตาย ปวิเสยฺยํ น ตํ ภิกฺขุ ภิกฺขุ ปุรฺกขตฺวา
ปุรฺกขตฺวา กามํ ภตฺตาย ปวิเสยฺยํ ฯ อณฺณํ ภิกฺขุ ภิกฺขุ
ปุรฺกขตฺวา ปุรฺกขตฺวา กามํ ภตฺตาย ปวิสฺสนฺติ น มํ ภิกฺขุ
ปุรฺกขตฺวา ปุรฺกขตฺวา กามํ ภตฺตาย ปวิสฺสนฺตีติ อิติ โส กุปีโต
โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย
อุกฺขเมตฺตํ องฺกณฺณํ ฯ

[๖๒] จานํ โข ปเนตฺตํ อาวุโส วิชฺชติ ยํ อิเชกจฺจสฺส
ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อูปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว ลภฺยํ
ภตฺตฤเค อกฺกาสนํ อกฺโขทกํ อกฺคปิณฺฑํ น อณฺโณ ภิกฺขุ
ลภฺยํ ภตฺตฤเค อกฺกาสนํ อกฺโขทกํ อกฺคปิณฺฑนฺติ ฯ จานํ

โฆ ปเนตัง อาวุโส วิชชติ ยัม อญฺโหล ภิกฺขุ ลภเยย ภตฺตคฺเค
อฺคฺคาสนัน อฺคฺโคทกั อฺคฺคปิณฺฑนั น โส ภิกฺขุ ลภเยย ภตฺตคฺเค
อฺคฺคาสนัน อฺคฺโคทกั อฺคฺคปิณฺฑนั ฯ อญฺโหล ภิกฺขุ ลภติ ภตฺตคฺเค
อฺคฺคาสนัน อฺคฺโคทกั อฺคฺคปิณฺฑนั นานั ลภามิ ภตฺตคฺเค อฺคฺคาสนัน
อฺคฺโคทกั อฺคฺคปิณฺฑนฺตติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย
เจว โฆ อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุกฺกยเมตฺตัง องฺกณฺณํ ฯ

[๖๓] จานัน โฆ ปเนตัง อาวุโส วิชชติ ยัม อฺเชกจฺจสุต
ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉนา อฺปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว ภตฺตคฺเค
ภตฺตาวี อฺนุโมเทยฺยํ น อญฺโหล ภิกฺขุ ภตฺตคฺเค ภตฺตาวี อฺนุโมเทยฺยาติ ฯ
จานัน โฆ ปเนตัง อาวุโส วิชชติ ยัม อญฺโหล ภิกฺขุ
ภตฺตคฺเค ภตฺตาวี อฺนุโมเทยฺย น โส ภิกฺขุ ภตฺตคฺเค ภตฺตาวี
อฺนุโมเทยฺย ฯ อญฺโหล ภิกฺขุ ภตฺตคฺเค ภตฺตาวี อฺนุโมทติ นานั
ภตฺตคฺเค ภตฺตาวี อฺนุโมทามิติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ
โย เจว โฆ อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุกฺกยเมตฺตัง องฺกณฺณํ ฯ

[๖๔] จานัน โฆ ปเนตัง อาวุโส วิชชติ ยัม อฺเชกจฺจสุต
ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉนา อฺปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว อารามคฺคานัน
ภิกฺขุณัน ฌมฺมํ เทเสยฺยํ น อญฺโหล ภิกฺขุ อารามคฺคานัน ภิกฺขุณัน
ฌมฺมํ เทเสยฺยาติ ฯ จานัน โฆ ปเนตัง อาวุโส วิชชติ ยัม อญฺโหล
ภิกฺขุ อารามคฺคานัน ภิกฺขุณัน ฌมฺมํ เทเสยฺย น โส ภิกฺขุ อาราม-
คฺคานัน ภิกฺขุณัน ฌมฺมํ เทเสยฺย ฯ อญฺโหล ภิกฺขุ อารามคฺคานัน ภิกฺขุณัน

ธมมံ เทเสติ นานิ อารามคตานิ ภิกขุณิ ธมมံ เทเสมีติ อิติ
โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย
จ อปฺปจฺจโย อุกฺขเมตฺติ องฺคณิ ฯ

[๖๕] จานิ โข ปเนตฺติ อาวุโส วิชฺชติ ยิ อิคฺคจฺจสฺส
ภิกขุโน เอวํ อิจฺฉนา อูปฺปชฺชเยยฺย อโห วต อหเมว อารามคตานิ
ภิกขุณินิ ธมมံ เทเสยฺยิ ฯเปฯ อุปาสกานิ ธมมံ เทเสยฺยิ ฯเปฯ
อุปาสิกานิ ธมมံ เทเสยฺยิ น อณฺโณ ภิกขุ อารามคตานิ
อุปาสิกานิ ธมมံ เทเสยฺยติ ฯ จานิ โข ปเนตฺติ อาวุโส วิชฺชติ
ยิ อณฺโณ ภิกขุ อารามคตานิ อุปาสิกานิ ธมมံ เทเสยฺย น
โส ภิกขุ อารามคตานิ อุปาสิกานิ ธมมံ เทเสยฺย ฯ อณฺโณ
ภิกขุ อารามคตานิ อุปาสิกานิ ธมมံ เทเสติ นานิ อารามคตานิ
อุปาสิกานิ ธมมံ เทเสมีติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย
เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุกฺขเมตฺติ องฺคณิ ฯ

[๖๖] จานิ โข ปเนตฺติ อาวุโส วิชฺชติ ยิ อิคฺคจฺจสฺส
ภิกขุโน เอวํ อิจฺฉนา อูปฺปชฺชเยยฺย อโห วต มเมว ภิกขุ สกฺกเรยฺยํ
ครุคฺคเรยฺยํ ๑ มานะยฺยํ ปุชฺชเยยฺย น อณฺณํ ภิกขุํ ภิกขุ สกฺกเรยฺยํ
ครุคฺคเรยฺยํ มานะยฺยํ ปุชฺชเยยฺยุนฺติ ฯ จานิ โข ปเนตฺติ อาวุโส
วิชฺชติ ยิ อณฺณํ ภิกขุํ ภิกขุ สกฺกเรยฺยํ ครุคฺคเรยฺยํ มานะยฺยํ
ปุชฺชเยยฺย น ตํ ภิกขุํ ภิกขุ สกฺกเรยฺยํ ครุคฺคเรยฺยํ มานะยฺยํ
ปุชฺชเยยฺย ฯ อณฺณํ ภิกขุํ ภิกขุ สกฺกโรนฺติ ครุคฺคโรนฺติ มานะนฺติ
#๑ ม. ครุคฺคเรยฺยํ ฯ

ปุเชนุติ น มั ภิกุขุ สกุกโรนุติ ครุกโรนุติ มาเนนุติ ปุเชนุติติ
อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป
โย จ อปฺปจฺจโย อุกยเมตฺติ องฺกณั ฯ

[๖๗] จานั โข ปเนตฺ อาวุโส วิชฺชติ ยั อิเชกจฺจสฺส
ภิกุขุโน เอวํ อิจฺฉา อปฺปชฺเชยฺย อโห วต มเมว ภิกุขุโนโย ฯเปฯ
อุปาสภา ฯเปฯ อุปาสิกาโย สกุกเรยฺยั ครุกเรยฺยั มาเนยฺยั
ปุเชยฺยั น อณฺณั ภิกุขุ อุปาสิกาโย สกุกเรยฺยั ครุกเรยฺยั
มานะยฺยั ปุเชยฺยุนุติ ฯ จานั โข ปเนตฺ อาวุโส วิชฺชติ ยั
อณฺณั ภิกุขุ อุปาสิกาโย สกุกเรยฺยั ครุกเรยฺยั มาเนยฺยั ปุเชยฺยั
น ตั ภิกุขุ อุปาสิกาโย สกุกเรยฺยั ครุกเรยฺยั มาเนยฺยั ปุเชยฺยั ฯ
อณฺณั ภิกุขุ อุปาสิกาโย สกุกโรนุติ ครุกโรนุติ มาเนนุติ ปุเชนุติ
น มั อุปาสิกาโย สกุกโรนุติ ครุกโรนุติ มาเนนุติ ปุเชนุติติ อิติ
โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย เจว โข อาวุโส โกโป โย
จ อปฺปจฺจโย อุกยเมตฺติ องฺกณั ฯ

[๖๘] จานั โข ปเนตฺ อาวุโส วิชฺชติ ยั อิเชกจฺจสฺส
ภิกุขุโน เอวํ อิจฺฉา อปฺปชฺเชยฺย อโห วต อหเมว ลากิ
อสฺสั ปณฺณิตานั จีวรานั น อณฺโณ ภิกุขุ ลากิ อสฺส ปณฺณิตานั
จีวรานุติ ฯ จานั โข ปเนตฺ อาวุโส วิชฺชติ ยั อณฺโณ
ภิกุขุ ลากิ อสฺส ปณฺณิตานั จีวรานั น โส ภิกุขุ ลากิ อสฺส
ปณฺณิตานั จีวรานั ฯ อณฺโณ ภิกุขุ ลากิ ปณฺณิตานั จีวรานั นานั

ลาภี ปณิตานัง จีวรานนุติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย
เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุกฺขเมตฺตํ องฺคณํ ฯ

[๖๕] จานัง โข ปเนตฺตํ อาวุโส วิหฺขติ ยํ อิเธกจฺจสฺส
ภิกฺขุโน เอวํ อิจฺฉา อปฺปชฺชเยยฺย อโห วต อหเมว ลาภี
อสฺสํ ปณิตานัง ปิณฺฑปาตานัง ฯเปฯ ปณิตานัง เสนาสนานัง ฯเปฯ
ปณิตานัง คิลานปจฺจยเกสชฺชปริกฺขารานัง น อณฺโល ภิกฺขุ ลาภี
อสฺสํ ปณิตานัง คิลานปจฺจยเกสชฺชปริกฺขารานนฺติ ฯ จานัง โข
ปเนตฺตํ อาวุโส วิหฺขติ ยํ อณฺโល ภิกฺขุ ลาภี อสฺสํ ปณิตานัง
คิลานปจฺจยเกสชฺชปริกฺขารานัง น โส ภิกฺขุ ลาภี อสฺสํ ปณิตานัง
คิลานปจฺจยเกสชฺชปริกฺขารานัง ฯ อณฺโល ภิกฺขุ ลาภี ปณิตานัง
คิลานปจฺจยเกสชฺชปริกฺขารานัง นานํ ลาภี ปณิตานัง คิลานปจฺจย-
เกสชฺชปริกฺขารานนฺติ อิติ โส กุปีโต โหติ อปฺปตีโต ฯ โย
เจว โข อาวุโส โกโป โย จ อปฺปจฺจโย อุกฺขเมตฺตํ องฺคณํ ฯ
อิเมสํ โข เอตํ อาวุโส ปาปกานัง อุกฺขลานัง อิจฺฉาวจฺรานัง อธิวจัน
ยทิตํ องฺคณนฺติ ฯ

[๗๐] ยสฺสทสฺสจฺจิ อาวุโส ภิกฺขุโน อิเม ปาปกา อุกฺขลา
อิจฺฉาวจฺรา อปฺปหีนา ทิสฺสนนฺติ เจว สฺสุขนฺติ จ ฯ กิณฺจาปี
โส โหติ อารณฺณโก ๑ ปนฺตเสนาสโน ปิณฺฑปาติโก สปทานจารี
ปัสสุกฺกโก ลฺลขจิวรรโธ อถ โข นํ สพฺรหฺมจารี เนว ๒ สกฺกโรนฺติ
น ครุทโรนฺติ น มานนฺติ น ปุชฺชนฺติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ เต หิ
#๑ ม. อารณฺณโก ฯ ๒ ม. น เจว ฯ

ตสฺส อายสฺมโต ปาปกกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา อปฺปหีนา ทิสฺสนฺติ
เจว สฺยฺยนฺติ จ ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส กัสมปาติ อากตา อาปณา
วา กมฺมารกฺลา วา ปรีสุทฺธา ปรีโยทาตา ฯ ตเมนํ สามิกกา
อหิกฺกนเปี วา กุกฺกนฺทกฺกนเปี วา มนุสฺสกฺกนเปี วา รจยิตฺวา อณฺณิสฺสา
กัสมปาติยา ปฏิกฺขชิตฺวา อนฺตรูปณํ ปฏฺธิปชฺเชยฺยํ ฯ ตเมนํ ชโน
ทิสฺวา เอวํ วทฺเขยฺย อมฺโก กิเมวิทํ หริยฺยติ ชณฺณํ ชณฺณํ
วียาติ ฯ ตเมนํ อฏฺฐหิตฺวา อปาปฺริตฺวา โอลฺลเกยฺย ตสฺส สห
ทสฺสเนน อมฺนาปตา จ สณฺจเหยยฺย ปาฏิกฺกนฺตยา จ สณฺจเหยยฺย
เชกฺขจฺฉตา จ สณฺจเหยยฺย ชิมฺจฺฉิตานมฺปิ น โภคตฺตกมฺยตา อสฺส
ปกฺเว สฺสูหิตานํ เอวเมว โข อาวุโส ยสฺส กสฺสจิจิ ภิกฺขุโน อิเม
ปาปกกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา อปฺปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สฺยฺยนฺติ
จ ฯ กิณฺจาปี โส โหติ อารณฺณโก ปนฺตเสนาสโน ปิณฺทปาติโก
สพฺพทานจาริ ปัสฺสุกฺลิโก ลฺลวจีวรฺธโร อถ โข นํ สพฺพหฺมจาริ
เนว สกฺกโรนฺติ น ครุกโรนฺติ น มาเนนฺติ น ปฺุเชนฺติ ฯ ตํ
กิสฺส เหตุ ฯ เต หิ ตสฺส อายสฺมโต ปาปกกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา
อปฺปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สฺยฺยนฺติ จ ฯ

[๗๑] ยสฺส กสฺสจิจิ อาวุโส ภิกฺขุโน อิเม ปาปกกา อกุสลา
อิจฺฉาวจรา ปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สฺยฺยนฺติ จ ฯ กิณฺจาปี โส
โหติ กามนฺตวิหาริ เนมฺนฺตนิโก กหปฺติจีวรฺธโร อถ โข นํ
สพฺพหฺมจาริ สกฺกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปฺุเชนฺติ ฯ ตํ กิสฺส

เหตุ ๑ เต หิ ตสฺส อายสฺมโต ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา
ปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สฺยฺยฺนฺติ จ ๑ เสยฺยถาปี อาวุโส กัสปาคี
อาภตา อาปณา วา กมฺมารกฺลา วา ปริสุทฺธา ปริโยทาทา ๑
ตเมนนํ สามิกา สาลีนํ โอทนํ วิจิตกาฬกํ อนเนกสฺสูปํ อนเนกพฺยณฺชนํ
รจยิตฺวา อณฺณิสฺสา กัสปาคียา ปฏิกุชฺชิตฺวา อนฺตรราปณํ ปฏิปชฺเชยฺยํ ๑
ตเมนนํ ชโน ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย อมฺโภ กิเมวิทํ
หริยฺยติ ชลณํ ชลณํ วิทยาติ ๑ ตเมนนํ อฏฺฐหิตฺวา อปาปฺริตฺวา
โอโลเกยฺย ตสฺส สห ทสฺสเนน มนาปตา จ สณฺจเหยย
อปฺปฏิกฺกฺลยตา จ สณฺจเหยย อเชกฺขจฺฉตา จ สณฺจเหยย สฺหิตานมฺปิ
โกตฺตฺกมฺยตา อสฺส ปเกว ชิมฺจฺฉิตานํ เอวเมว โข
อาวุโส ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขุโน อิมํ ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา
ปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว สฺยฺยฺนฺติ จ ๑ กิลฺยาปี โส โหติ กามนฺตวิหารี
เนมฺนฺตนิโก กหปติจิวรรโธ อถ โข นํ สพฺรหฺมจาริ สกฺกโรนฺติ
ครุโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ ๑ ตํ กิสฺส เหตุ ๑ เต หิ ตสฺส
อายสฺมโต ปาปกา อกุสลา อิจฺฉาวจรา ปหีนา ทิสฺสนฺติ เจว
สฺยฺยฺนฺติ จาติ ๑

[๗๒] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา มหาโมคฺคฺลฺลาโน อายสฺมนฺตํ
สาริปฺตฺตํ เอตทโวจ อูปมา มํ อาวุโส สาริปฺตฺต ปฏิภาตติ ๑
ปฏิภาตฺ ตํ อาวุโส โมคฺคฺลฺลานาติ ๑ เอกมิตาหํ อาวุโส สมยํ
ราชคเห วิหรามิ คิริพฺพเช ๑ อถ ขวาหํ อาวุโส ปุพฺพณฺหสมยํ

นิวาเสตุวา ปตฺตจิวรมาทาย ราชคหิ ปิณฺฑทาย ปาวีสึ ๑ เตน
โฆ ปน สมเยน สมีติ ๑ ยานการปฺตฺโต รตฺตส เนมี ตจฺเจติ ๑
ตเมนนํ ปณฺฑปฺตฺโต อาชีวกโ ก ปุราณยานการปฺตฺโต ปจฺจุปฺภุจฺติโต
โหติ ๑ อถ โฆ อาวุโส ปณฺฑปฺตฺตสฺส อาชีวกสฺส ปุราณยานการปฺตฺตสฺส
เอว เจตโส ปรีวิตกฺโก อุทปาที อโห วดายั
สมีติ ยานการปฺตฺโต อิมิสฺสา เนมียา อิมฺลจ วุํกั อิมฺลจ ชิมฺหุ
อิมฺลจ โทสั ตจฺเจยฺย เอวายั เนมี อปคตวุงฺกา อปคตชิมฺหา
อปคตโทสา สฺทฺธา อสฺส สาเร ปตฺติภุจฺิตาติ ๑ ยถา ยถา โฆ
อาวุโส ปณฺฑปฺตฺตสฺส อาชีวกสฺส ปุราณยานการปฺตฺตสฺส เจตโส
ปรีวิตกฺโก โหติ ตถา ตถา สมีติ ยานการปฺตฺโต ตสฺสา เนมียา
ตลฺลจ วุํกั ตลฺลจ ชิมฺหุ ตลฺลจ โทสั ตจฺเจติ ๑ อถ โฆ อาวุโส
ปณฺฑปฺตฺโต อาชีวกโ ก ปุราณยานการปฺตฺโต อตฺตมโน อตฺตมณฺวาจั
นิจฺฉาเรสิ ททยา ททยั มลฺลเณ อลฺลเวย ตจฺเจตีติ ๑ เอวเมว
โฆ อาวุโส เข เต ปุคฺคลา อสฺทฺธา ชีวิกตฺถา น สฺทฺธา
อการสฺมา อนการิยั ปุพฺพชิตา สจฺจา มายาวิโน เกฏฺฐิกิโน อุทฺธตา
อุณฺนพา จปฺลา มุขรา วิกิณฺณวาจา อินฺทฺริเยสฺสุ อคฺคตทวารา
โกชเน อมตฺตลฺลญฺโน ชาคริยั อนนฺนุยฺตฺตา สามลฺลเณ อนเปกฺขวณฺโต
สิกฺขาย น ติพฺพการวา พาหุสฺลิกิสา สาทิลิกิสา โอกฺกมเน ปุพฺพงฺคมา
ปวีเวเก นิกฺขิตฺตชฺฐรา กุสึตา หินฺนวิริยา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา
#๑ สึ. สามีติ ๑

อสมาคิตา วิพุกนตจิตตดา ทุปปลณณา เอลมูกา ๑ เตสั आयसुमा
सारिपुत्तो อิมินา ฐมมปริยาเยน หทยา หทยั มลลเย อณณาย
ตจจติ ๑ เย ปน เต กุลปุตตา สทฐา อการसुमा อนการियั
ปพพชิตา อสจา อมายาวิโน อเกฏฐิโน อนนุทฐตา อนนุนพา
อจปลา อมุขรา อวิกิณณวาจา อินุทริเยสุ กุตตทวารา โภชเน
มตตลลญโน ชาครियั อนนุยุตตา สามลลเย อเปกขวนุโต สิกขาย
ติพพการวา น พาลุลลิกา น สาลลิกา โอกกมเน นิกขิตตฐรา
ปวิเวเก ปุพพงกมา อารทฐวิริยา ปहितตตา อูปกฐิตสตี สมปชานา
สมาคิตา เอกกุกจิตตา ปลลวณุโต อนลลมูกา เต आयसुमโต
सारिपुत्तसुส อิมั ฐมมปริยาयั สุตฺวา ปิวนติ มลลเย ฆสนติ
มลลเย วจสา เจว मनसा ज साधु वत गो सपरुहमजारि
อกุสลา วุฏฐาเปตฺวา กุสเล ปติฏฐาเปตติ ๑ เสยฺยถาปี อาวุโส
อิตฺถิ वा प्रुिोस वा तहरो युवा मण्णनकखादिโก तीसनहातो ๒
อูปปลมालั वा वसुतिकमालั वा अथिमุตตकमालั वा लกित्त्वा อุกโห
หคฺเถहि ปฏิกุกเหตุวา อุตตมงฺเก สिरसुมี ปติฏฐเปยฺย เอวเมว โข
आवुसो ये ते कुलपुत्ता सत्था अकारसुमा अनकारियं पपुपचिता
असजा अमायाविनो अकेठुठिणो अनुत्थता अननुपा अजपला अमुखरा
अविकिण्णवाजा अनुत्थियेसु कुत्तववारा बोचने मत्तल्लण्णो
शक्रियं अनुयुत्ता सामल्लये अपेक्खवणुतो सिक्खाय तिपुपकारवा
#๑ ม. ย. เอพมูกา ๑ ๒ ม. ย. तीसि नहातो ๑

น พาทุลลิกา น สาลิลิกา โอกกมเน นิกขิตตฐรา ปวีเวเก
ปุพพุงคมา อารทฐวิริยา ปหิตตดา อุปปุจิตตสี สมุปชานา สมหิตา
เอกคคจิตตา ปณณวณโต อนนลमुคา เต आयसुमโต สาริปุตตसुस
อิมั चम्मपरियायँ सुत्ता ปिवนติ मण्णे ञसन्ति मण्णे वजसा
जेव मनसा ज साธु वत् गो सपूरुहम्मजारी अकुसला वुण्णजापेतवा
कुसले पत्तिण्णजापेतित्ति ५

อิติह เต อุโก महानาคा अण्णम्मण्णसुส सुภาสित्तं
समनुमोत्ति सुत्ति ५

อนงกณสุตตं นิฏจित्तं ปณจम्म ๕

อากงเขยยสุตติ

[๗๓] เอวมเม สุตติ เอกิ สมยั ภควา สวตถึยิ วิหริติ
เขตวเน อนาถปิณฑิกิสส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนุเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภาทนุเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ
ภควา เอตทโวจ สมฺปนฺนสีลา ภิกฺขเว วิหริถ สมฺปนฺนปาติโมกฺขา
ปาติโมกฺขสํวรํวุตา วิหริถ อจฺจารโคจรสมฺปนฺนา อณฺมตฺเตสุ
วชฺเชสุ กยทสฺสาวิ สมหาทย สิกฺขถ สิกฺขาปเทสุ ฯ

[๗๔] อากงเขยย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพุรหฺมจารีนํ ปิโย จ
อสฺสํ มนาโป จ กรุ จ ภาวนีโย จาติ สีเลเสววสฺส ปรีปุรการี
อชฺฉตฺตลเจโตสมถมนฺนุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย
สมนฺนาคโต พุรฺุเหตา สุลฺลวาคารานํ ฯ

[๗๕] อากงเขยย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทาภิ อสฺสํ
จิวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยภสชฺชปรีกฺขารานนฺติ สีเลเสววสฺส
ปรีปุรการี อชฺฉตฺตลเจโตสมถมนฺนุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย
สมนฺนาคโต พุรฺุเหตา สุลฺลวาคารานํ ฯ

[๗๖] อากงเขยย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เยสาหิ
จิวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยภสชฺชปรีกฺขาริ ปรีกฺขุขามิเตสนฺเต การา
มทฺปผลา อสฺสํ มหานิสฺสาคิ สีเลเสววสฺส ปรีปุรการี
อชฺฉตฺตลเจโตสมถมนฺนุตฺโต อนิรากตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต
พุรฺุเหตา สุลฺลวาคารานํ ฯ

[๗๗] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ เย เม ชาติสาโลหิตา
เปตา กาลกตา ปสนุนจิตตา อนุสสรนฺติ เตสนฺติ มหปฺผลั อสฺส
มหานิสฺสนฺติ สีเลเสววสฺส ปรีปฺรการี อชฺมตฺตยเจโตสมถมนฺยุตโต
อนิรอกตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมนฺนาคโต พฺรุเหตา สฺลยวาคารานํ ฯ

[๗๘] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ อรติรติสโห อสฺลั น
จ มํ อรติ สหะยย อุปฺปนฺนํ อรตี อภิกฺขย อภิกฺขย วิหเรยฺยนฺติ
สีเลเสววสฺส ปรีปฺรการี ฯเปฯ พฺรุเหตา สฺลยวาคารานํ ฯ

[๗๙] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ ภยเกรวสโห อสฺลั น จ
มํ ภยเกรวํ สหะยย อุปฺปนฺนํ ภยเกรวํ อภิกฺขย อภิกฺขย วิหเรยฺยนฺติ
สีเลเสววสฺส ปรีปฺรการี ฯเปฯ พฺรุเหตา สฺลยวาคารานํ ฯ

[๘๐] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ จตฺนุนํ ฌานานํ
อาภิเจตสิกานํ ทิฏฺฐจรมฺมุสฺสวิหารานํ นิแกมลาภี อสฺลั อภิจฺฉลาภี
อกสิรลาภีติ สีเลเสววสฺส ปรีปฺรการี ฯเปฯ พฺรุเหตา สฺลยวาคารานํ ฯ

[๘๑] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ เย เต สนฺตา วิโมกฺขา
อติกุมม รุเป อารุปฺปา เต กาเยน ผุสฺติควา วิหเรยฺยนฺติ
สีเลเสววสฺส ปรีปฺรการี ฯเปฯ พฺรุเหตา สฺลยวาคารานํ ฯ

[๘๒] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ ตินฺณํ สัโยชนานํ
ปรีกฺขยา โสตาปนฺโน อสฺลั อวินิปาตจฺมโม นียโต สมฺโพธิ-
ปฺรายนฺติ สีเลเสววสฺส ปรีปฺรการี ฯเปฯ พฺรุเหตา
สฺลยวาคารานํ ฯ

[๘๓] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ ตินณั สัโยชนานัน
ปริกขยา รากโทสโมหานัน ตนุตตา สกทากามี อสุลั สกิทเว อิมิ
โลกั อากนุตวา ทุกขสุสนุตติ กเรยฺยนุตติ สีเลเสววสุส ปรีปฺรการี
อชฺมตฺตยเจโตสมถมนุยุตโต อนีรากตชฺฌาโน วิปฺสฺสนาย
สมนฺนาคโต พฺรุเหตา สุญฺญาการานัน ฯ

[๘๔] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ ปญฺจนัน โอรมภาคิยานัน
สัโยชนานัน ปริกขยา โอปปาติโก อสุลั ตตฺถ ปรีนินฺพพายี อนาวตฺติชฺมโม
ตฺสฺมา โลกาติ สีเลเสววสุส ปรีปฺรการี ฯเปฯ พฺรุเหตา
สุญฺญาการานัน ฯ

[๘๕] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ อนเภาวิทติ อิทฺธิวิธั
ปจฺจนุกเวยฺยิ เอโกปี หุตฺวา พฺรุชา อสุลั พฺรุชาปี หุตฺวา เอโก
อสุลั อาวิภาวั ตีโรภาวั ตีโรกฺขุทฺทัง ตีโรปการี ตีโรปพฺพตติ
อสชฺชมาโน กจฺเจยฺยิ เสยฺยถาปี อากาเส ปจฺเวียปี อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชั
กเรยฺยิ เสยฺยถาปี อุกเก อุกเกปี อภิชฺชมาเน ๑ กจฺเจยฺยิ
เสยฺยถาปี ปจฺเวีย อากาเสปี ปลฺลงฺเกน กเมยฺยิ เสยฺยถาปี
ปกฺกัชชี สกฺกฺโณ อิมปี จนฺทิมสุริเย เอวฺมวิทฺธิเก เอวฺมทานุภาเว
ปาณินา ปรามเสยฺยิ ๒ ปรีมชฺชเรยฺยิ ยาว พฺรุหุมฺโลกาปี กายเน
วสั วตฺเตยฺยนุตติ สีเลเสววสุส ปรีปฺรการี ฯเปฯ พฺรุเหตา
สุญฺญาการานัน ฯ

#๑ สี่. ม. อภิชฺชมาโน ฯ ๒ สี่. ย. ปรีมเสยฺยิ ฯ

[๘๖] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ ทิพพาย โสทธาตุยา
วิสุทฺธาย อติกนฺตมานุสึกาย อุโภ สทฺเท สฺเณยฺยํ ทิพเพ จ
มานุเส จ เย พุเร สนฺติเก จาติ สีเลเสววสุส ปริปุรการี ฯเปฯ
พฺรหฺมา สฺสณฺณการานํ ฯ

[๘๗] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ ปรสฺตตฺตานํ ปรปฺกฺคฺคฺลนํ
เจตฺตา เจโต ปริจฺจ ชานเณยฺยํ ๑ สราคํ วา จิตฺตํ สราคํ
จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ วิตราคํ วา จิตฺตํ วิตราคํ จิตฺตฺตฺตํ
ปชานเณยฺยํ สโทถํ วา จิตฺตํ สโทถํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ
วิทโทถํ วา จิตฺตํ วิทโทถํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ สโมหํ วา
จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ วิทโมหํ วา จิตฺตํ วิทโมหํ
จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ สงฺจิตฺตํ วา จิตฺตํ สงฺจิตฺตํ จิตฺตฺตฺตํ
ปชานเณยฺยํ วิกฺจิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺจิตฺตํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ
มหกฺคฺคํ วา จิตฺตํ มหกฺคฺคํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ อมหกฺคฺคํ
วา จิตฺตํ อมหกฺคฺคํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ สอฺตฺตรํ วา จิตฺตํ
สอฺตฺตรํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ อนฺตฺตรํ วา จิตฺตํ อนฺตฺตรํ
จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ สฺมาหิตํ วา จิตฺตํ สฺมาหิตํ จิตฺตฺตฺตํ
ปชานเณยฺยํ อสมฺาหิตํ วา จิตฺตํ อสมฺาหิตํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ
วิมฺุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมฺุตฺตํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ อวิมฺุตฺตํ วา จิตฺตํ
อวิมฺุตฺตํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานเณยฺยํ สีเลเสววสุส ปริปุรการี ฯเปฯ
พฺรหฺมา สฺสณฺณการานํ ฯ

#๑ ม. ย. ปชานเณยฺยํ ฯ

[๘๘] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ
 อนุสฺสเรยฺยํ เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย ติสฺโสปี
 ชาติโย จตฺสฺโสปี ชาติโย ปณฺจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย วิสฺมปี
 ชาติโย ตีสฺมปี ชาติโย จตฺตาสีตฺสฺมปี ชาติโย ปณฺณาสมฺปิ ชาติโย
 ชาตีสตฺมปี ชาตีสหสฺสฺมปี ชาตีสตฺสหสฺสฺมปี อเนเกปี สํวณฺณกฺปเป
 อเนเกปี วิวณฺณกฺปเป อเนเกปี สํวณฺณวิวณฺณกฺปเป อมฺตฺราสี
 เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ สุขทฺทกฺขปฏฺฐิตฺเวทึ
 เอวํมายฺยปรียนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร อุทฺปาที ๑
 ตตฺรปาตี เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ
 สุขทฺทกฺขปฏฺฐิตฺเวทึ เอวํมายฺยปรียนฺโต โส ตโต จโต อธิฐฺปปฺนฺโนติ
 อิติ สากาโร สอฺทฺทสฺส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสเรยฺยณฺติ
 สีเลเสววสฺส ปริปรุการี ฯเปฯ พฺรฺเหตฺตา สฺสณฺณการานํ ฯ

[๘๙] อากงเขยย เจ ภิกขเว ภิกขุ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน
 อตฺติกนฺตฺมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺเสยฺยํ จวฺมานเณ อุปฺปชฺชวฺมานเณ หิเน
 ปณฺธิเต สฺวณฺเณ ทฺพฺพณฺเณ สฺสคเต ทฺกฺคเต ยถากมฺมฺปเค สตฺเต
 ปชาเนยฺยํ อิมเณ วต โภณฺโต สตฺตา กายทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา
 วจฺจิตฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา มโนทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา อริยานํ อุปฺวาทกา
 มิจฺฉาทิฏฺฐิกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา เต กายสฺส เกทา
 ปรมฺมรณา อปายํ ทฺกฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปฺปนฺนา อิมเณ วา ปน
 #๑ สี. อุปฺปาที ฯ

โกนุโต สตุตา กายสุจริเตน สมณฺนาคตา วจีสุจริเตน สมณฺนาคตา
มโนสุจริเตน สมณฺนาคตา อริยานํ อนุปฺวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกา
สมฺมาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา เต กายสุส เกทา ปรมฺมรณา สุกฺคิํ สกฺคิํ โลกิํ
อุปฺปนฺนาติ อิติ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน
สตุเต ปสฺสเสยฺยํ จวฺมานเณ อุปฺปชฺชวฺมานเณ หีเน ปณฺีเต สุวณฺฺณ
ทพฺพณฺฺณ สุกฺเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเปเต สตุเต ปชานเณยฺยนฺฺติ
สีเลเสววสฺสปริปฺรการี อชฺฉตฺตยเจโตสมถมนฺฺยุตฺโต อนิรากตชฺชวฺมานเณ
วิปฺสฺสนาย สมณฺนาคโต พุรุเหตา สฺสณฺฺณการานํ ฯ

[๕๐] อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺติํ ปณฺฺณวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา
อุปฺสมปฺชช วิหเรยฺยนฺฺติ สีเลเสววสฺส ปริปฺรการี อชฺฉตฺตยเจโตสมถมนฺฺยุตฺโต
อนิรากตชฺชวฺมานเณ วิปฺสฺสนาย สมณฺนาคโต พุรุเหตา
สฺสณฺฺณการานํ ฯ สมฺปนฺนสีลา ภิกฺขเว วิหฺรธ สมฺปนฺนปาติโมกฺขา
ปาติโมกฺขสํวรสํวฺตา วิหฺรธ อจารโคจรสมฺปนฺนา อณฺฺมตฺเตสุ
วชฺเชสุ ภยทสฺสาวิ สมาทาย สิกฺขถ สิกฺขาปเทสุติ ฯ อิติ ยนฺฺตํ
วฺตุตฺติ อิทเมตฺติ ปฏฺิจจ วฺตุตฺตนฺฺติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺฺนุติ ฯ

อากงฺเขยฺยสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ญฺุจํ ฯ

วตถูปมสุตติ

[๕๑] เอวมเม สุตติ เอกั สมยั ภควา สาวตถึยั วิหริตี
เชตวนเ อนาถปิณฺฑทิกสุส อารามเ ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวตี ฯ ภทฺนเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๕๒] ภควา เอตทโวจฺ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว วตถั สงฺกิลิฏฺฐั
มลคฺคหิตั ตเมนั รชโก ยสฺมี ยสฺมี รงฺคชาเต อุปลัหเรยฺย ยถิ
นีลกาย ยถิ ปิตฺตกาย ยถิ โลหิตฺตกาย ยถิ มณฺฑเชฏฺฐิกาย ทุรตฺตวณฺณเมวสุส
อปริสฺสุทฺทวณฺณเมวสุส ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ

อปริสฺสุทฺทตฺตา ภิกฺขเว วตฺถสุส เอวเมว โข ภิกฺขเว จิตฺเต
สงฺกิลิฏฺฐเจ ทฺถคฺคตี ปาฏิกงฺขา ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว วตถั ปริสฺสุทฺธั
ปริโยทาตี ตเมนั รชโก ยสฺมี ยสฺมี รงฺคชาเต อุปลัหเรยฺย
ยถิ นีลกาย ยถิ ปิตฺตกาย ยถิ โลหิตฺตกาย ยถิ มณฺฑเชฏฺฐิกาย
สุรตฺตวณฺณเมวสุส ปริสฺสุทฺทวณฺณเมวสุส ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ
ปริสฺสุทฺทตฺตา ภิกฺขเว วตฺถสุส เอวเมว โข ภิกฺขเว จิตฺเต
อสงฺกิลิฏฺฐเจ สฺสุคฺคตี ปาฏิกงฺขา ฯ

[๕๓] กตเม จ ภิกฺขเว จิตฺตสุส อุปกฺกิลเโส ฯ อภิชฺฌาวิสมโลโก
จิตฺตสุส อุปกฺกิลเโส พุยาปาโท จิตฺตสุส อุปกฺกิลเโส
โกโร จิตฺตสุส อุปกฺกิลเโส อุปนาโห จิตฺตสุส อุปกฺกิลเโส
มกุโข จิตฺตสุส อุปกฺกิลเโส ปฟาโส จิตฺตสุส อุปกฺกิลเโส

อิสสา จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส มจฺจริยั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส
มายา จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส สาเจยฺยั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส
ถมฺภโถ จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส สารมฺภโถ จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส
มาโน จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส อติมานो จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส
มโห จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ปมาโห จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ฯ

[๕๔] ส โข โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิชฺฌาวิสมโลโก จิตตสฺส
อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา อภิชฺฌาวิสมโลกั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส
ปชฺหติ ฯ พฺยาปาโห จิตตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา พฺยาปาหั
จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ โกะโร จิตตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ
วิทฺตฺวา โกะโร จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ อุปนาโห จิตตสฺส
อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา อุปนาหั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ
มกฺโข จิตตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา มกฺขั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส
ปชฺหติ ฯ ปฟาโส จิตตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา ปฟาโส
จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ อิสฺสา จิตตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ
วิทฺตฺวา อิสฺสั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ มจฺจริยั จิตตสฺส
อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา มจฺจริยั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ
มายา จิตตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา มายั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส
ปชฺหติ ฯ สาเจยฺยั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา สาเจยฺยั
จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ ถมฺภโถ จิตตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ
วิทฺตฺวา ถมฺภั จิตตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ สารมฺภโถ จิตตสฺส

อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา สารมฺภึ จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ
มาโน จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา มานึ จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส
ปชฺหติ ฯ อติมานึ จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา อติมานึ
จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ มโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ
วิทฺตฺวา มํ จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ ปมาโท จิตฺตสฺส
อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา ปมาทึ จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปชฺหติ ฯ

[๕๕] ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อภิชฺฌาวิสมโลโก จิตฺตสฺส
อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา อภิชฺฌาวิสมโลโก จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส
ปหีนโน โหติ ฯ พฺยาปาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา
พฺยาปาโท จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปหีนโน โหติ ฯ โกโธ จิตฺตสฺส
อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา โกโธ จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปหีนโน
โหติ ฯ อุปนาโห จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา อุปนาโห
จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปหีนโน โหติ ฯ มกุโข จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโสติ
อิติ วิทฺตฺวา มกุโข จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปหีนโน โหติ ฯ ปฟาโส
จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา ปฟาโส จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส
ปหีนโน โหติ ฯ อิสฺสา จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา
อิสฺสา จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปหีนโน โหติ ฯ มจฺจริยึ จิตฺตสฺส
อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา มจฺจริยึ จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปหีนโน
โหติ ฯ มายา จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโสติ อิติ วิทฺตฺวา มายา
จิตฺตสฺส อุปกฺกิลเโส ปหีนโน โหติ ฯ สาเจยฺยึ จิตฺตสฺส

อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตวา สาเจยฺย จิตตสฺส อุปกุกิเลโส ปหีนโน
โหติ ฯ ฌมฺโภ จิตตสฺส อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตวา ฌมฺโภ
จิตตสฺส อุปกุกิเลโส ปหีนโน โหติ ฯ สารมฺโภ จิตตสฺส อุปกุกิ-
เลโสติ อิติ วิทิตวา สารมฺโภ จิตตสฺส อุปกุกิเลโส ปหีนโน
โหติ ฯ มาโน จิตตสฺส อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตวา มาโน
จิตตสฺส อุปกุกิเลโส ปหีนโน โหติ ฯ อติมานโน จิตตสฺส อุปกุกิ-
เลโสติ อิติ วิทิตวา อติมานโน จิตตสฺส อุปกุกิเลโส ปหีนโน
โหติ ฯ มโท จิตตสฺส อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตวา มโท จิตตสฺส
อุปกุกิเลโส ปหีนโน โหติ ฯ ปมาโท จิตตสฺส อุปกุกิเลโสติ อิติ
วิทิตวา ปมาโท จิตตสฺส อุปกุกิเลโส ปหีนโน โหติ ฯ โส พุทฺธ
อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ อิติปิ โส ภควา อรหํ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวินฺนุ อนุตฺตโร
ปฺริสทมฺมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ ฌมฺเม
อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ สุวากฺขาโต ภควตา ฌมฺโม
สนฺทิกฺกุจิกโก อกาลิกโก เอหิปสฺสติกโก โอปนยิกโก ปจฺจตุตฺต เวทิตพฺโพ
วิญญูหิตติ ฯ สงฺฆเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ สุปฺปฏิปนฺโน
ภควโต สวากสงฺโฆ อุชฺชปฺปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ
ฌายปฺปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ สามิจิปปฺปฏิปนฺโน ภควโต
สวากสงฺโฆ ยทิตฺถํ จตฺตาริ ปฺริสตุคานิ อญฺจ ปฺริสปฺปคฺคตา เอส
ภควโต สวากสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺชลิ-

กรณียโย อนุตตรั ปุณณกเขตต์ โลกสุสชาติ ฯ ยโตธิ โข ๑ ปนสสุ
 จตุตฺ โหติ วนุตฺ มุตตฺ ปหีนํ ปฏินิสฺสฏฺจํ ฯ โส พุทฺธ อเวจฺจปฺปสาเทน
 สมนฺนาคโตมฺหิตี ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ฌมฺมเวทํ ลภติ
 ฌมฺมุปลสฺสหิตํ ปามุชฺชํ ๒ ปมฺุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย
 ปสฺสสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สฺขํ เวเทติ สฺขินโน จิตฺตํ สมาริยติ ฯ
 ฌมฺเม ฯเปฯ สจฺเจ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโตมฺหิตี ลภติ
 อตฺถเวทํ ลภติ ฌมฺมเวทํ ลภติ ฌมฺมุปลสฺสหิตํ ปามุชฺชํ ปมฺุทิตสฺส
 ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สฺขํ เวเทติ
 สฺขินโน จิตฺตํ สมาริยติ ฯ ยโตธิ โข ปน เม จตุตฺ วนุตฺ มุตตฺ
 ปหีนํ ปฏินิสฺสฏฺจนฺติ ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ฌมฺมเวทํ ลภติ
 ฌมฺมุปลสฺสหิตํ ปามุชฺชํ ปมฺุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย
 ปสฺสสมฺภติ ปสฺสทฺธกาโย สฺขํ เวเทติ สฺขินโน จิตฺตํ สมาริยติ ฯ

[๕๖] ส โข โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํสีโล เอวํธมฺโม เอวํปญฺโญ
 สาลินญเจปี ปิณฺฑปาตํ ญฺญชฺติ วิจิตกาฬํ อเนกสฺสุป্পิ
 อเนกพฺยณฺชนํ เนวสฺส ตํ โหติ อนุตฺตรายาย ฯ เสยฺยถาปี
 ภิกฺขเว วตฺถํ สจฺจกิลิฏฺจํ มลคฺคหิตํ อจฺฉํ อุกกํ อากมฺม ปริสฺสุทฺธํ(
 โหติ ปรีโยทาตํ อุกกามฺุขํ วา ปนาคมฺม ชาตฺฐป্পิ สฺสุปริสฺสุทฺธํ ๓
 โหติ ปรีโยทาตํ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํสีโล เอวํธมฺโม
 เอวํปญฺโญ สาลินญเจปี ปิณฺฑปาตํ ญฺญชฺติ วิจิตกาฬํ อเนกสฺสุป্পิ
 #๑ ปาจนฺตเรน ยโตธิ โขติ ฯ ๒ โป. ม. ปาโมชฺชํ ฯ ๓ โป. ม. ย. ปริสฺสุทฺธํ ฯ

อเนกพยุถชนัน เนวสุส ตั โหติ อนุตทรายาย ๑ ฯ

[๕๗] โส เมตตาสหคเตน เจตสา เอกัง ทิสั ฬริตฺวา วิหฺรติ
ตถา ทฺหิตฺยํ ตถา ตตฺตฺยํ ตถา จตฺตฺถํ ฯ อิติ อุทฺทมโห ติริยํ
สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตตาสหคเตน เจตสา
วิปฺปฺเลน มหคฺคเตน อปฺปมาณฺเนน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเณน ฬริตฺวา
วิหฺรติ ฯ กรฺรณาสหคเตน เจตสา ฯเปฯ มุทิตาสหคเตน
เจตสา ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกัง ทิสั ฬริตฺวา วิหฺรติ
ตถา ทฺหิตฺยํ ตถา ตตฺตฺยํ ตถา จตฺตฺถํ ฯ อิติ อุทฺทมโห ติริยํ
สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา
วิปฺปฺเลน มหคฺคเตน อปฺปมาณฺเนน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเณน ฬริตฺวา
วิหฺรติ ฯ โส อตฺถิ อิทํ อตฺถิ หีนํ อตฺถิ ปณฺนิตํ อตฺถิ อิมสฺส
สญฺญาคคตฺส อุตฺตริ นิสฺสรณฺนติ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวံ ชานโต
เอวံ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจติ ภฺวาสวาปี จิตฺตํ
วิมฺจฺจติ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจติ วิมฺตฺตสฺมี วิมฺตฺตมิตฺติ
ณานํ โหติ จีณฺนา ชาติ วุสฺสิตํ พฺรหฺมจฺริยํ กตํ กรณฺมียํ นาปริ
อิตฺถตฺตทายาติ ปชานาติ ฯ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สินาโต
อนฺตเรณ สินาเนนาติ ฯ

[๕๘] เตน โข ปน สมเยน สฺนฺนฺทริกการทฺวาไซ พฺราหฺมโณ
ภควโต อวิทฺุเร นิสฺสินฺโน โหติ ฯ อถ โข สฺนฺนฺทริกการทฺวาไซ
#๑ สี่. อนุตทรายาย ฯ

พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ จจฺจติ ปน ภวํ โคตโม
พาหุํ นที สีนายิตฺตุนฺติ ฯ กิ พฺราหฺมณ พาหุกาย นทียา กิ
พาหุกา นที กริสฺสตีติ ฯ โลกสมฺมตา หิ โภ โคตม พาหุกา
นที พหุชนสฺส ปุณฺณสมฺมตา หิ โภ โคตม พาหุกา นที
พหุชนสฺส พาหุกาย จ ปน นทียา พหุชน ปาปกมฺมํ กตํ
ปวาหตีติ ฯ อถ โข ภควา สุนฺทริกํ ภาเรทฺวาจํ พฺราหฺมณํ
คาถาหิ อชฺฌภาสิ

พาหุํ อชฺชกุกฺกจฺจ คยํ สุนฺทริกามปี
สรสฺสตี ปยาจจฺจ อโถ พาหุตี นที
นิจฺจมปี พาโล ปกฺขนฺโน กณฺหกมฺโม น สฺซจฺจติ
กิ สุนฺทริกา กริสฺสตี กิ ปยาโค กิ พาหุกา นที ฯ

เวรี กตฺติพิฬิ นริ

น หิ นํ โสชเย ปาปกมฺมินํ

สุทฺธสฺส เว สทา ผคฺคฺ สุทฺธสฺสโปสโถ สทา
สุทฺธสฺส สฺจิกมฺมสฺส สทา สมฺปชฺชเต วตํ ฯ

อิเชว สีนานิ พฺราหฺมณ

สพฺพภูเตสุ กโรหิ เขมตํ

สเจ มุสา น ภณฺตี สเจ ปาณํ น หีสฺตี

สเจ อทินฺนํ นาทียฺตี สทฺทหาโน อมจฺจรี

กิ กาสฺตี คยํ คนฺตฺวา อุทฺปาโนปี เต คยาตี ฯ

[๕๕] เอวံ วุตเตปี สุนทริกถารทวาโซ พุราหุมนโณ ภควนุตัง
เอตทโวจ อภิกกนุตัง โภ โคตม อภิกกนุตัง โภ โคตม เสยฺยถาปี
โภ โคตม นิกกชฺชิตัง วา อุกกชฺชเยยฺย ปฏิจฺจนนัง วา วิวเรยฺย
มพฺพหสฺส วา มคฺคัง อัจฺจิกเขยฺย อนุชฺคาเร วา เตลปชฺชิตัง ชาเรยฺย
จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขินฺตึติ ๑ เอวเมว โภตา โคตเมน
อนกปริยาเยน ชฺมโม ปกาสิโต เอสาหิ ภวนุตัง โคตมํ สรณํ
คจฺฉามิ ชฺมมณฺจ กิกฺขุสงฺฆณฺจ ลเกยฺยาหิ โภโต โคตมสฺส
สนฺติเก ปพฺพชฺชํ ลเกยฺยํ อุปสมฺปทนฺติ ฯ อลตฺถ โข
สุนทริกถารทวาโซ พุราหุมนโณ ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ อลตฺถ(๑)
อุปสมฺปทํ ฯ อจิรฺอุปสมฺปนฺโน โข ปนายสฺมา ถารทวาโซ เอโก
วูปกฺกฺโข อุปปมฺตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิรสฺเสว
ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชฺชนฺติ
ตทนฺตฺตรํ พุรหุมนฺจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ชฺมเม สยํ อภิญฺญา
สจฺฉิกถวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ชีณา ชาติ วุสิตํ พุรหุมนฺจริยํ
กตํ กรณิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาชาติ อพฺภณฺณาสิ ฯ อณฺณตโร โข
ปนายสฺมา ถารทวาโซ อรหตํ อโหสิตี ฯ

วตฺถูปมฺสฺสุตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

#๑ สี่. ย. ทกฺขินฺตึติ ฯ

สเลขสุตติ

[๑๐๐] เอวมเม สุตติ เอกั สมยั ภควา สวตถึยั วิหริตี
เซตวเน อนาถปิณฑิกัสส อารามे ๑ อถ โข आयสุมมา महाजुनุโท
สายนุหสมยั ปฏิสถลानา วุฏฐิตो येन ภควา เตनुปลสงกมิ
อุปลสงกमित्ตะวา ภควนุตตะ อภิวาเทตตะวา เอกมนุตตะ นิสีตี ๑ เอกมนุตตะ
นินินุโน โข आयสุมมา महाजुनุโท ภควนุตตะ เอตทโวจ ยา อิมา
ภนุเต อนेकविहिता तिष्ठुञ्चโย โลके อุปลชชนุตติ อตตะวาทปฏิสัต्तยุตตะ
วา โลกวาทปฏิสัต्तยุตตะ वा आतिमेव नु โข ภนุเต गिग्गुโน
मनसिक्करोत्ते एवमेत्तास्स तिष्ठुञ्चिन् प्हानं โหत्ति एवमेत्तास्स तिष्ठुञ्चिन्
पण्णिस्सत्तคโค โหत्तिตี ๑

[๑๐๑] ยา อิมา จุนุท อนेकविहिता तिष्ठुञ्चโย โลके อุปลชชนุตติ
อตตะวาทปฏิสัต्तยุตตะ वा โลกวาทปฏิสัต्तยุตตะ वा यत्ถเจตตะ तिष्ठुञ्चโย
อุปลชชนุตติ ยत्ถ ๑ จ अनुसेनुत्ติ ยत्ถ ज समुत्ताजरनुत्ति ตั เนตตะ
มู नेสโสมสมมิ न मेसो अत्तात्ति एवเมत्तं यถากุत्तं सम्मप্পलयาย
ปัสสโต एवमेत्तास्स तिष्ठुञ्चिन् प्हानं โหत्ति एवमेत्तास्स
तिष्ठुञ्चिन् पण्णिस्सत्तคโค โหत्ติ ๑

[๑๐๒] जानं โข ปเนตตะ จุนุท วิชชติ ยั อิเธกัจโจ गिग्गु
#๑ สี่. ยत्ถเจตตะ अनुसेनुत्ติ ยत्ถเจตตะ समुत्ताजरनुत्ติ ๑

วิวิจเจว กามเมหิ วิวิจจ อกุสเลหิ ฌมเมหิ สวิตกุกั สวิจาร์
วิเวกขั ปิติสุขั ปจมัม ฌานัน อุปสมปชช วิหเรยย ตสฺส เอวมสฺส
สฺสเลเขน วิหรามิติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย
สฺสเลขา วุจฺจนฺติ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารา เอเต อริยสฺส วินเย
วุจฺจนฺติ ฯ จานัน โข ปเนตัม จุนฺท วิชฺชติ ยัม อีเชกฺกโจ ภิกฺขุ
วิตกุกิจจารานัน วุปสฺมา อชฺฌตฺตัม สมนฺปสาทนัน เจตโส เอโกทิกาวัม
อวิตกุกัม อวิจาร์ สมาริขัม ปิติสุขัม ทุตติยัม ฌานัน อุปสมปชช วิหเรยย
ตสฺส เอวมสฺส สฺสเลเขน วิหรามิติ น โข ปเนเต จุนฺท
อริยสฺส วินเย สฺสเลขา วุจฺจนฺติ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารา เอเต
อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ จานัน โข ปเนตัม จุนฺท วิชฺชติ ยัม
อีเชกฺกโจ ภิกฺขุ ปิติยา จ วิราคา อุกฺกขโก จ วิหเรยย
สโต จ สมนฺปชาโน สุขณฺจ กายน ปฏฺฐิสฺสเวทเยย ยนฺตัม อริยา
อาจิกฺขณฺติ อุกฺกขโก สติมา สุขวิหาริติ ตติยัม ฌานัน อุปสมปชช
วิหเรยย ตสฺส เอวมสฺส สฺสเลเขน วิหรามิติ น โข ปเนเต
จุนฺท อริยสฺส วินเย สฺสเลขา วุจฺจนฺติ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารา
เอเต อริยสฺส วินเย วุจฺจนฺติ ฯ จานัน โข ปเนตัม จุนฺท วิชฺชติ
ยัม อีเชกฺกโจ ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา
ปฺพเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानัน อตฺถงฺกมา อทุกฺขมฺสฺส อุกฺกขา-
สตีปาริสฺสุทฺธี จตฺตงฺกัม ฌานัน อุปสมปชช วิหเรยย ตสฺส เอวมสฺส
สฺสเลเขน วิหรามิติ น โข ปเนเต จุนฺท อริยสฺส วินเย

สลเลขา วุจจนติ ทิฏฐธมมสุขวิหารา เอเต อริยสส วินเย
วุจจนติ ฯ

[๑๐๓] จานั โข ปเนตัง จุนท วิชชติ อัย อิคกัจโจ ภิกขุ
สพฺพโส รูปสลถณานั สมติกกมา ปฏิมสลถณานั อตถงคมา นานต-
สลถณานั อมนสิการา อนนุโต อากาโสติ อากาसानญายตณั
อุปสมปชช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สลเลเขน วิหรามิติ
น โข ปเนเต จุนท อริยสส วินเย สลเลขา วุจจนติ สนฺตา
เอเต วิหารา อริยสส วินเย วุจจนติ ฯ จานั โข ปเนตัง จุนท
วิชชติ อัย อิคกัจโจ ภิกขุ สพฺพโส อากาसानญายตณั สมติกกมม
อนนตัง วิญญาณนฺติ วิญญาณญายตณั อุปสมปชช วิหเรยฺย ตสฺส
เอวมสฺส สลเลเขน วิหรามิติ น โข ปเนเต จุนท อริยสส
วินเย สลเลขา วุจจนติ สนฺตา เอเต วิหารา อริยสส วินเย
วุจจนติ ฯ จานั โข ปเนตัง จุนท วิชชติ อัย อิคกัจโจ
ภิกขุ สพฺพโส วิญญาณญายตณั สมติกกมม นตฺถิ กิลฺลจิตฺติ
อากิลฺลญายตณั อุปสมปชช วิหเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สลเลเขน
วิหรามิติ น โข ปเนเต จุนท อริยสส วินเย สลเลขา วุจจนติ
สนฺตา เอเต วิหารา อริยสส วินเย วุจจนติ ฯ จานั โข ปเนตัง
จุนท วิชชติ อัย อิคกัจโจ ภิกขุ สพฺพโส อากิลฺลญายตณั
สมติกกมม เนวสลถณานาสลถณายตณั อุปสมปชช วิหเรยฺย ตสฺส
เอวมสฺส สลเลเขน วิหรามิติ น โข ปเนเต จุนท อริยสส วินเย

สลเลขา วุจจนฺติ สนฺตา เอเต วิหารา อริยสฺส วินเย วุจจนฺติ ฯ

[๑๐๔] อธิ โข ปน โว จุนฺท สลฺเลโข กรณฺโຍ ฯ ปเร
วิหีสกา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อวิหีสกา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข
กรณฺโຍ ฯ ปเร ปาณาติปาตี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ ปาณาติปาตา
ปฏฺวิรตา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺโຍ ฯ ปเร อทินฺนาทายี
ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อทินฺนาทานา ปฏฺวิรตา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข
กรณฺโຍ ฯ ปเร อพฺรหฺมจารี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ พฺรหฺมจารี
ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺโຍ ฯ ปเร มุสวาทึ ภวิสฺสนฺติ
มยเมตฺถ มุสวาทา ปฏฺวิรตา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺโຍ ฯ
ปเร ปิสฺสนวจา ๑ ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ ปิสฺสนาย วาจา ย ปฏฺวิรตา
ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺโຍ ฯ ปเร พฺรฺสวจา ๒ ภวิสฺสนฺติ
มยเมตฺถ พฺรฺสาย วาจา ย ปฏฺวิรตา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข
กรณฺโຍ ฯ ปเร สมฺพปฺปลาปี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สมฺพปฺปลาปา
ปฏฺวิรตา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺโຍ ฯ ปเร อภิชฺฌาลู
ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อภิชฺฌาลู ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺโຍ ฯ
ปเร พุยาปฺนฺนจิตฺตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อพุยาปฺนฺนจิตฺตา
ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺโຍ ฯ ปเร มิจฺจาทิฏฺฐิกา ๓ ภวิสฺสนฺติ
มยเมตฺถ สมฺมาทิฏฺฐิกา ๔ ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺโຍ ฯ ปเร
#๑ สී. ย. ปิสฺสนา วาจา ฯ ๒ พฺรฺสา วาจา ฯ ๓ สී. ย. มิจฺจาทิฏฺฐี ฯ
#๔ สී. ย. สมฺมาทิฏฺฐี ฯ

มิจฺจาสงฺกปฺปา ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ สมนฺมาสงฺกปฺปา ภวิสฺสามาติ
สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร มิจฺจาวาจา ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ
สมนฺมาวาจา ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร มิจฺจากมฺมนฺตา
ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ สมนฺมากมฺมนฺตา ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข
๑ ๗ ปเร มิจฺจอาชีวา ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ สมนฺมาอาชีวา
ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร มิจฺจาวายามา ภวิสฺสนฺติ
มยฺเมตฺถ สมนฺมาวายามา ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร
มิจฺจาสตี ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ สมนฺมาสตี ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข
๑ ๗ ปเร มิจฺจาสมาธี ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ สมนฺมาสมาธี
ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร มิจฺจาวาณิ ภวิสฺสนฺติ
มยฺเมตฺถ สมนฺมาวาณิ ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร
มิจฺจาวิมฺตฺติ ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ สมนฺมาวิมฺตฺติ ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข
๑ ๗ ปเร ถินมัทฺตปริยฺภูจิตฺตา ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ
วิกตฺถินมัทฺตา ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร อุตฺตฺตา
ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ อนฺนุตฺตฺตา ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗
๗ ปเร เวจฺจิจฺฉิ ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ ตินฺณวิจฺจิจฺฉา ภวิสฺสามาติ
สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร โภจนา ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ อกฺโขจนา
ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร อุนฺปนาหิ ภวิสฺสนฺติ
มยฺเมตฺถ อนฺนุนฺปนาหิ ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗ ปเร
มกฺขิ ภวิสฺสนฺติ มยฺเมตฺถ อมกฺขิ ภวิสฺสามาติ สฺลฺเลโข ๑ ๗

ปเร ปฟาสิ ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อปฟาสิ ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข
กรณฺเอยิ ฯ ปเร อิสฺสุทฺติ ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อนิสฺสุทฺติ ภวิสฺสามาติ
สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ ปเร มจฺจรี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อมจฺจรี
ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ ปเร สจฺจา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ
อสจฺจา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ ปเร มายาวิ ภวิสฺสนฺติ
มยเมตฺถ อมายาวิ ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ ปเร ถทฺธา
ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อถทฺธา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ
ปเร อติมานิ ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อนติมานิ ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข
กรณฺเอยิ ฯ ปเร ทฺพพฺพจฺจา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สฺวจฺจา ภวิสฺสามาติ
สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ ปเร ปาปมิตฺตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ
กฺลฺยาณมิตฺตา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ ปเร ปมตฺตา
ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อปฺปมตฺตา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ
ปเร อสทฺธา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ สทฺธา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข
กรณฺเอยิ ฯ ปเร อหิริกา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ หิริมฺนา ภวิสฺสามาติ
สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ ปเร อโนตฺตปฺปิ ๑ ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ โอตฺตปฺปิ
ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ ปเร อปฺปสฺสุตา ภวิสฺสนฺติ
มยเมตฺถ พหุสฺสุตา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข กรณฺเอยิ ฯ ปเร
กฺุสฺสีตา ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อารทฺธวิริยา ภวิสฺสามาติ สลฺเลโข
กรณฺเอยิ ฯ ปเร มฺภูจฺจสฺสตี ภวิสฺสนฺติ มยเมตฺถ อฺปฺภูจฺจสฺสตี
#๑ สี. อนุตฺตปฺปิ ฯ ม. ย. อโนตฺตปฺปิ ฯ

ภวิสสามาติ สลลเอโข กรณัโย ฯ ปเร ทุปรปณณนา ภวิสสนติ
มยเมตถ ปณณาสมฺปนฺนา ภวิสสามาติ สลลเอโข กรณัโย ฯ
ปเร สนฺทิกฺขิปรามาสิอาธานคาหิทุปรปณฺนิสฺสคฺคิ ภวิสสนติ มยเมตถ
อสนฺทิกฺขิปรามาสิอาธานคาหิทุปรปณฺนิสฺสคฺคิ ภวิสสามาติ สลลเอโข
กรณัโย ฯ

[๑๐๕] จิตฺตฺอุปาทมฺปิ โข อหิ จุนฺท กุสเลสุ ชมฺเมสุ พหุการี
วทามิ โโก ปน วาโท กายเน วาจาย อนฺวิธิยนาสุ ฯ ตสฺมาติห
จุนฺท ปเร วิหีสกา ภวิสสนติ มยเมตถ อวิหีสกา ภวิสสามาติ
จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพิ ฯ ปเร ปาณาติปาตี ภวิสสนติ มยเมตถ
ปาณาติปาตา ปฏฺวิรตา ภวิสสามาติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพิ ฯเปฯ
ปเร สนฺทิกฺขิปรามาสิอาธานคาหิทุปรปณฺนิสฺสคฺคิ ภวิสสนติ มยเมตถ
อสนฺทิกฺขิปรามาสิอาธานคาหิทุปรปณฺนิสฺสคฺคิ ภวิสสามาติ จิตฺตํ
อุปฺปาเทตพฺพิ ฯ

[๑๐๖] เสขฺยถาปี จุนฺท วิสโม มคฺโค ตสฺสาสฺส ๑ อณฺโณ □
สโม มคฺโค ปริกฺกมฺนาย เสขฺยถาปี ปน จุนฺท วิสมํ ติตฺถํ
ตสฺสาสฺส อณฺณํ สมํ ติตฺถํ ปริกฺกมฺนาย เอวเมว โข จุนฺท
วิหีสกสฺส ปุริสฺปุคฺคสฺส อวิหีสสา โหติ ปริกฺกมฺนาย ฯ ปาณาติปาติสฺส
ปุริสฺปุคฺคสฺส ปาณาติปาตา เวรมณิ โหติ ปริกฺกมฺนาย ฯ
อทินฺนาทายิสฺส ปุริสฺปุคฺคสฺส อทินฺนาทานา เวรมณิ โหติ
ปริกฺกมฺนาย ฯ อพฺรหฺมจาริสฺส ปุริสฺปุคฺคสฺส พฺรหฺมจริยิ โหติ
#๑ ม. อสฺส ตสฺส ฯ

ปรุกกมนาย ๑ มุสวาทิสุส ปรุสปุคคลสุส มุสวาทา เวรมณั
โหติ ปรุกกมนาย ๑ ปิสุณวาชสุส ๑ ปรุสปุคคลสุส ปิสุณาย
วาชาย เวรมณั โหติ ปรุกกมนาย ๑ พรุสวาชสุส ๒ ปรุสปุคคลสุส
พรุสาย วาชาย เวรมณั โหติ ปรุกกมนาย ๑ สมุพปลาปิสุส
ปรุสปุคคลสุส สมุพปลาปา เวรมณั โหติ ปรุกกมนาย ๑
อภิชฆาตุสุส ปรุสปุคคลสุส อนภิชฆา โหติ ปรุกกมนาย ๑
พุยาปนุนจิตตุส ปรุสปุคคลสุส อพุยาปาโท โหติ ปรุกกมนาย ๑
มิจฉาทิฏฐิจิสุส ปรุสปุคคลสุส สมมาทิฏฐิ โหติ ปรุกกมนาย ๑
มิจฉาสงกปฺปสุส ปรุสปุคคลสุส สมมาสงกปฺโป โหติ ปรุกกมนาย ๑
มิจฉาวาชสุส ปรุสปุคคลสุส สมมาวาช โหติ ปรุกกมนาย ๑
มิจฉากมมุนตุส ปรุสปุคคลสุส สมมากมมุนโต โหติ
ปรุกกมนาย ๑ มิจฉาอาชีวัสสุส ปรุสปุคคลสุส สมมาอาชีโว โหติ
ปรุกกมนาย ๑ มิจฉาวายามสุส ปรุสปุคคลสุส สมมาวายาโม
โหติ ปรุกกมนาย ๑ มิจฉาสตีสุส ปรุสปุคคลสุส สมมาสติ
โหติ ปรุกกมนาย ๑ มิจฉาสมาธิสุส ปรุสปุคคลสุส สมมาสมาธิ
โหติ ปรุกกมนาย ๑ มิจฉาฉานิสุส ปรุสปุคคลสุส สมมาฉานั
โหติ ปรุกกมนาย ๑ มิจฉาวิมุตตีสุส ปรุสปุคคลสุส สมมาวิมุตติ
โหติ ปรุกกมนาย ๑ ถินมิทฐปรียุฏฐิตตุส ปรุสปุคคลสุส วิคตถินมิทฐตา
โหติ ปรุกกมนาย ๑ อุทฐตตุส ปรุสปุคคลสุส
#๑ สั. ยุ. ปิสุณวาชสุส ๑ ๒ พรุสวาชสุส ๑

อนุทธจ้ง โหติ ปริกุกมนาย ๑ เวจิกิจนีสส ปุริสปุคคลสส
ดิณฺณวิจิกิจจตา โหติ ปริกุกมนาย ๑ โภชนสส ปุริสปุคคลสส
อกุโกโร โหติ ปริกุกมนาย ๑ อุปนาหีสส ปุริสปุคคลสส
อนุปนาโ โหติ ปริกุกมนาย ๑ มกฺขีสส ปุริสปุคคลสส อมกฺโข
โหติ ปริกุกมนาย ๑ ปฟาสิสส ปุริสปุคคลสส อปฟาโส โหติ
ปริกุกมนาย ๑ อีสสุกีสส ปุริสปุคคลสส อนิสฺสา โหติ
ปริกุกมนาย ๑ มจฺจริสส ปุริสปุคคลสส อมจฺจริยั โหติ ปริกุกมนาย ๑
สจฺจสส ปุริสปุคคลสส อสาเจยฺยั โหติ ปริกุกมนาย ๑ มายาวิสส
ปุริสปุคคลสส อมายา โหติ ปริกุกมนาย ๑ ถทฺชสส ปุริสปุคคลสส
อถทฺชั โหติ ปริกุกมนาย ๑ อติมานีสส ปุริสปุคคลสส
อนติมานิ โหติ ปริกุกมนาย ๑ ทพฺพจสส ปุริสปุคคลสส
โสวจฺจสสตา โหติ ปริกุกมนาย ๑ ปาปมิตฺตสส ปุริสปุคคลสส
กลฺยาณมิตฺตตา โหติ ปริกุกมนาย ๑ ปมตฺตสส ปุริสปุคคลสส
อปฺปมาโท โหติ ปริกุกมนาย ๑ อสทฺชสส ปุริสปุคคลสส
สทฺธา โหติ ปริกุกมนาย ๑ อหิริกสส ปุริสปุคคลสส หิริ โหติ
ปริกุกมนาย ๑ อโนตฺตาปิสส ปุริสปุคคลสส โอตฺตปฺปิ โหติ
ปริกุกมนาย ๑ อปฺปสฺตสส ปุริสปุคคลสส พาหุสจ้ง โหติ
ปริกุกมนาย ๑ กุสิตฺตสส ปุริสปุคคลสส วิริยารมฺโภ โหติ
ปริกุกมนาย ๑ มฺภูจฺจสสตีสส ปุริสปุคคลสส อปฺภูจิตฺตตีตา โหติ
ปริกุกมนาย ๑ ทฺพปฺลยฺยสส ปุริสปุคคลสส ปฺลยฺยาสมฺปทา โหติ

ปริกุกมนาย ๑ สนนุทธิฐิปรามาสิอาธานคาหิทุปฏินิสฺสคฺคิสฺส ปุริส-
ปุคฺคลสฺส อสนุทธิฐิปรามาสิอนาธานคาหิสฺสฎฺฐิณิสฺสคฺคิตา โหติ
ปริกุกมนาย ๑

[๑๐๗] เสยฺยถาปี จุนฺท เยเกจิ อุกฺสลา ฌมฺมา สพฺเพ เต
อโธภาวฺจกฺมณียา เยเกจิ กุสลา ฌมฺมา สพฺเพ เต อุปริภาวฺจกฺมณียา
เอวเมว โข จุนฺท วิหีสกฺสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อวิหีสา
โหติ อุปริภาวาย ๑ ปาณาติปาตีสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ปาณาติปาตา
เวรมณฺี โหติ อุปริภาวาย ๑ อทินฺนาทายีสฺส ๑เป๑
สนนุทธิฐิปรามาสิอาธานคาหิทุปฏินิสฺสคฺคิสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส
อสนุทธิฐิปรามาสิอนาธานคาหิสฺสฎฺฐิณิสฺสคฺคิตา โหติ อุปริภาวาย ๑

[๑๐๘] โส วัต จุนฺท อตฺตนา ปฺลিপฺลปิปนฺโน ปฺริ ปฺลিপฺลปิปนฺนํ
อุทฺทริสฺสตีติ เนตฺติ จานํ วิชฺชติ ๑ โส วัต จุนฺท อตฺตนา
อปฺลিপฺลปิปนฺโน ปฺริ ปฺลিপฺลปิปนฺนํ อุทฺทริสฺสตีติ จานเมตฺติ
วิชฺชติ ๑ โส วัต จุนฺท อตฺตนา อทฺนโต อวิณีโต อปรินิพฺพุโต
ปฺริ ทเมสฺสตี วิเนสฺสตี ปฺรินิพฺพทาเปสฺสตีติ เนตฺติ จานํ วิชฺชติ ๑
โส วัต จุนฺท อตฺตนา ทนฺโต วิณีโต ปฺรินิพฺพุโต ปฺริ ทเมสฺสตี
วิเนสฺสตี ปฺรินิพฺพทาเปสฺสตีติ จานเมตฺติ วิชฺชติ ๑ เอวเมว โข
จุนฺท วิหีสกฺสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อวิหีสา โหติ ปฺรินิพฺพานาย ๑
ปาณาติปาตีสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ปาณาติปาตา เวรมณฺี โหติ
ปฺรินิพฺพานาย ๑ อทินฺนาทายีสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส อทินฺนาทานา

เวรมณี โหติ ปรีนิพพานาย ๑ อพฺรหฺมจาริสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส
พฺรหฺมจริยํ ๑ โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มุสวาทิสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส
มุสวาทา เวรมณี โหติ ปรีนิพพานาย ๑ ปิสฺสนวาทิสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส
ปิสฺสนาย วาจา เวรมณี โหติ ปรีนิพพานาย ๑ พฺรุตวาทิสฺส
ปุริสํคฺคฺลสฺส พฺรุตาย วาจา เวรมณี โหติ ปรีนิพพานาย ๑
สมฺพปฺปลาปิสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส สมฺพปฺปลาปา เวรมณี โหติ
ปรีนิพพานาย ๑ อภิขุณฺณาสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส อนภิขุณฺณา โหติ
ปรีนิพพานาย ๑ พฺยาปนนฺจิตฺตสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส อพฺยาปาโท
โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาทิกฺกิสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส สมฺมาทิกฺกิ
โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาสงฺกปฺปสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส
สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาวาทิสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส
สมฺมาวาจา โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาภมฺมณฺตสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส
สมฺมาภมฺมนฺโต โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาอาชีวสฺส ปุริสํคฺคฺลสฺส
สมฺมาอาชีโว โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาวายามสฺส
ปุริสํคฺคฺลสฺส สมฺมาวาયાโม โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาสติสฺส
ปุริสํคฺคฺลสฺส สมฺมาสติ โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาสมาธิสฺส
ปุริสํคฺคฺลสฺส สมฺมาสมาธิ โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาถาณิสฺส
ปุริสํคฺคฺลสฺส สมฺมาถาณิ โหติ ปรีนิพพานาย ๑ มิจฺจนาวิมุตฺติสฺส
ปุริสํคฺคฺลสฺส สมฺมาวิมุตฺติ โหติ ปรีนิพพานาย ๑ ถีนมิทฺฐปรียฺญจิตฺตสฺส
#๑ อพฺรหฺมจริยา เวรมณีติปิ ปาโใจ ๑

ปฐิสปุกคคสส วิคตถีนมิทฐตา โหติ ปฐินิพพานาย ฯ
อุทฐตสส ปฐิสปุกคคสส อนุทฐจจั โหติ ปฐินิพพานาย ฯ
เวจิกิจนีสส ปฐิสปุกคคสส ตินณเวจิกิจจตา โหติ ปฐินิพพานาย ฯ
โกชนสส ปฐิสปุกคคสส อุกโกโห โหติ ปฐินิพพานาย ฯ อุปนาหีสส
ปฐิสปุกคคสส อนุปนาโห โหติ ปฐินิพพานาย ฯ มกขีสส
ปฐิสปุกคคสส อมกโข โหติ ปฐินิพพานาย ฯ ปพาสีสส ปฐิสปุกคคสส
อปพาส โหติ ปฐินิพพานาย ฯ อีสสุกีสส ปฐิสปุกคคสส
อนีสสา โหติ ปฐินิพพานาย ฯ มจจรัสส ปฐิสปุกคคสส
อมจจรัสสิ โหติ ปฐินิพพานาย ฯ สจจสส ปฐิสปุกคคสส อสาเจยยั
โหติ ปฐินิพพานาย ฯ มายาวิสส ปฐิสปุกคคสส อมายา โหติ
ปฐินิพพานาย ฯ ถทฐสส ปฐิสปุกคคสส อถทฐยั โหติ ปฐินิพพานาย ฯ
อดิมานีสส ปฐิสปุกคคสส อนติมาน โหติ ปฐินิพพานาย ฯ
ทพพจสส ปฐิสปุกคคสส โสวจสสตา โหติ ปฐินิพพานาย ฯ
ปาปมิตตสส ปฐิสปุกคคสส กลยณมิตตตา โหติ
ปฐินิพพานาย ฯ ปมตตสส ปฐิสปุกคคสส อปปมาโท โหติ
ปฐินิพพานาย ฯ อสทฐสส ปฐิสปุกคคสส สทฐา โหติ ปฐินิพพานาย ฯ
อหิริกสส ปฐิสปุกคคสส หิริ โหติ ปฐินิพพานาย ฯ
อโนตตปปีสส ปฐิสปุกคคสส โอตตปปี โหติ ปฐินิพพานาย ฯ
อปปสุตสส ปฐิสปุกคคสส พาทุสจจั โหติ ปฐินิพพานาย ฯ กุสีตสส
ปฐิสปุกคคสส วิริยารมโภ โหติ ปฐินิพพานาย ฯ มฏฐสสตีสส

ปฐปคฺคสฺส อุปฏฺฐิตสตีตา โหตี ปรีนึพพานาย ฯ พุพฺพลยสฺส

ปฐปคฺคสฺส ปณณาสมฺปทา โหตี ปรีนึพพานาย ฯ

สนฺทึฏฺฐึพรามาสีอาธานคาหึพฺปฏิณิสฺสคฺคิสฺส ปฐปคฺคสฺส

อสนฺทึฏฺฐึพรามาสีอนาธานคาหึสฺปฏิณิสฺสคฺคิตา โหตี ปรีนึพพานาย ฯ

[๑๐๕] อิติ โข จุนฺท เทสีโต มยา สลฺเลขปริยาโย เทสีโต

จิตฺตฺตฺปาทปริยาโย เทสีโต ปรีกฺกมณปริยาโย เทสีโต อุปรีภาวปริยาโย

เทสีโต ปรีนึพพานปริยาโย ฯ ยํ โข จุนฺท สตฺถารา

กรณียํ สวากานํ หิตเตสีนา อนฺนฺกมฺปเกน อนฺนฺกมฺปํ อุปาทาย กตฺ

โว ตํ มยา ฯ เอตานิ จุนฺท รุกฺขมฺมฺตานิ เอตานิ สฺลฺลยวาคารานิ

ฉายถ จุนฺท มา ปมาทตฺถ มา ปจฺจมา วิปฺปฏิสาร์โน อหฺวตฺถ ฯ

อัย โว ๑ อมฺหากํ อนฺนฺสาสนีตี ฯ

อิทมฺโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา มหาจุนฺโท ภควโต

ภาสีตํ อภินฺนุทีตี ฯ

จตฺตฺตฺตาพีส ปทา วุตฺตา สนฺธิโย ปณฺจ เทสีตา

สลฺเลโข นาม สฺตฺตฺตฺนโต กมฺภีโร สาคฺรูปโมตี ฯ

สลฺเลขสฺตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

สมมมาทิกุจิสุตตัม

[๑๑๐] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
 เขตวเน อนาถปิณฑิกสส อารามे ๑ ตตร โข อายสุมมา
 สารีปุตโต ภิกขุ อามนเตสิ อาวุโส ภิกขุโวติ ๑ อาวุโสติ [๑] เต
 ภิกขุ อายสมโต สารีปุตตสส ปจจสฺโสสุ ๑ อายสุมมา สารีปุตโต
 เอตทโวจ สมมมาทิกุจิส สมมมาทิกุจิสติ อาวุโส วุจจติ กิตตาวตา
 นุ โข อาวุโส อริยสาวโก สมมมาทิกุจิส โหติ อุชุกตาสส ทิกุจิส
 ฐมเม อเวจจปฺปสาเทน สมมมมาทิกุจิส อากโถ อิมิ สทฐมมมุตติ ๑
 ทูโรโตปี โข มยิ อาวุโส อากจฺเจยยาม อายสมโต สารีปุตตสส
 สนฺติเก เอตสส ภาสิตสส อตถมมมุตติ สาทู วตายสมมมุตติเยว
 สารีปุตตัม ปฏิกาทู เอตสส ภาสิตสส อตโถ อายสมโต
 สารีปุตตสส สุตฺวา ภิกขุ ชาเรสฺสนฺตติ ๑ เตนหิ อาวุโส ๒ สฺจณาถ
 สาทูกัม มนสิกโรถ ภาสิสฺสามิตติ ๑ เอวมมาวุโสติ โข เต ภิกขุ
 อายสมโต สารีปุตตสส ปจจสฺโสสุ ๑

[๑๑๑] อายสุมมา สารีปุตโต เอตทโวจ ยโต โข อาวุโส
 อริยสาวโก อกฺุสลลฺลจ ปชานาติ อกฺุสลมฺมุลลจ ปชานาติ กุสลลฺลจ
 ปชานาติ กุสลมฺมุลลจ ปชานาติ เอตฺตาวตาทปี โข อาวุโส อริยสาวโก
 สมมมาทิกุจิส โหติ อุชุกตาสส ทิกุจิส ฐมเม อเวจจป-

#๑ ม. ย. โขสทฺโท ทิสฺสติ ๑ ๒ ส. ย. เตนหาวุโส ๑

ปสาเทน สมณฺณาคโต อากโต อิมํ สทฺทมฺมนฺติ ฯ กตมํ ปนาวุโส
อกุสลํ [๑] ฯ ปาณาติปาโต โข อาวุโส อกุสลํ อทินฺนาทานํ
อกุสลํ กามเมสุมิจฺจจาโร อกุสลํ มุสาวาทो อกุสลํ ปิสุณา
วจา อกุสลํ ผรุสา วจา อกุสลํ สมฺพปฺปลาโป อกุสลํ
อภิชฺฌา อกุสลํ พยาปาโท อกุสลํ มิจฺจาทิฏฺฐิ อกุสลํ อิทํ
วุจฺจตาวุโส อกุสลํ ฯ กตมณฺจาวุโส อกุสลมฺมูถํ ฯ โลโก อกุสลมฺมูถํ
โทโส อกุสลมฺมูถํ โมโห อกุสลมฺมูถํ อิทํ วุจฺจตาวุโส อกุสลมฺมูถํ ฯ
กตมณฺจาวุโส กุสลํ ฯ ปาณาติปาตา เวรมณิ กุสลํ อทินฺนาทานา
เวรมณิ กุสลํ กามเมสุมิจฺจจาโร เวรมณิ กุสลํ มุสาวาทา
เวรมณิ กุสลํ ปิสุณาย วาจาย เวรมณิ กุสลํ ผรุสาย
วาจาย เวรมณิ กุสลํ สมฺพปฺปลาปา เวรมณิ กุสลํ อนภิชฺฌา
กุสลํ อพยาปาโท กุสลํ สมฺมาทิฏฺฐิ กุสลํ อิทํ วุจฺจตาวุโส
กุสลํ ฯ กตมณฺจาวุโส กุสลมฺมูถํ ฯ อโลโก กุสลมฺมูถํ อโทโส
กุสลมฺมูถํ อโมโห กุสลมฺมูถํ อิทํ วุจฺจตาวุโส กุสลมฺมูถํ ฯ ยโต
โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ อกุสลํ ปชานาติ เอวํ อกุสลมฺมูถํ
ปชานาติ เอวํ กุสลํ ปชานาติ เอวํ กุสลมฺมูถํ ปชานาติ โส
สพฺพโส รากานุสยํ ปหาย ปฏฺิฆานุสยํ ปฏฺิวิโนเทตฺวา อสฺมีติ
ทิฏฺฐิมานานุสยํ สมฺมุนิตฺวา อวิชฺชํ ปหาย วิชฺชํ อุปฺปาเทตฺวา
ทิฏฺฐุจฺเจว ฐมฺเม ทฺกฺขสฺสฺนตฺกโร โหติ ฯ เอตฺตาวตฺตปิ โข อาวุโส
อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อุชฺคตาสฺส ทิฏฺฐิ ฐมฺเม
#๑ ม. ย. กตมํ อกุสลมฺมูถํ กตมํ กุสลํ กตมํ กุสลมฺมูถํ ฯ

อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๒] สาธาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต สาริปฺพุตฺตสฺส
ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺนโมทิตฺวา อายสฺมन्ตํ สาริปฺพุตฺตํ อุตฺตริ
ปณฺหํ อปฺปจฺฉิสฺส สฺยา ปนาวุโส อญฺโฉปิ ปรียาโย ยถา
อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐิํ โหติ อชฺชคฺคาสุสฺส ทิฏฺฐิํ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๓] สฺยาธุโสติ ๑ อายสฺมา สาริปฺพุตฺโต อโวจ ยโต โข
อาวุโส อริยสาวโก อาหารนฺจ ปชานาติ อาหารสมุทฺถนฺจ ปชานาติ
อาหารนิโรธนฺจ ปชานาติ อาหารนิโรธคามินี ปฏฺธิปทฺถนฺจ ปชานาติ
เอตฺตาวตฺตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐิํ โหติ อชฺชคฺคาสุสฺส
ทิฏฺฐิํ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ
สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตโม ปนาวุโส อหาโร กตโม อาหารสมุทฺทโย
กตโม อาหารนิโรธो กตมา อาหารนิโรธคามินี ปฏฺธิปทาติ ฯ
จตุตฺตาริเม อาวุโส อาหารา ภูตํ วา สตุตํ จิตฺติยา สมฺภเวสีนํ วา
อนฺนคฺคหยา ฯ กตเม จตุตฺตาริ ฯ กวพิงฺกาโร อหาโร โอพาริโก
วา สุขุโม วา ผสุโส ทฺติโย มโนสฺสเจตนา ตติยา วิญฺญาณํ
จตุตฺถํ ฯ ตณฺหาสมุทฺทยา อาหารสมุทฺทโย ตณฺหานิโรธา อาหารนิโรธ
อยเมว อริโย อญฺจงฺคิโก มคฺโค อาหารนิโรธคามินี
ปฏฺธิปทา เสยฺยถิํ สมฺมาทิฏฺฐิํ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา
#๑ สี่. ย. สฺยาธุโส ยโต โข อาวุโส ฯ

สมุมากมมุนโต สมุมาอาชีโว สมุมาวายาโม สมุมาสติ สมุมาสมาธิ ฯ
ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวံ อาหาริ ปชานาติ
เอวံ อาหารสมุทฺธิ ปชานาติ เอวံ อาหารนิโรธิ ปชานาติ เอวံ
อาหารนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ โส สพุทฺโธ รากานุสยิ
ปหาย ปฏิฆานุสยิ ปฏิวิโนเขตฺวา อสุมิติ ทิฏฺฐิมานานุสยิ สมุหนิตฺวา
อวิชฺชํ ปหาย วิชฺชํ อุปฺปาตฺตฺวา ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม ทุกฺขสฺสนฺตกโร
โหติ เอตฺตาวตฺตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมุมาทิฏฺฐิ โหติ
อุชฺศตาสฺส ทิฏฺฐิ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต อากโต
อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๔] สาธาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต สาริปฺตฺตฺส
ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปฺตํ อุตฺตริ
ปฺลหํ อปฺจุทฺธิสฺส สียา ปนาวุโส ฯเปฯ

[๑๑๕] สียาวุโสติ อายสฺมา สาริปฺตฺโต อโวจ ยโต โข
อาวุโส อริยสาวโก ทุกฺขณฺจ ปชานาติ ทุกฺขสมุทฺถณฺจ ปชานาติ
ทุกฺขนิโรธณฺจ ปชานาติ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทฺถณฺจ ปชานาติ
เอตฺตาวตฺตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมุมาทิฏฺฐิ โหติ อุชฺศตาสฺส
ทิฏฺฐิ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต อากโต อิมํ
สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมฺมปนาวุโส ทุกฺขํ ชาตปิ ทุกฺขา ชราปี
ทุกฺขา [๑] มรณฺมปี ทุกฺขํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ทุกฺขา อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ยมฺปิจฺจํ
#๑ ย. พุยาธิปี ทุกฺขา ฯ

น ลภติ ตมปี ทุกข์ สงขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา อิํ
วฺจฺจตาฺวโส ทุกฺข์ ฯ กตโม จาฺวโส ทุกฺขสมุทโย ยายํ ตณฺหา
โปโนพฺภวิกา นนฺทิวราศสทคตา ตตรตฺตราภินฺนุทินิ เสงฺยถิํ
กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา อัย วฺจฺจตาฺวโส ทุกฺขสมุทโย ฯ
กตโม จาฺวโส ทุกฺขนิโรธโย ตสฺสาเยว ตณฺหาย อเสสวิวราคนิโรธ
จาโค ปฺภินิสฺสคฺโค มุคฺติ อนาลโย อัย วฺจฺจตาฺวโส
ทุกฺขนิโรธโย ฯ กตมา จาฺวโส ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฺภิปทา อยเมว
อริโย อฏฺฐจฺจโก มคฺโค เสงฺยถิํ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯเปฯ สมฺมาสมาริ
อัย วฺจฺจตาฺวโส ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฺภิปทา ฯ ยโต โข อาฺวโส
อริยสาวโก เอวํ ทุกฺข์ ปชานาติ เอวํ ทุกฺขสมุทฺยํ ปชานาติ เอวํ
ทุกฺขนิโรธํ ปชานาติ เอวํ ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฺภิปทํ ปชานาติ
โส สพฺพโส รากานุสยํ ปหาย ปฏฺิฆานุสยํ ปฏฺิวิโนเทตฺวา อสฺมีติ
ทิฏฺฐิมานานุสยํ สมฺมหนิตฺวา อวิชฺชํ ปหาย วิชฺชํ อฺปฺปาเทตฺวา
ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม ทุกฺขสฺสนฺตกโร โหติ เอตฺตาวตฺตาปี โข อาฺวโส
อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อฺชฺชคตาสฺส ทิฏฺฐิ ฐมฺเม
อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺฐมฺมมฺนฺติ ฯ

[๑๖๖] สาธาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต สาริปฺุตตฺส
ภาสิตํ อภินฺนุทิตฺวา อนฺุโมทิตฺวา อายสฺมมฺตํ สาริปฺุตตํ อุตฺตริ
ปญฺหํ อปฺุจฺฉิสฺสุ สฺยา ปนาฺวโส อณฺุโลปี ปริยาโย ยถา
อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อฺชฺชคตาสฺส ทิฏฺฐิ ฐมฺเม

อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๗] สียาวุโสติ อายสุมา สารีปฺตุโต อโวจ ยโต โข
อาวุโส อริยสาวโก ชรามรณญจ ปชานาติ ชรามรณสมุทฺถญจ
ปชานาติ ชรามรณนิโรธญจ ปชานาติ ชรามรณนิโรธคามินี
ปฏฺฐิปทญจ ปชานาติ เอตฺตาวตฺตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก
สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อชฺชุตฺตาสฺส ทิฏฺฐิ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมํ ปนาวุโส
ชรามรณํ กตโม ชรามรณสมุทฺถโย กตโม ชรามรณนิโรโธ กตมา
ชรามรณนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทาติ ฯ ยถา เตสํ เตสํ สตฺตฺตํ ตมฺหิ
ตมฺหิ สตฺตฺตนิกาเย ชรา ชีรณตา ขณฺฑิจฺจํ ปาลิจฺจํ วลิตฺตจตา ๑
อายุนฺ อํหํ อินฺทฺริยานํ ปรีปฺปาโก อยํ วุจฺจติ ชรา ฯ ยถา
เตสํ เตสํ สตฺตฺตํ ตมฺหา ตมฺหา สตฺตฺตนิกาเย จุติ จวนตา
เกโท อนฺตรชานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา ขนฺชานํ เกโท กเพวรสฺส
นิกฺเขโป ชีวิตินฺทฺริยสฺส อฺปฺจฺเจโท อิทํ วุจฺจติ มรณํ ฯ อิติ
อยญจ ชรา อิทญจ มรณํ อิทํ วุจฺจตา วุโส ชรามรณํ ฯ
ชาติสมุทฺถยา ชรามรณสมุทฺถโย ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธ อยเมว
อริโย อญฺจจฺจิกโก มคฺโค ชรามรณนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา เสยฺยถิทํ
สมฺมาทิฏฺฐิ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส
อริยสาวโก เอวํ ชรามรณํ ปชานาติ เอวํ ชรามรณสมุทฺถโย ปชานาติ
#๑ สี่. ย. วลิตฺตจตา ฯ (วลิตฺตจตาติ อมฺหากํ ขนฺติ)

เอวံ ชรามรณนิโรธั ปชานาติ เอวံ ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทं
ปชานาติ โส สพฺพโส รากานุสยั ปหาย ๔เปฯ เอตดาวตปิ
โฆ อาวุโส อริยสาวโก สมมาทิฏฺฐิ โหติ อุชฺศตาสฺส ทิฏฺฐิ
ชฺมเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต อากโต อิมั สทฺธมฺมนฺติ ๕

[๑๑๘] สียา ปนาวุโส ๔เปฯ สียาวุโสติ อายสฺมา สาริปฺพุโต
อโวจ ยโต โฆ อาวุโส อริยสาวโก ชาติญจ ปชานาติ
ชาติสมุทฺถญจ ปชานาติ ชาตินิโรธญจ ปชานาติ ชาตินิโรธคามินี
ปฏิปทญจ ปชานาติ เอตดาวตปิ โฆ อาวุโส อริยสาวโก
สมมาทิฏฺฐิ โหติ อุชฺศตาสฺส ทิฏฺฐิ ชฺมเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมฺนฺนาคโต อากโต อิมั สทฺธมฺมนฺติ ๕ กตมา ปนาวุโส ชาติ
กตโม ชาติสมุทฺทยิ กตโม ชาตินิโรธ กตมา ชาตินิโรธคามินี
ปฏิปทาติ ๕ ยา เตสั เตสั สตุตฺตานั ตมฺหิ ตมฺหิ สตุตฺตนิกาเย
ชาติ สญฺชาติ โอกฺกนฺติ นิพฺพตฺติ อภินิพฺพตฺติ ขนฺธานั ปาตุภาโว
อายตฺนानั ปฏฺิลาโก อัย วุจฺจตาวุโส ชาติ ๕ ภวสมุทฺทยา
ชาติสมุทฺทยิ ภวานิโรธา ชาตินิโรธ อยเมว อริโย อญฺจงฺคิโก
มคฺโค ชาตินิโรธคามินี ปฏิปทา เสยฺยถิทํ สมมาทิฏฺฐิ ๔เปฯ
สมฺมาสมาธิ ๕ ยโต โฆ อาวุโส อริยสาวโก เอวံ ชาติ ปชานาติ
เอวံ ชาติสมุทฺทยั ปชานาติ เอวံ ชาตินิโรธั ปชานาติ เอวံ
ชาตินิโรธคามินี ปฏิปทं ปชานาติ โส สพฺพโส รากานุสยั
ปหาย ๔เปฯ เอตดาวตปิ โฆ อาวุโส อริยสาวโก สมมาทิฏฺฐิ โหติ

อุชุกตาสุส ทิฏฐิ ฌมเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต
อิมิ สทฺทมฺมนฺติ ฯ

[๑๑๕] สียา ปนาวุโส ฯเปฯ สียาวุโสติ อายสุมา สาริปฺตุโต
อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก ภวญฺจ ปชานาติ
ภวสมุทฺถญฺจ ปชานาติ ภวนิโรชญฺจ ปชานาติ ภวนิโรชคามินี
ปฏฺฐิปทญฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตฺตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมนฺมาทิฏฐิ
โหติ อุชุกตาสุส ทิฏฐิ ฌมเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต
อากโต อิมิ สทฺทมฺมนฺติ ฯ กตโม ปนาวุโส ภโว กตโม
ภวสมุทฺทโย กตโม ภวนิโรช กตมา ภวนิโรชคามินี ปฏฺฐิปทาติ ฯ
ตโยเม อาวุโส ภวา กามภโว รูปภโว อรูปภโว ฯ
อุปาทานสมุทฺทยา ภวสมุทฺทโย อุปาทานนิโรธา ภวนิโรช อยเมว
อริโย อฏฺฐงฺกโก มคฺโค ภวนิโรชคามินี ปฏฺฐิปทา เสขฺยติทำ
สมนฺมาทิฏฐิ ฯเปฯ สมนฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก
เอวํ ภวํ ปชานาติ เอวํ ภวสมุทฺทโย ปชานาติ เอวํ ภวนิโรช
ปชานาติ เอวํ ภวนิโรชคามินี ปฏฺฐิปทำ ปชานาติ โส สพฺพโส
รคานุสฺสยํ ปหาย ฯเปฯ เอตฺตาวตฺตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก
สมนฺมาทิฏฐิ โหติ อุชุกตาสุส ทิฏฐิ ฌมเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมนฺนาคโต อากโต อิมิ สทฺทมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๐] สียา ปนาวุโส ฯเปฯ สียาวุโสติ อายสุมา สาริปฺตุโต
อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก อุปาทานญฺจ ปชานาติ

อุปาทานสมุทญจ ปชานาติ อุปาทานนิโรธญจ ปชานาติ
อุปาทานนิโรธคามินี ปฏิปทญจ ปชานาติ เอตตาวตปิ โข อวูโส
อริยสาวโก สมมาทิฏฐี โหติ อุชุกตาสส ทิฏฐิ ฌมเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมํ ปนาวูโส
อุปาทานํ กตโม อุปาทานสมุทโย กตโม อุปาทานนิโรโธ กตมา
อุปาทานนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ จตฺตาริมาณี อวูโส อุปาทานานิ
กามุปาทานํ ทิฏฐุปาทานํ สีสัพพตฺตูปาทานํ อตฺตวาทูปาทานํ ฯ
ตณฺหาสมุทฺทยา อุปาทานสมุทโย ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ
อยมเว อริโย อฏฺฐงฺกโก มคฺโค อุปาทานนิโรธคามินี ปฏิปทา
เสยฺยถิํ สมมาทิฏฐิ ๗เปฯ สมมาสมาธิ ๗ ยโต โข อวูโส
อริยสาวโก เอวํ อุปาทานํ ปชานาติ เอวํ อุปาทานสมุทฺยํ ปชานาติ
เอวํ อุปาทานนิโรธํ ปชานาติ เอวํ อุปาทานนิโรธคามินี ปฏิปทํ
ปชานาติ โส สพฺพโส รากานุสยํ ปหาย ๗เปฯ เอตตาวตปิ
โข อวูโส อริยสาวโก สมมาทิฏฐี โหติ อุชุกตาสส ทิฏฐิ
ฌมเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๑] สียา ปนาวูโส ๗เปฯ สียาวูโสติ อายสฺมา สาริปฺตุโต
อโวจ ยโต โข อวูโส อริยสาวโก ตณฺหญจ ปชานาติ
ตณฺหาสมุทฺญจ ปชานาติ ตณฺหานิโรธญจ ปชานาติ
ตณฺหานิโรธคามินี ปฏิปทญจ ปชานาติ เอตตาวตปิ โข อวูโส
อริยสาวโก สมมาทิฏฐี โหติ อุชุกตาสส ทิฏฐิ ฌมเม

อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนุณาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมา
ปนาวุโส ตณฺหา กตโม ตณฺหาสมุทโย กตโม ตณฺหานิโรธ
กตมา ตณฺหานิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ ฌยเม อาวุโส
ตณฺหากายา รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา กนฺธตณฺหา รสตณฺหา
โผฏฺฐพฺพตณฺหา ฌมฺมตณฺหา ฯ เวทนาสมุทฺทยา ตณฺหาสมุทโย
เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรธ อยเมว อริโย อฏฺฐจฺจโก มคฺโค
ตณฺหานิโรธคามินี ปฏิปทา เสยฺยถิํ สมฺมาทิฏฺฐิ ๗เป๗
สมฺมาสมาริ ๗ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ ตณฺหํ ปชานาติ
เอวํ ตณฺหาสมุทฺยํ ปชานาติ เอวํ ตณฺหานิโรธํ ปชานาติ เอวํ
ตณฺหานิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ โส สพฺพโส รากานุสย
ปหาย ๗เป๗ เอตดาวตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐิ
โหติ อุชฺชตาสฺส ทิฏฺฐิ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนุณาคโต
อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๒] สียา ปนาวุโส ๗เป๗ สียาวุโสติ อายสฺมา สาริปฺตุโต
อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เวทนญจ ปชานาติ
เวทนาสมุทฺยญจ ปชานาติ เวทนานิโรธญจ ปชานาติ เวทนานิโรธคามินี
ปฏิปทญจ ปชานาติ เอตดาวตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก
สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อุชฺชตาสฺส ทิฏฺฐิ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมฺนุณาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมา ปนาวุโส
เวทนา กตโม เวทนาสมุทโย กตโม เวทนานิโรธ กตมา

เวทนานิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ ฉยิเม อาวุโส เวทนาภายา
จกขุสมผลุสชา เวทนา โสตสมผลุสชา เวทนา ฆานสมผลุสชา เวทนา
ชีวหาสมผลุสชา เวทนา กายสมผลุสชา เวทนา มโนสมผลุสชา
เวทนา ฯ ผลุสสมุทยา เวทนาสมุทโย ผลุสนิโรธา
เวทนานิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺกโก มคฺโค เวทนานิโรธคามินี
ปฏิปทา เสยฺยถิํ สุมมาทิฏฺฐิ ๗เป๗ สุมมาสมาธิ ๗ ยโต
โฆ อาวุโส อริยสาวโก เอวํ เวทนํ ปชานาติ เอวํ เวทนาสมุทฺยํ
ปชานาติ เอวํ เวทนานิโรธํ ปชานาติ เอวํ เวทนานิโรธคามินี
ปฏิปทํ ปชานาติ โส สพฺพโส รากานุสยํ ปหาย ๗เป๗
เอตฺตาวตปิ โฆ อาวุโส อริยสาวโก สุมมาทิฏฺฐิ โหติ
อุชฺคตาสฺส ทิฏฺฐิ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต
อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๑] สียา ปนาวุโส ๗เป๗ สียาวุโสติ อายสุมา สาริปฺตุโต
อโวจ ยโต โฆ อาวุโส อริยสาวโก ผลุสณฺจ ปชานาติ
ผลุสสมุทฺยณฺจ ปชานาติ ผลุสนิโรธณฺจ ปชานาติ ผลุสนิโรธคามินี
ปฏิปทณฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตปิ โฆ อาวุโส อริยสาวโก
สุมมาทิฏฺฐิ โหติ อุชฺคตาสฺส ทิฏฺฐิ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตโม ปนาวุโส ผลุโส
กตโม ผลุสสมุทโย กตโม ผลุสนิโรโธ กตมา ผลุสนิโรธคามินี
ปฏิปทาติ ฯ ฉยิเม อาวุโส ผลุสภายา จกขุสมผลุโส

โสตสมผลุโส ฆานสมผลุโส ฆิวหาสมผลุโส ภายสมผลุโส
มโนสมผลุโส ฯ สพายตนสมุทยา ผลุสสมุทโย สพายตนนิโรธา
ผลุสนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺจฺจิกโก มกุโธ ผลุสนิโรธคามินี
ปฏิบัติทา เสยฺยถิติ สุมมาทิฏฺฐิ ฯเปฯ สุมมาสมาธิ ฯ ยโต
โฆ อาวุโส อริยสาวโก เอวํ ผลุสํ ปชานาติ เอวํ ผลุสสมุทโย
ปชานาติ เอวํ ผลุสนิโรธํ ปชานาติ เอวํ ผลุสนิโรธคามินี ปฏิบัติ
ปชานาติ โส สพุพโส รากานุสยํ ปหาย ฯเปฯ เอตฺตาวตปิ
โฆ อาวุโส อริยสาวโก สุมมาทิฏฺฐิ โหติ อุกฺกตาสุส ทิฏฺฐิ
ชฺมเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺชฺมมฺนฺติ ฯ

[๑๒๔] สียา ปนาวุโส ฯเปฯ สียาวุโสติ आयสฺมา สาริปฺตุโต
อโวจ ยโต โฆ อาวุโส อริยสาวโก สพายตนญจ ปชานาติ
สพายตนสมุทญจ ปชานาติ สพายตนนิโรธญจ ปชานาติ
สพายตนนิโรธคามินี ปฏิปทญจ ปชานาติ เอตฺตาวตปิ โฆ อาวุโส
อริยสาวโก สุมมาทิฏฺฐิ โหติ อุกฺกตาสุส ทิฏฺฐิ ชฺมเม
อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺชฺมมฺนฺติ ฯ กตมํ
ปนาวุโส สพายตนํ กตโม สพายตนสมุทโย กตโม สพายตนนิโรโธ
กตมา สพายตนนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ฯ ฉยิมานิ อาวุโส आयตฺนानิ
จกฺขวายตฺนํ โสตายตฺนํ ฆานายตฺนํ ฆิวหายตฺนํ ภายตฺนํ
มฺนายตฺนํ ฯ นามรูปสมุทยา สพายตนสมุทโย นามรูปนิโรธา
สพายตนนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺจฺจิกโก มกุโธ สพายตนนิโรธคามินี

ปฏิบัติ เสยยถิติ สมมาทิกฺขิ ๔เปฯ สมมาสมาธิ ๔ ยโต โข
อาวุโส อริยสาวโก เอวํ สพายตนํ ปชานาติ เอวํ สพายตนสมุทฺถํ
ปชานาติ เอวํ สพายตนนิโรธํ ปชานาติ เอวํ สพายตนนิโรธคามินี
ปฏิบัติ ปชานาติ โส สพุทฺโธ รากานุสยํ ปหาย ๔เปฯ เอตดาวตปิ
โข อาวุโส อริยสาวโก สมมาทิกฺขิ โหติ อุชฺศตาสฺส ทิกฺขิ
ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ๔

[๑๒๕] สียา ปนาวุโส ๔เปฯ สียาวุโสติ อายสฺมา สาริปฺตุโต
อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก นามรูปญจ ปชานาติ นามรูปสมุทฺถญจ
ปชานาติ นามรูปนิโรธญจ ปชานาติ นามรูปนิโรธคามินี
ปฏิบัติญจ ปชานาติ เอตดาวตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก
สมมาทิกฺขิ โหติ อุชฺศตาสฺส ทิกฺขิ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ๔ กตมํ ปนาวุโส
นามรูปํ กตโม นามรูปสมุทฺถโย กตโม นามรูปนิโรธ กตมา
นามรูปนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ๔ เวทนา สลฺยา เจตนา ผสฺโส
มนสิกาโร อิํ วุจฺจติ นามํ ๔ จตฺตาริ จ มหาภูตานิ จตฺตุนญจ
มหาภูตานิ อุปาทาย รูปํ อิํ วุจฺจติ รูปํ ๔ อิติ อิทญจ นามํ
อิทญจ รูปํ อิํ วุจฺจตาวุโส นามรูปํ ๔ วิญฺญาณสมุทฺทยา
นามรูปสมุทฺถโย วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรธ อยเมว อริโย
อภฺจฺจคฺคิโก มคฺคิโก นามรูปนิโรธคามินี ปฏิปทา เสยยถิติ สมมา-
ทิกฺขิ ๔เปฯ สมมาสมาธิ ๔ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก

เอวํ นามรูปํ ปชานาติ เอวํ นามรูปสมุทํ ปชานาติ เอวํ นาม-
รูปนิโรธํ ปชานาติ เอวํ นามรูปนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ
โส สพฺพโส รากานุสยํ ปหาย ๔เปฯ เอตดาวตปิ โข อาวุโส
อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อชฺชุตาสฺส ทิฏฺฐิ ฌมฺเม อเวจฺจป-
ปสาเทน สมฺนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ๕

[๑๒๖] สฺยิยา ปนาวุโส ๔เปฯ สฺยิวุโสติ อายสฺมา สารีปฺตุโต
อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก วิญฺญาณญจ ปชานาติ
วิญฺญาณสมุทญจ ปชานาติ วิญฺญาณนิโรธญจ ปชานาติ วิญฺญาณนิโรธคามินี
ปฏิปทญจ ปชานาติ เอตดาวตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก
สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ อชฺชุตาสฺส ทิฏฺฐิ ฌมฺเม อเวจฺจปปสาเทน
สมฺนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ๕ กตมํ ปนาวุโส
วิญฺญาณํ กตโม วิญฺญาณสมุทโย กตโม วิญฺญาณนิโรโธ กตมา
วิญฺญาณนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ๕ ฉยิเม อาวุโส วิญฺญาณกาธา
จกฺขุวิญฺญาณํ โสตวิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณํ ชิวหาวิญฺญาณํ กายวิญฺญาณํ
มโนวิญฺญาณํ ๕ สงฺขารสมุทยา วิญฺญาณสมุทโย
สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ อยเมว อริโย อฏฺฐจฺจกโก มคฺโค
วิญฺญาณนิโรธคามินี ปฏิปทา เสขฺยถิทํ สมฺมาทิฏฺฐิ ๔เปฯ
สมฺมาสมาธิ ๕ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก เอวํ วิญฺญาณํ
ปชานาติ เอวํ วิญฺญาณสมุทํ ปชานาติ เอวํ วิญฺญาณนิโรธํ
ปชานาติ เอวํ วิญฺญาณนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ โส

สพฺพโส รากานุสยํ ปหาย ฯเปฯ เอตฺตาวตฺตปิ โข อวฺวโส
อริยสวโก สมฺมาทิฏฺฐิํ โหติ อชฺชคตาสฺส ทิฏฺฐิํ ฌมฺเม อเวจฺจปฺ-
ปฺสวแทน สมฺนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๗] สฺยิยา ปนาวฺวโส ฯเปฯ สฺยิวฺวโสติ อายสฺมา สารีปฺตฺโต
อโวจ ยโต โข อวฺวโส อริยสวโก สงฺขารณฺจ ปชานาติ
สงฺขารสมุทฺถณฺจ ปชานาติ สงฺขารนิโรธณฺจ ปชานาติ สงฺขารนิโรธคามินิํ
ปฏฺธิปทณฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตฺตปิ โข อวฺวโส
อริยสวโก สมฺมาทิฏฺฐิํ โหติ อชฺชคตาสฺส ทิฏฺฐิํ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสวแทน
สมฺนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตโม
ปนาวฺวโส สงฺขารโ กตโม สงฺขารสมุทฺทโย กตโม สงฺขารนิโรธ
กตมา สงฺขารนิโรธคามินิํ ปฏฺธิปทาติ ฯ ตโยเม อวฺวโส สงฺขารา
กายสงฺขารโ วจิสงฺขารโ จิตฺตสงฺขารโ ฯ อวิชฺชาสมุทฺทยา สงฺขารสมุทฺทโย
อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรธอ อยเมว อริโย อฏฺฐจฺจกโก
มคฺคโค สงฺขารนิโรธคามินิํ ปฏฺธิปทา เสยฺยถิํ สมฺมาทิฏฺฐิํ ฯเปฯ
สมฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อวฺวโส อริยสวโก เอวํ สงฺขารํ
ปชานาติ เอวํ สงฺขารสมุทฺทโย ปชานาติ เอวํ สงฺขารนิโรธํ ปชานาติ
เอวํ สงฺขารนิโรธคามินิํ ปฏฺธิปทํ ปชานาติ โส สพฺพโส รากานุสยํ
ปหาย ปฏฺธิมานุสยํ ปฏฺธิวินิเวตฺตวา อสฺมิมิติ ทิฏฺฐิมานานุสยํ สมฺมหนิตฺวา
อวิชฺชํ ปหาย วิชฺชํ อุปฺปาเทตฺตวา ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม ทุกฺขสฺส นฺตกโร
โหติ เอตฺตาวตฺตปิ โข อวฺวโส อริยสวโก สมฺมาทิฏฺฐิํ โหติ

อุชุกตาสุส ทิฏฐิ ฌมเม อเวจฺจปฺปสทาเทน สมนฺนาคโต อากโต
อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๘] สียา ปนาวุโส ฯเปฯ สียาวุโสติ อายสุมา สาริปฺตุโต
อโวจ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก อวิชฺชณฺจ ปชานาติ
อวิชฺชาสมุทฺถณฺจ ปชานาติ อวิชฺชานิโรชณฺจ ปชานาติ อวิชฺชา-
นิโรธคามินี ปฏฺฐิปทณฺจ ปชานาติ เอตฺตาวตปิ โข อาวุโส
อริยสาวโก สมนฺมาทิฏฺฐิ โหติ อุชุกตาสุส ทิฏฐิ ฌมเม อเวจฺจปฺปสทาเทน
สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตมา ปนาวุโส
อวิชฺชา กตโม อวิชฺชาสมุทฺถโย กตโม อวิชฺชานิโรช กตมา
อวิชฺชานิโรธคามินี ปฏฺฐิปทาติ ฯ ยํ โข อาวุโส ทุกฺเข อณฺณํ
ทุกฺขสมุทฺথে อณฺณํ ทุกฺขนิโรเธ อณฺณํ ทุกฺขนิโรธคามินียา
ปฏฺฐิปทาย อณฺณํ อยํ วุจฺจตาวุโส อวิชฺชา ฯ อาสวสมุทฺทยา
อวิชฺชาสมุทฺถโย อาสวนิโรธา อวิชฺชานิโรช อยเมว อริโย
อฏฺฐจฺงฺคิโก มคฺโค อวิชฺชานิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา เสยฺยถิํ สมนฺมาทิฏฺฐิ
ฯเปฯ สมนฺมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริยสาวโก
เอวํ อวิชฺชํ ปชานาติ เอวํ อวิชฺชาสมุทฺถํ ปชานาติ เอวํ อวิชฺชานิโรชํ
ปชานาติ เอวํ อวิชฺชานิโรธคามินี ปฏฺฐิปทํ ปชานาติ โส
สพฺพโส รากานุสยํ ปหาย ปฏฺฐิฆานุสยํ ปฏฺฐิวิโนทตฺวา อสฺมีติ
ทิฏฺฐิมานานุสยํ สมุหนิตฺวา อวิชฺชํ ปหาย วิชฺชํ อุปฺปาเทตฺวา
ทิฏฺฐิเจว ฌมเม ทุกฺขสุสฺนตฺกโร โหติ เอตฺตาวตปิ โข อาวุโส

อริยสาวโก สมมาทิฏฐี โหติ อุชุกตาสุส ทิฏฐิ ฌมเม อเวจฺจปฺ-
ปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๒๕] สาธุวโสติ โข เต ภิกฺขุ อายุสฺมโต สาริปฺตฺตฺส
ภาสิตํ อภินฺนุทิตฺวา อนฺุโมทิตฺวา อายุสฺมนฺตํ สาริปฺตฺตํ อุตฺตรี
ปญฺหํ อปฺจฺฉิสฺสุ สฺยา ปนาวุโส อญฺโหลปี ปริยาโย ยถา
อริยสาวโก สมมาทิฏฐี โหติ อุชุกตาสุส ทิฏฐิ ฌมเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมนฺนาคโต อากโต อิมํ สทฺธมฺมนฺติ ฯ

[๑๓๐] สฺยิวุโสติ อายุสฺมา สาริปฺตฺโต อโวจ ยโต โข
อาวุโส อริยสาวโก อาสวญฺจ ปชานาติ อาสวสมุทฺยญฺจ ปชานาติ
อาสวนิโรธญฺจ ปชานาติ อาสวนิโรธคามินิ ปฏฺฐิปทญฺจ ปชานาติ
เอตฺตาวตปิ โข อาวุโส อริยสาวโก สมมาทิฏฐี โหติ อุชุกตาสุส
ทิฏฐิ ฌมเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต อากโต อิมํ
สทฺธมฺมนฺติ ฯ กตโม ปนาวุโส อาสโว กตโม อาสวสมุทโย
กตโม อาสวนิโรธ กตมา อาสวนิโรธคามินิ ปฏฺฐิปทาติ ฯ ตโยเม
อาวุโส อาสวา กามาสโว ภวาสโว อวิชฺชาสโว ฯ อวิชฺชาสมุทฺยา
อาสวสมุทโย อวิชฺชานิโรธา อาสวนิโรธ อยเมว อริโย
อญฺจฺจฺจิกโก มคฺโค อาสวนิโรธคามินิ ปฏฺฐิปทา เสขฺยธิตํ สมมาทิฏฐิ
สมมาสงฺกปโป สมมาวาจา สมมากมฺมนฺโต สมมาอาชีโว
สมมาวาโย สมมาสติ สมมาสมาธิ ฯ ยโต โข อาวุโส อริย-
สาวโก เอวํ อาสวํ ปชานาติ เอวํ อาสวสมุทฺยํ ปชานาติ เอวํ

อาสวณิโรธั ปชานาติ เอวั อาสวณิโรธคามินี ปฏิปทั ปชานาติ
โส สพฺพโส รากานุสยั ปหาย ปฏิฆานุสยั ปฏิวินเทตฺวา อสฺมิติ
ทิกฺขิมานานุสยั สมุหนิตฺวา อวิขัชั ปหาย วิขัชั อุปฺปาเทตฺวา
ทิกฺขุเจว ฌมฺเม ทุกฺขสฺสนฺตฺกโร โหติ เอตฺตาวตฺตปิ โข อาวุโส
อริยสาวโก สมฺมาทิกฺขุจึ โหติ อุชฺศตาสฺส ทิกฺขุจึ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมนฺนาคโต อากโต อิมั สทฺทฺชมฺมุนฺติ ฯ

อิทฺมโวจ อายสฺมา สารีปฺตฺโต อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ อายสฺมโต
สารีปฺตฺตสฺส ภาสิตึ อภินฺนุนฺติ ฯ

สมฺมาทิกฺขุจิสฺส ตฺตํ นิฏฺฐิตึ นวมึ ฯ

ทุกฺขั ฌรามฺรณั อุปาทานั

สพฺยตฺนั นามรูปั วิญฺญานั

ยั นปฺเท กตมึ ปฺนาวุโส วทานเก

ชาติ ตณฺหา จ เวทนา อวิขฺชาย จตฺตฺกกา

ยา จตฺตาริ ปฺเท กตมา ปฺนาวุโส วทานเก ฯ

อาหาโร จ ภโว สฺสโส สฺงฺขาโร อาสวปฺลยจโม

ยั ปฺลยจปฺเท กตมึ ปฺนาวุโส วทานเก ฯ

กตมฺนฺติ นพฺพิธา วุตฺตึ กตมานิ จตฺตฺพิธา

กตโม ปฺลยจวิโร วุตฺโต

สพฺพสฺงฺขารานั ปฺลยจทส ปทานิ จาติ ฯ

สติปฏฺฐานสูตรํ

[๑๓๑] เอวมเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา กुरुสุ วิหฺรติ
กมฺมาสฺสมมํ นาม กุรฺนํ นิคโม ๑ ตฺตร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ๑ ภทฺนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ๑

[๑๓๒] ภควา เอตทโวจ เอกายโน อยํ ภิกฺขเว มคฺโค
สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ สมตฺติกฺกมาย ทฺกฺขโทมนสฺสานํ
อตุฏฺกมาย ฉายสฺส อธิคฺมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย ๑ ยทิตํ
จตุตาโร สติปฏฺฐานา ๑ กตฺเม จตุตาโร ๑ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
กาเย กายานุปฺสฺสี วิหฺรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
โลเก อภิชฺฉาโทมนสฺสํ ๑ เวทนาสุ เวทฺนानุปฺสฺสี วิหฺรติ อาตาปี
สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฉาโทมนสฺสํ ๑ จิตฺเต
จิตฺตานุปฺสฺสี วิหฺรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก
อภิชฺฉาโทมนสฺสํ ๑ ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ อาตาปี สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฉาโทมนสฺสํ ๑ ๑

[๑๓๓] กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปฺสฺสี วิหฺรติ ๑
อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรณฺณคโต วา รุกฺขมฺูลคโต วา สฺถวนาคารคโต
วา นิสิตฺติ ปลฺลลํ อากฺขิตฺวา อุหํ กายํ ปณฺิชาย
ปริมุขํ สตี อุปฺฐุสฺเปตฺวา ๑ โส สโตว อสฺสสฺติ สโต ปสฺสสฺติ ๑
#๑ ปาจนฺตเร ปุณฺ อุทฺเทโสติ ทิสฺสตี ๑

ที่ขัม วา อสฺสสนฺโต ที่ขัม อสฺสสามิติ ปชานาติ ฯ ที่ขัม วา
ปสฺสสนฺโต ที่ขัม ปสฺสสามิติ ปชานาติ ฯ รสฺสั วา อสฺสสนฺโต
รสฺสั อสฺสสามิติ ปชานาติ ฯ รสฺสั วา ปสฺสสนฺโต รสฺสั
ปสฺสสามิติ ปชานาติ ฯ สพฺพกายปฏฺฐิตฺเวทึ อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ ฯ
สพฺพกายปฏฺฐิตฺเวทึ ปสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ ฯ ปสฺสมภฺยั กายสงฺขารั
อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ ฯ ปสฺสมภฺยั กายสงฺขารั ปสฺสสิสฺสามิติ
สิกฺขติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ทกฺโข ภมฺกาโร วา ภมฺการนฺตฺวาสิ
วา ที่ขัม วา อณฺณโต ที่ขัม อณฺณามิติ ปชานาติ ฯ รสฺสั วา
อณฺณโต รสฺสั อณฺณามิติ ปชานาติ ฯ เอวมฺว โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ที่ขัม วา อสฺสสนฺโต ที่ขัม อสฺสสามิติ ปชานาติ ฯ ที่ขัม
วา ปสฺสสนฺโต ที่ขัม ปสฺสสามิติ ปชานาติ ฯ รสฺสั วา อสฺสสนฺโต
รสฺสั อสฺสสามิติ ปชานาติ ฯ รสฺสั วา ปสฺสสนฺโต รสฺสั ปสฺสสามิติ
ปชานาติ ฯ สพฺพกายปฏฺฐิตฺเวทึ อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ ฯ
สพฺพกายปฏฺฐิตฺเวทึ ปสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ ฯ ปสฺสมภฺยั กายสงฺขารั
อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ ฯ ปสฺสมภฺยั กายสงฺขารั ปสฺสสิสฺสามิติ
สิกฺขติ ฯ อิติ อชฺฉตฺตํ วา กายเ กายานุปสฺสี วิหฺรติ พหิทฺธา
วา กายเ กายานุปสฺสี วิหฺรติ อชฺฉตฺตพหิทฺธา วา กายเ กายานุปสฺสี
วิหฺรติ สมฺมทฺยธฺมฺมานุปสฺสี วา กายสมฺมึ วิหฺรติ วยธฺมฺมานุปสฺสี
วา กายสมฺมึ วิหฺรติ สมฺมทฺยวยธฺมฺมานุปสฺสี วา กายสมฺมึ
วิหฺรติ อตฺถิ กาโยติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฺภูจิตา โหติ

ยาวเทว ฌาณมตฺตตาย ปตีสฺสตีตมตฺตตาย อนิสฺสตีโต จ วิหฺรติ น
จ กิณฺจิ โลเก อุปาทียติ เอวมฺปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาย
กายานุสฺสตี วิหฺรติ ฯ อานาปานปพฺพ ฯ

[๑๓๔] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ คจฺจนฺโต วา คจฺจามิตี
ปชานาติ จิตฺโต วา จิตฺตมฺหิตี ปชานาติ นิสฺสินฺโน วา นิสฺสินฺนมฺหิตี
ปชานาติ สยาโน วา สยาโนมฺหิตี ปชานาติ ฯ ยถา ยถา
วา ปนสฺส กายิ ปณฺหิตโต โหติ ตถา ตถา นํ ปชานาติ ฯ
อิตฺติ อชฺชตฺตํ วา กายเ กายานุสฺสตี วิหฺรติ ฯเปฯ เอวมฺปิ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายเ กายานุสฺสตี วิหฺรติ ฯ อิริยาปถปพฺพ ฯ

[๑๓๕] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต
สมฺปชานการิ โหติ อาโลเกเต วิโลเกเต สมฺปชานการิ โหติ
สมฺมิณฺชิตे ปสาริเต สมฺปชานการิ โหติ สงฺฆาปฏิตฺตจิวรชารณ
สมฺปชานการิ โหติ อสิเต ปีเต ขายิเต สายิเต สมฺปชานการิ
โหติ อุจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการิ โหติ คเต จิตे นิสฺสินฺเน
สฺส
อชฺชตฺตํ วา กายเ กายานุสฺสตี วิหฺรติ ฯเปฯ เอวมฺปิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ กายเ กายานุสฺสตี วิหฺรติ ฯ สมฺปชณฺณปพฺพ ฯ

[๑๓๖] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ อุทฺธํ ปาทตลา
อโธ เกสมตฺตกา ตจฺปรียนฺตํ ปุรฺนฺนानปฺปการสฺส อสุจฺจโน
ปจฺจเวกฺขติ อตฺถิ อิมสฺมี กายเ เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ

มัส นหารู อฏฐี อฏฐิมิยซ์ วุกกั หทยั ยกนั กิโถมกั ปิหกั
 ปปฬาสั อนุตัง อนุตคณัง อุทริยั กรีสั ปิตตัง เสมหั ปุพโพ โลहितัง
 เสโท เมโท อสสุ วสา เขโพ สิงฆาณิกา ลลิกา มุตตนตติ ฯ
 เสยฺยถาปี ภิกขเว อุภโตมุขา มูโตพี ๑ ปุวา นานาวิหิตสฺส ฌณฺณสฺส
 เสยฺยถิถั สาลีนัง วิหีนัง มุคฺคานัง มาสานัง ติลานัง ตณฺฑุลานัง ฯ
 ตเมนัง จกฺขุมา ปุริโส มุญฺจิตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย อิมเ สาลี
 อิมเ วิหี อิมเ มุคฺคา อิมเ มาสา อิมเ ตีลา อิมเ ตณฺฑุลาติ
 เอวเมว โข ภิกขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายั อุทฺธั ปาทตลา อโธ
 เกสมตฺตกา ตจฺปริยณฺตัง ปุรฺนฺนนานปฺปการสฺส อสฺสจฺฉินฺโน ปจฺจเวกฺขติ
 อตฺถติ อิมสฺสมิ กายเ เกสา โลมา ฯเปฯ ลลิกา มุตตนตติ ฯ
 อิติ อชฺฌตฺตัง วา กายเ กายานุปสฺสตี วิหฺรติ ฯเปฯ เอวมฺปิ
 ภิกขเว ภิกฺขุ กายเ กายานุปสฺสตี วิหฺรติ ฯ ปฏฺฐิกฺกุลปพฺพิ ฯ

[๑๓๗] ปุณ จปริ ภิกขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายั ยถาจิตัง ยถาปณฺนิหิตัง
 ชาติฺโส ปจฺจเวกฺขติ อตฺถติ อิมสฺสมิ กายเ ปจฺจวิชาติ
 อาโปชาติ เตะชาติ วาโยชาติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกขเว ทกฺโข
 โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเตวาสี วา คาวิ วรฺติวา จาคฺคฺมฺมหาปเถ
 วิลโส ปฏฺฐิวิภชิตฺวา นิสินฺโน อสฺส เอวเมว โข ภิกขเว ภิกฺขุ
 อิมเมว กายั ยถาจิตัง ยถาปณฺนิหิตัง ชาติฺโส ปจฺจเวกฺขติ อตฺถติ
 อิมสฺสมิ กายเ ปจฺจวิชาติ อาโปชาติ เตะชาติ วาโยชาติ ฯ
 อิติ อชฺฌตฺตัง วา กายเ กายานุปสฺสตี วิหฺรติ ฯเปฯ เอวมฺปิ
 #๑ ไป. ม. ปุโตพี ฯ

ภิกขเว ภิกขุ กาเย กายานุปัสสี วิหริติ ฯ ธาตุปพพิ ฯ

[๑๓๘] ปุณ จปรี ภิกขเว ภิกขุ เสยฺยถาปี ปสฺเสยฺย สริริ
 สิวถิกาย ฉฑฑิตัง เอกาหมตัง วา ทวิหมตัง วา ตีหมตัง วา
 อุทฺธมาตกั วินีลกั วิปฺพุกชาตัง ฯ โส อิมเมว กายั อุปัสฺหริติ
 อยมฺปิ โข กาโย เอวํมโม เอวํภาวี เอวํ อนตฺติโตติ ๑ ฯ อิติ
 อชฺฌตฺตัง วา กาเย กายานุปัสสี วิหริติ ฯเปฯ เอวมฺปิ ภิกขเว
 ภิกขุ กาเย กายานุปัสสี วิหริติ ฯ ปุณ จปรี ภิกขเว ภิกขุ
 เสยฺยถาปี ปสฺเสยฺย สริริ สิวถิกาย ฉฑฑิตัง กาเกหิ ๒ วา ขชฺชมานัน
 คิชฺฌเมหิ วา ขชฺชมานัน กุลเลหิ วา ขชฺชมานัน สุวาณฺเนหิ ๓ วา
 ขชฺชมานัน ลิงฺคาลเอหิ วา ขชฺชมานัน วิวิเชหิ วา ปาณกชาเตหิ
 ขชฺชมานัน ฯ โส อิมเมว กายั อุปัสฺหริติ อยมฺปิ โข กาโย
 เอวํมโม เอวํภาวี เอวํ อนตฺติโตติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตัง วา กาเย
 กายานุปัสสี วิหริติ ฯเปฯ เอวมฺปิ ภิกขเว ภิกขุ กาเย กายานุปัสสี
 วิหริติ ฯ ปุณ จปรี ภิกขเว ภิกขุ เสยฺยถาปี ปสฺเสยฺย สริริ
 สิวถิกาย ฉฑฑิตัง อญฺจิสฺสงฺขลิกั ๔ สมํสโลหิตัง นุหารุสมฺพนฺธั ฯเปฯ
 อญฺจิสฺสงฺขลิกั นิมนํสโลหิตมกฺขิตัง นุหารุสมฺพนฺธั ฯเปฯ อญฺจิสฺสงฺขลิกั
 อปคตมํสโลหิตัง นุหารุสมฺพนฺธั ฯเปฯ อญฺจิกานิ อปคตฺนุหารุสมฺพนฺธานิ ๕
 ทิสฺวา วิทิสฺวา วิกฺขิตฺตานิ อญฺเณน หตฺถญฺจิกั อญฺเณน
 #๑ สี. เอตัง อนตฺติโตติปี ปาโง ๑ ๒ ไป. ย. กาเกหิ .. กุลเลหิ .. คิชฺฌเมหิ .. ๑๓
 #ม. กาเกหิ .. กุลเลหิ .. คิชฺฌเมหิ .. กุญฺเจหิ .. สุนฺเขหิ .. พยฺยคฺเขหิ ..
 #ทีปีหิ .. ลิงฺคาลเอหิ .. ๑ ๓ สี. ย. สุปาณฺเนหิ ๑ ๔ ม. ย. อญฺจิสฺสงฺขลิกั ๑
 #๕ สี. ย. อปคตสมฺพนฺธานานิ ๑

ปาทกฺขจิกั [๑] อณฺเณน ชงฺฆมกฺขจิกั อณฺเณน อูรฺกฺขจิกั อณฺเณน กณฺณิกฺขจิกั ๒
 อณฺเณน ปิณฺณจิกณฺณกฺขจิกั อณฺเณน ฬาสฺสกฺขจิกั อณฺเณน อูรฺกฺขจิกั
 อณฺเณน พาหุจิกั อณฺเณน อังฺกจิกั อณฺเณน คีวจิกั อณฺเณน
 หนุจิกั อณฺเณน ทนฺตจิกั อณฺเณน สีสกฺกฺหาหิ ฯ โส อิมเมว
 กายั อุปสัหฺรติ อยมฺปิ โข กาโย เอวํมฺโม เอวํภาวี เอวํ
 อนตฺติโตติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กายเ กายานุปสฺสึ วิหฺรติ ฯเปฯ
 เอวมฺปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายเ กายานุปสฺสึ วิหฺรติ ฯ ปุณ จปริ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสยฺยถาปิ ปสฺเสยฺย สรริ สิวตฺติกาย นทฺทิตฺ อกฺขจิกานิ
 เสตานิ สงฺขวณฺณูปนิทานิ ... ฯ อกฺขจิกานิ ปุณฺชกิตานิ เตโรวสฺสติกานิ ... ฯ
 อกฺขจิกานิ ปุตฺตินิ จุณฺณกษาทานิ ฯ โส อิมเมว
 กายั อุปสัหฺรติ อยมฺปิ โข กาโย เอวํมฺโม เอวํภาวี เอวํ
 อนตฺติโตติ ฯ อิติ อชฺฌตฺตํ วา กายเ กายานุปสฺสึ วิหฺรติ
 พหิทฺธา วา กายเ กายานุปสฺสึ วิหฺรติ อชฺฌตฺตพหิทฺธา วา
 กายเ กายานุปสฺสึ วิหฺรติ สมุทฺยธมฺมานุปสฺสึ วา กายสฺมี วิหฺรติ
 วยธมฺมานุปสฺสึ วา กายสฺมี วิหฺรติ สมุทฺยวยธมฺมานุปสฺสึ วา
 กายสฺมี วิหฺรติ อตฺถิ กาโยติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฺกฺขจิตา
 โหติ ยาวเทว ฌาณมตฺตตาย ปตฺติสฺสติมตฺตตาย อนิสฺสึโต จ
 วิหฺรติ น จ กิณฺจ โลเก อุปาทิยติ เอวมฺปิ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 กายเ กายานุปสฺสึ วิหฺรติ ฯ นวสิวตฺติกาปพฺพิ ฯ กายานุปสฺสนาสติปฺกฺขจัน ฯ
 #๑ ม. อณฺเณน โคปฺผกฺขจิกั ฯ ๒ ม. ... กณฺณิกฺขจิกั ... ฬาสฺสกฺขจิกั ...
 # ปิณฺณจิกณฺณจิกั ... หนุจิกั ... คีวจิกั ... ฯ

[๑๓๕] กถญจ ภิกขเว ภิกขุ เวทนาสุ เวทนานุปัสสี วิหริติ ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกขุ สุขัง [๑] เวทนं เวทียมาโน สุขัง เวทนं เวทียามีติ
ปชานาติ ทุกขัง [๒] เวทนं เวทียมาโน ทุกขัง เวทนं เวทียามีติ
ปชานาติ อทุกขมสุขัง [๓] เวทนं เวทียมาโน อทุกขมสุขัง เวทนं
เวทียามีติ ปชานาติ ฯ สามิสฺส วา สุขัง เวทนं เวทียมาโน สามิสฺส
สุขัง เวทนं เวทียามีติ ปชานาติ นิรามิสฺส วา สุขัง เวทนं เวทียมาโน
นิรามิสฺส สุขัง เวทนं เวทียามีติ ปชานาติ ฯ สามิสฺส วา ทุกขัง
เวทนं เวทียมาโน สามิสฺส ทุกขัง เวทนं เวทียามีติ ปชานาติ
นิรามิสฺส วา ทุกขัง เวทนं เวทียมาโน นิรามิสฺส ทุกขัง เวทนं
เวทียามีติ ปชานาติ ฯ สามิสฺส วา อทุกขมสุขัง เวทนं เวทียมาโน
สามิสฺส อทุกขมสุขัง เวทนं เวทียามีติ ปชานาติ นิรามิสฺส วา อทุกขมสุขัง
เวทนं เวทียมาโน นิรามิสฺส อทุกขมสุขัง เวทนं เวทียามีติ
ปชานาติ ฯ อิติ อชฺชตฺตํ วา เวทนาสุ เวทนานุปัสสี วิหริติ
พหิทฺธา วา เวทนาสุ เวทนานุปัสสี วิหริติ อชฺชตฺตพหิทฺธา วา๑
เวทนาสุ เวทนานุปัสสี วิหริติ สมุทฺยธมฺมานุปัสสี วา เวทนาสุ
วิหริติ วยธมฺมานุปัสสี วา เวทนาสุ วิหริติ สมุทฺยวยธมฺมานุปัสสี
วา เวทนาสุ วิหริติ อตฺถิ เวทนาติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฺภูจิตา
โหติ ยาวเทว ฅาณมตฺตาย ปติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสิติโต จ วิหริติ
น จ กิณฺจิ โลเก อุปาทิยติ เอว โข ภิกขเว ภิกขุ เวทนาสุ
เวทนานุปัสสี วิหริติ ฯ เวทนานุปัสสนาสติปฺภูจันํ ฯ
#๑-๒-๓ ไป. ม. วา ฯ

[๑๔๐] กถญจ ภิกขเว ภิกขุ จิตเต จิตฺตานุปัสสี วิหริติ ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกขุ สรารัง วา จิตฺตํ สรารัง จิตฺตุนฺติ ปชานาติ
วีสรารัง วา จิตฺตํ วีสรารัง จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ สโทสํ วา
จิตฺตํ สโทสํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ วีสโทสํ วา จิตฺตํ วีสโทสํ
จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ สโมหํ วา จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ
วีสโมหํ วา จิตฺตํ วีสโมหํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ สงฺขิตฺตํ วา
จิตฺตํ สงฺขิตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ วิกุชิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกุชิตฺตํ
จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ มหกุลฺตํ วา จิตฺตํ มหกุลฺตํ จิตฺตุนฺติ
ปชานาติ อมกุลฺตํ วา จิตฺตํ อมกุลฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ
สอตุตฺตรํ วา จิตฺตํ สอตุตฺตรํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ อนุตฺตรํ วา
จิตฺตํ อนุตฺตรํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ สสมาหิตํ วา จิตฺตํ
สสมาหิตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ อสสมาหิตํ วา จิตฺตํ อสสมาหิตํ
จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ
อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ อิติ อชฺฉตฺตํ
วา จิตฺเต จิตฺตานุปัสสี วิหริติ พหิทฺธา วา จิตฺเต จิตฺตานุปัสสี
วิหริติ อชฺฉตฺตพหิทฺธา วา จิตฺเต จิตฺตานุปัสสี วิหริติ สมุทฺยธมฺมานุปัสสี
วา จิตฺตสฺมี วิหริติ วยธมฺมานุปัสสี วา จิตฺตสฺมี
วิหริติ สมุทฺยวยธมฺมานุปัสสี วา จิตฺตสฺมี วิหริติ อตฺถิ จิตฺตุนฺติ
วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฺภูจिता โหติ ยาวเทว ฅาณมตฺตาย
ปติสฺสตีมตฺตาย อนิสฺสีโต จ วิหริติ น จ กิณฺจ โลก

อุปาทยติ เอว โข ภิกขเว ภิกขุ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสึ วิหฺรติ ฯ

จิตฺตานุปสฺสึนาสตีปฺภูจัน ฯ

[๑๔๑] กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ชฺมเมสุ ชฺมมานุปสฺสึ วิหฺรติ ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกขุ ชฺมเมสุ ชฺมมานุปสฺสึ วิหฺรติ ปญฺจสุ นีวรณฺesu ฯ
กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ชฺมเมสุ ชฺมมานุปสฺสึ วิหฺรติ ปญฺจสุ
นีวรณฺesu ฯ อิธ ภิกขเว ภิกขุ สนฺตึ วา อชฺฉตฺตํ กามฉนฺทํ
อตุถิ เม อชฺฉตฺตํ กามฉนฺโทติ ปชานาติ อสนฺตึ วา
อชฺฉตฺตํ กามฉนฺทํ นตุถิ เม อชฺฉตฺตํ กามฉนฺโทติ ปชานาติ ฯ
ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส กามฉนฺทสฺส อุปฺปาโท โหติ ตถจ ปชานาติ
ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส กามฉนฺทสฺส ปหฺนํ โหติ ตถจ ปชานาติ
ยถา จ ปหฺนสฺส กามฉนฺทสฺส อายตี อนุปฺปาโท โหติ ตถจ
ปชานาติ ฯ สนฺตึ วา อชฺฉตฺตํ พุยาปาทำ อตุถิ เม อชฺฉตฺตํ
พุยาปาโทติ ปชานาติ อสนฺตึ วา อชฺฉตฺตํ พุยาปาทำ นตุถิ
เม อชฺฉตฺตํ พุยาปาโทติ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส
พุยาปาทสฺส อุปฺปาโท โหติ ตถจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส
พุยาปาทสฺส ปหฺนํ โหติ ตถจ ปชานาติ ยถา จ ปหฺนสฺส
พุยาปาทสฺส อายตี อนุปฺปาโท โหติ ตถจ ปชานาติ ฯ สนฺตึ
วา อชฺฉตฺตํ ถินมิทฺธํ อตุถิ เม อชฺฉตฺตํ ถินมิทฺธนฺติ ปชานาติ
อสนฺตึ วา อชฺฉตฺตํ ถินมิทฺธํ นตุถิ เม อชฺฉตฺตํ ถินมิทฺธนฺติ
ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส ถินมิทฺธสฺส อุปฺปาโท โหติ

ตลจ ปชานาติ ยถา จ อุปปนุณสฺส ถีนมิทฺทสฺส ปห่าน
โหติ ตลจ ปชานาติ ยถา จ ปหีนสฺส ถีนมิทฺทสฺส आयत्ती
อนुप्पाโท โหติ ตลจ ปชานาติ ॥ สनฺตं वा อชฺฉตฺตं อุทฺทจฺจกุกฺกจ्ज
อตุถิ เม อชฺฉตฺตं อุทฺทจฺจกุกฺกจ्जनฺติ ปชานาติ อสนฺตं
วา อชฺฉตฺตं อุทฺทจฺจกุกฺกจ्जं นตฺถิ เม อชฺฉตฺตं อุทฺทจฺจกุกฺกจ्जनฺติ
ปชานาติ ॥ ยถา จ อุปปนุณสฺส อุทฺทจฺจกุกฺกจ्जสฺส
उप्पातो होति तलज पचानाति यथा ज उपपनुनसस उट्टज्जकुकुज्जसस
पहानं होति तलज पचानाति यथा ज पहिनसस
उट्टज्जकुकुज्जसस आयत्ती अनुप्पातो होति तलज पचानाति ॥
सनन्तं वा अश्चत्तं विजिज्जनं अत्तुถि मे अश्चत्तं विजिज्जนาति
ปชานาติ อสนนตํ वा อश्चत्तं วิจิจฺจจฺจํ นตฺถิ เม อश्चत्तं
วิจิจฺจจฺจนาติ ปชานาติ ॥ ยถา จ อุปปนุณาย วิจิจฺจจฺจาย อุप्पाโท
โหติ ตลจ ปชานาติ ยถา จ อุปฺปนุณาย วิจิจฺจจฺจาย ปห่าน
โหติ ตลจ ปชานาติ ยถา จ ปหีนาย วิจิจฺจจฺจาย आयत्ती
อนุप्पाโท โหติ ตลจ ปชานาติ ॥ อิติ อชฺฉตฺตं वा ฐมฺเมสุ
ฐมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ พหิทฺธา वा ฐมฺเมสุ ฐมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ
อชฺฉตฺตพหิทฺธา वा ฐมฺเมสุ ฐมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ สมฺทยฐมฺมานุปฺสฺสี
วา ฐมฺเมสุ วิหฺรติ วยฐมฺมานุปฺสฺสี वा ฐมฺเมสุ วิหฺรติ
สมฺทยวยฐมฺมานุปฺสฺสี वा ฐมฺเมสุ วิหฺรติ อตุถิ ฐมฺมาติ वा
ปนสฺส สติ ปจฺจุปฺภูจฺจिता โหติ ยาวเทว ฅาณมตฺตาย ปติสฺสตี-

มตฺตตาย อนิสฺสึโต จ วิหฺรติ น จ กิณฺจิ โลกเ อูปาทียติ
เอวมฺปิ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสึสี วิหฺรติ ปฺลจฺสุ
นึวเรณฺสุ ฯ นึวเรณฺสปุฬฺ ฯ

[๑๔๒] ปุณ จปรึ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสึสี วิหฺรติ
ปฺลจฺสุ อูปาทานกฺขนฺเรสุ ฯ กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสุ
ฌมฺมานุปฺสึสี วิหฺรติ ปฺลจฺสุ อูปาทานกฺขนฺเรสุ ฯ อึช ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อิติ รุปี อิติ รุปฺสฺส สมฺทโย อิติ รุปฺสฺส อตฺตงฺคโม
อิติ เวทนา อิติ เวทนาย สมฺทโย อิติ เวทนาย อตฺตงฺคโม
อิติ สลฺลยา อิติ สลฺลยาย สมฺทโย อิติ สลฺลยาย อตฺตงฺคโม
อิติ สงฺขารา อิติ สงฺขารานํ สมฺทโย อิติ สงฺขารานํ อตฺตงฺคโม
อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส สมฺทโย อิติ วิญฺญาณสฺส
อตฺตงฺคโมติ ฯ อิติ อชฺชตฺตํ วา ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสึสี วิหฺรติ
พหิทฺธา วา ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสึสี วิหฺรติ อชฺชตฺตพหิทฺธา วา
ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสึสี วิหฺรติ สมฺทยฌมฺมานุปฺสึสี วา ฌมฺเมสุ วิหฺรติ
วยฌมฺมานุปฺสึสี วา ฌมฺเมสุ วิหฺรติ สมฺทยวยฌมฺมานุปฺสึสี วา
ฌมฺเมสุ วิหฺรติ อตฺถิ ฌมฺมาติ วา ปนฺสฺส สติ ปจฺจุปฺภุจฺจิตา
โหติ ยาวเทว ฌาณมตฺตตาย ปติสฺสติมตฺตตาย อนิสฺสึโต จ วิหฺรติ
น จ กิณฺจิ โลกเ อูปาทียติ เอวมฺปิ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสุ
ฌมฺมานุปฺสึสี วิหฺรติ ปฺลจฺสุ อูปาทานกฺขนฺเรสุ ฯ ขนฺธปฺพุฬฺ ฯ

[๑๔๓] ปุณ จปรึ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสึสี วิหฺรติ

ฉสุ อชฺฉตฺตักฺกพาหิเรสุ อายตเนสุ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสุ
ฌมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ ฉสุ อชฺฉตฺตักฺกพาหิเรสุ อายตเนสุ ฯ อิธ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุญฺจ ปชานาติ รูเป จ ปชานาติ ยญฺจ ตทฺภยั
ปฏฺิจฺจ อุปฺปชฺชติ สลฺโลชนัํ ตถฺจ ปชานาติ ฯ ยถา จ
อนุปฺปนฺนสฺส สลฺโลชนสฺส อุปฺปาโท โหติ ตถฺจ ปชานาติ
ยถา จ อุปฺปนฺนสฺส สลฺโลชนสฺส ปหानัํ โหติ ตถฺจ ปชานาติ
ยถา จ ปหีนสฺส สลฺโลชนสฺส อายตี อนุปฺปาโท โหติ ตถฺจ
ปชานาติ ฯ โสตถฺจ ปชานาติ สทฺเท จ ปชานาติ ... ฯ ฆานญฺจ
ปชานาติ คนฺเฑ จ ปชานาติ ... ฯ ชิวฺหญฺจ ปชานาติ รเส จ
ปชานาติ ... ฯ กายญฺจ ปชานาติ โผฏฺฐพฺเพ จ ปชานาติ ... ฯ
มณญฺจ ปชานาติ ฌมฺเฆ จ ปชานาติ ยญฺจ ตทฺภยั ปฏฺิจฺจ
อุปฺปชฺชติ สลฺโลชนัํ ตถฺจ ปชานาติ ฯ ยถา จ อนุปฺปนฺนสฺส
สลฺโลชนสฺส อุปฺปาโท โหติ ตถฺจ ปชานาติ ยถา จ
อุปฺปนฺนสฺส สลฺโลชนสฺส ปหานัํ โหติ ตถฺจ ปชานาติ ยถา จ
ปหีนสฺส สลฺโลชนสฺส อายตี อนุปฺปาโท โหติ ตถฺจ ปชานาติ ฯ
อิตฺติ อชฺฉตฺตํ วา ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ พหิทฺฐา วา
ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ อชฺฉตฺตพหิทฺฐา วา ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสฺสี
วิหฺรติ สมุทฺยฌมฺมานุปฺสฺสี วา ฌมฺเมสุ วิหฺรติ วยฌมฺมานุปฺสฺสี
วา ฌมฺเมสุ วิหฺรติ สมุทฺยวยฌมฺมานุปฺสฺสี วา ฌมฺเมสุ วิหฺรติ
อตุถิ ฌมฺมาติ วา ปนฺนสฺส สติ ปจฺจุปฺภุจฺจิตฺตา โหติ ยาวเทว

ณามตตาย ปติสฺสติมตตาย อนิสฺสิตโต จ วิหฺรติ น จ กิณฺจ
โลเก อุปาทยติ เอวมฺปิ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสฺสี
วิหฺรติ นสุ อชฺฉตฺตีกพาหิเรสุ อายตเนสุ ฯ อายตนปฺพุพฺ ฯ

[๑๔๔] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ
สฺตตฺสฺ โขชฺฉนฺจฺเจสุ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสุ ฌมฺมานุปฺสฺสี
วิหฺรติ สฺตตฺสฺ โขชฺฉนฺจฺเจสุ ฯ อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สฺนฺตํ
วา อชฺฉตฺตํ สฺตติสมฺโขชฺฉนฺจํ อตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ สฺตติสมฺโขชฺฉนฺจํ โคติ
ปฺชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฉตฺตํ สฺตติสมฺโขชฺฉนฺจํ นตฺถิ
เม อชฺฉตฺตํ สฺตติสมฺโขชฺฉนฺจํ โคติ ปฺชานาติ ฯ ยถา จ อนฺุปฺปนฺนสฺส
สฺตติสมฺโขชฺฉนฺจํ อฺุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปฺชานาติ ยถา
จ อฺุปฺปนฺนสฺส สฺตติสมฺโขชฺฉนฺจํ กาวนาปาริปุริ โหติ ตญฺจ
ปฺชานาติ ฯ สฺนฺตํ วา อชฺฉตฺตํ ฌมฺมวិยสมฺโขชฺฉนฺจํ ... ฯ สฺนฺตํ
วา อชฺฉตฺตํ วิริยสมฺโขชฺฉนฺจํ ... ฯ สฺนฺตํ วา อชฺฉตฺตํ
ปิตฺติสมฺโขชฺฉนฺจํ ... ฯ สฺนฺตํ วา อชฺฉตฺตํ ปสฺสทฺธิสมฺโขชฺฉนฺจํ ... ฯ
สนฺตํ วา อชฺฉตฺตํ สฺมาธิสมฺโขชฺฉนฺจํ ... ฯ สฺนฺตํ วา อชฺฉตฺตํ
อฺุเปกฺขาสฺมฺโขชฺฉนฺจํ อตฺถิ เม อชฺฉตฺตํ อฺุเปกฺขาสฺมฺโขชฺฉนฺจํ โคติ
ปฺชานาติ อสนฺตํ วา อชฺฉตฺตํ อฺุเปกฺขาสฺมฺโขชฺฉนฺจํ นตฺถิ เม
อชฺฉตฺตํ อฺุเปกฺขาสฺมฺโขชฺฉนฺจํ โคติ ปฺชานาติ ฯ ยถา จ อนฺุปฺปนฺนสฺส
อฺุเปกฺขาสฺมฺโขชฺฉนฺจํ อฺุปฺปาโท โหติ ตญฺจ ปฺชานาติ ยถา
จ อฺุปฺปนฺนสฺส อฺุเปกฺขาสฺมฺโขชฺฉนฺจํ กาวนาปาริปุริ โหติ ตญฺจ

ปชานาติ ฯ อิติ อชฺฉตฺตํ วา ชฺมเมสุ ชฺมมานุปลฺลํสิ วิหฺรติ
พหิทฺธา วา ชฺมเมสุ ชฺมมานุปลฺลํสิ วิหฺรติ อชฺฉตฺตพหิทฺธา วา
ชฺมเมสุ ชฺมมานุปลฺลํสิ วิหฺรติ สมุทฺยชฺมมานุปลฺลํสิ วา ชฺมเมสุ
วิหฺรติ วยชฺมมานุปลฺลํสิ วา ชฺมเมสุ วิหฺรติ สมุทฺยวยชฺมมานุปลฺลํสิ
วา ชฺมเมสุ วิหฺรติ อตฺถิ ชฺมมาติ วา ปนสฺส สติ ปจฺจุปฺภุจฺจิตา
โหติ ยาวเทว ฅาณมตฺตาย ปตฺติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสํโต จ วิหฺรติ
น จ กิลฺลจ โลกํ อูปาทียติ เอวมปิ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชฺมเมสุ
ชฺมมานุปลฺลํสิ วิหฺรติ สตฺตสฺส โปชฺฌนฺจเณสุ ฯ โปชฺฌนฺจคปพฺพํ ฯ ๑

[๑๔๕] ปุณ จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชฺมเมสุ ชฺมมานุปลฺลํสิ วิหฺรติ
จตฺตสฺส อริยสจฺจเณสุ ฯ กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชฺมเมสุ ชฺมมานุปลฺลํสิ
วิหฺรติ จตฺตสฺส อริยสจฺจเณสุ ฯ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิํ ทฺถกฺขนฺติ
ยถาภฺตํ ปชานาติ อํ ทฺถกฺขสมุทฺโยติ ยถาภฺตํ ปชานาติ อํ
ทฺถกฺขนิโรธฺติ ยถาภฺตํ ปชานาติ อํ ทฺถกฺขนิโรธคามินิ ปฺปฏิปทาติ
ยถาภฺตํ ปชานาติ ๒ ฯ อิติ อชฺฉตฺตํ วา ชฺมเมสุ
ชฺมมานุปลฺลํสิ วิหฺรติ พหิทฺธา วา ชฺมเมสุ ชฺมมานุปลฺลํสิ วิหฺรติ
อชฺฉตฺตพหิทฺธา วา ชฺมเมสุ ชฺมมานุปลฺลํสิ วิหฺรติ สมุทฺยชฺมมานุปลฺลํสิ
วา ชฺมเมสุ วิหฺรติ วยชฺมมานุปลฺลํสิ วา ชฺมเมสุ วิหฺรติ
สมุทฺยวยชฺมมานุปลฺลํสิ วา ชฺมเมสุ วิหฺรติ อตฺถิ ชฺมมาติ วา
#๑ ปาจนฺตเร ปุณ ปจฺมภาณวาโรติ ทิสฺสํติ ฯ ๒ ปาจนฺตเร อิติ อชฺฉตฺตํ วา ฯ เป ฯ
#ปจฺมภาณวาโรติ อิมานิ น ทิสฺสํติ ฯ

ปนสฺส สติ ปจฺจุปฏฺฐิตา โหติ ยาวเทว ฌาณมตฺตตาย ปติสฺสติมตฺตตาย
อนิสฺสึโต จ วิหฺรติ น จ กิณฺณิ โลเก อุปาทียติ เอว
โฆ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺเมสฺส ฌมฺมานุปสฺสึ วิหฺรติ จตฺตฺส อริยสจฺเจตฺส ๑ ฯ
สจฺจปพฺพิ ฯ ปจฺมภาณวาโร ฯ

[๑๔๖] ๒ กตมณฺจ ภิกฺขเว ทฺกขั อริยสจฺจํ ฯ ชาตีปี ทฺกฺขา
ชฺร่าปี ทฺกฺขา มรณฺมปี ทฺกขั โสภปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ทฺกฺขา อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทฺกฺโข ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทฺกฺโข
ยมฺปิจฺฉํ น ลกฺติ ตมฺปิ ทฺกขั สงฺจิตฺเตน ปณฺจฺปาทานกฺขนฺธา
ทฺกฺขา ฯ กตมา จ ภิกฺขเว ชาตี ฯ ย่า เตลั เตลั สฺตฺตํ
ตมฺหิ ตมฺหิ สฺตฺตนิกาเย ชาตี สฺลฺชาตี โอกฺกนฺติ นิพฺพตฺติ อภินิพฺพตฺติ
ขนฺธํ ปาตุภาโว อายตฺนํ ปฏฺฐิตาโก อัย วุจฺจติ
ภิกฺขเว ชาตี ฯ กตมา จ ภิกฺขเว ชฺร่า ฯ ย่า เตลั เตลั
สฺตฺตํ ตมฺหิ ตมฺหิ สฺตฺตนิกาเย ชฺร่า ชีรณฺตา ขณฺฑิจฺจํ ปาลิจฺจํ
วลิตฺตจฺจตา อายฺโน สํหํ อินฺทฺริยานํ ปรีปาโก อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว
ชฺร่า ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว มรณฺม ฯ ย่า เตลั เตลั สฺตฺตํ
ตมฺหา ตมฺหา สฺตฺตนิกาเย จฺติ จวฺนตา เกโท อนฺตรธํ มจฺจ
มรณฺม กาลกิริยา ขนฺธํ เกโท กเพวรสฺส นิกฺเขโป ชีวิตินฺทฺริยสฺส
อุปฺจฺเจโท อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว มรณฺม ฯ กตโม จ ภิกฺขเว
โสโก ฯ โย โข ภิกฺขเว อณฺตรณฺตรณฺน พุสฺเนน สมฺนฺนาคตฺส
#๑ สี่. ยฺ. เอตฺตกมิตํ ฯ ๒ โป. ม. วิตุถารปาโร ฯ

อณฺตรณฺตเรณ ทุกฺขมฺเมณ ฆฺฏฺฐสฺส โสโก โสจนา โสจิตฺตํ
อนฺโตโสโก อนฺโตปริโสโก อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว โสโก ฯ กตโม
จ ภิกฺขเว ปรีเทโว ฯ โย โข ภิกฺขเว อณฺตรณฺตเรณ พุสฺสเนน
สมนฺนาคตฺสฺส อณฺตรณฺตเรณ ทุกฺขมฺเมณ ฆฺฏฺฐสฺส อาเทโว
ปรีเทโว อาเทวนา ปรีเทวนา อาเทวิตฺตํ ปรีเทวิตฺตํ อัย
วุจฺจติ ภิกฺขเว ปรีเทโว ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ฯ ยํ โข
ภิกฺขเว กายิกํ ทุกฺขํ กายิกํ อสาดํ กายสมฺผลฺสฺสํ ทุกฺขํ อสาดํ □
เวทียิตฺถํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว โทมนฺสฺสํ ฯ
ยํ โข ภิกฺขเว เจตสิกํ ทุกฺขํ เจตสิกํ อสาดํ เจโตสมฺผลฺสฺสํ ๑ ทุกฺขํ
อสาดํ เวทียิตฺถํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว โทมนฺสฺสํ ฯ กตโม จ
ภิกฺขเว อุปายาโส ฯ โย โข ภิกฺขเว อณฺตรณฺตเรณ พุสฺสเนน
สมนฺนาคตฺสฺส อณฺตรณฺตเรณ ทุกฺขมฺเมณ ฆฺฏฺฐสฺส อายาโส
อุปายาโส อายาสิตฺตํ อุปายาสิตฺตํ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว
อุปายาโส ฯ กตโม จ ภิกฺขเว อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ฯ
อิธ ภิกฺขเว ยสฺส เต โหณฺติ อนิฏฺฐา อกฺนฺตา อมฺนาปา รุปา
สทฺฐา คณฺฐารสา โฝฏฺฐพฺพา [๒] เย วา ปนฺสฺส เต โหณฺติ อนตฺถกามา
อหิตกามา อผาสฺสกามา อโยคกฺเขมกามา ยา เตหิ สงฺคฺติ สมาคโม
สโมธานํ มิสฺสีภาโว อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค
ทุกฺโข ฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ฯ อิธ
ภิกฺขเว ยสฺส เต โหณฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา รุปา สทฺฐา
#๑ ม. มโน ... ๒ ม. ฐมฺมา ฯ

คณฺฐา รสา โฝฏฺฐพฺพา [๑] เย วา ปนสฺส เต โหนฺติ อตฺถกามา
หิตกามา ฬาสฺกามา โยคกฺเขมกามา มาตา วา ปิตา วา ภاتا
วา ภคินี วา มิตฺตา วา อมจฺจา วา ฌาตีสาลโหิตา วา ยา
เตหิ อสงฺคตฺติ อสฺมาคโม อสโมธานํ อมิตฺตีสภาโว อยํ วุจฺจติ
ภิกฺขเว ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ฯ กตฺตมฺจ ภิกฺขเว ยมฺปิจฺฉํ
น ลภฺติ ตมฺปิ ทุกฺข์ ฯ ชาตฺถมฺมานํ ภิกฺขเว สตฺตทานํ เอวํ
อิจฺฉา อูปฺปชฺชติ อโห วัต มยํ น ชาตฺถมฺมา อสฺสาม น จ
วัต โน ชาติ อากฺขณฺเยยฺยติ น โข ปเนตฺติ อิจฺฉาย ปตฺตพฺพิ
อิตฺมฺปิ ยมฺปิจฺฉํ น ลภฺติ ตมฺปิ ทุกฺข์ ฯ ชฺราตฺถมฺมานํ ภิกฺขเว
สตฺตทานํ ... ฯ พฺยาตฺถมฺมานํ ภิกฺขเว สตฺตทานํ ... ฯ มรณฺตฺถมฺมานํ
ภิกฺขเว สตฺตทานํ ... ฯ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปฺปายาสตฺถมฺมานํ ภิกฺขเว
สตฺตทานํ เอวํ อิจฺฉา อูปฺปชฺชติ อโห วัต มยํ น โสภปริเทวทุกฺข-
โทมนสฺสุปฺปายาสตฺถมฺมา อสฺสาม น จ วัต โน โสภปริเทวทุกฺข-
โทมนสฺสุปฺปายาสา อากฺขณฺเยยฺยนฺติ น โข ปเนตฺติ อิจฺฉาย ปตฺตพฺพิ
อิตฺมฺปิ ยมฺปิจฺฉํ น ลภฺติ ตมฺปิ ทุกฺข์ ฯ กตฺตเม จ ภิกฺขเว
สงฺขิตฺเตน ปณฺจูปาทานกฺขนฺฐา ทฺกฺขา เสยฺยถิํ ฐูปฺปาทานกฺขนฺโธ
เวทฺฐูปาทานกฺขนฺโธ สณฺณูปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ
วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ อิเม วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว สงฺขิตฺเตน
ปณฺจูปาทานกฺขนฺฐา ทฺกฺขา ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุกฺข์ อริยสจฺจํ ฯ

[๑๔๗] กตมฺจ ภิกฺขเว ทฺกฺขสมฺมทโย ๒ อริยสจฺจํ ฯ ยายํ

#๑ ม. ฐมฺมา ฯ ๒ ม. ทฺกฺขสมฺมทโย ฯ

ตณฺหา โปโนพุกฺวิกา นนฺทึรคสฺหคตา ตตฺรตตฺราภินนฺทึนึ เสยฺยถึทำ
กามตณฺหา ภาวตณฺหา วิภาวตณฺหา ฯ สฺวา โข ปเนสฺวา ภิกฺขเว
ตณฺหา กตฺถ อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ กตฺถ นึวึสฺมานา นึวึสฺติ ฯ ยํ
โลเก ปิยฺรูปี สฺวตฺรูปี เอตฺถเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ
เอตฺถ นึวึสฺมานา นึวึสฺติ ฯ กิณฺจ โลกเก ปิยฺรูปี สฺวตฺรูปี ฯ จกฺขุ
โลเก ปิยฺรูปี สฺวตฺรูปี เอตฺถเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ
เอตฺถ นึวึสฺมานา นึวึสฺติ ฯ สฺวตฺ ฆานํ ชิวฺหา กาโย มโน โลกเก
ปิยฺรูปี สฺวตฺรูปี เอตฺถเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ
นึวึสฺมานา นึวึสฺติ ฯ รุปา สทฺทา คนฺธา รสา โสณฺฑจฺพฺพา ฐมฺมา
โลเก ปิยฺรูปี สฺวตฺรูปี เอตฺถเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ
เอตฺถ นึวึสฺมานา นึวึสฺติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณํ สฺวตฺวิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณํ
ชิวฺหาวิญฺญาณํ กายวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณํ โลกเก ปิยฺรูปี
สฺวตฺรูปี เอตฺถเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ
นึวึสฺมานา นึวึสฺติ ฯ จกฺขุสมฺมุสฺสฺโส สฺวตฺสมฺมุสฺสฺโส ฆานสมฺมุสฺสฺโส
ชิวฺหาสมฺมุสฺสฺโส กายสมฺมุสฺสฺโส มโนสมฺมุสฺสฺโส โลกเก ปิยฺรูปี สฺวตฺรูปี
เอตฺถเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นึวึสฺมานา
นึวึสฺติ ฯ จกฺขุสมฺมุสฺสฺสชา เวทนา สฺวตฺสมฺมุสฺสฺสชา เวทนา ฆาน-
สมฺมุสฺสฺสชา เวทนา ชิวฺหาสมฺมุสฺสฺสชา เวทนา กายสมฺมุสฺสฺสชา เวทนา
มโนสมฺมุสฺสฺสชา เวทนา โลกเก ปิยฺรูปี สฺวตฺรูปี เอตฺถเสสา ตณฺหา
อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นึวึสฺมานา นึวึสฺติ ฯ รูปสฺถณฺวา

สททสญญา คณฺรสญญา รสสญญา โฝฏฺจพฺพสญญา ฌมฺมสญญา
โลเก ปิยรูปี สาทฺรूपิ เอตฺเตเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ
เอตฺถ นีวีสมานา นีวีสติ ฯ รูปสญฺเจตนา สททสญฺเจตนา คณฺรสญฺเจตนา
รสสญฺเจตนา โฝฏฺจพฺพสญฺเจตนา ฌมฺมสญฺเจตนา โลเก
ปิยรูปี สาทฺรूपิ เอตฺเตเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ
นีวีสมานา นีวีสติ ฯ รูปตณฺหา สททตณฺหา คณฺรตณฺหา รสตณฺหา
ฝอฏฺจพฺพตณฺหา ฌมฺมตณฺหา โลเก ปิยรูปี สาทฺรूपิ เอตฺเตเสสา
ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นีวีสมานา นีวีสติ ฯ
รูปวิตกฺโก สททวิตกฺโก คณฺรวิตกฺโก รสวิตกฺโก โฝฏฺจพฺพวิตกฺโก
ฌมฺมวิตกฺโก โลเก ปิยรูปี สาทฺรूपิ เอตฺเตเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา
อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นีวีสมานา นีวีสติ ฯ รูปวิจฺจาโร สททวิจฺจาโร
คณฺรวิจฺจาโร รสวิจฺจาโร โฝฏฺจพฺพวิจฺจาโร ฌมฺมวิจฺจาโร โลเก ปิยรูปี
สาทฺรूपิ เอตฺเตเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นีวีสมานา
นีวีสติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทฺถกฺขสมฺมทโย อริยสจฺจํ ฯ

[๑๔๘] กตมณฺจ ภิกฺขเว ทฺถกฺขนิโรโร อริยสจฺจํ ฯ โย ตสฺสาเยว
ตณฺหาเย อเสสวिरาคนิโรโร จาโค ปฏฺฐินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย ฯ
สา โข ปเนสา ภิกฺขเว ตณฺหา กตฺถ ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ
กตฺถ นีรฺุชฺชมานา นีรฺุชฺชติ ฯ ยํ โลเก ปิยรูปี สาทฺรूपิ เอตฺเตเสสา
ตณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นีรฺุชฺชมานา นีรฺุชฺชติ ฯ
กิลฺยจิ โลเก ปิยรูปี สาทฺรूपิ ฯ จกฺขุํ โลเก ปิยรูปี สาทฺรूपิ

เอตฺเตสา ตณฺหา ปหิยฺมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิร์ชฺฌมานา
นิร์ชฺฌติ ฯ โสถิ ฆานัํ ชิวฺหา กาโย มโน โลเก ปิยฺรูปี สาคฺรูปี
เอตฺเตสา ตณฺหา ปหิยฺมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิร์ชฺฌมานา นิร์ชฺฌติ ฯ
รูปา สทฺททา คนฺธา รสา โฝฏฺจพฺพา ฃมฺมา โลเก ปิยฺรูปี สาคฺรูปี
เอตฺเตสา ตณฺหา ปหิยฺมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิร์ชฺฌมานา
นิร์ชฺฌติ ฯ จกฺขุวิญฺญาณัํ โสถฺวิญฺญาณัํ ฆานวิญฺญาณัํ ชิวฺหาวิญฺญาณัํ
กายวิญฺญาณัํ มโนวิญฺญาณัํ โลเก ปิยฺรูปี สาคฺรูปี
เอตฺเตสา ตณฺหา ปหิยฺมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิร์ชฺฌมานา
นิร์ชฺฌติ ฯ จกฺขุสมฺผลฺโส โสถสมฺผลฺโส ฆานสมฺผลฺโส ชิวฺหาสมฺผลฺโส
กายสมฺผลฺโส มโนสมฺผลฺโส โลเก ปิยฺรูปี สาคฺรูปี
เอตฺเตสา ตณฺหา ปหิยฺมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิร์ชฺฌมานา
นิร์ชฺฌติ ฯ จกฺขุสมฺผลฺสชา เวทนา โสถสมฺผลฺสชา เวทนา ฆานสมฺผลฺสชา
เวทนา ชิวฺหาสมฺผลฺสชา เวทนา กายสมฺผลฺสชา เวทนา
มโนสมฺผลฺสชา เวทนา โลเก ปิยฺรูปี สาคฺรูปี เอตฺเตสา ตณฺหา
ปหิยฺมานา ปหิยฺยติ เอตฺถ นิร์ชฺฌมานา นิร์ชฺฌติ ฯ รูปสญฺญา
สทฺทสญฺญา คนฺธสญฺญา รสสญฺญา โฝฏฺจพฺพสญฺญา ฃมฺมสญฺญา
โลเก ปิยฺรูปี สาคฺรูปี เอตฺเตสา ตณฺหา ปหิยฺมานา ปหิยฺยติ
เอตฺถ นิร์ชฺฌมานา นิร์ชฺฌติ ฯ รูปสญฺเจตนา สทฺทสญฺเจตนา
คนฺธสญฺเจตนา รสสญฺเจตนา โฝฏฺจพฺพสญฺเจตนา ฃมฺมสญฺเจตนา
โลเก ปิยฺรูปี สาคฺรูปี เอตฺเตสา ตณฺหา ปหิยฺมานา ปหิยฺยติ

เอตถ นีรุชฌมานา นีรุชฌติ ฯ รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คณฺชตณฺหา
รสตณฺหา โฝฏฺฐพฺพตณฺหา ฌมฺมตณฺหา โลเก ปิยฺรูปี สาทฺรูปี
เอตฺถเสา ตณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตถ นีรุชฌมานา
นีรุชฌติ ฯ รูปวิตฺกโก สทฺทวิตฺกโก คณฺชวิตฺกโก รสวิตฺกโก
ฝอฏฺฐพฺพวิตฺกโก ฌมฺมวิตฺกโก โลเก ปิยฺรูปี สาทฺรูปี เอตฺถเสา
ตณฺหา ปหิยฺยมานา ปหิยฺยติ เอตถ นีรุชฌมานา นีรุชฌติ ฯ
รูปวิจาโร สทฺทวิจาโร คณฺชวิจาโร รสวิจาโร โฝฏฺฐพฺพวิจาโร
ฌมฺมวิจาโร โลเก ปิยฺรูปี สาทฺรูปี เอตฺถเสา ตณฺหา ปหิยฺยมานา
ปหิยฺยติ เอตถ นีรุชฌมานา นีรุชฌติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว
ทุกฺขนิโรธ อริยสจฺจํ ฯ

[๑๔๕] กตมญจ ภิกฺขเว ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา อริยสจฺจํ ฯ
อยมเว อริโย อญฺจงฺกโก มคฺโค เสยฺยถิทํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป
สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม
สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ กตมา จ ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ ยํ โข
ภิกฺขเว ทุกฺเข ฌานํ ทุกฺขสมฺมทเย ฌานํ ทุกฺขนิโรธเย ฌานํ
ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏฺธิปทาย ฌานํ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ
กตโม จ ภิกฺขเว สมฺมาสงฺกปฺโป ฯ เนกฺขมฺมสงฺกปฺโป
อพฺยาปาทสงฺกปฺโป อวิหีสาสสงฺกปฺโป อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมฺมาสงฺกปฺโป ฯ
กตมา จ ภิกฺขเว สมฺมาวาจา ฯ มุสฺสาวาทา เวรมณิ
ปีสุณาย วาจาเย เวรมณิ ฝรุสฺสาย วาจาเย เวรมณิ สมฺผปฺปลาปา

เวรมณี อัย วุจจติ ภิกขเว สมมาวาจา ฯ กตโม จ ภิกขเว
สมมากมมุนโต ฯ ปาณาติปาตา เวรมณี อทินนาทานา เวรมณี
กาเมสุมิจฺจจาธา เวรมณี อัย วุจจติ ภิกขเว สมมากมมุนโต ฯ
กตโม จ ภิกขเว สมมาอาชีโว ฯ อธิ ภิกขเว อริยสาวโก
มิจฺจลาอาชีโว ปหาย สมมาอาชีเวน ชีวิกํ กปฺเปติ อัย วุจจติ
ภิกขเว สมมาอาชีโว ฯ กตโม จ ภิกขเว สมมาวาयाโม ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกขุ อนุปฺปนฺนํ ปาปกานํ อกฺขลํ ชมฺมานํ
อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี
ปทฺหตี อุปฺปนฺนํ ปาปกานํ อกฺขลํ ชมฺมานํ ปหานาย ฉนฺทํ
ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทฺหตี อนุปฺปนฺนํ
อกฺขลํ ชมฺมานํ อุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ
อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทฺหตี อุปฺปนฺนํ กฺขลํ ชมฺมานํ
จิตฺติยา อสมฺโมสาย ภิกฺขโสภาวาย เวปฺปุลลาเย ภาวนาย ปาริปุริยา
ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทฺหตี อัย
วุจจติ ภิกขเว สมมาวาयाโม ฯ กตมา จ ภิกขเว สมมาสติ ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกขุ กายะ กายานุปฺสฺสี วิหฺรตี อาตาปี สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนฺสฺสํ ฯ เวทนาสุ เวทนานุปฺสฺสี
วิหฺรตี อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนฺสฺสํ ฯ
จิตฺเต จิตฺตานุปฺสฺสี วิหฺรตี อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
โลเก อภิชฺฌาโทมนฺสฺสํ ฯ ชมฺเมสุ ชมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรตี อาตาปี

สมุปชาโน สติมา วินะย โสเก อภิขณาโหมนสฺสึ อัย วุจฺจติ
ภิกฺขเว สมฺมาสมาธิ ๑ กตโม จ ภิกฺขเว สมฺมาสมาธิ ๑ อธิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฐมฺเมหิ สวิตกุกั สวิจาร์
วิเวกั ปิติสุขั ปจฺม ฌานั อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ วิตกฺกวิจารานั
วูปสมมา อชฺฉตฺตํ สมฺปสาทนั เจตโส เอโกทิกาวั อวิตกุกั อวิจาร์
สมาธิขั ปิติสุขั ทุตติย ฌานั อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ปิตียา จ วิราคา
อุเปกฺขโก จ วิหฺรติ สโต จ สมุปชาโน สุขญจ กายะน ปฏฺฐิสัเวเทติ
ยนฺตํ อริยา อัจจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหาริตติ
ตติย ฌานั อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ สุขสฺส จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ
ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโหมนสฺसानั อตฺถงฺคมา อทุกฺขมฺสุขั
อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิ จตฺตถั ฌานั อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อัย วุจฺจติ
ภิกฺขเว สมฺมาสมาธิ ๑ อิทั วุจฺจติ ภิกฺขเว ทฺกฺขนิโรธคามินิ ปฏฺฐิปทา
อริยสจฺจ ๑

[๑๕๐] อิติ อชฺฉตฺตํ วา ฐมฺเมสุ ฐมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ พหิทฺธา
วา ฐมฺเมสุ ฐมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ อชฺฉตฺตพหิทฺธา วา ฐมฺเมสุ
ฐมฺมานุปฺสฺสี วิหฺรติ สมฺทชฺชฐมฺมานุปฺสฺสี วา ฐมฺเมสุ วิหฺรติ
วชฺชฐมฺมานุปฺสฺสี วา ฐมฺเมสุ วิหฺรติ สมฺทชฺชวชฺชฐมฺมานุปฺสฺสี วา
ฐมฺเมสุ วิหฺรติ อตฺถิ ฐมฺมาติ วา ปนฺสฺส สติ ปจฺจูปฺภุจฺจิตา
โหติ ยาวเทว ฌานมตฺตาย ปตฺติสฺสติมตฺตาย อนิสฺสึโต จ
วิหฺรติ น จ กิณฺจ โสเก อุปาทียติ เอวมฺปิ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ

ธมเมสุ ธมมานุปสฺสี วิหริติ จตุสุ อริยสจฺเจสุ ฯ ๑

[๑๕๑] โย หิ โกจิ ภิกฺขเว อิเม จตุตาโร สติปฺญฺจฺจานเ อเว
ภาเวยฺย สตุต วสุตานิ ตสฺส ทฺวินฺนํ ผลานํ อณฺณตฺริํ ผลํ
ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม อณฺณวา สติ วา อูปาทิสเสเส อนาคามิตา
ติฏฺฐนฺตุ ภิกฺขเว สตุต วสุตานิ ฯ โย หิ โกจิ ภิกฺขเว อิเม
จตุตาโร สติปฺญฺจฺจานเ อเว ภาเวยฺย น วสุตานิ ปฺลจ วสุตานิ
จตุตาริ วสุตานิ ตีณิ วสุตานิ เทว วสุตานิ เอกํ วสุตํ ... ติฏฺฐตุ
ภิกฺขเว เอกํ วสุตํ ฯ โย หิ โกจิ ภิกฺขเว อิเม จตุตาโร
สติปฺญฺจฺจานเ อเว ภาเวยฺย สตุต มาสานิ ตสฺส ทฺวินฺนํ ผลานํ
อณฺณตฺริํ ผลํ ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม อณฺณวา สติ วา อูปาทิสเสเส
อนาคามิตา ติฏฺฐนฺตุ ภิกฺขเว สตุต มาสานิ ฯ โย หิ
โกจิ ภิกฺขเว อิเม จตุตาโร สติปฺญฺจฺจานเ อเว ภาเวยฺย น มาสานิ
ปฺลจ มาสานิ จตุตาริ มาสานิ ตีณิ มาสานิ เทว มาสานิ [๒] มาสํ
อหฺมมาสํ ... ติฏฺฐตุ ภิกฺขเว อหฺมมาโส ฯ โย หิ โกจิ ภิกฺขเว
อิเม จตุตาโร สติปฺญฺจฺจานเ อเว ภาเวยฺย สตุตทาหิ ตสฺส ทฺวินฺนํ
ผลานํ อณฺณตฺริํ ผลํ ปาฏิกงฺขํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม อณฺณวา สติ
วา อูปาทิสเสเส อนาคามิตา ฯ

[๑๕๒] เอกายโน อัย ภิกฺขเว มคฺโค สตุตทานํ วิสุทฺธิยา
โสภปริเทวานํ สมติกฺกมาย ทฺกฺขโทมนสุตฺตานํ อตุถฺจฺคมาย ฌายสฺส
#๑ ปาจนฺตเร ปฺน สจฺจปพฺพิ ฯ ธมฺมานุปสฺสนาสติปฺญฺจฺจานนฺติ ทิสฺสนนฺติ ฯ
#๒ โป. ม. เอกํ ฯ

อธิคมาย นิพพานสส สจฺฉิกิริยาย ยทิตฺ จตฺตารโ สติปฺญจนาติ ฯ

อติยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโตะ ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

สติปฺญจนาตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

มฺลปฺริยายวคฺโค ปจโม ฯ

ตสฺสุทฺธานํ

อชฺรํ อมรํ อมตาทิคมํ ผลมคฺคณิทสฺสนํ ทฺกฺขณฺนํ

สทิตตฺตมหารทสฺสกริ พหุปีติหฺรํ วิวิธํ สฺฌณฺณ

ตพากาว สฺสปฺริตํ ฌมฺมปเถ ติวริคฺคทิสฺสเลตฺตนิพฺพานํ

พฺยชาติปโนทฺนโอบทโย มชฺฌิมสฺสจฺจวรา จปีตา

มชฺฌมทฺทวมนฺทรสา อมรานํ ชิตฺทฺทฺทฺชฺชนนํ

มนุสฺสงฺฆํ ตํ สฺสจฺจพฺยกรณฺณจ จปีตา สกฺยปฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

ติปณฺณาสวริ ทฺยทฺตฺตสฺตํ เทว จ เวยฺยกรณฺณํ อปเร จ เต

อสเม ปถวคฺควคฺเค อนฺุพฺพเพน เอกมฺนา นิสามเถ มฺทคฺคํ

๑ มฺลอาสาชฺชมฺมทฺทาท- เภรวนจฺจณกฺงฺขสฺสจฺจ

วตฺตสฺสเลขทฺธิฏฺฐิสฺสติ ปถวคฺควโร โส สมตฺโต ฯ

#๑ สี่. สุกฺวาวาทายจฺปฺพคโม อคณฺคณอํจฺจณสพฺกยโน ปิยการวปณฺฑทฺสสฺสทฺธิชฺโน

ตถาทฺธิฏฺฐิสฺสติอสโม ปจโม พุรฺวโรวรวคฺโคติ ปาโจ ทิสฺสติ ฯ

สีหนาทวคโค

จูฬสีหนาทสุตตัม

[๑๕๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑกิสส อารามเ ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนุเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ กถนุเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๑๕๔] ภควา เอตทโวจ อีเชว ภิกฺขเว สมโณ อีธ ทฺติโย
สมโณ อีธ ตติโย สมโณ อีธ จตฺตโถ สมโณ สฺขณฺวา ปฺรปฺวาทา
สมณฺหิ ๑ อณฺเณภีติ เอวมเว ภิกฺขเว สมฺมา สีหนาทํ นทถ ฯ
จํนํ โข ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชติ ยิ อีธ ๒ อณฺเณตติยิยา ปฺริพฺพชกา
เอวํ วเทยฺยํ โโก ปนายสฺมฺนตํ อสฺสาโส กิ พลํ เยน ตฺเมห
อายสฺมฺนโต อตฺตนิ สมฺปสฺสฺมานา เอวํ วเทถ อีเชว สมโณ
อีธ ทฺติโย สมโณ อีธ ตติโย สมโณ อีธ จตฺตโถ สมโณ
สฺขณฺวา ปฺรปฺวาทา สมณฺหิ อณฺเณภีติ เอวํวาทีโน ภิกฺขเว
อณฺเณตติยิยา ปฺริพฺพชกา เอวมสฺสุ วจฺนียา อตฺถิ โข โน
อาวฺโส เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
จตฺตาโร ฐมฺมา อกฺขตา เย มยิ อตฺตนิ สมฺปสฺสฺมานา เอวํ
วเทม อีเชว สมโณ อีธ ทฺติโย สมโณ อีธ ตติโย สมโณ
#๑ โป. ม. สมณฺหิ อณฺเณภี ฯ ๒ โป. ม. อยิ ปาโจ นตฺถิ ฯ

อิธ จตฺตโถ สมนเณ สุลลวาทา สมนเณหิ อญฺเณภีติ
กตเม จตฺตารโ อตฺถิ โข โน อาวุโส สตฺถริ ปสาโท อตฺถิ
ธมฺเม ปสาโท อตฺถิ สีเสสุ ปรีปฺรการิตา สหธมฺมิกา โข ปน
ปิยา มนาปา กหฺนฺจฺจา เจว ปพฺพชิตา จ อิมเ โข โน อาวุโส
เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมนฺมาสมฺพทฺเชน จตฺตารโ
ธมฺมา อกฺขตา เย มยฺ อตฺตนิ สมนฺปสฺสมานา เอวํ วทม อิเชว
สมนเณ อิธ ทฺติโย สมนเณ อิธ ตฺติโย สมนเณ อิธ จตฺตโถ สมนเณ
สุลลวาทา สมนเณหิ อญฺเณภีติ ฯ จานํ โข ปเนตํ ภิกฺขเว
วิขฺชติ ยํ อญฺเณตฺติยิยา ปรีพฺพชกา เอวํ วทเยยฺม อมฺหากมฺปิ
โข อาวุโส อตฺถิ สตฺถริ ปสาโท โย อมฺหากํ สตฺถา อมฺหากมฺปิ
อตฺถิ ธมฺเม ปสาโท โย ๑ อมฺหากํ ธมฺโม มยฺมฺปิ สีเสสุ ปรีปฺรการิโน
ยานิ อมฺหากํ สีลานิ อมฺหากมฺปิ สหธมฺมิกา ปิยา
มนาปา กหฺนฺจฺจา เจว ปพฺพชิตา จ ฯ อิธ โน อาวุโส โก วิเสโส
โก อธิปฺปาโย ๒ ก็ นานาภรณํ ยทิตํ ตฺมฺหากญฺเจว อมฺหากญฺจาทิ ฯ
เอวํวาทีโน ภิกฺขเว อญฺเณตฺติยิยา ปรีพฺพชกา เอวํสฺสุ
วณฺเณยา ก็ ปนาวุโส เอกา นิฏฺฐา อฺุทาหุ ปฺนฺธุ นิฏฺฐาติ ฯ สมนฺมา
พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺเณตฺติยิยา ปรีพฺพชกา เอวํ พฺยากรเยยฺม
एका หาวุโส นิฏฺฐา น ปฺนฺธุ นิฏฺฐาติ ฯ สตา ปนาวุโส นิฏฺฐา สราคสฺส
อฺุทาหุ วีตฺราคสฺสาติ ฯ สมนฺมา พฺยากรมานา ภิกฺขเว อญฺเณตฺติยิยา
#๑ ยู. โส ฯ ๒ อธิปฺปาโยติปิ ปาโจ ฯ

ปริพพาชกา เอวํ พุยากเรยฺยํ วิตราคสุสาวุโส สานิฏฺฐาน น สานิฏฺฐา สราคสุสาติ ฯ สาน ปนาวุโส นิฏฺฐา สโทสสุส อุทาหุ วิตโทสสุสาติ ฯ สมนฺมา พุยากรมานา ภิกฺขเว อลฺลติตฺติยา

ปริพพาชกา เอวํ พุยากเรยฺยํ วิตโทสสุสาวุโส สานิฏฺฐาน น สานิฏฺฐา สโทสสุสาติ ฯ สาน ปนาวุโส นิฏฺฐา สโมหสุส อุทาหุ วิตโมหสุสาติ ฯ สมนฺมา พุยากรมานา ภิกฺขเว อลฺลติตฺติยา

ปริพพาชกา เอวํ พุยากเรยฺยํ วิตโมหสุสาวุโส สานิฏฺฐาน น สานิฏฺฐา สโมหสุสาติ ฯ สาน ปนาวุโส นิฏฺฐา สตณฺหสุส อุทาหุ วิตตณฺหสุสาติ ฯ สมนฺมา พุยากรมานา ภิกฺขเว อลฺลติตฺติยา

ปริพพาชกา เอวํ พุยากเรยฺยํ วิตตณฺหสุสาวุโส สานิฏฺฐาน น สานิฏฺฐา สตณฺหสุสาติ ฯ สาน ปนาวุโส นิฏฺฐา สอนุปาทานสุส อุทาหุ อนุปาทานสุสาติ ฯ สมนฺมา พุยากรมานา ภิกฺขเว อลฺลติตฺติยา

ปริพพาชกา เอวํ พุยากเรยฺยํ อนุปาทานสุสาวุโส สานิฏฺฐาน น สานิฏฺฐา สอนุปาทานสุสาติ ฯ สาน ปนาวุโส วิทฺทสุโน อุทาหุ อวิทฺทสุโนติ ฯ สมนฺมา พุยากรมานา ภิกฺขเว อลฺลติตฺติยา

ปริพพาชกา เอวํ พุยากเรยฺยํ วิทฺทสุโน อาวุโส สานิฏฺฐาน น สานิฏฺฐา อวิทฺทสุโนติ ฯ สาน ปนาวุโส นิฏฺฐา อนุรฺรทฺธปฺปฎฺฐิวิรฺรทฺธสุส อุทาหุ อนุรฺรทฺธปฺปฎฺฐิวิรฺรทฺธสุสาติ ฯ สมนฺมา พุยากรมานา ภิกฺขเว อลฺลติตฺติยา

ปริพพาชกา เอวํ พุยากเรยฺยํ อนุรฺรทฺธปฺปฎฺฐิ-
วิรฺรทฺธสุสาวุโส สานิฏฺฐาน น สานิฏฺฐา อนุรฺรทฺธปฺปฎฺฐิวิรฺรทฺธสุสาติ ฯ

สา ปนาวุโส นิฏฐา ปปลยจรามสฺส ปปลยจرتิโน อุทาหุ
นิปฺปปลยจรามสฺส นิปฺปปลยจرتิโนติ ฯ สมฺมา พุยากรมานา ภิกฺขเว
อณฺฺลตติตฺถิยา ปรีพฺพชกา เอวํ พุยากรเยยฺยํ นิปฺปปลยจรามสฺสวุโส
สา นิฏฐา นิปฺปปลยจرتิโน น สา นิฏฐา ปปลยจรามสฺส
ปปลยจرتิโนติ ฯ

[๑๕๕] เทวมา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิโย ภวทิฏฺฐิ จ วิภวทิฏฺฐิ จ ฯ
เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา ภวทิฏฺฐี อลฺลึนา
ภวทิฏฺฐี อุปกฺตา ภวทิฏฺฐี อชฺโฆสิตา วิภวทิฏฺฐิยา เต ปฏฺวิริฏฺฐา ฯ
เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา
วิภวทิฏฺฐี อลฺลึนา วิภวทิฏฺฐี อุปกฺตา วิภวทิฏฺฐี อชฺโฆสิตา
ภวทิฏฺฐิยา เต ปฏฺวิริฏฺฐา ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณฺา วา
พุราหฺมณฺา วา อิมาสํ ทฺวินฺนํ ทิฏฺฐินํ สมฺมทฺยลฺลจ อตฺถจกฺมลฺลจ
อสฺสาทลฺลจ อาทินวลฺลจ นิสฺสรณฺลจ ยถากฺกุตํ นปฺปชานนฺติ เต
สราคา เต สทิสสา เต สโมหา เต สตณฺหา เต สอุปาทานา
เต อวิทฺทสุโน เต อนฺนรฺทฺชปฏฺวิริฏฺฐา เต ปปลยจรามา ปปลยจرتิโน
เต น ปรีมฺจจนฺติ ชาติยา ชรามรณฺน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทฺกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ
อุปายาเสหิ ปรีมฺจจนฺติ ทฺกฺขสมฺมาติ วทามิ ฯ เย ๑
หิ เกจิ สมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา อิมาสํ ทฺวินฺนํ ทิฏฺฐินํ
สมฺมทฺยลฺลจ อตฺถจกฺมลฺลจ อสฺสาทลฺลจ อาทินวลฺลจ นิสฺสรณฺลจ ยถากฺกุตํ
ปชานนฺติ เต วีตฺรคา เต วีตฺทิสสา เต วีตฺโมหา เต วีตฺตณฺหา
#๑ ไป เย หิ โข ฯ ม. ยฺ. เย จ โข ฯ

เต อนุปาทานา เต วิทสุโน เต อนนุรุทฐปปฏิวิรุทฐา เต
นิปฺปปลยจรามมา นิปฺปปลยจฺรติโน เต ปริมุจฺจนฺติ ชาติยา ชรามรณน
โสเกหิ ปฺริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปาयाเสหิ
ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ ฯ

[๑๕๖] จตฺตาริmani ภิกฺขเว อุปาทานานิ กตมานิ จตฺตาริ
กามุปาทานัน ทิฏฺฐุปาทานัน สีลพฺพตฺตูปาทานัน อตฺตวาทูปาทานัน ฯ
สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺรหฺมณา สพฺพูปาทานปฺริยฺญาวาทา
ปฺฏิชานมานา เต น สมฺมา สพฺพูปาทานปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ
กามุปาทานสฺส ปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ น ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปฺริยฺณํ
ปฺลยฺญาเปนฺติ น สีลพฺพตฺตูปาทานสฺส ปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ น
อตฺตวาทูปาทานสฺส ปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ อิมานิ หิ
เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา ติณฺนิ จานานิ ยถากฺกตํ นปฺปชานนฺติ
ตสฺมา เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา สพฺพูปาทานปฺริยฺญาวาทา
ปฺฏิชานมานา เต น สมฺมา สพฺพูปาทานปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ
กามุปาทานสฺส ปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ น ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปฺริยฺณํ
ปฺลยฺญาเปนฺติ น สีลพฺพตฺตูปาทานสฺส ปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ น
อตฺตวาทูปาทานสฺส ปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ ฯ สนฺติ ภิกฺขเว เอเก
สมณพฺรหฺมณา สพฺพูปาทานปฺริยฺญาวาทา ปฺฏิชานมานา เต น
สมฺมา สพฺพูปาทานปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ กามุปาทานสฺส ปฺริยฺณํ
ปฺลยฺญาเปนฺติ ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปฺริยฺณํ ปฺลยฺญาเปนฺติ น สีลพฺพตฺ-

ปาทานสฺส ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ น อตฺตวาทูปาทานสฺส ปริณฺณํ
ปญฺญาเปณฺติ ตํ กิสฺส เหตุ อิมานิ หิ เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา
เทว จานานิ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ตสฺมา เต
โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา สพฺพุปาทานปริณฺณาวาทา ปฏฺิชาณมานา
เต น สมฺมา สพฺพุปาทานปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ กามุปาทานสฺส
ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ
สีลพฺพตฺตูปาทานสฺส ๑ ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ น อตฺตวาทูปาทานสฺส
ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ ๗ สนนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺรหฺมณา
สพฺพุปาทานปริณฺณาวาทา ปฏฺิชาณมานา เต น สมฺมา สพฺพุปาทานปริณฺณํ
ปญฺญาเปณฺติ กามุปาทานสฺส ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ
ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ สีลพฺพตฺตูปาทานสฺส
ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ น อตฺตวาทูปาทานสฺส ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ
ตํ กิสฺส เหตุ อิมํ หิ เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา
เอกํ จานํ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ตสฺมา เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา
สพฺพุปาทานปริณฺณาวาทา ปฏฺิชาณมานา เต น
สมฺมา สพฺพุปาทานปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ กามุปาทานสฺส
ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ ทิฏฺฐุปาทานสฺส ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ
สีลพฺพตฺตูปาทานสฺส ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ น อตฺตวาทูปาทานสฺส
ปริณฺณํ ปญฺญาเปณฺติ ๗ เอวรูเป โข ภิกฺขเว ฌมฺมวินย
โย สตฺถริ ปสาโท โส น สมฺมคฺคโต อกฺขาเยติ
#๑ ม. ย. น สีลพฺพตฺ ... ๗

โย ฌมเม ปสาโท โส น สมมุคโคโต อุกุขายติ ยา
สีเลสุ ปริปุรการิตา सा न समुक्कता अकुखयति या
สหम्मิกेสุ ปियมนาปตา सा न समुक्कता अकुखयति तं
กิสฺส เหตุ เอวญฺเหตํ ภิกฺขเว โหติ ยถา ตํ ทฺรูกุขาเต
ฌมฺวินเย ทฺวปฺเวทิตे อนินฺยานิกे अनुपสมसंवत्तनिके
อสมฺมาสมฺพุทฺธปฺเวทิตे ฯ

[๑๕๖] ตถาคโคโต จ โข ภิกฺขเว อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺธโ
สพุทฺธาทานปริญฺญาวาโท ปฏิจฺชานมาโน สมฺมา สพุทฺธาทานปริญฺ
ปลฺยาเปติ กามุปาทานสฺส ปริญฺณํ ปลฺยาเปติ ทิฏฺฐุปาทานสฺส
ปริญฺณํ ปลฺยาเปติ สีลพุทฺธปาทานสฺส ปริญฺณํ ปลฺยาเปติ
อตุตฺวาทฺวปาทานสฺส ปริญฺณํ ปลฺยาเปติ ฯ เอวฺรุเป โข ภิกฺขเว
ฌมฺวินเย โย สตุถฺริ ปสาโท โส สมมุคโคโต อุกุขายติ โย
ฌมฺเม ปสาโท โส สมมุคโคโต อุกุขายติ ยา สีเลสุ ปริปุรการิตา ๑
สา สมมุคคฺตา อุกุขายติ ยา สหम्मิกेสุ ปियมนาปตา सा
समुक्कता अकुखयति तं गिस्स हेतु एवञ्जेतं भिक्खवे
โหติ ยถา ตं สุวากุขาเต ฌมฺวินเย สฺวปฺเวทิตे นินฺยานิกे อฺปสมสंवत्तनिके
สมฺมาสมฺพุทฺธปฺเวทิตे ฯ

[๑๕๗] อิมे จ ภิกฺขเว จตุตาโร อฺปาทานา กีนินฺทานา กีสฺมุทฺยา
กีสฺชาติกา กีสฺปภาวา ฯ อิมे จตุตาโร อฺปาทานา ตณฺหานินฺทานา
#๑ ปริปุรการิตาตีปี ปาโใจ ฯ

ตณฺหสมุทฺทยา ตณฺหาชาติกา ตณฺหาปภาว ๑ ตณฺหา จายั
ภิกฺขเว กีนันทนา กีสฺมุตฺทยา กีสฺชาติกา กีสฺปภาว ๑ ตณฺหา เวทนานันทนา
เวทนาสมุทฺทยา เวทนาชาติกา เวทนาปภาว ๑ เวทนา
จายั ภิกฺขเว กีนันทนา กีสฺมุตฺทยา กีสฺชาติกา กีสฺปภาว ๑ เวทนา
ผสฺสณินฺทานา ผสฺสสมุทฺทยา ผสฺสชาติกา ผสฺสปภาว ๑ ผสฺโส
จายั ภิกฺขเว กีนันทโน กีสฺมุตฺโทย กีสฺชาติโก กีสฺปภโว ๑ ผสฺโส
สพายตณินฺทานโน สพายตณสมุทฺโทย สพายตณชาติโก สพายตณปภโว ๑
สพายตณญฺจิตฺ ติภิกฺขเว กีนันทนํ กีสฺมุตฺถํ กีสฺชาติกํ กีสฺปภवं ๑
สพายตณํ นามรูปนินฺทานํ นามรูปสมุทฺถํ นามรูปชาติกํ นามรูปปภवं ๑
นามรูปญฺจิตฺ ติภิกฺขเว กีนันทนํ กีสฺมุตฺถํ กีสฺชาติกํ กีสฺปภवं ๑ นามรูปญ
วิญฺญาณนินฺทานํ วิญฺญาณสมุทฺถํ วิญฺญาณชาติกํ วิญฺญาณปภवं ๑
วิญฺญาณญฺจิตฺ ติภิกฺขเว กีนันทนํ กีสฺมุตฺถํ กีสฺชาติกํ
กีปภवं ๑ วิญฺญาณํ สงฺขารนินฺทานํ สงฺขารสมุทฺถํ สงฺขารชาติกํ
สงฺขารปภवं ๑ สงฺขารา จิเม ภิกฺขเว กีนันทนา กีสฺมุตฺทยา กีสฺชาติกา
กีปภาว ๑ สงฺขารา อวิชฺขานินฺทานา อวิชฺชาสมุทฺทยา อวิชฺชาชาติกา
อวิชฺชาปภาว ๑ ยโต จ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหีนา
โหติ วิชฺชา อูปปนฺนา โส อวิชฺชาวิราคา วิชฺชุปปาทา เนว
กามุปาทานํ อูปาทิยติ น ทิฏฺฐุปาทานํ อูปาทิยติ น สีสฺลพฺพตฺตูปาทานํ
อูปาทิยติ น อตฺตวาทฺตูปาทานํ อูปาทิยติ อนฺนูปาทิยํ น ปรีตฺตฺสตี
อปรีตฺตฺสตี ปจฺจตฺตณฺเณว ปรีนินฺนพฺพายติ จีณา ชาติ

วุสิตัง พุรหุมจริยั กตัง กรณียั นุปริ อิตถตตยาติ ปชานาติ ๑ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตุตมณา เต ภิกขุ ภกวโต ภาสิตัง
อภินนุทนต์ิ ฯ

จูปสีหนาทสุตตัง นิฏจิตัง ปจัม ฯ

#๑ ม. ย. ปชานาตีติ ฯ

มหาสิหนาทสุตต์

[๑๕๕] เอวมุเม สุตติ เอกั สมยั ภควา เวสาลียั วิหริติ พหิโนคร
อปรปุเร ๑ วันสณฺเฑ ๑ เตน โข ปน สมเยน สุนกฺขตุโต
ลิจฺฉวิปฺตุโต อจิรปฺกนฺโต โหติ อิมสฺมา ฌมฺมวินยา ๑ โส เวสาลียั
ปริสฺติ ๒ เอว วาจํ ภาสฺติ นตฺถิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส อุตฺตริ ๓
มนุสฺสฌมฺมา อลฺมริยฌาณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตฺติ สมโน
โคตโม ฌมฺมํ เทเสติ วิมฺसानุจริตฺติ สยํ ปฏฺฐิภานํ ยสฺส จ
ขฺวาสุสฺสตถาย ฌมฺโม เทสิโต โส นียฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา
ทูกฺกขฺกขยาติ ๑

[๑๖๐] อถ โข อายสฺมา สาริปฺตุโต ปุพฺพณฺหสมยํ นีวาเสตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย เวสาลี ปิณฺฑทาย ปาวิสิ ๑ อสฺโสสิ โข
อายสฺมา สาริปฺตุโต สุนกฺขตฺตสฺส ลิจฺฉวิปฺตุตฺตสฺส เวสาลียั ปริสฺติ
เอว วาจํ ภาสฺมานสฺส นตฺถิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส อุตฺตริ
มนุสฺสฌมฺมา อลฺมริยฌาณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตฺติ สมโน
โคตโม ฌมฺมํ เทเสติ วิมฺसानุจริตฺติ สยํ ปฏฺฐิภานํ ยสฺส จ
ขฺวาสุสฺสตถาย ฌมฺโม เทสิโต โส นียฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา
ทูกฺกขฺกขยาติ ๑ อถ โข อายสฺมา สาริปฺตุโต เวสาลียั ปิณฺฑทาย
#๑ สී. ยฺ. อวฺรปุเรติ ปาโจ ปญฺญาติ ๑ ๒ สී. ยฺ. ปริสฺตินฺนฺติ ปาโจ ทิสฺสติ ๑
#๓ ยฺ. อุตฺตริ ๑

จริตฺวา ปจฺจนาภคตํ ปิณฺฑปาตปฏิกกฺกนฺโต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนโน โข อายสฺมา สารีปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ สุนกฺขตฺโต
ภนฺเต ลิจฺฉวิปฺตฺโต อจิริปฺกนฺโต อิมสฺมา ชมฺมวินยา โส เวสาลีย
ปริสฺติ เอวํ วาจํ ภาสฺติ นตฺถิ สมณฺสฺส โคตมสฺส อุตฺตริ
มนฺุสฺสชฺมฺมา อลฺมริยฌานทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตํ สมโณ
โคตโม ชมฺมํ เทเสติ วิมฺสาณจฺริตํ สยํ ปฏิภาณํ ยสฺส จ
ขฺวาสุสฺตถาย ชฺมฺโม เทสิโต โส นียฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา
ทฺุกฺกขฺยาติ ฯ

[๑๖๑] โกชน โข สารีปฺตฺต สุนกฺขตฺโต โมฆปฺริโส โกธา
จ ปนฺสฺส เอสา วาจา ภาสิตา อวณฺณํ ภาสิสุสฺสามิติ โส
สารีปฺตฺต สุนกฺขตฺโต โมฆปฺริโส วณฺณเยว ตถาคตฺสฺส ภาสฺติ
วณฺโณ เหโส สารีปฺตฺต ตถาคตฺสฺส โย เอวํ วทฺเยยฺย ยสฺส
จ ขฺวาสุสฺตถาย ชฺมฺโม เทสิโต โส นียฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา
ทฺุกฺกขฺยาติ ฯ

[๑๖๒] อยมฺปิ หิ นาม สารีปฺตฺต สุนกฺขตฺตฺสฺส โมฆปฺริสฺสฺส
มยิ ชฺมฺมนฺวโย น ภวิสฺสติ อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวินฺุ อณฺุคฺตโร ปฺริสทฺมฺมสารถิ
สฺตถาเทวมฺนฺุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ

[๑๖๓] อยมฺปิ หิ นาม สารีปฺตฺต สุนกฺขตฺตฺสฺส โมฆปฺริสฺสฺส

มยิ ฌมฺมนวโย น ภวิสฺสติ อิติปิ โส ภควา อนนกวินิตฺ อิทฺธิวิธิ
ปจฺจนุภฺติ เอโกปิ หุตฺวา พุทฺธา โหติ พุทฺธาปิ หุตฺวา เอโก โหติ
อาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรภุทฺทํ ติโรปการิ ติโรปพฺพตํ อสฺสชฺชมาโน
คจฺฉติ เสยฺยถาปิ อากาเส ฯ ปจฺวิยาปิ อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ
เสยฺยถาปิ อุตฺเท ฯ อุตฺเทปิ อภิชฺชมาเน คจฺฉติ เสยฺยถาปิ
ปจฺวิยิ ฯ อากาเสปิ ปลฺลงฺเกน กมติ เสยฺยถาปิ ปกฺขิ สกุณฺเณ ฯ
อิเมปิ จนฺติมสฺสุริเย เอวํหิทฺธิเก เอวํหานุภาเว ปาณินา ปริมสฺติ
ปริมชฺชติ ยาว พุรฺหมฺโลกาปิ กาเยน วสํ วตฺเตตฺตีติ ฯ

[๑๖๔] อยมฺปิ หิ นาม สาริปฺปุตฺต สุนภฺชตฺตสฺส โมชฺชปฺริสฺสส
มยิ ฌมฺมนวโย น ภวิสฺสติ อิติปิ โส ภควา ทิพฺพาย โสตฺธาตฺยา
วิสฺสุทฺธาย อติภฺกนฺตมานุสิกาเย อูภฺโ สทฺเท สฺฐนาติ ทิพฺเพ
จ มาณุเส จ เย พุเร สนฺติเก จาติ ฯ

[๑๖๕] อยมฺปิ หิ นาม สาริปฺปุตฺต สุนภฺชตฺตสฺส โมชฺชปฺริสฺสส
มยิ ฌมฺมนวโย น ภวิสฺสติ อิติปิ โส ภควา ปฺรสฺตฺตานํ
ปฺรปฺกุคฺคานํ เจตฺสา เจโต ปฺริจฺจ ปฺชานาติ ฯ สฺรารํ วา จิตฺตํ
สฺรารํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ วิตฺรารํ วา จิตฺตํ วิตฺรารํ จิตฺตฺนฺติ
ปฺชานาติ ฯ สฺโทสํ วา จิตฺตํ สฺโทสํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ
วิทฺโทสํ วา จิตฺตํ วิทฺโทสํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ ฯ สฺโมหํ วา
จิตฺตํ สฺโมหํ จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ วิทฺโมหํ วา จิตฺตํ วิทฺโมหํ
จิตฺตฺนฺติ ปฺชานาติ ฯ สฺงฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ สฺงฺขิตฺตํ จิตฺตฺนฺติ

ปชานาติ วิภิจิตต์ วา จิตต์ วิภิจิตต์ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ
มหกุกคตฺ วา จิตฺตํ ... อมหกุกคตฺ วา จิตฺตํ ... ฯ สอฺตุตฺรํ วา
จิตฺตํ ... อนุตฺตรํ วา จิตฺตํ ... ฯ สสมาหิตํ วา จิตฺตํ ...
อสสมาหิตํ วา จิตฺตํ ... ฯ วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ
ปชานาติ อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติตีติ ฯ

[๑๖๖] ทส โข ปนิมามิ สาริปฺตฺต ตถาคตฺสฺส ตถาคตฺพลานิ
เยหิ พลลลลลลล สมฺนุนาคโต ตถาคโต อาสภณฺจฺจํ ปฏฺิจานาติ
ปฺริสาสฺ สึหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ กตฺมานิ ทส ฯ
อิธ สาริปฺตฺต ตถาคโต จานญฺจ จานโต อญฺจจานญฺจ อญฺจจานโต
ยถาญฺจํ ปชานาติ ฯ ยมฺปิ สาริปฺตฺต ตถาคโต จานญฺจ จานโต
อญฺจจานญฺจ อญฺจจานโต ยถาญฺจํ ปชานาติ อิทมฺปิ สาริปฺตฺต
ตถาคตฺสฺส ตถาคตฺพลํ โหติ ยํ พลํ อากมฺม ตถาคโต อาสภณฺจฺจํ
ปฏฺิจานาติ ปฺริสาสฺ สึหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ ปฺน
จปฺริ สาริปฺตฺต ตถาคโต อตีตฺนาคตฺปจฺจูปฺนฺนํ กมฺมสมาทานํ
จฺจานโส เหตุโส วิปากํ ยถาญฺจํ ปชานาติ ฯ ยมฺปิ สาริปฺตฺต
ตถาคโต อตีตฺนาคตฺปจฺจูปฺนฺนํ กมฺมสมาทานํ จฺจานโส เหตุโส
วิปากํ ยถาญฺจํ ปชานาติ อิทมฺปิ สาริปฺตฺต ตถาคตฺสฺส ตถาคตฺพลํ
โหติ ยํ พลํ อากมฺม ตถาคโต อาสภณฺจฺจํ ปฏฺิจานาติ
ปฺริสาสฺ สึหนาทํ นทติ พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ ปฺน จปฺริ
สาริปฺตฺต ตถาคโต สพฺพตฺถคามินี ปฏฺิปปํ ยถาญฺจํ ปชานาติ ฯ

ยมิปี สาริปุตต ตถาคโต สพพตถคามินี ปฏิปทั ยถาภูตัง ปชานาติ
อิทมิปี สาริปุตต ตถาคตสฺส ตถาคตพลั โหติ ยั พลั อากมฺม
ตถาคโต อสภณฺจณั ปฏฺิขานาติ ปริสาสุ สีหนาทั นทติ พุรหฺมจกุกัห
ปวตฺเตติ ฯ ปุณ จปรี สาริปุตต ตถาคโต อนนฺกชาตุนานาชาตุโลกั
ยถาภูตัง ปชานาติ ฯ ยมิปี สาริปุตต ตถาคโต
อนนฺกชาตุนานาชาตุโลกั ยถาภูตัง ปชานาติ อิทมิปี สาริปุตต
ตถาคตสฺส ตถาคตพลั โหติ ยั พลั อากมฺม ตถาคโต อสภณฺจณั
ปฏฺิขานาติ ปริสาสุ สีหนาทั นทติ พุรหฺมจกุกั ปวตฺเตติ ฯ ปุณ
จปรี สาริปุตต ตถาคโต สตฺตทานั นานาธิมฺตฺติกัตถั ยถาภูตัง
ปชานาติ ฯ ยมิปี สาริปุตต ตถาคโต สตฺตทานั นานาธิมฺตฺติกัตถั
ยถาภูตัง ปชานาติ อิทมิปี สาริปุตต ตถาคตสฺส ตถาคตพลั
โหติ ยั พลั อากมฺม ตถาคโต อสภณฺจณั ปฏฺิขานาติ
ปริสาสุ สีหนาทั นทติ พุรหฺมจกุกั ปวตฺเตติ ฯ ปุณ จปรี สาริปุตต
ตถาคโต ปฺรสตฺตทานั ปฺรปฺกฺกฺลานั อินฺทฺริยปโรปฺริยตฺตํ ยถาภูตัง
ปชานาติ ฯ ยมิปี สาริปุตต ตถาคโต ปฺรสตฺตทานั ปฺรปฺกฺกฺลานั
อินฺทฺริยปโรปฺริยตฺตํ ยถาภูตัง ปชานาติ อิทมิปี สาริปุตต ตถาคตสฺส
ตถาคตพลั โหติ ยั พลั อากมฺม ตถาคโต อสภณฺจณั
ปฏฺิขานาติ ปริสาสุ สีหนาทั นทติ พุรหฺมจกุกั ปวตฺเตติ ฯ ปุณ
จปรี สาริปุตต ตถาคโต ฆานวิโมกฺขสมาธิสมาปตฺตึนั สงฺกิลลั
โวทานั วุฏฺจณั ยถาภูตัง ปชานาติ ฯ ยมิปี สาริปุตต ตถาคโต

--

ฆานวิโมกฺขสมาธิสมาปตฺตึนั สงฺกิลลั โวทานั วุฏฺจณั ยถาภูตัง
ปชานาติ อิทมิปี สาริปุตต ตถาคตสฺส ตถาคตพลั โหติ ยั พลั
อากมฺม ตถาคโต อสภณฺจณั ปฏฺิขานาติ ปริสาสุ สีหนาทั นทติ
พุรหฺมจกุกั ปวตฺเตติ ฯ ปุณ จปรี สาริปุตต ตถาคโต อนนฺกวิหิตั

ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรติ เสยฺยถิํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย
ติสฺโสปี ชาติโย จตฺสโสปี ชาติโย ปณฺจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย
วิสมฺปิ ชาติโย คีสมฺปิ ชาติโย จตฺตافیสมฺปิ ชาติโย ปณฺณาสมฺปิ
ชาติโย ชาติสตมฺปิ ชาติสทสฺมฺปิ ชาติสทสทสฺมฺปิ อนเนเกปี
สํวณฺณกปฺเป อนเนเกปี วิวณฺณกปฺเป อนเนเกปี สํวณฺณวิวณฺณกปฺเป
อมุตฺราสี เหวंनाโม เหวံโกตุโต เหวံวณฺโณ เหวมาหาโร เหว
สุขทฺกขปฺภิสฺสเวทึ เหวมายุปรียนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร อฺทปาที
ตฺตฺราปาสี เหวंनाโม เหวံโกตุโต เหวံวณฺโณ เหวมาหาโร เหว
สุขทฺกขปฺภิสฺสเวทึ เหวมายุปรียนฺโต โส ตโต จโต อธิฐปฺปนฺโนติ
อิตฺติ สาการํ สอฺทฺทลฺลํ อนเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรติ ฯ ยมฺปิ
สารีปฺตฺต ตถาคโต อนเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรติ เสยฺยถิํ
เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย ฯเปฯ อิตฺติ สาการํ สอฺทฺทลฺลํ
อนเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรติ อิทมฺปิ สารีปฺตฺต ตถาคตฺส
ตถาคตฺพลฺลํ โหติ ยํ พลฺลํ อากมฺม ตถาคโต อาสภณฺจณํ
ปฺภีจณานาติ ปริสาสุ สีนฺนาทํ นทติ พุรฺหมจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ ปฺน
จปรี สารีปฺตฺต ตถาคโต ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเชน อติกฺกนฺต-

มานุสเกน สตุเต ปัสสติ จวมานे อุปปชชมานे हीने पत्तिते
सुवण्णे तुपुण्णे सुक्के तुक्कते यत्ताग्गमुपेके सत्ते पचानाति
ओमे वत्त एपेए पचानाति ए यम्पी सारिपुत्त त्ताकत्तो तिपुणे
ज्जुणा विसुत्तेन ओत्तिकन्नुत्तमानुसगेन सत्ते पसुत्ति जवमाने
उपपचชमाने हीने पत्तिते सुवण्णे तुपुण्णे सुक्के तुक्कते
यत्ताग्गमुपेके सत्ते पचानाति ओमे वत्त एपेए पचानाति
ओत्तम्पी सारिपुत्त त्ताकत्तस्स त्ताकत्तप्पत्तं होत्ति यं पत्तं ओक्कम्म
त्ताकत्तो आसग्गज्जानं प्पुत्तिचानाति प्पिसासु सीहणात्तं नत्ति पुरहुम्ज्जग्गं
पवत्तेत्ति ए पुन्ने जप्पि सारिपुत्त त्ताकत्तो आसवानं चया
ओणासवं जेतोवित्तुत्ति प्पण्णवित्तुत्ति तिग्गुत्ते चम्मे सयं ओत्तिण्णा
सज्जित्तुवा उपसम्पचช वित्ति ए यम्पी सारिपुत्त त्ताकत्तो
आसवानं चया ओणासवं जेतोवित्तुत्ति प्पण्णवित्तुत्ति तिग्गुत्ते चम्मे
सयं ओत्तिण्णा सज्जित्तुवा उपसम्पचช वित्ति ओत्तम्पी सारिपुत्त
त्ताकत्तस्स त्ताकत्तप्पत्तं होत्ति यं पत्तं ओक्कम्म त्ताकत्तो
आसग्गज्जानं प्पुत्तिचानाति प्पिसासु सीहणात्तं नत्ति पुरहुम्ज्जग्गं
पवत्तेत्ति ए ओम्मानि वो सारिपुत्त त्ता त्ताकत्तस्स त्ताकत्तप्पलानि
येहि प्पलेहि सम्मन्नाकत्तो त्ताकत्तो आसग्गज्जानं प्पुत्तिचानाति
प्पिसासु सीहणात्तं नत्ति पुरहुम्ज्जग्गं पवत्तेत्ति ए ओ वो मं
सारिपुत्त ओवं चानन्तं ओवं पत्तन्तं ओवं वत्तेय नत्ति
सम्मत्तस्स कोत्तम्मत्तस्स ओत्तत्ति म्मन्नुत्तम्ममा ओत्तम्मियत्तात्तत्तस्सन्निसेत्तो

ตฤกปรียาหัตถ์ สมโณ โคตโม ชมมัม เทเสติ วิมฺสาณจริตฺ สยั
ปฏิภานนฺติ ตํ สาริปุตฺต วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย
ตํ ทิฏฺฐี อปฺปปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ๑
เสยฺยถาปิ สาริปุตฺต ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน สมาธิสมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปนฺโน
ทิฏฺฐเจว ชมฺเม อณฺณํ อาราเชยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ
สาริปุตฺต วทามิ ๑ ตํ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ
ทิฏฺฐี อปฺปปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ๑

[๑๖๗] จตฺตาริmani สาริปุตฺต ตถาคตฺตสฺส เวสสารชฺชานิ เยหิ
เวสสารชฺเชหิ สมฺนุณาคโต ตถาคโต อาสภณฺจณํ ปฏิชานาติ ปริสาสุ
สีหนาทํ นทติ พุรหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ ๑ กตฺมานิ จตฺตาริ ๑ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
เต ปฏิชานโต อิมे ชมฺมา อนภิสมฺพุทฺธาติ ตตฺร วต
มํ สมโณ วา พุราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พุรหฺมา วา
โกจิ วา โลกสุมี สหชฺมเมน ปฏิโจเทสฺสตีติ นิมิตฺตเมตํ สาริปุตฺต
น สมฺนุปฺสฺสามิ เอตฺมहि ๑ สาริปุตฺต นิมิตฺตํ อสมฺนุปฺสฺสนฺโต
เขมฺปฺปตฺโต อภยปฺปตฺโต เวสสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ๑ จินฺนํ สวสฺส
เต ปฏิชานโต อิมे อาสวา อปฺปริกฺขิณาติ ตตฺร วต มํ สมโณ
วา พุราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พุรหฺมา วา โกจิ วา
โลกสุมี สหชฺมเมน ปฏิโจเทสฺสตีติ นิมิตฺตเมตํ สาริปุตฺต น สมฺนุ-
ปฺสฺสามิ เอตฺมहि สาริปุตฺต นิมิตฺตํ อสมฺนุปฺสฺสนฺโต เขมฺปฺปตฺโต
#๑ สี. ย. เอตํปหิ ๑

อกยปฺปตฺโต เวสสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ เย โข ปน เต อนุตฺตรายิกา
ธมฺมา วุตฺตา เต ปฺปฺทิสฺสวโต นาลิ อนุตฺตรายายาติ ตตฺร วต มํ
สมฺโณ วา พุราหุมนฺโณ วา เทโว วา มาโร วา พุรหุมา วา โกจิ วา
โลกสฺมี สหฺมเมเน ปฺปฺทิจฺเจตฺสสตีติ นิมิตฺตเมตํ สารีปฺปตฺต น
สมนุสฺสสามิ เอตมฺหิ สารีปฺปตฺต นิมิตฺตํ อสมนุสฺสสนฺโต เขมปฺปตฺโต
อกยปฺปตฺโต เวสสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ ยสฺส โข ปน เต อตฺถาย
ธมฺโม เทสิโต โส น นียฺยาติ ตกฺกกรสฺส สมฺมา กุกฺขกฺขยายาติ
ตตฺร วต มํ สมฺโณ วา พุราหุมนฺโณ วา เทโว วา มาโร วา
พุรหุมา วา โกจิ วา โลกสฺมี สหฺมเมเน ปฺปฺทิจฺเจตฺสสตีติ
นิมิตฺตเมตํ สารีปฺปตฺต น สมนุสฺสสามิ เอตมฺหิ สารีปฺปตฺต นิมิตฺตํ
อสมนุสฺสสนฺโต เขมปฺปตฺโต อกยปฺปตฺโต เวสสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ
อิมานิ โข สารีปฺปตฺต จตฺตาริ ตถาคตฺสฺส เวสสารชฺชานิ เยหิ
เวสสารชฺชเหหิ สมฺนุณาคโต ตถาคโต อาสภณฺจณํ ปฺปฺทิจานาติ ปฺริสาสุ
สีหนาทํ นทติ พุรหุมฺจกฺกํ ปวตฺเตติ ฯ โย โข มํ สารีปฺปตฺต เอวํ
ชานนฺตํ เอวํ ปสฺสสนฺตํ เอวํ วทฺเยย นตฺถิ สมณฺสฺส โคตมสฺส
อฺคฺคตฺริ มนุสฺสธมฺมา อลฺมรียณฺณทสฺสสนฺวิเสโส ตกฺกปฺริยาหตํ
สมฺโณ โคตโม ธมฺมํ เทเสติ วิมฺसानุจฺริตํ สยํ ปฺปฺทิจานนฺติ ตํ
สารีปฺปตฺต วาจํ อปฺปทาย ตํ จิตฺตํ อปฺปทาย ตํ ทิฏฺฐี
อปฺปฺทฺดินิสฺสชฺชิตฺวา ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นฺริเย ฯ เสยฺยถาปี
สารีปฺปตฺต ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน สมาริสมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปนฺโน ทิฏฺฐเจว

ธมเม อณฺเฬ อาราเชยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ สาริปฺตุต วทามิ ฯ ตํ
วาทํ อปฺปทาย ตํ จิตฺตํ อปฺปทาย ตํ ทิฏฺฐิ อปฺปญฺนิสฺสชฺชิตฺวา
ยถาทตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรये ฯ

[๑๖๘] อฏฺฐ โข อิมํ สาริปฺตุต ปรีสา กตมา อฏฺฐ
ขตฺติยปรีสา พุราหุณฺณปรีสา คหปติปรีสา สมณฺณปรีสา จาคุมฺมหาราชิกปรีสา
ดาวตีสปรีสา มารปรีสา พุราหุณฺณปรีสา อิมํ โข
สาริปฺตุต อฏฺฐ ปรีสา ฯ อิมํ โข สาริปฺตุต จตฺตฺหิ เวสสารชฺเชหิ
สมนฺนาคโต ตถาคโต อิมํ อฏฺฐ ปรีสา อุปฺสงฺกมฺติ อชฺโณคาหติ ฯ
อภิขานามิ โข ปนํ สาริปฺตุต อนฺนสฺตํ ขตฺติยปรีสํ อุปฺสงฺกมิตา
ตตฺราปี มยา สนนฺนิตฺนฺนปฺพพฺพญฺเจว สลฺลปิตฺปฺพพฺพญฺจ สากจฺจมา จ
สมฺปาชฺชิตฺปฺพพา ตตฺร วต มํ ภยํ วา สารชฺชํ วา โอกฺกมิตฺสฺสตีติ
นินฺนิตฺตเมตฺตํ สาริปฺตุต น สมฺนฺนปฺสฺสามิ เอตมฺหํ สาริปฺตุต นินฺนิตฺตํ
อสมฺนฺนปฺสฺสนฺโต ฯเปฯ วิหฺรามิ ฯ อภิขานามิ โข ปนํ สาริปฺตุต
อนฺนสฺตํ พุราหุณฺณปรีสํ คหปติปรีสํ สมณฺณปรีสํ จาคุมฺมหาราชิกปรีสํ
ดาวตีสปรีสํ มารปรีสํ พุราหุณฺณปรีสํ อุปฺสงฺกมิตา
ตตฺราปี มยา สนนฺนิตฺนฺนปฺพพฺพญฺเจว สลฺลปิตฺปฺพพฺพญฺจ สากจฺจมา จ
สมฺปาชฺชิตฺปฺพพา ตตฺร วต มํ ภยํ วา สารชฺชํ วา โอกฺกมิตฺสฺสตีติ
นินฺนิตฺตเมตฺตํ สาริปฺตุต น สมฺนฺนปฺสฺสามิ เอตมฺหํ สาริปฺตุต นินฺนิตฺตํ
อสมฺนฺนปฺสฺสนฺโต เขมฺบปฺตุโต ฯเปฯ วิหฺรามิ ฯ โย โข มํ สาริปฺตุต
เอวํ ชานนฺตํ เอวํ ปฺสฺสนฺตํ เอวํ วทฺเยย นตฺถิ สมณฺณสฺส โคตมฺสฺส

อุตุตริ มนุสฺสธมฺมา อลฺมรียวณทสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหติ
สมโน โคตโม ฌมฺมึ เทเสติ วิมฺสานุจริตํ สยํ ปฏิภาณนฺติ ตํ
สาริปฺตฺต วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐี
อปฺปฏฺิณิสฺสชฺชิตฺวา ยถากตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ๑ เสยฺยถาปี
สาริปฺตฺต ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน สมาริสมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปนฺโน ทิฏฺฐเฐว
ฌมฺเม อณฺณํ อาราเชยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ สาริปฺตฺต วทามิ ๑
ตํ วาจํ อปฺปหาย ตํ จิตฺตํ อปฺปหาย ตํ ทิฏฺฐี อปฺปฏฺิณิสฺสชฺชิตฺวา
ยถากตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ๑

[๑๖๕] จตฺสฺโส โข อิมา สาริปฺตฺต โยนิโย กตฺมา จตฺสฺโส
อณฺทชา โยนิ ชลาพุชา โยนิ สํเสทชา โยนิ โอปฺปาติกา โยนิ ๑
กตฺมา จ สาริปฺตฺต อณฺทชา โยนิ เย โข เต สาริปฺตฺต สตฺตา
อณฺทโกสํ อภินิพฺพิชฺช ฌายนฺติ อยํ วุจฺจติ สาริปฺตฺต อณฺทชา
โยนิ ๑ กตฺมา จ สาริปฺตฺต ชลาพุชา โยนิ เย โข เต สาริปฺตฺต
สตฺตา วตฺติโกสํ อภินิพฺพิชฺช ฌายนฺติ อยํ วุจฺจติ สาริปฺตฺต
ชลาพุชา โยนิ ๑ กตฺมา จ สาริปฺตฺต สํเสทชา โยนิ เย โข เต
สาริปฺตฺต สตฺตา ปฺุตติมจฺเฐ วา ฌายนฺติ ปฺุตติกุณฺเป วา ปฺุตติกุณฺมาเส
วา จนฺทนิกาย วา โอปฺพิคฺคฺลฺเล วา ฌายนฺติ อยํ วุจฺจติ สาริปฺตฺต
สํเสทชา โยนิ ๑ กตฺมา จ สาริปฺตฺต โอปฺปาติกา โยนิ เทวา
เนรยิกา เอกจฺเจ จ มนุสฺสา เอกจฺเจ จ วินิปาติกา อยํ วุจฺจติ
สาริปฺตฺต โอปฺปาติกา โยนิ ๑ อิมา โข สาริปฺตฺต จตฺสฺโส โยนิโย ๑

โย โข มั สารีปุตฺต เอวံ ชานนฺตํ เอวํ ปสฺสนฺตํ เอวํ วทฺเขย
นตฺถิ สมณสฺส โคตมสฺส อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลฺมรียณณทสฺสนวิเสโส
ตกฺกปริยาหตฺตํ สมโณ โคตโม ชมฺมํ เทเสติ
วิมฺसानุจริตฺตํ สยํ ปฏิภานนฺติ ตํ สารีปุตฺต วาจํ อปฺปทาย ตํ จิตฺตํ
อปฺปทาย ตํ ทฎฺฐี อปฺปปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถากตฺตํ นิกฺขิตฺโต เอวံ
นिरเย ฯ เสยฺยถาปิ สารีปุตฺต ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน สมาริสมฺปนฺโน
ปญฺญาสมฺปนฺโน ทิฎฺฐเฐว ชมฺเม อณฺณํ อาราเชยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ
สารีปุตฺต วทามิ ฯ ตํ วาจํ อปฺปทาย ตํ จิตฺตํ อปฺปทาย ตํ
ทฎฺฐี อปฺปปฏินิสฺสชฺชิตฺวา ยถากตฺตํ นิกฺขิตฺโต เอวံ นिरเย ฯ

[๑๗๐] ปญฺจ โข อิมํ สารีปุตฺต กตฺติโย กตฺมา ปญฺจ
นิริโย ติริจฺฉานโยนิ ปิตฺติวิสโย มนุสฺสา เทวา ฯ นิริยญฺจาหํ
สารีปุตฺต ปชานามิ นิริยคามิณฺจ มคฺคํ นิริยคามินิณฺจ ปฏิปทํ ยถา
ปฏิบัติปฺนโน จ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺทุกฺคตี วินิปาตํ
นิริยํ อฺอุปชฺชติ ตณฺจ ปชานามิ ฯ ติริจฺฉานโยนิญฺจาหํ สารีปุตฺต
ปชานามิ ติริจฺฉานโยนิคามิณฺจ มคฺคํ ติริจฺฉานโยนิคามินิณฺจ ปฏิปทํ
ยถา ปฏิปฺนโน จ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา ติริจฺฉานโยนี
อฺอุปชฺชติ ตณฺจ ปชานามิ ฯ ปิตฺติวิสยญฺจาหํ สารีปุตฺต ปชานามิ
ปิตฺติวิสยคามิณฺจ มคฺคํ ปิตฺติวิสยคามินิณฺจ ปฏิปทํ ยถา ปฏิปฺนโน
จ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา ปิตฺติวิสยํ อฺอุปชฺชติ ตณฺจ
ปชานามิ ฯ มนุสฺเส จาหํ สารีปุตฺต ปชานามิ มนุสฺสโลกคามิณฺจ

มคฺคั มนุสฺสโลกคามินิณฺจ ปฏฺฐิพทํ ยถา ปฏฺฐิปนุโน จ กายสฺส
เภทา ปรมฺมรณฺนา มนุสฺสเสสฺส อุปฺปชฺชติ ตณฺจ ปชานามิ ฯ เทเว
จาหํ สารีปุตฺต ปชานามิ เทวโลกคามินฺจ มคฺคั เทวโลกคามินิณฺจ
ปฏฺฐิพทํ ยถา ปฏฺฐิปนุโน จ กายสฺส เภทา ปรมฺมรณฺนา สุกฺคิ
สคฺคั โลกั อุปฺปชฺชติ ตณฺจ ปชานามิ ฯ นิพฺพานญฺจาหํ สารีปุตฺต
ปชานามิ นิพฺพานคามินฺจ มคฺคั นิพฺพานคามินิณฺจ ปฏฺฐิพทํ ยถา
ปฏฺฐิปนุโน จ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติ ปณฺณาวิมุตฺติ
ทิกฺกุเจว ฌมฺเม สยํ อภินฺถวา สจฺฉนิกตฺวา อุปฺสมปฺชช วิหริติ ตณฺจ
ปชานามิ ฯ

[๑๗๑] อิธาคํ สารีปุตฺต เอกจฺจํ ปุคฺคัลลํ เอวํ เจตสา เจโต
ปริจฺจ ชานามิ ๑ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏฺฐิปนุโน ตถา จ อิริยติ ตณฺจ
มคฺคั สมารูโฬห ยถา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทคฺคคฺคิ
วินิปาตํ นิรยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ ตเมนนํ ปสฺสสามิ อปเรน สมเยน
ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺเชน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เภทา
ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทคฺคคฺคิ วินิปาตํ นิรยํ อุปฺปนุโน เอกนฺตทคฺคชา
ติปฺปา ๒ กญฺจกา เวทนาเวทียมานํ ฯ เสยฺยถาปิ สารีปุตฺต องฺการกาสุ
สาธิกโปริสา ปุรา องฺการานํ วิตจฺจิกานํ วิตฐฺมานํ อถ ปุริโส
อากจฺเจยฺย ฌมฺมาภิตตฺโต ฌมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปิปาสิโต
เอกายเนน มคฺเคน ตเมว องฺการกาสุ ปณฺิชาย ตเมนนํ จกฺขุมา
ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย ตถายํ ภวํ ปุริโส ปฏฺฐิปนุโน ตถา
#๑ ม. ย. ปชานามิ ฯ อิโต ปรี เอวเมว ฯ ๒ ม. ติพฺพา ฯ อิโต ปรี เอวเมว ฯ

จ อิริยติ ตณจ มคัคิ สมารูโพห ยถา อิมิเยว องการกาสุ
อากมิสฺสตีติ ตเมนนั ปสฺเสยฺย อปเรน สมเยน ตสฺสา
องการกาสุยา ปติตฺติ เอกนตทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวทียมานั
เอวเมว โข อหิ สารีปุตฺต อีเชกจํ ปุคฺคัลล เอวิ เจตฺสา เจโต
ปริจฺจ ชานามิ ตถายั ปุคฺคโล ปฏฺธิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตณจ
มคัคิ สมารูโพห ยถา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายั ทฺคคฺตี
วินิปาตํ นิรยั อุปฺปชฺชิสฺสตีติ ตเมนนั ปสฺสามิ อปเรน สมเยน
ทิวเพน จกฺขุณา วิสุทฺเทน อติกฺกนตมานุสเกน กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺา อปายั ทฺคคฺตี วินิปาตํ นิรยั อุปฺปนฺนํ เอกนตทุกฺขา
ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวทียมานั ฯ

[๑๗๒] อิทฺ ปนาหิ สารีปุตฺต อีเชกจํ ปุคฺคัลล เอวิ เจตฺสา
เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายั ปุคฺคโล ปฏฺธิปนฺโน ตถา จ อิริยติ
ตณจ มคัคิ สมารูโพห ยถา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา
ตฺริจฺจนายินิ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ ตเมนนั ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิวเพน
จกฺขุณา วิสุทฺเทน อติกฺกนตมานุสเกน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา
ตฺริจฺจนายินิ อุปฺปนฺนํ ทฺคคฺตา ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวทียมานั ฯ
เสยฺยถาปิ สารีปุตฺต กฺุถกฺุเป สาทิกโปริโส ปุโร กฺุถสฺส อถ
ปุริโส อากฺุเจยฺย ฆมฺมาภิตฺตโต ฆมฺมปเรโต กิถนฺโต ตลิตฺโต
ปิปาสิโต เอกายเนน มคฺเคน ตเมว กฺุถกฺุปี ปณิธาย ตเมนนั
จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวิ วเทยฺย ตถายั ภวํ ปุริโส ปฏฺธิปนฺโน

ตถา จ อิริยติ ตถจ มคฺคํ สมารูโฬห ยถา อิมํเยว คุถกูเป
อากมิสฺสตีติ ตเมนนํ ปสฺเสยฺย อปเรน สมเยน ตสฺมี คุถกูเป
ปติตํ ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวทียมานํ เอวเมว โข อหํ
สารีปฺตฺต อีเชกจํ ปุคฺคํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ
ตถายํ ปุคฺคโล ปฏฺิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตถจ มคฺคํ สมารูโฬห
ยถา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา ติจฺจฺจฺจฺจโยนี อูปชฺชิสฺสตีติ
ตเมนนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเทน
อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา ติจฺจฺจฺจโยนี อูปปนฺนํ
ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวทียมานํ ฯ

[๑๗๑] อิธํ สารีปฺตฺต อีเชกจํ ปุคฺคํ เอวํ เจตสา เจโต
ปริจฺจ ชานามิ ตถายํ ปุคฺคโล ปฏฺิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตถจ
มคฺคํ สมารูโฬห ยถา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา ปิตฺติวิสฺย
อูปชฺชิสฺสตีติ ตเมนนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ทิพฺเพน จกฺขฺนา
วิสฺสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสเกน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา ปิตฺติวิสฺย
อูปปนฺนํ ทุกฺขพฺพฺลา เวทนา เวทียมานํ ฯ เสยฺยถาปิ สารีปฺตฺต รุกฺโข
วิสเม ภูมิกายา ชาโต ตนฺนฺตฺตปฺลาโส กวฺรจฺจฺจโย อถ ปุริโส
อากจฺเจยฺย ฆมฺมาภิตฺตโต ฆมฺมปเรโต กิลนฺโต ตลฺลิตโต ปิปาสิโต
เอกายเนน มคฺเคน ตเมว รุกฺโข ปณฺิชาเย ตเมนนํ จกฺขฺมา ปุริโส
ทิสฺวา เอวํ วทฺเยยฺย ตถายํ ภวํ ปุริโส ปฏฺิปนฺโน ตถา จ อิริยติ
ตถจ มคฺคํ สมารูโฬห ยถา อิมํเยว รุกฺโข อากมิสฺสตีติ ตเมนนํ

ปสเสยย อปเรน สมเขน ตสส รุกขสส ฉายาย นิสินัน วา นิปนัน วา
ทุกขพหุลา เวทนา เวทียมานั เอวเมว โข อหิ สาริปุตต อีเกจจ
ปุคคัลล เอวั เจตสา เจโต ปริจจ ชานามิ ตถายั ปุคคโล ปฏิปนโน
ตถา จ อิริยติ ตถจ มคคั สมารุโฬห ยถา กายสส เกทา
ปรมมรณา ปิตติวิสยั อุปชชิสสตีติ ตเมณั ปสสามิ อปเรน
สมเขน ทิพเพน จกขุณา วิสุทเธน อติกนตมานุสเกน กายสส เกทา
ปรมมรณา ปิตติวิสยั อุปปนัน ทุกขพหุลา เวทนา เวทียมานัน ฯ

[๑๗๔] อิธ ปนาหิ สาริปุตต เอเกจจ ปุคคัลล เอวั เจตสา
เจโต ปริจจ ชานามิ ตถายั ปุคคโล ปฏิปนโน ตถา จ อิริยติ
ตถจ มคคั สมารุโฬห ยถา กายสส เกทา ปรมมรณา มนุสเสสสุ
อุปชชิสสตีติ ตเมณั ปสสามิ อปเรน สมเขน ทิพเพน จกขุณา
วิสุทเธน อติกนตมานุสเกน กายสส เกทา ปรมมรณา มนุสเสสสุ
อุปปนัน สุขพหุลา เวทนา เวทียมานัน ฯ เสยยถาปิ สาริปุตต รุกโข
สเม ภูมิภาเค ชาโต พหลปคตปลาโส สณฺฑจฺฉาโย อถ ปุริโส
อากจฺเจยฺย มมฺมาภิตตโต มมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปิปาสิโต
เอกายเนน มคฺเคน ตเมว รุกขั ปณิธาย ตเมณั จกขุมา ปุริโส
ทิสฺวา เอวั วเทยฺย ตถายั ปุริโส ปฏิปนโน ตถา จ อิริยติ
ตถจ มคคั สมารุโฬห ยถา อิมเวย รุกขั อากมิสสตีติ ตเมณั
ปสเสยย อปเรน สมเขน ตสส รุกขสส ฉายาย นิสินัน วา นิปนัน
วา สุขพหุลา เวทนา เวทียมานัน เอวเมว โข อหิ สาริปุตต

อิเชกจ้ง ปุคคัลลั เอวั เจตสา เจโต ปริจจ ชานามิ ตถายั
ปุคคัลโล ปฏิปนุโน ตถา จ อิริยติ ตถจ มคคั สมารูโพูห ๆเปฯ
มนุสเสสุ อุปนุณั สุขพหุลา เวทนา เวทียมานั ฯ

[๑๗๕] อิชาหิ สารีปุตุต เอกจ้ง ปุคคัลลั เอวั เจตสา เจโต
ปริจจ ชานามิ ตถายั ปุคคัลโล ปฏิปนุโน ตถา จ อิริยติ ตถจ
มคคั สมารูโพูห ยถา กายสุส เกทา ปรมุมรณา สุคตี สคคั
โลกั อุปชชิสสุตตีติ ตเมณั ปสุสามิ อปนเรน สมเขน ทิพเพน
จกขุณา วิสุทเธน อติกณตมานุสเกน กายสุส เกทา ปรมุมรณา
สุคตี สคคั โลกั อุปปนุณั เอกนตสุขา เวทนา เวทียมานั ฯ
เสยยะถาปี สารีปุตุต ปาสาโท ตตรสุส ฎฎาคาริ อุลลิตตาวลิตตัม
นิวัตติ สุกคคัลลั ปิหิตวาตปานั ตตรสุส ปลลุงโก โคนกตถโต
ปฏิกตถโต ปฏิกตถโต กททลิมิกปวรปจจตุรโณ สอตุตตรจจโท
อุกโต โลहितกุปชานโน อถ ปุริโส อากจเจยยะ มมุมาภิตตโต
มมุมเปรโต กิลนุโต ตลิตโต ปิปาสีโต เอกายเนน มคคเณ ตเมว
ปาสาทั ปณิชาเย ตเมณั จกขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวั วเทยยะ
ตถายั ภาวั ปุริโส ปฏิปนุโน ตถา จ อิริยติ ตถจ มคคั สมารูโพูห
ยถา อิมิเยว ปาสาทั อากมิสุสตีติ ตเมณั ปสุเสยยะ อปนเรน
สมเขน ตสมิ ปาสาทะ ตสมิ ฎฎาคาระ ตสมิ ปลลุงเก นิสินุณั
วา นิปนุณั วา เอกนตสุขา เวทนา เวทียมานั เอวเมว โข
อหิ สารีปุตุต อิเชกจ้ง ปุคคัลลั เอวั เจตสา เจโต ปริจจ ชานามิ

ตถายั ปุคฺคโล ปฏฺิปนฺโน ตถา จ อิริยติ ตถจ มคฺคั สมารูโฬห
ยถา กายสุส เกทา ปรมฺมรณา สุคตฺตี สคฺคั โลกั อุปฺปชฺชิสฺสตีติ
ตเมนนํ ปสฺสสามิ อปเรณ สมเยน ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน
อติกฺกนฺตมานุสเกณ กายสุส เกทา ปรมฺมรณา สุคตฺตี สคฺคั โลกั
อุปฺปนฺนํ เอกนฺตสุขา เวทนา เวทียมานํ ฯ

[๑๗๖] อิธ ปนาหิ สารีปุตฺต เอกจฺจํ ปุคฺคัลลํ เอวํ เจตสา
เจโต ปริจฺจ ชานามิ ตถายั ปุคฺคโล ปฏฺิปนฺโน ตถา จ อิริยติ
ตถจ มคฺคั สมารูโฬห ยถา อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี
ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปฺสมปฺชช
วิหริสฺสตีติ ตเมนนํ ปสฺสสามิ อปเรณ สมเยน อาสวานํ ขยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปฺสมปฺชช วิหฺรณฺตํ เอกนฺตสุขา เวทนา เวทียมานํ ฯ เสยฺยถาปี
สารีปุตฺต โปกฺขรณฺนิ อจฺจุทกกา สาทาทกา สีตาทกา เสตกา
สุปฺติตถา รณณียา อวิทฺฐเร จสฺสา ติพฺโพ วณฺสนฺโท อถ ปุริโส
อากจฺเจยฺย ฌมฺมาภิตตฺโต ฌมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปิปาสิโต
เอกายเนน มคฺเคน ตเมว โปกฺขรณฺนิ ปณฺิชาย ตเมนนํ จกฺขุมา
ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย ตถายั ภาวํ ปุริโส ปฏฺิปนฺโน ตถา
จ อิริยติ ตถจ มคฺคั สมารูโฬห ยถา อิมฺเวย โปกฺขรณฺนิ
อากมิสฺสตีติ ตเมนนํ ปสฺเสยฺย อปเรณ สมเยน ตํ โปกฺขรณฺนิ
โอคาเหตุวา นฺหาตฺวา จ ปิวิตฺวา จ สพฺพทรถกิลมถปฺริพาหิ

ปฏิปุตฺตสมฺเภตฺวา ปจฺจตุตฺตริตฺวา ตสฺมี วณฺสณฺเฑ นิสินฺนํ วา
นิปฺนํ วา เอกนฺตสุขา เวทนา เวทียมนํ เอวเมว โข อหํ
สาริปุตฺต อีเชกจํ ปุคฺคํ เอวํ เจตฺสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ
ตถายํ ปุคฺคโล ปฏิปฺนโน ตถา จ อิริยติ ตถจ มคฺคํ สมารูโฬห
ยถา อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว
ชฺมเม สยํ อภิลฺลหา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสตีติ ตเมนํ
ปุตฺตสํมิ อปฺเรน สมฺเยน อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี
ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ชฺมเม สยํ อภิลฺลหา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหฺรณฺตํ เอกนฺตสุขา เวทนา เวทียมนํ ฯ อีมา โข สาริปุตฺต
ปญฺจ คคฺติโย ฯ โย โข มํ สาริปุตฺต เอวํ ชานนฺตํ เอวํ ปุตฺตฺนํ
เอวํ วทฺเยย นตฺถิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส อุตฺตริ มนุสฺสชฺมมา
อลมฺริยณาณทฺสฺสนวิเสโส ตกฺกปริยาหตํ สมฺโณ โคตโม ชฺมมํ
เทเสติ วิมฺसानุจฺริตํ สยํ ปฏิภานนฺติ ตํ สาริปุตฺต วาจํ อปฺปหา
ยํ จิตฺตํ อปฺปหา ยํ ตํ ทิฏฺฐี อปฺปฏฺนิสฺสชฺชิตฺวา ยถากตํ นิกฺขิตฺโต
เอวํ นิริเย ฯ เสยฺยถาปิ สาริปุตฺต ภิกฺขุ สีลสมฺปนฺโน
สมฺมาธิสมฺปนฺโน ปญฺญาสมฺปนฺโน ทิฏฺฐเจว ชฺมเม อญฺญํ อาราเชยฺย
เอวํ สมฺปทมิทํ สาริปุตฺต วทามิ ฯ ตํ วาจํ อปฺปหา ยํ
จิตฺตํ อปฺปหา ยํ ตํ ทิฏฺฐี อปฺปฏฺนิสฺสชฺชิตฺวา ยถากตํ นิกฺขิตฺโต
เอวํ นิริเย ฯ

[๑๗๗] อภิขานามิ โข ปนาหํ สาริปุตฺต จตฺรจฺจสมฺนฺนาคตํ

พฺรหฺมจริยํ จริตา ฯ ตปสฺสิสฺสฺสํ โหมิ ปรมตปสฺสี ฐโฆ ๑ สฺสํ
โหมิ ปรมฐโฆ เชคฺจฺฉิ สฺสํ โหมิ ปรมเชคฺจฺฉิ ปวิวิตฺโต ๒
สฺสํ โหมิ ปรมปวิวิตฺโต ฯ

[๑๗๘] ตตฺรตฺสฺส เม อิทํ สารีปฺตฺต ตปสฺสิตาย โหติ อเจตโก
โหมิ มุตฺตจาโร หตฺถาวเลฆโน น เอหิกทฺนฺติโก น ติฏฺฐกทฺนฺติโก
น อภิหตฺตํ น อุทฺทิสฺส กตฺตํ น นิมนฺตํ สาทิยามิ ฯ โส น
กฺมภิมฺฆา ปฏิกฺคณฺหามิ น กโฬปิฆา ปฏิกฺคณฺหามิ น
เอพฺกมฺนฺตรํ น ทณฺฑมฺนฺตรํ น มุสฺสลมฺนฺตรํ น ทฺวินฺนํ ภูณฺชมนานํ
น กพฺภินิยา น ปายมานาย น ปฺริสฺนฺตรคฺตาย น สงฺกิตฺตีสุ
น ยตฺถ สว อุปฺภฺจฺจิตฺโต โหติ น ยตฺถ มกฺขิกา สณฺฑสณฺฑจฺจารินี
น มจฺฉิ น มํสํ น สฺสรํ น เมรยํ น ธุโสทกํ ปิวามิ ฯ
โส เอกาคาริโก วา โหมิ เอกาโลปีโก ทฺวาคาริโก วา โหมิ
ทฺวาโลปีโก ฯเปฯ สตฺตาคาริโก วา โหมิ สตฺตาลอปีโก ฯ
เอกิสฺสาปี ทตฺติยา ยาเปมิ ทฺวิหิปี ทตฺตีหิ ยาเปมิ ฯเปฯ สตฺตหิปี
ทตฺตีหิ ยาเปมิ เอกาหิกมฺปิ อาหารํ อหาเรมิ ทฺวิหิกมฺปิ อาหารํ
อหาเรมิ ฯเปฯ สตฺตาคาหิกมฺปิ อาหารํ อหาเรมิ อิติ เอวรूपํ
อทฺตมาสิกมฺปิ ปฺริยาภคฺตโกชนานุโยคมฺนฺยตฺโต วิหฺรามิ ฯ โส
สากภฺจฺจ วา โหมิ สามากภฺจฺจ วา โหมิ นีวารภฺจฺจ วา
โหมิ ททฺทภฺจฺจ วา โหมิ หฺญภฺจฺจ วา โหมิ กณฺภฺจฺจ
#๑ สี่. ฐขสฺสํ ฯ ๒ ย. ปวิวิตฺตสฺสํ ฯ

วา โหมิ อจามภกโข วา โหมิ ปิณณากภกโข วา โหมิ
ดิณภกโข วา โหมิ โคมยภกโข วา โหมิ วนมุตผลาหาโร
ยาเปมิ ปวตตผลโกชี ฯ โส สาณานิปี ชาเรมิ มสาณานิปี
ชาเรมิ ฉวทุสสานิปี ชาเรมิ ปัสสุกถานิปี ชาเรมิ ติริฎานิปี
ชาเรมิ อชินานิปี ๑ ชาเรมิ อชินกจิปมปิ ชาเรมิ กุสจิมปิ ชาเรมิ
วากจิมปิ ชาเรมิ ผลกจิมปิ ชาเรมิ เกสคมพลมปิ ชาเรมิ
วาลกมพลมปิ ชาเรมิ อุพุกปกขมปิ ชาเรมิ เกสมสุสโลจโกปี
โหมิ เกสมสุสโลจนานุโยคมนุยุตโต อุพุกฏจโก โหมิ
อาสนปฎิกขิตโต อุกกุกโกปี โหมิ อุกกุกกิปธานมนุยุตโต
กณฎกาปสสยโกปี โหมิ กณฎกาปสสเย เสยຍ กปเปมิ
สายตติยกมปิ อุทโกโรหนานุโยคมนุยุตโต วิหรามิ อิติ เอวรूप
อนกวิหิตั กายสส อาตาปนปริตาปนानุโยคมนุยุตโต วิหรามิ ฯ
อิทสู เม สาริปุตต ตปสสิตาย โหติ ฯ

[๑๗๕] ตตรสสุ เม อิท สาริปุตต ลูขสมิ โหติ ฯ เนกวสสคณิกั
รโฆชลลั กายे สนนิจิตั โหติ ปปฎิกขาดั ฯ เสยຍถาปี
สาริปุตต ตินุทุกขานู เนกวสสคณิกโก สนนิจิตโต โหติ ปปฎิกขาทโต
เอวเมวสสุ เม สาริปุตต เนกวสสคณิกั รโฆชลลั กายे
สนนิจิตั โหติ ปปฎิกขาดั ฯ ตสส มยหิ สาริปุตต น เอวั
โหติ อโห วตาหิ อิมิ รโฆชลลั ปาณินา ปริมชเชยຍ ฯ อญเณ
วา ปน เม อิมิ รโฆชลลั ปาณินา ปริมชเชยຍุนติ เอวมปิ เม
#๑ ม. ย. อชินมปิ ฯ

สาริปุตต น โหติ ฯ อิทัสฺ เม สาริปุตต ลุขสฺมี โหติ ฯ

[๑๘๐] ตตฺรตฺสฺ เม อิทํ สาริปุตต เชคฺฉนฺตฺสฺมี โหติ ฯ โส โข
อหํ สาริปุตต สโตว อภิกฺกมามิ สโต ปฏิกฺกมามิ ฯ ยาว
อุททพินฺนุหฺมฺหิปี เม ทยา ปจฺจุปฺภุจิตา โหติ มาหํ ขุทฺทเก ปาณ
วิสมคเต สงฺฆาตํ อาปาเทสินฺติ ฯ อิทัสฺ เม สาริปุตต เชคฺฉนฺตฺสฺมี โหติ ฯ

[๑๘๑] ตตฺรตฺสฺ เม อิทํ สาริปุตต ปวิวิตฺตสฺมี โหติ ฯ โส โข
อหํ สาริปุตต อณฺตริ อรณฺทายตฺนํ อชฺโฆคาเหตุวา วิหฺรามิ ฯ
ยทา ปสฺสามิ โคปาลกํ วา ปสฺपालกํ วา ตินฺหารกํ วา
กฺกุจฺหารกํ วา วณกมฺมิกํ วา วเนน วนํ คหเนน คหณํ นินฺเนน นินฺนํ
ถเลน ถลํ ปปตฺตมิ ๑ ตํ กิสฺส เหตุ มา มํ เต อทฺทสฺส
อหฺลจ มา เต อทฺทสนฺติ ฯ เสยฺยถาปี สาริปุตต อารณฺโถ
มิโค มนุสฺเส ทิสฺวา วเนน วนํ คหเนน คหณํ นินฺเนน นินฺนํ
ถเลน ถลํ ปปตฺติ เอวเมว โข อหํ สาริปุตต ยทา ปสฺสามิ
โคปาลกํ วา ปสฺपालกํ วา ตินฺหารกํ วา กฺกุจฺหารกํ วา วณกมฺมิกํ
วา วเนน วนํ คหเนน คหณํ นินฺเนน นินฺนํ ถเลน ถลํ ปปตฺตมิ
ตํ กิสฺส เหตุ มา มํ เต อทฺทสฺส อหฺลจ มา เต อทฺทสนฺติ ฯ
อิทัสฺ เม สาริปุตต ปวิวิตฺตสฺมี โหติ ฯ

[๑๘๒] โส โข อหํ สาริปุตต เย เต โคตฺถา ปฺภุจิตคาโว
อปคตโคปาลา ตตฺถ จตฺตฺกณฺฑิกิโก ๒ อุปสงฺกมิตฺวา ยานิ ตานิ
#๑ ม. สํปตฺตมิ ฯ ๒ สฺ. ย. จตฺตฺกณฺฑิกิโก ฯ

วจนกานันฺ ทรุณกานันฺ เชนูปกานันฺ โคมยานิ ตานิ สุกฺทํ อหหารेमฺ ๑
ยาวทิวณฺจ เม สาริปุตฺต สกั มุตฺตกริสฺสํ อปริยาทินฺนํ โหติ
สกัเขว สุกฺทํ มุตฺตกริสฺสํ อหหารेमฺ ๑ อิทฺสุ เม สาริปุตฺต
มหาวิกฺกโกชนสฺมิมิ โหติ ๑

[๑๘๓] โส โข อหิํ สาริปุตฺต อณฺเฏตรํ ภิสฺนํ วนสณฺฑํ
อชฺโฆคาเหตุวา วิหรามิ ๑ ตตฺตรสฺสุทํ สาริปุตฺต ภิสฺนกสฺส
วนสณฺฑสฺส ภิสฺนกตสฺมิมิ โหติ ๑ โยโกจิ อวิตฺราโค ตํ วนสณฺฑํ
ปวิสฺติ เขภฺยุเณ โลมานิ หัสนฺติ ๑ โส โข อหิํ สาริปุตฺต ยา ตา
รตฺติโย สีตา เหมนฺติกา อนฺตรภฺจกา หิมปาตสมยา ๑ ตถารูปาสู
รตฺตีสฺส รตฺตี อพฺโลกาเส วิหรามิ ทิวา วนสณฺฑเฑ คิมฺหานันฺ ปจฺฉิเม
มาเส ทิสฺวา อพฺโลกาเส วิหรามิ รตฺตี วนสณฺฑเฑ ๑ อปิสฺสุ มํ
สาริปุตฺต อยํ อนฺจจรียา คากา ปฏิกาสิ ปุพฺเพ อสฺสุตฺตปุพฺพา

โส ตตฺโต โส สิโน เอโก เอโก ภิสฺนเก วเน

นคฺโค น จกฺกิมาสิโน เอสนาปฺสูโต มุนีติ ๑

[๑๘๔] โส โข อหิํ สาริปุตฺต สฺसानเณ เสยฺยํ กปฺเปมิ นวภฺจิกานิ
อุปฺชาย ๑ อปิสฺสุ มํ สาริปุตฺต โคมณฺฑลา อุปฺสงฺกมิตฺวา
โอภฺจฺจนฺติปิ ๒ โอมุตฺเตนฺติปิ ปฺสูเกนฺปิ โอกิรฺนฺติ กณฺณโสเตสฺสปิ
สลาภํ ปเวเสนฺติ ๑ น โข ปนาหิํ สาริปุตฺต อภิขานามิ เตสฺส ปาปกํ
จิตฺตํ อุปฺปาเทตา ๑ อิทฺสุ เม สาริปุตฺต อุปฺเภขาวิหารสฺมิมิ โหติ ๑

#๑ สี. ย. อนฺตรภฺจเก หิมปาตสมเย ๑ ๒ สี. ย. โอภฺจฺจนฺติปิ ๑

[๑๘๕] สนฺติ โข ปน สาริปุตฺต เอเก สมณพฺรหฺมณา
เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขุจฺจโน อหฺหารณ สุทฺธิติ ฯ เต เอวมํหิสฺสุ
โกเลหิ ยาเปมาติ ฯ เต โกลมฺปิ ขาทนฺติ โกลจฺจนฺมฺปิ ขาทนฺติ
โกโลทกมฺปิ ปิวนฺติ อนกฺวิหิตมฺปิ โกลวิกตี ปริกฺขชฺนฺติ ฯ
อภิชานามิ โข ปนํหิ สาริปุตฺต เอกํเยว โกลํ อหฺหารํ อหฺริตา ฯ
ลียา โข ปน เต สาริปุตฺต เอวมสฺส มหา นฺนฺ เตน สมเยน
โกโล อโหสีติ ฯ น โข ปเนตํ สาริปุตฺต เอวํ ทิกฺขุพฺพิ ฯ
ตทํปิ เอตปรโมเยว โกลो อโหสี เสยฺยถาปี เอตฺรหิ ฯ ตสฺส
มยฺหิ สาริปุตฺต เอกํเยว โกลํ อหฺหารํ อหฺหารยโต อธิมตฺตกสิมํ
ปฺตฺโต กาโย โหติ ฯ เสยฺยถาปี นาม อาสีติกปพฺพานิ วา
กาลาปพฺพานิ วา เอวมเวสฺสุ เม อํกฺปจฺจกานิ ภวนฺติ
ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม โอฏฺฐปํทํ เอวมเวสฺสุ เม อานิสํทํ
โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม วฏฺฐนาวฬิ เอวมเวสฺสุ
เม ปิฏฺฐจิกณฺณโก อุนฺนตาวนโต โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี
นาม ชรสาลาย โคปาณสิโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภวนฺติ เอวมเวสฺสุ
เม ผาสฺสุพิโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภวนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปี นาม คมฺภีเร อุตฺปาเน อุตฺกตารกา คมฺภีรคตา โอกฺขายิกา
ทิสฺสนฺติ เอวมเวสฺสุ เม อกฺขิณฺนเปสฺสุ อกฺขิตารกา คมฺภีรคตา
โอกฺขายิกา ทิสฺสนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม
ติตฺติกาลาพุ อามกฺจฺฉินฺโน วาตาทเปน สํมุสฺสิตो โหติ สมฺมิตาโต

เอวมวสุส เม สีสจฺฉวิ สัมมุสิตา โหติ สมฺมิตาตา
ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหิ สารีปฺตฺต อฺทฺรจฺฉวี
ปฺริมสฺสึสสามิติ ปิฏฺฐจิกณฺณกัเยว ปฺริกฺคณฺหามิ ปิฏฺฐจิกณฺณกั
ปฺริมสฺสึสสามิติ อฺทฺรจฺฉวีเยว ปฺริกฺคณฺหามิ ยาวสุส เม สารีปฺตฺต
อฺทฺรจฺฉวี ปิฏฺฐจิกณฺณกั อลฺลึนา โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข
อหิ สารีปฺตฺต วจฺจ วา มุตฺตํ วา กริสฺสึสามิติ ตตฺถเอว อวฺกฺขุไซ
ปฺปตามิ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหิ สารีปฺตฺต ตเมว
กายิ อสฺสาเสนฺโต ปาณินา กตฺตานิ อนนฺมชฺชามิ ฯ ตสฺส มยฺหิ
สารีปฺตฺต ปาณินา กตฺตานิ อนนฺมชฺชโต ปฺุตฺติมุลานิ โลมานิ กายสฺมา
ปฺปตฺนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ

[๑๘๖] สนฺติ โข ปน สารีปฺตฺต เอเก สมณฺพฺราหฺมณฺณา
เอวฺวาทฺธิโน เอวฺทฺธิญฺจโน อหาเรน สฺทฺธิติ ฯ เต เอวมฺหาสิ
มฺกุเคหิ ยาเปม ฯเปฯ ติเลหิ ยาเปม ฯเปฯ ตณฺฑุเลหิ
ยาเปมาติ ฯ เต ตณฺฑุลมฺปิ ขาทนฺติ ตณฺฑุลจฺฉณฺณมฺปิ ขาทนฺติ
ตณฺฑุโลทกมฺปิ ปิวนฺติ อนนฺกวิหิตมฺปิ ตณฺฑุลวิกตี ปฺริญฺญชฺชนฺติ ฯ
อภิชานามิ โข ปนาหิ สารีปฺตฺต เอกัเยว ตณฺฑุลํ อหาริ อหาริตา ฯ
สฺยา โข ปน เต สารีปฺตฺต เอวมฺสุส มหา นฺนฺ เตน สมเยน
ตณฺฑุโล อโหสีติ ฯ น โข ปเนตํ สารีปฺตฺต เอวํ ทญฺจพฺพํ ฯ
ตทาปี เอตปฺโรเมเยว ตณฺฑุโล อโหสี เสยฺยถาปี เอตฺรหิ ฯ ตสฺส
มยฺหิ สารีปฺตฺต เอกัเยว ตณฺฑุลํ อหาริ อหารยโต

อหิมตตกสิมานัน ปโตโต กาโย โหติ ฯ เสยฺยถาปี นาม อาสีติกปพฺพานิ
วา กภาพพฺพานิ วา เอวเมวสุสุ เม องคปจฺจกานิ ภวนฺติ
ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม โอฏฺฐปทํ ฯเปฯ โหติ
ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม วฏฺฏฺณาวพี ฯเปฯ
ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม ชรสาทาย ฯเปฯ เสยฺยถาปี
นาม คมฺภีเร ฯเปฯ เสยฺยถาปี นาม ติตฺติกาลาพุ ฯเปฯ
โส โข อหํ สาริปฺุตต อฺทฺรจฺฉวี ฯเปฯ โส โข อหํ สาริปฺุตต วจฺจ
วา ฯเปฯ โส โข อหํ สาริปฺุตต ตเมว กายํ ฯเปฯ กายสุมา
ปฺปตฺนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ ตายปี โข อหํ สาริปฺุตต อริยาย
ตาย ปฏฺิพฺทาย ตาย ทฺกฺกรการิกาย นาชฺฉคฺคมี อฺคฺตฺริ มนฺุสฺสชฺชมา
อลมฺริยณณทฺสฺสนวิเสสํ ตํ กิสฺส เหตุ อิมิสฺสาเยว อริยาย
ปฺลฺณาย อนฺธิคมา ยายํ อริยา ปฺลฺณา อธิคตา อริยา นิยฺยานิกา
นิยฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทฺกฺขกฺขยาย ฯ

[๑๘๖] สนฺติ โข ปน สาริปฺุตต เอเก สมนฺพฺราหฺมณา เอวฺวาทีโน
เอวฺทิกฺกุจฺฉิโน สํสาเรณ สุทฺธิติ ฯ น โข ปเนโส สาริปฺุตต สํสาโร
สุลภโรโป โย มยา อสฺสริตฺตปฺพุโพ อิมินา ทีเมณ อทฺธฺนา อลฺลตฺร
สุทฺธฺวาเสหิ เทเวหิ สุทฺธฺวาเส จาหํ สาริปฺุตต เทเว สํสเรยฺย
นยิมํ โลกํ ปฺน อากฺจฺเจยฺย ฯ

[๑๘๗] สนฺติ โข ปน สาริปฺุตต เอเก สมนฺพฺราหฺมณา
เอวฺวาทีโน เอวฺทิกฺกุจฺฉิโน อฺปฺปตฺติยา สุทฺธิติ ฯ น โข ปเนสา

สาริปุตต อุปตติ สุลกรูปา ยา มยา อนุปปนุนปุพพา อิมินา
ทีเเมน อทฐนา อณตฺตร สุตฺทาวาเสหิ เทเวหิ สุตฺทาวาเส จาหิ
สาริปุตต เทเว อุปฺชเชยฺย นยิมิ โลกั ปฺน อากฺขณฺยํ ฯ

[๑๘๕] สนฺติ โข ปน สาริปุตต เอเก สมณพฺรหฺมณา
เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขจฺจิโน อวาเสน สุตฺตึติ ฯ น โข ปเนโส
สาริปุตต อวาโส สุลกรูโป โย มยา อนุวฏฺฐปฺพุโป อิมินา
ทีเเมน อทฐนา อณตฺตร สุตฺทาวาเสหิ เทเวหิ สุตฺทาวาเส จาหิ
สาริปุตต เทเว อวาเสยฺย นยิมิ โลกั ปฺน อากฺขณฺยํ ฯ

[๑๘๖] สนฺติ โข ปน สาริปุตต เอเก สมณพฺรหฺมณา
เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขจฺจิโน ยลฺลเณน สุตฺตึติ ฯ น โข ปเนโส
สาริปุตต ยลฺโล สุลกรูโป โย มยา อยฺยฏฺฐปฺพุโป อิมินา ทีเเมน
อทฐนา ตลฺลจ โข รลฺลณา วา สตา ขคฺคฺติเยน มุทฺทาวสิตฺเตน
พฺรหฺมณฺเณน วา มหาสาเลน ฯ

[๑๘๗] สนฺติ โข ปน สาริปุตต เอเก สมณพฺรหฺมณา
เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขจฺจิโน อคฺคิปปาริจฺจียาย สุตฺตึติ ฯ น โข ปเนโส
สาริปุตต อคฺคิ สุลกรูโป โย มยา อปริจฺจณฺณปฺพุโป อิมินา ทีเเมน
อทฐนา ตลฺลจ โข รลฺลณา วา สตา ขคฺคฺติเยน มุทฺทาวสิตฺเตน
พฺรหฺมณฺเณน วา มหาสาเลน ฯ

[๑๘๘] สนฺติ โข ปน สาริปุตต เอเก สมณพฺรหฺมณา
เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขจฺจิโน ยาวเทวายิ ภาวึ ปุริโส ททโร โหติ

ยฺวา สฺสุกาพเกโส ภเทรณ โยพฺพเนน สมฺนฺนาคโต ปจฺเมน
วยสา ตาวเทว ปฺรเมณ ปณฺญาเวยฺยตฺติเยน สมฺนฺนาคโต โหติ
ยโต จ โข อัย ภวํ ปุริโส ชินฺโณ โหติ วุฑฺฒิโก มหฺลลโก
อทฺธคโต วโย อนุปฺปตฺโต อสีติโก วา นวฺติโก วา วสฺสสฺติโก
วา ชาติยา อถ ตมฺหา ปณฺญาเวยฺยตฺติยา ปรีหายตีติ ฯ น
โฆ ปเนตํ สารีปฺตฺต เอวํ ทญฺจพฺพิ ฯ อหํ โฆ ปน สารีปฺตฺต
เอตฺรหิ ชินฺโณ วุฑฺฒิโก มหฺลลโก อทฺธคโต วโย อนุปฺปตฺโต
อสีติโก เม วโย วตฺตติ ฯ อิธสฺสุ เม สารีปฺตฺต จตฺตารो
สวากา วสฺสสฺตายุกา วสฺสสฺตชีวิโน ปฺรมาย สติยา จ คติยา
จ ธิติยา จ สมฺนฺนาคตา ปฺรเมณ จ ปณฺญาเวยฺยตฺติเยน เสยฺยถาปี
สารีปฺตฺต ทพฺพทฺธมฺโม ฌนฺนุคฺคโห สิถฺติโก กตฺตฺโต กคฺคฺปาสโน
ลหฺนุเกน อสเนน อปฺปกสิเรเนว ติริยํ ตาลจฺฉายํ อติปาเตยฺย
เอวํ อธิมตฺตสฺติมฺนุโต เอวํ อธิมตฺตคฺติมฺนุโต เอวํ อธิมตฺตธิติมฺนุโต
เอวํ ปฺรเมณ ปณฺญาเวยฺยตฺติเยน สมฺนฺนาคตา เต มํ จคฺคฺนํ
สตีปฺญฺจานานํ อุปาทาธุปาทาย ปณฺหํ ปุจฺเจยฺยํ ปุญฺโจ ปุญฺโจ
จําหํ เตสํ พุยากรเยยฺยํ พุยากรคฺคจ เม พุยากรโต ชาเรยฺยํ น
จ มํ ทฺติยํ อุตฺตริ ปุญฺเจยฺยํ อณฺณตฺร อสีติ ปีต ขายิต สಾಯิตา
อณฺณตฺร อจฺจารปฺสฺสาวกมฺมา อณฺณตฺร นิตฺทาทกิลมถปฺปฏิวิโนทนา
อปริยาทินฺนาเยวสฺส สารีปฺตฺต ตถาคตฺสฺส ฌมฺมเทสนา อปริยาทินฺนํ-
เยวสฺส ตถาคตฺสฺส ฌมฺมปทฺพฺยชฺฉนํ อปริยาทินฺนํเยวสฺส ตถาคตฺสฺส

ปณหาปฏิภานั ๑ อถ เม เต จตุตาโร สาวกา วสุสตายกา
วสุสตชีวินอ วสุสตสสุ อจฺยเณ กาลิ กเรยฺย ๑ มณฺจเณ
เจปิ มั สาริปุตฺต ปรีหริสฺสถ เนวตฺถิ ตถาคตฺส
ปณฺณาเวยฺยตฺถิยสฺส อณฺณตฺตํ ๑ ยิ โข ตั สาริปุตฺต สมฺมา
วทฺมาโน วเทยฺย อสมฺโมหธฺโม สตฺโต โลเก อุปฺปนฺโน
พฺหุชนหิตาย พฺหุชนสฺขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สฺขาย
เทวมนฺุสฺสานนฺฺติ ๑ มเมว ตั สมฺมา วทฺมาโน วเทยฺย
อสมฺโมหธฺโม สตฺโต โลเก อุปฺปนฺโน พฺหุชนหิตาย พฺหุชนสฺขาย
โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สฺขาย เทวมนฺุสฺสานนฺฺติ ๑๐

[๑๕๓] เตน โข ปน สมเณน อายสฺมา นาคสมฺมาโล ภควโต
ปิฎฺจิติ โหติ ภควนฺฺต วิชฺยมาโน ๑ อถ โข อายสฺมา
นาคสมฺมาโล ภควนฺฺต เอตทโวจ อจฺจริยิ ภนฺฺเต อพฺุฏฺติ ภนฺฺเต
อปิจ เม ภนฺฺเต อิมิ ธมฺมปรียาธิ สุตฺวา โลมานิ หฏฺฐานิ โโก
นามายิ ภนฺฺเต ธมฺมปรียาโยติ ๑ ตสฺมาติห ตฺวํ นาคสมฺมาล อิมิ
ธมฺมปรียาธิ โลมหิสนปรียาโยเตว นั ชาเรหิติ ๑

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา นาคสมฺมาโล ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺฺติ ๑

มหาสิหนาทสฺสุตฺตํ นิฎฺฐิตํ ทฺติยิ ๑

มหาทักขกษนุทธสุตต์

[๑๕๔] เอวมเม สุตฺติ เอกัง สมยั ภควา สวตฺถิยั วิหฺรติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสุส อารามเ ฯ อถ โข สมพฺพหุลา ภิกฺขุ
ปฺพุพฺพหุสมยั นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย สวตฺถิ ปิณฑาย
ปาวิสีสุ ฯ อถ โข เตสั ภิกฺขุณั เอตทโหสิ อติปฺปโค โข
ตาว สวตฺถิยั ปิณฑาย จริตุํ ยนฺนุน มยั เยน อลฺลตติตฺถิยานั
ปริพฺพาชกานั อารามเ เตนฺอุปสงฺกเมยฺยามาติ ฯ อถ โข เต
ภิกฺขุ เยน อลฺลตติตฺถิยานั ปริพฺพาชกานั อารามเ เตนฺอุปสงฺกมีสุ
อุปสงฺกมิตฺวา เตหิ อลฺลตติตฺถิเยหิ ปริพฺพาชเกหิ สทฺธิ สมมโหตีสุ
สมมโหนิยั กถั สาราณิยั วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตฺติ นิสีทึสุ ฯ
เอกมฺนตฺติ นิสินฺเน โข เต ภิกฺขุ เต อลฺลตติตฺถิยา ปริพฺพาชกา
เอตทโวจฺจุ สมโณ อวฺวโส โคตโม กามานั ปริลฺลณั ปฺลฺลนาเปติ
มยฺมปิ กามานั ปริลฺลณั ปฺลฺลนาเปม สมโณ อวฺวโส โคตโม
รฺูปานั ปริลฺลณั ปฺลฺลนาเปติ มยฺมปิ รฺูปานั ปริลฺลณั ปฺลฺลนาเปม
สมโณ อวฺวโส โคตโม เวทนานั ปริลฺลณั ปฺลฺลนาเปติ มยฺมปิ
เวทนานั ปริลฺลณั ปฺลฺลนาเปม อิทฺ โน อวฺวโส โก วิเสโส โก
อธิปฺปาโย ก็ นานาภรณั สมณฺนสฺส วา โคตมฺนสฺส อมฺหากั วา
ยทิตฺ ฐมฺมเทสฺนาย วา ฐมฺมเทสฺนั อฺนุสาสฺนินิยา วา อฺนุสาสฺนินฺนิติ ฯ
อถ โข เต ภิกฺขุ เตสั อลฺลตติตฺถิยานั ปริพฺพาชกานั ภาสิตั

เนว อภินนุทีสุ นปปฏิโกโกสีสุ อนภินนุทีตวา อปปฏิโกโกสีตวา
อุฏฐายาสนา ปกุกมீสุ ภควโต สนุติเก เอตสส ภาสิตสส อตุถั
อาชานิสฺสามาติ ฯ

[๑๕๕] อถ โข เต ภิกขุ สวตฺถึยฺย ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจนาภตฺตํ
ปิณฺฑทปาทปฏิกุกนฺตา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมீสุ อุปสงฺกमितฺวา
ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทีสุ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสินฺนา
โฆ เต ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจฺจุ อีธ มยฺ ภนฺเต ปุพฺพณฺ्हสมยฺ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย สวตฺถึยฺย ปิณฺฑทาย ปวิสิมฺห เตสนฺโน
ภนฺเต อมฺหากํ เอตทโหสิ อติปปโค โฆ ตาว สวตฺถึยฺย ปิณฺฑทาย
จริตุํ ยนฺนฺน มยฺ เยน อลฺลติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ อาราโม
เตนฺอุปสงฺกเมยฺยามาติ ฯ อถ โข มยฺ ภนฺเต เยน อลฺลติตฺถิยานํ
ปริพฺพาชกานํ อาราโม เตนฺอุปสงฺกมิมฺห อุปสงฺกमितฺวา เตหิ
อลฺลติตฺถิเยหิ ปริพฺพาชเกหิ สทฺธี สมฺโมทิมฺห สมฺโมทนียํ กถํ
सारณียํ วิตฺติสวเรตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทิมฺห ฯ เอกมฺนฺตํ นิสินฺเน
โฆ อเมห ภนฺเต เต อลฺลติตฺถิยา ปริพฺพาชกา เอตทโวจฺจุ
สมฺโณ อาวุโส โคตโม กามานํ ปริลฺลํ ปฺลฺลาเปติ มยฺมฺปิ
กามานํ ปริลฺลํ ปฺลฺลาเปม สมฺโณ อาวุโส โคตโม รุปานํ
ปริลฺลํ ปฺลฺลาเปติ มยฺมฺปิ รุปานํ ปริลฺลํ ปฺลฺลาเปม สมฺโณ
อาวุโส โคตโม เวทนานํ ปริลฺลํ ปฺลฺลาเปติ มยฺมฺปิ เวทนานํ
ปริลฺลํ ปฺลฺลาเปม อีธ โน อาวุโส โก วิเสโส โก อธิปปาโย กิ

นานากรณ์ สมณสุส วา โคตมสุส อมหากั วา ยทิทั ชมฺมเทสนาย วา
ชมฺมเทสนั อนุสาสนิยา วา อนุสาสนินฺติ ฯ อถ โข มยั ภนฺเต เตสั
อณฺตติตฺติยานั ปริพฺพาชกานั ภาสีตึ เนว อภินฺนุทิมฺห นปฺปฏิกฺโกสิมฺห
อนภินฺนุทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกมิมฺห ภควโต
สนฺตึเก เอตฺตสฺส ภาสีตฺตสฺส อตฺถึ อาชานิสฺสามาติ ฯ

[๑๕๖] เอวํวาทิโน ภิกฺขเว อณฺตติตฺติยา ปริพฺพาชกา
เอวมสฺสุ วจฺนียา โก ปนาวุโส กามานั อสฺสาโท โก อาทินโว
กึ นิสฺสรณั โก รูปานั อสฺสาโท โก อาทินโว กึ นิสฺสรณั
โก เวทนานั อสฺสาโท โก อาทินโว กึ นิสฺสรณฺนฺติ ฯ เอว
ปฏฺฐา ภิกฺขเว อณฺตติตฺติยา ปริพฺพาชกา น เจว สมฺปายิสฺสนฺติ
อตุตฺตริณฺจ วิมาตึ อาปชฺชิสฺสนฺติ ตึ กิสฺส เหตุ ยถาตึ ภิกฺขเว
อวิสยสฺมี ฯ นาหนตึ ภิกฺขเว ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก
สพฺรหฺมเก สสฺสมณฺพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย โย อิมสั
ปฺลฺหานั เวยฺยากรณฺน จิตฺตึ อาราเชยฺย อณฺตตฺร ตถาคเตน
วา ตถาคตฺสาวเกน วา อิตฺโต วา ปน สุตฺวา ฯ

[๑๕๗] โก จ ภิกฺขเว กามานั อสฺสาโท ฯ ปฺลฺจิมฺ ภิกฺขเว
กามคฺฉา กตเม ปฺลฺจ จกฺขุวิณฺเณยฺยา รูปา อิกฺขฺจา กนฺตา
มฺนาปา ปิยฺรูปา กามฺปสฺสฺหิตา รชฺนียา โสตฺวิณฺเณยฺยา สทฺททา ...
ฉานวิณฺเณยฺยา คนฺธา ... ชิวฺหาวิณฺเณยฺยา รสา ... กายวิณฺเณยฺยา
โผฏฺฐพฺพา อิกฺขฺจา กนฺตา มฺนาปา ปิยฺรูปา กามฺปสฺสฺหิตา รชฺนียา

อิม โข ภิกขเว ปญจ กามคฺฉา ฯ ยั โข ภิกขเว อิม ปญจ
กามคฺฉเ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ สฺขั โสมนสฺสั อัย กามานั อสฺสาโท ฯ

[๑๕๘] โโก จ ภิกขเว กามานั อาทีนโว ฯ อธิ ภิกขเว
กฺลปฺตฺโต เยน สิปฺปญฺจานน ๑ ชีวิกั กปฺเปติ ยถิ มุทฺธาย ยถิ
คณฺนาย ยถิ สงฺขานน ยถิ กสิยา ยถิ วณฺชิชฺชาย ยถิ โครกฺขน
ยถิ อิสฺสตุเถน ยถิ ราชโปริเสน ยถิ สิปฺปญฺจตเรน สีสฺส
ปรกฺขโต อุนฺหสฺส ปรกฺขโต ทํสมกสฺวาตตปฺสิริสฺสพสมฺพสฺเสหิ
ริสฺสมานโน ชุปฺปิปาสา ย มียฺยมานโน ๒ อยมฺปิ ภิกขเว กามานั
อาทีนโว สนฺทิกฺขิโก ทฺกขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิตานั กามาธิกรณั
กามานเมว เหตุ ฯ ตสฺส เจ ภิกขเว กฺลปฺตฺตสฺส เอวํ
อฺกฺขหโต อฺกฺกโต วายมโต เต โภคา นากินิปฺพชฺชนฺติ โส โสจติ
กิลมฺติ ปรีเทวติ อฺรตฺตาฬิ กนฺทติ สมฺโมหํ อापฺชฺชติ โมฆํ
วต เม อฺกฺขจัน อฬโล วต เม วายาโมติ อยมฺปิ ภิกขเว
กามานั อาทีนโว สนฺทิกฺขิโก ทฺกขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิตานั
กามาธิกรณั กามานเมว เหตุ ฯ ตสฺส เจ ภิกขเว กฺลปฺตฺตสฺส
เอวํ อฺกฺขหโต อฺกฺกโต วายมโต เต โภคา อากินิปฺพชฺชนฺติ โส
เตสํ โภคานั อารกฺขาธิกรณั ทฺกขั โทมนสฺสั ปฏิสฺสเวเทติ ฯ กินฺติ
เต ๓ โภเค เนว ราชานโน หเรยฺยํ น โจรา หเรยฺยํ น อคฺคิ
จฺหายฺย น อฺทกั วหายฺย น อปฺปิยา ทายาทา หเรยฺยุนฺติ ฯ
#๑ สี่. ม. สิปฺปญฺจานน ฯ ๒ สี่. ม. ย. มียฺยมานโน ฯ ๓ ม. ย. เม ฯ

ตสฺส เอวํ อารกฺขโต โคปฺยโต เต โภเก ราชานो วา หรฺนติ
โจรา วา หรฺนติ อคฺคิ วา ทฺหติ อุทกํ วา วฺหติ อปฺปิยา
ทายาทา วา หรฺนติ โส โสจติ กิลฺมติ ปรีเทวติ อฺรตฺตทาพี
กนฺทติ สฺมโมหํ อापชฺชติ ยมฺปิ เม อโหสิ ตมฺปิ โน นตฺถิติ
อยมฺปิ ภิกฺขเว กามานํ อาทินฺโว สฺนฺทิจฺจโก ทฺกฺขกฺขนฺโห กามเหตุ
กามนิตานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ๑ ปฺน จปรํ
ภิกฺขเว กามเหตุ กามนิตานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ
ราชานोปี ราชูหิ วิวทฺนติ ขตฺติยาปี ขตฺติเยหิ วิวทฺนติ พฺราหฺมณฺยาปี
พฺราหฺมณฺเหหิ วิวทฺนติ คหปฺตีปี คหปฺตีหิ วิวทฺนติ มาตาปี ปฺตฺเตน
วิวทฺติ ปฺตฺโตปี มาตรา วิวทฺติ ปีตาปี ปฺตฺเตน วิวทฺติ ปฺตฺโตปี
ปีตรา วิวทฺติ ภาตาปี ภาตรา วิวทฺติ ภาตาปี ภคินฺยา วิวทฺติ(
ภคินีปี ภาตรา วิวทฺติ สหาโยปี สหาเยน วิวทฺติ เต ตตฺถ
กลหฺวิคฺคหฺวิวทาปฺนฺนา อณฺณมณฺณํ ปาณฺหิปี อฺปกฺกมฺนฺติ เสทฺทฺทฺหิปี
อฺปกฺกมฺนฺติ ทณฺเทหิปี อฺปกฺกมฺนฺติ สตฺเถหิปี อฺปกฺกมฺนฺติ เต
ตตฺถ มรณฺมฺปิ นิกฺคจฺจนฺติ มรณฺมตฺตมฺปิ ทฺกฺขํ อยมฺปิ ภิกฺขเว
กามานํ อาทินฺโว สฺนฺทิจฺจโก ทฺกฺขกฺขนฺโห กามเหตุ กามนิตานํ
กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ๑ ปฺน จปรํ ภิกฺขเว กามเหตุ
กามนิตานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ อสิจฺมมํ คเหตุวา
ธฺนฺกฺลาปํ สฺนฺนยฺหิตฺวา อฺกฺโตพฺยุพฺหํ ๑ สงฺคามํ ปกฺขนฺทฺนติ อฺสุสฺสี
#๑ สී. ม. ยฺ. อฺกฺโตวฺยฺพฺหํ ๑

ขิปปมานาสฺ สุตตีสฺสปี ขิปปมานาสฺ อสึสฺสปี วิชฺโชตลนฺเตสฺ เต ตตฺถ
อุสฺสฺสปี วิชฺฌนฺติ สุตฺตียาปี วิชฺฌนฺติ อสึนาปี สึสฺสึ ฉินฺทนฺติ เต
ตตฺถ มรณฺมปี นิกฺคจฺจนฺติ มรณฺมตฺตมปี ทุกฺขํ อยมปี ภิกฺขเว
กามานํ อาทึนโว สนฺทิกฺกุจฺโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิตานํ
กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ปุณ จปรึ ภิกฺขเว กามเหตุ
กามนิตานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ อสึจฺมมํ คเหตุวา
ชนฺุกลาปี สนฺนยฺหิตฺวา อฏฺฐาวเลปนา ๑ อุปการโย ปกฺขนฺทนฺติ
อุสฺสฺสปี ขิปปมานาสฺ สุตตีสฺสปี ขิปปมานาสฺ อสึสฺสปี วิชฺโชตลนฺเตสฺ
เต ตตฺถ อุสฺสฺสปี วิชฺฌนฺติ สุตฺตียาปี วิชฺฌนฺติ ฉกณฺฎิยาปี ๒
โอสึลฺลจฺจนฺติ อภิวคฺเคนปี โอมทฺทนฺติ อสึนาปี สึสฺสึ ฉินฺทนฺติ เต
ตตฺถ มรณฺมปี นิกฺคจฺจนฺติ มรณฺมตฺตมปี ทุกฺขํ อยมปี ภิกฺขเว
กามานํ อาทึนโว สนฺทิกฺกุจฺโก ทุกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิตานํ
กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ปุณ จปรึ ภิกฺขเว กามเหตุ
กามนิตานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ สนฺธิมปี ฉินฺทนฺติ
นินฺดูโลปมปี หรณฺติ เอกาการิกมปี กโรนฺติ ปรีปนฺเถปี ติกฺกุจฺจนฺติ
ปรทารมปี จจฺจนฺติ ตเมนํ ราชานो คเหตุวา วิวิชานี
กมฺมกรณานิ ๓ การณฺติ กสาหิปี ตาเพนฺติ เวตฺเตหิปี ตาเพนฺติ
อทุตฺตทฺทเกหิปี ตาเพนฺติ หตฺถมปี ฉินฺทนฺติ ปาทมปี ฉินฺทนฺติ
#๑ สึ. ม. ยฺ. อทุทาวเลปนา ฯ ๒ สึ. ยฺ. ปกฺกณฺฎิยา ฯ ม. ฉกณฺกายปี ฯ
#๓ สึ. ยฺ. วิวิชา กมฺมกรณา ฯ ม. วิวิชา กมฺมการณา ฯ

หตุลปาทมปิ ฉินฺทนฺติ กณฺณมปิ ฉินฺทนฺติ นาสมปิ ฉินฺทนฺติ
กณฺณนาสมปิ ฉินฺทนฺติ พิลงฺกถาลิกมปิ กโรนฺติ สงฺขมฺมฺกมปิ
กโรนฺติ ราหุขมปิ กโรนฺติ โชติมาลิกมปิ กโรนฺติ หตุลปชฺโชติกมปิ
กโรนฺติ เอรกวตฺติกมปิ กโรนฺติ จีรกวาสิกมปิ กโรนฺติ
เอณฺเอยกมปิ กโรนฺติ พลิตฺสํสีกมปิ กโรนฺติ กหาปณกมปิ กโรนฺติ
ขารापฏิจฺจนกมปิ กโรนฺติ ปลิมปรีวตฺติกมปิ กโรนฺติ ปลาลปีจกมปิ
กโรนฺติ ตตฺเตนปิ เตเลน โอสถฺยจฺนฺติ สุนฺเขหิปี ขาทาเปนฺติ
ชีวนฺตมปิ สฺวเล อุตฺตาสนฺติ อสิฺนปิ สีสํ ฉินฺทนฺติ เต ตตฺถ
มรณมปิ นิกฺคจฺนฺติ มรณมตฺตมปิ ทุกฺขํ อยมปิ ภิกฺขเว
กามานํ อาทินฺโว สนฺทิกฺกโโก ทุกฺขกฺขนฺโห กามเหตุ กามนิตานํ
กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ ปุณ จปรี ภิกฺขเว กามเหตุ
กามนิตานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ กาเยน ทฺวจฺจิตฺติ จรฺนฺติ
วาจาย ทฺวจฺจิตฺติ จรฺนฺติ มนฺสา ทฺวจฺจิตฺติ จรฺนฺติ เต กาเยน
ทฺวจฺจิตฺติ จริตฺวา วาจาย ทฺวจฺจิตฺติ จริตฺวา มนฺสา ทฺวจฺจิตฺติ จริตฺวา
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ ทฺกคฺคิ วิณีปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺชนฺติ
อยมปิ ภิกฺขเว กามานํ อาทินฺโว สมฺปฺราโยโก ทุกฺขกฺขนฺโห
กามเหตุ กามนิตานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ

[๑๕๕] กิณฺจ ภิกฺขเว กามานํ นิสฺสรณํ ฯ โย โข ภิกฺขเว
กามสฺส จฺนฺทรากวินโย จฺนฺทรากปฺปหานํ อิทํ กามานํ นิสฺสรณํ ฯ

[๒๐๐] เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณฺา วา พุราหุมนฺา วา

เอวี่ กามานั อสุสาทญจ อสุสาทโต อาทีนวลจ อาทีนวโต
นิสุสรณญจ นิสุสรณโต ยถาภูตัง นปฺปชานนฺติ เต วต สามั
วา กามे परिชานิสฺสนฺติ ปริ วา ตถตฺตาย समाทเปสฺสนฺติ
ยถาปฏิปนฺโน กามे परिชานิสฺสตีติ เนตัง จานัน วิชฺชติ ฯ ये ज्ञे
गेहि गिग्खवे समणा वा पुराहुमणा वा एवँ गामानँ अस्सात्थज
अस्सात्थो आतीनवलज आतीनवो निस्सरणज निस्सरणो यथाहुतं
पचानन्ति ते वत्ता सामँ वा कामे परिचानिसฺसन्ति परि वात्तत्तय
समात्थेस्सन्ति यथाปฏิपन्नो कामे परिचानिस्सीति जानमेत्ति विचिच्छति ฯ

[๒๐๑] โก จ गिग्खवे रुपानँ अस्सात्थो ฯ सेय्यथापि गिग्खवे
चत्थियणญजा वा पुराहुमणญญजा वा कल्पत्तिणญजा वा
पणฺณस्वस्सुत्थेतฺติกา वा सोप्पस्वस्सुत्थेतฺติกา वा नात्तिथिमा नात्तिस्स
นาत्तिगिสา नात्तिญฺญา नात्तिกาพิกา ๑ नाज्जोत्तात्ता प्रमा सा गिग्खवे
त्तस्सुमी समये सुगा वणฺณनिपात्ति ฯ एवँ गणत्तेत्ति २ १ यँ ज्ञे गिग्खवे
सुगँ वणฺณनिगँ पण्णिज्ज उप्पचिच्छत्ति सुग्गँ सोमनस्सुत्तिं ओयँ रुपानँ
अस्सात्थो ฯ

[๒๐๒] โก จ गिग्खवे रुपानँ आतीनवो ฯ อธิ गिग्खवेत्तमेव
ภคिणीं पस्सेय्ये अपเรण समयेण อस्सीत्तिं वा นวत्तिं वा वस्सत्तिं
वा ชาत्ติया चिณฺณं โคปาณสิवग्गँ โภक्कั त्थนฺทปรายัน पवेธमानं
คจฺจนฺตี आत्तरँ คตโยพพन्नं ขณฺฑทन्नฺตี पत्तिเกत्ति วิญ्ञัน ขลत्तित्ति
वल्लินं ตिलกาหत्तคत्तं ฯ ตं गी मणฺणญจ गिग्खवे या पुरिमा सुगा
#๑ ม. นาत्ติกาพิ ฯ ๒ ม. ย. อิตฺติสฺสทฺโท นตฺติ ฯ อิตฺโต ปาจปทံปี อีत्ติสเมว ฯ

วณณนิภา สา อนนฺตรหิตา อาทีนโว ปาตุญฺโตะติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ ฯ
อัย ๑ ภิภฺขเว รุปรานํ อาทีนโว ฯ ปุณฺ จปรึ ภิภฺขเว ตเมว ฆคินี
ปสฺสเสยฺย อาพาธิกั ทุกฺขิตํ พาพฺพหคิตานํ สเก มุตฺตกริเส ปลปิพนํ
เสมานํ อญฺเฬหิ วุฏฺฐาปิยมานํ อญฺเฬหิ สมฺปเวสียมานํ ๒ ฯ ตํ
กั มลฺลลถ ภิภฺขเว ยา ปุริมา สุภา วณณนิภา สา อนนฺตรหิตา
อาทีนโว ปาตุญฺโตะติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ ฯ อยมฺปิ ภิภฺขเว รุปรานํ
อาทีนโว ฯ ปุณฺ จปรึ ภิภฺขเว ตเมว ฆคินี ปสฺสเสยฺย สริริ
สิวติกาย ฆทฺทิตํ เอกาหมตํ วา ทฺวิหมตํ วา ตีหมตํ วา
อุทฺฐมาตกั วา วินีลกั วิปฺพพฺกชาตํ ฯ ตํ กั มลฺลลถ ภิภฺขเว ยา
ปุริมา สุภา วณณนิภา สา อนนฺตรหิตา อาทีนโว ปาตุญฺโตะติ ฯ
เอวํ ฆนฺเตติ ฯ อยมฺปิ ภิภฺขเว รุปรานํ อาทีนโว ฯ ปุณฺ จปรึ
ภิภฺขเว ตเมว ฆคินี ปสฺสเสยฺย สริริ สิวติกาย ฆทฺทิตํ กาเกหิ
วา ขชฺชมานํ คิษฺฌเอหิ วา ขชฺชมานํ กุลเลหิ วา ขชฺชมานํ สุวานเอหิ
วา ขชฺชมานํ สิงฺคาเลหิ วา ขชฺชมานํ วิวิเชหิ วา ปาณกชาติเกหิ
ขชฺชมานํ ฯ ตํ กั มลฺลลถ ภิภฺขเว ยา ปุริมา สุภา วณณนิภา
สา อนนฺตรหิตา อาทีนโว ปาตุญฺโตะติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ ฯ อยมฺปิ
ภิภฺขเว รุปรานํ อาทีนโว ฯ ปุณฺ จปรึ ภิภฺขเว ตเมว ฆคินี
ปสฺสเสยฺย สริริ สิวติกาย ฆทฺทิตํ อญฺจิกสงฺขลิกั สมํสโลหิตํ นฺหารุ-
สมฺพนฺธํ ฯเปฯ อญฺจิกสงฺขลิกั นิมนํสโลหิตมกฺขิตํ นฺหารุสมฺพนฺธํ
#๑ ม. ยฺ. อยมฺปิ ฯ ๒ ม. ยฺ. สัเวสียมานนฺติ ทิสฺสติ ฯ

ฯเปฯ อฏฺจิกสงฺขลิกั อปคตมัสโลหิตั นุหารุสมฺพนุชั ฯเปฯ อฏฺจิกานิ
อปคตานุหารุสมฺพนุชานิ ๑ ทิสาวิทิสา วิกฺขิตฺตานิ อณฺเณน หตฺถฏฺจิกั
อณฺเณน ปาทฏฺจิกั [๒] อณฺเณน ชงฺฆฏฺจิกั อณฺเณน อูรฺฏฺจิกั อณฺเณน
กฏฺจิกั อณฺเณน ปิฏฺจิกณฺฏกฏฺจิกั อณฺเณน ผาสฺกฏฺจิกั อณฺเณน
อูรฺฏฺจิกั อณฺเณน พาทุฏฺจิกั อณฺเณน อัสฏฺจิกั อณฺเณน คีวฏฺจิกั
อณฺเณน หนุฏฺจิกั อณฺเณน ทนฺตฏฺจิกั อณฺเณน สีสกฺกฺหาหิ ฯ ตั
ก็ มลฺลถ ภิภฺขเว ยา ปุริมา สฺภา วณฺณนิภา สว อนฺตรหิตา
อาทินโว ปาตุฏฺโตติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ ฯ อยมฺปิ ภิภฺขเว รุปานั
อาทินโว ฯ ปุณ จปฺริ ภิภฺขเว ตเมว ภคินิ ปสฺเสยฺย สรีริ
สีวลิกาย นทฺทิตั อฏฺจิกานิ เสตานิ สงฺขวณฺณูปนิภานิ ฯเปฯ
อฏฺจิกานิ ปุณฺชกิตานิ เตโรวสฺสิกานิ ฯเปฯ อฏฺจิกานิ ปุตฺตินิ
จณฺณกษานานิ ฯ ตั ก็ มลฺลถ ภิภฺขเว ยา ปุริมา สฺภา
วณฺณนิภา สว อนฺตรหิตา อาทินโว ปาตุฏฺโตติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ ฯ
อยมฺปิ ภิภฺขเว รุปานั อาทินโว ฯ

[๒๐๓] กิลฺจ ภิภฺขเว รุปานั นิสฺสรณั ฯ โย ภิภฺขเว รุเปสฺ
ณฺทรากวินโย ณฺทรากปฺปหานั อิทํ รุปานั นิสฺสรณั ฯ

[๒๐๔] เย หิ เกจิ ภิภฺขเว สมณฺวา วา พุราหฺมณฺวา วา เอวํ
รุปานั อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทินวญฺจ อาทินวโต นิสฺสรณญฺจ
นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ เต วต สามั วา รุเป
ปริชานิสฺสนฺติ ปฺริ วา ตถตฺตตาย สมมาทเปสฺสนฺติ ยถาปฺปฏิปฺนฺโน รุเป
#๑ ม. ย. อปคตสมฺพนุชานิ ฯ ๒ ม. อณฺเณน โคปฺผกฏฺจิกั ฯ

ปริชานิสฺสตีติ เนตฺติ จานํ วิชฺชติ ฯ เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว
สมณฺหา วา พุราหุมนฺหา วา เอวํ รูปานํ อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต
อาทีนฺวญฺจ อาทีนฺวโต นิสฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถากุตฺตํ ปชานนฺตุ
เต วต สามี วา รูปे परिชานิสฺสนฺตุ ปรี วา ตถตฺตตาย
สมาทเปสฺสนฺตุ ยถาปฏิปนฺโน รูปे परिชานิสฺสตีติ จานเมตฺติ วิชฺชติ ฯ

[๒๐๕] โโก จ ภิกฺขเว เวทนานํ อสฺสาโท ฯ อิธ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ สวิตกุกํ สวิจาร์
วิเวกขํ ปีตีสฺขํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ ยสฺมี สมเย
ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ สวิตกุกํ
สวิจาร์ วิเวกขํ ปีตีสฺขํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ เนว ตสฺมี
สมเย อตฺตพฺยาพาธายปี เจเตติ น ปฺรพฺยาพาธายปี เจเตติ น
อุภยพฺยาพาธายปี เจเตติ อพฺยาปชฺฌมฺเยว ตสฺมี สมเย เวทนํ เวเทติ
อพฺยาปชฺฌปฺรมาหํ ภิกฺขเว เวทนานํ อสฺสาทํ วทามิ ฯ ปฺนุ จปรี
ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตกุกวิจารานํ รูปสมฺมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส
เอโกทิภาวํ อวิตกุกํ อวิจาร์ สมาริขํ ปีตีสฺขํ ทฺุติยํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ ยสฺมี สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตกุกวิจารานํ
รูปสมฺมา ฯเปฯ วิหฺรติ เนว ตสฺมี สมเย อตฺตพฺยาพาธายปี
เจเตติ ฯเปฯ เวเทติ อพฺยาปชฺฌปฺรมาหํ ภิกฺขเว เวทนานํ อสฺสาทํ
วทามิ ฯ ปฺนุ จปรี ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปีตียา จ วิราคา อุเปกฺขโก
จ วิหฺรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสฺสเวเทติ ยนฺตํ

อริยา อัจฉินนุติ อุเปกขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยั ฌานั
อุปสมุปชช วิหริติ ฯ ยสุมิ สมเย ภิกขเว ภิกขุ ปัตติยา จ
วิราคา ฯเปฯ วิหริติ เนว ตสุมิ สมเย ฯเปฯ เวเทติ
อพฺยาปชฺฌปรมาหิ ภิกขเว เวทนานั อสฺสาทหิ วทามิ ฯ ปุณ
จปรี ภิกขเว ภิกขุ สุขสฺส จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา
ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानั อตฺถงฺคมา อทฺกฺขมสฺสํ อุเปกฺขา-
สฺติปาริสฺสทฺธี จตฺตถั ฌานั อุปสมุปชช วิหริติ ฯ ยสุมิ สมเย
ภิกขเว ภิกขุ สุขสฺส จ ฯเปฯ วิหริติ เนว ตสุมิ สมเย
อตฺตพฺยาพาธาเยปิ เจเตติ น พรพฺยาพาธาเยปิ เจเตติ น อุภยพฺยาพาธาเยปิ
เจเตติ อพฺยาปชฺฌเยว ตสุมิ สมเย เวทนั เวเทติ
อพฺยาปชฺฌปรมาหิ ภิกขเว เวทนานั อสฺสาทหิ วทามิ ฯ

[๒๐๖] โก จ ภิกขเว เวทนานั อาทีนโว ฯ ยั ภิกขเว
เวทนา อนิจฺจา ทฺกฺขา วิปริณามธฺมา อัย เวทนานั อาทีนโว ฯ

[๒๐๗] กิณฺจ ภิกขเว เวทนานั นิสฺสรณั ฯ โย ภิกขเว
เวทนานั ๑ ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานั อิทฺ เวทนานั นิสฺสรณั ฯ

[๒๐๘] เย หิ เกจิ ภิกขเว สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา
เอว เวทนานั อสฺสาทญฺจ อสฺสาทโต อาทีนฺวญฺจ อาทีนฺวโต
นिसฺสรณญฺจ นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ เต วต สามั
วา เวทนา ๒ ปริชานิสฺสนฺติ ปรี วา ตถตฺตาย สมาทเปสฺสนฺติ๑
ยถาปฺปฏิปฺนโน เวทนา ๓ ปริชานิสฺสตีติ เนตฺ ฌานั วิชฺชติ ฯ เย จ
#๑ ม. ย. เวทนาสุ ฯ ๒-๓ ม. เวทนั ฯ

โฆ เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหุมนว วา เอว เวทนานัน
อสุสาทญจ อสุสาทโต อาทีนวญจ อาทีนวโต นิสฺสรณญจ
นิสฺสรณโต ยถาภูตํ ปชานนฺติ เต วต สามัง วา เวทนา ๑
ปริชานิสฺสนฺติ ปรี วา ตถตฺตาย สมาทเปสฺสนฺติ ยถาปฏิปนฺโน
เวทนา ๒ ปริชานิสฺสตีติ จานเมตํ วิชชตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

มหาทุกฺขกฺขนฺธสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ ฯ

#๑-๒ ม. เวทนี ฯ

อุพพุกขกษนุชสุตต์

[๒๐๕] เอวมเม สุตฺ อํกั สมยั ภควา สกฺเกสุ วิหริติ
กปิถวตฺต
ภควา เตนุปลสฺงกมึ อุปลสฺงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
นึสึทึ ๑ เอกมนฺตํ นึสึนฺโน โข มหานาโม สกฺโก ภควนฺตํ
เอตทวโจ ทึฆรตฺตฺตาหึ ภนฺเต ภควตา เอวั ชมฺมึ เทสึตํ อาชานามึ
โลโก จิตฺตสฺส อุปกฺกึเลโส ทฺโอสฺ จิตฺตสฺส อุปกฺกึเลโส โมโห
จิตฺตสฺส อุปกฺกึเลโสติ ๑ เอวณฺจหาหึ ภนฺเต ภควตา ชมฺมึ เทสึตํ
อาชานามึ โลโก จิตฺตสฺส อุปกฺกึเลโส ทฺโอสฺ จิตฺตสฺส อุปกฺกึเลโส
โมโห จิตฺตสฺส อุปกฺกึเลโสติ ๑ อถ จ ปน เม เอกทา โลภชฺมมาปึ
จิตฺตํ ปรียาทาย ตึฏฺฐนฺติ ทฺโอสฺชฺมมาปึ จิตฺตํ ปรียาทาย ตึฏฺฐนฺติ
โมหชฺมมาปึ จิตฺตํ ปรียาทาย ตึฏฺฐนฺติ ตสฺส มยฺหึ ภนฺเต เอวั
โหติ โกสุ นาม เม ชมฺโม อชฺมตฺตํ อปฺปหึโน เยน เม
เอกทา โลภชฺมมาปึ จิตฺตํ ปรียาทาย ตึฏฺฐนฺติ ทฺโอสฺชฺมมาปึ จิตฺตํ
ปรียาทาย ตึฏฺฐนฺติ โมหชฺมมาปึ จิตฺตํ ปรียาทาย ตึฏฺฐนฺตึติ ๑

[๒๑๐] โส เอว โข เต มหานาม ชมฺโม อชฺมตฺตํ
อปฺปหึโน เยน เต เอกทา โลภชฺมมาปึ จิตฺตํ ปรียาทาย
ตึฏฺฐนฺติ ทฺโอสฺชฺมมาปึ จิตฺตํ ปรียาทาย ตึฏฺฐนฺติ โมหชฺมมาปึ จิตฺตํ
ปรียาทาย ตึฏฺฐนฺติ ๑ โส จ หึ เต มหานาม ชมฺโม อชฺมตฺตํ
ปฺปหึโน อภวิสฺส ๑ น ตฺวํ อการึ อชฺมวเสยฺยาสึ น กาม
ปรึฏฺฐเชยฺยาสึ ๑ ยสฺมา จ โข เต มหานาม โส เอว ชมฺโม
อชฺมตฺตํ อปฺปหึโน ตสฺมา ตฺวํ อการึ อชฺมวสฺสึ กาม ปรีฏฺฐชฺลึ ๑

[๒๑๑] อปฺปสฺสทาทา กามา พหุทฺทฺชา พหุปายาสา อาทินโว
เอตฺถ ภิกฺขุโยติ อิติ เจปี มหานาม อริยสาวกสฺส ยถาภูตํ สมนฺมปฺปณฺณาย
สุทฺธิจฺจุํ โหติ ฯ โส จ อณฺณเตรฺว กามะหิ อณฺณตฺร
อกุสเลหิ ฌมฺเมหิ ปิติสฺสุํ นาทิจฺจุตฺติ อณฺณํ วา ตโต สนฺตตฺร
อถ โข โส เนว ตาว อนาวภูทฺธิ กามะสุ โหติ ฯ ยโต จ โข
มหานาม อริยสาวกสฺส อปฺปสฺสทาทา กามา พหุทฺทฺชา พหุปายาสา
อาทินโว เอตฺถ ภิกฺขุโยติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมนฺมปฺปณฺณาย สุทฺธิจฺจุํ โหติ ฯ
โส จ อณฺณเตรฺว กามะหิ อณฺณตฺร อกุสเลหิ ฌมฺเมหิ ปิติสฺสุํ
อติจฺจุตฺติ อณฺณํ วา ตโต สนฺตตฺร อถ โข โส อนาวภูทฺธิ
กามะสุ โหติ ฯ มยฺหมปิ โข มหานาม ปุพฺเพว สมฺโพธา
อนภิสฺมพฺพุทฺทสฺส โภทิสฺสตฺตสฺเสว สโต อปฺปสฺสทาทา กามา พหุทฺทฺชา
พหุปายาสา อาทินโว เอตฺถ ภิกฺขุโยติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมนฺมปฺปณฺณาย
สุทฺธิจฺจุํ โหติ ฯ โส จ อณฺณเตรฺว กามะหิ อณฺณตฺร
อกุสเลหิ ฌมฺเมหิ ปิติสฺสุํ นาทฺตคฺคมี ๑ อณฺณํ วา ตโต สนฺตตฺร
อถ ขวาทํ เนว ตาว อนาวภูทฺธิ กามะสุ ปจฺจณฺณาสี ฯ ยโต
จ โข เม มหานาม อปฺปสฺสทาทา กามา พหุทฺทฺชา พหุปายาสา
อาทินโว เอตฺถ ภิกฺขุโยติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมนฺมปฺปณฺณาย สุทฺธิจฺจุํ
อโหสิ ฯ โส จ อณฺณเตรฺว กามะหิ อณฺณตฺร อกุสเลหิ ฌมฺเมหิ
ปิติสฺสุํ อชฺตคฺคมี อณฺณณฺจ ตโต สนฺตตฺร อถาทํ อนาวภูทฺธิ
กามะสุ ปจฺจณฺณาสี ฯ

#๑ ม. ย. นาทฺตคฺคมี ฯ

[๒๑๒] โโก จ มหานาม กามานั อสุสาโท ฯ ปณจิเม
มหานาม กามคณา กตเม ปณจ จกขุวิญญะยยา รูปา อัญญา
กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามุปสฺสหิตา รชนียา โสตวิญญะยยา
สทฺทา ... ฆานวิญญะยยา คนฺธา ... ชิวฺหาวิญญะยยา รสา ...
กายวิญญะยยา โผฏฺฐพฺพา อัญญา กนฺตา มนาปา ปิยรูปา กามุปสฺสหิตา
รชนียา อิเม โข มหานาม ปณจ กามคณา ฯ
ยั โข มหานาม อิเม ปณจ กามคฺเณ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สฺขั
โสมนสฺสั อัย กามานั อสุสาโท ฯ

[๒๑๓] โโก จ มหานาม กามานั อาทินโว ฯ อิช มหานาม
กุลปฺตฺโต เยน สิปฺปฏฺฐาเนน ชีวิกั กปฺเปติ ยถิ มุทฺธาย ยถิ
คณฺนาย ยถิ สงฺขาเนน ยถิ กสิยา ยถิ วณฺชิชฺชาย ยถิ โครกฺเขน
ยถิ อิสฺสตุเถน ยถิ ราชโปริเสน ยถิ สิปฺปณฺตเรน สีตสฺส
ปุรฺกขโต อุนฺหสฺส ปุรฺกขโต ทํสมกสฺวาตาคปฺสริสฺสพฺสมฺสเสหิ
ริสฺสมานโน ขุปฺปิปาสา ย มียฺยมาโน อยมฺปิ มหานาม กามานั
อาทินโว สนนฺทิกฺโข กุทฺทกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิตานั กามาธิกรณั
กามานเมว เหตุ ฯ ตสฺส เจ มหานาม กุลปฺตฺตสฺส เอว
อญฺจหโต ฆณฺโต วายมโต เต โภคา นาภินิปฺพชฺชนฺติ โส
โสจติ กิลมติ ปรีเทวติ อฺรตฺตาฬิ กนฺทติ สมฺโมหิ อาปชฺชติ
โมหิ วต เม อญฺจานั อฬโล วต เม วายาโมติ ฯ อยมฺปิ
มหานาม กามานั อาทินโว สนนฺทิกฺโข กุทฺทกฺขนฺโธ กามเหตุ

กามนิทาน กามาธิกรณ์ กามานเมว เหตุ ฯ ตสฺส เจ มหानาม
กุลปุตตสฺส เอว อญฺจหโต ฆฏฺโต วายมโต เต โภคา อภินิพฺพชฺชนฺติ
โส เตสํ โภคานํ อารกฺษาธิกรณ์ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ
ปฏิสฺสเวเทติ กิณฺติ เม โภเค เนว ราชาโน หเรยฺยุ น โจรา
หเรยฺยุ น อคฺคิ ทฺทเหยฺยุ น อุทกํ วเหยฺยุ น อปฺปียา ทายาทา
หเรยฺยุณฺติ ฯ ตสฺส เอว อารกฺขโต โคปฺยโต เต โภเค ราชาโน
วา หรณฺติ โจรา วา หรณฺติ อคฺคิ วา ทฺทติ อุทกํ วา วทติ
อปฺปียา ทายาทา วา หรณฺติ โส โสจติ กิลมฺติ ปริเทวติ อฺรตฺตาพี๔
กนฺทติ สมฺโมหํ อापฺชฺชติ ยมฺปิ เม อโหสิ ตมฺปิ โน นตฺถิติ ฯ
อยมฺปิ มหานาม กามานํ อาทินโว สนฺทิกฺกจิโก ทุกฺขกฺขนฺโธ
กามเหตุ กามนิทาน กามาธิกรณ์ กามานเมว เหตุ ฯ

[๒๑๔] ปุณ จปฺริ มหานาม กามเหตุ กามนิทาน กามาธิกรณ์
กามานเมว เหตุ ราชาโนปี ราชฺหิ วิวทฺตติ ขตฺติยาปี ขตฺติเยหิ
วิวทฺตติ พฺราหฺมณฺยาปี พฺราหฺมณฺเยหิ วิวทฺตติ คหปฺตีปี คหปฺตีหิ
วิวทฺตติ มาตาปี ปุตฺเตน วิวทฺติ ปุตฺโตปี มาตรา วิวทฺติ ปีตาปี
ปุตฺเตน วิวทฺติ ปุตฺโตปี ปีตรา วิวทฺติ ภาตาปี ภาตรา วิวทฺติ
ภาตาปี ภคินฺยา วิวทฺติ ภคินฺยีปี ภาตรา วิวทฺติ สหาโยปี สหาเยน
วิวทฺติ ฯ เต ตตฺถ กลหฺวิกฺคหฺวิวาทาปฺนฺนา อลฺลณฺมณฺลํ ปาณฺธิหิปี
อุปกฺกมฺนฺติ เลทฺทฺทฺหิปี อุปกฺกมฺนฺติ ทณฺเฑหิปี อุปกฺกมฺนฺติ สตฺถเลหิปี
อุปกฺกมฺนฺติ เต ตตฺถ มรณฺมฺปิ นิกฺคจฺจณฺติ มรณฺมตฺตมฺปิ

ทุกขั ๑ อยมปิ महानाम गामान् आतिनवो त्रुखुखनुत्रु
गामहेतु गामनिथानं गामात्रिग्रन्थं गामानमेव हेतु १

[๒๑๕] पुन जप्रि महानाम गामहेतु गामनिथानं गामात्रिग्रन्थं
गामानमेव हेतु असिजमं कहेतुवा ऋगुलापी सनुयुहितुवा अुगुडुतुपुपुहि
सुगुगामं पकुखनुथनुदि १ अुसुसुपी जिपुपुमानेसु सतुत्तिसुपी
जिपुपुमानासु असुसुपी विखुत्रुत्तनुत्तेसु ते ततुत्त अुसुहिपी विखुत्तनुत्ति
सतुत्तियापी विखुत्तनुत्ति असुनापी सिस्तं निनुथनुदि ते ततुत्त मरुत्तमुपी
निकुत्तनुत्ति मरुत्तमुत्तमुपी त्रुखु १ अयमुपी महानाम गामान्
आतिनवो सनुत्तिगुत्तिगु त्रुखुखनुत्रु गामहेतु गामनिथानं गामात्रिग्रन्थं
गामानमेव हेतु १

[๒๑๖] पुन जप्रि महानाम गामहेतु गामनिथानं गामात्रिग्रन्थं
गामानमेव हेतु असिजमं कहेतुवा ऋगुलापी सनुयुहितुवा
अुगुत्तुवलपुना अुपुकारिअु पकुखनुथनुदि १ अुसुसुपी जिपुपुमानेसु सतुत्तिसुपी
जिपुपुमानासु असुसुपी विखुत्रुत्तनुत्तेसु ते ततुत्त अुसुहिपी विखुत्तनुत्ति
सतुत्तियापी विखुत्तनुत्ति ऋगुत्तियापी ॑ अुसुत्तनुत्ति अुगुत्तनुत्ति अुत्तनुत्ति
असुनापी सिस्तं निनुथनुदि ते ततुत्त मरुत्तमुपी निकुत्तनुत्ति मरुत्तमुत्तमुपी
त्रुखु १ अयमुपी महानाम गामान् आतिनवो सनुत्तिगुत्तिगु
त्रुखुखनुत्रु गामहेतु गामनिथानं गामात्रिग्रन्थं गामानमेव हेतु १

[๒๑๗] पुन जप्रि महानाम गामहेतु गामनिथानं गामात्रिग्रन्थं
गामानमेव हेतु सनुत्तिमुपी निनुथनुत्ति निकुत्तनुत्ति हरुत्ति अेकारिगुत्ति
#๑ म. ऋगुत्तनुत्ति १

กโรนฺติ ปนฺเถปิ ติฏฺฐนฺติ ปฺรทารมฺปิ กจฺจนฺติ ตเมนํ
ราชาโน กเหตุวา วิวิชานิ กมฺมกรณานิ การณฺติ ฯ กสาหิปี
ตาเพนฺติ เวตฺเตหิปี ตาเพนฺติ อชฺชตฺตทณฺทเกหิปี ตาเพนฺติ ฯเปฯ
โชนฺติมาติกมฺปิ กโรนฺติ หตฺถปชฺชโชนฺติกมฺปิ กโรนฺติ เอรกฺวตฺตติกมฺปิ
กโรนฺติ จีรกวาสิกมฺปิ กโรนฺติ เอณฺเอยกมฺปิ กโรนฺติ พลิตสมฺสีกมฺปิ
กโรนฺติ กหาปณกมฺปิ กโรนฺติ ขารापฏิจฺจกมฺปิ กโรนฺติ ปลิขปฺลิวตฺตติกมฺปิ
กโรนฺติ ปลาลปีจกมฺปิ กโรนฺติ ตตฺเตนปี เตเลน
โอสิตฺถจฺจนฺติ สุนฺนเขหิปี ขาทาเปนฺติ ชีวนฺตมฺปิ สฺวเล อุตฺตทาเสนฺติ
อสินาปี สีสํ ฉินฺนทฺนฺติ เต ตตฺถ มรณฺมฺปิ นิกฺคจฺจนฺติ มรณฺมตฺตมฺปิ
ทฺกขํ ฯ อยมฺปี มหานาม กามานํ อาทีนโว สนฺทิจฺจโก
ทฺกขกฺขนฺโธ กามเหตุ กามนิตานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ

[๒๑๘] ปฺน จปฺริ มหานาม กามเหตุ กามนิตานํ กามาธิกรณํ
กามานเมว เหตุ กายน ทฺกฺจฺจริตํ จรฺนฺติ วาจา ย ทฺกฺจฺจริตํ
จรฺนฺติ มนสา ทฺกฺจฺจริตํ จรฺนฺติ เต กายน ทฺกฺจฺจริตํ จริตฺวา
วาจา ย ทฺกฺจฺจริตํ จริตฺวา มนสา ทฺกฺจฺจริตํ จริตฺวา กายสฺส เกทา
ปฺรมฺมรณา อปายํ ทฺกฺคฺคิ วิณีปาดํ นิริยํ อุปปชฺชนฺติ ฯ อยํ ๑
มหานาม กามานํ อาทีนโว สมนฺปรายิโก ทฺกฺขกฺขนฺโธ กามเหตุ
กามนิตานํ กามาธิกรณํ กามานเมว เหตุ ฯ

[๒๑๙] เอกมิตาหํ มหานาม สมยํ ราชคเห วิหฺรามิ คิชฺฌญฺญ
ปพฺพเต ฯ เตน โข ปนฺ สมเยน สมพฺพลา นิกฺคณฺธา อิติคิสิปฺสเส
#๑ ม. อยมฺปี ฯ

กาฬสลาขั อุกฤษฏากา โหนติ อาสนปฏิภุชิตตา โอปกุกมิกกา ทุกขา
ติปุปา ขรา กุกกา เวทนา เวทียนุติ ๑ อถ ขวาทั ๑ มหานาม
สายนุหสมขั ปฏิสตุลลانا วุกุจิโต เยน อีสึคิลิปสุเส ๒ กาฬสลา
เยน ๓ นิกนุถา เตนุปลสงุมมี อุปสงุมิตวา เต นิกนุเถ เอตทโวจัน
กีนุฆุ ตุมเห อาวุโส นิกนุถา อุกฤษฏากา โหน ๔ อาสนปฏิภุชิตตา
โอปกุกมิกกา ทุกขา ติปุปา ขรา กุกกา เวทนา เวทียถาติ ๑
เอวั วุตเต มหานาม เต นิกนุถา มั เอตทโวจัน นิกนุโถ
อาวุโส นาฏปุตโต สพพณณ สพพทสุสาวิ อปริเสสั ฅาณทสุสนัน
ปฏิฆานาติ จรโต จ เม ติกุจโต จ สุตตสุส จ ชาครสุส จ
สตุตติ สมิติ ฅาณทสุสนัน ปจจุปฏิจิตนุติ โส เอวมาท อตุถิ
โฆ โภ ๕ นิกนุถา ปุพเพ ปาปกมัม กตุ ตั อิมาย ทุกขาย ๖
ทุกกรการิกาย นิชชเรถ ๗ ขั ปเนตถ เอตทริ กาเณ สัฎฐา
วาจาย สัฎฐา มนสา สัฎฐา ตั อายตี ปาปสุส กมฺมสุส อกรณัน
อติ ปุราณัน กมฺมานัน ตปสา พุณฺณตีถาวา นวานัน กมฺมานัน
อกรณา อายตี อนวสุสโว อายตี อนวสุสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา
ทุกกฺขโย ทุกกฺขยา เวทนากฺขโย เวทนากฺขยา สพุพิ ทุกขัน
นิชชณฺณัน ภาวิสุสตีติ ๑ ตถจ ปน อมหากั รุจติ เจว ขมติ
จ เตน จมฺห อตุตมนาติ ๑

#๑ สึ. ย. อถ โฆหั ๑ ๒ สึ. ย. อีสึคิลิปสุสั ๑ ๓ ม. ย. เต. ๑ ๔ ม. ย. อัย ปาโจ

#นตุถิ ๑ ๕ สึ. ย. โว ๑ ๖ สึ. ม. ย. กุกกา ๑ ๗ ม. นิชชเรถ ๑

[๒๒๐] เอวี่ วุตเต อหิ มหานาม เต นิกนเถ เอตทโวจ
ก็ ปน ตุมเห อาวุโส นิกนเถ ชานาถ อหุเมห มยี่ ปุพเพ
น นามุหาคี ฯ โน หิหิ อาวุโสติ ฯ ก็ ปน ตุมเห
อาวุโส นิกนเถ ชานาถ อหุเมห มยี่ ปุพเพ ปาปกมมึ น
นาครมุหาคี ฯ โน หิหิ อาวุโสติ ๑ ฯ ก็ ปน ตุมเห อาวุโส นิกนเถ
ชานาถ เอวรूपี वा เอวรूपी वा ปาปกมมึ อหุเมหาคี ฯ โน
หิหิ อาวุโสติ ฯ ก็ ปน ตุมเห อาวุโส นิกนเถ ชานาถ เอตตกั
वा ทุกขं निश्चिच्छेत् एतत्तं वा ทุกขं निश्चरत्तपु ๒ เอตตกมฺหิ वा
ทุกฺเข निश्चिच्छेत् สप्तํ ทุกขं निश्चिच्छेत् ภวิสสตีติ ฯ โน หิหิ
อาวุโสติ ฯ ก็ ปน ตุมเห อาวุโส นิกนเถ ชานาถ ทิฏฺฐเจว
ชมฺเม อกฺขลानํ ชมฺมานํ ปหानํ กฺขลानํ ชมฺมานํ อุปสมฺปทฺนตีติ ฯ
โน หิหิ อาวุโสติ ฯ อิติ กิร ตุมเห อาวุโส นิกนเถ น ชานาถ
อหุเมห มยี่ ปุพเพ น นามุหาคี น ชานาถ อหุเมห
มยี่ ปุพเพ ปาปกมมึ น นาครมุหาคี น ชานาถ เอวรूपี वा
เอวรूपี वा ปาปกมมึ อหุเมหาคี น ชานาถ เอตตกั वा
ทุกขं निश्चिच्छेत् एतत्तं वा ทุกขं निश्चरत्तपु เอตตเก वा
ทุกฺเข निश्चिच्छेत् สप्तํ ทุกขं निश्चिच्छेत् ภวิสสตีติ น ชานาถ
ทิฏฺฐเจว ชมฺเม อกฺขลानํ ชมฺมานํ ปหानํ กฺขลानํ ชมฺมานํ อุปสมฺปท
เอวี่ สนฺเต อาวุโส นิกนเถ ย โลก ลุฑฺทา โลกิตปาณิน
กฺขรรมฺมฺนตา มนุสฺเสสุ ปจฺฉา ชาคา เต นิกนเถสุ ปุพฺพชฺชนตีติ ฯ
#๑ ม. ย. อิตฺสทฺโท นคฺคิ ฯ อิตฺ ปาฐปทฺปิ อิตฺสเมว ฯ
#๒ ม. นิชฺชีเรตฺตปุ ฯ อิตฺ ปรีปิ อิตฺสเมว ฯ

น โข อาวุโส โคตม สุเขน สุขัง อธิคนุตพุทฺถิ ทุกฺเขน โข สุขัง
อธิคนุตพุทฺถิ สุเขน จ อาวุโส โคตม สุขัง อธิคนุตพุทฺถิ
อภวิสุต ราชาน มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสารโ อสูํ อธิคฺจเญยฺย ราชาน
มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสารโ สุขวิหริตโร อายสุมตฺตา โคตเมนฺนาติ ฯ
อทุชฺชาสมฺมุตฺเตหิ นิคฺคณฺเถหิ สหสฺสา อปฺปปฏิสงฺขา วาจา ภาสิตาน
น โข อาวุโส โคตม สุเขน สุขัง อธิคนุตพุทฺถิ ทุกฺเขน โข สุขัง
อธิคนุตพุทฺถิ สุเขน จ อาวุโส โคตม สุขัง อธิคนุตพุทฺถิ อภวิสุต
ราชาน มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสารโ อสูํ อธิคฺจเญยฺย ราชาน มาคโธ
เสนิโย พิมฺพิสารโ สุขวิหริตโร อายสุมตฺตา โคตเมนฺนาติ อปฺปิ
อหเมว ตตฺถ ปฏิปฺจฺฉิตฺตํ โภ โน โข อายสมฺมุตฺตานํ สุขวิหริตโร
ราชาน วา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสารโ อายสุมา วา โคตโมติ ฯ
อทุชฺชาวุโส โคตม อเมฺหหิ สหสฺสา อปฺปปฏิสงฺขา วาจา ภาสิตาน
น โข อาวุโส โคตม สุเขน สุขัง อธิคนุตพุทฺถิ ทุกฺเขน โข สุขัง
อธิคนุตพุทฺถิ สุเขน จ อาวุโส โคตม สุขัง อธิคนุตพุทฺถิ อภวิสุต
ราชาน มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสารโ อสูํ อธิคฺจเญยฺย ราชาน มาคโธ
เสนิโย พิมฺพิสารโ สุขวิหริตโร อายสุมตฺตา โคตเมนฺนาติ อปฺปิ
ติฏฺฐเตตฺติ อิทานิปี มยฺย อายสมฺมุตฺตํ โคตมํ ปุจฺฉาม โภ โน โข
อายสมฺมุตฺตานํ สุขวิหริตโร ราชาน วา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสารโ
อายสุมา วา โคตโมติ ฯ เตนหาวุโส นิคฺคณฺเถ ตูเมห ตตฺถ
ปฏิปฺจฺฉิตฺตํ ยถา โว ขเมยฺย ตถา นํ พุยากรเยยฺยาถ ตํ ก็
มณฺเฑถาวุโส นิคฺคณฺเถ ปโหติ ราชาน มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสารโ

อนิขมาโน กาเยน อภาสมาโน วาจ สตุต รตฺติณฺทิวานิ เอกนฺตสุขั
ปฏิสฺเวทึ วิหริตฺตุนฺติ ฯ โน หิทฺทํ อวฺสุโตติ ฯ ตํ กิ มลฺลณฺทวฺโส
นิคฺคณฺธา ปโหติ ราชา มาคฺโช เสนิโย พิมฺพิสาโร อนิขมาโน
กาเยน อภาสมาโน วาจ จ รตฺติณฺทิวานิ ... ปญฺจ รตฺติณฺทิวานิ ...
จตุตฺตาริ รตฺติณฺทิวานิ ... ติณฺณิ รตฺติณฺทิวานิ ... เทว รตฺติณฺทิวานิ ...
เอกั รตฺติณฺทิวํ เอกนฺตสุขั ปฏิสฺเวทึ วิหริตฺตุนฺติ ฯ โน หิทฺทํ อวฺสุโตติ ฯ
อหํ โข อวฺสุโต นิคฺคณฺธา ปโหมิ อนิขมาโน กาเยน อภาสมาโน
วาจ เอกั รตฺติณฺทิวํ เอกนฺตสุขั ปฏิสฺเวทึ วิหริตฺตุนฺติ ฯ อหํ โข
อวฺสุโต นิคฺคณฺธา ปโหมิ อนิขมาโน กาเยน อภาสมาโน วาจ
เทว รตฺติณฺทิวานิ ... ติณฺณิ รตฺติณฺทิวานิ ... จตุตฺตาริ รตฺติณฺทิวานิ ...
ปญฺจ รตฺติณฺทิวานิ ... จ รตฺติณฺทิวานิ ... สตุต รตฺติณฺทิวานิ เอกนฺตสุขั
ปฏิสฺเวทึ วิหริตฺตุนฺติ ฯ ตํ กิ มลฺลณฺทวฺโส นิคฺคณฺธา เอว สนฺเต
โก สุขั วิหริตฺติ ๑ ราชา วา มาคฺโช เสนิโย พิมฺพิสาโร อหํ วาติ ฯ
เอว สนฺเต อายสฺมา จ ๒ โคตโม สุขวิหริตโร รณฺณมา มาคฺเชน
เสนิเยน พิมฺพิสาเรนาติ ฯ

อิทฺมวโจ ภควา อตฺตมโน มหานาโม สกฺโก ภควโต
ภาสิตํ อภินฺนุทิติ ฯ

จฺพทฺทกฺขกฺขนฺนฺตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตฺตถํ ฯ

#๑ ม. ย. วิหริตโร ฯ ๒ ม. ย. ว. ฯ

อนุমানสุตตี

[๒๒๑] เอวมเม สุตติ เอกัง สมยั อายสุมา มหาโมคคัลลานโน
ภคฺเคสุ วิหฺรติ สสฺสูมารคิเร เกสกพาวเน มิคทาเย ฯ ตตฺร โข
อายสุมา มหาโมคคัลลานโน ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขโวติ ฯ
อาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสุมโต มหาโมคคัลลานสฺส ปจฺจสุโสสุ ฯ

[๒๒๒] อายสุมา มหาโมคคัลลานโน เอตทโวจ ปวาเรติ เจปิ
อาวุโส ภิกฺขุ วทนฺตุ มํ อายสุมนฺโต วจฺนีโยมฺหิ อายสุมนฺเตหิตี
โส จ โหติ ทุพฺพโจ โทวจสฺสกรณฺเหหิ ฌมฺเมหิ สมนฺนาคโต
อกฺขโม อปฺปทกฺขิณฺคฺคาหิ อนฺุสาสนึ อถ โข [๑] สพฺรหฺมจาริ น
เจว วตฺตพฺพิ มณฺณนฺติ น จ อนฺุสาสิตพฺพิ มณฺณนฺติ น จ
ตสฺมี ปุคฺคเก วิสฺสาตี อปฺชชิตพฺพิ มณฺณนฺติ ฯ กตเม จาวุโส
โทวจสฺสกรณฺมา ฌมฺมา ฯ อิวาสุ ภิกฺขุ ปาปิจฺโฉ โหติ ปาปิกานํ
อิจฺฉานํ วสจฺคโต ยมฺปาวิโส ภิกฺขุ ปาปิจฺโฉ โหติ ปาปิกานํ
อิจฺฉานํ วสจฺคโต อยมฺปิ ฌมฺโม โทวจสฺสกรณฺเ ๑ ปฺน จปฺริ อาวุโส
ภิกฺขุ อตฺตกฺกํสโก โหติ ปฺรวมฺภิ ยมฺปาวิโส ภิกฺขุ อตฺตกฺกํสโก
โหติ ปฺรวมฺภิ อยมฺปิ ฌมฺโม โทวจสฺสกรณฺเ ๑ ปฺน จปฺริ
อาวุโส ภิกฺขุ โกชนฺ โหติ โกธาภิกฺขุโต ยมฺปาวิโส ภิกฺขุ โกชนฺ
โหติ โกธาภิกฺขุโต อยมฺปิ ฌมฺโม โทวจสฺสกรณฺเ ๑ ปฺน จปฺริ

#๑ ม. ย. นั ๑

อาวุโส ภิกขุ โภชน โหติ โภชนเหตุ อุปนาหิ ยมปาวิโส ภิกขุ
โภชน โหติ โภชนเหตุ อุปนาหิ อยมปิ ฌมโม โทวจสุสกรโณ ฯ
ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ โภชน โหติ โภชนเหตุ อภิสงกิ ๑ ยมปาวิโส
ภิกขุ โภชน โหติ โภชนเหตุ อภิสงกิ อยมปิ ฌมโม โทวจสุสกรโณ ฯ
ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ โภชน โหติ โภชนสามนตุ ๒
วามิ นิจจนเรตา ยมปาวิโส ภิกขุ โภชน โหติ โภชนสามนตุ
วามิ นิจจนเรตา อยมปิ ฌมโม โทวจสุสกรโณ ฯ ปุณ จปรี
อาวุโส ภิกขุ จุทธิโต ๓ โจทเคน โจทกั ปฎิปุพริติ ยมปาวิโส
ภิกขุ จุทธิโต โจทเคน โจทกั ปฎิปุพริติ อยมปิ ฌมโม โทวจสุสกรโณ ฯ
ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ จุทธิโต โจทเคน โจทกั อปสาเทติ
ยมปาวิโส ภิกขุ จุทธิโต โจทเคน โจทกั อปสาเทติ อยมปิ
ฌมโม โทวจสุสกรโณ ฯ ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ จุทธิโต โจทเคน
โจทกสุส ปจจาโรเปติ ยมปาวิโส ภิกขุ จุทธิโต โจทเคน โจทกสุส
ปจจาโรเปติ อยมปิ ฌมโม โทวจสุสกรโณ ฯ ปุณ จปรี อาวุโส
ภิกขุ จุทธิโต โจทเคน โจทกั ๔ อณเณนณณั ปฎิจริติ พหิตุทธากถั
อปนามเทติ โภปนญจ โทสนญจ อปุปจจยญจ ปาตุกโรติ ยมปาวิโส
ภิกขุ จุทธิโต โจทเคน โจทกั ๔ อณเณนณณั ปฎิจริติ พหิตุทธากถั
อปนามเทติ โภปนญจ โทสนญจ อปุปจจยญจ ปาตุกโรติ อยมปิ
ฌมโม โทวจสุสกรโณ ฯ ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ จุทธิโต โจทเคน
#๑ สี่. อภิสงกิ ฯ ๒ ไป. ม. โภชนสามนตา ฯ สพุพตุถาปี อีทิสเมว ฯ
#๓ ไป. ม. โจทธิโต ฯ อีโต ปรี อีทิสเมว ฯ ๔ ม. ย. อัย ปาโจ นตุติ ฯ

อปทานเน น สมุปายติ ยมฺปาฐโส ภิกฺขุ จุฑิตโต โจทเคน อปทาน
น สมุปายติ อยมฺปิ ฐมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุณฺ จปริ อวฺโส
ภิกฺขุ มกฺขิ โหติ ปฟาสิ ยมฺปาฐโส ภิกฺขุ มกฺขิ โหติ ปฟาสิ
อยมฺปิ ฐมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุณฺ จปริ อวฺโส ภิกฺขุ อิตฺสุกิ
โหติ มจฺฉริ ยมฺปาฐโส ภิกฺขุ อิตฺสุกิ โหติ มจฺฉริ อยมฺปิ
ฐมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุณฺ จปริ อวฺโส ภิกฺขุ สโจ โหติ
มายาวิ ยมฺปาฐโส ภิกฺขุ สโจ โหติ มายาวิ อยมฺปิ ฐมฺโม
โทวจสฺสกรโณ ฯ ปุณฺ จปริ อวฺโส ภิกฺขุ ถทฺโธ โหติ อติมานิ
ยมฺปาฐโส ภิกฺขุ ถทฺโธ โหติ อติมานิ อยมฺปิ ฐมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ
ปุณฺ จปริ อวฺโส ภิกฺขุ สนนฺทิกฺขิปรามาสิ โหติ อาชานกาหิ
ทฺวปฺปณฺนิสฺสคฺคิ ยมฺปาฐโส ภิกฺขุ สนนฺทิกฺขิปรามาสิ โหติ อาชานกาหิ
ทฺวปฺปณฺนิสฺสคฺคิ อยมฺปิ ฐมฺโม โทวจสฺสกรโณ ฯ อิเม
วฺจจนฺตวฺโส โทวจสฺสกรณา ฐมฺมา ฯ

[๒๒๗] โน เจปิ อวฺโส ภิกฺขุ ปวาเรติ วทฺนฺตุ มํ อายสฺมนฺโต
วณฺนิโยมฺหิ อายสฺมนฺเตหิตี โส จ โหติ สุวโจ โสวสฺสกรณฺเหหิ
ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต ขโม ปทกฺขิณฺคฺคาหิ อนุสาสนิ อถ โข นํ
สพฺรหฺมจาริ วตฺตพฺพญเจว มณฺณนฺติ อนุสาสิตพฺพญจ มณฺณนฺติ
ตสฺมี จ ปุคฺคเต วิสฺสาสิ อापฺชชิตพฺพ มณฺณนฺติ ฯ กตเม จวฺโส
โสวสฺสกรณา ฐมฺมา ฯ อิทวฺโส ภิกฺขุ น ปาปิจฺโณ โหติ น
ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสฺงคโต ยมฺปาฐโส ภิกฺขุ น ปาปิจฺโณ โหติ

น ปาปิกานัน อิจฺฉานัน วสฺสกโต อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจฺสฺสกรโณ ฯ
ปฺน จปรึ อาวุโส ภิกฺขุ อนตฺตฺกุกฺสโก โหติ อปรวมฺภี ยมฺปาวุโส
ภิกฺขุ อนตฺตฺกุกฺสโก โหติ อปรวมฺภี อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจฺสฺสกรโณ ฯ
ปฺน จปรึ อาวุโส ภิกฺขุ น โภชน โหติ น โภชานิกฺกโต
ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ น โภชน โหติ น โภชานิกฺกโต อยมฺปิ ฌมฺโม
โสวจฺสฺสกรโณ ฯ ปฺน จปรึ อาวุโส ภิกฺขุ น โภชน โหติ น
โภชนเหตุ อุปนาหิ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ น โภชน โหติ น โภชนเหตุ
อุปนาหิ อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจฺสฺสกรโณ ฯ ปฺน จปรึ อาวุโส
ภิกฺขุ น โภชน โหติ น โภชนเหตุ อภิสงฺกิ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ
น โภชน โหติ น โภชนเหตุ อภิสงฺกิ อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจฺสฺสกรโณ ฯ
ปฺน จปรึ อาวุโส ภิกฺขุ น โภชน โหติ น โภชนสามนฺตํ
วามฺ จิจฺฉาเรตา ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ น โภชน โหติ น โภชนสามนฺตํ
วามฺ จิจฺฉาเรตา อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจฺสฺสกรโณ ฯ ปฺน จปรึ
อาวุโส ภิกฺขุ จุฑิตโต โจทเคน โจทกํ น ปฏฺฐิพฺพรติ ยมฺปาวุโส
ภิกฺขุ จุฑิตโต โจทเคน โจทกํ น ปฏฺฐิพฺพรติ อยมฺปิ ฌมฺโม
โสวจฺสฺสกรโณ ฯ ปฺน จปรึ อาวุโส ภิกฺขุ จุฑิตโต โจทเคน โจทกํ
น อปฺสাতেติ ยมฺปาวุโส ภิกฺขุ จุฑิตโต โจทเคน โจทกํ น
อปฺสাতেติ อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจฺสฺสกรโณ ฯ ปฺน จปรึ อาวุโส
ภิกฺขุ จุฑิตโต โจทเคน โจทกฺสฺส น ปจฺจาโรเปติ ยมฺปาวุโส
ภิกฺขุ จุฑิตโต โจทเคน โจทกฺสฺส น ปจฺจาโรเปติ อยมฺปิ ฌมฺโม

โสวจสุตกรโณ ๑ ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ จูทิตโต โจทเคน
โจทกสุต ๑ น อญเณนญณั ปฏิจจติ น พหิตุชากถั อปนาเมติ
น โกปญจ โทสญจ อปฺปจฺจยญจ ปาตุกโรติ ยมฺปาวุโส ภิกขุ
จูทิตโต โจทเคน โจทกสุต น อญเณนญณั ปฏิจจติ น พหิตุชากถั อปนาเมติ
น โกปญจ โทสญจ อปฺปจฺจยญจ ปาตุกโรติ อยมฺปิ ฌมฺโม
โสวจสุตกรโณ ๑ ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ จูทิตโต โจทเคน
โจทกสุต น อปทานเ น สมฺปายติ ยมฺปาวุโส ภิกขุ จูทิตโต
โจทเคน โจทกสุต น อปทานเ น สมฺปายติ อยมฺปิ ฌมฺโม
โสวจสุตกรโณ ๑ ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ อมกฺขี โหติ อปพาสี
ยมฺปาวุโส ภิกขุ อมกฺขี โหติ อปพาสี อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจสุตกรโณ ๑
ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ อนิสฺสุกั โหติ อมจฺฉริ
ยมฺปาวุโส ภิกขุ อนิสฺสุกั โหติ อมจฺฉริ อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจสุตกรโณ ๑
ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ อสโจ โหติ อมายาวี ยมฺปาวุโส
ภิกขุ อสโจ โหติ อมายาวี อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจสุตกรโณ ๑
ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ อตฺทฺโร โหติ อนติมานี ยมฺปาวุโส
ภิกขุ อตฺทฺโร โหติ อนติมานี อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจสุตกรโณ ๑
ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ อสนฺทิฏฺฐิปรามาสิ โหติ อนาธานคาคี
สุปฺภินิสฺสคฺคิ ยมฺปาวุโส ภิกขุ อสนฺทิฏฺฐิปรามาสิ โหติ
อนาธานคาคี สุปฺภินิสฺสคฺคิ อยมฺปิ ฌมฺโม โสวจสุตกรโณ ๑ อิเม
วฺจฺจนฺตาวุโส โสวจสุตกรณา ฌมฺมา ๑

#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ สพฺพตฺถาปี อีทิสเมว ๑

[๒๒๔] ตตฺรารุโส ภิกฺขุณา อตฺตนา ว อตฺตานิ เอว อานุมานิตพฺพ ๑
โย ขวายํ ปุคฺคโล ปาปิจฺโณ ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสฺสกโต อัย
เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป อหฺลฺเจว โข ปนสฺสํ ปาปิจฺโณ
ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสฺสกโต อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปิโย อมฺนาโปติ ฯ
เอวํ ชานนฺเตนารุโส ภิกฺขุณา น ปาปิจฺโณ ภวิสฺสามิ น ปาปิกานํ
อิจฺฉานํ วสฺสกโตติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพ ฯ โย ขวายํ ปุคฺคโล
อตฺตกุกฺสโก ปรวมฺภิ อัย เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป
อหฺลฺเจว โข ปนสฺสํ อตฺตกุกฺสโก ปรวมฺภิ อหํ ปสฺสํ ปเรสํ
อปฺปิโย อมฺนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนารุโส ภิกฺขุณา อนตฺตกุกฺสโก
ภวิสฺสามิ อปรวมฺภิติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพ ฯ โย ขวายํ ปุคฺคโล
โกธโน โกธากิฏฺโธ อัย เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป อหฺลฺเจว
โย ปนสฺสํ โกธโน โกธากิฏฺโธ อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปิโย
อมฺนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนารุโส ภิกฺขุณา น โกธโน ภวิสฺสามิ
น โกธากิฏฺโธติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพ ฯ โย ขวายํ ปุคฺคโล โกธโน [๒]
โกธเหตุ อุปฺนาหิ อัย เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป อหฺลฺเจว
โย ปนสฺสํ โกธโน โกธเหตุ อุปฺนาหิ อหํ ปสฺสํ ปเรสํ อปฺปิโย
อมฺนาโปติ ฯ เอวํ ชานนฺเตนารุโส ภิกฺขุณา น โกธโน ภวิสฺสามิ
น โกธเหตุ อุปฺนาหิติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพ ฯ โย ขวายํ ปุคฺคโล
โกธโน โกธเหตุ อภิสงฺกิ อัย เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป
#๑ สึ. อานุสาติตพฺพ ฯ ย. อนุมนิตพฺพ ฯ ๒ โป. โกธากิฏฺโธ ฯ

อหฺลฺเจว โข ปนสฺสั โภชนโน โภชนเหตุ อภิสงฺกั ๑ อหฺ ปสฺสั
ปเรสฺสั อปฺปิโย อมฺนาโปติ ๑ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุณา น
โภชนโน ภวิสฺสามิ น โภชนเหตุ อภิสงฺกัติ จิตฺตํ อุปฺปาตฺเตตพฺพํ ๑
โย ขวายํ ปุคฺคโล โภชนโน โภชนสามนฺตํ วาจํ นิจฺจฺวารเตตา อยํ
เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป อหฺลฺเจว โข ปนสฺสั โภชนโน โภชนสามนฺตํ
วาจํ นิจฺจฺวารเตตา อหฺ ปสฺสั ปเรสฺสั อปฺปิโย อมฺนาโปติ ๑
เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุณา น โภชนโน ภวิสฺสามิ น โภชนสามนฺตํ
วาจํ นิจฺจฺวารเตตฺสํมิตฺติ จิตฺตํ อุปฺปาตฺเตตพฺพํ ๑ โย
ขวายํ ปุคฺคโล จุทฺติโต โจทฺเทน โจทกํ ปฏฺธิปฺพรตฺติ อยํ เม ปุคฺคโล
อปฺปิโย อมฺนาโป อหฺลฺเจว โข ปน จุทฺติโต โจทฺเทน โจทกํ
ปฏฺธิปฺพรตฺติ อหฺ ปสฺสั ปเรสฺสั อปฺปิโย อมฺนาโปติ ๑ เอวํ
ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุณา จุทฺติโต โจทฺเทน โจทกํ นปฺปฏฺธิปฺพรตฺติสฺสํมิตฺติ
จิตฺตํ อุปฺปาตฺเตตพฺพํ ๑ โย ขวายํ ปุคฺคโล จุทฺติโต โจทฺเทน โจทกํ
อปฺสํสํเตติ อยํ เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป อหฺลฺเจว โข
ปน จุทฺติโต โจทฺเทน โจทกํ อปฺสํสํเตยฺยํ อหฺ ปสฺสั ปเรสฺสั
อปฺปิโย อมฺนาโปติ ๑ เอวํ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุณา จุทฺติโต
โจทฺเทน โจทกํ น อปฺสํสํเตยฺยํสํมิตฺติ จิตฺตํ อุปฺปาตฺเตตพฺพํ ๑ โย
ขวายํ ปุคฺคโล จุทฺติโต โจทฺเทน โจทกฺสฺส ปจฺจํโรเปติ อยํ เม
ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป อหฺลฺเจว โข ปน จุทฺติโต โจทฺเทน
โจทกฺสฺส ปจฺจํโรเปยฺยํ อหฺ ปสฺสั ปเรสฺสั อปฺปิโย อมฺนาโปติ ๑

เอวี่ ชานนุตเตนาวุโส ภิกขุณา จุฑิตโต โจทเกณ โจทกสุส น
ปจจาโรเปสสามิตี จิตตึ อูปปาเทตพัพพิ ฯ โย ขววยั ปุคฺคโล จุฑิตโต
โจทเกณ โจทกสุส อณฺเณณณณั ปฏิจจติ พหิตุชากถั อปนาเมติ
โกปณจ โทสณจ อปฺปจฺจยณจ ปาตุกโรติ อัย เม ปุคฺคโล
อปฺปิโย อมณาโป อหณฺเจว โข ปน จุฑิตโต โจทเกณ
โจทกสุส อณฺเณณณณั ปฏิจฺเจยฺย พหิตุชากถั อปนาเมยฺย โกปณจ
โทสณจ อปฺปจฺจยณจ ปาตุกเรยฺย อหิ ปสฺสึ ปเรสฺสึ อปฺปิโย
อมณาโปติ ฯ เอวี่ ชานนุตเตนาวุโส ภิกขุณา จุฑิตโต โจทเกณ น
อณฺเณณณณั ปฏิจฺจิสสามิ น พหิตุชากถั อปนาเมสสามิ น โกปณจ
โทสณจ อปฺปจฺจยณจ ปาตุกอิสสามิตี จิตตึ อูปปาเทตพัพพิ ฯ โย
ขววยั ปุคฺคโล จุฑิตโต โจทเกณ อปทานे น สมฺปายติ อัย
เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมณาโป อหณฺเจว โข ปน จุฑิตโต
โจทเกณ อปทานे น สมฺปายेยฺย อหิ ปสฺสึ ปเรสฺสึ อปฺปิโย
อมณาโปติ ฯ เอวี่ ชานนุตเตนาวุโส ภิกขุณา จุฑิตโต โจทเกณ
น อปทานे น สปฺปายิสสามิตี จิตตึ อูปปาเทตพัพพิ ฯ โย ขววยั
ปุคฺคโล มกฺขิ ปพาสี อัย เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมณาโป
อหณฺเจว โข ปนสฺสึ มกฺขิ ปพาสี อหิ ปสฺสึ ปเรสฺสึ อปฺปิโย
อมณาโปติ ฯ เอวี่ ชานนุตเตนาวุโส ภิกขุณา อมกฺขิ ภวิสสามิ
อปพาสีติ จิตตึ อูปปาเทตพัพพิ ฯ โย ขววยั ปุคฺคโล อิสฺสุกึ
มจฺฉริ อัย เม ปุคฺคโล อปฺปิโย อมณาโป อหณฺเจว โข

ปนสฺสั อีสฺสูกิ มจฺจรี อหิ ปสฺสั ปเรสฺสั อปฺปิโย อมฺนาโปติ ฯ
เอวံ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุณา อนีสฺสูกิ ภวิสฺสามิ อมจฺจรีติ จิตฺตํ
อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ขวายิ ปุคฺคโล สโจ มายาวี อัย เม
ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป อหฺญเจว โข ปนสฺสั สโจ มายาวี
อหิ ปสฺสั ปเรสฺสั อปฺปิโย อมฺนาโปติ ฯ เอวံ ชานนฺเตนาวุโส
ภิกฺขุณา อสโจ ภวิสฺสามิ อมายาวีติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ
โย ขวายิ ปุคฺคโล อหฺญเจว อติมานิ อัย เม ปุคฺคโล อปฺปิโย
อมฺนาโป อหฺญเจว โข ปนสฺสั อหฺญเจว อติมานิ อหิ ปสฺสั
ปเรสฺสั อปฺปิโย อมฺนาโปติ ฯ เอวံ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุณา
อหฺญเจว ภวิสฺสามิ อนติมานิ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ โย ขวายิ
ปุคฺคโล สนฺทิฏฺฐิปรามาสี อานคานทึ ทุปฺปญฺญินิสฺสคฺคิ อัย เม
ปุคฺคโล อปฺปิโย อมฺนาโป อหฺญเจว โข ปนสฺสั สนฺทิฏฺฐิปรามาสี
อานคานทึ ทุปฺปญฺญินิสฺสคฺคิ อหิ ปสฺสั ปเรสฺสั อปฺปิโย
อมฺนาโปติ ฯ เอวံ ชานนฺเตนาวุโส ภิกฺขุณา อสนฺทิฏฺฐิปรามาสี
ภวิสฺสามิ อานคานทึ สุปฺปญฺญินิสฺสคฺคิ จิตฺตํ อุปฺปาเทตพฺพํ ฯ

[๒๒๕] ตตฺตาราวุโส ภิกฺขุณา อตฺตนาเว อตฺตนาเว เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ
กิณฺณุโขมฺหิ ปาปิจฺจโน ปาปิگانํ อิจฺฉานํ วสฺสกโตติ ฯ
สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ ปาปิจฺจโน โขมฺหิ
ปาปิگانํ อิจฺฉานํ วสฺสกโตติ เตนาวุโส ภิกฺขุณา เตสฺสเยว ปาปิگانํ
อกุสลานํ ฌมฺมานํ ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ

ปัจจุเวกขมาโน เอวั ชานาติ น โขมุหิ ปาปิจฺโณ น ปาปิกานัน
อิจฺฉานัน วสฺสกโตติ เตนาวุโส ภิกฺขุณา เตเนว ปิตฺติปาโมชฺเชน
วิหาตพฺพํ อโหระตฺตานุสสิกฺขินา กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ฯ ปุณ จปริ อาวุโส
ภิกฺขุณา อตฺตนาเว อตฺตานัน เอวั ปัจจเวกฺขิตพฺพํ กิณฺณุโขมุหิ
อตฺตกุกฺกสโก ปรวมฺภีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปัจจเวกฺขมาโน
เอวั ชานาติ อตฺตกุกฺกสโก โขมุหิ ปรวมฺภีติ เตนาวุโส ภิกฺขุณา
เตสฺสเยว ปาปิกานัน อกุสลานัน ฌมฺมานัน ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ
สเจ ปนาวุโส ภิกฺขุ ปัจจเวกฺขมาโน เอวั ชานาติ อนตฺตกุกฺกสโก
โขมุหิ อปรวมฺภีติ เตนาวุโส ภิกฺขุณา เตเนว ปิตฺติปาโมชฺเชน
วิหาตพฺพํ อโหระตฺตานุสสิกฺขินา กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ฯ ปุณ จปริ อาวุโส
ภิกฺขุณา อตฺตนาเว อตฺตานัน เอวั ปัจจเวกฺขิตพฺพํ กิณฺณุโขมุหิ
โกธโน โกธาภิกฺขุโตติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปัจจเวกฺขมาโน เอวั
ชานาติ โกธโน โขมุหิ โกธาภิกฺขุโตติ เตนาวุโส ภิกฺขุณา เตสฺสเยว
ปาปิกานัน อกุสลานัน ฌมฺมานัน ปหานาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปนาวุโส
ภิกฺขุ ปัจจเวกฺขมาโน เอวั ชานาติ น โขมุหิ โกธโน น
โกธาภิกฺขุโตติ เตนาวุโส ภิกฺขุณา เตเนว ปิตฺติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพํ
อโหระตฺตานุสสิกฺขินา กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ฯ ปุณ จปริ อาวุโส ภิกฺขุณา
อตฺตนาเว อตฺตานัน เอวั ปัจจเวกฺขิตพฺพํ กิณฺณุโขมุหิ โกธโน
โกธเหตุ อุปฺนาหีติ ฯ สเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปัจจเวกฺขมาโน เอวั
ชานาติ โกธโน โขมุหิ โกธเหตุ อุปฺนาหีติ เตนาวุโส ภิกฺขุณา

เตสัเยว ปาปกานั อกุสลานั ฌมมานั ปหานาย วายमितัพพิ ๑
สเจ ปนาวุโส ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวั ชานาติ น โขมฺหิ
โกธโน น โภชเหตุ อฺปนาคีติ เตนาวุโส ภิกขุณา เตเนว ปีติปาโมชฺเซน
วิหาคัพพิ อโหระตฺตานุสสิกฺขินา กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ๑
ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุณา อตฺตนาเว อตฺตานั เอวั ปจฺจเวกฺขิตัพพิ
กิณฺนุโขมฺหิ โภชโน โภชเหตุ อภิสงฺกัติ ๑ สเจ อาวุโส ภิกขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวั ชานาติ โภชโน โขมฺหิ โภชเหตุ อภิสงฺกัติ
เตนาวุโส ภิกขุณา เตสัเยว ปาปกานั อกุสลานั ฌมมานั ปหานาย
วายमितัพพิ ๑ สเจ ปนาวุโส ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวั ชานาติ น
โขมฺหิ โภชโน น โภชเหตุ อภิสงฺกัติ เตนาวุโส ภิกขุณา เตเนว
पीติปาโมชฺเซน วิหาคัพพิ อโหระตฺตานุสสิกฺขินา กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ๑
ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุณา อตฺตนาเว อตฺตานั เอวั ปจฺจเวกฺขิตัพพิ
กิณฺนุโขมฺหิ โภชโน โภชสามนฺตํ วาจิ นิจฺฉาเรตฺตาติ ๑ สเจ อาวุโส
ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวั ชานาติ โภชโน โขมฺหิ โภชสามนฺตํ
วาจิ นิจฺฉาเรตฺตาติ เตนาวุโส ภิกขุณา เตสัเยว ปาปกานั อกุสลานั
ฌมมานั ปหานาย วายमितัพพิ ๑ สเจ ปนาวุโส ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน
เอวั ชานาติ น โขมฺหิ โภชโน น โภชสามนฺตํ วาจิ
นิจฺฉาเรตฺตาติ เตนาวุโส ภิกขุณา เตเนว ปีติปาโมชฺเซน วิหาคัพพิ
อโหระตฺตานุสสิกฺขินา กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ๑ ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุณา
อตฺตนาเว อตฺตานั เอวั ปจฺจเวกฺขิตัพพิ กิณฺนุโขมฺหิ จุฑิตโต โจอทเกน

โฆทกั ปฏิปุฬรามัตี ฯ สเจ อาวุโส ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ
ชานาติ จุฑิโต โขมุหิ โฆทเกณ โฆทกั ปฏิปุฬรามัตี เตเนาวุโส
ภิกขุณา เตสัเยว ปาปกาณั อกุสลานั ฃมฺมานั ปหานาย วายมิตพุฬั ฯ
สเจ ปเนาวุโส ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ จุฑิโต โขมุหิ
โฆทเกณ โฆทกั น ปฏิปุฬรามัตี เตเนาวุโส ภิกขุณา เตเนว ปัตีปาโมชฺเชน
วิหาตพุฬั อโหระตฺตานุสสิกฺขิณา กุสลเสสุ ฃมฺเมสุ ฯ ปุณ
จปรี อาวุโส ภิกขุณา อตฺตนาเว อตฺตนาณั เอวံ ปจฺจเวกฺขิตพุฬั
กิณฺณุโขมุหิ จุฑิโต โฆทเกณ โฆทกั อปฺสาเทมึตี ฯ สเจ อาวุโส
ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ จุฑิโต โขมุหิ โฆทเกณ โฆทกั
อปฺสาเทมึตี เตเนาวุโส ภิกขุณา เตสัเยว ปาปกาณั อกุสลานั
ฃมฺมานั ปหานาย วายมิตพุฬั ฯ สเจ ปเนาวุโส ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน
เอวံ ชานาติ จุฑิโต โขมุหิ โฆทเกณ โฆทกั น อปฺสาเทมึตี
เตเนาวุโส ภิกขุณา เตเนว ปัตีปาโมชฺเชน วิหาตพุฬั อโหระตฺตานุสสิกฺขิณา
กุสลเสสุ ฃมฺเมสุ ฯ ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุณา อตฺตนาเว
อตฺตนาณั เอวံ ปจฺจเวกฺขิตพุฬั กิณฺณุโขมุหิ จุฑิโต โฆทเกณ โฆทกฺสฺส
ปจฺจาโรเปมึตี ฯ สเจ อาวุโส ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ
จุฑิโต โขมุหิ โฆทเกณ โฆทกฺสฺส ปจฺจาโรเปมึตี เตเนาวุโส
ภิกขุณา เตสัเยว ปาปกาณั อกุสลานั ฃมฺมานั ปหานาย วายมิตพุฬั ฯ
สเจ ปเนาวุโส ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ จุฑิโต โขมุหิ
โฆทเกณ โฆทกฺสฺส น ปจฺจาโรเปมึตี เตเนาวุโส ภิกขุณา เตเนว

ปีติปาโมชเชน วิหัตตพัพพิ อโหระตตานุสสิกขินา กุสเลสุ ฌมเมสุ ฯ
ปุน จปรี อวูโส ภิกขุณา อตตนาเว อตตานิ เอวั ปจจเวกขิตพัพพิ
กิณฺฺนุโขมฺหิ จุฑิโต โจอทเณน อณฺเณณณฺณํ ปฏฺิจรามิ พหิทฺฐากถํ
อปนาเมมิ โกปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรมีติ ฯ สเจ
อวูโส ภิกขุ ปจจเวกขมาโน เอวั ชานาติ จุฑิโต โขมฺหิ
โจทเณน อณฺเณณณฺณํ ปฏฺิจรามิ พหิทฺฐากถํ อปนาเมมิ โกปญฺจ
โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรมีติ เตเนาวูโส ภิกขุณา เตสฺสเยเว
ปาปกานํ อกุสลานํ ฌมฺมานํ ปหานาย วายมิตพัพพิ ฯ สเจ ปเนาวูโส
ภิกขุ ปจจเวกขมาโน เอวั ชานาติ จุฑิโต โขมฺหิ โจทเณน
อณฺเณณณฺณํ น ปฏฺิจรามิ น พหิทฺฐากถํ อปนาเมมิ น โกปญฺจ
โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตุกโรมีติ เตเนาวูโส ภิกขุณา เตเนเว
ปีติปาโมชเชน วิหัตตพัพพิ อโหระตตานุสสิกขินา กุสเลสุ ฌมเมสุ ฯ
ปุน จปรี อวูโส ภิกขุณา อตตนาเว อตตานิ เอวั ปจจเวกขิตพัพพิ
กิณฺฺนุโขมฺหิ จุฑิโต โจอทเณน อปทานे น สมฺปายามีติ ฯ สเจ
อวูโส ภิกขุ ปจจเวกขมาโน เอวั ชานาติ จุฑิโต โขมฺหิ
โจทเณน อปทานे น สมฺปายามีติ เตเนาวูโส ภิกขุณา เตสฺสเยเว
ปาปกานํ อกุสลานํ ฌมฺมานํ ปหานาย วายมิตพัพพิ ฯ สเจ ปเนาวูโส
ภิกขุ ปจจเวกขมาโน เอวั ชานาติ จุฑิโต โขมฺหิ โจทเณน
น ๑ อปทานे น ๑ สมฺปายามีติ เตเนาวูโส ภิกขุณา เตเนเว
ปีติปาโมชเชน วิหัตตพัพพิ อโหระตตานุสสิกขินา กุสเลสุ ฌมเมสุ ฯ ปุน
#๑ ม. นสทททวฺยํ นตฺถิ ฯ

จปรึ อวฺุโส ภิกฺขุณา อตฺตนาเว อตฺตนาเ อเว ปจฺจเวกฺขิตฺตพฺพิ
กัณฺณุโขมฺหิ มกฺขิ ปฟาสิตี ฯ สเจ อวฺุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอเว
ชานาติ มกฺขิ โขมฺหิ ปฟาสิตี เตนาวฺุโส ภิกฺขุณา เตสฺสเยว ปาปกานเ
อกุสลานเ ฌมฺมานเ ปหานาย วายมิตฺตพฺพิ สเจ ปนาวฺุโส ภิกฺขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอเว ชานาติ อมกฺขิ โขมฺหิ อปฟาสิตี เตนาวฺุโส
ภิกฺขุณา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพิ อโหรรตฺตานุสสิกฺขิณา
กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ฯ ปฺน จปรึ อวฺุโส ภิกฺขุณา อตฺตนาเว อตฺตนาเ
เอเว ปจฺจเวกฺขิตฺตพฺพิ กัณฺณุโขมฺหิ อิสฺสุกั มจฺจริตี ฯ สเจ อวฺุโส
ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอเว ชานาติ อิสฺสุกั โขมฺหิ มจฺจริตี
เตนาวฺุโส ภิกฺขุณา เตสฺสเยว ปาปกานเ อกุสลานเ ฌมฺมานเ ปหานาย
วายมิตฺตพฺพิ ฯ สเจ ปนาวฺุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอเว ชานาติ
อนิสฺสุกั โขมฺหิ อมจฺจริตี เตนาวฺุโส ภิกฺขุณา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน
วิหาตพฺพิ อโหรรตฺตานุสสิกฺขิณา กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ฯ ปฺน จปรึ อวฺุโส
ภิกฺขุณา อตฺตนาเว อตฺตนาเ เอเว ปจฺจเวกฺขิตฺตพฺพิ กัณฺณุโขมฺหิ สโร
มายาวิตติ ฯ สเจ อวฺุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอเว ชานาติ
สโร โขมฺหิ มายาวิตติ เตนาวฺุโส ภิกฺขุณา เตสฺสเยว ปาปกานเ
อกุสลานเ ฌมฺมานเ ปหานาย วายมิตฺตพฺพิ ฯ สเจ ปนาวฺุโส ภิกฺขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอเว ชานาติ อสโร โขมฺหิ อมายาวิตติ เตนาวฺุโส
ภิกฺขุณา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหาตพฺพิ อโหรรตฺตานุสสิกฺขิณา กุสเลสุ
ฌมฺเมสุ ฯ ปฺน จปรึ อวฺุโส ภิกฺขุณา อตฺตนาเว อตฺตนาเ เอเว

ปัจจุเวกขิตพัพพิ กิณฺฺนุโขมฺหิ ถทฺโธ อติมานีติ ฯ สเจ อาวฺโส
ภิกฺขุ ปจฺจุเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ ถทฺโธ โขมฺหิ อติมานีติ
เตนาวฺโส ภิกฺขุณา เตสํเยว ปาปกานํ อกฺุสลานํ ฃมฺมานํ ปหานาย
วายมิตพัพพิ ฯ สเจ ปนาวฺโส ภิกฺขุ ปจฺจุเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ
อถทฺโธ โขมฺหิ อนติมานีติ เตนาวฺโส ภิกฺขุณา เตเนว ปีติปาโมชฺเซน
วิหาตพัพพิ อโหฺรตฺตานุสฺสิกฺขิณา กุสเลสุ ฃมฺเมสุ ฯ ปฺน
จปรี อาวฺโส ภิกฺขุณา อตฺตนาว อตฺตานํ เอวํ ปจฺจุเวกขิตพัพพิ
กิณฺฺนุโขมฺหิ สนฺทิกฺกุจิปฺรามาสี อาชานกาหิ ทฺุปฺปฏินิสฺสคฺคิตีติ ฯ สเจ
อาวฺโส ภิกฺขุ ปจฺจุเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ สนฺทิกฺกุจิปฺรามาสี
โขมฺหิ อาชานกาหิ ทฺุปฺปฏินิสฺสคฺคิตีติ เตนาวฺโส ภิกฺขุณา เตสํเยว
ปาปกานํ อกฺุสลานํ ฃมฺมานํ ปหานาย วายมิตพัพพิ ฯ สเจ ปนาวฺโส
ภิกฺขุ ปจฺจุเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อสนฺทิกฺกุจิปฺรามาสี โขมฺหิ
อนาชานกาหิ สฺุปฺปฏินิสฺสคฺคิตีติ เตนาวฺโส ภิกฺขุณา เตเนว ปีติปาโมชฺเซน
วิหาตพัพพิ อโหฺรตฺตานุสฺสิกฺขิณา กุสเลสุ ฃมฺเมสุ ฯ สเจ
อาวฺโส ภิกฺขุ ปจฺจุเวกฺขมาโน สพฺเพปิเม ปาปกเ อกฺุสเล ฃมฺเม
อปฺปหิเเน อตฺตนิ สมนฺุสฺสตีติ เตนาวฺโส ภิกฺขุณา สพฺเพสํเยว
อิมลํ ปาปกานํ อกฺุสลานํ ฃมฺมานํ ปหานาย วายมิตพัพพิ ฯ สเจ
ปนาวฺโส ภิกฺขุ ปจฺจุเวกฺขมาโน สพฺเพปิเม ปาปกเ อกฺุสเล ฃมฺเม
ปหิเเน อตฺตนิ สมนฺุสฺสตีติ เตนาวฺโส ภิกฺขุณา เตเนว ปีติปาโมชฺเซน
วิหาตพัพพิ อโหฺรตฺตานุสฺสิกฺขิณา กุสเลสุ ฃมฺเมสุ ฯ เสยฺยถาปี อาวฺโส

อิติ วา ปุริโส วา ททโร ยวา มณฑนทชาติโก อาทาเส วา
ปริสุทเธ ปรีโยทาเต อจฺเญ วา อุตทปตฺเต สกมฺขนิมิตฺตํ
ปจฺจเวกฺขมาโน สเจ ตตฺถ ปสฺสตี รञฺช วา อญฺคณฺโณ วา ตสฺเสว รชสฺส
วา อญฺคณฺสฺส วา ปหานาย วายมตี โน เจ ตตฺถ ปสฺสตี รञฺช
วา อญฺคณฺโณ วา เตเนว อตฺตมโน โหติ ลาภา วต เม ปรีสุทฺธํ
วต เมติ เอวมว โข อาวุโส สเจ ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน สพฺเพปิเม
ปาปเก อกฺุสเล ฌมฺเม อปฺปหีเน อตฺตนิ สมนุสฺสตี เตเนาฺวุโส
ภิกฺขุณา สพฺเพต้เยว อิมสํ ปาปกาณํ อกฺุสลาณํ ฌมฺมาณํ ปหานาย
วายมิตพฺพิ ฯ สเจ ปเนาฺวุโส ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน สพฺเพปิเม
ปาปเก อกฺุสเล ฌมฺเม ปหีเน อตฺตนิ สมนุสฺสตี เตเนาฺวุโส
ภิกฺขุณา เตเนว ปีติปาโมชฺเชน วิหตพฺพิ อโหระตฺตานุสฺสิกฺขิณา กุสเลสุ
ฌมฺเมสุตี ฯ

อิทมโวจายสฺมา มหาโมคฺคละลาโน อตฺตมณา เต ภิกฺขุ
อายสฺมโต มหาโมคฺคละลาณสฺส ภาสิตํ อภินนฺทฺนฺนฺติ ฯ

อนุมาณสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ ฯ

เจโตศีลสุตตัม

[๒๒๖] เอวมเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถึยฺหิ วิหริติ
เชตวนเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสโสสุ ฯ

[๒๒๗] ภควา เอตทโวจ ยสฺสทสฺสจฺจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปญฺจ
เจโตศีลา อปฺปหีนา ปญฺจ เจตโส วินิพฺนฺธา อสมฺมุจฺจินฺนา โส
วติมสฺมึ ฐมฺมวินเย วุฑฺฒึ วิรุฬฺหึ เวปุลฺลึ อापชฺชิสฺสตีติ เนตฺตํ
จํานํ วิชชตี ฯ

[๒๒๘] กตมสฺส ปญฺจ เจโตศีลา อปฺปหีนา โหนตี ฯ อิทฺถ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สตฺถุริ กงฺขติ วิจิกฺกฺขติ นาทิมุจฺจติ น สมฺปสึทตี ฯ
โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สตฺถุริ กงฺขติ วิจิกฺกฺขติ นาทิมุจฺจติ
น สมฺปสึทตี ตสฺส จิตฺตํ น นมตี อาตปฺปาย อนฺนุโยคาย
สาตจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ น นมตี อาตปฺปาย อนฺนุโยคาย
สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายํ ปจฺจโม เจโตศีโล อปฺปหีโน
โหตี ฯ ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฐมฺเม กงฺขติ วิจิกฺกฺขติ
นาทิมุจฺจติ น สมฺปสึทตี ฯเปฯ สงฺฆเ กงฺขติ วิจิกฺกฺขติ
นาทิมุจฺจติ น สมฺปสึทตี ฯเปฯ สิกฺขาย กงฺขติ วิจิกฺกฺขติ
นาทิมุจฺจติ น สมฺปสึทตี ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สิกฺขาย
กงฺขติ วิจิกฺกฺขติ นาทิมุจฺจติ น สมฺปสึทตี ตสฺส จิตฺตํ น

นมตี อาตปฺปาย อนุโยคาย สาทจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ
น นมตี อาตปฺปาย อนุโยคาย สาทจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสาย
จตุตฺถโล เจตฺตชีโล อปฺปหีนโน โหติ ฯ ปุณฺ จปรี ภิกฺขเว ภิกฺขุ
สพฺรหฺมจารีสฺส กุปฺปีโต โหติ อนตฺตมโน อาหตจิตฺโต จีลชาโต ฯ
โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺรหฺมจารีสฺส กุปฺปีโต โหติ อนตฺตมโน
อาหตจิตฺโต จีลชาโต ตสฺส จิตฺตํ น นมตี อาตปฺปาย อนุโยคาย
สาทจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ น นมตี อาตปฺปาย อนุโยคาย
สาทจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสาย ปณฺจโม เจตฺตชีโล อปฺปหีนโน
โหติ ฯ อิมสฺส ปณฺจ เจตฺตชีลา อปฺปहींนา โหนฺติ ฯ

[๒๒๕] กตมสฺส ปณฺจ เจตฺโต วินิพฺนฺธา อสมฺมุจฺฉินฺนา โหนฺติ ฯ
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาม เอวิตฺตราโค โหติ อวิกตจฺฉนฺโท อวิกตเปโม
อวิกตปีปาโส อวิกตปริพาโห อวิกตตโณหฺ ฯ โย โส ภิกฺขเว
ภิกฺขุ กาม เอวิตฺตราโค โหติ อวิกตจฺฉนฺโท อวิกตเปโม อวิกตปีปาโส
อวิกตปริพาโห อวิกตตโณหฺ ตสฺส จิตฺตํ น นมตี
อาตปฺปาย อนุโยคาย สาทจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ ฯเปฯ
ปธานาย เอวมสฺสาย ปณฺจโม เจตฺโต วินิพฺนฺโร อสมฺมุจฺฉินฺโน
โหติ ฯ ปุณฺ จปรี ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาย เอวิตฺตราโค โหติ ฯเปฯ
รูป เอวิตฺตราโค โหติ อวิกตจฺฉนฺโท อวิกตเปโม อวิกตปีปาโส
อวิกตปริพาโห อวิกตตโณหฺ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ รูป
เอวิตฺตราโค โหติ ฯเปฯ เอวมสฺสาย ตติโย เจตฺโต วินิพฺนฺโร

อสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยาวตถฺถิ อุตฺราวเทหฺกั
ภฺยชิตฺวา เสยฺยสุํ ปสฺสสุํ มิตฺตสุํ อนุยฺยชฺชนฺโต วิหฺรติ ฯ
โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยาวตถฺถิ อุตฺราวเทหฺกั ภฺยชิตฺวา เสยฺยสุํ
ปสฺสสุํ มิตฺตสุํ อนุยฺยชฺชนฺโต วิหฺรติ ตสฺส จิตฺตํ น นมตี
อาตปฺปาย อนุโยคาย สาทจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ น
นมตี อาตปฺปาย อนุโยคาย สาทจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสาย
จตุตฺถิ เจตฺโส วิณฺพฺนุชฺช อสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ ปุณ จปริ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตฺริ เทวณิกายํ ปณฺธิชาน พุทฺทมจฺจริยํ จริตฺสตี ๑
อิมินาหิ สีเลน วา วตฺเตน วา ตเปน วา พุทฺทมจฺจริเยน วา
เทโว วา ภวิสฺสามิ เทวญฺญตฺโร วาตี ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อญฺญตฺริ เทวณิกายํ ปณฺธิชาน พุทฺทมจฺจริยํ จริตฺสตี ๒ อิมินาหิ
สีเลน วา วตฺเตน วา ตเปน วา พุทฺทมจฺจริเยน วา เทโว วา
ภวิสฺสามิ เทวญฺญตฺโร วาตี ตสฺส จิตฺตํ น นมตี อาตปฺปาย
อนุโยคาย สาทจฺจาย ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ น นมตี อาตปฺปาย
อนุโยคาย สาทจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสาย ปญฺจโม เจตฺโส
วิณฺพฺนุชฺช อสมุจฺฉินฺโน โหติ ฯ อิมสฺส ปญฺจ เจตฺโส วิณฺพฺนุชฺช
อสมุจฺฉินฺนา โหนตี ฯ ยสฺส กสฺสจฺจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อิเม ปญฺจ
เจตฺตชีลา อปฺปหิณา อิเม ปญฺจ เจตฺโส วิณฺพฺนุชฺช อสมุจฺฉินฺนา
โหนตี ๓ โส วตฺติมสฺมี ฐมฺมวินเย วุฑฺฒี วิรุฬฺหี เวปุลฺลํ อาปชฺชิตฺตีติ
เนตฺถิ จานํ วิชฺชตี ฯ

#๑-๒ ม. ย. จรติ ฯ ๓ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

[๒๓๐] ยสฺส กสฺส จิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปญฺจ เจโตจีลา ปหีนา
ปญฺจ เจตโส วินิพฺนฺชา สมฺมจฺฉินฺนา โส วตฺตมฺสฺมี ฐมฺมวินเย
วฺชฺชํ ฐมฺมวฺชฺชํ เวปฺตุลํ อปชฺชิสฺสตีติ จานเมตฺติ วิชฺชติ ฯ

[๒๓๑] กตฺตมฺสฺส ปญฺจ เจโตจีลา ปหีนา โหนฺติ ฯ อธิ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สตฺถริ น กฺขฺติ น วิจิจฺฉติ อธิมฺมจฺฉติ สมฺปสฺสีติ ฯ
โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สตฺถริ น กฺขฺติ น วิจิจฺฉติ อธิมฺมจฺฉติ
สมฺปสฺสีติ ตสฺส จิตฺตํ นมฺติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาทจฺจาย
ปธานาย ฯ ยสฺส จิตฺตํ นมฺติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาทจฺจาย
ปธานาย เอวมฺสฺสํ ปจฺจิม เจโตจีโล ปหีโน โหติ ฯ ปุณ
จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฐมฺเม น กฺขฺติ น วิจิจฺฉติ อธิมฺมจฺฉติ
สมฺปสฺสีติ ฯ เปฯ สจฺจเม น กฺขฺติ น วิจิจฺฉติ อธิมฺมจฺฉติ
สมฺปสฺสีติ ฯ เปฯ สิกฺขาย น กฺขฺติ น วิจิจฺฉติ อธิมฺมจฺฉติ
สมฺปสฺสีติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สิกฺขาย น กฺขฺติ น
วิจิจฺฉติ อธิมฺมจฺฉติ สมฺปสฺสีติ ตสฺส จิตฺตํ นมฺติ ฯ เปฯ
เอวมฺสฺสํ จตฺตฺโต เจโตจีโล ปหีโน โหติ ฯ ปุณ จปริ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺรหฺมจฺจริสฺสุ น กฺปิโต โหติ น อนตฺตมโน ๑ น
อาหตฺตจิตฺโต น จิลฺลชาโต ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺรหฺมจฺจริสฺสุ
น กฺปิโต โหติ น อนตฺตมโน ๑ น อาหตฺตจิตฺโต ๒ น จิลฺลชาโต
ตสฺส จิตฺตํ นมฺติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาทจฺจาย ปธานาย ฯ
ยสฺส จิตฺตํ นมฺติ อาตปฺปาย อนุโยคาย สาทจฺจาย ปธานาย
#๑ ย. อตฺตมโน ๒ ม. ย. อนาหตฺตจิตฺโต อจิลฺลชาโต ฯ

เอวมสสายั ปณจโม เจโตจีโล ปหีนโน โหติ ฯ อิมสส ปณจ
เจโตจีลา ปหีนโน โหนติ ฯ

[๒๓๒] กตมสส ปณจ เจตโส วินิพนุชา สุตมจฺฉินฺนา โหนติ ฯ
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาม เวตฺตราโค โหติ วิคตจฺฉนฺโท วิคตเปโม
วิกตปีปาโส วิคตปริพาโห วิคตตโณห ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ
กาม เวตฺตราโค โหติ วิคตจฺฉนฺโท วิคตเปโม วิคตปีปาโส วิคตปริพาโห
วิกตตโณห ตสฺส จิตฺตํ นมตี อตฺตปฺปาย อญฺโฆคาย
สาดจฺจาย ปธานาย ยสฺส จิตฺตํ นมตี อตฺตปฺปาย อญฺโฆคาย
สาดจฺจาย ปธานาย เอวมสสายั ปจฺจโม เจตโส วินิพนุชो
สุตมจฺฉินฺโน โหติ ฯ ปุณฺน จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาย เวตฺตราโค
โหติ ฯเปฯ รูเป เวตฺตราโค โหติ ฯเปฯ ปุณฺน จปฺริ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ น ยาวทตฺถิ อุตฺราวเทหํ ภูณฺชิตฺวา เสยฺยสฺสํ ปสฺสสฺสํ
มิทฺทสฺสํ อนนฺนุญฺจนฺโต ๑ วิหฺรตี ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ น
ยาวทตฺถิ อุตฺราวเทหํ ภูณฺชิตฺวา เสยฺยสฺสํ ปสฺสสฺสํ มิทฺทสฺสํ
อนนฺนุญฺจนฺโต ๒ วิหฺรตี ตสฺส จิตฺตํ นมตี อตฺตปฺปาย อญฺโฆคาย
สาดจฺจาย ปธานาย ยสฺส จิตฺตํ นมตี อตฺตปฺปาย อญฺโฆคาย
สาดจฺจาย ปธานาย เอวมสสายั จคฺคฺตฺโต เจตโส วินิพนุชो
สุตมจฺฉินฺโน โหติ ฯ ปุณฺน จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อญฺญตรํ
เทวณิกายํ ปณฺธิชาย พุรหฺมจฺริยํ จริสฺสตี ๓ อิมินาหิ สีเลน วา
วตฺเตน วา ตเปน วา พุรหฺมจฺริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ
#๑-๒ ม. ย. อญฺญตฺโต ฯ ๓ ม. ย. จรตี ฯ

เทวณตโร วาติ ฯ โย โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อณฺตริ
เทวนิกายั ปณฺิชาย พุรหุํจริยั จริสฺสตี อิมินาหิ สีเลน วา
วตฺเตน วา ตเปน วา พุรหุํจริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ
เทวณตโร วาติ ตสฺส จิตฺตํ นมตี อาตปฺปาย อณุโยคาย
สาตจฺจาย ปธานาย ยสฺส จิตฺตํ นมตี อาตปฺปาย อณุโยคาย
สาตจฺจาย ปธานาย เอวมสฺสายั ปญฺจโม เจตโส วินิพฺนุโ
สุสมฺจฺฉินฺโน โหตี ฯ อิมสฺส ปญฺจ เจตโส วินิพฺนุชา สุสมฺจฺฉินฺนา
โหนตี ฯ ยสฺส กสฺสจि ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อิม ปญฺจ เจโตจีลา
ปหีนา อิม ปญฺจ เจตโส วินิพฺนุชา สุสมฺจฺฉินฺนา โหนตี ฯ
โส วตฺติมสฺมี ฌมฺมวินเย วุฑฺฒิ วิรุฬฺหิ เวปฺตุลลั อापชฺชิสฺสตีตี
จฺานเมตํ วิชฺชตี ฯ

[๒๓๓] โส ฉนฺทสมฺมาธิปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทธิปาทำ ภาเวตี
วิริยสมฺมาธิจิตฺตสมฺมาธิวิมฺสาสมฺมาธิปธานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทธิปาทำ
ภาเวตี อุสฺโสพุทฺธิเยว ปญฺจมี ฯ ส โข โส ภิกฺขเว เอว
อุสฺโสพุทฺธิ ปณฺณรสงฺกสมนฺนาคโต ภิกฺขุ ภพฺโพ อภินิพฺพิทาย ภพฺโพ
สมฺโพธาย ภพฺโพ อณฺตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคฺมาย ฯ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว กุกฺกุฏียา อณฺฑานานิ อฏฺฐ วา ทส วา ทฺวาทส วา
ตฺานสฺส กุกฺกุฏียา สมฺมา อธิสยิตานิ สมฺมา ปริเสทิตานิ สมฺมา
ปริภาวิตานิ ฯ กิลฺยจาปี ตสฺสา กุกฺกุฏียา น เอว อิฉฺฉา อูปฺพชฺเชยฺย
อโห วตฺติเม กุกฺกุฏฺโปกฺกา ปาทนฺขสฺิขาย วา มุขตฺตฺนฺทเกน วา

อณฺทโกสั ปทาเลตฺวา โสตฺถินา อภินิพฺพิชฺเชยฺยุนฺติ อถ โข
ภพฺพา ว เต กุกฺกุฏโปตฺกา ปาทนฺขลียาย วา มฺขตฺตฺตฺถเกน วา
อณฺทโกสั ปทาเลตฺวา โสตฺถินา อภินิพฺพิชฺชิตฺตุ เอวเมว โข
ภิกฺขเว เอวํ อุตฺโตสฺสพฺพิปณฺณรตฺตฺสสมนฺนาคโต ภิกฺขุ ภพฺโพ
อภินิพฺพิทาย ภพฺโพ สมฺโพธาย ภพฺโพ อนุตฺตรตฺต โยคกฺเขมตฺต
อริคฺคมายาติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

เจโตปิตฺตตฺตํ นิฏฺฐิตํ นฏฺฐํ ฯ

วนปตฺถสุตฺตํ

[๒๓๔] เอวมฺเม สุตฺ เอกั สมยั ภควา สาวคฺคิยั วิหฺรติ
เขตฺวเน อนาถปิณฑิกสฺส อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุไวติ ฯ ภาทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ
ภควา เอตทโวจ วนปตฺถปริยายั โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ตํ
สุณฺหาถ สาธุกั มนสิกโรถ ภาสิสฺสามิติ ฯ เอวํ ภาทฺนเตติ โข เต
ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุํ ฯ

[๒๓๕] ภควา เอตทโวจ อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อณฺเฑตรั
วนปตฺถั อุนฺนิสฺสาย วิหฺรติ ตสฺส ตํ วนปตฺถั อุนฺนิสฺสาย
วิหฺรโต อุนฺนุปฏิจฺฉา เจว สติ น อุนฺนุจฺฉาติ อสมฺมาหิตฺตฺจ จิตฺตํ
น สมฺมาธิยติ อปฺปริกฺขิณา จ อาสวา น ปริกฺขยั กจฺจนฺติ
อนนฺนุปฺตตฺตฺจ อนฺนุตฺตรั โยคกฺเขมฺมึ นานฺนุปาปฺณาติ เย จิเม
ปพฺพชิตฺเตน ชีวิตฺปริกฺขารฺา สมฺมาเนตฺตพฺพา จีวรปิณฑฺปาตเสนาสน-
กิลานปจฺจยเกสฺซชฺชปริกฺขารฺา เต กสิเรน สมฺมาทกจฺจนฺติ ฯ เตน
ภิกฺขเว ภิกฺขุณา อิติ ปฏฺฐิตฺตฺจิกฺขิตฺตพฺพิ อหํ โข อิมํ วนปตฺถั
อุนฺนิสฺสาย วิหฺรามิ ตสฺส เม อิมํ วนปตฺถั อุนฺนิสฺสาย วิหฺรโต
อุนฺนุปฏิจฺฉา เจว สติ น อุนฺนุจฺฉาติ อสมฺมาหิตฺตฺจ จิตฺตํ น สมฺมาธิยติ
อปฺปริกฺขิณา จ อาสวา น ปริกฺขยั กจฺจนฺติ อนนฺนุปฺตตฺตฺจ
อนฺนุตฺตรั โยคกฺเขมฺมึ นานฺนุปาปฺณามิ เย จิเม ปพฺพชิตฺเตน ชีวิต-

ปริกขาร่า สมุททานตพพว จัวรปัณทปาตเสนาสนคิลานปจจย-
เกสซชปริกขาร่า เต กสิเรน สมุททากจจนุตีตี ๑ เตน กิกขเว
กิกขุณา รตติภากั วา ทิวสภากั วา ตมหา วนปตถา ปกุกมิตพพิ
น วตถพพิ ๑

[๒๓๖] อธิ ปน กิกขเว กิกขุ อลลตตรั วนปตถั อุปนัสสาย
วิหริตี ตสส ตั วนปตถั อุปนัสสาย วิหริโต อนุปฏุจिता เจว
สติ น อุปฏุจาทิ อสม่าหิตลจ จิตตัม น สม่าชยตี อปปริกขัณเณ
จ อาสวา น ปริกขยั คจจนุตี อนนุปตตลลจ อนุตตรั โยคกขเมม
น่านุปาปณณามิ เย จ โข อิเม ปพพชิตน ชีวิตปริกขาร่า
สมุททานตพพว จัวรปัณทปาตเสนาสนคิลานปจจยเกสซชปริกขาร่า
เต อปปกสิเรน สมุททากจจนุตี ๑ เตน กิกขเว กิกขุณา อิติ
ปฏิสลจิกขิตพพิ อหิ โข อิมั วนปตถั อุปนัสสาย วิหริมิ ตสส
เม อิมั วนปตถั อุปนัสสาย วิหริโต อนุปฏุจिता เจว สติ น
อุปฏุจาทิ อสม่าหิตลจ จิตตัม น สม่าชยตี อปปริกขัณเณ จ อาสวา น
ปริกขยั คจจนุตี อนนุปตตลลจ อนุตตรั โยคกขเมม น่านุปาปณณามิ
เย จ โข อิเม ปพพชิตน ชีวิตปริกขาร่า สมุททานตพพว จัวร-
ปัณทปาตเสนาสนคิลานปจจยเกสซชปริกขาร่า เต อปปกสิเรน
สมุททากจจนุตี น โข ปน่านั จัวรเหตุ อการสุมา อนการียั
ปพพชิตน ปัณทปาตเหตุ น เสนาสนเหตุ น คิลานปจจยเกสซช-
ปริกขารเหตุ อการสุมา อนการียั ปพพชิตน อถ จ ปน เม

อิมั วณปตถั อุนนิสสาย วิหโรโต อุนุปภูจिता เจว สติ น อุนุปภูจาทิ
อสมมาหิตถจ จิตตัม น สมาริยติ อุนุปปริกขีณา จ อาสวา น ปริกขยั
คจจนนติ อุนนุนุปตถถจ อุนนุตตริ โยคกขेमัม นานุนุปาปณามิติ ฯ
เตน ภิกขเว ภิกขุณา สงฺขาปี ตมฺหา วณปตถา ปกุกमितพฺพัม น
วตถพฺพัม ฯ

[๒๓๗] อิธ ภิกขเว ภิกขุ อถถตริ วณปตถั อุนนิสสาย วิหริติ
ตสฺส ตัม วณปตถั อุนนิสสาย วิหโรโต อุนุปภูจिता เจว สติ อุนุปภูจาทิ
อสมมาหิตถจ จิตตัม สมาริยติ อุนุปปริกขีณา จ อาสวา ปริกขยั
คจจนนติ อุนนุนุปตถถจ อุนนุตตริ โยคกขेमัม อุนนุนุปาปณามิติ เย จ
โฆ อิมะ ปพฺพชิตเณ ชีวิตปริกขารา สมุทานेतพฺพา จีวรปิณฺฑท-
ปาทเสนาสนคิลานปจฺจยเกสชฺชปริกขารา เต กสิเรน สมุทา คจจนนติ
เตน ภิกขเว ภิกขุณา อิติ ปฏิสถจิกจิตพฺพัม อหัม โฆ อิมั
วณปตถั อุนนิสสาย วิหรามิ ตสฺส เม อิมั วณปตถั อุนนิสสาย
วิหโรโต อุนุปภูจिता เจว สติ อุนุปภูจาทิ อสมมาหิตถจ จิตตัม สมาริยติ
อุนุปปริกขีณา จ อาสวา ปริกขยั คจจนนติ อุนนุนุปตถถจ อุนนุตตริ
โยคกขेमัม อุนนุนุปาปณามิ ฯ เย จ โฆ อิมะ ปพฺพชิตเณ ชีวิต-
ปริกขารา สมุทานेतพฺพา จีวรปิณฺฑทปาทเสนาสนคิลานปจฺจย-
เกสชฺชปริกขารา เต กสิเรน สมุทาคจจนนติ ฯ น โฆ ปนาหัม
จีวรเหตุ อการสุมา อุนคาริยัม ปพฺพชิตโต น ปิณฺฑทปาทเหตุ น
เสนาสนเหตุ น คิลานปจฺจยเกสชฺชปริกขารเหตุ อการสุมา อุนคาริยัม

ปพฺพชิตฺโต อถ จ ปน เม อิมั วนปตฺถั อุนฺนิสฺสาย วิหฺรโต
อนฺุปฺภูจฺจิตฺตา เจว สติ อฺุปฺภูจฺจติ อสมฺมาหิตฺตจ จิตฺตํ สฺมาธิยติ
อฺุปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยั กจฺจนฺติ อนฺุนฺุปฺตฺตฺตฺตฺตจ อนฺุตฺตรั
โยคกฺุเขมฺมิ อนฺุปาปฺณามิตี ๑ เตน ภิกฺุขเว ภิกฺุขฺนา สงฺขาปี ตสฺมี
วณฺุปตฺถเ วตฺถพฺพิ น ปกฺุกมิตฺพฺพิ ๑

[๒๓๘] อธิ ปน ภิกฺุขเว ภิกฺุขุ อณฺุตฺตรั วณฺุปตฺถั อุนฺนิสฺสาย
วิหฺรติ ตสฺส ตั วณฺุปตฺถั อุนฺนิสฺสาย วิหฺรโต อนฺุปฺภูจฺจิตฺตา เจว สติ
อฺุปฺภูจฺจติ อสมฺมาหิตฺตจ จิตฺตํ สฺมาธิยติ อฺุปฺปริกฺขีณา จ อาสวา
ปริกฺขยั กจฺจนฺติ อนฺุนฺุปฺตฺตฺตฺตจ อนฺุตฺตรั โยคกฺุเขมฺมิ อนฺุปาปฺณาตี
เย จ โข อิมเ ปพฺพชิตฺเตน ชีวิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สฺมฺทานเตพฺพา
จีวรปิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สฺนาสนคิลานปจฺจยเกสฺชชฺชปริกฺขารา เเต อฺุปฺกสิเรน
สฺมฺทากจฺจนฺติ ๑ เตน ภิกฺุขเว ภิกฺุขฺนา อิติ ปฺภูตฺตฺตฺตฺตฺตฺต อหํ
โข อิมั วณฺุปตฺถั อุนฺนิสฺสาย วิหฺรามิ ตสฺส เม อิมั วณฺุปตฺถั
อุนฺนิสฺสาย วิหฺรโต อนฺุปฺภูจฺจิตฺตา เจว สติ อฺุปฺภูจฺจติ อสมฺมาหิตฺตจ จิตฺตํ
สฺมาธิยติ อฺุปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยั กจฺจนฺติ อนฺุนฺุปฺตฺตฺตฺตจ
อนฺุตฺตรั โยคกฺุเขมฺมิ อนฺุปาปฺณามิ เเย จ โข อิมเ ปพฺพชิตฺเตน
ชีวิตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สฺมฺทานเตพฺพา จีวรปิตฺตฺตฺตฺตฺต สฺนาสนคิลานปจฺจย-
เกสฺชชฺชปริกฺขารา เเต อฺุปฺกสิเรน สฺมฺทากจฺจนฺตีตี ๑ เตน ภิกฺุขเว
ภิกฺุขฺนา ยาวชีวมฺปี ตสฺมี วณฺุปตฺถเ วตฺถพฺพิ น ปกฺุกมิตฺพฺพิ ๑

[๒๓๙] อธิ ภิกฺุขเว ภิกฺุขุ อณฺุตฺตรั คามั อุนฺนิสฺสาย

วิหริติ ฯเปฯ อณฺฺตรํ นิคมํ อุปนฺนํสํสํ วิหริติ ฯเปฯ อณฺฺตรํ นครํ
 อุปนฺนํสํสํ วิหริติ ฯเปฯ อณฺฺตรํ ชนปํทํ อุปนฺนํสํสํ วิหริติ ฯเปฯ
 อณฺฺตรํ ปุคฺคํ อุปนฺนํสํสํ วิหริติ ตสฺส ตํ ปุคฺคํ อุปนฺนํสํสํ
 วิหริโต อณฺฺปฏฺจิตฺตา เจว สติ น อุปฏฺจติ อสมํหิตญจ จิตฺตํ
 น สมํชิยติ อปฺปริกฺขิณา จ อํสวา น ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ
 อนนฺฺปตฺตญจ อนนฺฺตรํ โยคกฺเขมํ นํนํปํปณํติ เย จิเม
 ปพฺพชิตน ชีวิตปริกฺขารํ สมุทํเนตพฺพํ จีวรปณฺฑปํตเสนํสน-
 กิลนํปจฺยเกสชฺชปริกฺขารํ เต กสิเรน สมุทํคจฺจนฺติ ฯ เตน
 ภิกฺขเว ภิกฺขุณา อิติ ปฏฺิสณฺจิกฺขิตพฺพํ อหํ โข อิมํ ปุคฺคํ
 อุปนฺนํสํสํ วิหริมิ ตสฺส เม อิมํ ปุคฺคํ อุปนฺนํสํสํ วิหริโต
 อณฺฺปฏฺจิตฺตา เจว สติ น อุปฏฺจติ อสมํหิตญจ จิตฺตํ น
 สมํชิยติ อปฺปริกฺขิณา จ อํสวา น ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ อนนฺฺปตฺตญจ
 อนนฺฺตรํ โยคกฺเขมํ นํนํปํปณํมิ เย จิเม ๑ ปพฺพชิตน ชีวิตปริกฺขารํ
 สมุทํเนตพฺพํ จีวรปณฺฑปํตเสนํสนกิลนํปจฺยเกสชฺชปริกฺขารํ
 เต กสิเรน สมุทํคจฺจนฺตีติ ฯ เตน ภิกฺขเว
 ภิกฺขุณา รตฺติภํกํ วํ ทิวสภํกํ วํ โส ปุคฺคํโล อนํปจฺจํ
 ปกฺกมิตพฺโพ ๒ นํนํพนฺธิตพฺโพ ฯ

[๒๔๐] อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อณฺฺตรํ ปุคฺคํ อุปนฺนํสํสํ
 วิหริติ ตสฺส ตํ ปุคฺคํ อุปนฺนํสํสํ วิหริโต อณฺฺปฏฺจิตฺตา เจว
 สติ น อุปฏฺจติ อสมํหิตญจ จิตฺตํ น สมํชิยติ อปฺปริกฺขิณา
 #๑ โป. ม. เย จ โข อิเม ฯ ๒ ม. ปกฺกมิตพฺพํ ฯ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ

จ อาสวา น ปริกขยั คจจณนติ อนนุปรตตตจจ อนนุตตรั โยคกขเมม
นนานุปรตตตจจ เย จ โข อิเม ปพพชิตน ชีวิตปริกขาร
สมุทานตพพา จีวรปณนทปตเสนาสนคิลานปจจยเกสชชปริกขาร
เต อปรกสิเรน สมุทากจจณนติ ๑ เตน ภิกขเว ภิกขุณา อิติ
ปฏิสลยจิกขิตพพิ อหิ โข อิมิ ปุคคัลล อุนนิสสาย วิหรามิ ตสส
เม อิมิ ปุคคัลล อุนนิสสาย วิหโรโต อนนุปรจจिता เจว สติ น
อุนปรจจติ อสมมาหิตตจจ จิตตัม น สมมาชยติ อปรปริกขีณา จ อาสวา
น ปริกขยั คจจณนติ อนนุปรตตตจจ อนนุตตรั โยคกขเมม นานุ-
ปรตตตจจ เย จ โข อิเม ปพพชิตน ชีวิตปริกขาร
สมุทานตพพา จีวรปณนทปตเสนาสนคิลานปจจยเกสชชปริกขาร เต
อปรกสิเรน สมุทากจจณนติ น โข ปนาคิ จีวรเหตุ อการสมมา
อนการยิ ปพพชิตน น ปณนทปตเหตุ น เสนาสนเหตุ น
คิลานปจจยเกสชชปริกขารเหตุ อการสมมา อนการยิ ปพพชิตน
อถ จ ปน เม อิมิ ปุคคัลล อุนนิสสาย วิหโรโต อนนุปรจจिता
เจว สติ น อุนปรจจติ อสมมาหิตตจจ จิตตัม น สมมาชยติ อปรปริกขีณา
จ อาสวา น ปริกขยั คจจณนติ อนนุปรตตตจจ อนนุตตรั โยคกขเมม
นนานุปรตตตจจ ๑ เตน ภิกขเว ภิกขุณา สงขาปี โส ปุคคัลล
อนาปุจจลา ปกกमितพพิ นานุพนุชิตพพิ ๑

[๒๔๑] อิท ภิกขเว ภิกขุ อณนตตรั ปุคคัลล อุนนิสสาย วิหโรติ
ตสส ตัม ปุคคัลล อุนนิสสาย วิหโรโต อนนุปรจจिता เจว สติ อุนปรจจติ

อสมาหิตถจ จิตต์ สมာธิตติ อปฺปรักขีณา จ อาสวา ปรักขยั
 คจฺจนฺติ อนนุปรตฺตถจ อนฺตฺตรั โยคกฺเขมฺมิ อนฺุปาปฺณาติ เย
 จ โข อิมํ ปพฺพชิตฺเตน ชีวิตฺปรักขารํ สมฺทานตฺตพฺพา
 จีวรปิตฺตปาตเสนาสนคิลานปจฺจยภสฺสชฺชปรักขารํ เต กสิเรน
 สมฺทาคจฺจนฺติ ฯ เตน ภิภฺขเว ภิภฺขุณา อิติ ปฏฺฐิตฺตจิกฺขิตฺตพฺพิ อหํ
 โข อิมํ ปุคฺคํ อฺปนินฺสํสา ยวิหฺรามิ ตสฺส เม อิมํ ปุคฺคํ
 อฺปนินฺสํสา วิหฺรโต อนฺุปรักฺขิตฺตา เจว สติ อฺปฏฺฐาติ อสมาหิตถจ
 จิตต์ สมာธิตติ อปฺปรักขีณา จ อาสวา ปรักขยั คจฺจนฺติ อนนุปรตฺตถจ
 อนฺตฺตรั โยคกฺเขมฺมิ อนฺุปาปฺณามิ เย จ โข อิมํ
 ปพฺพชิตฺเตน ชีวิตฺปรักขารํ สมฺทานตฺตพฺพา จีวรปิตฺตปาตเสนาสน-
 คิลานปจฺจยภสฺสชฺชปรักขารํ เต กสิเรน สมฺทาคจฺจนฺติ น โข
 ปนาหํ จีวรเหตุ อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต น ปิตฺตปาตเหตุ
 น เสนาสนเหตุ น คิลานปจฺจยภสฺสชฺชปรักขารเหตุ อการสฺมา
 อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต อถ จ ปน เม อิมํ ปุคฺคํ อฺปนินฺสํสา
 วิหฺรโต อนฺุปรักฺขิตฺตา เจว สติ อฺปฏฺฐาติ อสมาหิตถจ จิตต์
 สมာธิตติ อปฺปรักขีณา จ อาสวา ปรักขยั คจฺจนฺติ อนนุปรตฺตถจ
 อนฺตฺตรั โยคกฺเขมฺมิ อนฺุปาปฺณามิติ ฯ เตน ภิภฺขเว ภิภฺขุณา สงฺขาปี
 โส ปุคฺคโล อนฺุพฺนฺธิตฺตพฺโพ น ปกฺกมิตฺตพฺพิ ฯ

[๒๔๒] อธิ ปน ภิภฺขเว ภิภฺขุ อณฺฺตรั ปุคฺคํ อฺปนินฺสํสา
 วิหฺรติ ตสฺส ตํ ปุคฺคํ อฺปนินฺสํสา วิหฺรโต อนฺุปรักฺขิตฺตา เจว

สติ อุပ္ภูจาทิ อสมาคิตถจ จิตตัม สมาริยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา
ปริกฺขยั คจฺจนฺติ อนนฺนุปฺตตถจ อนฺนุตฺตรั โยคกฺเขมัม อนฺนุปาปฺณาคิ
เย จ โข อิเม ปพฺพชิตฺเตน จีวิตฺปริกฺขารรา สมฺมทานตพฺพา
จีวรปิตฺตปาตเสนาสนคิตานปจฺจยเกสชฺชปริกฺขารรา เต อปฺปกสิเรน
สมฺมทากจฺจนฺติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุณา อิติ ปฏฺฐิตถจิกฺขิตพฺพ
อหัม โข อิมัม ปุคฺคัลลํ อุปนิตฺตสาย วิหรามิ ตสฺส เม อิมัม ปุคฺคัลลํ
อุปนิตฺตสาย วิหโรโต อนฺนุปฏฺฐิตา เจว สติ อุပ္ภูจาทิ อสมาคิตถจ
จิตตัม สมาริยติ อปฺปริกฺขีณา จ อาสวา ปริกฺขยั คจฺจนฺติ
อนนฺนุปฺตตถจ อนฺนุตฺตรั โยคกฺเขมัม อนฺนุปาปฺณามิ เย จ โข
อิเม ปพฺพชิตฺเตน จีวิตฺปริกฺขารรา สมฺมทานตพฺพา
จีวรปิตฺตปาตเสนาสนคิตานปจฺจยเกสชฺชปริกฺขารรา เต อปฺป กสิเรน
สมฺมทากจฺจนฺตีติ ฯ เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุณา ยาวจีมุปี โส ปุคฺคโล
อนฺนุพฺนฺธิตพฺโพ น ปกฺกมิตพฺพํ อปี สมฺมชฺชมาเนนปีติ ๑ ฯ
อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีตัม
อภินนฺนุทฺติ ฯ

วนปตฺถสฺสตตัม นิฏฺฐิตัม สตฺตมัม ฯ

#๑ ม. ย. ปนฺนชฺชมาเนนปีติ ฯ

มรฐปณทิกสุตต

[๒๔๓] เอวมเม สุต อัง สมย ภควา สกเกสุ วิหริ
 กปิลวตฺถุสมึ นิโครธารามे ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมย
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย กปิลวตฺถุ ปิณฺฑาย ปาวสี ฯ
 กปิลวตฺถุสมึ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉากตฺต ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต
 เยน มหาวนฺ เตนฺอุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย มหาวนฺ อชฺโฌคาเหตุวา
 เวลฺลวฏฺฐิกาย มฺเถ ทิวาวิหารํ นิสีทึ ฯ ทณฺฑปาณิปิ โข สกโก
 ชงฺฆาวิหารํ อนุจฺงกมฺมาโน อนุวิจฺรมาโน เยน มหาวนฺ เตนฺอุปสงฺกมิ
 มหาวนฺ อชฺโฌคาเหตุวา เยน เวลฺลวฏฺฐิกา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทึ สมฺโมทณฺิยํ กถํ สาราณฺิยํ
 วิตฺติสารถฺวา ทณฺฑปาณิมฺลฺลพฺภ เอกมนฺตํ อฏฺฐจาสิ ฯ เอกมนฺตํ จิตฺโต
 โข ทณฺฑปาณิ สกโก ภควนฺตํ เอตทโวจ กิฺวาทึ สมฺโณ
 กิมกฺขายีตี ฯ ยถาวาทึ โข อาวุโส สทฺเวเก โลเก สมารเก
 สพฺรหฺมเก สสฺสมณฺพฺรหฺมณฺิยา ปชาย สทฺวมนฺุสฺสาย น เกนจิ
 โลเก วิคฺคยฺห ติฏฺฐจฺติ ยถา จ ปน กามเห วิสฺยุตฺตํ วิหฺรณฺตํ
 ตํ พฺรหฺมณฺิ อกถํถึ ฉินฺนํกุกฺกจฺจํ ภวากเว วิตฺตณฺฺหํ สณฺฺณ
 นานุเสนฺฺตึตี เอวฺวาทึ โข อหํ อาวุโส เอวมกฺขายีตี ฯ เอวํ วุคฺเต
 ทณฺฑปาณิ สกโก สีสํ โอกมฺเปตฺวา ชิวฺหํ นิลฺลาเพตฺวา ติวิสายํ

นลาภิกั นลาภเว วุฏฐาเปตวา ทณทโมลพุก ปกุกามิ ฯ

[๒๔๔] อถ โข ภควา สายณหสมยั ปฏิสลลانا วุฏฐิตโต
 เยน นิโครธารามิ เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตวา ปณตเต อาสเน
 นิสีทิ ฯ นิสชช โข ภควา ภิกขุ อามนเตสิ อิทาหิ ภิกขเว
 ปุพพณหสมยั นิวาเสตวา ปตตจิวรมาทาย กปิลวตถุ ปิณทาย
 ปาวีสิ กปิลวตถุสมิ ปิณทาย จริตวา ปจจาทตติ ปิณทปาตปฏิกกนโต
 เยน มหาวนั เตนุปลสงกมิ ทิวาวิหาราย มหาวนั
 อชฺโฆคาเหตุวา เวลุลลภูจิกาย มูเล ทิวาวิหาริ นิสีทิ ฯ ทณทปาณิปี
 โข ภิกขเว สกโก ชงฆาวิหาริ อณุจงกมมาโน อณุจจรมาโน
 เยน มหาวนั เตนุปลสงกมิ มหาวนั อชฺโฆคาเหตุวา เยน
 เวลุลลภูจิกา เยนาหิ เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตวา มุ สทฐิ
 สมโมทมิ สมโมทนิยิ กถิ สาราณียิ วิตติสาเรตวา ทณทโมลพุก
 เอกมนตติ อฏฐาสิ ฯ เอกมนตติ จิตโต โข ภิกขเว ทณทปาณิ
 สกโก มั เอตทโวจ กิวาทมิ สมโณ กิมกขายิติ เอวั วุตเต
 อหิ ภิกขเว ทณทปาณิ สกกั เอตทโวจ ยถาวาทมิ โข อาวุโส
 สเทเวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสุสมณพฺรหฺมณิยา ปชาย
 สเทวมนุสฺสาย น เณจิจิ โลเก วิคฺคยฺห ติจฺจติ ยถา จ ปน
 กามหิ วิสยุตติ วิหรนตติ ตั พฺรหฺมณั ออกถกถิ จินฺนุกุกุจจิ
 ภวาทเว วิตตณหิ สณฺณา นานุเสนตติ ๑ เอวัวาทมิ โข อหิ
 อาวุโส เอวมกขายิติ ฯ เอวั วุตเต ภิกขเว ทณทปาณิ สกโก
 #๑ ม. ย. นานุเสนติ ฯ

สีลั โอกมฺเปตฺวา ชิวหิ นิลฺลาเพตฺวา ติวีสายํ นลาภิกิํ นลาภฺ
วฺภูจฺจาเปตฺวา ทณฺฑโมลฺลพฺภ ปกุกามิตฺติ ฯ

[๒๔๕] เอวํ วุคฺคเต อณฺณตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ
กัิวาที ปน ภนฺเต ภควา สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก
สสุสมณฺพฺราหฺมณฺนิยา ปชาย สเทวมนฺุสฺสาย น เกนจิ โลเก
วิกฺคยฺห ติวฺจฺจติ กถิํ ๑ ปน ภนฺเต กามะหิ วิสํยุตฺตํ วิหรนฺตํ ตํ
พฺราหฺมณฺํ อกถิํกถิํ ฉินฺนํกุกฺกจฺจํ ภวาทเว วิตตณฺ्हํ สลฺลว
นानุเสนฺตีติ ฯ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ ปุริสํ ปฺปลยจฺสลฺลวาสงฺขา
สมฺมาจฺรณฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินฺนํทิตพฺพิ อภิวํทิตพฺพิ
อชฺุโณสิตพฺพิ เอเสวนฺโต รากนฺุสยานํ เอเสวนฺโต ปฏฺิฆานฺุสยานํ
เอเสวนฺโต ทิวฺจฺจานฺุสยานํ เอเสวนฺโต วิจิจฺจฺฉานฺุสยานํ เอเสวนฺโต
มานานฺุสยานํ เอเสวนฺโต ภวราکانฺุสยานํ เอเสวนฺโต อวิจฺฉานฺุสยานํ
เอเสวนฺโต ทณฺฑาทาทานสฺตถาทานกลหวิกฺคหวิวาทตฺวํตฺวเปสฺลฺลว-
มฺุสวาทานํ ๒ เอตฺถเต ปาปกาย อกฺุสลา ฐมฺมา อปฺริเสสา
นินฺุชฺฉนฺตีติ ฯ อิทมโวจ ภควา อิทํ วคฺวาน สุกโต อฺุจฺจาयाสนา
วิหาริํ ปาวีสี ฯ

[๒๔๖] อถ โข เตสํ ภิกฺขุณฺํ อจิริปกฺกนฺุคฺคสฺส ภควโต เอตทโหสี
อิทํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อฺุทฺเทสํ อฺุทฺทิสิตฺวา วิตถาเรน
อตฺถิ อวิจฺฉิตฺวา อฺุจฺจาयाสนา วิหาริํ ปวิฏฺุโ จ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ
ปุริสํ ปฺปลยจฺสลฺลวาสงฺขา สมฺมาจฺรณฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ

#๑ ม. ย. กถณฺจ ปน ฯ ๒ โป. ม. ตฺวํตฺวํ ฯ ย. ตฺวานฺุตฺวา ฯ

อภินนุทิตพัพพี อภิวทิตพัพพี อชฺโฆสิตพัพพี เอเสวนุโต รากานุสยานั
เอเสวนุโต ปฏิกขมานุสยานั เอเสวนุโต วิจิกขมานุสยานั เอเสวนุโต
มานานุสยานั เอเสวนุโต ภวรากานุสยานั เอเสวนุโต อวิชฺชานุสยานั
เอเสวนุโต ทณฺหาทานสตฺถาทานกถวิคฺคหวิวาทตฺวํตฺวเปสฺสญฺญมฺสาวาทานั
เอตฺถเตเต ปาปกา อกฺกุสลา ฌมฺมา อปริเสสา
นิริชฺฌนฺตีติ โโก นฺุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุตฺเทศสฺส
อุทฺทิกฺกุสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิกตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภเชยฺยาติ ฯ
อถ โข เตสํ ภิกฺขุณฺเณ เตททโหสิ อัย โข आयสฺมา มหากจฺจาโน
สตฺถุ เจว สํวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญฺญันฺติ สพฺรหฺมจฺจารีณั
ปโหติ จายสฺมา มหากจฺจาโน อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน
อุทฺทเทศสฺส อุทฺทิกฺกุสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิกตฺตสฺส วิตฺถาเรน
อตฺถํ วิภชิตฺตุํ ยนฺนุณ มยฺยึ เยนายสฺมา มหากจฺจาโน
เตนุสฺสงฺกเมยฺยาม อุสฺสงฺกมิตฺวา आयสฺมนฺตํ มหากจฺจानั เอตมตฺถํ
ปฏฺธิปฺจุญฺเจยฺยามาติ ฯ อถ โข เต ภิกฺขุ เยนายสฺมา มหากจฺจาโน
เตนุสฺสงฺกมิตฺสู อุสฺสงฺกมิตฺวา आयสฺมตา มหากจฺจาเนน สทฺธี
สมฺโมทิตฺสู สมฺโมทนียํ กถิ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ
นิตฺตีทิตฺสู ฯ เอกมนฺตํ นิตฺตินฺนา โข เต ภิกฺขุ आयสฺมนฺตํ มหากจฺจानั
เอตทโวจฺจุ อิทํ โข โน อาวุโส กจฺจาน ภควา สงฺขิตฺเตน
อุทฺทเทสํ อุทฺทิตฺติตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิกชิตฺวา อฏฺฐายาสนา วิหารั
ปวิญฺโโจ ยโตนิทานั ภิกฺขุ ปุริสั ปปญฺจสฺสญฺญาสงฺขา สมฺมทาจฺรนฺติ

เอตถ จ นคฺฉิ อภินนุทิตพฺพั ฯเปฯ เอตเถเต ปาปกา อกุสลา
ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนุตฺตี เตสํ โน อาวุโส กจฺจาน อมหากั
อจฺริปกฺกนุตฺตสส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวุโส ภควา
สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกฺชิตฺวา
อฏฺฐายาสนา วิหารั ปวิญฺโจะ ยโตนิทานั ภิกฺขุ ปุริสั ปปลฺยจสณฺณาสงฺขา
สมุททาจรนุติ เอตถ เจ นคฺฉิ อภินนุทิตพฺพั ฯเปฯ
เอตเถเต ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อปริเสสา นิรุชฺฌนุตฺตี โก นุ
โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิจฺจสฺส วิตุถาเรน
อตฺถํ อวิกตฺตสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ วิภเชยฺยาติ เตสํ โน อาวุโส
กจฺจาน อมหากั เอตทโหสิ อัย โข อาวุโส आयสฺมา
มหากจฺจาโน สत्ถุ เจว สัวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ วิญฺญัน
สพฺรหฺมจฺจารินั ปโหติ จายสฺมา มหากจฺจาโน อิมสฺส ภควตา
สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิจฺจสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกตฺตสฺส
วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภชิต्तु ынฺนุน มยฺ เยนายสฺมา มหากจฺจาโน
เตนุปลสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกमितฺวา आयสฺมนตฺตํ มหากจฺจานัน เอตมตฺถํ
ปฏฺธิปฺจุญฺเญยฺยามาติ วิภชตฺายสฺมา มหากจฺจาโนติ ฯ

[๒๔๗] เสยฺยถาปิ อาวุโส ปุริโส สารคฺคฺติโก สารคเวสิ
सारปริเยสนัน จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส คฺคฺฉฺจโต สारวโต อติภกฺกมฺเมว
มฺลํ อติภกฺกมฺม ขนฺธิ สาขापฺลาเส สารั ปริเยสิตพฺพั มณฺเญยฺย
เอว สมฺปทมิทํ आयสฺมนุตานัน สत्ถริ สมฺมุขีญฺเญเต ตํ ภควนตํ

อติสิตวา อเมห เอตมตถั ปฏิปุจจิตพพิ มณณถ โส หาวุโส
ภควา ชานั ชานาติ ปสัส ปสสติ จกขุภูโต ฌาณภูโต ฌมมภูโต
พฺรหฺมภูโต วตฺตา ปวตฺตา อตฺตสฺส นินฺเนตา อมตฺสฺส ทาตา
ฌมฺมสํมิ ตถาคโต โส เจว ปเนตฺสฺส กาลิ อโหสิ ยั
ภควนฺตึเยว เอตมตถั ปฏิปุจฺเจยฺยาถ ยถา โน ภควา พุยากรเยย
ตถา นั ฐาเรยฺยาถาติ ฯ อทฺฐาวุโส กจฺจํน ภควา ชานั ชานาติ
ปสัส ปสสติ จกขุภูโต ฌาณภูโต ฌมมภูโต พฺรหฺมภูโต วตฺตา
ปวตฺตา อตฺตสฺส นินฺเนตา อมตฺสฺส ทาตา ฌมฺมสํมิ ตถาคโต
โส เจว ปเนตฺสฺส กาลิ อโหสิ ยั ภควนฺตึเยว เอตมตถั
ปฏิปุจฺเจยฺยาม ยถา โน ภควา พุยากรเยย ตถา นั ฐาเรยฺยาม
อปีจายสฺมา มหากจฺจํโน สตฺถุ เจว สัวณฺณิโต สมนฺภาวิโต จ
วิญญันํ สพฺรหฺมจาร์นั ปโหติ จายสฺมา มหากจฺจํโน อิมสฺส
ภควตา สงฺขิตฺเตน อุตฺเทสฺส อุตฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถั
อวิกตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถั วิภิชิตฺตุ วิภชตฺายสฺมา มหากจฺจํโน
อครุกริตฺวาติ ๑ ฯ

[๒๔๘] เตนหาวุโส สฺฆณณ สาทฺฐกั มนสิกรโรถ ภาสิสฺสํมิติ ฯ
เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต มหากจฺจํนสฺส ปจฺจสฺสัสนุํ ฯ
อายสฺมา มหากจฺจํโน เอตทโวจ ยั โข โน อาวุโส ภควา
สงฺขิตฺเตน อุตฺเทสฺส อุตฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน อตฺถั อวิกชิตฺวา อญฺจายาสนา
วิหารั ปวิญฺโจ ยโตนิทานั ภิกฺขุ ปุริสั ปปญฺจสณฺณาสงฺขา
#๑ ม. อครุ กตฺวาติ ฯ

สมุทาจรณฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ ฯเปฯ เอตฺถเตเต ปาปกกา
 อกฺุสลา ฆมฺมา อปริเสสา นฺริชฺฌนฺตฺติ อิมสฺส โข อหํ อาวุโส
 ภควตา สงฺฆิตฺเตน อุตฺเทสสฺส อุตฺทิกฺกุสสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิกตฺตสฺส
 เอวํ วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามิ จกฺขุญฺจาวุโส ปฏฺิจฺจ รุเป จ
 อฺุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ตินฺณํ สงฺกฺติ ผสฺโส ผสฺสปฺจฺจยา
 เวทนา ยํ เวเทติ ตํ สลฺขานาติ ยํ สลฺขานาติ ตํ วิตฺกฺเกติฯ
 ยํ วิตฺกฺเกติ ตํ ปฺปญฺเจติ ยํ ปฺปญฺเจติ ตโตนิทานํ ปุริสํ
 ปฺปญฺจสลฺลสาสงฺขา สมุทาจรณฺติ อตฺตํานาคตฺปจฺจฺุปฺนเนสฺสุ จกฺขุ-
 วิญฺเญยฺเยสฺสุ รุเปสฺสุ ฯ โสตฺถญฺจาวุโส ปฏฺิจฺจ สทฺเท จ อฺุปฺปชฺชติ
 โสตฺถวิญฺญาณํ ฯเปฯ ฆานญฺจาวุโส ปฏฺิจฺจ คนฺเฑ จ อฺุปฺปชฺชติ
 ฆานวิญฺญาณํ ... ฯ ชิวฺหญฺจาวุโส ปฏฺิจฺจ รเส จ อฺุปฺปชฺชติ
 ชิวฺหาวิญฺญาณํ ... ฯ กายญฺจาวุโส ปฏฺิจฺจ โฝฏฺจพฺเพ จ อฺุปฺปชฺชติ
 กายวิญฺญาณํ ... ฯ มนญฺจาวุโส ปฏฺิจฺจ ฆมฺเม จ อฺุปฺปชฺชติ
 มโนวิญฺญาณํ ตินฺณํ สงฺกฺติ ผสฺโส ผสฺสปฺจฺจยา เวทนา
 ยํ เวเทติ ตํ สลฺขานาติ ยํ สลฺขานาติ ตํ วิตฺกฺเกติ ยํ
 วิตฺกฺเกติ ตํ ปฺปญฺเจติ ยํ ปฺปญฺเจติ ตโตนิทานํ ปุริสํ ปฺปญฺจสลฺลสาสงฺขา
 สมุทาจรณฺติ อตฺตํานาคตฺปจฺจฺุปฺนเนสฺสุ มโนวิญฺเญยฺเยสฺสุ
 ฆมฺเมสฺสุ ฯ โส วตฺตาวุโส จกฺขุสฺสุมี สติ รุเป สติ จกฺขุวิญฺญาณเณ สติ
 ผสฺสปฺลฺลตฺตฺติ ปฺลฺลญาเปสฺสตีติ จานเมตํ วิชฺชติ ผสฺสปฺลฺลตฺตฺติยา
 สติ เวทนาปฺลฺลตฺตฺติ ปฺลฺลญาเปสฺสตีติ จานเมตํ วิชฺชติ เวทนา-

ปณฺณตฺตฺติยา สติ สณฺณปณฺณตฺตฺติ ปณฺณเปสฺสตีติ จานเมตฺติ วิชฺชติ
สณฺณปณฺณตฺตฺติยา สติ วิตฺตกฺกปณฺณตฺตฺติ ปณฺณเปสฺสตีติ จานเมตฺติ
วิชฺชติ วิตฺตกฺกปณฺณตฺตฺติยา สติ ปปฺปจฺสณฺณาสงฺขาสมฺมาจรณปณฺณตฺตฺติ
ปณฺณเปสฺสตีติ จานเมตฺติ วิชฺชติ ฯ โส วตาวุโส
โสตฺถุสฺมี สติ สทฺเท สติ ... ฯ ฆานสฺมี สติ คนฺเช สติ ... ฯ ชิวฺหาย
สติ รเส สติ ... ฯ กายสฺมี สติ โผฏฺฐพฺเพ สติ ... ฯ มนสฺมี
สติ ฐมฺเม สติ มโนวิญฺญาเณ สติ ผสฺสปณฺณตฺตฺติ ปณฺณเปสฺสตีติ
จานเมตฺติ วิชฺชติ ผสฺสปณฺณตฺตฺติยา สติ เวทฺนปณฺณตฺตฺติ ปณฺณเปสฺสตีติ
จานเมตฺติ วิชฺชติ เวทฺนปณฺณตฺตฺติยา สติ สณฺณปณฺณตฺตฺติ
ปณฺณเปสฺสตีติ จานเมตฺติ วิชฺชติ สณฺณปณฺณตฺตฺติยา
สติ วิตฺตกฺกปณฺณตฺตฺติ ปณฺณเปสฺสตีติ จานเมตฺติ วิชฺชติ
วิตฺตกฺกปณฺณตฺตฺติยา สติ ปปฺปจฺสณฺณาสงฺขาสมฺมาจรณปณฺณตฺตฺติ
ปณฺณเปสฺสตีติ จานเมตฺติ วิชฺชติ ฯ โส วตาวุโส จกฺขุสฺมี อสติ
รูปे อสติ จกฺขุวิญฺญาเณ อสติ ผสฺสปณฺณตฺตฺติ ปณฺณเปสฺสตีติ
เนตฺติ จานํ วิชฺชติ ผสฺสปณฺณตฺตฺติยา อสติ เวทฺนปณฺณตฺตฺติ
ปณฺณเปสฺสตีติ เนตฺติ จานํ วิชฺชติ เวทฺนปณฺณตฺตฺติยา อสติ
สณฺณปณฺณตฺตฺติ ปณฺณเปสฺสตีติ เนตฺติ จานํ วิชฺชติ สณฺณปณฺณตฺตฺติยา
อสติ วิตฺตกฺกปณฺณตฺตฺติ ปณฺณเปสฺสตีติ เนตฺติ จานํ
วิชฺชติ วิตฺตกฺกปณฺณตฺตฺติยา อสติ ปปฺปจฺสณฺณาสงฺขาสมฺมาจรณ-
ปณฺณตฺตฺติ ปณฺณเปสฺสตีติ เนตฺติ จานํ วิชฺชติ ฯ โส วตาวุโส

โสตสุมี อสติ สทเท อสติ ฯเปฯ ฆานสุมี อสติ คนฺเช อสติ ... ฯ
 ชิวหาย อสติ รเส อสติ ... ฯ กายสุมี อสติ โฝฏฺจพฺเพ อสติ ... ฯ
 มนฺสุมี อสติ ฌมฺเม อสติ มโนวิญญาณ อสติ ผสฺสปลยฺตฺตึ
 ปลยฺวาเปสฺสตีติ เนตฺ ฌานํ วิชฺชติ ผสฺสปลยฺตฺตฺติยา อสติ
 เวทนาปลยฺตฺตึ ปลยฺวาเปสฺสตีติ เนตฺ ฌานํ วิชฺชติ เวทนาปลยฺตฺตฺติยา
 อสติ สลยฺวาปลยฺตฺตึ ปลยฺวาเปสฺสตีติ เนตฺ ฌานํ
 วิชฺชติ สลยฺวาปลยฺตฺตฺติยา อสติ วิตกฺกปลยฺตฺตึ ปลยฺวาเปสฺสตีติ
 เนตฺ ฌานํ วิชฺชติ วิตกฺกปลยฺตฺตฺติยา อสติ ปปลยฺจสลยฺวาสงฺฆาสมฺมาจรณปลยฺตฺตึ
 ปลยฺวาเปสฺสตีติ เนตฺ ฌานํ วิชฺชติ ฯ ยํ
 โข โน อาวุโส ภควา สงฺฆิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน
 อตฺถํ อวิภิชิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหาริ ปวิฏฺโฐ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ
 ปุริสํ ปปลยฺจสลยฺวาสงฺฆา สมฺมาจรณฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินฺนุทิตฺพํ
 ฯเปฯ เอตฺเถเต ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อปริเสสา
 นิรุชฺฌนฺตีติ อิมสฺส โข อหํ อาวุโส ภควตา สงฺฆิตฺเตน
 อุทฺเทสสฺส อุทฺทิจฺจสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิภคฺตสฺส เอวํ วิตฺถาเรน
 อตฺถํ อาชานามิ ฯ อากฺฺขมานา จ ปนฺ ตุมฺเห อายสฺมฺนฺโต
 ภควนฺตฺยิว อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ ปฏิปฺจุญฺเยยฺยาถ ยถา โน
 ภควา พุยาโกโรติ ตถา นํ ชาเรยฺยาถาติ ฯ

[๒๔๕] อถ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมฺโต มหากฺจฺจานสฺส ภาสิตํ
 อภินฺนุทิตฺวา อนฺุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมึสฺสุ

อุปลสงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมณฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ เอกมณฺตํ
นินินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจฺจึ ยํ ๑ โข โน ภนฺเต
ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกฺขิตฺวา
อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺฐโจ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ ปุริสํ ปปญฺจ
สญฺญาสงฺขา สมฺมาจรนฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ ฯเปฯ
เอตฺถเต ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อปริเสสา นินฺรุชฺฌนฺตฺติ ฯ เตสํ
โน ภนฺเต อมฺหากํ อจิริปกกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข
โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน อตฺถํ
อวิกฺขิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺฐโจ ยโตนิทานํ ภิกฺขุ ปุริสํ
ปปญฺจสญฺญาสงฺขา สมฺมาจรนฺติ เอตฺถ เจ นตฺถิ อภินนฺทิตพฺพํ
อภิวทิตพฺพํ อชฺโฆสิตพฺพํ เอเสวนฺโต รากานุสยานํ เอเสวนฺโต
ปฏฺิฆานุสยานํ เอเสวนฺโต ทิฏฺฐานุสยานํ เอเสวนฺโต วิจิกฺกขานุสยานํ
เอเสวนฺโต มานานุสยานํ เอเสวนฺโต ภวรากานุสยานํ เอเสวนฺโต
อวิชฺชานุสยานํ เอเสวนฺโต ทณฺฑาทานสตฺถาทานกลหวิคฺคห-
วิวาทควํตฺวเปสฺสญฺญมฺสาวาทานํ เอตฺถเต ปาปกา อกฺุสลา
ฌมฺมา อปริเสสา นินฺรุชฺฌนฺตฺติ โโก นฺุ โข อิมสฺส ภควตา
สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกตฺตสฺส
วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภเชยฺยาติ ฯ เตสํ โน ภนฺเต อมฺหากํ
เอตทโหสิ อัย โข आयสฺมา มหากจฺจาโน สตฺถุ เจว สํวณฺณโต
สมฺภาวโต จ วิญฺญนํ สพฺรหฺมจารินํ ปโหติ จายสฺมา
#๑ ย. อิทํ โข โนติ.

มหากัจจानโน อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสฺส อุทฺทิฏฺจสฺส
วิตฺถารเณ อตุถิ อวิกตฺตสฺส วิตฺถารเณ อตุถิ วิกฺขิตฺตุ ยนฺนุน
มยิ เยนายสุมา มหากัจจानโน เตนฺอุปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกมิตฺวา
อายสฺมุนฺตี มหากัจจานันฺ เอตมตุถิ ปฏิปฺจุเจยฺยามาติ ฯ อถ โข
มยิ ภนฺเต เยนายสุมา มหากัจจानโน เตนฺอุปสงฺกมิมฺห อุปสงฺกมิตฺวา
อายสฺมุนฺตี มหากัจจานันฺ เอตมตุถิ ปฏิปฺจุจิมฺห ฯ เตสํ โน ภนฺเต
อายสฺมุตตา มหากัจจानเนน อิเมหิ อากาเรหิ อิเมหิ ปเทหิ อิเมหิ
พฺยณฺชเนหิ อตุถิ วิกตฺโตติ ฯ ปณฺทิตฺโต ภิกฺขเว มหากัจจानโน
มหาปญฺโญ ภิกฺขเว มหากัจจानโน มณฺเจปปี ตฺวมฺห ภิกฺขเว
เอตมตุถิ ปฏิปฺจุเจยฺยาถ อหฺมปิ ตํ เอวเมว ๑ พฺยากรเยยฺยิ ยถา
ตํ มหากัจจानเนน พฺยากตํ เอโส เจว เอตสฺส อตุถิ เอวณฺจ
นํ ชาเรธาติ ฯ

[๒๕๐] เอวํ วุตฺเต อายสุมา อานนฺโท ภควนฺตี เอตทโวจ
เสยฺยถาปิ ภนฺเต ปุริโส ชิมฺจฉาทฺตพฺพลฺยปรโต มรฺฐปณฺฑิโก อธิจฺเจยฺย
โส ยโต ยโต สาเยยฺย ลเภถเว สาทํ รสํ อเสจนํ
เอวเมว โข ภนฺเต เจตโส ภิกฺขุ ทพฺพชาติโก ยโต ยโต อิมสฺส
ธมฺมปริยายสฺส ปญฺญา ย อตุถิ อุปฺปริกฺเขยฺย ลเภถ เจว อตุตฺมณฺตี
ลเภถ จ เจตโส ปสาทํ โก นามายิ ภนฺเต ธมฺมปริยาโยติ ฯ
ตสฺมาติห ตฺวํ อานนฺท อิมํ ธมฺมปริยายํ มรฺฐปณฺฑิกปริยาโยเตว
นํ ชาเรหิตี ฯ

#๑ ไป. เอวเมว ฯ

สุตต ม. มุลปณณาสกั - หน้าที่ 230

อิทมโวจ ภควา อตุตมโน อายสุมา อานนุโท ภควโต
ภาสิตั อภินนุทีติ ฯ

มรุปีณทุกสุตตุ นิภูจิตุ อภูจมี ฯ

เทวธาวิตถุกสูตร

[๒๕๑] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
เขตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๒๕๒] ภควา เอตทโวจ ปุพฺพเว เม ภิกฺขเว สมโพรธา
อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพรธิตตฺตฺสเว สโต เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ เทวธา ๑
กตฺวา เทวธา กตฺวา วิตถุเก วิหเรยฺยนฺติ โส โข อหิ ภิกฺขเว
โย จายิ กามวิตถุโก โย จ พฺยาปาทวิตถุโก โย จ วิหีสาวิตถุโก
อิมิ เอกัง ภากมกาสี โย จายิ เนกขมฺมวิตถุโก โย จ อพฺยาปาทวิตถุโก
โย จ อวิหีสาวิตถุโก อิมิ พุทฺธิยิ ภากมกาสี ฯ ตสฺส
มยฺหิ ภิกฺขเว เอวํ อปฺปมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหริโต
อุปฺปชฺชติ กามวิตถุโก โส เอวํ ปชานามิ อุปฺปนฺโน โข
เม อยิ กามวิตถุโก โส จ โข อตฺตพฺยาพาชายปิ สํวตฺตติ
ปรพฺยาพาชายปิ สํวตฺตติ อุภยพฺยาพาชายปิ สํวตฺตติ ปญฺณานิโรธิโก
วิฆาตปฺกฺโข อนิพฺพานสํวตฺตนิโก อตฺตพฺยาพาชาย สํวตฺตตีติปิ
เม ภิกฺขเว ปฏฺิสถฺยจิกฺขโต อพฺภตฺถิ คจฺฉติ ปรพฺยาพาชาย
สํวตฺตตีติปิ เม ภิกฺขเว ปฏฺิสถฺยจิกฺขโต อพฺภตฺถิ คจฺฉติ อุภยพฺยาพาชาย
สํวตฺตตีติปิ เม ภิกฺขเว ปฏฺิสถฺยจิกฺขโต อพฺภตฺถิ
#๑ สี. ย. ทฺวิธาติ ปาโธ ทิสฺสติ ฯ

คจฺจติ ปญฺณานิโรธโก วิฆาตปฺกฺขโก อนิพฺพานสํวตฺตนิโกติปิ
เม ภิกฺขเว ปฏฺิสลฺลจิกฺขโต อพฺภตฺถํ คจฺจติ ฯ โส โข อหํ
ภิกฺขเว อุปฺปนฺนุปฺปนํ กามวิตกฺกํ ปชฺชหเมว วิโนทนเมว ๑ พฺยนฺตเมว
นํ อกาสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอวํ อุปฺปมตฺตสฺส อาตปิโน
ปหิตตฺตสฺส วิหโรโต อุปฺปชฺชติ พฺยาปาทวิตกฺโก ฯเปฯ อุปฺปชฺชติ
วิหีสาวิตกฺโก โส เอวํ ปชานามิ อุปฺปนฺโน โข เม อัย
วิหีสาวิตกฺโก โส จ โข อตฺตพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ ปฺรพฺยาพาชาयी
สํวตฺตติ อุกฺยพฺยาพาชาयी สํวตฺตติ ปญฺณานิโรธโก
วิฆาตปฺกฺขโก อนิพฺพานสํวตฺตนิโก อตฺตพฺยาพาชาयी สํวตฺตตีติปิ
เม ภิกฺขเว ปฏฺิสลฺลจิกฺขโต อพฺภตฺถํ คจฺจติ ปฺรพฺยาพาชาयी
สํวตฺตตีติปิ เม ภิกฺขเว ปฏฺิสลฺลจิกฺขโต อพฺภตฺถํ คจฺจติ อุกฺยพฺยาพาชาयी
สํวตฺตตีติปิ เม ภิกฺขเว ปฏฺิสลฺลจิกฺขโต อพฺภตฺถํ คจฺจติ
ปญฺณานิโรธโก วิฆาตปฺกฺขโก อนิพฺพานสํวตฺตนิโกติปิ เม ภิกฺขเว
ปฏฺิสลฺลจิกฺขโต อพฺภตฺถํ คจฺจติ ฯ โส โข อหํ ภิกฺขเว อุปฺปนฺนุปฺปนํ
วิหีสาวิตกฺกํ ปชฺชหเมว วิโนทนเมว พฺยนฺตเมว นํ อกาสิ ฯ
ยลฺลทเว ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุลมนฺนุวิตกฺเกติ อนฺนุวิจาเรติ ตถา ตถา
นติ โหติ เจตโส ฯ กามวิตกฺกํ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุลมนฺนุวิตกฺเกติ
อนฺนุวิจาเรติ ปหาสิ เนกขมฺมวิตกฺกํ กามวิตกฺกํ พหุลมกาสิ ตสฺส
#๑ สี. ย. ปชฺชหเมว วิโนทเมว อิติ อิม ปาจา ทิสฺสนฺติ ฯ ปชฺชหิเมว
#วิโนทนิเมวาทิ อมฺหากํ รุจิ ฯ

ตัม กามวิตกกาย จิตตัม นมตี ฯ พุยาปาทวิตกัม เจ ภิกขเว
ภิกขุ ... ฯ วิหีสาวิตกัม เจ ภิกขเว ภิกขุ พหุลมนุวิตกเกติ อนุวิจาเรติ
ปหาสิ อวิหีสาวิตกัม วิหีสาวิตกัม พหุลมกาสิ ตสฺส ตัม
วิหีสาวิตกกาย จิตตัม นมตี ฯ เสยฺยถาปี ภิกขเว วสุสาณัม ปจฺฉิเม
มาเส สรทสมเย ภิกฺขุสมุพาเช โคपालโก คาโว รุกเขยฺย โส [๑]
คาโว ตโต ตโต ทณฺเฑน อาโกฏฺเฑยฺย ปฏฺฐิโกฏฺเฑยฺย สนนฺิรฺุทฺเฑยฺย
สन्नฺิวาเรยฺย ฯ ตัม กิสฺส เหตุ ฯ ปสฺสตี หิ โส ภิกขเว โคपालโก
ตโตนิทานัน วธฺ วา พนฺุชฺ วา ชานี วา ครหฺ วา เอวเมว โข
อหฺ ภิกขเว อทฺทสฺ อกุสลาณัน ฌมฺมานัน อาทีนฺว โสการี สงฺกิลฺลสฺ
กุสลาณัน ฌมฺมานัน เนกขมฺเม อานิสฺสํ โวทานปฺกขํ ตสฺส มยฺหํ
ภิกขเว เอวํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปีโน ปหิตตฺตสฺส วิหโรโต อฺปฺปชฺชติ
เนกขมฺมวิตกโก โส เอวํ ปชานามิ อฺปฺปนฺโน โข เม อຍ
เนกขมฺมวิตกโก โส จ โข เนว อตฺตพฺยาพาธาย สํวตฺตติ น
ปรพฺยาพาธาย สํวตฺตติ น อฺภยพฺยาพาธาย สํวตฺตติ ปญฺณาวุฑฺฒิโก
อวิฆาตปฺกฺขิโก นิพฺพทานสํวตฺตนิโก รตฺติญฺเจปิ นํ ภิกขเว
อนฺุวิตกฺเกยฺยํ อนฺุวิจาเรยฺยํ เนว ตโตนิทานัน ภาຍ สมนฺุปฺสฺสามิ ฯ
ทิวสฺญฺเจปิ นํ ภิกขเว อนฺุวิตกฺเกยฺยํ อนฺุวิจาเรยฺยํ เนว ตโตนิทานัน
ภาຍ สมนฺุปฺสฺสามิ ฯ รตฺตินฺทิวสฺญฺเจปิ นํ ภิกขเว อนฺุวิตกฺเกยฺยํ
อนฺุวิจาเรยฺยํ เนว ตโตนิทานัน ภาຍ สมนฺุปฺสฺสามิ ฯ อปิจ โข เม
อติจิริ อนฺุวิตกฺกยโต อนฺุวิจารยโต กาโย กิลฺเมยฺย กายเ กิลฺนฺเต
#๑ ม. ย. ตา ๑

จิตต์ โหหฺญเญย ๑ โหหเต จิตฺเต อารา จิตฺตํ สมาธิมหาติ โส
โฆ อหํ ภิกฺขเว อชฺชตฺตเมว จิตฺตํ สจฺจเปมิ สนนีสีเทมิ ๒ เอโกทึ
กโรมิ สมาทหามิ ตํ กิสฺส เหตุ มา เม จิตฺตํ อุกฺขมาภฺฐิติ ๓ ฯ
ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอวํ อปฺปมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส
วิหฺรโต อฺปฺปชฺชติ อพฺยาปาทวิตฺตโก ฯเปฯ อฺปฺปชฺชติ อวิหีสาวิตฺตโก
โส เอวํ ปชานามิ อฺปฺปนฺโน โฆ เม อຍ อวิหีสาวิตฺตโก
โส จ โฆ เนว อตฺตพฺยาพาชาย สํวตฺตติ น ปฺรพฺยาพาชาย
สํวตฺตติ น อุกฺขพฺยาพาชาย สํวตฺตติ ปณฺณวาทฺตโก อวิฆาตปฺกฺขโก
นิพฺพานสํวตฺตนิโก รตฺตนิเจปิ นํ ภิกฺขเว อนฺนวิตฺตเกยฺยํ อนฺนวิจาเรยฺยํ
เนว ตโตนิทานํ ภยํ สมนฺุสฺสามิ ฯ ทิวสญฺเจปิ นํ ภิกฺขเว อนฺนวิตฺตเกยฺยํ
อนฺนวิจาเรยฺยํ เนว ตโตนิทานํ ภยํ สมนฺุสฺสามิ ฯ
รตฺตนิทิวสญฺเจปิ นํ ภิกฺขเว อนฺนวิตฺตเกยฺยํ อนฺนวิจาเรยฺยํ เนว ตโตนิทานํ
ภยํ สมนฺุสฺสามิ ฯ อปิจ โฆ เม อติจิริ อนฺนวิตฺตเกยฺยโต อนฺนวิจายโต
กาโย กิลเมยฺย กายเ กิลนฺเต จิตฺตํ โหหฺญเญย โหหเต
จิตฺเต อารา จิตฺตํ สมาธิมหาติ โส โฆ อหํ ภิกฺขเว อชฺชตฺตเมว
จิตฺตํ สจฺจเปมิ สนนีสีเทมิ เอโกทึ กโรมิ สมาทหามิ ตํ กิสฺส
เหตุ มา เม จิตฺตํ อุกฺขมาภฺฐิติ ฯ ยญฺญเทว ภิกฺขเว ภิกฺขุ
พหุสฺมนฺุวิตฺตเกติ อนฺนวิจาเรติ ตถา ตถา นติ โหติ เจตโส ฯ
เนกฺขมฺมวิตฺตกํ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุสฺมนฺุวิตฺตเกติ อนฺนวิจาเรติ
#๑ สී. ยฺ. อหฺญเญย ๑ ๒ ม. ยฺ. สนนีสาทมิ ๑ ๓ สී. ยฺ. อหฺนึติ ๑

ปหาสี กามวิตกกัม เนกขมมวิตกกัม พหุลมกาสี ตสฺส ตัม เนกขมม-
วิตกฺกาย จิตฺตํ นมตี ฯ อพฺยาปาทวิตกกัม เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ... ฯ
อวิหีสาวิตกกัม เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุลมนฺนิวิตกฺเกติ อนฺนฺวิจาเรติ ปหาสี
วิหีสาวิตกกัม อวิหีสาวิตกกัม พหุลมกาสี ตสฺส ตัม อวิหีสาวิตกฺกาย
จิตฺตํ นมตี ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คิมฺหानัน ปจฺฉิเม มาเส สพฺพปสฺเสสุ
คามนฺตสมฺภเวสุ โคपालโก คาโว รกฺขเขยฺย ตสฺส รุกฺขมฺลคตสฺส
วา อพฺโภกาสคตสฺส วา สติกรณฺียเมว โหติ เอตา คาโวติ
เอวเมว โข ภิกฺขเว สติกรณฺียเมว อโหสิ เอเต ชมฺมาตี ฯ

[๒๕๓] อารทฺธํ โข ปน เม ภิกฺขเว วิริยํ อโหสิ อสฺลลัน
อุปฺภูจฺฉิตา สติ อปฺปมฺมุจฺฉา ปสฺสทฺโฆ กาโย อสารทฺโฆ สมหาคี
จิตฺตํ เอกกุกฺกํ โส โข อหํ ภิกฺขเว วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ
อกุสเลหิ ชมฺเมหิ สวิตกกัม สวิจาร์ วิเวกฺขํ ปิติสฺขํ ปจฺมํ ฌานัน
อุปสมฺปชฺช วิหาสี ฯ วิตกฺกวิจารานัน วุปสฺมา อชฺฉตฺตํ สมฺปสาทนัน
เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกกัม อวิจาร์ สมาริขัน ปิติสฺขํ ทุตฺติย
ฌานัน ฯเปฯ ตติย ฌานัน ... ฯ จตฺตฺถิ ฌานัน อุปสมฺปชฺช วิหาสี ฯ
โส เอวํ สมหาคีเต จิตฺเต ปรีสุทฺเต ปรีโยทาเต อนงฺคณ
วิกฺคฺคฺกํเกเส มุทฺทฺเต กมฺมนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต
ปฺพุเพนิวาसानุสฺสตีถาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสี โส อนนฺกวิหิตํ ปฺพุเพนิวาสิ
อนุสฺสรามิ เสยฺยถิถํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย ฯเปฯ
อติ สาการํ สอฺทฺเทสิ อนนฺกวิหิตํ ปฺพุเพนิวาสิ อนุสฺสรามิ ฯ อยํ

โฆ เม ภิกขเว รตติยา ปจเม ยามे ปจมา วิชชา อธิคตา
อวิชา วิหตา วิชชา อุปนุณา ตโม วิหโต อาโลโก อุปนุโน
ยถาคัง อุปมตตสส อาตานิโน ปหิตตตสส วิหโรโต ฯ โส
เอวัง สมหิตเต จิตเต ปริสุทเธ ปรีโยทาเต อนงคะเน วิคตูปกุกิเสเส
มุกุเต กम्मนิเย จิตเต อาเนลขปุตเต สุตตานัง จุตูปาตถาณาย
จิตตัง อภินินนาเมสี โส ทิพเพเน จกขุณา วิสุทเธเน อติกกนตมานุสเกเน
สตุเต ปสฺสามิ จวมาเน อุปชชมาเน ฯเปฯ อิม
วต โภณโต สตุตา กายทุจจรีเตเน สมนนาคตา ฯเปฯ อิติ ทิพเพเน
จกขุณา วิสุทเธเน อติกกนตมานุสเกเน สตุเต ปสฺสามิ จวมาเน
อุปชชมาเน หีเน ปณิเต สุวณฺเณ ทุพพณฺเณ สุกเต ทุกคเต
ยถากมฺมุปลे สตุเต ปชานามิ ฯ อัย โฆ เม ภิกขเว รตติยา
มชฺฉิเม ยามे ทุตติยา วิชชา อธิคตา อวิชา วิหตา วิชชา
อุปนุณา ตโม วิหโต อาโลโก อุปนุโน ยถาคัง อุปมตตสส
อาตานิโน ปหิตตตสส วิหโรโต ฯ โส เอวัง สมหิตเต จิตเต
ปริสุทเธ ปรีโยทาเต อนงคะเน วิคตูปกุกิเสเส มุกุเต กम्मนิเย
จิตเต อาเนลขปุตเต อาสวานัง ขยถาณาย จิตตัง อภินินนาเมสี
โส อิทัง ทุกขนฺติ ยถากุตัง อพุกถณาสี อัย ทุกขสมฺทโยติ
ยถากุตัง อพุกถณาสี อัย ทุกขนิโรโรติ ยถากุตัง อพุกถณาสี อัย
ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถากุตัง อพุกถณาสี อิม อาสวาติ
ยถากุตัง อพุกถณาสี อัย อาสวสมฺทโยติ ยถากุตัง อพุกถณาสี

อัย อาสวณโรโรติ ยถาภูต อพุกณณาสี อัย อาสวณโรรคามินี
ปฏิปทาติ ยถาภูต อพุกณณาสี ตสส เม เอว ชาโนโต เอว
ปสสโต กามาสวาปี จิตต วิมุจจิตถ ภาสวาปี จิตต วิมุจจิตถ
อวิชชาสวาปี จิตต วิมุจจิตถ วิมุตตสมิ วิมุตตมิติ ฌาณ
อโหสิ จีณา ชาติ วุสสิต พุรหุมจริย กต กรณีย นนาปริ
อิตถตตยาติ อพุกณณาสี ฯ อัย โข เม ภิกขเว รตติยา
ปจฺฉิเม ยามะ ตติยา วิชชา อธิคตา อวิชชา วิหตา วิชชา
อุปฺปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปฺปนฺโน ยถาติ อปฺปมตฺตสส
อาตาปีโน ปหิตตตสส วิหโรติ ฯ

[๒๕๔] เสยฺยถาปี ภิกขเว อรณฺเณ ปวเน มหนฺตํ นินฺนํ
ปลลลํ ตเมณฺ มหา มิคฺสงฺโฆ อุปฺนิสฺสาย วิหเรยฺย ตสฺส
โกจิเทว ปุริโส อุปฺปชฺเชยฺย อนตฺถกาโม อหิตกาโม อโยคฺกเขมกาโม
โส ยฺวาสฺส มคฺโค เขโม โสวตฺถิโก ปิตฺติคฺมนิโย ตํ
มคฺคํ ปิทยะย วิวเรยฺย กุมฺมคฺคํ โอทะยฺย โอกจฺริ จเปยฺย
โอกจฺริกํ เอวฺณฺหิ โส ภิกขเว มหา มิคฺสงฺโฆ อปฺเรน สมเยน
อนยพฺยสนฺ ตนฺตํ อปฺชฺเชยฺย ฯ ตสฺเสว โข ปน ภิกขเว มหโต
มิคฺสงฺฆสฺส โกจิเทว ปุริโส อุปฺปชฺเชยฺย อตฺถกาโม หิตกาโม
โยคฺกเขมกาโม โส ยฺวาสฺส มคฺโค เขโม โสวตฺถิโก ปิตฺติคฺมนิโย
ตํ มคฺคํ วิวเรยฺย ปิทยะย กุมฺมคฺคํ โอทะเนยฺย โอกจฺริ
นาเสยฺย โอกจฺริกํ เอวฺณฺหิ โส ภิกขเว มหา มิคฺสงฺโฆ อปฺเรน
#๑ ไป. อนตฺถํ ฯ

สมเขน วุฑฐี วิรุฬหี เวปุลลั อปาชเชย ๑ อุปมา โข เม
อัย ภิกขเว กตา อตุลลสฺส วิญญาปนาย ๑ อยญเจเวตถ อตุโถ
มหนตฺตํ นินนํ ปลลลนฺตติ โข ภิกขเว กามานเมตฺตํ อธิวจฺนํ ๑
มหา มิคสงฺฆเมติ โข ภิกขเว สตฺตทานเมตฺตํ อธิวจฺนํ ๑ ปุริโส
อนตฺตกาโม อหิตกาโม อโยคกฺเขมกาโมติ โข ภิกขเว มารสฺสเสตฺตํ
ปาปิมโต อธิวจฺนํ ๑ กุมฺมคฺโคติ โข ภิกขเว อฏฺฐจฺจกิกฺกสฺสเสตฺตํ
มิจฺจนามคฺคสฺส อธิวจฺนํ เสยฺยถิํ มิจฺจนาทิกฺกจฺจยา มิจฺจนาสงฺกปฺปสฺส
มิจฺจนาวาจาย มิจฺจนามมฺมนตฺสส มิจฺจนาอาชีวสฺส มิจฺจนาวายามสฺส
มิจฺจนาสติยา มิจฺจนาสมาธิสฺส ๑ โอกจโรติ โข ภิกขเว นนฺทิราคฺคสฺสเสตฺตํ
อธิวจฺนํ ๑ โอกจโรติ โข ภิกขเว อวิชฺชาเยตฺตํ อธิวจฺนํ ๑ ปุริโส
อตุลลกาโม หิตกาโม โยคกฺเขมกาโมติ โข ภิกขเว ตถาคตฺสเสตฺตํ
อธิวจฺนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ๑ มคฺโค ๑ เขโม โสวตฺถิโก
ปีติคฺคณิโยติ โข ภิกขเว อริยสฺสเสตฺตํ อฏฺฐจฺจกิกฺกสฺส มคฺคสฺส อธิวจฺนํ
เสยฺยถิํ สมฺมาทิกฺกจฺจยา สมฺมาสงฺกปฺปสฺส สมฺมาวาจาย สมฺมากมฺมนตฺสส
สมฺมาอาชีวสฺส สมฺมาวายามสฺส สมฺมาสติยา สมฺมาสมาธิสฺส ๑

[๒๕๕] อิติ โข ภิกขเว วิวโฏ มยา เขโม มคฺโค โสวตฺถิโก
ปีติคฺคณิโย ปิหิตอ กุมฺมคฺโค อโหโต โอกจโร นาสิตา
โอกจโร ๑ ยั ภิกขเว สตฺตธารา กรณิยํ สวากานํ หิตฺตสิณา
อนุกมฺปเกน อนุกมฺปํ อุปาทาย กตฺตํ โว ตํ มยา ๑ เอตานิ
#๑ ม. ย. เขโม มคฺโค ๑

ภิกฺขเว รุกฺขมฺูลานิ เอตานิ สฺลยฺณาคารานิ ฌายถ ภิกฺขเว มา
ปมาทตฺถ มา ปจฺจนา วิปฺปฏิสาริโน อหฺวตฺถ ฯ อัย โว อมฺหากั
อนุสาสนัิติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีตึ
อภินนฺทฺนุติ ฯ

เทวชาวิทกฺกสุตฺตํ นิฏฺฐิตึ นวมึ ฯ

วิตกกถณฐานสูตร

[๒๕๖] เอวมเม สูตริ เอกั สมยั ภควา สาวตถึยั วิหริตี
เชตวนเ อนาถปีณหึกสสุ อารามเ ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนุเตสึ ภิกฺขุโวตี ฯ ภทฺนเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๒๕๗] ภควา เอตทโวจ อธิจิตฺตมฺนุยุตฺเตน ภิกฺขเว ภิกฺขุณา
ปญฺจ นิमितฺตานี กาเลน กาลั มนสิกาตพฺพานี ฯ กตมานี ปญฺจ ฯ
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยั นิमितฺตั อากมฺม ยั นิमितฺตั มนสิกโรโต
อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺนุปฺสลฺหิตาปี โทสุปฺสลฺหิตาปี
โมหุปฺสลฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุณา ตมฺหา
นิमितฺตา อณฺณั นิमितฺตั มนสิกาตพฺพิ กุสฺลฺปฺสลฺหิตั ตสฺส ตมฺหา
นิमितฺตา อณฺณั นิमितฺตั มนสิกโรโต กุสฺลฺปฺสลฺหิตั เย ปาปกา
อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺนุปฺสลฺหิตาปี โทสุปฺสลฺหิตาปี โมหุปฺสลฺหิตาปี
เต ปหึยฺนฺติ เต อพฺภตฺถั กจฺฉนฺติ เตสั ปหานา อชฺชตฺตเมว
จิตฺตั สนฺตึฏฺฐตี สนฺนึสึทตี เอโกทึโกตี ๑ สมာธิยตี ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
ทกฺโข ผลคณฺโฑ วา ผลคณฺฑานฺเตวาสี วา สุขุมาย อาณิยา
โอพาริกั อาณิ อภินิหเนยฺย อภินิหเรยฺย อภินิวตฺเตยฺย เอวเมว
โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยั นิमितฺตั อากมฺม ยั นิमितฺตั มนสิกโรโต
อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺนุปฺสลฺหิตาปี
#๑ สึ. ม. ยฺ. เอโกทึ โหตี ฯ

โทสุปสยหิตาปี โมหุปสยหิตาปี เตน ภิกขเว ภิกขุณา ตมฺหา นิमितฺตา
อณฺณํ นิमितฺตํ มนสิกาตพฺพํ กุสลุปสยหิตํ ตสฺส ตมฺหา นิमितฺตา
อณฺณํ นิमितฺตํ มนสิกโรโต กุสลุปสยหิตํ เย ปาปกา อกุสลา
วิตกฺกา ฉนฺทูปสยหิตาปี โทสุปสยหิตาปี โมหุปสยหิตาปี เต
ปหิยนฺติ เตะ อพฺภตฺถํ กจฺจนฺติ เตะ ปหานา อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ
สนฺติภูจฺติ สมนฺนีสีทติ เอโกทโกติ สมาริยติ ฯ

[๒๕๘] ตสฺส เจ ภิกขเว ภิกขุโน ตมฺหา นิमितฺตา อณฺณํ
นิमितฺตํ มนสิกโรโต กุสลุปสยหิตํ อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา
วิตกฺกา ฉนฺทูปสยหิตาปี โทสุปสยหิตาปี โมหุปสยหิตาปี เตน
ภิกขเว ภิกขุณา เตะ วิตกฺกานํ อาทินโว อุปฺปริกฺขิตพฺโพ อิติปิเม
วิตกฺกา อกุสลา อิติปิเม วิตกฺกา สาวชฺชา อิติปิเม วิตกฺกา
ทฺถุขวิปาภาติ ฯ ตสฺส เตะ วิตกฺกานํ อาทินวํ อุปฺปริกฺขโต
เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสยหิตาปี โทสุปสยหิตาปี
โหมุปสยหิตาปี เตะ ปหิยนฺติ เตะ อพฺภตฺถํ กจฺจนฺติ เตะ
ปหานา อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ สมนฺติภูจฺติ สมนฺนีสีทติ เอโกทโกติ
สมาริยติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกขเว อิตฺถิ วา ปุริโส วา ททโร
ยฺวา มนฺจฺชานกฺชาติโก อหิณฺณเปณ วา กุณฺณรฺกณฺณเปณ วา มนฺนุสฺสฺกณฺณเปณ
วา กณฺณเร อาลกฺเคน ๑ อญฺญิเยยฺย หราเยยฺย ชิกฺขุเจยฺย
เอวเมว โข ภิกขเว ตสฺส เจ ภิกขุโน ตมฺหา ๒ นิमितฺตา อณฺณํ
#๑ ส. ม. ย. อาสตุเตน ฯ ๒ ม. ตมฺหาปีติ ทิสฺสติ ฯ

นิมิตต์ มนสิกรโธโต กุสลุปสณฺหิตํ อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา
วิตถกา ฉนฺนุหฺอุปสณฺหิตาปี โทสุปสณฺหิตาปี โมหุปสณฺหิตาปี เตน
ภิกฺขเว ภิกฺขุณา เตสํ วิตถกานํ อาทีนโว อุปฺปริกฺขิตพฺโพ อิติปีเม
วิตถกา อกุสลา อิติปีเม วิตถกา สาวชฺชา อิติปีเม วิตถกา
ทฺถกฺขวิปาภาติ ฯ ตสฺส เตสํ วิตถกานํ อาทีนํ อุปฺปริกฺขโต เย
ปาปกา อกุสลา วิตถกา ฉนฺนุหฺอุปสณฺหิตาปี โทสุปสณฺหิตาปี โมหุปสณฺหิตาปี
เต ปหิยฺนฺติ เต อพฺภตฺถํ กจฺจนฺติ เตสํ ปหานา
อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติภูจฺติ สนฺนีสีทฺติ เอโกทิกฺกิตฺติ สมาริยฺติ ฯ

[๒๕๕] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เตสํ ๑ วิตถกานํ อาทีนํ
อุปฺปริกฺขโต อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตถกา ฉนฺนุหฺอุปสณฺหิตาปี
โทสุปสณฺหิตาปี โมหุปสณฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุณา
เตสํ วิตถกานํ อสฺติ อมนสิกาโร อาปชฺชิตพฺโพ ตสฺส เตสํ
วิตถกานํ อสฺติ อมนสิการิ อาปชฺชโต เย ปาปกา อกุสลา วิตถกา
ฉนฺนุหฺอุปสณฺหิตาปี โทสุปสณฺหิตาปี โมหุปสณฺหิตาปี เต ปหิยฺนฺติ
เต อพฺภตฺถํ กจฺจนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติภูจฺติ
สนฺนีสีทฺติ เอโกทิกฺกิตฺติ สมาริยฺติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว จกฺขุมา
บุรีโส อาปาถคตानํ รูปานํ อทฺสสนกาโม อสฺส โส นิम्मิลฺลเยย
วา อญฺเณน วา อปฺโลเกยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว ตสฺส เจ
ภิกฺขุโน เตสํ วิตถกานํ อาทีนํ อุปฺปริกฺขโต อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา
อกุสลา วิตถกา ฉนฺนุหฺอุปสณฺหิตาปี ฯเปฯ เอโกทิกฺกิตฺติ สมาริยฺติ ฯ

#๑ ม. ย. เตสมปีติ ทิสฺสติ ฯ

[๒๖๐] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เตสํ วิตฺถกานํ อสฺติอมฺนสิการํ
อาปฺชฺชโต อุปฺชฺชนฺเตว ปาปกา อกฺุสลา วิตฺถกา
ฉนฺนุปฺสณฺหิตาปี โทสุปฺสณฺหิตาปี โมหุปฺสณฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว
ภิกฺขุณา เตสํ วิตฺถกานํ วิตฺถกสงฺขารสณฺจานํ มนฺสิกาตพฺพิ ตสฺส
เตสํ วิตฺถกานํ วิตฺถกสงฺขารสณฺจานํ มนฺสิกโรโต ยะ ปาปกา
อกฺุสลา วิตฺถกา ฉนฺนุปฺสณฺหิตาปี โทสุปฺสณฺหิตาปี โมหุปฺสณฺหิตาปี
เต ปหิยฺนฺติ เต อพฺภตฺถํ กจฺฉนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฉตฺตเมว
จิตฺตํ สนฺตฺติจฺจติ สนฺนํสึทฺติ เอโกทิกฺกิตฺติ สฺมาธิยฺติ ฯ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว ปฺริโส สึมฺมํ กจฺฉเยย ตสฺส เอวมสฺส กิณฺนุโข อหํ
สึมฺมํ กจฺฉามิ ยนฺนุณาหํ สณฺนํ กจฺฉเยยฺนฺติ โส สณฺนํ กจฺฉเยย ฯ
ตสฺส เอวมสฺส กิณฺนุโข อหํ สณฺนํ กจฺฉามิ ยนฺนุณาหํ ตฺถิเยยฺนฺติ
โส ตฺถิเยย ฯ ตสฺส เอวมสฺส กิณฺนุโข อหํ จิโต ยนฺนุณาหํ
นสิเตยฺนฺติ โส นสิเตยฺย ฯ ตสฺส เอวมสฺส กิณฺนุโข อหํ
นสิโน ยนฺนุณาหํ นปฺชฺชเยยฺนฺติ โส นปฺชฺชเยย ฯ เอวณฺหิ โส
ภิกฺขเว ปฺริโส โอพาริกํ โอพาริกํ อิริยาปถํ อภินิสฺสชฺชเวตฺวา ๑ สฺขุมํ
สฺขุมํ อิริยาปถํ กปฺเปยฺย เอวมเว โข ภิกฺขเว ตสฺส เจ ภิกฺขุโน
เตสํปี วิตฺถกานํ วิตฺถกสงฺขารสณฺจานํ มนฺสิกโรโต อุปฺชฺชนฺเตว
ปาปกา อกฺุสลา วิตฺถกา ฉนฺนุปฺสณฺหิตาปี ฯเปฯ เอโกทิกฺกิตฺติ
สฺมาธิยฺติ ฯ

#๑ สึ. ม. ยู. อภินิวชเชตฺวา ฯ

[๒๖๑] ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เตสํปี วิตกฺกานํ
วิตกฺกสงฺขารสณฺจานํ มนสิกโรโต อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา
ฉนฺทูปสณฺหิตาปี โทสฺอุปสณฺหิตาปี โมหูปสณฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว
ภิกฺขุณา ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลล อาหจฺจ เจตฺสา จิตฺตํ
อภินิคุคฺคณฺหิตพฺพํ อภินิปปิเปตพฺพํ อภิสนฺตาทเปตพฺพํ ตสฺส ทนฺเตภิ
ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลล อาหจฺจ เจตฺสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺหโต
อภินิปปิพฺยโต อภิสนฺตาทฺยโต ยะ ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา
ฉนฺทูปสณฺหิตาปี โทสฺอุปสณฺหิตาปี โมหูปสณฺหิตาปี เต ปหิยนฺติ
เต อพฺกตฺถิ กจฺจนฺติ เตสํ ปหานา อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติฎฺฐติ
สนฺนิสํสํติ เอโกทิวโกติ สมาริยติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว พลฺวา
ปฺริโส ทพฺพพลฺลตรํ ปฺริสํ สีเส วา คเล วา ขนฺธฺเร วา คเหตุวา ๑
อภินิคุคฺคณฺหะย อภินิปปิเพยฺย อภิสนฺตาทฺเปยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว
ตสฺส เจ ภิกฺขุโน เตสํ วิตกฺกานํ วิตกฺกสงฺขารสณฺจานํ มนสิกโรโต
อุปฺปชฺชนฺเตว ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสณฺหิตาปี
โทสฺอุปสณฺหิตาปี โมหูปสณฺหิตาปี เตน ภิกฺขเว ภิกฺขุณา ทนฺเตภิ
ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลล อาหจฺจ เจตฺสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺหิตพฺพํ
อภินิปปิเปตพฺพํ อภิสนฺตาทเปตพฺพํ ตสฺส ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย
ชิวฺหาย ตาลล อาหจฺจ เจตฺสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺหโต อภินิปปิพฺยโต
อภิสนฺตาทฺยโต ยะ ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺทูปสณฺหิตาปี
#๑ สี. ย. สีเส คเหตุวา ขนฺธฺเร คเหตุวาติ อิมะ ปาจา ปณฺณายนฺติ ฯ

โทสุปสยหิตาปี โมหุปสยหิตาปี เต ปหียนติ เต อพุกตถั
คจฺจนฺติ เตสั ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติญฺจติ สนฺนีสีทติ
เอโกทิกโถติ สมาริยติ ฯ

[๒๖๒] ยโต จ ๑ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยั นิมิตฺตํ อากมม
ยั นิมิตฺตํ มนสิกโรโต อุปฺปชฺชนฺติ ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา
ฉนฺนุหุปสยหิตาปี โทสุปสยหิตาปี โมหุปสยหิตาปี ตสฺส ตมฺหา
นิมิตฺตา อณฺณํ นิมิตฺตํ มนสิกโรโต กุสลุปสยหิตํ เย ปาปกา
อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺนุหุปสยหิตาปี โทสุปสยหิตาปี โมหุปสยหิตาปี
เต ปหียนฺติ เต อพุกตถั คจฺจนฺติ เตสั ปหานา อชฺฌตฺตเมว
จิตฺตํ สนฺติญฺจติ สนฺนีสีทติ เอโกทิกโถติ สมาริยติ ฯ เตสั วิตกฺกานั
อาทึนฺว อุปฺปริกฺขโต เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺนุหุปสยหิตาปี
โทสุปสยหิตาปี โมหุปสยหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพุกตถั
คจฺจนฺติ เตสั ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติญฺจติ สนฺนีสีทติ
เอโกทิกโถติ สมาริยติ ฯ เตสั วิตกฺกานั อสติ อมฺนสิการิ อาปชฺชโต
เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺนุหุปสยหิตาปี โทสุปสยหิตาปี
โหมุหุปสยหิตาปี เต ปหียนฺติ เต อพุกตถั คจฺจนฺติ เตสั
ปหานา อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติญฺจติ สนฺนีสีทติ เอโกทิกโถติ
สมาริยติ ฯ เตสั วิตกฺกานั วิตกฺกสงฺขารสณฺฺจานั มนสิกโรโต
เย ปาปกา อกุสลา วิตกฺกา ฉนฺนุหุปสยหิตาปี โทสุปสยหิตาปี
#๑ สี่. ย. จสทุโท น ทิสฺสติ ฯ

โมหุปลสยหิตาปี เต ปหियนติ เต อพุกตถั คจจนติ เตสั ปหानา
อชฌตตเมว จิตตัม สนฺติญฺจติ สนฺนีสีหติ เอโกทิกโถติ สมาริชยติ ฯ
ทนฺเตภิ ทนฺตมาราย ชิวฺหาย ตาลล อหจฺจ เจตสา จิตตัม
อภินิคุคณฺหโต อภินิปปิพฺยโต อภิสนฺตปยโต ยะ ปาปกา อกุสลา
วิตกฺกา ฉนฺทูปสยหิตาปี โทสฺสูปสยหิตาปี โมหุปลสยหิตาปี เต
ปหियนติ เต อพุกตถั คจจนติ เตสั ปหานา อชฌตตเมว
จิตตัม สนฺติญฺจติ สนฺนีสีหติ เอโกทิกโถติ สมาริชยติ ฯ อัย วุจฺจติ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ วสึ วิตกฺกปริยายปเถสุ ยั วิตกฺกั อากงฺขิสฺสติ
ตัม วิตกฺกั วิตกฺเกสฺสติ ยั วิตกฺกั นากงฺขิสฺสติ น ตัม วิตกฺกั
วิตกฺเกสฺสติ อจฺเจจฺฉิ คณฺหํ วิวตฺตยิ ๑ สลฺโยชนํ สมฺมา
มานาภิสฺมया อนฺตมกาสิ ทฺกฺขสฺสาตี ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตัม
อภินนฺทฺนติ ฯ

วิตกฺกสณฺจานสฺสตุตฺตัม นิญฺจติตัม ทสมัม ฯ

สีหนาทวคฺโค ทฺติโย ฯ

ตสฺสุทฺธานัม

จฺหวสีหนาทโลมหังสวโร มหา จฺหวทฺกฺขทฺกฺขนฺธอนฺนฺมานิกสฺสตุตฺตัม
ชิลปตฺถมธฺมปฺปณฺทิกทฺวิธาวิตกฺกัม ปลฺยจฺนินิมิตฺตกฺกา ปฺน วคฺโค ฯ

โอบมมวคโค

กกฎปมสุตต

[๒๖๗] เอวมเม สุตติ เอกั สมยั ภควา สาวตถึยั วิหริติ
 เขตวนเ อนาถปีณฐกิสส อารามเ ๑ เตน โข ปน สมเยน आयसुमा
 โมลियผคฺคฺโน ภิกขุณีหิ สทฺธิ อติเวลั สัสนฺุโจ วิหริติ ๑ เอวั
 สัสนฺุโจ आयसुमा โมลियผคฺคฺโน ภิกขุณีหิ สทฺธิ วิหริติ ๑ สเจ
 โกจि ภิกขุ आयसुमतो โมลियผคฺคฺนุสส สมมุขา ตาสั ภิกขุณีนั
 อวณฺณั ภาสติ เตนายสุมา โมลियผคฺคฺโน กุปีโต อนตฺตมโน
 อธิกรณมปิ กโรติ ๑ สเจ ปน โกจि ภิกขุ ตาสั ภิกขุณีนั สมมุขา
 आयसुमतो โมลियผคฺคฺนุสส อวณฺณั ภาสติ เตน ตา ภิกขุณีโย กุปีตา
 อนตฺตมना अधिग्रहणमपि करोति १ एव ससन्नजो आयसुमा मोलियफक्कन्नो
 भिक्षुणीहि सत्थि विहरति १ अथ चो अणुत्तरो भिक्षु येन
 भक्वा तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्त्वा भक्वन्तु अग्वातेत्त्वा ऐकमन्तु
 निसिथि १ ऐकमन्तु निसिन्नो चो सो भिक्षु भक्वन्तु ऐत्तทवोจ
 आयसुमा भन्ते मोलियफक्कन्नो भिक्षुणीहि सत्थि अतिवलं ससन्नजो
 विहरति एव ससन्नजो भन्ते आयसुमा मोलियफक्कन्नो भिक्षुणीहि
 सत्थि विहरति सजे गोजि भिक्षु आयसुमतो मोलियफक्कन्नุसस समुखा
 तसि भिक्षुणिनं अवण्णं ภาสति เตนายสุมา โมลियผคฺคฺโน กุปีโต

อนตตมโน อธิกรณมปิ กโรติ สเจ ปน โภจิ ภิกขุ ตาสั
ภิกขุณีนั สมมุขา อายสุมโต โมลียผคฺคฺนสฺส อวณฺณั ภาสติ
เตน ตา ภิกขุณิโย กุปีตา อนตตมนา อธิกรณมปิ กโรนฺติ เอวั
สัสมฺมฺโจ ฆนฺเต อายสฺมา โมลียผคฺคฺโน ภิกขุณีหิ สทฺธี วิหฺรตีติ ฯ

[๒๖๔] อถ โข ภควา อณฺเฏตรั ภิกขุํ อามนฺเตสิ เอหิ
ตฺวํ ภิกขุ มุํ วจเนน โมลียผคฺคฺนั ภิกขุํ อามนฺเตหิ สตฺถา
ตํ อวฺโส โมลียผคฺคฺน ๑ อามนฺเตตีติ ฯ เอวมฺนฺเตติ โข โส
ภิกขุ ภควโต ปฏิสฺสฺตฺวา เยนายสฺมา โมลียผคฺคฺโน เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ โมลียผคฺคฺนั เอตทวโจ สตฺถา ตํ
อวฺโส โมลียผคฺคฺน อามนฺเตตีติ ฯ เอวมวฺโสติ โข อายสฺมา
โมลียผคฺคฺโน ตสฺส ภิกขุโน ปฏิสฺสฺตฺวา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีหิ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ โมลียผคฺคฺนั ภควา เอตทวโจ สจฺจํ
กิริ ตฺวํ ผคฺคฺน ภิกขุณีหิ สทฺธี อติเวลั สัสมฺมฺโจ วิหฺรสิ เอวั
สัสมฺมฺโจ ตฺวํ ผคฺคฺน ภิกขุณีหิ สทฺธี วิหฺรสิ สเจ โภจิ ภิกขุ
ตฺยฺหิ สมมุขา ตาสั ภิกขุณีนั อวณฺณั ภาสติ เตน ตฺวํ กุปีโต
อนตตมโน อธิกรณมปิ กโรสิ สเจ ปน โภจิ ภิกขุ ตาสั ภิกขุณีนั
สมมุขา ตฺยฺหิ อวณฺณั ภาสติ เตน ตา ภิกขุณิโย กุปีตา
อนตตมนา อธิกรณมปิ กโรนฺติ เอวั สัสมฺมฺโจ กิริ ตฺวํ ผคฺคฺน ภิกขุณีหิ
สทฺธี วิหฺรสีติ ฯ เอวั ฆนฺเต ๒ ฯ นนฺ ตฺวํ ผคฺคฺน กุลปฺตฺโต

#๑ ม. ย. ผคฺคฺนาติ ทิสฺสติ ฯ สพฺพตฺถ อีหิสเมว ฯ ๒ ไป. ม. อิติสทฺโท ทิสฺสติ ฯ

สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺติ ๑ เอวํ ภาณเต ๑ ๑ น
โฆ เต เอตํ ผกฺขุน ปฏฺฐึรูปํ กฺลปฺตตฺตสฺส สทฺธา อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชิตฺตสฺส ยํ ตฺวํ ภิกฺขุณฺีหิ สทฺธี อติเวลํ สํสญฺุโจ
วิหเรยฺยาสิ ๑ ตสฺมาติห ผกฺขุน ตว เจปิ โภจิ สมฺมุขา ตาสํ
ภิกฺขุณฺีณํ อวณฺฺณํ ภาเสยฺย ตตฺราปิ ตฺวํ ผกฺขุน เย เภหสิตา
ฉนฺฺทา เย เภหสิตา วิตกฺกา เต ปชฺเหยฺยาสิ ตตฺราปิ ผกฺขุน
เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว เม จิตฺตํ วิปริณฺตํ ภวิสฺสติ น จิ
ปาปิํกํ วาจํ นิจฺจนาเรสฺสามิ หิตานุกมฺปิ จ วิหริสฺสามิ เมตฺตจิตฺโต
น โทสนฺนโรติ เอวณฺฺหิ เต ผกฺขุน เอวํ ๒ สิกฺขิตพฺพํ ๑ ตสฺมาติห
ผกฺขุน ตว เจปิ โภจิ สมฺมุขา ตาสํ ภิกฺขุณฺีณํ ปาณฺิณา ปหาริ ทเทยฺย
เลทฺทฺทฺนา ปหาริ ทเทยฺย ทณฺฺแทน ปหาริ ทเทยฺย สตฺเถน ปหาริ
ทเทยฺย ตตฺราปิ ตฺวํ ผกฺขุน เย เภหสิตา ฉนฺฺทา เย เภหสิตา
วิตกฺกา เต ปชฺเหยฺยาสิ ตตฺราปิ เต ผกฺขุน เอวํ สิกฺขิตพฺพํ
น เจว เม จิตฺตํ วิปริณฺตํ ภวิสฺสติ น จ ปาปิํกํ วาจํ นิจฺจนาเรสฺสามิ
หิตานุกมฺปิ จ วิหริสฺสามิ เมตฺตจิตฺโต น โทสนฺนโรติ เอวณฺฺหิ
เต ผกฺขุน สิกฺขิตพฺพํ ๑ ตสฺมาติห ผกฺขุน ตว เจปิ โภจิ สมฺมุขา
อวณฺฺณํ ภาเสยฺย ตตฺราปิ ตฺวํ ผกฺขุน เย เภหสิตา ฉนฺฺทา เย
เลหสิตา วิตกฺกา เต ปชฺเหยฺยาสิ ตตฺราปิ เต ผกฺขุน เอวํ
สิกฺขิตพฺพํ น เจว เม จิตฺตํ วิปริณฺตํ ภวิสฺสติ น จ ปาปิํกํ วาจํ
นิจฺจนาเรสฺสามิ หิตานุกมฺปิ จ วิหริสฺสามิ เมตฺตจิตฺโต น โทสนฺนโรติ
#๑ ไป. ม. อิตฺติสทฺโท ทิสฺสติ ๑ ๒ ม. ยฺ. อัย ปาโโจ นตฺถิ ๑

เอวณหิ เต ผลุคุณ สิกขิตพัพพิ ฯ ตสฺมาติห ผลุคุณ ตว เจปิ
โกจิ ปาณินา ปหาริ ทเทยฺย เลขุทฺตนา ปหาริ ทเทยฺย ทณฺเฑน
ปหาริ ทเทยฺย สตุเถน ปหาริ ทเทยฺย ตตุราปี ตฺวั ผลุคุณ
เย เคหสิตา ฉนฺทา เย เคหสิตา วิตทกา เต ปชฺเหยยาสี ตตุราปี
เต ผลุคุณ เอวั สิกขิตพัพพิ น เจว เม จิตฺตํ วิปริณตํ ภวิสฺสติ
น จ ปาปีกั วาจํ นิจฺจนาเรสุสามิ หิตานุกมฺปิ จ วิหริสุสามิ
เมตฺตจิตฺโต น โทสนฺตโรติ เอวณหิ เต ผลุคุณ สิกขิตพัพพนฺติ ฯ

[๒๖๕] อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสี อารายีสุ วต
เม ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอกํ สมยํ จิตฺตํ ฯ อิธํภิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อามนฺเตสี อหิ โข ภิกฺขเว เอกาสนโกชนํ ภูณฺชามิ เอกาสนโกชนํ
โข อหิ ภิกฺขเว ภูณฺชมาโน อปฺปาพาทตณฺจ สณฺชานามิ
อปฺปาตงฺกตณฺจ ลหฺภูจฺจานณฺจ พลณฺจ ฆาสุวิหารณฺจ ฯ เอถ
ตฺเมหปี ภิกฺขเว เอกาสนโกชนํ ภูณฺชถ เอกาสนโกชนํ โข ภิกฺขเว
ตฺเมหปี ภูณฺชมานา อปฺปาพาทตณฺจ สณฺชานิสฺสถ อปฺปาตงฺกตณฺจ
ลหฺภูจฺจานณฺจ พลณฺจ ฆาสุวิหารณฺจจาติ ฯ น เม ภิกฺขเว เตสุ 8
ภิกฺขุสุ อนุสาสนี กรณียา อโหสิ สคฺคปฺปาทกรณียเมว ภิกฺขเว
เตสุ ภิกฺขุสุ อโหสิ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว สุกฺกมฺมิมิ จาตฺมมฺหาปเถ
อาชณฺณโรถ สฺวทฺตโย ตฺยตฺตโย อสฺส จิตฺโต โอรสฺสตปฺโตโท ตเมนนํ
ทกฺโข โยคฺคาจริโย อสฺสทมฺมสารถิ อภฺริหิตฺวา วาเมน หตฺเถน
รสมฺมิมิ คเหตุวา ทกฺขิณฺเนน หตฺเถน ปโตทํ คเหตุวา เยนิจฺจกั

ยทิจจกั สาเรยยาปี ปจจาสาเรยยาปี เอวเมว โข ภิกขเว น
เม เตสุ ภิกขุสุ อนุสาสนี กรณียา อโหสิ สตุปปาทกรณียเมว
ภิกขเว เตสุ ภิกขุสุ อโหสิ ฯ ตสฺมาติห ภิกขเว ตุมฺเหปิ อกุสลั
ปชหถ กุสเลสุ ฆมฺเมสุ อาโยคั กโรถ เอวณฺหิ ตุมฺเหปิ อิมสฺมี
ฆมฺมวินเย วุฑฺฒี วิรูปุหี เวปุลลั อปชฺชิสฺสถ ฯ เสยฺยถาปี ภิกขเว
คามสฺส วา นิคมสฺส วา อวิหฺวเร มหนตฺติ สาถวนั ตถจสฺส
เอตณฺเฑหิ สณฺณนฺนั ตสฺส โภจิทเวว ปุริโส อปฺปชฺเชยฺย อตฺถกาโม
หิตกาโม โยคกฺขेमกาโม โส ยา ตา สาถลลฺภุจฺฉโย กุฎฺฐิลา
โอชสารณฺฉโย ๑ ตา ตจฺเจตฺวา ๒ พหิทฺธา นีหเรยฺย อนโถวณฺนํ สุวิโสชิตฺตํ
วิโสชเยยฺย ยา ปน ตา สาถลลฺภุจฺฉโย อชฺชกา สุชาตา [๑] สมฺมา
ปริหเรยฺย เอวณฺหิ ๔ ตั ภิกขเว สาถวนั อปเรน สมเยน วุฑฺฒี
วิรูปุหี เวปุลลั อปชฺเชยฺย เอวเมว โข ภิกขเว ตุมฺเหปิ อกุสลั
ปชหถ กุสเลสุ ฆมฺเมสุ อาโยคั กโรถ เอวณฺหิ ตุมฺเหปิ อิมสฺมี
ฆมฺมวินเย วุฑฺฒี วิรูปุหี เวปุลลั อปชฺชิสฺสถ ฯ

[๒๖๖] กุฑฺฒปุพฺพั ภิกขเว อิมิสฺสาเยว สวตฺถิยาเวเทหิกา นาม
คหปตานี อโหสิ ฯ เวเทหิกาย ภิกขเว คหปตานียา เอวํ กถฺยาโณ
กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต โสธธา เวเทหิกา คหปตานี นีวตา
เวเทหิกา คหปตานี อุปสนฺดา เวเทหิกา คหปตานีติ ฯ เวเทหิกาย
โข ปน ภิกขเว คหปตานียา กافي นาม ทาสี อโหสิ ทกฺขา
#๑ สี. ม. ย. โอชาปฺพรณฺฉโย ฯ ๒ โป. ม. เจตฺวา ฯ ๓ ม. ย. ตา ฯ
#๔ โป. ม. ย. เอวํ เหน้ ฯ

อนลสา สุตวิหิตกมมนดา ๑ อถ โข ภิกขเว กาฬิยา ทาสิยา
เอตทโหสิ มยหิ โข อยยาย เอว กถยาโณ กิตติสทโท
อพภุคโต โสรัตตา เวเทหิกา คหปตานี นีวตา เวเทหิกา
คหปตานี อุปสนดา เวเทหิกา คหปตานีติ กิณฺฺนุโข เม อຍာ
สนฺตိเยว นฺ โข อชฺมตฺตိ โกปี น ปาตุกโรติ อุทาทุ อสนฺตိ อุทาทุ
มยหิเปเต ๑ กมฺมนดา สุตวิหิตา เยน เม อຍာ สนฺตိเยว อชฺมตฺตိ
โกปี น ปาตุกโรติ โน อสนฺตိ ยนฺฺนุนาหิ อຍိ วมိเสยฺยนฺฺติ ๑
อถ โข ภิกขเว กาฬิ ทาสี ทิวา อุฏฺฐาสี ๑ อถ โข ภิกขเว
เวเทหิกา คหปตานี กาฬิ ทาสี เอตทโวจฺ हे शे काฬिदि ๑
กั อຍฺยေติ ๑ กั शे ทิวา อุฏฺฐาสีติ ๑ น ขวฺยฺเย กิลฺจิติ ๑
โน วตฺ रे กิลฺจि ปापฺทาสि ๒ ทิวา อุฏฺฐาสีติ กุปีตา อนตฺตมฺนา
ภกฺกฺมิกาสิ ๓ ๑ อถ โข ภิกขเว กาฬิยา ทาสิยา เอตทโหสิ
สนฺตိเยว เม อຍာ อชฺมตฺตိ โกปี น ปาตุกโรติ โน อสนฺตိ
มยหิเปเต กมฺมนดา สุตวิหิตา เยน เม อຍာ สนฺตိเยว อชฺมตฺตိ
โกปี น ปาตุกโรติ โน อสนฺตိ ยนฺฺนุนาหิ กิโยโยโส มตฺตาย
อຍိ วมိเสยฺยนฺฺติ ๑ อถ โข ภิกขเว กาฬิ ทาสี ทิวาตฺรฺเยว
อุฏฺฐาสี ๑ อถ โข ภิกขเว เวเทหิกา คหปตานี กาฬิ ทาสี
เอตทโวจฺ हे शे काฬिदि ๑ กั อຍฺยေติ ๑ กั शे ทิวา
อุฏฺฐาสีติ ๑ น ขวฺยฺเย กิลฺจิติ ๑ โน วตฺ रे กิลฺจि ปापฺทาสि
#๑ ม. มยฺหเมเวเต ๑ ยฺ. มยฺเหเวเต ๑ ๒ ม. ยฺ. ปาปีทาสิ ๑

#๓ ม. ภากฺกฺ. ยฺ. กุฏฺฐี ๑

ทิวา ๑ อฏฐาสีติ กุปีตา อนตตมณา อนตตมณวำง นิจฺจาวเรติ ฯ
อถ โข ภิกฺขเว กาฬิยา ทาสิยา เอตทโหสิ สนฺตฺเตยว เม อยฺยา
อชฺชตฺตํ โกปี น ปาตุกโรติ โน อสนฺตํ มยฺหํเปเต กมฺมณฺดา
สุสฺสัวิหิตา เยน เม อยฺยา สนฺตฺเตยว อชฺชตฺตํ โกปี น ปาตุกโรติ
โน อสนฺตํ ยนฺนุนาหิ ภิยฺโยโส มตฺตตาย อหิ วิมฺเสยฺยนฺติ ฯ
อถ โข ภิกฺขเว กาฬิ ทาสี ทิวาตรฺเยว อฏฐาสี ฯ อถ โข
ภิกฺขเว เวเทหิกา คหปตานี กาฬิ ทาสี เอตทโวจฺเจ เห เช
กาฬิตี ฯ กิ อยฺยเตติ ฯ กิ เช ทิวาตรฺ อฏฐาสีติ ฯ น ขวฺยฺเย
กิลฺยจฺจิติ ฯ โน วต เร กิลฺยจฺจ ปาปทาสิ ทิวาตรฺ อฏฐาสีติ กุปีตา
อนตตมณา อคฺคพฺสฺสุจฺจि คเหตุวา สีเส ปหาริ อทาสิ สีสํ เต
ภินฺนุทิสฺสามิตี ๒ ฯ อถ โข ภิกฺขเว กาฬิ ทาสี ภินฺนุเนน สีเสน
โลหิเตน คพฺนฺเตน ปฏฺวิสฺสกาณํ อชฺชมาเปสิ ปสฺสถยฺเย โสฺรตตาย
กมฺมํ ปสฺสถยฺเย นีวาทาย กมฺมํ ปสฺสถยฺเย อฺปฺสนฺตตาย กมฺมํ
กถิ หิ นาม เอกทาสิยา ทิวา อฏฐาสีติ กุปีตา อนตตมณา
อคฺคพฺสฺสุจฺจิ คเหตุวา สีเส ปหาริ ทสฺสติ สีสํ เต ภินฺนุทิสฺสามิตี ๑ ฯ
อถ โข ภิกฺขเว เวเทหิกาย คหปตานิยา อปฺเรน สมเยน เอว
ปาปโก กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคจฺจิจฺจิ จจฺจฺจิติ เวเทหิกา คหปตานี
อนิวาตา เวเทหิกา คหปตานี อฺนุปฺสนฺตา เวเทหิกา คหปตานีติ ฯ
เอวเมว โข ภิกฺขเว อีเรกฺจฺจโ จ ภิกฺขุ ตาวเทว โสฺรตโสฺรโต โหติ
#๑ ม. ทิวาตรฺ ฯ ๒ สี. ม. ย. สีสํ โว ภินฺนุทิสฺสามิตี ฯ ๑ สี. ม. ย. สีสํ โว
#ภินฺนุทิสฺสามิตี ฯ

นิวัตนิวาโต โหติ อุปสนนฺตฺอุปสนฺโต โหติ ยาว น อมนาปา
 วจนปถา มุสนฺติ ยโต จ โข ๑ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อมนาปา วจนปถา
 มุสนฺติ อถ โข ภิกฺขเว โสโรโตติ เวทิตพฺโพ นิวาโตติ เวทิตพฺโพ
 อุปสนฺโตติ เวทิตพฺโพ ฯ นาหนุตฺติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุวโจติ วทามิ
 โย จีวรปณฺทปาตเสนาสนคิลานปจฺจยภฺษชฺชปริกฺขารเหตุ สุวโจ
 โหติ โสวจสุตฺตํ อาปชฺชติ ตํ กิสฺส เหตุ ตณฺหิ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 จีวรปณฺทปาตเสนาสนคิลานปจฺจยภฺษชฺชปริกฺขาริ อลกฺมาโน น
 สุวโจ โหติ น โสวจสุตฺตํ อาปชฺชติ ฯ โย จ โข ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ ฌมฺมเยว สกฺกโรนฺโต ฌมฺมํ ครุกโรนฺโต ฌมฺมํ อปจายมาโน
 สุวโจ โหติ โสวจสุตฺตํ อาปชฺชติ ตมฺหิ สุวโจติ วทามิ ฯ
 ตสฺมาติห ภิกฺขเว ฌมฺมเยว สกฺกโรนฺตา ฌมฺมํ ครุกโรนฺตา [๒] ฌมฺมํ
 อปจายมานา สุวจา ภวิสฺสาม โสวจสุตฺตํ อาปชฺชิสฺสามาติ เอวณฺหิ
 โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๖๗] ปณฺจิมะ ภิกฺขเว วจนปถา เขหิ โว ปเร วทมานา
 วเทยฺยู กาลน วา อกาลน วา ภูเตน วา อภูเตน วา สณฺเฑน
 วา ผรุสฺเสน วา อตฺถสณฺหิเตน วา อนตฺถสณฺหิเตน วา เมตฺตจิตฺตฺตา
 วา โทสนฺตรว วา ฯ กาลน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยู
 อกาลน วา ภูเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยู อภูเตน
 วา สณฺเฑน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยู ผรุสฺเสน วา
 อตฺถสณฺหิเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยู อนตฺถสณฺหิเตน
 #๑ ม. โขสทฺโท น ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. ฌมฺมํ มาเนนฺตา ฌมฺมํ ปฺปูเชนฺตา ฯ

วา เมตตจิตตา วา ภิกขเว ปเร วทมานา วเทยฺย โทสนุตตรา
วา ฯ ตตฺตราปี โว ภิกขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว โน จิตฺตํ
วิปริณตํ ภวิสฺสตี น จ ปาปีกั วาจํ นิจฺจาราเรสฺสาม หิตานุกมฺปี
จ วิหริสฺสาม เมตตจิตตา น โทสนุตตรา ตลฺยจ ปุคฺคํ เมตฺตาสทฺคเตน
เจตฺสา ฝริตฺวา วิหริสฺสาม ตทารมฺมณฺยจ สพฺพาวนฺตํ
โลกั เมตฺตาสทฺคเตน เจตฺสา วิปฺปลเนน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน
อเวเรน อพฺยาปชฺเณน ฝริตฺวา วิหริสฺสามาตี เอวณฺหิ โว ภิกขเว
สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๖๘] เสยฺยถาปี ภิกขเว ปฺริโส อากฺขณฺย กุทฺทาลปิฏกั
อาทาย โส เอวํ วเทยฺย อหิ อิมํ มหาปจฺวี อปจฺวี กริสฺสามีตี ฯ
โส ตตฺร ตตฺร ขเนยฺย ๑ ตตฺร ตตฺร วิกีเรยฺย ตตฺร ตตฺร โอฏฺฐเกยฺย
ตตฺร ตตฺร โอมุตฺเตยฺย อปจฺวี ภวสิ อปจฺวี ภวสิตี ฯ ตํ กิ
มณฺยถ ภิกขเว อปี นฺุ โส ปฺริโส อิมํ มหาปจฺวี อปจฺวี
กเรยฺยาตี ฯ โน เหนตํ ภนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ อยณฺหิ ภนฺเต
มหาปจฺวี กมฺภีรา อปฺปเมยฺยา สา น สฺกฺรา อปจฺวี กาคุ
ยาวเทว จ ปน โส ปฺริโส กิลมถสฺส วิมาตสฺส ภากิ อสฺสาตี ฯ
เอวเมว โข ภิกขเว ปณฺจิเม วจนปถา ยหิ โว ปเร วทมานา
วเทยฺย กาลเนน วา อกาลเนน วา ฐเตน วา อณฺุเตน วา สณฺุหน
วา ฝรุเสน วา อตฺถสณฺุหิเตน วา อนตฺถสณฺุหิเตน วา เมตตจิตตา
วา โทสนุตตรา วา ฯ กาลเนน วา ภิกขเว ปเร วทมานา วเทยฺย
#๑ ม. วิจินฺย ฯ

อกาเลน วา ภูเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยฺ อภูเตน
วา สเนฺहन วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยฺ ฆรฺเสน วา
อตุตฺตสณฺหิตฺเตน วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยฺ อนตุตฺตสณฺหิตฺเตน
วา เมตฺตจิตฺตฺตา วา ภิกฺขเว ปเร วทมานา วเทยฺยฺ โทสนฺตฺตรา
วา ฯ ตตฺตราปี โว ภิกฺขเว เอวํ สิกฺกจิตฺตพฺพํ น เจว โน จิตฺตํ
วิปริณฺตํ ภวิสฺสตี น จ ปาปีกั วาจํ นิจฺจฺจารสฺสาม หิตานุกมฺปิ
จ วิหริสฺสาม เมตฺตจิตฺตฺตา น โทสนฺตฺตรา ตลฺลจ ปุคฺคํ เมตฺตาสหคเตน
เจตฺตา ฆริตฺวา วิหริสฺสาม ตทารมฺมณฺณจ สพฺพาวนฺตํ
โลกั ปจฺวิสเมน เจตฺตา วิปฺปฺเลน มหคฺคเตน อปฺปมาณฺเนน อเวเรน
อพฺยาปชฺฌเณน ฆริตฺวา วิหริสฺสามาตี เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว
สิกฺกจิตฺตพฺพํ ฯ

[๒๖๕] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อากฺขณฺเยยฺย ลาขํ วา
หฺลิตฺทํ วา นิลํ วา มณฺเฆฏฺจํ วา อาทาย โส เอวํ วเทยฺย
อหํ อิมสฺมี อากาเส รุปานิ ลิจฺิสฺสามิ รูปปาตฺตภาวํ กริสฺสามิตี ฯ
ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว อปี นฺ โส ปุริโส อิมสฺมี อากาเส รุปานิ ๑
ลิจฺเยยฺย รูปปาตฺตภาวํ กรเยยฺยตี ฯ โน เหน้ ฆนฺเต ตํ กิสฺส
เหตฺต อยฺยณฺหิ ฆนฺเต อากาโส อรูปิ อนิทฺตฺสโน ตตฺถ น
สฺกฺกริ รูปิ ลิจฺิตฺตํ รูปปาตฺตภาวํ กาคฺคฺ ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส
กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาตี อสฺสาตี ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ปญฺจิเม
วจนฺปถา เยหิ โว ปเร วทมานา วเทยฺยฺ กาเลน วา อกาเลน
#๑ ม. ย. รูปิ ฯ

วา ฯเปฯ ตทารมมณณจ สพพาวนุตั โลกั อากาสสมเน เจตสา
วิปุลเนน มหคคเตน อปุปมาณเน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน ผริตฺวา
วิหริสฺสามาติ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพั ฯ

[๒๓๐] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อากฺขเจยฺย อาทิตฺตํ ตินฺนุกั
อาทาย โส เอวံ วเทยฺย อหิ อิมาย อาทิตฺตาย ตินฺนุกาย
คงคั นทึ สนฺตทาเปสฺสามิ สมฺปริตาเปสฺสามิติ ฯ ตํ กึ มณฺณถ
ภิกฺขเว อปี นุ โส ปุริโส อาทิตฺตาย ตินฺนุกาย คงคั นทึ
สนฺตทาเปยฺย สมฺปริตาเปยฺยาติ ฯ โน เหน้ ฆนฺเต ตํ กิสฺส
เหตุ คงคา หิ ฆนฺเต นทึ กมฺภีรา อปฺปเมยฺยา สา น
สุกรรา อาทิตฺตาย ตินฺนุกาย สนฺตทาเปตฺถุ สมฺปริตาเปตฺถุ ยาวเทว
จ ปน โส ปุริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคิ อสฺสาติ ฯ เอวเมว โข
ภิกฺขเว ปญฺจิเม วจนปถา เยหิ โว ปเร วทมานา วเทยฺยึ กาลเน
วา อกาลเน วา ฯเปฯ ตทารมมณณจ สพพาวนุตั โลกั คงคาสเมเน
เจตสา วิปุลเนน มหคคเตน อปุปมาณเน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน
ผริตฺวา วิหริสฺสามาติ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพั ฯ

[๒๓๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว วิพารภสฺสตา มทฺทิตา สุมทฺทิตา
สุปริมทฺทิตา มุทฺทา ตฺถลินี ฉินฺนสสฺสรา ฉินฺนปพฺภรา อถ ปุริโส
อากฺขเจยฺย กฺกฺจึ วา กจลั วา อาทาย โส เอวံ วเทยฺย อหิ
อิมั วิพารภสฺสตั มทฺทิตั สุมทฺทิตั สุปริมทฺทิตั มุทฺทัก ตฺถลินี ฉินฺนสสฺสรึ
ฉินฺนปพฺภรึ กฺกฺเจเน วา กจเลเน วา สรสรึ กริสฺสามิ ภรภรึ

กริสสามิติ ฯ ตั กิ มณณถ ภิกขเว อปี นุ โส ปุริโส อิมิ ๑
 วิพารภสฺสํ มทฺหิตํ สุมทฺหิตํ สุปริมทฺหิตํ มทฺหํ ตฺวานิ นินฺนสฺสสรํ
 นินฺนปพฺภรํ กฏฺเจน วา กจฺเจน วา สรสรํ กเรยฺย ภรภรํ
 กเรยฺยาติ ฯ โน เหน้ ฆนฺเต ตั กิสฺส เหตุ อยฺยหิ ๒ ฆนฺเต
 วิพารภสฺสา มทฺหิตา สุมทฺหิตา สุปริมทฺหิตา มทฺหา ตฺวานิ นินฺนสฺสสรา
 นินฺนปพฺภรา สาน สุกรรา กฏฺเจน วา กจฺเจน วา
 สรสรํ กาคู ภรภรํ กาคู ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส กิลมถสฺส
 วิฆาตสฺส ภาถิ อสฺสาติ ฯ เอวเมว โข ภิกขเว ปญฺจิเม วจนปถา
 เยหิ โว ปเร วทมานา วเทยฺยํ กาลเณ วา อกาลเณ วา ภูเตน
 วา อภูเตน วา สเนฺहन วา ฆรฺุเสน วา อตฺถสยฺหิเตน วา
 อนตฺถสยฺหิเตน วา เมตฺตจิตฺตา วา โทสนฺตฺรา วา ฯ กาลเณ
 วา ภิกขเว ปเร วทมานา วเทยฺยํ อกาลเณ วา ภูเตน วา ภิกขเว
 ปเร วทมานา วเทยฺยํ อภูเตน วา สเนฺहन วา ภิกขเว ปเร
 วทมานา วเทยฺยํ ฆรฺุเสน วา อตฺถสยฺหิเตน วา ภิกขเว ปเร
 วทมานา วเทยฺยํ อนตฺถสยฺหิเตน วา เมตฺตจิตฺตา วา ภิกขเว
 ปเร วทมานา วเทยฺยํ โทสนฺตฺรา วา ฯ ตฺตฺราปี โว ภิกขเว
 เอวํ สิกฺขิตพฺพิ น เจว โน จิตฺตํ วิปริณฺตํ ภวิสฺสติ น จ
 ปาปีกั วาจํ นิจฺฉาเรสฺสาม หิตานุกมฺปิ จ วิหริสฺสาม เมตฺตจิตฺตา
 น โทสนฺตฺรา ตยฺจ ปุคฺคถิ เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา ฆริตฺวา
 วิหริสฺสาม ตถารมฺมณฺญจ สพฺพาวนฺตํ โลกั วิพารภสฺสตฺสเมน
 #๑ ม. อมฺิ ๑ ๒ ม. อมฺุ หิ ฯ

เจตฺสา วิปฺุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปฺชฺเณน
 ฆริตฺวา วิหริสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิตพฺพิ ฯ

[๒๓๒] อุกฺโกตฺถนฺตฺเถนปี เจ ภิกขเว กกเจน โจรา โวจรกา
 อญฺคมงฺกานิ โอกนฺเตยฺยํ ตฺตฺราปี โย มโน ปทฺุเสยฺย น เม

โธ เตน สาสนกโร ฯ ตตฺราปี โว ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น เจว
โน จิตฺตํ วิปริณฺตํ ภวิสฺสตี น จ ปาปีกํ วาจํ นิจฺจนาเรสฺสาม
หิตานุกมฺปิ จ วิหริสฺสาม เมตฺตจิตฺตา น โทสนฺตฺรา ตลฺย
ปฺกุกฺกํ เมตฺตาสหคเตน เจตฺตา ฝริตฺวา วิหริสฺสาม ตทารมฺมณฺย
สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตฺตา วิปฺลเนน มหคฺคเตน
อปฺปมาเนน อเวเรน อพฺยาปฺชฺเณน ฝริตฺวา วิหริสฺสามาตี เอวญฺหิ
โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๒๗๓] อิมญฺจ ตฺมุเห ภิกฺขเว กกฺกูปมํ โอวาทํ อภิกฺขณฺ
มนสิกเรยฺยาถ ปสฺสถ โน ตฺมุเห ภิกฺขเว ตลฺย วจนปถํ อณณ
วา อฺถลํ วา ยํ ตฺมุเห นาธิวาเสยฺยาถาตี ฯ โน เหน็ด ภาณเต ฯ
ตสฺมาตีห ภิกฺขเว อิมํ กกฺกูปมํ โอวาทํ อภิกฺขณฺ มนสิกโรถ
ตํ โว ภวิสฺสตี ทีฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขายาตี ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทฺนฺตี ฯ

กกฺกูปมฺสฺตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ ฯ

อลคทพมสูตร

[๒๓๔] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
 เขตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ๑ เตเน โข ปน สมเยน
 อริญฺจสฺส นาม ภิกฺขุโน คนฺชวชิปฺพพฺส ๑ เอวรूपิ ปาปกิ ทิฏฺฐิคคิ
 อุปฺปนฺนํ โหติ ตถาหิ ภควตา ชมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา
 เยเม อนฺตรายิกา ชมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏฺิเสวโต นาลิ
 อนฺตรายายาติ ๑ อสฺโสสุ โข สมฺพหฺลตา ภิกฺขุ อริญฺจสฺส กิร
 นาม ภิกฺขุโน คนฺชวชิปฺพพฺส เอวรूपิ ปาปกิ ทิฏฺฐิคคิ อุปฺปนฺนํ
 ตถาหิ ภควตา ชมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา
 ชมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏฺิเสวโต นาลิ อนฺตรายายาติ ๑
 อถ โข เต ภิกฺขุ येเน อริญฺโจ ภิกฺขุ คนฺชวชิปฺพโพ เตเนปฺสงกมฺมีสุ
 อุปฺสงกมิตฺวา อริญฺจํ ภิกฺขุํ คนฺชวชิปฺพพิ เอตทโวจฺจํ สจฺจํ กิร
 เต อาวุโส อริญฺจ เอวรूपิ ปาปกิ ทิฏฺฐิคคิ อุปฺปนฺนํ ตถาหิ
 ภควตา ชมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ชมฺมา
 วุตฺตา ภควตา เต ปฏฺิเสวโต นาลิ อนฺตรายายาติ ๑ เอวํ พุยา
 โข อหิ อาวุโส ภควตา ชมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา
 เยเม อนฺตรายิกา ชมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏฺิเสวโต นาลิ
 อนฺตรายายาติ ๑ อถ โข เต ภิกฺขุ อริญฺจํ ภิกฺขุํ คนฺชวชิปฺพพิ
 #๑ ม. ย. คทุชพาธิ... ๑ อิติ ปรี เอวํ ฅาตพพิ ๑

เอตสุม่า ปาปกา ทิฏฐิจิตตา วิเวเจตฺตกา มา สมมฺมยฺยชฺชนฺติ
 สมมฺมคฺคาหนฺติ สมมฺมภาสฺสนฺติ มา เหวํ อวฺวโส อริฏฺฐ อวฺจ มา ภควนฺตํ
 อพฺภาจิกฺขิ น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ น หิ ภควา เอวํ
 วทฺเยยฺย อนฺนปฺริยาเยน อวฺวโส อริฏฺฐ อนฺตรายิกา ฐมฺมา วุตฺตา
 ภควตา อลฺลยฺจ ปนฺ เต ปฏฺฐิสฺสวโต อนฺตรายาย อปฺปสฺสทา
 กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺทฺชา พหุปฺยาสา อาทินฺโว เอตฺถ
 กิยฺโย อฏฺฐิกงฺขลฺปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺทฺชา พหุปฺยาสา
 อาทินฺโว เอตฺถ กิยฺโย มํสเปสฺสุมมา กามา วุตฺตา
 ภควตา ... ๑ ตินฺนุทฺทฺปมา กามา วุตฺตา ภควตา ... ๑ องฺการกาตฺฐปมา
 กามา วุตฺตา ภควตา ... ๑ สฺสปีนฺทฺปมา กามา วุตฺตา
 ภควตา ... ๑ ยาจิตฺทฺปมา กามา วุตฺตา ภควตา ... ๑ รุกฺขผลฺปมา
 กามา วุตฺตา ภควตา ... ๑ อสิสฺสนฺทฺปมา กามา วุตฺตา ภควตา ... ๑
 สตฺตสิสฺสทฺปมา กามา วุตฺตา ภควตา ... ๑ สปฺปสิสฺสทฺปมา กามา วุตฺตา
 ภควตา พหุทฺทฺชา พหุปฺยาสา อาทินฺโว เอตฺถ กิยฺโยติ ๑ เอวมฺปิ
 โข อริฏฺฐโจ กิฏฺฐุ กนฺธวาทฺธิปฺโพ เตหิ กิฏฺฐุหิ สมมฺมยฺยชฺชียมาโน
 สมมฺมคฺคาหิยมาโน สมมฺมภาสฺสิยมาโน ตทฺเว ปาปกั ทิฏฺฐิจิตฺตํ ฐามสา
 ปฺรามสฺส ๑ อภินฺนิวิสฺส โวหฺรติ เอวํ พฺยา โข อหํ อวฺวโส ภควตา
 ฐมฺมํ เทสิตฺตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ฐมฺมา วุตฺตา
 ภควตาเต ปฏฺฐิสฺสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ๑

[๒๓๕] ยโต โข เต กิฏฺฐุ นาสกฺขีสุ อริฏฺฐํ กิฏฺฐุ
 #๑ ไป. ม. ปฺรามาสา.

คนุชวธิปพัพ อุตสุม ปาปกา ทิฏฐิตตา วิเวเจตุ อถ โข เต ภิกขุ
เยน ภควา เตนุปลสงกมีสุ อุปสงกมิตวา ภควนตุ อภิวาเทตวา
เอกมนตุ นิสีทิสุ ฯ เอกมนตุ นิสินนา โข เต ภิกขุ ภควนตุ
เอตทโวจุ อริฏฐสสุ นาม ภนเต ภิกขุโน คนุชวธิปพพสสุ เอวรूप
ปาปกั ทิฏฐิตตัง อุปปนัน ตถาหิ ภควตา ฐมัม เทสิตัง อาชานามิ
ยถา เยเม อนุตรายิกา ฐมา วุตตา ภควตา เต ปฏิสเวโต
นาลัง อนุตรายายาติ อสสุมหา โข มยั ภนเต อริฏฐสสุ กิร
นาม ภิกขุโน คนุชวธิปพพสสุ เอวรूप ปาปกั ทิฏฐิตตัง อุปปนัน
ตถาหิ ภควตา ฐมัม เทสิตัง อาชานามิ ยถา เยเม อนุตรายิกา
ฐมา วุตตา ภควตา เต ปฏิสเวโต นาลัง อนุตรายายาติ อถ
โข มยั ภนเต เยน อริฏฐัง ภิกขุ คนุชวธิปพโพ เตนุปลสงกมิมหา
อุปสงกมิตวา อริฏฐัง ภิกขุ คนุชวธิปพัพ อุตทโวจุมหา สจจัน
กิร เต อาวุโส อริฏฐัง เอวรूप ปาปกั ทิฏฐิตตัง อุปปนัน ตถาหิ
ภควตา ฐมัม เทสิตัง อาชานามิ ยถา เยเม อนุตรายิกา ฐมา
วุตตา ภควตา เต ปฏิสเวโต นาลัง อนุตรายายาติ เอวั วุตเต ภนเต
อริฏฐัง ภิกขุ คนุชวธิปพโพ อเมห อุตทโวจ เอวั พยา โข
อหิ อาวุโส ภควตา ฐมัม เทสิตัง อาชานามิ ยถา เยเม
อนุตรายิกา ฐมา วุตตา ภควตา เต ปฏิสเวโต นาลัง อนุตรายายาติ
อถ โข มยั ภนเต อริฏฐัง ภิกขุ คนุชวธิปพัพ อุตสุม
ปาปกา ทิฏฐิตตา วิเวเจตุกามา สมนุญญชมิมหา สมนุคคาหิมหา

สมนุภาสิมฺหา มา เหว อวฺโส อริฏฺฐ อวฺจ มา ภควนฺตํ
อพฺภากิจฺชि น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ น หิ ภควา เอวํ
วทฺเขยฺย อนฺกปริยาเยน อวฺโส อริฏฺฐ อนฺตรายิกา ฐมฺมา วุตฺตา
ภควตา อตฺถจฺ ปน เต ปฏฺฐิเสวโต อนฺตรายาย อปฺปสฺสทา
กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺทฺชา พหุปฺยาสา อาทินฺโว เอตฺถ
ภิกฺขุโย อฏฺฐิจฺงฺขลฺปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺทฺชา พหุปฺยาสา
อาทินฺโว เอตฺถ ภิกฺขุโย ๔เปฯ สปฺปสิรูปฺมา กามา วุตฺตา ภควตา
พหุทฺทฺชา พหุปฺยาสา อาทินฺโว เอตฺถ ภิกฺขุโยติ เอวมฺปิ โข
ภนฺเต อริฏฺฐโ จ ภิกฺขุ คณฺชวาชิปฺพุโพ อเมหิ สมฺนุยฺยชฺชิมาโน
สมฺนุคฺคาหิยมาโน สมฺนุภาสิยมาโน ตทฺเว ปาปกํ ทิฏฺฐิจฺจตฺถตามสา
ปรามสฺส อภินิวิสฺส โวหฺรติ เอวํ พฺยา โข อหํ อวฺโส ภควตา
ฐมฺมํ เทสิตฺถ อชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ฐมฺมา วุตฺตา
ภควตา เต ปฏฺฐิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติ ยโต โข มยํ
ภนฺเต นาสกฺขิมฺหา อริฏฺฐจฺจ ภิกฺขุ คณฺชวาชิปฺพุพฺพํ เอตฺสฺมา ปาปกา
ทิฏฺฐิจฺจตา วิเวจฺจตุํ อถ มยํ เอตฺมตฺถํ ภควโต อารโจะมาติ ๔

[๒๗๖] อถ โข ภควา อณฺตฺรํ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอหิ
ตฺวํ ภิกฺขุ มํ วจเนน อริฏฺฐจฺจ ภิกฺขุ คณฺชวาชิปฺพุพฺพํ อามนฺเตหิ
สตุถา ตํ อวฺโส อริฏฺฐ อามนฺเตตฺตีติ ๔ เอวํ ภนฺเตติ โข โส
ภิกฺขุ ภควโต ปฏฺฐิสฺสตุวา เยน อริฏฺฐโ จ ภิกฺขุ คณฺชวาชิปฺพุโพ
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อริฏฺฐจฺจ ภิกฺขุ คณฺชวาชิปฺพุพฺพํ เอตทฺโวจ

สตถา ตั อวโรโส อริฏฐ อามนุเตตตีติ ฯ เอวมาวโรโสติ โข อริฏฐโจ
ภิกขุ คนฺชวชิปฺพุโพ ตสฺส ภิกขุโน ปฏิสฺสตฺวา เยน ภควา
เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ ฯ
เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โข อริฏฐํ ภิกขุํ คนฺชวชิปฺพุพฺพิ ภควา เอตทโวจ
สจฺจํ กิร เต อริฏฐ เอวรूपิ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ ตถาหิ
ภควตา ชมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ชมฺมา
วฺตุตา ภควตา เต ปฏิสฺเสวโต นาลิ อนฺตรายายาติ ฯ เอวํ พฺยา โข
อหิ ภนฺเต ภควตา ชมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา
شمฺมา วฺตุตา ภควตา เต ปฏิสฺเสวโต นาลิ อนฺตรายายาติ ฯ
กสฺส โข นาม ตฺวํ โมฆปฺริส มยา เอวํ ชมฺมํ เทสิตํ อาชานาติ ฯ
นनु มยา โมฆปฺริส อนนฺกปริยาเยน อนฺตรายิกา ชมฺมา วฺตุตา
อลลฺจ ปน เต ปฏิสฺเสวโต อนฺตรายาย อุปฺปสฺสาทา กามา
วฺตุตา มยา พหุทฺทุกฺขา พหุปายาสา อาทินโว เอตฺถ ภิกฺขุโย
อฏฺฐิกงฺขลฺรูปมา กามา วฺตุตา มยา ... ฯ มิสฺเปสฺสุปมา กามา
วฺตุตา มยา ... ฯ ตินฺนุทฺทุกฺขปมา กามา วฺตุตา มยา ... ฯ องฺการกาสุปมา
กามา วฺตุตา มยา ... ฯ สฺปิณฺนทฺทุกฺขปมา กามา วฺตุตา มยา ... ฯ
ยาจิตฺทฺทุกฺขปมา กามา วฺตุตา มยา ... ฯ รุกฺขผลฺรูปมา กามา วฺตุตา
มยา ... ฯ อสิสฺฐนฺนุทฺทุกฺขปมา กามา วฺตุตา มยา ... ฯ สตฺติสฺฐนฺนุทฺทุกฺขปมา
กามา วฺตุตา มยา ... ฯ สปฺปสฺสิรฺรูปมา กามา วฺตุตา มยา พหุทฺทุกฺขา
พหุปายาสา อาทินโว เอตฺถ ภิกฺขุโย อถ จ ปน ตฺวํ โมฆปฺริส อตฺตนา

ทุกคหิตน อเมห เจว อพุภาจิกขติ อตตทานญจ ขนสิ พหุญจ อปฺลณฺณํ
ปสวสิ ตณฺหิ เต โมฆปฺริส ภวิสฺสติ ทิมฺรตฺตํ อหิตาย ทุกุขายาติ ฯ
อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ตํ กิํ มณฺณถ ภิกฺขเว อปฺนํ ๑
อริญฺโจ ภิกฺขุ คณฺชวาทิปฺพุโพ อุตฺมิกโตปิ อิมสฺมिํ ชมฺมวินยฺเตติ ฯ
กิลฺยหิ ๒ สียา ภนฺเต โน เหนฺตํ ภนฺเตติ ฯ เอวํ วุตฺเต อริญฺโจ
ภิกฺขุ คณฺชวาทิปฺพุโพ ตณฺหิญฺโถ มงฺกุญฺโถ ปตฺตกฺขนฺโธ อโชนฺโขอ
ปชฺฌายนฺโถ อปฺปฏิภาณ นิสฺสีติ ฯ

[๒๗๗] อถ โข ภควา อริญฺจํ ภิกฺขุํ คณฺชวาทิปฺพุพฺพํ ตณฺหิญฺจํ
มงฺกุญฺจํ ปตฺตกฺขนฺธํ อโชนฺขํ ปชฺฌายนฺตํ อปฺปฏิภาณํ วิทิตฺวา
อริญฺจํ ภิกฺขุํ คณฺชวาทิปฺพุพฺพํ เอตทโวจ ปณฺณายิสฺสสิ โข ตวํ
โฆฆปฺริส เอเตน สเกน ปาปเกน ทิฏฺฐิจฺเจเตน อิทาหิ ภิกฺขุ ปฏฺิพฺพจฺฉิสฺสามิตี ฯ
อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ตมฺเมหปิ เม
ภิกฺขเว เอวํ ชมฺมํ เทสิตํ อาชานาถ ยถายํ อริญฺโจ ภิกฺขุ คณฺชวาทิปฺพุโพ
อตฺตนา ทุกคหิตน อเมห เจว อพุภาจิกฺขติ อตฺตทานญจ
ขนสิ พหุญจ อปฺลณฺณํ ปสวสิตีติ ฯ โน เหนฺตํ ภนฺเต อนกปริยาเยน
หิ โน ภนฺเต อนุตฺตรายิกา ชมฺมา วุตฺตา ภควตา อลญฺจ ปน
เต ปฏฺิเสวโต อนุตฺตรายาย อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา ภควตา
พหุทฺกฺขา พหุปายาสา อาทินโว เอตถ ภิกฺขเว อญฺจิกงฺขลฺลปมา
กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺกฺขา พหุปายาสา อาทินโว เอตถ
ภิกฺขเว ฯเปฯ สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺกฺขา
#๑ โป. อถ ปนํ ๑ ๒ โป. กิลฺยจ สียา ฯ

พหุปายาสา อาทีนโว เอตถ ภิกขุโยติ ฯ สาธุ ๑ โข เม ตูเมห
ภิกขเว เอวံ ฌมมံ เทสิตัง อาชานาถ อนนเปริยาเยน หิ โว
ภิกขเว อนนตรายิกา ฌมมา วุตตะตา มยา อตถจ ปน เต ปฏิวเสวโต
อนนตรายาย อปฺปสฺสาทา กามา วุตตะตา มยา พหุทฺทฺชา
พหุปายาสา อาทีนโว เอตถ ภิกขุโย อฏฺฐจิงฺขลูปมา กามา วุตตะตา
มยา พหุทฺทฺชา พหุปายาสา อาทีนโว เอตถ ภิกขุโย ฯเปฯ
สฺปฺปสิริรูปมา กามา วุตตะตา มยา พหุทฺทฺชา พหุปายาสา อาทีนโว
เอตถ ภิกขุโย อถ จ ปนายิ อริญฺโจะ ภิกขุ คนฺธวาทิปุพฺโพ
อตุตฺตนา ทฺถกฺกหิตฺเตน อเมห เจว อพฺภาจิกฺขติ อตุตฺตานถจ ขนฺติ
พหุถจ อปฺลณฺณํ ปสวติ ตถฺหิ ตสฺส โมฆปฺริสฺสส ภวิสฺสติ
ทีฆมฺรตฺตํ อหิตาย ทฺถกฺขาย ฯ โส วัต ภิกขเว อถฺถเตรฺว กามฺเห
อถฺถตฺร กามสฺสณฺนาย อถฺถตฺร กามวิตกฺเกหิ กามฺเ ปฏิวเสวิสฺสตีติ
เนตฺถ จานํ วิชฺชติ ฯ

[๒๗๘] อิทฺ ภิกขเว เอกจฺเจ โมฆปฺริสฺสา ฌมมํ ปฺริยาปฺณนฺติ
สุตฺตํ เภยฺยํ เวยฺยากรณฺณํ กถํ อูทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภูตฌมมํ
เวทลฺลํ เต ตํ ฌมมํ ปฺริยาปฺณิตฺวา เตสํ ฌมฺมานํ ปฺลณฺนาย
อตุถํ น อฺอุปฺริกฺขนฺติ เตสํ เต ฌมฺมา ปฺลณฺนาย อตุถํ อฺนฺอุปฺริกฺขตํ
น นิชฺฌานํ ขมฺนฺติ เต อฺปรามฺภานิสฺสา เจว ฌมมํ ปฺริยาปฺณนฺติ
อิติวาทปฺปโมกฺขานิสฺสา จ ยสฺสตุถาย ฌมมํ ปฺริยาปฺณนฺติ ตถฺจสฺส
#๑ สี่. ย. สาธุ ภิกขเว ฯ ๒ ม. สาธุ สาธุ ภิกขเว ฯ

อตถิ นานุโกนุติ เตสั เต ชมมา ทุกคหิตา ที่มรตติ อหิตาย
ทุกขาย สัวตตุนุติ ตั กิสส เหตุ ทุกคหิตตตทา ภิกขเว ชมมานั ฯ
เสยยถาปี ภิกขเว ปุริโส อลคททตติโก อลคทททเวสี อลคททปริเยสนั
จรมานโน โส ปสเสยย มหนตติ อลคททั ตเมนั โภเค
วา นงกุญเฐ วา กณเฑหุยย ตสส โส อลคททโท ปฏินิวตติตวา
หตถเ วา พาหาย วา อณตตรสมิ วา องคปจจุงเค ทัเสยย
โส ตโตนิทานัน มรณัน วา นิกคจเจยย มรณมตติ วา ทุกขั
ตั กิสส เหตุ ทุกคหิตตตทา ภิกขเว อลคททสส เอวเมว โข
ภิกขเว อิธกจเจ โมฆปุริสา ชมมึ ปริยาปุณนุติ สุตตติ เยยั
เวยยากรณัน กถัน อูทานัน อิติวตตกั ชาตกั อพภูตชมมึ เวทลลั
เต ตั ชมมึ ปริยาปุณิตวา เตสั ชมมานัน ปณณาย อตถิ น
อุปปริกขนุติ เตสั เต ชมมา ปณณาย อตถิ ออุปปริกขตติ น
นิชฌานัน ชมนุติ เต อุปารมณานิสสา เจว ชมมึ ปริยาปุณนุติ
อิติวาทปโปโมกขานิสสา จ ยสสจถาย ๑ ชมมึ ปริยาปุณนุติ ตถจสส
อตถิ นานุโกนุติ เตสั เต ชมมา ทุกคหิตา ที่มรตติ อหิตาย
ทุกขาย สัวตตุนุติ ตั กิสส เหตุ ทุกคหิตตตทา ภิกขเว ชมมานั ฯ

[๒๗๕] อิธ ปน ภิกขเว เอกจเจ กุลปุตตทา ชมมึ ปริยาปุณนุติ
สุตตติ เยยั เวยยากรณัน กถัน อูทานัน อิติวตตกั ชาตกั อพภูตชมมึ
เวทลลั เต ตั ชมมึ ปริยาปุณิตวา เตสั ชมมานัน ปณณาย
อตถิ อุปปริกขนุติ เตสั เต ชมมา ปณณาย อตถิ อุปปริกขตติ
#๑ ม. ยสส จถาย ฯ

นิชฌานัน ขมนนติ เต น เจว อุปารมณานิสสา ฌมมัม ปரியานุณนติ
น อิติวาทปปโมกขานิสสา จ ยสฺสตุถาย ฌมมัม ปரியานุณนติ
ตถจสฺส อตุถิ อุนฺโถนฺติ เตสฺส เต ฌมฺมา สุกฺหิตา ทิฆมฺรตุตฺ
หิตาย สุขาย สํวตฺตุนฺติ ตํ กิสฺส เหตุ สุกฺหิตตฺตา ภิกฺขเว
ฌมฺมานัน ๑ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อลคทฺทตฺถิโก อลคทฺททเวสี
อลคทฺทปริเยสนัน จรฺมาโน โส ปสฺสเสยฺย มหนฺตํ อลคทฺทํ ตเมนนํ
อชปฺเทน ทณฺฑเฑน สุนิคฺคหิตํ นิคฺคณฺเหยฺย อชปฺเทน ทณฺฑเฑน
สุนิคฺคหิตํ นิคฺคเหตุวา คีวายนํ สุกฺหิตํ กณฺเหยฺย กิณฺจาปี โส
ภิกฺขเว อลคทฺโท ตสฺส ปุริสสฺส หตุถิ วา พานํ วา อณฺณตริ
วา องคปจฺจจํ โภเกหิ ปลิเวเชยฺย อถ โข โส เนว ตโตนิทานี
มรณัน วา นิคฺคจฺเจยฺย มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ ตํ กิสฺส เหตุ
สुकฺหิตตฺตา ภิกฺขเว อลคทฺทสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว อิชฺเชกฺจเจ
กฺลปฺตฺตา ฌมมัม ปரியานุณนติ สุตฺตํ เคยฺย เวยฺยากรณัน คากิ
อุทานัน อิติวตฺตกั ชาตกั อพฺภูตฌมมัม เวทลฺลํ เต ตํ ฌมมัม
ปரியานุณฺติวา เตสฺส ฌมฺมานัน ปณฺณาย อตุถิ อุปปริกฺขนฺติ เตสฺส
เต ฌมฺมา ปณฺณาย อตุถิ อุปปริกฺขตํ นิชฌานัน ขมนนติ เต น
เจว อุปารมณานิสสา ฌมมัม ปரியานุณนติ น อิติวาทปปโมกขานิสสา
จ ยสฺสตุถาย ฌมมัม ปரியานุณนติ ตถจสฺส อตุถิ อุนฺโถนฺติ
เตสฺส เต ฌมฺมา สุกฺหิตา ทิฆมฺรตุตฺ หิตาย สุขาย สํวตฺตุนฺติ ตํ
กิสฺส เหตุ สุกฺหิตตฺตา ภิกฺขเว ฌมฺมานัน ๑ ตสฺมาติห ภิกฺขเว

ยสฺส เม ภาสิตสฺส อตุถิ อชานะยยาถ ตถา นั ชาเรยยาถ
ยสฺส จ ปน เม ภาสิตสฺส อตุถิ น อชานะยยาถ อหิ โว
ตตุเถว ปฎิปุจฺจิตพุโพ เย วา ปนสฺส วิยตุตา ภิกฺขุ กุลลุปมึ
โว ภิกฺขเว ชมมึ เทสิสฺสามิ นิตฺถรณตฺถาย โน คหณตฺถาย ตั
สุณณถ สาธุกั มนสิกโรถ ภาสิตฺสามิติ ฯ เอวึ ภนฺเตติ โข เต
ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๒๘๐] ภควา เอตทโวจ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส
อทุชานมคฺคปฎิปนโน โส ปสฺเสยฺย มหนตฺ อุกกณฺณวึ โอริมตีริ
สาสงกั สปฺปฎิภยึ ปาริมตีริ เขมึ อปฺปฎิภยึ น จาสฺส นาวา
สนุตฺตารณึ อุตฺตรเสตุ วา อปารวา ปารี คมนาย ตสฺส เอวมสฺส
อัย โข มหา อุทกณฺณโว โอริมตีริ สาสงกั สปฺปฎิภยึ ปาริมตีริ
เขมึ อปฺปฎิภยึ นตฺถิ จ นาวา สนุตฺตารณึ อุตฺตรเสตุ วา อปารวา
ปารี คมนาย ยนฺนุนาหิ ติณฺณกุจฺสาขาปลาถึ สงฺกทฺตฺติตฺวา กุลลึ
พนฺธิตฺวา ตั กุลลึ นิสฺสาย หตฺถเอหิ จ ปาทฺเทหิ จ วายมมาโน
โสตฺถินา ปารี อุตฺตรเรยฺยนฺติ ฯ อถ โข โส ภิกฺขเว ปุริโส
ติณฺณกุจฺสาขาปลาถึ สงฺกทฺตฺติตฺวา กุลลึ พนฺธิตฺวา ตั กุลลึ นิสฺสาย
หตฺถเอหิ จ ปาทฺเทหิ จ วายมมาโน โสตฺถินา ปารี อุตฺตรเรยฺย ตสฺส [๑]
อตุตฺถินฺนสฺส ๒ ปารคตสฺส เอวมสฺส พหุกาโร โข เม อัย กุลโล
อิมาย กุลลึ นิสฺสาย หตฺถเอหิ จ ปาทฺเทหิ จ วายมมาโน โสตฺถินา
ปารี อุตฺตฺติณฺโณ ยนฺนุนาหิ อิมึ กุลลึ สีเส ๓ วา อารोเปตฺวา
#๑ ม. ปุริสสฺส ฯ ๒ ย. ตินฺนสฺส ฯ ๓ ม. ถเล วา อุตฺตฺสาเทตฺวา อุกเก วา
#โอปีลาเปตฺวา ฯ

ขณฺเฐ วา ปจฺจาโรเปตฺวา เยนกามํ ปกฺกเมยฺยณฺติ ฯ ตํ ก็ มณฺเฑถ
ภิกฺขเว อปี นฺ โส ปุริโส เอวํการี ตสฺมี กุลฺเล กิจฺจการี
อสุสฺสตี ฯ โน เหนติ ฆนฺเต ฯ กถํการี จ โส ภิกฺขเว ปุริโส
ตสฺมี กุลฺเล กิจฺจการี อสุสฺส ฯ อิธ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสฺสฺส [๑]
ปารคตฺสฺส เอวมสฺส พหุการो โข เม อัยํ กุลฺโล อิมํหํ กุลฺลํ
นินฺสฺสาย หตฺเตหิ จ ปาเทหิ จ วายมมาโน โสตุถินา ปารี%
อตุตฺถินฺโณ ยนฺนุนาหํ อิมํ กุลฺลํ ฆเล วา อสุสฺสาเปตฺวา ๒ อุกฺเท
วา โอปีลาเปตฺวา เยนกามํ ปกฺกเมยฺยณฺติ ฯ เอวํการี โข โส
ภิกฺขเว ปุริโส ตสฺมี กุลฺเล กิจฺจการี อสุสฺส ฯ เอวเมว โข
ภิกฺขเว กุลฺลูปโม มยา ฆมโม เทสิโต นิตฺถรณฺตถาย โน
คหณฺตถาย กุลฺลูปมํ โว ภิกฺขเว ฆมมํ เทสิตํ อาชานนฺเตหิ
ฆมฺมาปี โว ปหาตพฺพา ปเกว ฆมฺมา ฯ

[๒๘๑] นยิมานิ ภิกฺขเว ทิฏฺฐิจฺ्ञานานิ ฯ กตมานิ จ ฯ
อิธ ภิกฺขเว อสุสฺสฺสฺวา ปุณฺนุชฺชโน อริยานํ อทฺสฺสาวี อริยฆมฺมสฺส
อโกวิทฺโ อริยฆมฺเม อวินีโต สปฺปุริสฺสานํ อทฺสฺสาวี สปฺปุริสฺสฆมฺมสฺส
อโกวิทฺโ สปฺปุริสฺสฆมฺเม อวินีโต รูปํ เอตํ มํ เอโสหฺมสฺมิ
เอโส เม อตุตฺตาติ สมนฺุสฺสตี เวทนํ เอตํ มํ เอโสหฺมสฺมิ
เอโส เม อตุตฺตาติ สมนฺุสฺสตี สญฺญํ เอตํ มํ เอโสหฺมสฺมิ
เอโส เม อตุตฺตาติ สมนฺุสฺสตี สงฺขารํ เอตํ มํ เอโสหฺมสฺมิ
#๑ ย. ตินฺนสฺส ฯ ลี. ย. อสุสฺสเรตฺวา ฯ ๒ ม. อสุสฺสาเทตฺวา ฯ

เอโส เม อตฺตาคิ สมนุปลสฺสติ ยมฺปิ ๑ ทิฏฺฐิ สฺสํ มุตฺตํ วิญญาตํ
 ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวิจฺจิตํ มนสา ตมฺปิ เอตํ มํ เอโสหฺมสฺมิ
 เอโส เม อตฺตาคิ สมนุปลสฺสติ ยมฺปิ ๒ ทิฏฺฐิจฺจุจฺจํ โสภ
 โลโก โส อตฺตาคิ โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺโจ ชฺวโ สสฺสโต
 อวิปริณามชฺชโม สสฺสติสฺมํ ตเถว จสฺสามิตี ตมฺปิ เอตํ มํ
 เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคิ สมนุปลสฺสติ ฯ สุตฺวา จ โข
 ภิกฺขเว อริยสาวโก อริยานํ ทสฺสาวี อริยชฺชมฺมสฺส โกวิทฺโ อริยชฺชมฺเม
 สฺวินีโต สปรุสฺตานํ ทสฺสาวี สปรุสฺตชฺชมฺมสฺส โกวิทฺโ สปรุสฺตชฺชมฺเม
 สฺวินีโต รุปี เนตํ มํ เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ สมนุปลสฺสติ
 เวทนํ เนตํ มํ เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ สมนุปลสฺสติ สลฺลณํ
 เนตํ มํ เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ สมนุปลสฺสติ สงฺขารา
 เนตํ มํ เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ สมนุปลสฺสติ ยมฺปิ ๓
 ทิฏฺฐิ สฺสํ มุตฺตํ วิญญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวิจฺจิตํ มนสา ตมฺปิ
 เนตํ มํ เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ สมนุปลสฺสติ ยมฺปิ ๓
 ทิฏฺฐิจฺจุจฺจํ โส โลโก โส อตฺตาคิ โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺโจ
 ชฺวโ สสฺสโต อวิปริณามชฺชโม สสฺสติสฺมํ ตเถว จสฺสามิตี ตมฺปิ
 เนตํ มํ เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ สมนุปลสฺสติ โส เอวํ
 สมนุปลสฺสนฺโต อสฺติ น ปริตฺสฺสตีตี ฯ

[๒๘๒] เอวํ วุคฺคเต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ
 สฺยิยา นุ โข ภนฺเต พหิทฺธา อสฺติ ปริตฺสฺสนาตี ฯ สฺยิยา ภิกฺขุตี
 #๑-๒-๓ ไป. ม. ยมฺปิ ตํ ฯ

ภควา อโวจ อธิ ภิกขุ เอกจจสฺส เอว โหติ อหุ วต เม
ตํ วต เม นตฺถิ สฺยา วต เม ตํ วตํ น ลภามิโต โส
โสจติ กิลมติ ปรีเทวติ อุตฺตทาพี กนฺทติ สมฺโมหํ อापชฺชติ
เอว โข ภิกขุ พหิทฺธา อสติ ปรีตสฺสนา โหติติ ฯ สฺยา ปน
ภนฺเต พหิทฺธา อสติ อปรีตสฺสนาติ ฯ สฺยา ภิกขุติ ภควา อโวจ
อธิ ภิกขุ เอกจจสฺส น เอว โหติ อหุ วต เม ตํ วต เม
นตฺถิ สฺยา วต เม ตํ วตํ น ลภามิโต โส น โสจติ น
กิลมติ น ปรีเทวติ น อุตฺตทาพี กนฺทติ น สมฺโมหํ อापชฺชติ
เอว โข ภิกขุ พหิทฺธา อสติ อปรีตสฺสนา โหติติ ฯ สฺยา น
โข ภนฺเต อชฺฉตฺตํ อสติ ปรีตสฺสนาติ ฯ สฺยา ภิกขุติ ภควา
อโวจ อธิ ภิกขุ เอกจจสฺส เอว ทิฏฺฐิ โหติ โส โลโก โส
อตฺตา โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺโจ ชฺวํ สสฺสโต อวิปริณามชฺชโม
สสฺสติสมํ ตเถว จสฺสามิโต โส สฺสมาติ ตถาคคสฺส วา
ตถาคคสาวกสฺส วา สพฺเพสํ ทิฏฺฐิจฺ्ञานาธิจฺ्ञานาปริยฺ्ञานาภินิเวसानุสฺยานํ
สมฺภวมาตาย สพฺพสงฺขารสมถาย สพฺพูปปฺปฺภินิสฺสคฺคทาย
ตณฺหขุขาย วิรคฺคาย นิโรธาย นินฺพพานาย ชฺมมํ เทเสนฺตสฺส ฯ
ตสฺเสว โหติ อจฺฉชฺชิสฺสามิ นามสฺส วินสฺสิสฺสามิ นามสฺส นสฺส
นาม ภวิสฺสามิโต โส โสจติ กิลมติ ปรีเทวติ อุตฺตทาพี กนฺทติ
สมฺโมหํ อापชฺชติ เอว โข ภิกขุ อชฺฉตฺตํ อสติ ปรีตสฺสนา
โหติติ ฯ สฺยา ๑ ปน ภนฺเต อชฺฉตฺตํ อสติ อปรีตสฺสนาติ ฯ สฺยา
#๑ ไป. สฺยา นโข ภนฺเต ฯ

ภิกขุติ ภควา อโวจ อธิ ภิกขเว เอกจฺจสฺส น เอวํ ทิฏฺฐิ โหติ
โส โลโก โส อตฺตทา โส เปจฺจ ภวิสฺสามิ นิจฺโจ ชฺวโ สสฺสโต
อวิปริณามชฺมโม สสฺสติสฺมํ ตเถว จสฺสามิติ โส สฺสณาคิ
ตถาคตฺสฺส วา ตถาคตฺสวาทสฺส วา สพฺเพสํ ทิฏฺฐิจฺ्ञานาธิจฺ्ञาน-
ปริยฺญานาภินิเวसानุสยानํ สมฺมุขมาตาย สพฺพสงฺขารสมถาย สพฺพปุ-
ปฺภินิสฺสคฺคทาย ตณฺหกฺขยาย วิราคาย นิโรธาย นิพฺพานาย ชฺมมํ
เทเสนตฺสฺส ฯ ตสฺส น เอวํ โหติ อฺจฺฉิขฺชิสฺสามิ นามสฺสุ
วินสฺสทิสฺสามิ นามสฺสุ นสฺสุ นาม ภวิสฺสามิติ โส น โสจฺติ น
กิลมฺติ น ปริเทวติ น อฺรตฺตทาพึ กนฺทติ น สมฺโมหํ อापฺชชฺติ
เอวํ โข ภิกฺขุ อชฺชตฺตํ อสฺติ อปริตสฺสนา โหติ ฯ

[๒๘๓] ตํ ๑ ภิกขเว ปริคฺคหํ ปริคฺคณฺเหยฺยถ ยฺวาสฺส ๒ ปริคฺคโห
นิจฺโจ ชฺวโ สสฺสโต อวิปริณามชฺมโม สสฺสติสฺมํ ตเถว ติฏฺฐเจยฺย ๓
ปสฺสถ โน ตฺเมห ภิกขเว ตํ ปริคฺคหํ ยฺวาสฺส ๒ ปริคฺคโห นิจฺโจ
ชฺวโ สสฺสโต อวิปริณามชฺมโม สสฺสติสฺมํ ตเถว ติฏฺฐเจยฺยติ ฯ
โน เหนฺติ ฆนฺเต ฯ สาธุ ภิกขเว อหฺมปิ โข ตํ ภิกขเว ปริคฺคหํ
น สมฺนุสฺสามิ ยฺวาสฺส ๒ ปริคฺคโห นิจฺโจ ชฺวโ สสฺสโต อวิปริณามชฺมโม
สสฺสติสฺมํ ตเถว ติฏฺฐเจยฺย ฯ ตํ ภิกขเว อตฺตวาทฺฐปาทานํ
อฺปาทียถ ยสฺส ๔ อตฺตวาทฺฐปาทานํ อฺปาทียโต น อฺปฺปชฺเชยฺย
โสภปริเทวทฺฆทฺโหมนสฺสุปายสา ปสฺสถ โน ตฺเมห ภิกขเว ตํ
#๑ โป. ตณฺจ ภิกขเว ฯ ๒ โป. ยวาสฺส ปริคฺคโห ฯ ๓ โป. ติฏฺฐเจยฺยติ ฯ
#๔ สึ. ยฺ. ยํ อสฺส ฯ

อตุตวาทุปาทานั ยสุส อตุตวาทุปาทานั อุปาทียโต น อุปฺปชฺเชยฺย
โสกปริตเวททุกฺขโทมนสุสุปายาสาติ ฯ โน เหน้ ฆนฺเต ฯ สาธุ
ภิกฺขเว อหฺมปิ โข ตั ภิกฺขเว อตุตวาทุปาทานั น สมนฺุสฺสามิ
ยสุส อตุตวาทุปาทานั อุปาทียโต น อุปฺปชฺเชยฺย โสกปริตเวททุกฺข-
โทมนสุสุปายาสา ฯ ตั ภิกฺขเว ทิกฺขินิสฺสยั นิสฺสเยถ ยสุส ทิกฺขินิสฺสยั
นิตฺสยโต น อุปฺปชฺเชยฺย โสกปริตเวททุกฺขโทมนสุสุปายาสา
ปฺสฺสโต โน ตุมฺเห ภิกฺขเว ตั ทิกฺขินิสฺสยั ยสุส ทิกฺขินิสฺสยั นิตฺสยโต
น อุปฺปชฺเชยฺย โสกปริตเวททุกฺขโทมนสุสุปายาสาติ ฯ โน เหน้
ฆนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขเว อหฺมปิ โข ตั ภิกฺขเว ทิกฺขินิสฺสยั
น สมนฺุสฺสามิ ยสุส ทิกฺขินิสฺสยั นิตฺสยโต น อุปฺปชฺเชยฺย
โสกปริตเวททุกฺขโทมนสุสุปายาสา ฯ

[๒๘๔] อตุตนิ วา ภิกฺขเว สติ อตุตนิยั เมติ อสุสาติ ฯ
เอวั ฆนฺเต ฯ อตุตนิเย วา ภิกฺขเว สติ อตุตา เมติ อสุสาติ ฯ
เอวั ฆนฺเต ฯ อตุตนิ จ ภิกฺขเว อตุตนิเย ๑ จ สจฺจโต เถตโต
อนฺุปลพุกฺขมานเ ยมฺปิทั ๒ ทิกฺขินฺุจฺจานั โส โลโก โส อตุตา โส
เปจฺจ ฆวิสฺสามิ นิจฺโจ ฐโว สสุสโต อวิปริณามชฺมโม สสุสติสมั
ตเถว จสุสามิติ นนํยั ภิกฺขเว เกวโล ปริปุโร พาลชฺมโมติ ฯ
ภิกฺขุหิ โน สียา ฆนฺเต เกวโล หิ ๓ ฆนฺเต ๔ ปริปุโร พาลชฺมโมติ ฯ
ตั ก็ มณฺเณถ ภิกฺขเว รุปี นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ
#๑ โป. อตุตนิเยว สจฺจโต เถตโต จ ฯ ๒ โป. ม. ยมฺปิตั ฯ
#๓-๔ สึ. ย. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ

ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ
ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กถฺถํ นฺ ตํ สมฺนุสฺสิตฺตํ เอตํ
มํ เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาทิ ฯ โน เหติ ภนฺเต ฯ ตํ
กึ มลฺลธ ภิภฺทเว เวทนา ฯเปฯ สลฺลธา ... สงฺขารา ... วิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ
วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ
กถฺถํ นฺ ตํ สมฺนุสฺสิตฺตํ เอตํ มํ เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาทิ ฯ
โน เหติ ภนฺเต ฯ ตสฺมาติห ภิภฺทเว ยงฺกิลฺลิจิ รุปี อตีตํ นาคตฺตปจฺจูปฺปนํ
อชฺฉตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สฺขมํ วา
หิณํ วา ปณฺธิตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพิ รุปี เนตํ มํ
เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา
ทฏฺฐพฺพิ ฯ ยากาจิ เวทนา ฯเปฯ ยากาจิ สลฺลธา ... เยเกจิ
สงฺขารา ... ยงฺกิลฺลิจิ วิญฺญาณํ อตีตํ นาคตฺตปจฺจูปฺปนํ อชฺฉตฺตํ
วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สฺขมํ วา หิณํ วา ปณฺธิตํ วา
ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพิ วิญฺญาณํ เนตํ มํ เนโสหฺมสฺมิ
น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ทฏฺฐพฺพิ ฯ

[๒๘๕] เอวํ ปสฺสํ ภิภฺทเว สุตฺวา อริยสาวโก รุปี สฺมีปี
นิพฺพินฺทติ เวทนายปี นิพฺพินฺทติ สลฺลธายปี นิพฺพินฺทติ สงฺขารेषฺสุปี ๑
นิพฺพินฺทติ วิญฺญาณสฺมีปี นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ ๒ วิรชฺชติ วิราคา
#๑ ส. ม. ย. ปญฺจสุ จาเนสุ ปีสทฺโท น ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. นิพฺพิทา.

วิมุจติ วิมุตตสมั วิมุตตมิติ ฌาณั โหติ ชีณา ชาติ วุสิตั
พุมหัจริยั กตัม กรณัณเอยั นาปริ อิตถตตยาตติ ปชานาตีติ ๑ ๑ อัย
วุจติ ภิกขเว ภิกขุ อุกขิตตปถิโหม อิติปี สงกัณณปรักโข
อิติปี อพภูเพหสิโก อิติปี นีรคคโพ อิติปี อริโย ปนุนทุชโซ
ปนุนภาโร วิสัยตุโต อิติปี ๑ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ อุกขิตตปถิโหม
โหติ ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุโน อวิชชา ปหีนา โหติ อุกกัณณมุลา
ตลาตตุถกตา อนภาวุงคตา आयตี अनुपपात्तम्ममा เอวั โข ภิกขเว
ภิกขุ อุกขิตตปถิโหม โหติ ๑ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ สงกัณณปรักโข
โหติ ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุโน โปนินพุกวิโก ชาติสงขารो
ปหีโน โหติ อุกกัณณมุโล ตลาตตุถกโต อนภาวุงคโต आयตี
अनुपपात्तम्मโม เอวั โข ภิกขเว ภิกขุ สงกัณณปรักโข โหติ ๑
กถญจ ภิกขเว ภิกขุ อพภูเพหสิโก โหติ ๑ อธิ ภิกขเว ภิกขุโน
ตณหา ปหีนา โหติ อุกกัณณมุลา ตลาตตุถกตา อนภาวุงคตา
आयती अनुपपात्तम्ममा เอวั โข ภิกขเว ภิกขุ อพภูเพหสิโก
โหติ ๑ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ นีรคคโพ โหติ ๑ อธิ ภิกขเว
ภิกขุโน ปญโจรมภากิยานิ สลโณชชานานิ ปหีนานิ โหนติ อุกกัณณมุลานิ
ตลาตตุถกตานิ อนภาวุงคตานิ आयती अनुपपात्तम्मมานि
เอวั โข ภิกขเว ภิกขุ นีรคคโพ โหติ ๑ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ
อริโย ปนุนทุชโซ ปนุนภาโร วิสัยตุโต โหติ ๑ อธิ ภิกขเว
ภิกขุโน อสมิमानุ ปหีโน โหติ อุกกัณณมุโล ตลาตตุถกโต
#๑ ไป. ม. อิติสทโท นตถิ ๑

อนภาวุงคโต อายตี อนุปฺปาทชฺโม เอว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อริโย ปนฺนทฺชโร ปนฺนภาโร วิสฺยุตฺโต โหติ ฯ

[๒๘๖] เอว วิมุตตจิตฺตํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สอนฺทา เทวา
สพฺรหฺมกา สปฺชาปติกา อนฺเวสฺนตา นาธิจฺจนฺติ อิทํ นิสฺสิตํ
ตถาคตฺส วิญฺญาณฺติ ตํ กิสฺส เหตุ ทิฏฺฐฺเวหํ ภิกฺขเว ชฺมเม
ตถาคตํ อนนฺวชฺโชติ ๑ วทามิ ฯ เอวํวาทิ โข มํ ภิกฺขเว เอวมกฺขายี
เอเก สมณพฺรหฺมณา อสตา ตฺจฺจนา มฺสา อฏฺเตน อพฺภากิขฺนฺติ
เวนยิโก สมโณ โคตโม สโต สตฺตฺสฺส อฺจฺเจทํ วินาสํ วิภวํ
ปฺลฺลาเปตีติ ฯ ยถา จาหํ ภิกฺขเว น ยถา จาหํ น วทามิ
ตถา มํ เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา อสตา ตฺจฺจนา มฺสา
อฏฺเตน อพฺภากิขฺนฺติ เวนยิโก สมโณ โคตโม สโต สตฺตฺสฺส
อฺจฺเจทํ วินาสํ วิภวํ ปฺลฺลาเปตีติ ฯ ปุพฺเพ จาหํ ภิกฺขเว เอตฺรหิ
จ ทฺกฺขณฺเจว ปฺลฺลาเปมิ ทฺกฺขสฺส จ นิโรธํ ฯ ตฺตร เจ ภิกฺขเว
ปฺเร ตถาคตํ อฺกโกสนฺติ ปฺริภาสนฺติ โรเสนฺติ วิเหเสนฺติ ฆฏฺเณนฺติ ๒
ตฺตร ภิกฺขเว ตถาคตฺส น โหติ อาฆาโต น อปฺปจฺจโย น
เจตโส อนภินฺนฺติ ๓ ฯ ตฺตร เจ ภิกฺขเว ปฺเร ตถาคตํ สกฺกโรนฺติ
ครุโรนฺติ มาเนนฺติ ปฺุเชนฺติ ตฺตร ภิกฺขเว ตถาคตฺส น โหติ
อานนฺโท น โสมนสฺสํ [๔] เจตโส อฺพฺพิลาวิตตฺตํ ฯ ตฺตร เจ ภิกฺขเว
#๑ ม. อนนฺวชฺโชติ ฯ ย. อนนฺวชฺโชติ วทามิ ฯ ๒ ส. ม. ย. วิเหเสนฺติ ฆฏฺเณนฺตีติ
#อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ ฯ ๓ ส. ม. ย. อนภิตฺติ ฯ ๔ ม. ย. นสทฺโท ทิสฺสติ ฯ

ปเร ตถาคคั สกุกโรนุติ ครุกโรนุติ มาเนนุติ ปุเชนุติ ตตฺร ภิกฺขเว
ตถาคคสฺส เอวั โหติ ยั โข อิถั ปุพฺเพ ปริณฺณาคั ตตฺถ เม
เอวรูปา การากริยนุตฺติ ๑

[๒๘๑] ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตุมฺเห เจปิ ปเร อุกโกเสยฺยั
ปริภาเสยฺยั โรเสยฺยั วิหเสยฺยั ฃญฺญเยยฺยั ๑ ตตฺร ตุมฺเหหิ น อามาโต
น อปฺปจฺจโย น เจตโส อภินนุทิ ๒ กรณียา ๑ ตสฺมาติห ภิกฺขเว
ตุมฺเห เจปิ ปเร สกุกเรยฺยั ครุกเรยฺยั มาเนยฺยั ปุเชยฺยั ตตฺร
ตุมฺเหหิ น อานนุโท น โสมนสฺสั น เจตโส อุพฺพิลาวิตตฺต
กรณียั ๑ ตสฺมาติห ภิกฺขเว ตุมฺเห เจปิ ปเร สกุกเรยฺยั ครุกเรยฺยั
มานेยฺยั ปุเชยฺยั ตตฺร ตุมฺหากั เอวมสฺส ยั โข อิถั ปุพฺเพ
ปริณฺณาคั ตตฺถ โน ๓ เอวรูปา การากริยนุตฺติ ๑ ตสฺมาติห
ภิกฺขเว ยั น ตุมฺหากั ตั ปชฺหถ ตั โว ปหิณฺนั ทิฆมฺมตฺตํ หิตาย
สุขาย ภวิสฺสติ ๑ กิลฺจ ภิกฺขเว น ตุมฺหากั รูปี ภิกฺขเว น
ตุมฺหากั ตั ปชฺหถ ตั โว ปหิณฺนั ทิฆมฺมตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ๑
เวทนา ภิกฺขเว น ตุมฺหากั ตั ปชฺหถ สวา โว ปหิณา ทิฆมฺมตฺตํ
หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ๑ สลฺลวา ภิกฺขเว น ตุมฺหากั ตั ปชฺหถ
สวา โว ปหิณา ทิฆมฺมตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ๑ สงฺขารากภิกฺขเว
น ตุมฺหากั เต ปชฺหถ เต โว ปหิณา ทิฆมฺมตฺตํ หิตาย สุขาย
ภวิสฺสนุติ ๑ วิณฺณานฺณั ภิกฺขเว น ตุมฺหากั ตั ปชฺหถ ตั โว
ปหิณฺนั ทิฆมฺมตฺตํ หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ๑ ตั กิ มลฺลถ ภิกฺขเว
#๑ ม. ฃญฺญเยยฺยนุติ ปาโจ นคฺคิ ๑ ย. วิหเสยฺยั ฃญฺญเยยฺยนุติ อิม ปาจา น
#ทิสสนุติ ๑ ๒ สึ. ม. ย. อนภิริทฺธิ ๑ ๓ โป. ม. เม ๑

ยั อิมสุมิ เขตวเน ตินกกุสสาขาปลาสิ ตั ชโน หเรยย วา
ทหายย วา ยถาปจยั วา กเรยย อปี นุ ตุมหากั เอวมสุต
อเมห ชโน หรติ วา ทหติ วา ยถาปจยั วา กโรตีติ ฯ โน
เหตั ฆนเต ตั กิสุต เหตุ น หิ โน เอตั ฆนเต อตุตา
วา อตุตนิยั วาติ ฯ เอวมเว โข ภิกขเว ยั น ตุมหากั ตั
ปชหถ ตั โว ปหีนั ทิมรตุตตั หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ กิณจ
ภิกขเว น ตุมหากั รูปั ภิกขเว น ตุมหากั ตั ปชหถ ตั
โว ปหีนั ทิมรตุตตั หิตาย สุขาย ภวิสฺสติ ฯ เวทนา ภิกขเว ฯเปฯ
สญญา ภิกขเว ฯเปฯ สงขารรา ภิกขเว ฯเปฯ วิญญาณั
ภิกขเว น ตุมหากั ตั ปชหถ ตั โว ปหีนั ทิมรตุตตั หิตาย
สุขาย ภวิสฺสติ ฯ

[๒๘๘] เอวั สุวากุขาโต ภิกขเว มยา ฆมโม อตุตตานโน
วิวญ्ञุ ปกาสิโต ฉินฺนปิไลติโก เอวั สุวากุขาเต ภิกขเว มยา
ฆมฺเม อตุตตานเน วิวญ्ञุ ปกาสิเต ฉินฺนปิไลติเก เย เต ภิกขุ
อรหนุโต ชีณาสวา วุสิตวนุโต กตกรณียา โอิหิตถารรา อนุปฺปตฺตสทตฺถา
ปรักขิณภวสญโฆชนา สมฺมทญฺญาวิมุตฺตา วญ्ञุญฺเฒสิ นตฺถิ
ปญฺญาปนาย ฯ เอวั สุวากุขาโต ภิกขเว มยา ฆมโม อตุตตานโน
วิวญ्ञุ ปกาสิโต ฉินฺนปิไลติโก เอวั สุวากุขาเต ภิกขเว มยา
ฆมฺเม อตุตตานเน วิวญ्ञุ ปกาสิเต ฉินฺนปิไลติเก เยสิ ภิกขุ
ปญฺโจรมุภาคิยานิ สญโฆชนานิ ปหีนานิ สพฺเพ เต โอบปาติกา

ตตถ ปรินิพพายิโน อนาวตติชฌมา ตสฺมา โลกา ฯ เอวํ สุวากุขาโต
ภิกฺขเว มยา ชฺมุโม อุตฺตานิ วิวญฺเฐ ปกาสิโต ฉินฺนปิไลติโก
เอวํ สุวากุขาเต ภิกฺขเว มยา ชฺมุเม อุตฺตานิ วิวญฺเฐ ปกาสิเต
ฉินฺนปิไลติเก เยสํ ภิกฺขุณฺํ ตีณิ สลฺโลชฺณานิ ปหีนานิ รากโทสโมหตฺนุฏฺฐา
สพฺเพ เต สกฺทาคามิโน สกฺิเทว อิมํ โลกํ อากฺนฺตฺวา
ทฺกฺขสฺสฺนํตํ กริสฺสฺนํติ ฯ เอวํ สุวากุขาโต ภิกฺขเว มยา ชฺมุโม
อุตฺตานิ วิวญฺเฐ ปกาสิโต ฉินฺนปิไลติโก เอวํ สุวากุขาเต ภิกฺขเว
มยา ชฺมุเม อุตฺตานิ วิวญฺเฐ ปกาสิเต ฉินฺนปิไลติเก เยสํ ภิกฺขุณฺํ
ตีณิ สลฺโลชฺณานิ ปหีนานิ สพฺเพ เต โสตาปนฺนา อวินิปาทชฌมา
นียตา สมฺโพธิปรายนา ฯ เอวํ สุวากุขาโต ภิกฺขเว มยา ชฺมุโม
อุตฺตานิ วิวญฺเฐ ปกาสิโต ฉินฺนปิไลติโก เอวํ สุวากุขาเต ภิกฺขเว
มยา ชฺมุเม อุตฺตานิ วิวญฺเฐ ปกาสิเต ฉินฺนปิไลติเก ये ते ภิกฺขุ
ชฺมฺมานุสาริโน สทฺธานุสาริโน สพฺเพ เต สมฺโพธิปรายนา ฯ เอวํ
สุวากุขาโต ภิกฺขเว มยา ชฺมุโม อุตฺตานิ วิวญฺเฐ ปกาสิโต ฉินฺนปิไลติโก
เอวํ สุวากุขาเต ภิกฺขเว มยา ชฺมุเม อุตฺตานิ วิวญฺเฐ
ปกาสิเต ฉินฺนปิไลติเก येสํ มยิ สทฺชามตฺตํ เปมมตฺตํ สพฺเพ
เต สกฺคปรายนาติ ฯ

อิทฺมวโจภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ อภินฺนุทฺติ ฯ

อลกทฺทูปมสฺสฺตํ นิฏฺฐิตํ ทฺติยํ ฯ

วมมิกสุตต์

[๒๘๕] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา สาวตฺถิยั วิหริตี
 เขตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ๑ เตน โข ปน สมเยน
 อายสฺมา กุมารกสฺสโป อนุชวเน วิหริตี ๑ อถ โข อญฺญตรา
 เทวตา อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปึ อนุชวณั
 โภกาเสตฺวา เยนายสฺมา กุมารกสฺสโป เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
 เอกมนฺตึ อฏฺฐาสี ๑ เอกมนฺตึ จิตา โข สทา เทวตา อายสฺมนฺตึ
 กุมารกสฺสโป เอตทโวจ ภิกฺขุ ภิกฺขุ อัย วมฺมิโก รตฺตี ฐมฺายติ ๑
 ทิวา ปชฺชลติ พุราหุมนเ อวมาห อภิกฺขน สฺเมธ สตฺถึ
 อาทายาติ ๑ อภิกฺขนนฺโต สฺเมโธ สตฺถึ อาทาย อทฺทส ปฺลึงกั ๒
 ปฺลึงกา ฆนฺเตติ ๓ ๑ พุราหุมนเ อวมาห อุกฺขิป ปฺลึงกั อภิกฺขน
 สฺเมธ สตฺถึ อาทายาติ ๑ อภิกฺขนนฺโต สฺเมโธ สตฺถึ อาทาย
 อทฺทส อุกฺฐมฺายิกั อุกฺฐมฺายิกา ฆนฺเตติ ๑ พุราหุมนเ อวมาห
 อุกฺขิป อุกฺฐมฺายิกั อภิกฺขน สฺเมธ สตฺถึ อาทายาติ ๑ อภิกฺขนนฺโต
 สฺเมโธ สตฺถึ อาทาย อทฺทส ทฺวิธาปถั ทฺวิธาปถเ ฆนฺเตติ ๑
 พุราหุมนเ อวมาห อุกฺขิป ทฺวิธาปถั อภิกฺขน สฺเมธ สตฺถึ
 อาทายาติ ๑ อภิกฺขนนฺโต สฺเมโธ สตฺถึ อาทาย อทฺทส ปงฺกวารั ๔
 ปงฺกวาโร ฆนฺเตติ ๑ [๕] อุกฺขิป ปงฺกวารั อภิกฺขน สฺเมธ สตฺถึ
 อาทายาติ ๑ อภิกฺขนนฺโต สฺเมโธ สตฺถึ อาทาย อทฺทส กุมมึ
 #๑ สี. ฐปายติ ๑ ๒ สี. ย. ปฺลึงกั ๑ ๓ ม. ย. ฆนฺเตติ ๑ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ๑
 #๔ สี. ม. ย. จงฺกวารั ๑ ๕ พุราหุมนเ อวมาหาติ อิเม ปาจา นฏฺฐา ฆเวยฺยึ ๑

กมุโม ฆนเตติ ฯ พุราหุมนโณ เอวมาห อุกุขิป กุมมึ อภิกุขน
สุเมธ สตุถึ อาทายาติ ฯ อภิกุขนนุโต สุเมโธ สตุถึ อาทาย
อทุทส อสิสูนั อสิสูนา ฆนเตติ ฯ พุราหุมนโณ เอวมาห อุกุขิป
อสิสูนั อภิกุขน สุเมธ สตุถึ อาทายาติ ฯ อภิกุขนนุโต สุเมโธ
สตุถึ อาทาย อทุทส มัสเปสี มัสเปสี ฆนเตติ ฯ พุราหุมนโณ
เอวมาห อุกุขิป มัสเปสี อภิกุขน สุเมธ สตุถึ อาทายาติ ฯ
อภิกุขนนุโต สุเมโธ สตุถึ อาทาย อทุทส นาคั นาโค ฆนเตติ ฯ
พุราหุมนโณ เอวมาห ติฏฐตุ นาโค มา นาคั ฆนฺนุติ นโม
กโรหิ นาคสุสาติ ฯ อิม โข ตวั ภิกุขุ ปณฺณรตฺถั ปณฺเห
ภควนฺตึ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺเจยฺยาสิ ยถา เต ภควา พุยาภิโรติ
ตถา นั ชาเรยฺยาสิ ฯ นาหนตฺถั ภิกุขุ ปสฺสามิ สเทเวเก โลเก
สมารเก สพุรหฺมเก สสฺสมณพุราหฺมณฺเีย ปชาย สเทวมฺนุสฺสาย
โย อิมสั ปณฺหานั เวยฺยากรณฺน จิตฺตึ อาราเชยฺย อณฺณตฺร
ตถาคเตน วา ตถาคตสาวเกน วา อิตฺโต วา ปน สุตฺวาติ ฯ
อิทมวโจ สา เทวตาอิทํ วตฺวา ตตฺถเวว อนฺตรธาเย ฯ

[๒๕๐] อถ โข อายสุมา กุมารกสฺสโป ตสฺสา รตฺติยา
อจฺเจยน เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตึ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺถั นิสิทธิ ฯ เอกมฺนตฺถั นิสินฺโน โข อายสุมา
กุมารกสฺสโป ภควนฺตึ เอตทวโจ อิมั ฆนฺเต รตฺตี อณฺณตรา
เทวตา อภิกุขนฺตาย รตฺติยา อภิกุขนฺตวณฺณา เกวลกปฺปึ อนฺธวณฺ

โอภาเสตวา เยนำ เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตวา เอกมนุตติ อฏฐาสี ฯ
เอกมนุตติ จิตา โข ฆนเต สวา เทวตา มัง เอตทโวจ ภิกขุ ภิกขุ
อัย วมมิโก รตตี ฐมายติ ทิวา ปชชลติ พุราหุมนเ อเวมาห
อภิกขณ สุเมธ สตถั อาทายาติ ฯ อภิกขณนุโต สุเมธ สตถั-
อาทาย อททส ปลิงคั ปลิงคา ฆนเตติ ฯ พุราหุมนเ อเวมาห
อุกขิป ปลิงคั อภิกขณ สุเมธ สตถั อาทายาติ ฯ อภิกขณนุโต
สุเมธ สตถั อาทาย อททส อุตฐมายิกั อุตฐมายิกา ฆนเตติ
ฯเปฯ อททส นาคั นาโค ฆนเตติ ฯ พุราหุมนเ อเวมาห
ติฏฐตุ นาคอ มา นาคั ฆมฏฐลสิ นโม กโรหิ นาคสุสาติ ฯ
อิม โข ตวั ภิกขุ ปณณรส ปณเห ภควนตติ อุปสงกมิตวา
ปจฺเจยยาสี ยตา เต ภควา พุยาภโรติ ตตา นัง ฐาเรยยาสี ฯ
นาหนตติ ภิกขุ ปสฺสามิ สเทเวเก โลเก สมารเก สพุรหุเม
สสฺสมณพุราหุมนิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย โย อิมลั ปณฺหานัง
เวยยากรณน จิตตัง อาราเชยฺย อลฺลตฺร ตถาคเตน วา ตถาคตสาวเกน
วา อิตโต วา ปน สุตฺวาติ ฯ อิทมโวจ ฆนเต
สวา เทวตา อิทั วตฺวา ตตฺเถว อนฺตรธาเย ฯ โก นุ โข
ฆนเต วมมิโก กา รตตี ฐมายนา กา ทิวา ปชชลนา โก
พุราหุมนเ โก สุเมธ กิ สตถั กา อภิกขณา ๑ กา ปลิงคิ
กา อุตฐมายิกา โก ทฺวิธาปโต กิ ปงฺกวาร์ โก กุมฺโม กา
#๑ ย. กิ อภิกขณั ฯ

อสิสุนา กา มัสเปสิ โคนาโคติ ฯ

[๒๕๑] วมมิโกติ โข ภิกขุ อิมสุเสตัง จาตุมมมหาภูติกสุส
 กายสุส อธิวณัง มาตาเปตติกสมภวสุส โอทนกุมมาสุปจยสุส
 อนิจจุจนาทนปริมททนเกทนวิธัสนธมมสุส ฯ กา รตตี ฐมายนาคี
 ยั โข ภิกขุ ทิวา กมฺมนนฺเต อารพุก รตตี อนุวิตกฺเกติ อนุวิจาเรติ
 อัย รตตี ฐมายนา ฯ กา ทิวา ปชชลนาคี ยั โข ภิกขุ รตตี
 อนุวิตกฺเกตฺวา อนุวิจาเรตฺวา ทิวา กมฺมนนฺเต ปโยเชติ กายน
 วาย อัย ทิวา ปชชลนา ฯ พุราหุมโณติ โข ภิกขุ ตถาคตฺตสุเสตัง
 อธิวณัง อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสุส ฯ สุมเชติ โข ภิกขุ เสขสุเสตัง
 ภิกขุโน อธิวณัง ฯ สตฺถนฺติ โข ภิกขุ อริยาเยตัง ปญฺญา อธิวณัง ฯ
 อภิกฺขนาติ โข ภิกขุ วิริยารมฺภสุเสตัง อธิวณัง ฯ ปลิงฺกิติ โข
 ภิกขุ อวิชฺชาเยตัง อธิวณัง ฯ อุกฺขิป ปลิงฺกั ปชห อวิชฺชํ อภิกฺขน
 สุมธ สตฺถํ อาทายาติ อยเมตฺตสุส อตฺโถ ฯ อุตฺตุมายิกาคี โข
 ภิกขุ โกรฺฐปายาสสุเสตัง อธิวณัง ฯ อุกฺขิป อุตฺตุมายิกํ ปชห
 โกรฺฐปายาสํ อภิกฺขน สุมธ สตฺถํ อาทายาติ อยเมตฺตสุส อตฺโถ ฯ
 ทฺวิธาปโลติ โข ภิกขุ วิจิกฺจนาเยตัง อธิวณัง ฯ อุกฺขิป ทฺวิธาปลัง
 ปชห วิจิกฺจณํ อภิกฺขน สุมธ สตฺถํ อาทายาติ อยเมตฺตสุส อตฺโถ ฯ
 ปงฺกวารนฺติ โข ภิกขุ ปญฺจนเนตัง นีวรณานํ อธิวณัง กามฉนฺท-
 นีวรณสุส พฺยาปาทนีวรณสุส ถีนมิทฺธนีวรณสุส อุตฺตจฺจกุกฺกจ-
 นีวรณสุส วิจิกฺจนา นีวรณาย ฯ อุกฺขิป ปงฺกวาริ ปชห ปญจ

นีวเรน อภิกุขน สุเมธ สตุถิ อาทายาติ อยเมตสสุ อตุโถ ๑
กมุโมติ โข ภิกุขุ ปณจนเนต อูปาทานกุนุชาน อธิวจนั เสยยถิทำ
รูปูปาทานกุนุชสสุ เวทนูปาทานกุนุชสสุ สลลญูปาทานกุนุชสสุ
สงขารูปาทานกุนุชสสุ วิลลญาญูปาทานกุนุชสสุ ๑ อุกุขิป กุมม
ปชห ปณจุปาทานกุนุเช อภิกุขน สุเมธ สตุถิ อาทายาติ
อยเมตสสุ อตุโถ ๑ อสิสุนาติ โข ภิกุขุ ปณจนเนต กามकुณาน
อธิวจนั จกุขุวิลลเยยยานัน รูปานัน อิกุจันัน กนุदानัน มนาปานัน
ปิยรูปานัน กามุปสลลหิตานัน รชนียานัน โสตวิลลเยยยานัน สทททานัน ...
ฆานวิลลเยยยานัน คนุชานัน ... ชิวหาวิลลเยยยานัน รसानัน ... กายวิลลเยยยานัน
โผฏฐพพานัน อิกุจันัน กนุदानัน มนาปานัน ปิยรูปานัน
กามุปสลลหิตานัน รชนียานัน ๑ อุกุขิป อสิสุนัน ปชห ปณจ กามकुณ
อภิกุขน สุเมธ สตุถิ อาทายาติ อยเมตสสุ อตุโถ ๑ มंसเปสีติ
โข ภิกุขุ นนุทิรากลสเสตติ อธิวจนัน ๑ อุกุขิป มंसเปสี ปชห
นนุทิรากล อภิกุขน สุเมธ สตุถิ อาทายาติ อยเมตสสุ อตุโถ ๑
นาโคติ โข ภิกุขุ ชินาสวสเสตติ ภิกุขุโน อธิวจนัน ๑ ติกุจตุ นาโค
มานาคัน ฆญูญุสี นโม กโรหิ นาคสสุสาติ อยเมตสสุ อตุโถติ ๑

อิทมโวจ ภควา อตุตมโน आयसुमा कुमारकसुसो भक्वतो
णालितं अभिननुति ๑

วมมิกสุตตุตนิฏฐิตตติย ๑

รตวินีตสุตต

[๒๕๒] เอวมเม สุตติ เอกัง สมยั ภควา ราชคเห วิหริติ
 เวพฺพเน กลนุทกนิวาเป ฯ อถ โข สมฺพหุลา ชาติญฺมิกา ๑ ภิกฺขุ
 ชาติญฺมิยั วสุตฺติ วุฏฺฐา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติสุ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺเน โข เต
 ภิกฺขุ ภควา เอตทโวจ โโก นฺุ โข ภิกฺขเว ชาติญฺมิยั ชาติญฺมิกานัน
 ภิกฺขุณฺิ สพฺรหฺมจารีณัน เอวํ สมฺภาวิทอ อตฺตนา จ อปฺปิจฺโจ
 อปฺปิจฺจนฺกถญจ ภิกฺขุณฺิ กตฺตา อตฺตนา จ สนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ภิกฺขุณฺิ กตฺตา อตฺตนา จ ปวิวิทอ วิเวกถญจ ภิกฺขุณฺิ
 กตฺตา อตฺตนา จ อตฺต
 จ อารทฺธวิริโย วิริยารมฺภถญจ ภิกฺขุณฺิ กตฺตา อตฺตนา จ
 สีสสมฺปนฺโน สีสสมฺปทาถญจ ภิกฺขุณฺิ กตฺตา อตฺตนา จ สมาริสมฺปนฺโน
 สมาริสมฺปทาถญจ ภิกฺขุณฺิ กตฺตา อตฺตนา จ ปญฺญาสมฺปนฺโน
 ปญฺญาสมฺปทาถญจ ภิกฺขุณฺิ กตฺตา อตฺตนา จ
 วิมุตฺติสมฺปนฺโน วิมุตฺติสมฺปทาถญจ ภิกฺขุณฺิ กตฺตา อตฺตนา จ
 วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปนฺโน วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปทาถญจ ภิกฺขุณฺิ
 กตฺตา โอวาทโก วิญฺญาปโก สนฺทสฺสโก สมาทปโก สมตฺเตชโก
 สมฺปหังสโก สพฺรหฺมจารีนนฺติ ฯ ปุณฺโณ นาม ภนฺเต อายสฺมา
 #๑ สี่. ย. ชาติญฺมิกา ฯ

มนตานิปุตโต ชาตัญญิมิ ชาตัญญิกานัน ภิภุญัน สพรหมจารินัน เอวั
สมภาวิทอ อุตตนา จ อปปัจจโน อปปัจจกถญจ ภิภุญัน กตฺตา
อุตตนา จ สนฺตญฺโฐ ๗เป๗ อุตตนา จ ปวิวิทโต ... อุตตนา
จ อัสสญฺโฐ ... อุตตนา จ อารทฺธวิริโย ... อุตตนา จ สีลสมฺปนฺโน ...
อุตตนา จ สมာธิสมฺปนฺโน ... อุตตนา จ ปญฺญาสมฺปนฺโน ...
อุตตนา จ วิมุตฺติสมฺปนฺโน ... อุตตนา จ วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปนฺโน
วิมุตฺติฉานทสฺสนสมฺปทาถญจ ภิภุญัน กตฺตา
โหวาทโก วิญญาปโก สนฺทสฺสโก สมาทปโก สมุตฺเตชโก สมปหฺสโก
สพรหมจารินนฺติ ๗

[๒๕๓] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา สาริปฺุตโต ภควโต
อวิหฺเร นิสินฺโน โหติ ๗ อถ โข อายสฺมโต สาริปฺุตตสฺส
เอตทโหสิ ลาภา อายสฺมโต ปุณฺณสฺส มนตานิปุตตสฺส สฺลทฺธิ
อายสฺมโต ปุณฺณสฺส มนตานิปุตตสฺส ยสฺส วิญญู สพรหมจารี
สตุถุ สมฺมุขา อนฺมาสฺส อนฺมาสฺส วณฺณิ ภาสนฺติ ตถจ สตุถา
อพฺกนฺโมทติ อปฺเปวนาม มยมฺปี กทาจิ กรหจิ อายสฺมตา
ปุณฺเณน มนตานิปุตฺเตน สทฺธิ สมากมฺิ กจฺเจยฺยาม อปฺเปวนาม
สียา โกจิเทว กถาสลฺลาไปติ ๗

[๒๕๔] อถ โข ภควา ราชกเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน
สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิ อนฺุพฺพเพน จาริกญฺจรมาโน เยน
สาวตฺถิ ตทวสฺริ ๗ ตตฺร สฺหิ ภควา สาวตฺถิยิ วิหริติ เชตวเน

อนาถปิณฑิกสุส อาราม ๑ อสุโสสิ โข อายสุมา ปุณโณ
มนตาณิปุตุโต ภควา กิร สวตถึ อนุปปตุโต สวตถึยั วิหริติ
เขตวนเ อนาถปิณฑิกสุส อารามติ ๑ อถ โข อายสุมา ปุณโณ
มนตาณิปุตุโต เสนาสนั สัสามตฺวา ปตฺตจิวริ อาทาย เยน สวตถึ
เตน จาริกั ปกุกามิ อนุปุพฺพเณ จาริกญจรมานเ เยน สวตถึ
เขตวนั อนาถปิณฑิกสุส อาราโม เยน ภควาเตนุปลสงฺกมิ อุปลสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตั อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตั นิสีทิ ๑ เอกมนฺตั
นินินฺนั โข อายสมฺนฺตั ปุณฺณั มนตาณิปุตุตฺตั ภควา ฌมฺมียา
กถาย สนฺทสฺเสติ สมากเปสิ สมฺตเตเชติ สมฺปหิเสติ ๑ อถ โข
อายสุมา ปุณโณ มนตาณิปุตุโต ภควตา ฌมฺมียา กถาย
สนฺทสฺสิโต สมากปิโต สมฺตเตชิตโต สมฺปหิติตโต ภควโต ภาสิตฺตั
อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุกฺขายาสนา ภควนฺตั อภิวาเทตฺวา
ปทกฺขิณฺณั กตฺวา เยน อนุชฺวณฺณั เตนุปลสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ๑

[๒๕๕] อถ โข อญฺจตโร ภิกฺขุ เยนายสุมา สาริปุตุโต
เตนุปลสงฺกมิ อุปลสงฺกมิตฺวา อายสมฺนฺตั สาริปุตุตฺตั เอตทโวจ ยสุส
โข ตฺว อวฺโส สาริปุตุต ปุณฺณสุส นาม ภิกฺขุโน มนตาณิปุตุตฺตสุส
อภินฺนุทิตฺวา กิตฺตยมาโน อโหสิ โส ภควตา ฌมฺมียา กถาย
สนฺทสฺสิโต สมากปิโต สมฺตเตชิตโต สมฺปหิติตโต ภควโต ภาสิตฺตั
อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุกฺขายาสนา ภควนฺตั อภิวาเทตฺวา
ปทกฺขิณฺณั กตฺวา เยน อนุชฺวณฺณั เตน ปกุกนฺโต ทิวาวิหารายติ ๑

อถ โข อายสฺมา สาริปฺตุโต ตรมานรูปุ นิสินฺนํ อาทาย อายสฺมนุตฺตํ
ปฺนุณฺณํ มนฺตาณิปฺตุตฺตํ ปิฏฺฐจฺโต ปิฏฺฐจฺโต ออนุพฺนุชฺชิ สีสานุโลเก ๑
อถ โข อายสฺมา ปฺนุณฺโณ มนฺตาณิปฺตุโต ออนุชฺวนํ อชฺโฆคาเหตุวา
อณฺณตรสฺมี รุกฺขมฺมูเล ทิวาวิหารํ นิสินฺนํ อายสฺมาปิ โข สาริปฺตุโต
ออนุชฺวนํ อชฺโฆคาเหตุวา อณฺณตรสฺมี รุกฺขมฺมูเล ทิวาวิหารํ นิสินฺนํ ๑

[๒๕๖] อถ โข อายสฺมา สาริปฺตุโต สายนฺนุสฺสํ ปฏฺฐิสถฺลานา
วุกฺขจฺโต เยนายสฺมา ปฺนุณฺโณ มนฺตาณิปฺตุโต เตนุปลงฺกมิ อุปสงฺกมิทฺวา
อายสฺมา ปฺนุณฺเณน มนฺตาณิปฺตุเตน สทฺธิ สมนฺโหมทฺธิ
สมนฺโหมทฺธิยํ กถํ สารานํยํ วิตฺติสาเรทฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺนํ ๑ เอกมนฺตํ
นิสินฺโน โข อายสฺมา สาริปฺตุโต อายสฺมนุตฺตํ ปฺนุณฺณํ มนฺตาณิปฺตุตฺตํ
เอตทโวจ ภาควติ โน อวฺโส พฺรหฺมจฺริยํ วุสฺสตีติ ๑
เอวมวฺโสติ ๑ กิณฺนุ โข อวฺโส สีสฺวิสุทฺทตฺถํ ภาควติ พฺรหฺมจฺริยํ
วุสฺสตีติ ๑ โน หิํ อวฺโส ๑ กิ ปฺนาวฺโส จิตฺตฺวิสุทฺทตฺถํ ภาควติ
พฺรหฺมจฺริยํ วุสฺสตีติ ๑ โน หิํ อวฺโส ๑ กิณฺนุ โข อวฺโส
ทิกฺขจฺวิสุทฺทตฺถํ ภาควติ พฺรหฺมจฺริยํ วุสฺสตีติ ๑ โน หิํ อวฺโส ๑
กิ ปฺนาวฺโส กงฺขาวิตฺตรณฺวิสุทฺทตฺถํ ภาควติ พฺรหฺมจฺริยํ วุสฺสตีติ ๑
โน หิํ อวฺโส ๑ กิณฺนุ โข อวฺโส มคฺคามกฺคณฺณทสฺสนฺวิสุทฺทตฺถํ
ภาควติ พฺรหฺมจฺริยํ วุสฺสตีติ ๑ โน หิํ อวฺโส ๑
กิ ปฺนาวฺโส ปฏฺฐิปทาณฺทสฺสนฺวิสุทฺทตฺถํ ภาควติ พฺรหฺมจฺริยํ
วุสฺสตีติ ๑ โน หิํ อวฺโส ๑ กิณฺนุ โข อวฺโส ภาณฺทสฺสน-

วิสุทฺธตถั ภาวติ พุรหุมจริยั วุสฺสตีติ ฯ โน หิทำ อาวุโส ฯ
กิณฺณุ โข อาวุโส สีลวิสุทฺธตถั ภาวติ พุรหุมจริยั วุสฺสตีติ อิติ
ปฺปญฺโจ สมานโน โน หิทำ อาวุโสติ วเทสิ ก็ ปนาวุโส จิตฺตวิสุทฺธตถั
ภาวติ พุรหุมจริยั วุสฺสตีติ อิติ ปฺปญฺโจ สมานโน โน
หิทำ อาวุโสติ วเทสิ กิณฺณุ โข อาวุโส ทิฏฺฐิจิวิสุทฺธตถั ภาวติ
พุรหุมจริยั วุสฺสตีติ อิติ ปฺปญฺโจ สมานโน โน หิทำ อาวุโสติ
วเทสิ ก็ ปนาวุโส กงฺขาวิตฺตรณวิสุทฺธตถั ... กิณฺณุ โข อาวุโส
มคฺคามคฺคณณทสฺสนวิสุทฺธตถั ... ก็ ปนาวุโส ปฏฺธิปทาณณทสฺสน-
วิสุทฺธตถั ... กิณฺณุ โข อาวุโส ณณทสฺสนวิสุทฺธตถั ภาวติ พุรหุมจริยั
วุสฺสตีติ อิติ ปฺปญฺโจ สมานโน โน หิทำ อาวุโสติ วเทสิ
กิมตถั จรหาวัโส ภาวติ พุรหุมจริยั วุสฺสตีติ ฯ อนุปาทาปรินิพฺพานตถั
โข อาวุโส ภาวติ พุรหุมจริยั วุสฺสตีติ ฯ กิณฺณุ โข
อาวุโส สีลวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หิทำ อาวุโส ฯ ก็
ปนาวุโส จิตฺตวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หิทำ อาวุโส ฯ
กิณฺณุ โข อาวุโส ทิฏฺฐิจิวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หิทำ
อาวุโส ฯ ก็ ปนาวุโส กงฺขาวิตฺตรณวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ
โน หิทำ อาวุโส ฯ กิณฺณุ โข อาวุโส มคฺคามคฺคณณทสฺสนวิสุทฺธิ
อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หิทำ อาวุโส ฯ ก็ ปนาวุโส
ปฏฺธิปทาณณทสฺสนวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน หิทำ อาวุโส ฯ
กิณฺณุ โข อาวุโส ณณทสฺสนวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ฯ โน

หิทำ อวฺุโส ๑ ก็ ปนาวฺุโส อณฺุตร อิมฺหิ ฌมฺเมหิ อนุปาทาปริ-
 นิพฺพานนฺติ ๑ โน หิทำ อวฺุโส ๑ กิณฺนุ โข อวฺุโส สีลวิสุทฺธิ
 อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ อิติ ปุณฺโง โสมาโน โน หิทำ อวฺุโสติ
 วเทสิ ก็ ปนาวฺุโส จิตฺตวิสุทฺธิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ อิติ ปุณฺโง
 โสมาโน โน หิทำ อวฺุโสติ วเทสิ กิณฺนุ โข อวฺุโส ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ
 อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ ๑เป๑ ก็ ปนาวฺุโส กงฺขาวิตฺรณฺวิสุทฺธิ ...
 กิณฺนุ โข อวฺุโส มคฺคามคฺคณฺทสฺสนวิสุทฺธิ ... ก็ ปนาวฺุโส
 ปฏฺิปปทาณฺทสฺสนวิสุทฺธิ ... กิณฺนุ โข อวฺุโส ฌณฺทสฺสนวิสุทฺธิ
 อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ อิติ ปุณฺโง โสมาโน โน หิทำ อวฺุโสติ
 วเทสิ ก็ ปนาวฺุโส อณฺุตร อิมฺหิ ฌมฺเมหิ อนุปาทาปรินิพฺพานนฺติ
 อิติ ปุณฺโง โสมาโน โน หิทำ อวฺุโสติ วเทสิ ขดาถถํH
 ปนาวฺุโส อิมฺสฺส ภาตฺตสฺส อตฺถิ ทฏฺฐพฺโพติ ๑

[๒๕๗] สีลวิสุทฺธิ เจ อวฺุโส ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ
 ปณฺุณาเปสฺส สอฺุปาทานณฺุแว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ
 ปณฺุณาเปสฺส ๑ จิตฺตวิสุทฺธิ เจ อวฺุโส ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ
 ปณฺุณาเปสฺส สอฺุปาทานณฺุแว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ
 ปณฺุณาเปสฺส ๑ ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ เจ อวฺุโส ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ
 ปณฺุณาเปสฺส สอฺุปาทานณฺุแว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ
 ปณฺุณาเปสฺส ๑ กงฺขาวิตฺรณฺวิสุทฺธิ เจ อวฺุโส ภควา อนุปาทาปริ-
 นิพฺพานํ ปณฺุณาเปสฺส สอฺุปาทานณฺุแว สมานํ อนุปาทาปรินิพฺพานํ

ปณฺหาเปสฺส ฯ มคฺคามคฺคณาณทสฺสนวิสฺสุทฺธิ เจ อาวุโส ภควา อนุ-
ปาทาปรินิพฺพานํ ปณฺหาเปสฺส สอฺปาทานญฺเวย สมานํ อนุปาทา-
ปรินิพฺพานํ ปณฺหาเปสฺส ฯ ปฏฺิปปทาณาณทสฺสนวิสฺสุทฺธิ เจ อาวุโส
ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปณฺหาเปสฺส สอฺปาทานญฺเวย สมานํ
อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปณฺหาเปสฺส ฯ ณาณทสฺสนวิสฺสุทฺธิ เจ อาวุโส
ภควา อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปณฺหาเปสฺส สอฺปาทานญฺเวย สมานํ
อนุปาทาปรินิพฺพานํ ปณฺหาเปสฺส ฯ อณฺฺตร เจ อาวุโส อิมฺหิ
ธมฺเมหิ อนุปาทาปรินิพฺพานํ อภวิสฺส ปุณฺฺชชโน ปรินิพฺพาเยยฺย
ปุณฺฺชชโน หิ อาวุโส อณฺฺตร อิมฺหิ ธมฺเมหิ ฯ เตนหาวุโส
อุปมนฺเต กริสฺสามิ อุปมายปีเรกจฺเจ วิญฺญู ปุริสา ภาสิตฺตสฺส อตฺถํ
อาชานนฺติ ฯ

[๒๕๘] เสยฺยถาปี อาวุโส รณฺโถ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส
สาวตฺถิยํ ปฏฺิวสนฺตสฺส สาเกเต กิลฺยจิทฺเว อจฺจาโยกั กรณฺิยํ
อุปฺปชฺเชยฺย ตสฺส อนฺตรา จ สาวตฺถิ อนฺตรา จ สาเกตํ สตฺต
รถวินิตานิ อุปฏฺุชฺเปยฺยํ อถ โข อาวุโส ราชา ปเสนทิ โกสโล
สาวตฺถิยา นิกฺขมิตฺวา อนฺเตปุรทฺวาเร ปจฺมํ รถวินิตํ อภิรฺุเหยฺย
ปจฺเมน รถวินิตฺเณ ทฺติยํ รถวินิตํ ปาปุณฺเยยฺย ปจฺมํ รถวินิตํ
วิสฺสชฺเชยฺย ทฺติยํ รถวินิตํ อภิรฺุเหยฺย ทฺติเยน รถวินิตฺเณ ตฺติยํ
รถวินิตํ ปาปุณฺเยยฺย ทฺติยํ รถวินิตํ วิสฺสชฺเชยฺย ตฺติยํ รถวินิตํ
อภิรฺุเหยฺย ตฺติเยน รถวินิตฺเณ จตฺตฺถํ รถวินิตํ ปาปุณฺเยยฺย ตฺติยํ

รณินิตั วิสสชเชยย จตุตถั รณินิตั อภิรุเหยย จตุตถเณ รณินิตเณ
ปลงจมั รณินิตั ปาปุณเยย จตุตถั รณินิตั วิสสชเชยย ปลงจมั
รณินิตั อภิรุเหยย ปลงจเมน รณินิตเณ จญจัน รณินิตั ปาปุณเยย
ปลงจมั รณินิตั วิสสชเชยย จญจัน รณินิตั อภิรุเหยย จญเจเน
รณินิตเณ สตตมัม รณินิตั ปาปุณเยย จญจัน รณินิตั วิสสชเชยย
สตตมัม รณินิตั อภิรุเหยย สตตเมน รณินิตเณ สากะถั อนุปาปุณเยย(
อนุเตปรุทวารั ตเมนั อนุเตปรุทวารคถั สمانัน มิถตามจจา
ณาศิสาลโหิตา เอวั ปุจเจยยั อิมินา ตวั มหาราช
รณินิตเณ สวตถุถิยั สากะถั อนุปตโต อนุเตปรุทวารนถิ ถถั
พุกาธรมาโน นุ โข อาวุโส มหาราช ปเสนทิ โกลโล สมนมา
พุกาธรมาโน พุกาธเรยยาคิ ฯ เอวั พุกาธรมาโน โข อาวุโส
ราช ปเสนทิ โกลโล สมนมา พุกาธรมาโน พุกาธเรยย อิธ
เม สวตถุถิยั ปฏิวสนตสส สากะเท กิถุจิทเว อจจาถิถั ถรณิยั
อุปปชชิ ตสส เม อนุตรา จ สวตถุถิ อนุตรา จ สากะถั
สตุต รณินิตานิ อุปญจเปสั อถ ขวาทั สวตถุถิยา นิกขมิตถวา
อนุเตปรุทวารเ ปจมัม รณินิตั อภิรุยหิ ปจเมน รณินิตเณ ทถุถิยั
รณินิตั ปาปุณิ ปจมัม รณินิตั นิสสชชิ ทถุถิยั รณินิตั อภิรุยหิ
ทถุถิเยน รณินิตเณ ตถุถิยั รณินิตั ปาปุณิ ทถุถิยั รณินิตั นิสสชชิ
ตถุถิยั รณินิตั อภิรุยหิ ตถุถิเยน รณินิตเณ จตุตถั รณินิตั ปาปุณิ
ตถุถิยั รณินิตั นิสสชชิ จตุตถั รณินิตั อภิรุยหิ จตุตถเณ รณินิตเณ

ปลฺจมํ รถวินิตํ ปาปฺณิ จตฺตถํ รถวินิตํ นิสฺสชฺชี่ ปลฺจมํ รถวินิตํ
อภฺรุษหี ปลฺจเมน รถวินิตฺเตน ฉณฺจํ รถวินิตํ ปาปฺณิ ปลฺจมํ
รถวินิตํ นิสฺสชฺชี่ ฉณฺจํ รถวินิตํ อภฺรุษหี ฉณฺเจน รถวินิตฺเตน
สตฺตมํ รถวินิตํ ปาปฺณิ ฉณฺจํ รถวินิตํ นิสฺสชฺชี่ สตฺตมํ รถวินิตํ
อภฺรุษหี สตฺตเมน รถวินิตฺเตน สากถํ อนฺุปฺตฺโต อนฺุเตปรทฺวารนฺุติ
เอวํ พฺยากรมานโ โข อวฺุโส ราชา ปเสนทิ โกสลโ สมนฺา
พฺยากรมานโ พฺยากรเรชฺยาติ เอวเมว โข อวฺุโส สี่ลวิสุทฺธิ
ยวทเว จิตฺตวิสุทฺธตฺตา จิตฺตวิสุทฺธิ ยวทเว ทิฏฺฐิจิวิสุทฺธตฺตา
ทิฏฺฐิจิวิสุทฺธิ ยวทเว กงฺขาวิตฺตรณฺวิสุทฺธตฺตา กงฺขาวิตฺตรณฺวิสุทฺธิ
ยวทเว มคฺคามคฺคณฺาณทสฺสนวิสุทฺธตฺตา มคฺคามคฺคณฺาณทสฺสนวิสุทฺธิ
ยวทเว ปฺฏิปทาณฺทสฺสนวิสุทฺธตฺตา ปฺฏิปทาณฺทสฺสนวิสุทฺธิ
ยวทเว ณาณทสฺสนวิสุทฺธตฺตา ณาณทสฺสนวิสุทฺธิ ยวทเว
อนฺุปาทาปริณิพฺพานตฺตา อนฺุปาทาปริณิพฺพานตฺถํ โข อวฺุโส ภควติ
พฺุรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ ฯ

[๒๕๕] เอวํ วุสฺสเต อายสฺมา สารีปฺตฺโต อายสฺมนฺุตํ ปฺณณฺิ
มนฺุตาณิปฺตฺถํ เอตทโวจ โโก นามิ อายสฺมา กถณฺจ ปนายสฺมนฺุตํ
สพฺุรหฺมจาริ ชานนฺุตีติ ฯ ปฺณณฺเณติ โข เม อวฺุโส นามิ มนฺุตาณิปฺตฺโตติ
จ ปน มิ สพฺุรหฺมจาริ ชานนฺุตีติ ฯ อจฺุจริยํ อวฺุโส
อพฺุฏฺถํ อวฺุโส ยถาถํ สุตวตา สวเกน สมนฺุทเว สตฺถุ สาสนํ
อาชานนฺุเตน เอวเมวํ อายสฺมา ปฺณณฺเณน มนฺุตาณิปฺตฺเตน

คัมภีรา คัมภีรา ปณฺญา อฺนุมาสฺส อฺนุมาสฺส พุยากตา ลาภา
สพฺรหฺมจารีณํ สุตฺตํ สพฺรหฺมจารีณํ เย อายสฺมณฺโต ปุณฺณํ มนฺตาณิ-
ปฺตุตฺตํ ลกฺขณฺติ ทสฺสนาย ลกฺขณฺติ ปยิริปาสนาย เวลณฺฑุเกน ๑ เจปี
สพฺรหฺมจารี อายสฺมณฺโต มนฺตาณิปฺตุตฺตํ มุทฺธนา ปรีหรนฺตา ลเกยฺย
ทสฺสนาย ลเกยฺย ปยิริปาสนาย เตสมฺปิ ลาภา เตสมฺปิ สุตฺตํ
อมฺหากมฺปิ ลาภา อมฺหากมฺปิ สุตฺตํ เย มยฺ อายสฺมณฺโต ปุณฺณํ
มนฺตาณิปฺตุตฺตํ ลกฺขณฺติ ทสฺสนาย ลกฺขณฺติ ปยิริปาสนายาติ ฯ

[๓๐๐] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา ปุณฺโณ มนฺตาณิปฺตุโต อายสฺมณฺโต
สารีปฺตุตฺติ เอตทโวจ โโก นาโม อายสฺมา กถลฺจ ปนายสฺมณฺโต
สพฺรหฺมจารี ชานนฺตฺติ ฯ อฺปติสฺสฺสฺสฺสฺส โข เม อวฺโส นามํ สารีปฺตุโตติ
จ ปน มํ สพฺรหฺมจารี ชานนฺตฺติ ฯ สตฺถกฺปฺเปน วต
กิริ โภ สวเกน สทฺธิ มนฺตยมานา น ชานิมฺห อายสฺมา
สารีปฺตุโตติ สเจ หิ มยฺ ชานเยยฺย อายสฺมา สารีปฺตุโตติ
เอตฺตกมฺปิ โน นปฺปฏิภาเสยฺย อจฺจริยํ อวฺโส อพฺภูตํ อวฺโส
ยถาติ สุตฺวตา สวเกน สมฺมเทว สตฺถุ สาสนํ อชานนฺเตน
เอวเมวํ อายสฺมา สารีปฺตุเตน คัมภีรา คัมภีรา ปณฺญา อฺนุมาสฺส
อฺนุมาสฺส ปุจฺฉิตา ลาภา สพฺรหฺมจารีณํ สุตฺตํ สพฺรหฺมจารีณํ
เย อายสฺมณฺโต สารีปฺตุตฺตํ ลกฺขณฺติ ทสฺสนาย ลกฺขณฺติ ปยิริปาสนาย
เวลณฺฑุเกน เจปี สพฺรหฺมจารี อายสฺมณฺโต สารีปฺตุตฺตํ มุทฺธนา
#๑ สี่. ย. เจลณฺฑุเกน ฯ

ปริหรนฺตา ลเกยฺยํ ทสฺสนาย ลเกยฺยํ ปยิริปาสนาย เตสมฺปิ ตภา
เตสมฺปิ สุลทฺธึ อมฺหากมฺปิ ตภา อมฺหากมฺปิ สุลทฺธึ เย มยํ
อายสฺมนฺตํ สาริปฺตฺตํ ลภาม ทสฺสนาย ลภาม ปยิริปาสนายาติ ฯ
อิติห เต อุโภปี มหानาคา อญฺณมญฺญสฺส สุภาสิตฺตํ
สมนฺนโมทีสุติ ฯ

รถวินิตฺตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตฺตถิ ฯ

นิวาปสุตต์

[๓๐๑] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา สวตฺถิยั วิหริติ
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุไวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุํ ฯ
ภควา เอตทโวจ น ภิกฺขเว เนวาปีโก นิวาปี นีวปติ มิคชาตานั
อิมั เม นิวาปี นีวตฺตัม มิคชาตา ปริภุชฺชนฺตา ทีฆายุกา วณฺณวนฺโต
จิริ ทีฆมทฺธานันฺ ยาเปนฺตฺตฺติ ฯ เอวญฺจ โข ภิกฺขเว เนวาปีโก
นิวาปี นีวปติ มิคชาตานัน อิมั เม นิวาปี นีวตฺตัม มิคชาตา
อนฺุปชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุชฺชิสฺสนฺติ อนฺุปชฺช มุจฺฉิตา
โภชนานิ ภุชฺชมานา มทํ อาปชฺชิสฺสนฺติ มตฺตา สมานา ปมาทํ
อาปชฺชิสฺสนฺติ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณฺิยา ภวิสฺสนฺติ อิมสฺมี
นิวาเปติ ฯ

[๓๐๒] ตตฺร ภิกฺขเว ปจฺจมา มิคชาตา อมฺุ นิวาปี นีวตฺตัม
เนวาปิกสุส อนฺุปชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภุชฺชิสฺ เต ตตฺถ
อนฺุปชฺช มุจฺฉิตา ภุชฺชมานา มทํ อาปชฺชิสฺ มตฺตา สมานา
ปมาทํ อาปชฺชิสฺ ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณฺิยา อเหตุ
เนวาปิกสุส อมฺุสฺมี นิวาเป เอวญฺหิ เต ภิกฺขเว ปจฺจมา มิคชาตา
น ปริมุจฺฉิสฺ เนวาปิกสุส อิทฺธานุภาวา ฯ

[๓๐๓] ตตฺร ภิกฺขเว ทฺติยา มิคชาตา เอวํ สมจินฺเตสุํ เย

โฆ เต ปจมา มิกษาคา อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ เนวาปีกสฺส อนุปชช
มุจฺฉิตา โภชนานิ ภูณฺชิสฺสุ เต ตตฺถ อนุปชช มุจฺฉิตา โภชนานิ
ภูณฺชมานา มทํ อาปชฺชิสฺสุ มตฺตา สมานา ปมาทํ อาปชฺชิสฺสุ ปมตฺตา
สมานา ยถากามกรณียา อเหตุํ เนวาปีกสฺส อมุสฺมี นีวาเป
เอวณฺหิ เต ปจมา มิกษาคา น ปริมุจฺฉิสฺสุ เนวาปีกสฺส
อิทฺธานุภาวา ยนฺนุน มยํ สพฺพโส นีวาปโภชนา ปฏฺวีริเมยฺยาม
ภยโภคา ปฏฺวีริตา อรณฺยถายตฺตานานิ อชฺโฆคาเหตุวา วิหเรยฺยามาติ
เต สพฺพโส นีวาปโภชนา ปฏฺวีริมีสุ ภยโภคา ปฏฺวีริตา
อรณฺยถายตฺตานานิ อชฺโฆคาเหตุวา วิหริสฺสุ ฯ เตสํ คิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส
ติโณทกสฺงฺขเย อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺโต กาโย โหติ เตสํ อธิมตฺตกสิมานํ
ปตฺตกายนํ พลวิริยํ ปริหาโย พลวิริเย ปริหิเน ตเมว
นีวาปี นีวุตฺตํ เนวาปีกสฺส ปจฺจาคมิสฺสุ เต ตตฺถ อนุปชช มุจฺฉิตา
โภชนานิ ภูณฺชิสฺสุ เต ตตฺถ อนุปชช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภูณฺชมานา
มทํ อาปชฺชิสฺสุ มตฺตา สมานา ปมาทํ อาปชฺชิสฺสุ ปมตฺตา สมานา
ยถากามกรณียา อเหตุํ เนวาปีกสฺส อมุสฺมี นีวาเป เอวณฺหิ เต
ภิกฺขเว ทฺติยาปี มิกษาคา น ปริมุจฺฉิสฺสุ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ

[๓๐๔] ตตฺร ภิกฺขเว ตฺติยา มิกษาคา เอวํ สมจินฺเตสฺสุ เอ

โฆ เต ปจมา มิกษาคา อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ เนวาปีกสฺส ฯเปฯ
เอวณฺหิ เต ปจมา มิกษาคา น ปริมุจฺฉิสฺสุ เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา
เยปี เต ทฺติยา มิกษาคา เอวํ สมจินฺเตสฺสุ เอ โฆ เต ปจมา

มิกชาตา อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ เนวาปีกสฺส ฯเปฯ เอวฺุหิ เต ปจฺมา
มิกชาตา น ปริมุจฺจิสฺส เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนฺน มยฺ สพฺพโส
นีวาปโกชฺนา ปฏฺวิริเมยฺยาม ภยโกคา ปฏฺวิริตา อรณฺณายตฺนานิ
อชฺุโฆคาเหตุวา วิหเรยฺยามาติ เต สพฺพโส นีวาปโกชฺนา
ปฏฺวิริมีสฺส ภยโกคา ปฏฺวิริตา อรณฺณายตฺนานิ อชฺุโฆคาเหตุวา
วิหรีสฺส เตสฺ กิมฺหานํ ปจฺฉิมเ มาเส ติโณทกสงฺขเย อธิมตฺตกสิฺมานํ
ปตฺโต กาโย โหติ เตสฺ อธิมตฺตกสิฺมานํ ปตฺตกาเยนํ
พลวิริยํ ปริหาโย พลวิริเย ปริหิเน ตเมว นีวาปี นีวุตฺตํ เนวาปีกสฺส
ปจฺจาคมีสฺส เต ตตฺร อนฺนุปชฺช มุจฺฉิตา โภชฺนานิ ภูฏชฺชีสฺส เต
ตตฺร อนฺนุปชฺช มุจฺฉิตา โภชฺนานิ ภูฏชฺชานา มทํ อापชฺชีสฺส
มตฺตา สมานา ปมาทํ อापชฺชีสฺส ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณฺิยา
อเหตุสฺส เนวาปีกสฺส อมุสฺมี นีวาเป เอวฺุหิ เต ทุติยาปี มิกชาตา
น ปริมุจฺจิสฺส เนวาปีกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนฺน มยฺ อมฺุ นีวาปี
นีวุตฺตํ เนวาปีกสฺส อุปนฺิสฺสาย อาสยํ กปฺเปยฺยาม ตตฺราสยํ
กปฺเปตฺวา อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ เนวาปีกสฺส อนฺนุปชฺช อมุจฺฉิตา ๑
โภชฺนานิ ภูฏชฺชีสฺสาม อนฺนุปชฺช อมุจฺฉิตา โภชฺนานิ ภูฏชฺชานา
น มทํ อापชฺชีสฺสาม อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อापชฺชีสฺสาม
อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณฺิยา ภวิสฺสาม เนวาปีกสฺส
อมุสฺมี นีวาเปติ ฯ เต อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ เนวาปีกสฺส อุปนฺิสฺสาย
อาสยํ กปฺเปยฺยิสฺส ตตฺราสยํ กปฺเปตฺวา อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ เนวาปีกสฺส
#๑ โป. มุจฺฉิตา ฯ อิตฺโต ปริ เอวฺุ ภาตพฺพํ ฯ

อนนุปชช อมฺจติตา โภชนานิ ภูชชีสุ เต ตตฺร อนนุปชช
อมฺจติตา โภชนานิ ภูชชมานา น มํ อปชชีสุ อมตฺตา สมานา
นปฺปมาทํ อปชชีสุ อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณียา
อเหตุํ เนวาปิกสฺส อมฺสุมี นีวาเปติ ๑ ตตฺร ภิกฺขเว เนวาปิกสฺส
จ เนวาปิกปริสา ย เอตทโหสิ อปฺสฺส ๒ นามิเม ตติยา มิกษاتا
เกฏฺฐิกโน อิทฺธิมนฺตาสฺส ๓ นามิเม ตติยา มิกษاتا ปฺรชชา อิมณฺจ
นาม นีวาปี นีวฺตุตํ ปฺริภุชชฺชติ น จ เนถํ ชานาม อาคตี วา
คตี วา ยนฺนุน มยํ อิมํ นีวาปี นีวฺตุตํ มหตีหิ ทณฺทวาทฺราหิ ๔
สมนฺตยา สปฺปเทถํ อนฺนปฺริวารายยาม อปฺเปวนาม ตติยานํ มิกษาทานํ
อาสยํ ปสฺเสยยาม ยตฺถ เต กาหํ กจฺเจยฺยุนฺติ ฯ เต อมฺ นีวาปี
นีวฺตุตํ มหตีหิ ทณฺทวาทฺราหิ สมนฺตยา สปฺปเทถํ อนฺนปฺริวารธฺมํ ฯ
อทฺทสาธํ โข ภิกฺขเว เนวาปีโก จ เนวาปิกปริสา จ ตติยานํ
มิกษาทานํ อาสยํ ยตฺถ เต กาหํ อคฺมํสุ ฯ เอวณฺหิ เต ภิกฺขเว
ตติยาปี มิกษاتا น ปฺริมุจฺจิสฺส เนวาปิกสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ

[๓๐๕] ตตฺร ภิกฺขเว จตฺตถา มิกษاتا เอวํ สมจฺฉินฺเตถํ
เย โข เต ปฺจมา มิกษاتا ฯเปฯ เอวณฺหิ เต ปฺจมา มิกษاتا
น ปฺริมุจฺจิสฺส เนวาปิกสฺส อิทฺธานุภาวา ยेषิ เต ทฺติยา มิกษاتا
เอวํ สมจฺฉินฺเตถํ เย โข เต ปฺจมา มิกษاتا ฯเปฯ เอวณฺหิ
เต ปฺจมา มิกษاتا น ปฺริมุจฺจิสฺส เนวาปิกสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนุน
#๑ ม. ย. อิตฺติสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ สี. ย. สจฺสฺส ฯ ม. สจฺสฺส ฯ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ
#๓ โป. ม. อิทฺธิมนฺตาสฺส ฯ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ ๔ สี. ม. ย. ทณฺทวาทฺราหิ ฯ

มยั ๗เปฯ เหวณหิ เต ทุตติยา มิคชตา น ปริมุจจิสฺส เนวาปิกสฺส
อิทฺธานุภาวา เยปี เต ตติยา มิคชตา เอวํ สมจินฺเตสฺสึ เย
โฆ เต ปจมา มิคชตา ๗เปฯ เหวณหิ เต ปจมา มิคชตา
น ปริมุจจิสฺส เนวาปิกสฺส อิทฺธานุภาวา เยปี เต ทุตติยา มิคชตา
เอวํ สมจินฺเตสฺสึ เย โฆ เต ปจมา มิคชตา ๗เปฯ เหวณหิ
เต ปจมา มิคชตา น ปริมุจจิสฺส เนวาปิกสฺส อิทฺธานุภาวา
ยฺนฺนุน มยั ๗เปฯ เหวณหิ เต ทุตติยา มิคชตา น ปริมุจจิสฺส
เนวาปิกสฺส อิทฺธานุภาวา ยฺนฺนุน มยั อมฺมํ นีวาปี นินฺวุตฺตํ
เนวาปิกสฺส อุปนิสฺสาย อาสยํ กปะเปยฺยยาม ตตฺตราสยํ กปะเปตฺวา
อมฺมํ นีวาปี นินฺวุตฺตํ เนวาปิกสฺส อนนฺนุปะชฺช อมุจฺจिता โภชนานิ
ภฺลฺลชิสฺสาม อนนฺนุปะชฺช อมุจฺจिता โภชนานิ ภฺลฺลชฺชมานา น มทํ
อาปะชฺชิสฺสาม อมตฺตา สมานา นปะปมาทํ อาปะชฺชิสฺสาม อปะปมตฺตา
สมานา น ยถากามกรณียา ภวิสฺสาม เนวาปิกสฺส อมุสฺมี นีวาเปติ
เต อมฺมํ นีวาปี นินฺวุตฺตํ เนวาปิกสฺส อุปนิสฺสาย อาสยํ กปะเปยฺย
ตตฺตราสยํ กปะเปตฺวา อมฺมํ นีวาปี นินฺวุตฺตํ เนวาปิกสฺส อนนฺนุปะชฺช
อมุจฺจिता โภชนานิ ภฺลฺลชิสฺส เต ตตฺถ อนนฺนุปะชฺช อมุจฺจिता โภชนานิ
ภฺลฺลชฺชมานา น มทํ อาปะชฺชิสฺส อมตฺตา สมานา นปะปมาทํ อาปะชฺชิสฺส
อปะปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณียา อเหตุสฺส เนวาปิกสฺส อมุสฺมี
นีวาเป ๗ ตตฺร เนวาปิกสฺส จ เนวาปิกปริสาย จ เอตทโหสิ
อปีสฺส นามิเม ตติยา มิคชตา เกฏฺฐิกิโน อิทธิมนฺตสฺส นามิเม

ตติยา มิคชาตา พรชนา ฯเปฯ อทุทสาสุ โจ เนวาปีโก จ
เนวาปีกปริสา จ ตติยานัน มิคชาตานัน อาสยั ยตุถ เต คาหิ อคมัสสุ
เอวณหิ เต ตติยาปี มิคชาตา น ปริมุจจิสสุ เนวาปีกสสุ อิทุธานู
ภาวา ยนฺนุน มยฺมปี ยตุถ อคติ เนวาปีกสสุ จ เนวาปีกปริสาย
จ ตตุรราชยั กปฺเปยฺยาม ตตุรราชยั กปฺเปตฺวา อมฺมํ นิวาปี นิวุตฺตํ
เนวาปีกสสุ อนนฺนูปชชฺช อมุจฺจिता โภชนานิ ภูลฺลชฺชมานา น มทํ
อาปชฺชชิสฺสาม อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชชิสฺสาม อปฺปมตฺตา
สมานา น ยถากามกรณียา ภวิสฺสาม เนวาปีกสสุ อมุสฺมี
นิวาเปติ ฯ เต ยตุถ อคติ เนวาปีกสสุ จ เนวาปีกปริสาย จ
ตตุรราชยั กปฺเปยฺยิสฺสุ ตตุรราชยั กปฺเปตฺวา อมฺมํ นิวาปี นิวุตฺตํ
เนวาปีกสสุ อนนฺนูปชชฺช อมุจฺจिता โภชนานิ ภูลฺลชฺชิสฺสุ เต ตตุถ
อนนฺนูปชชฺช อมุจฺจिता โภชนานิ ภูลฺลชฺชมานา น มทํ อาปชฺชชิสฺ
อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชชิสฺสุ อปฺปมตฺตา สมานา น
ยถากามกรณียา อहेลฺลํ เนวาปีกสสุ อมุสฺมี นิวาเป ฯ ตตุร ภิกฺขเว
เนวาปีกสสุ จ เนวาปีกปริสาย จ เอตทโหสิ อปีสฺสุ นามิเม
จตุตฺถา มิคชาตา เกฏฺฐิกิโน อิทุธิมนตฺตสฺสุ นามิเม จตุตฺถา มิคชาตา
พรชนา อิมลฺลจ นาม นิวาปี นิวุตฺตํ ปริภุญฺชุนฺติ น จ เนลฺลํ
ชานาม อาคตฺตี วา คตฺตี วา ยนฺนุน มยฺมํ อิมํ นิวาปี นิวุตฺตํ มหตฺตีหิ
ทณฺฑทวาคฺราหิ สมนฺนตา สปฺปเทลฺลํ อนฺนปริวารเยยฺยาม อปฺเปวณาม
จตุตฺถานัน มิคชาตานัน อาสยั ปสฺเสยฺยาม ยตุถ เต คาหิ คจฺเจยฺยุนฺติ

เต อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ มหตีหิ ทณฺฑทวาคฺุราหิ สมนฺดา สปฺปเทสั
อนฺุปรีวาเรสฺสุ ๑ เนว โข ภิกฺุขเว อทฺุทสาสฺสุ เนวาปีโก จ เนวาปีกปริสา
จ จตฺตุถานันํ มิกฺุชาตानันํ อาสยํ ยตฺถ เต กาคหิ กจฺุณฺเญยฺุยํ ๑
ตฺตร ภิกฺุขเว เนวาปีกสฺส จ เนวาปีกปริสาย จ เอตทโหสิ สเจ
โฆ มยํ จตฺตุเถ มิกฺุชาเต ँญฺุญฺุเสสาม เต ँญฺุญฺุตา อญฺุณ
ญฺุญฺุเสสนฺติ เอวํ อิมํ นีวาปี นีวุตฺตํ สพฺุพโส มิกฺุชาตา ริญฺุจิสฺสนฺติ ๑
ยณฺุณ มยํ จตฺตุเถ มิกฺุชาเต อชฺุณฺุเปกฺุเขยฺุยามาติ ๑ อชฺุณฺุเปกฺุชีสฺสุ
โฆ ภิกฺุขเว เนวาปีโก จ เนวาปีกปริสา จ จตฺตุเถ มิกฺุชาเต
เอวณฺุหิ เต ภิกฺุขเว จตฺตุถาปี มิกฺุชาตา ปริมฺุจิสฺสุ เนวาปีกสฺส
อิทฺุธานฺุภาวา ๑

[๓๐๖] อุปมา โฆ เม อยํ ภิกฺุขเว กตา อตฺตุสฺส
วิญฺุณาปนาย ๑ อยญฺุเจเวตฺถ อตฺุโถ ๑ นีวาปีติ โฆ ภิกฺุขเว ปญฺุจณฺุเนตฺ
กามคฺุณฺานันํ อธิวจันํ ๑ เนวาปีโกติ โฆ ภิกฺุขเว มารสฺุเสตฺ ปาปีมโต
อธิวจันํ ๑ เนวาปีกปริสาติ โฆ ภิกฺุขเว มารปริสาเยตฺ อธิวจันํ ๑
มิกฺุชาตาติ โฆ ภิกฺุขเว สมณฺุพฺุราหุมนานเมตฺ อธิวจันํ ๑

[๓๐๗] ตฺตร ภิกฺุขเว ปฺุจมา สมณฺุพฺุราหุมนาน อมฺุ นีวาปี
นีวุตฺตํ มารสฺุส อมฺุณิ จ โลกามิสานิ อนฺุปชฺุชฺุ มุจฺุฉิตา โภชนานิ
ภฺุญฺุชีสฺสุ เต ตตฺถ อนฺุปชฺุชฺุ มุจฺุฉิตา โภชนานิ ภฺุญฺุชฺุมานา มทํ
อาปชฺุชีสฺสุ มตฺตา สมานา ปมาทํ อาปชฺุชีสฺสุ ปมตฺตา สมานา
ยถากามกรณฺุญฺุยา อहेสฺสุ มารสฺุส อมฺุสฺุมี นีวาเป อมฺุสฺุมี จ
#๑ ม. ปริมฺุจิสฺสนฺติ ๑

โลกามิเส เอวณฺหิ เต ภิกฺขเว ปจมา สมณพฺราหฺมณา น
ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส อิทฺธานุภาวา ฯ เสยฺยถาปี เต ภิกฺขเว ปจมา
มิกฺขาคา ตถูปเม อหํ อิม ปจเม สมณพฺราหฺมณเ วทามิ ฯ

[๓๐๘] ตตฺร ภิกฺขเว ทุตฺติยา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสฺสุ
เย โข เต ปจมา สมณพฺราหฺมณา อมฺุ นีวาปี นินฺตุตฺตํ มารสฺส
อมฺุณี จ โลกามิสานิ อนุปชชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภูถฺชิสฺส เต
ตตฺถ อนุปชชฺช มุจฺฉิตา โภชนานิ ภูถฺชฺชมานา มทํ อาปชฺชิสฺส
มตฺตา สมานา ปมาทํ อาปชฺชิสฺส ปมตฺตา สมานา ยถากามกรณฺิยา
อเหตุสฺส มารสฺส อมุสฺสมิ นีวาเป อมุสฺสมิ จ โลกามิเส เอวณฺหิ
เต ปจมา สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส อิทฺธานุภาวา
ยณฺฺนุน มยฺ สพฺพโส นีวาปโภชนา โลกามิสา ปฏฺวิริเมยฺยาม
ภยโภคา ปฏฺวิริตา อรณฺฺณายตฺตานานิ อชฺโฆคาเหตุวา วิหเรยฺยามาติ
เต สพฺพโส นีวาปโภชนา โลกามิสา ปฏฺวิริมีสฺส เต สพฺพโส นีวาปโภชนา
โลกามิสา ปฏฺวิริตา ภยโภคา ปฏฺวิริตา อรณฺฺณายตฺตานานิ
อชฺโฆคาเหตุวา วิหรีสฺส เต ตตฺถ สากภกฺขาปี อเหตุสฺส
สามากภกฺขาปี อเหตุสฺส นีวารภกฺขาปี อเหตุสฺส ททฺทุลภกฺขาปี อเหตุสฺส
หฏฺฐภกฺขาปี อเหตุสฺส กณฺภกฺขาปี อเหตุสฺส อาจามภกฺขาปี อเหตุสฺส
ปีถฺฉากภกฺขาปี อเหตุสฺส ตินฺภกฺขาปี อเหตุสฺส โคมยภกฺขาปี อเหตุสฺส
วนมฺูลผลาหารา ยาเปสฺส ปวตฺตผลโภจี เตสฺส คิมฺหานํ ปจฺฉิเม
มาเส ตินฺนทกสฺงฺขเย อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺโต กาโย โหติ เตสฺส

อหิมตตกสิมานัน ปตตคทายานัน พลวิริยั ปริหาโย พลวิริเย ปริหีนเ
เจโตวิมุตติ ปริหาโย เจโตวิมุตติยา ปริหีนาย ตเมว นีวาปั นินุตตัม
มารสส ปจจาคมัสสุ ตานิ จ โลกามิสานิ เต ตตถ อนุปชช
มุจฺฉิตา โภชนานิ ภูณชีสุ เต ตตถ อนุปชช มุจฺฉิตา โภชนานิ
ภูณชมานา มทัง อาปชชีสุ มตฺตา สมานา ปมาทัง อาปชชีสุ ปมตฺตา
สมานา ยถากามกรณียา อเหตุสุมารสส อมุสมิ นีวาเป อมุสมิ
จ โลกามิสเ เอวฺหิ เต ภิกขเว ทุตฺติยาปี สมณพฺราหฺมณา น
ปริมุจฺฉีสุ มารสส อิทฺธานุภาวา ฯ เสยฺยถาปี เต ภิกขเว ทุตฺติยา
มิกฺขาตา ตถูปเม อหัง อิม ทุตฺติเย สมณพฺราหฺมณา เวทามิ ฯ

[๓๐๕] ตตฺร ภิกขเว ตุตฺติยา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสุ
เย โข เต ปจฺมา สมณพฺราหฺมณา ฯเปฯ เอวฺหิ เต ปจฺมา
สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺฉีสุ มารสส อิทฺธานุภาวา เยปี เต
ทุตฺติยา สมณพฺราหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสุ เย โข เต ปจฺมา
สมณพฺราหฺมณา ฯเปฯ เอวฺหิ เต ปจฺมา สมณพฺราหฺมณา
น ปริมุจฺฉีสุ มารสส อิทฺธานุภาวา ยนฺนุน มยํ สพฺพโส นีวาปโภชนา
โลกามิสา ปฏฺวิรัมเขยฺยาม ภยโกคา ปฏฺวิริตา อรณฺณายตฺตานานิ
อชฺโฌคาเหตุวา วิหเรยฺยามาติ เต สพฺพโส นีวาปโภชนา
โลกามิสา ปฏฺวิรมีสุ ภยโกคา ปฏฺวิริตา อรณฺณายตฺตานานิ อชฺโฌ-
คาเหตุวา วิหรีสุ เต ตตถ สากภฺกขาปี อเหตุสุมารสส ฯเปฯ ปวตฺต-
ผลโกชี เตสํ กิมฺหานัน ปจฺฉิม มาเส ติโณทกสงฺขเย อหิมตต-

กสิมานัน ปโตโต กาโย โหติ เตสั อธิมตตกสิมานัน ปตตกาชานัน
พลวิริยั ปรีหาโย พลวิริเย ปรีหีนเ เจโตวิมุตติ ปรีหาโย เจโตวิมุตติยา
ปรีหีนาย ตเมว นีวาปี นีวุตตัม มารุตส ปจจาคนีสุ
ตานี โลกามิสานี เต ตตถ อนุปชชช มุจฺจिता โภชนานี ภูลฺลชีสุ
เต ตตถ อนุปชชช มุจฺจिता โภชนานี ภูลฺลชมานา มทัง อาปชชชีสุ
มตฺตา สมานา ปมาทัง อาปชชชีสุ ปมตฺตา สมานา ยถากาณกรณียา
อเหตุลฺล มารุตส อมุสฺสมิ นีวาเป อมุสฺสมิ จ โลกามิสเ เอวลฺลหิ
เต ทุตติยาปี สมณพราหฺมณา น ปรีมุจฺจีสุ มารุตส อิทฺธานุภาวา
ยณฺณุน มยํ อมฺมํ นีวาปี นีวุตตัม มารุตส อมุณี จ โลกามิสานี
อุปนีสฺสาย อาสยํ กปฺเปยยาม ตตฺตราสยํ กปฺเปตฺวา อมฺมํ นีวาปี
นีวุตตัม มารุตส อมุณี จ โลกามิสานี อนฺนุปชชช อมุจฺจिता
โภชนานี ภูลฺลชีสุสาม อนฺนุปชชช อมุจฺจिता โภชนานี ภูลฺลชมานา
น มทัง อาปชชชีสุสาม อมตฺตา สมานา นปฺปมาทัง อาปชชชีสุสาม
อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากาณกรณียา ภาวีสฺสาม มารุตส อมุสฺสมิ
นีวาเป อมุสฺสมิ จ โลกามิสติ เต อมฺมํ นีวาปี นีวุตตัม มารุตส
อมุณี จ โลกามิสานี อุปนีสฺสาย อาสยํ กปฺเปยีสุ ฯ ตตฺตราสยํ
กปฺเปตฺวา อมฺมํ นีวาปี นีวุตตัม มารุตส อมุณี จ โลกามิสานี
อนฺนุปชชช อมุจฺจिता โภชนานี ภูลฺลชมานา น มทัง อาปชชชีสุ
อมตฺตา สมานา นปฺปมาทัง อาปชชชีสุ อปฺปมตฺตา สมานา น
ยถากาณกรณียา อเหตุลฺล มารุตส อมุสฺสมิ นีวาเป อมุสฺสมิ จ

โลกามิเส ๗ อปีจ โข เอวံ ทิฏฐิกกา อเหตุสฺส โสสโต โลโก
อติปิ อสสโต โลโก อติปิ อนนฺตวา โลโก อติปิ อนนฺตวา
โลโก อติปิ ตํ ชีวํ ตํ สรริ อติปิ อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรริ
อติปิ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา อติปิ น โหติ ตถาคโต
ปรมฺมรณา อติปิ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา
อติปิ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา อติปิ เอวณฺหิ
เต ภิกฺขเว ตติยาปี สมณพฺรหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส
อิทฺธานุภาวา ๗ เสยฺยถาปี เต ภิกฺขเว ตติยา มิกฺขาทา ตถูปเม
อหํ อิมे ตติเย สมณพฺรหฺมณเ วทามิ ๗

[๓๑๐] ตตร ภิกฺขเว จตฺตถา สมณพฺรหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสฺสุ
เย โข เต ปจฺมา สมณพฺรหฺมณา ๗เปฯ เอวณฺหิ เต ปจฺมา
สมณพฺรหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยेषิ เต ทุตฺติยา
สมณพฺรหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสฺสุ เย โข เต ปจฺมา สมณพฺรหฺมณา
๗เปฯ เอวณฺหิ เต ปจฺมา สมณพฺรหฺมณา น
ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนุน มยํ ๗เปฯ เอวณฺหิ
เต ทุตฺติยา สมณพฺรหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส อิทฺธานุภาวา
ยेषิ เต ตติยา สมณพฺรหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสฺสุ เย โข เต
ปจฺมา สมณพฺรหฺมณา ๗เปฯ เอวณฺหิ เต ปจฺมา สมณ-
พฺรหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยेषิ เต ทุตฺติยา
สมณพฺรหฺมณา เอวํ สมจินฺเตสฺสุ เย โข เต ปจฺมา สมณ-

พฺราหฺมณา ๕เป๕ เอวฺหิ เต ปจฺมา สมณพฺราหฺมณา น
ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส อิทฺธานุภาวา ยนฺนุน มยิ ๕เป๕ เอวฺหิ
เต ทุตฺติยาปี สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส อิทฺธานุภาวา
ยนฺนุน มยิ อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ มารสฺส อมฺุณี จ โลกามิสานิ
อุปนิสฺสาย อาสยิ กปฺเปยฺยาม ตตฺตราสยิ กปฺเปตฺวา อมฺุ นีวาปี
นีวุตฺตํ มารสฺส อมฺุณี จ โลกามิสานิ ๕เป๕ อนนฺุปชชฺช อมฺุจฺฉิตฺตา
โกชนานิ ภูลฺลชฺชมานา น มทํ อาปชฺชชฺชิสฺสาม อมตฺตา สมานา
นปฺปมาทํ อาปชฺชชฺชิสฺสาม อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณียา
ภวิสฺสาม มารสฺส อมฺุสฺมี นีวาเป อมฺุสฺมี จ โลกามิสฺเต เต
อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ มารสฺส อมฺุณี จ โลกามิสานิ อุปนิสฺสาย
อาสยิ กปฺเปยฺยิสฺส ตตฺตราสยิ กปฺเปตฺวา อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ มารสฺส
อมฺุณี จ โลกามิสานิ อนนฺุปชชฺช อมฺุจฺฉิตฺตา โกชนานิ ภูลฺลชฺชิสฺส เต
ตตฺถ อนนฺุปชชฺช อมฺุจฺฉิตฺตา โกชนานิ ภูลฺลชฺชมานา น มทํ อาปชฺชชฺชิสฺส
อมตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อาปชฺชชฺชิสฺส อปฺปมตฺตา สมานา น ยถากามกรณียา
อเหลฺลํ มารสฺส อมฺุสฺมี นีวาเป อมฺุสฺมี จ โลกามิสฺ ๕
อปิจ โข เอวํ ทิฏฺฐิจฺฉา อเหลฺลํ สสฺสโต โลโก อิติปี ๕เป๕
เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺา อิติปี เอวฺหิ
เต ตติยาปี สมณพฺราหฺมณา น ปริมุจฺจิสฺส มารสฺส อิทฺธานุภาวา
ยนฺนุน มยิ ยตฺถ อคฺติ มารสฺส จ มารปฺริสฺาย จ ตตฺตราสยิ
กปฺเปยฺยาม ตตฺตราสยิ กปฺเปตฺวา อมฺุ นีวาปี นีวุตฺตํ มารสฺส

อมฺุณี จ โลกามิสานิ อนุปฺขชฺช อมฺุจฺฉิตฺตา โภชนานิ ภูณฺุชิสฺสาม
อนุปฺขชฺช อมฺุจฺฉิตฺตา โภชนานิ ภูณฺุชฺชมานา น มํทํ อปฺชชิสฺสาม
อมฺุตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อปฺชชิสฺสาม อปฺปมฺุตฺตา สมานา น
ยถากามกรณฺิยา ภวิสฺสาม มารฺุสฺส อมฺุสฺมิ นฺิวาเป อมฺุสฺมิ จ
โลกามิสฺเตติ เต ยถฺุถ อคฺติ มารฺุสฺส จ มารฺุปริสาย จ ตฺุตราสยฺิ
กปฺปยฺิสุ ตฺุตราสยฺิ กปฺเปตฺวา อมฺุํ นฺิวาปํ นฺิวุคฺคํ มารฺุสฺส อมฺุณี
จ โลกามิสานิ อนุปฺขชฺช อมฺุจฺฉิตฺตา โภชนานิ ภูณฺุชฺชีสุ เต ตฺุถ
อนุปฺขชฺช อมฺุจฺฉิตฺตา โภชนานิ ภูณฺุชฺชมานา น มํทํ อปฺชชฺชีสุ
อมฺุตฺตา สมานา นปฺปมาทํ อปฺชชฺชีสุ อปฺปมฺุตฺตา สมานา น
ยถากามกรณฺิยา อหฺลฺุํ มารฺุสฺส อมฺุสฺมิ นฺิวาเป อมฺุสฺมิ จ
โลกามิสฺเต เอวณฺุหิ เต ภิกฺุขเว จตฺุตฺถาปี สมณฺุพฺุราหฺมณฺุ
ปรินฺุจฺฉิสฺส มารฺุสฺส อิทฺุทฺธานฺุภาวา ฯ เสยฺยถาปี เต ภิกฺุขเว จตฺุตฺถา
มิกฺุชาตา ตฺุถฺุเป อหฺ อิมฺุ จตฺุตฺถฺุ สมณฺุพฺุราหฺมณฺุ เวทามิ ฯ

[๓๑๑] กถณฺุจ ภิกฺุขเว อคฺติ มารฺุสฺส จ มารฺุปริสาย จ ฯ
อิชฺ ภิกฺุขเว ภิกฺุขุ วิวิจฺเจว กามฺุหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฐมฺุเมหิ
สวิตกฺุกํ สฺวิจาร์ วิเวกฺุชฺชํ ปิตฺุสฺสํ ปจฺุมํ ฌานํ อฺุปฺสมฺุปฺชช วิหฺรติ
อຍံ วุจฺฉติ ภิกฺุขเว ภิกฺุขุ อนุทฺุทฺทกาสิ มารฺุํ อปฺทํ วชฺิควา มารฺุจกฺุ
อทฺุสฺสนํ คโต ปาปิมโต ฯ ปฺุณ จปฺริ ภิกฺุขเว ภิกฺุขุ วิตกฺุกฺุวิจารานํ
วฺุปฺสมา อชฺุณฺุคฺคํ สมฺุปฺสาทนํ เจตฺุโส เอโกทิกฺุภาวํ อวิตกฺุกํ อวิจาร์
สมาธิชฺชํ ปิตฺุสฺสํ ทฺุคฺติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตฺุคฺติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตฺุตฺถํ

ฉานัน อุปสมปชช วิหริติ อัย วุจจติ ภิกขเว ภิกขุ อนุธมกาสิ
มาริ อปทัง วธิตุวา มารจกขุ อทสุสนัน คโต ปาปีมโต ฯ ปุน
จปริ ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส รูปสญฺญานัน สมตฺติกุมมา ปฎฺธิมสญฺญานัน
อฏฺฐจฺจมา นานตฺตสญฺญานัน อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ
อากาसानญฺจายตฺตํ อุปสมปชช วิหริติ อัย วุจจติ ภิกขเว ภิกขุ
อนุธมกาสิ มาริ อปทัง วธิตุวา มารจกขุ อทสุสนัน คโต ปาปีมโต ฯ
ปุน จปริ ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส อากาसानญฺจายตฺตํ สมตฺติกุมม
อนนตฺตํ วิญฺญาณนฺตํ วิญฺญาณญฺจายตฺตํ อุปสมปชช วิหริติ ฯเปฯ
สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตฺตํ สมตฺติกุมม นตฺถิ กิณฺจิติ อากิณฺจญฺจายตฺตํ
อุปสมปชช วิหริติ ฯเปฯ สพฺพโส อากิณฺจญฺจายตฺตํ
สมตฺติกุมม เนวสญฺญานาสญฺจายตฺตํ อุปสมปชช วิหริติ ฯเปฯ
ปุน จปริ ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส เนวสญฺญานาสญฺจายตฺตํ
สมตฺติกุมม สญฺญาเวทยิตฺตนิโรธํ อุปสมปชช วิหริติ ปญฺญา
จสุส ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขิณา โหนฺติ อัย วุจจติ ภิกขเว
ภิกขุ อนุธมกาสิ มาริ อปทัง วธิตุวา มารจกขุ อทสุสนัน คโต
ปาปีมโต ตินฺนุโณ โลโก วิสตุตฺติกนฺตํ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺตํ ฯ

นิวาปสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจํ ฯ

ปาสราสีสูตร ๑

[๓๑๒] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกิสส อารามे ๑ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยั
นิวาเสตุวา ปตฺตจิวรมาทาย สาวตถึยิ ปิณฑาย ปาวิสิ ๑
อถ โข สมพฺพหุลา ภิกขุ เยน आयสฺมา อานนฺโท เตนุปลสงฺกมึสฺ
อุปลสงฺกมิตฺวา आयสฺมนฺตัง อานนฺทัง เอตทวโจจฺ จิสฺสุตา โน อาวุโส
อานนฺท ภควตา สมฺมุขา ฌมฺมึ กถา สาธู มยฺ आवุโส อานนฺท
ลเกยฺยาม ภควโต สมฺมุขา ฌมฺมึ กถํ สวานายาติ ๑ เตนฺหายสฺมนฺโต
เยน รम्मกิสฺส พฺราหฺมณฺสฺส อสฺสโม เตนุปลสงฺกมถ อปฺเปวณาม
ลเกยฺยถ ภควโต สมฺมุขา ฌมฺมึ กถํ สวานายาติ ๑ เอวมวฺวุโสติ
โฆ เต ภิกขุ आयสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสุโสสุ ๑ อถ โข
ภควา สาวตถึยิ ปิณฑาย จริตฺวา ปจฺจนาภคฺตํ ปิณฑปาตปฏิกฺกนฺโต
आयสฺมนฺตัง อานนฺทัง อามนฺเตสิ आयามานนฺท เยน ปุพฺพพาราโม
มิการมาตุ ปาสาโท เตนุปลสงฺกมึสฺสาม ทิวาวิหารายาติ ๑ เอว
ภนฺเตติ โข आयสฺมา อานนฺโท ภควโต ปจฺจสุโสสิ ๑ อถ โข
ภควา आयสฺมตา อานนฺเทน สทฺธิ เยน ปุพฺพพาราโม มิการมาตุ
ปาสาโท เตนุปลสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ๑ อถ โข ภควา สายณฺหสมยั
ปฏิสฺสลาณา วุฏฺฐิจิโต आयสฺมนฺตัง อานนฺทัง อามนฺเตสิ आयามานนฺท
#๑ ย. อริยปริเยสนสูตรตฺนติ ทิสฺสติ ๑

เยน ปุพฺพโกฏฺฐโก เตนุปลงฺกมิสฺสาม คตฺตานิ ปริสฺธิจฺตฺนฺติ ฯ
เอวํ ฆนฺเตติ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปจฺจสุสฺสึ ฯ อถ
โฆ ภควา อายสฺมา อานนฺเทน สทฺธิํ เยน ปุพฺพโกฏฺฐโก
เตนุปลงฺกมิ คตฺตานิ ปริสฺธิจฺตฺติ ปุพฺพโกฏฺฐเก คตฺตานิ ปริสฺธิจฺตฺวา
ปจฺจจฺตฺริตฺวา เอกจิวโร อฏฺฐาสิ คตฺตานิ ปุพฺพปาปฺมาโน ฯ อถ
โฆ อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทวโจ อยํ ฆนฺเต รมฺมกสฺส
พฺราหฺมณสฺส อสฺสโม อวิทฺฐเร รมฺณีโย ฆนฺเต รมฺมกสฺส
พฺราหฺมณสฺส อสฺสโม ปาสาทิโก ฆนฺเต รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส
อสฺสโม สาธุ ฆนฺเต ภควา เยน รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส
อสฺสโม เตนุปลงฺกมฺตุ อนุกมฺปํ อูปาทายาติ ฯ อธิวเสสิ ภควา
ตฺตฺถึภาเวน ฯ อถ โฆ ภควา เยน รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส
อสฺสโม เตนุปลงฺกมิ ฯ เตน โฆ ปน สมเยน สมพฺหุลา ภิกฺขุ
รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสเม ชมฺมึยา กถาย สนนฺิสินฺนา
โหนติ ฯ อถ โฆ ภควา พหิทฺวารโกฏฺฐเก อฏฺฐาสิ กถาปริโยสานํ
อาคมยฺมาโน ฯ

[๓๑๓] อถ โฆ ภควา กถาปริโยสานํ วิทิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา
อคุคฺพํ อาโกฏฺฐึสิ ฯ วิวรีสุ โฆ เต ภิกฺขุ ภควโต ทฺวารํ ฯ
อถ โฆ ภควา รมฺมกสฺส พฺราหฺมณสฺส อสฺสมํ ปวิสิตฺวา ปญฺญตฺเต
อาสเน นิสีทิ ฯ นิสฺซุช โฆ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ กาย นฺตฺถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนา กา จ ปน โว อนฺตรา กถา

วิปฺปกตาคิ ฯ ภควนฺตเมว โข โน ภนฺเต อารพฺภ ฌมฺมี กถา
วิปฺปกตา อถ ภควา อญฺฺปฺตฺโตติ ฯ สาธุ ภิกฺขเว เอตํ โข
ภิกฺขเว ตุมฺหากํ ปฏฺฐิรूपํ กุลปฺตฺตานํ สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชิตานํ ยํ ตุมฺเห ฌมฺมียา กถาย สนนฺตีเตยฺยาถ ฯ สนนฺตีตฺตานํ
โว ภิกฺขเว ทวยํ ภรณิยํ ฌมฺมี วา กถา อริโย วา
ตฺถุหิภาโว ฯ เทวมา ภิกฺขเว ปรีเยสนา ๑ อนริยา จ ปรีเยสนา
อริยา จ ปรีเยสนา ฯ

[๓๑๔] กตมา จ ภิกฺขเว อนริยา ปรีเยสนา ฯ อิทฺถิภิกฺขเว
เอกจฺโจ อตฺตนา ชาตฺถมฺโม สมานฺโน ชาตฺถมฺมณฺเณว ปรีเยสฺติ
อตฺตนา ชราธมฺโม สมานฺโน ชราธมฺมณฺเณว ปรีเยสฺติ อตฺตนา
พฺยาธมฺโม สมานฺโน พฺยาธมฺมณฺเณว ปรีเยสฺติ อตฺตนา มรณธมฺโม
สมานฺโน มรณธมฺมณฺเณว ปรีเยสฺติ อตฺตนา โสภธมฺโม
สมานฺโน โสภธมฺมณฺเณว ปรีเยสฺติ อตฺตนา สงฺกิลฺลธมฺโม สมานฺโน
สงฺกิลฺลธมฺมณฺเณว ปรีเยสฺติ ฯ กิลฺลจฺ ภิกฺขเว ชาตฺถมฺมํ วเทถ ฯ
ปฺตฺตฺถกริยํ ภิกฺขเว ชาตฺถมฺมํ ทาสีทาสี ชาตฺถมฺมํ อเชพฺกํ ชาตฺถมฺมํ
กุกฺกุฏฺสูกริ ชาตฺถมฺมํ หตฺถิกฺวาสุสวพฺวา ชาตฺถมฺมํ ชาตฺถมฺมํ
ชาตฺถมฺมํ ฯ ชาตฺถมฺมา เหนตฺถ ภิกฺขเว อฺปฺชโย เอตฺถายํ
คฺชิตฺโต มุจฺฉิตฺโต อชฺฌาปนฺโน อตฺตนา ชาตฺถมฺโม สมานฺโน ชาตฺถมฺมณฺเณว
ปรีเยสฺติ ฯ กิลฺลจฺ ภิกฺขเว ชราธมฺมํ วเทถ ฯ ปฺตฺตฺถกริยํ
ภิกฺขเว ชราธมฺมํ ทาสีทาสี ชราธมฺมํ อเชพฺกํ ชราธมฺมํ
#๑ ม. ย. อริยา จ ปรีเยสนา อนริยา จ ปรีเยสนา ฯ

กุกกุฏสูกรั ชรามมัม หตถิกวาสสวพั ชรามมัม ชาตรุปรชตัม
ชรามมัม ๑ ชรามมมา เหตุ กิกขเว อุปชโย เอตถายั คชิตโต
มัจฉิตโต อชฌาปนโน อตตนา ชรามมโม สมานโน ชรามมมญเณว
ปริเยสตี ๑ กิลัจ กิกขเว พุยาชชมมัม วเทถ ๑ ปุตตกริชยั
กิกขเว พุยาชชมมัม ทาสีทาสั พุยาชชมมัม อเชพกั พุยาชชมมัม
กุกกุฏสูกรั พุยาชชมมัม หตถิกวาสสวพั พุยาชชมมัม ชาตรุปรชตัม
พุยาชชมมัม ๑ พุยาชชมมา เหตุ กิกขเว อุปชโย เอตถายั คชิตโต
มัจฉิตโต อชฌาปนโน อตตนา พุยาชชมมโม สมานโน พุยาชชมมญเณว
ปริเยสตี ๑ กิลัจ กิกขเว มรณชมมัม วเทถ ๑
ปุตตกริชยั กิกขเว มรณชมมัม ทาสีทาสั มรณชมมัม อเช พกั
มรณชมมัม กุกกุฏสูกรั มรณชมมัม หตถิกวาสสวพั มรณชมมัม
ชาตรุปรชตัม มรณชมมัม ๑ มรณชมมา เหตุ กิกขเว อุปชโย
เอตถายั คชิตโต มัจฉิตโต อชฌาปนโน อตตนา มรณชมมโม
สมานโน มรณชมมญเณว ปริเยสตี ๑ กิลัจ กิกขเว โสภชมมัม
วเทถ ๑ ปุตตกริชยั กิกขเว โสภชมมัม ทาสี ทาสั โสภชมมัม อเชพกั
โสภชมมัม กุกกุฏสูกรั โสภชมมัม หตถิกวาสสวพั โสภชมมัม
ชาตรุปรชตัม ๑ โสภชมมัม ๑ โสภชมมา เหตุ กิกขเว อุปชโย เอตถายั
คชิตโต มัจฉิตโต อชฌาปนโน อตตนา โสภชมมโม สมานโน โสภชมมญเณว
ปริเยสตี ๑ กิลัจ กิกขเว สงกิลเสชชมมัม วเทถ ๑
ปุตตกริชยั กิกขเว สงกิลเสชชมมัม ทาสีทาสั สงกิลเสชชมมัม อเชพกั
#๑ ม. ย. ชาตรุปรชตัม โสภชมมุนตี อิเม ปาจา น ทิสสนตี ๑

สงฺกิลเสธมฺมํ กุกฺกฏสูกริ สงฺกิลเสธมฺมํ หตฺถิกวาสุสวพฺวิ สงฺ-
กิลเสธมฺมํ ชาตฺรุปรชตฺติ สงฺกิลเสธมฺมํ ฯ สงฺกิลเสธมฺมา เหตุ ภิภฺขเว
อุปรโย เอตฺถายิ คชิตฺโต มุจฺฉิตฺโต อชฺฌาปนฺโน อตฺตนา สงฺกิลเส-
ธมฺโม สมานิ สงฺกิลเสธมฺมญฺเฬว ปฺริเยสตี ฯ อยิ ภิภฺขเว
อนริยา ปฺริเยสนา ฯ

[๓๑๕] กตมา จ ภิภฺขเว อริยา ปฺริเยสนา ฯ อิธ ภิภฺขเว
เอกจฺโจ อตฺตนา ชาตฺธิมฺโม สมานิ ชาตฺธิมฺเม อาทิโน วิทิตฺวา
อชาตฺติ อนุตฺตริ โยคฺกเขมฺมิ นิพฺพานิ ปฺริเยสตี อตฺตนา ชฺราธมฺโม
สมานิ ชฺราธมฺเม อาทิโน วิทิตฺวา อชฺริ อนุตฺตริ โยคฺกเขมฺมิ
นิพฺพานิ ปฺริเยสตี อตฺตนา พฺยาธฺธิมฺโม สมานิ พฺยาธฺธิมฺเม
อาทิโน วิทิตฺวา อพฺยาธฺธิ อนุตฺตริ โยคฺกเขมฺมิ นิพฺพานิ ปฺริเยสตี
อตฺตนา มรณฺธมฺโม สมานิ มรณฺธมฺเม อาทิโน วิทิตฺวา อมตฺติ
อนุตฺตริ โยคฺกเขมฺมิ นิพฺพานิ ปฺริเยสตี อตฺตนา โสกฺธมฺโม สมานิ
โสกฺธมฺเม อาทิโน วิทิตฺวา อโสกฺติ อนุตฺตริ โยคฺกเขมฺมิ นิพฺพานิ
ปฺริเยสตี อตฺตนา สงฺกิลเสธมฺโม สมานิ สงฺกิลเสธมฺเม อาทิโน
วิทิตฺวา อสงฺกิลสิฏฺฐิ อนุตฺตริ โยคฺกเขมฺมิ นิพฺพานิ ปฺริเยสตี ฯ
อยมฺปิ ภิภฺขเว อริยา ปฺริเยสนา ฯ

[๓๑๖] อหฺมฺปิ สฺสูทํ ภิภฺขเว ปฺนุพฺเพว สมนฺโพธา อนภิสมนฺพุทฺโธ
โพธิสฺสโตว สมานิ อตฺตนา ชาตฺธิมฺโม สมานิ ชาตฺธิมฺมญฺเฬว
ปฺริเยสามิ อตฺตนา ชฺราธมฺโม สมานิ ชฺราธมฺมญฺเฬว ปฺริเยสามิ

อตตนา พุยาธิมโม สมานิ พุยาธิมมญเเว ปรีเยสามี อตตนา
มรณมโม สมานิ มรณมมญเเว ปรีเยสามี อตตนา โสกมโม
สมานิ โสกมมญเเว ปรีเยสามี อตตนา สงกิลเสทมโม
สมานิ สงกิลเสทมมญเเว ปรีเยสามี ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว
เอตทโหสิ กิณฺฺนุ โข อหํ อตตนา ชาติมโม สมานิ ชาติมมญเเว
ปรีเยสามี อตตนา ชรามโม สมานิ ... พุยาธิมโม
สมานิ ... มรณมโม สมานิ ... โสกมโม สมานิ ...
อตตนา สงกิลเสทมโม สมานิ สงกิลเสทมมญเเว ปรีเยสามี
ยณฺฺนุนาหํ อตตนา ชาติมโม สมานิ ชาติมม อาทีนํ วิทฺวา
อชาติ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปรีเยเสยฺยํ อตตนา ชรามโม
สมานิ ชรามม อาทีนํ วิทฺวา อชฺรํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ
นิพฺพานํ ปรีเยเสยฺยํ อตตนา พุยาธิมโม สมานิ พุยาธิมม
อาทีนํ วิทฺวา อพุยาธิ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปรีเยเสยฺยํ
อตตนา มรณมโม สมานิ มรณมม อาทีนํ วิทฺวา อมตฺ
อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปรีเยเสยฺยํ อตตนา โสกมโม
สมานิ โสกมม อาทีนํ วิทฺวา อโสกํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ
นิพฺพานํ ปรีเยเสยฺยํ อตตนา สงกิลเสทมโม สมานิ สงกิลเสทมม
อาทีนํ วิทฺวา อสงกิลสิฏฺฐํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ
ปรีเยเสยฺยณฺฺติ ฯ

[๓๑๓] โส โข อหํ ภิกฺขเว อปเรน สมเยน ททโรว สมานิ

สุสุภาพเภโส ภเทรณ โยพพเนน สมนุณาคโต ปจเมน วยสา
อกามกานั มาดาปีตุนั อสุสมุขานั โรทนต์านั เกสมสสุสู โอิหารเรตฺวา
กาสายานิ วุตถานิ อจฺญาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยั ปพฺพชึ
โส เอวั ปพฺพชิตฺโต สมานโน กิภูสทกเวสี อนฺตฺตริ สนนฺตฺวรปํ
ปริเยสฺमानโน เยน อาพาโร กาลาโม เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา
อาพาริ กาลามั เอตทโวจํ อิจฺฉามหิ อาวุโส กาลาม อิมสฺมึ
ชมฺมวินเย พุรหฺมจริยั จริตฺตุนฺติ ฯ เอวั วุตฺเต ภิภฺขเว อาพาโร
กาลาโม มั เอตทโวจ วิหฺรตฺยาสุมา ตาทิโส อัย ชฺมโม ยตฺถ
วิญญู ปฺริโส นจิริสฺเสว สกั อาจิริยัก สยั อภิญญา สจฺฉิกิตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ โส โข อหิ ภิภฺขเว นจิริสฺเสว ขิปปเมว
ตํ ชฺมมํ ปริยาปฺณึ โส โข อหิ ภิภฺขเว ตาวตฺเทเนว โอิฏฺฐปฺทมตฺเตน
ลปีตลาปนมตฺเตน ฌานวาทฺถจ วทามิ เถรวาทฺถจ
ชานามิ ปสฺสามิติ จ ปฏฺิชานามิ อหฺลฺเจว อลฺลฺเจ จ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ภิภฺขเว เอตทโหสี น โข อาพาโร กาลาโม อิมิ ชฺมมํ
เกวลั สทฺฐชามตฺตเคน สยั อภิญญา สจฺฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหฺรามีติ ปเวเทติ อทฺฐา อาพาโร กาลาโม อิมิ ชฺมมํ ชานั
ปสฺสั วิหฺรตีติ ฯ อถ ขฺวาทิ ภิภฺขเว เยน อาพาโร กาลาโม
เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อาพาริ กาลามั เอตทโวจํ กิตฺตาวตา
โน อาวุโส กาลาม อิมิ ชฺมมํ สยั อภิญญา สจฺฉิกิตฺวา อุป-
สมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอวั วุตฺเต ภิภฺขเว อาพาโร กาลาโม

อาภิญญายตนั ปเวเทสิ ๑ ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ น
โฆ อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สทฺธา มยฺหิปตฺถิ สทฺธา น โฆ
อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ วิริยิ มยฺหิปตฺถิ วิริยิ น โฆ
อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สติ มยฺหิปตฺถิ สติ น โฆ
อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ สมาธิ มยฺหิปตฺถิ สมาธิ น โฆ
อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ ปญฺญา มยฺหิปตฺถิ ปญฺญา ยนฺนุนาหิ
ยิ ฌมฺมํ อาพาโร กาลาโม สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหรามิตี ปเวเทติ ๑ ตสฺส ฌมฺมสฺส สจฺฉิกิริยา ย ปทเหยยฺยนฺติ ๑
โส โฆ อหิ ภิกฺขเว นจิริสฺเสว จิปรฺเมว ตํ ฌมฺมํ สยิ อภิญฺญา,
สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสี ๑ อถ ขฺวาทิ ภิกฺขเว เยน อาพาโร
กาลาโม เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อาพาริ กาลามิ เอตทโวจ
เอตฺตาวตา โฆ อาวุโส กาลาม อิมิ ฌมฺมํ สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิตี ๑ เอตฺตาวตา โฆ อหิ อาวุโส อิมิ ฌมฺมํ
สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิตี ๑ อหฺมปิ โฆ
อาวุโส กาลาม เอตฺตาวตา อิมิ ฌมฺมํ สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหรามิตี ๑ ลาภา โน อาวุโส สฺลทฺธํ โน อาวุโสเย
มยิ आयสฺมนฺตํ ตาทิสํ สพุรหฺมจาริ ปสฺสาม อิติ ยาหิ ฌมฺมํ
สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ ตํ ตฺวํ ฌมฺมํ
สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสสิ ยิ ตฺวํ ฌมฺมํ
สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสสิ ตมฺหิ ฌมฺมํ สยิ
#๑ ม. ยฺ. อยิ ปาโจ นตฺถิ ๑

อภิณฺญา สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ อิติ ยำหิ ฌมฺมึ
ชานามิ ตัํ คฺวั ฌมฺมึ ชานาสิ ยัํ คฺวั ฌมฺมึ ชานาสิ ตมฺหิ ฌมฺมึ
ชานามิ อิติ ยำทิสฺโส อหิ ตำทิสฺโส คฺวั ยำทิสฺโส คฺวั ตำทิสฺโส
อหิ เอหิทำนิ อำวุโส อุโก วสนฺตฺวา อิมิ คณฺเฑ ปรีหฺรามาติ ฯ
อิติ โข ภิกฺขเว อำพำโร กาลำโม อำจฺริโย เม สมนำโน อนฺนเตวāsī
มึ สมนำนํ อตฺตนา สมนสฺมึ จเปติ อุพำราย จ มึ ปุชำนุ ปุชฺเชติ ฯ
ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ นำนุ ฌมฺโม นินฺพิพิตาย น
วิรำคายน น นินฺโรชำนุ น อุปสมำนุ น อภิณฺญำนุ น สมนฺโพชำนุ
น นินฺพิพำนุ นำนุ สำนุ ตวตฺตติ ยำวเทว อภิณฺญญณฺญำนุ นปฺตฺติยำนุ ฯ
โส โข อหิ ภิกฺขเว ตัํ ฌมฺมึ อนฺนลฺงกริตฺวำ ตมฺหำ ฌมฺมำ
นินฺพิชฺช อปฺกมฺมิ ฯ

[๓๑๘] โส โข อหิ ภิกฺขเว กิฺกฺสลคเวสิ อนฺนตฺตริ สนนฺตีวรปฺทํ
ปรีเยสมนำโน เยน อุทฺทโก รำนปฺตฺโต เตนฺนปฺสงฺกมฺมิ อุปฺสงฺกมิตฺวำ
อุทฺทกัํ รำนปฺตฺตํ เอตทโวจํ อิจฺฉำนุหิ อำวุโส รำน อิมสฺมึ
ฌมฺมวินเย พุรฺหมจฺริยิ จริตฺตฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว อุทฺทโก
รำนปฺตฺโต มึ เอตทโวจ วิหฺรตำนุ สมนำ ตำทิสฺโส อัย ฌมฺโม
ยตฺถ วิณฺญุ ปฺริโส นจิริสฺเสว สกั อำนุจิริกัํ สยั อภิณฺญา
สจฺจิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺเรยฺยำนุ ฯ โส โข อหิ ภิกฺขเว
นจิริสฺเสว จิปฺปเมว ตัํ ฌมฺมึ ปรียำนุณิ ฯ โส โข อหิ ภิกฺขเว
ตāvตฺเตเนว โอิฏฺฐปฺทตฺตเคน ลปิตฺลำนุ นมตฺตเคน ฌำนุ วำทญฺจ

วทามิ เถรวาทลจ ปชานามิ ปสฺสามิติ ปฏิจานามิ อหฺญเจว
อญฺเณ จ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ น โข ราโม
อิมิ ฌมฺมิ เถวถิ สทฺฐามตฺตเคน สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหรามิติ ปเวเทสิ ฯ อทฺฐา ราโม อิมิ ฌมฺมิ ชานํ
ปสฺส วิหาสีติ ฯ อถ ชฺวาทิ ภิกฺขเว เยน อุทฺทโก รามปฺตฺโต
เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกึ รามปฺตฺตึ เอตทโวจํ กิตฺตาวตฺตา
โน อาวุโส ราม อิมิ ฌมฺมิ สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช
ปเวเทสีติ ฯ

เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว อุทฺทโก รามปฺตฺโต เนวสณฺณานาสณฺณายตฺนํ
ปเวเทสิ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ น โข รามสฺเสว
อโหสิ สทฺฐา มยฺหิปฺตฺติ สทฺฐา น โข รามสฺเสว อโหสิ
วิริยิ ฯเปฯ สติ ... สมาธิ ... ปญฺญา มยฺหิปฺตฺติ ปญฺญาขณฺฺนุนาหิ
ยิ ฌมฺมิ ราโม สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิติ
ปเวเทสิ ตสฺส ฌมฺมสฺส สจฺฉิกิริยาเย ปทฺเหยยฺนฺติ ฯ โส โข อหิ
ภิกฺขเว นจิริสฺเสว ชิปปเมว ตํ ฌมฺมิ สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหาสี ฯ อถ ชฺวาทิ ภิกฺขเว เยน อุทฺทโก รามปฺตฺโต
เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกึ รามปฺตฺตึ เอตทโวจํ เอตฺตาวตฺตา
โน อาวุโส ราม ๑ อิมิ ฌมฺมิ สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช
ปเวเทสีติ ฯ เอตฺตาวตฺตา โข อหิ ๒ อาวุโส อิมิ ฌมฺมิ สยิ อภิญฺญา
สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมีติ ๓ ฯ อหฺมปิ โข อาวุโส เอตฺตาวตฺตา
#๑ ม. ย. ราโม ๒ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺติ ฯ ๓ ม. ย. ปเวเทสีติ ฯ

อิมิ ฌมมึ สยิ อภิญญา สัจฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิตี ฯ
 ตาภา โน อาวุโส สุตฺตํ โน อาวุโส เย มยิ อายสฺมนนฺตํ ตาทิสึ
 สพฺรหฺมจารึ ปสฺสาม อิติ ยิ ฌมมึ ราโม สยิ อภิญญา สัจฉิกตฺวา
 อุปสมฺปชฺช ปเวเทติ ตํ ตฺวํ ฌมมึ สยิ อภิญญา สัจฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
 วิหฺรสิ ๑ ยิ ตฺวํ ฌมมึ สยิ อภิญญา สัจฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรสิ ๒
 ตํ ฌมมึ ราโม สยิ อภิญญา สัจฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิ อิติ ๓
 ยิ ฌมมึ ราโม อญฺญาสิ ๔ ตฺวํ ฌมมึ ชานาสิ ยิ ตฺวํ ฌมมึ ชานาสิ ตํ
 ฌมมึ ราโม อญฺญาสิ ๕ อิติ ยาทีโส ราโม อโหสิ ตาทีโส ตฺวํ ยาทีโส
 ตฺวํ ตาทีโส ราโม อโหสิ เอหิทานิ อาวุโส ตฺวํ [๖] คณิ ปฺริหฺรติ ฯ
 อิติ โข ภิกฺขเว อุตฺตโก รามปฺคุโต สพฺรหฺมจารึ เม สฺมาโน
 อจฺริยภูจฺาเน จ มํ จเปสิ อฺพาราย จ มํ ปุชฺชาย ปุชฺเชสิ ฯ
 ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ นายิ ฌมฺโม นิพฺพิทาย น วิรคฺกาย
 น นิโรชฺาย น อฺปสฺมาย น อภิญฺจาย น สมฺโพชฺาย น นิพฺพานาย
 สํวตฺตติ ยาวเทว เนวสญฺญานาสญฺญายตฺนุปฺปคฺติยาติ ฯ โส โข
 อหิ ภิกฺขเว ตํ ฌมมึ อนลฺงฺกริตฺวา ตสฺมา ฌมฺมา นิพฺพิชฺช อปฺกมฺมี ฯ
 [๓๑๕] โส โข อหิ ภิกฺขเว กิํกุสลคเวสิ อนฺนตฺตริ สนฺตฺวิรปทํ
 ปฺริเยสฺมาโน มคฺเชสุ อนฺนปฺพุเพน จาริกญฺจรมาโน เยน อฺรุเวลา
 เสนานิกโม ตทวสฺรึ ฯ ตตฺถทฺทสํ รมณฺิยิ ภูมิกากํ ปาสาทิกญฺจ
 วนสณฺฑํ นทิลฺจ สนฺทนฺตึ เสตกํ สฺปตฺติคฺคํ รมณฺิยิ สมนฺนตา จ
 #๑-๒ โป. ปเวเทสิ ฯ ๓ โป. อิตฺิสทฺโท นตฺถิ ฯ ๔-๕ โป. ม. อภิญฺญาสิ ฯ
 #๖ ม. ยฺ. อิมิ ฯ

โคจรคามั ๑ ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ รมณิโย วัต
ภูมิภาโค ปาสาทิโก จ วนสณฺโฑ นที จ สนฺทติ เสตกา สุปติตฺถา
รมณิยา สมฺนตา จ โคจรคาโม อลั วัตถิ กุลปฺตตสฺส ปธานตฺถิกสฺส
ปธานายาติ ๑ โส โข อหิ ภิกฺขเว ตตฺถเว นิสิธี อลมิท
ปธานายาติ ๑

[๑๒๐] โส โข อหิ ภิกฺขเว อตฺตนา ชาติชฺชโม สมาน
ชาติชฺชเม อาทิณฺว วิทิตฺวา อชาตํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ
ปริเยสฺमानอ อชาตํ อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ อชฺฉกฺมํ อตฺตนา
ชราชฺชโม สมาน ... อตฺตนา พุยาชฺชโม สมาน ... อตฺตนา
มรณชฺชโม สมาน ... อตฺตนา โสกชฺชโม สมาน ... อตฺตนา
สงฺกิลฺลชฺชโม สมาน สงฺกิลฺลชฺชเม อาทิณฺว วิทิตฺวา อสงฺกิลิฏฺฐํ
อนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสฺमानอ อสงฺกิลิฏฺฐํ อนุตฺตรํ
โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ อชฺฉกฺมํ ฌานญจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาติ
อกุปฺปาเม วิมุตฺติ อยมนฺตฺติมา ชาติ นตฺถิทานิ ปฺนพฺภโวติ ๑

[๑๒๑] ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ อธิคโค โข มฺยาຍ
ชฺชโม คมฺภีโร ทฺททโส ทฺรณฺโพโร สนฺโต ปณฺโติ อตฺถกาวจโร
นิปฺโปณ ปณฺฑิตเวทนีโย อาลยรามา โข ปนํยํ ปชา อาลยรตา
อาลยสมฺมุทิตา อาลยรามาย โข ๑ ปชาย อาลยรตาย อาลยสมฺมุทิตาย
ทฺททสํ อิทํ จานํ ยทิตํ อิทปฺปจฺจยตาปฺปิจฺจสมฺบุปาโท อิทมฺปิ
โข จานํ ทฺททสํ ยทิตํ สพฺพสงฺขารสมโธ สพฺพูปธิปฺปฺนิสฺสคฺโค
#๑ ม. ย. โข ปน ๑

ตณฺหกุขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ อหฺลฺยเจว โข ปน ฌมฺมํ
เทเสยฺยํ ปเร จ เม น อาชานเยยฺยํ โส มมสฺส กิลมโถ ส
มมสฺส วิหเสตติ ฯ อปฺปีสฺส มํ ภิกฺขเว อีมา อนจฺจนริยา คาคา
ปฏฺธิกัสมฺมํ ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา

กิจฺเจเน เม อธิคตํ หลนฺทานิ ปกาสิตฺถํ
ราคโทสปเรเตหิ นายํ ฌมฺโม สฺสุมฺพุโธ
ปฏฺธิโสตคามิํ นิปฺจํ คมฺภีรํ ทุทฺทสํ อณฺณ
รารตฺตํ น ทกฺขณฺติ ตโมกฺขณฺเรน อาวฺตติ ฯ

อิตฺติห เม ภิกฺขเว ปฏฺธิสฺสจฺจิกฺขโต อปฺโปสฺสูกฺกตฺยา จิตฺตํ นมตี
โน ฌมฺมเทสฺนํยาตติ ฯ

[๓๒๒] อถ โข ภิกฺขเว พุรฺหุมนํ สหฺมปฺติสฺส มํ เจตฺสา
เจตฺตปริวิตกฺกมฺมณฺยาช เอตทโหสิ นสฺสตี วต โภ โลโก วินสฺสตี
วต โภ โลโก ยตฺร หิ นาม ตถาคตฺสฺส อรฺหโต สหฺมาสมฺพุทฺธสฺส
อปฺโปสฺสูกฺกตฺยา จิตฺตํ นมตี โน ฌมฺมเทสฺนํยาตติ ฯ อถ โข
ภิกฺขเว พุรฺหุมา สหฺมปฺติ เสยฺยถาปี นาม พลฺวา ปุริโส สหฺมิณฺยชิตฺถํ
วา พหํ ปสาเรยฺย ปสาร์ธิตฺถํ วา พหํ สหฺมิณฺยเชยฺย เอวเมว ๑ โข ๒
พุรฺหุมโลเก อนฺตรหิโต มํ ปุโรโต ปาตุโรหสิ ฯ อถ โข ภิกฺขเว
พุรฺหุมา สหฺมปฺติ เอกังสิ อุตฺตฺราสํกํ กริตฺถวา เยนํ
เตนฺณชฺลิมฺปณฺนามตฺวา มํ เอตทโวจ เทเสตฺถ เม ภนฺเต ภควา ฌมฺมํ
#๑ สී. ย. เอวเมว ๑ ๒ ม. ย. โขติ สทฺโท นตฺถิ ฯ

เทเสตุ สุกโต ฌมมึ สนฺติ สตฺตา อปฺปรชกฺขชาติกา อสฺสวตา
ฌมฺมสฺส ปรีหายนฺติ ภวิสฺสนฺติ ฌมฺมสฺส อญฺญาตาโรติ ฯ อิทฺมโวจ
ภิกฺขเว พุรฺหฺมา สหฺมปฺติ อิทํ วตฺวาน อถาปรี เอตทโวจ

ปาตุรโหสิ มกฺเชสุ ปุพฺเพ
ฌมฺโม อสุทฺโธ สฺมเลหิ จินฺตฺโต
อปาปุเรตํ อมตฺสฺส ทฺวาริ
สฺถนฺนตฺ ฌมฺมึ วิมฺเลนานฺนุพฺพุทฺธิ
เสเล ยถา ปพฺพตฺมฺพุทฺธิญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ยถาปิ ปสฺเส ฌนฺตํ สมนฺตฺโต
ตถฺยมฺมึ ฌมฺมมยฺ สฺเมท
ปาสาทมารุญฺห สมนฺตจกฺข
โสทฺทาวตฺถิณฺณํ ๑ ฌนตฺมเปตฺโสทฺ
อเวกฺขสฺสฺ ชาติชฺราภิกฺกิตฺ
อญฺเจหิ วีร วิชิตฺสํกาม
สฺตฺถวาท อนณฺ วิจร โลก

เทเสตุ ๒ ภควา ฌมฺมึ อญฺญาตาโร ภวิสฺสนฺตฺติติ ฯ

[๓๒๓] อถ ขฺวาทิ ภิกฺขเว พุรฺหฺมโน จ อชฺฌอสฺนํ วิทิตฺวา
สฺตฺเตสฺ จ การุญฺยตํ ปฏฺิจจ พุทฺธจกฺขนา โลกํ โวโลเกสฺสิ ฯ
อทฺทสฺ โข อหิ ภิกฺขเว พุทฺธจกฺขนา โลกํ โวโลเกนฺนฺโต สฺตฺเต
#๑ สฺ. ม. ยฺ. โสทฺทาวตฺถิณฺณํ ฯ ๒ สฺ. ม. ยฺ. เทสฺสฺ ฯ

อปฺปรชกฺเข มหารชกฺเข ติกฺขินฺทฺริเย มุทินฺทฺริเย สุวากาเร ทฺวากาเร
 สุวิณฺญาปเย ทฺวิณฺญาปเย อปฺเปกฺจฺเจ ปฺรโลกฺวชฺชภยทฺสฺสาวิโน ๑
 วิหรนฺเต ๒ ๑ เสยฺยถาปี นาม อฺอุปฺปลินฺธิยํ วา ปทุมนินฺธิยํ วา ปุณฺฑริกนินฺธิยํ
 วา อปฺเปกฺจ
 อฺุทเก ชาตานิ อฺุทเก สํวทฺธานิ อฺุทกานฺนุคฺคตานิ อนุโตนิมฺมุคฺคโปสฺสิตานิ
 อปฺเปกฺจ
 ชาตานิ อฺุทเก สํวทฺธานิ อฺุทกานฺนุคฺคตานิ สโมทกณฺจฺจิตฺตานิ อปฺเปกฺจฺจฺจ
 อฺุอุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑริกานิ วา อฺุทเก ชาตานิ
 อฺุทเก สํวทฺธานิ อฺุทกํ อจฺจุคฺคมฺม ติกฺกฺจนฺติ ๓ อนุปฺปลิตฺตฺตานิ อฺุทเกน
 เหวมฺเมว โข อหํ ภิกฺขเว พุทฺธจฺจ
 สคฺคเต อปฺปรชกฺเข มหารชกฺเข ติกฺขินฺทฺริเย มุทินฺทฺริเย สุวากาเร
 ทฺวากาเร สุวิณฺญาปเย ทฺวิณฺญาปเย อปฺเปกฺจฺเจ ปฺรโลกฺวชฺชภยทฺสฺสาวิโน
 วิหรนฺเต ๑ อถ ขฺวาทิ ภิกฺขเว พุทฺธฺมานํ สหฺมปฺตี
 คาถาย อชฺฌภาสี ๔

อปารฺุตาเตสํ อมตฺตสฺส ทฺวารา
 เย โสตฺวานฺนฺโต ปมฺมุณฺจฺนฺตฺตฺ สทฺธิ
 วิหีสฺสณฺณิ ปฺคฺคณํ น ภาสี
 ฐมฺมํ ปณฺธิตํ มนฺุเชสฺสุ พุทฺธฺเมตฺติ ๑

อถ โข ภิกฺขเว พุทฺธฺมา สหฺมปฺตี กตฺวาภาโส โขมฺหิ ภควตา
 ฐมฺมเทสฺนํยาตํ มํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ตตฺถเฏวณฺตรธาเย ๑
 #๑ ม. ยฺ. ปฺรโลกฺวชฺชภยทฺสฺสาวิเน ๑ ๒ ม. อิตฺโต ปรี อปฺเปกฺจฺเจ น
 #ปฺรโลกฺวชฺชภยทฺสฺสาวิเน วิหรนฺเตตฺติ ทิสฺสตี ๑ ๓ ม. จิตฺตานิ ๑ ๔ ม. ยฺ. ปจฺจภาสี ๑

[๓๒๔] ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กสฺส นฺ โข อหิ
ปจฺมि ฌมฺมิ เทเสยฺย โโก อิมิ ฌมฺมิ จิปปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ
ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ อัย โข อาพาโร กาลาโม
ปณฺฑิตो วิยตุโต เมธาวิ ทิฆรตฺตํ อปฺปรชกฺขชาติโก ยนฺนุนาหิ
อาพารสฺส กาลามสฺส ปจฺมิ ฌมฺมิ เทเสยฺย โส อิมิ ฌมฺมิ จิปปเมว
อาชานิสฺสตีติ ฯ อถ โข มํ ภิกฺขเว เทวตา อุปฺสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ ๑
สตฺตาทกาลกโต ฆนฺเต อาพาโร กาลาโมติ ฯ ฌาณญจ ปน เม
ทสฺสนํ อุทฺปาที สตฺตาทกาลกโต อาพาโร กาลาโมติ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ มหาชานิโย โข อาพาโร กาลาโม
สเจ หิ โส อิมิ ฌมฺมิ สฺสเนยฺย จิปปเมว อาชานเยยฺยติ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กสฺส นฺ โข ปจฺมิ ฌมฺมิ เทเสยฺย
โก อิมิ ฌมฺมิ จิปปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว
เอตทโหสิ อัย โข อุทฺทโก รามปฺตุโต ปณฺฑิตो วิยตุโต เมธาวิ
ทิฆรตฺตํ อปฺปรชกฺขชาติโก ยนฺนุนาหิ อุทฺทกสฺส รามปฺตุตสฺส
ปจฺมิ ฌมฺมิ เทเสยฺย โส อิมิ ฌมฺมิ จิปปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ
อถ โข มํ ภิกฺขเว เทวตา อุปฺสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ ๒ อภิโทสกาลกโต
ฆนฺเต อุทฺทโก รามปฺตุโตติ ฯ ฌาณญจ ปน เม
ทสฺสนํ อุทฺปาที อภิโทสกาลกโต อุทฺทโก รามปฺตุโตติ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ มหาชานิโย โข อุทฺทโก รามปฺตุโต
สเจ หิ โส อิมิ ฌมฺมิ สฺสเนยฺย จิปปเมว อาชานเยยฺยติ ฯ ตสฺส
#๑-๒ ย. เอตทโวจํ ฯ

มยหิ ภิกขเว เอตทโหสิ กสฺส นุ โข อหิ ปจฺมि ฌมฺมิ เทเสยฺย
โก อิมิ ฌมฺมิ จิปฺปเมว อาชานิสฺสตีติ ฯ ตสฺส มยหิ ภิกขเว
เอตทโหสิ พหุการา โข เม ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ เย มํ ปชานปฺหิตตฺตํ
อุปฏฺฐหิสิ ынฺนุนาหิ ปญฺจวคฺคิยานิ ภิกฺขุณิ ปจฺมิ ฌมฺมิ
เทเสยฺยนฺติ ฯ ตสฺส มยหิ ภิกขเว เอตทโหสิ กหิ นุ โข
เอตฺรหิ ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ วิหรนฺตีติ ฯ อทฺทลํ โข ภิกขเว
ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนตฺมานุสเกน ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขุ
พาราณสียิ วิหรนฺเต อิติปฺตเน มิคทาเย ฯ อถ ขวาทิ ภิกขเว
อฺรุเวลายิ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน พาราณสี เตน จาริกิ ปกฺกามี ฯ

[๓๒๕] อทฺทสา โข มํ ภิกขเว อุปโก อาชีวกิ อนฺตรา จ
คยิ อนฺตรา จ โพธิ อทฺธานมคฺคปฏฺิปนฺนํ ทิสฺวาน มํ เอตทโวจ
วิปฺสนฺนานิ โข เต อาวุโส อินฺทฺริยานิ ปฺริสฺสุทฺโธ ฉวิวณฺโณ
ปฺริโยทาโต กิสิ ตฺวํ อาวุโส อฺทฺทิสฺส ปพฺพชิติ โก วา เต
สฺตถา กสฺส วา ตํ ฌมฺมิ โรเจสิติ ฯ เอวํ วุตฺเต อหิ ภิกขเว
อุปกิ อาชีวกิ คากาย ๑ อชฺฌภาสี

สพฺพภาภิกฺกุ สพฺพวิทฺฐมฺสมิ

สพฺพเพสฺสุ ฌมฺเมสฺสุ อนฺอุปฺลิตฺโต

สพฺพพลฺลชโห ตณฺนหฺกฺขเย วิมฺตฺโต

สยิ อภินฺถาย กมฺมทฺทิสฺเสยฺย

#๑ ม. ย. คากาหิ ฯ

น เม อาจารย์โย อตถิ สทธิโส เม น วิชชติ
 สเทวกสุมิ โลกสุมิ นตถิ เม ปฏิปุคคโค
 อหณหิ อรหา โลเก อหิ สตุถา อนุตตุโร
 เอโกมฺหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ สตีฏฺโตสุมิ นิพฺพุโต
 ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺเตตฺตํ คจฺฉามิ กาสินํ ปุริ
 อนฺธฆฺฏสุมิ โลกสุมิ อาหณณิ ๑ อมตทฺนฺทฺภินฺติ ฯ
 ยถา โข ตฺวํ อาวุโส ปฏิชานาสิ อรหฺสิ อนนฺตชิโนติ ฯ
 มาทิสาวะ ชินา โหณฺติ เย ปตฺตา อาสวกฺขยํ
 ชิตา เม ปาปกา ฌมฺมา ตสฺมาหํ อูปก ชิโนติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว โส อูปโก หุเวยฺยาวุโสติ ๒ วตฺวา สีสํ โอกมฺเปตฺวา
 อุมฺมกฺกํ คเหตุวา ปกฺกามิ ฯ

[๓๒๖] อถ ขฺวาทิ ภิกฺขเว อนฺนฺปุพฺเพน จาริกณฺจรมานโน เยน
 พาราณสี เยน อีสิปตฺนํ มิคทาโย เยน ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ
 เตนฺอุปสงฺกมึ ฯ อทฺทสํสุ ๓ โข มํ ภิกฺขเว ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ
 ทฺวโรโตว อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวาว อณฺณมณฺณํ สณฺจเปสฺสุ อัย โข
 อาวุโส สมโณ โคตโม อากจฺฉติ พาหุสฺสลิโก ปธานวิพฺภนฺโต
 อวตฺโต พาหุสฺสลาโย โส เนว อภิวาเทตฺวา โน ปจฺจกฺกฺจาทฺวา
 นาสฺส ปตฺตจิวริ ปฏิคฺคเหตุพฺพิ อปิจ โข อาสนํ จเปตฺวา สเจ
 อากงฺขิสฺสติ นิสฺสทิสฺสตีติ ฯ ยถา ยถา โข อหิ ภิกฺขเว อุปสงฺกมึ ๔
 #๑ ม. ย. อาหณฺณิ ฯ ๒. ม. หุเวยฺยปาวุโสติ ฯ ย. หุเวยฺยปาวุโสติ ฯ
 #๓ ย. อทฺทสํสุ ฯ ๔ ย. อุปสงฺกมามิ ฯ

ตถา ตถา ปณจวคฺคิยา ภิกฺขุ นาสกฺขีสุ สกาย กตฺติกาย สณฺจาคู
อปฺเปกฺจเจ มํ ปจฺจกฺคนฺตฺวา ปตฺตจิวริ ปฏิกฺคเหสิ อปฺเปกฺจเจ
อาสนํ ปณฺณาเปสิ อปฺเปกฺจเจ ปาโททกํ อุปฺภูจฺเปสิ อปีจ
โฆ มํ นามเน จ อาวุโสวาเทเน จ สมฺมาจรนฺติ ฯ [๑] อหํ ภิกฺขเว
ปณฺจวคฺคิเย ภิกฺขุ เอตทโวจํ มา ภิกฺขเว ตถาคตํ นามเน จ
อาวุโสวาเทเน จ สมฺมาจริตฺต ๒ อรหํ ภิกฺขเว ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ
โทยทถ ภิกฺขเว โสตํ อมตฺมรคิตํ อหฺมนุสาสามิ อหํ ฌมมํ เทเสมิ
ยถานุสสิญฺจ ๓ ปฏฺิปชฺชมานา นจิริสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา
สมฺมเทว อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชฺชนฺติ ตทฺนตฺตรํ
พฺรหฺมจิริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา
อุปฺสมปชฺช วิหริสฺสเถว ๑ เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว ปณฺจวคฺคิยา
ภิกฺขุ มํ เอตทโวจํ ตายปี โฆ ตฺวํ อาวุโส โคตม อริยาย
ตาย ปฏฺิปทาย ตาย ทฺกกรการิกาย นาชฺฉคฺมา อุตฺตริ มฺนุสฺสชฺชมา
อลมฺริยถาณทฺสฺสนวิเสสํ กิ ปน ตฺวํ เอตฺรหิ พาทฺลลิกิ ปชานวิพฺภนฺโต
อวตฺโต พาทฺลลย อธิคฺมิสฺสสิ อุตฺตริ มฺนุสฺสชฺชมา
อลมฺริยถาณทฺสฺสนวิเสสนฺติ ๑ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว ปณฺจวคฺคิเย
ภิกฺขุ เอตทโวจํ น ภิกฺขเว ตถาคโต พาทฺลลิกิ น ปชานวิพฺภนฺโต
น อวตฺโต พาทฺลลย อรหํ ภิกฺขเว ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ
โทยทถ ภิกฺขเว โสตํ อมตฺมรคิตํ อหฺมนุสาสามิ อหํ ฌมมํ
เทเสมิ ยถานุสสิญฺจ ปฏฺิปชฺชมานา นจิริสฺเสว ยสฺสตฺถาย
#๑ ม. ย. เอวํ วุตฺเตติ เทว ปาจา ทิสฺสนฺติ ๑ ๒ ม. สมฺมาจรธ ๑
#๓ ม. ย. อิตฺ ปรี ตถาสทฺโท ทิสฺสติ ๑

กุลปุตตา สมมเทว อการสุมา อนคาริยั ปพพชนฺติ ตทนฺตฺตริ
พฺรหฺมจริยปริโยสานันํ ธิญฺเจว ฌมฺเม สยั อภิญญา สจฺจิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสเถตาติ ฯ ทุติยมฺปิ โข ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิยา
ภิกฺขู มํ เอตทวอฺจํ ตายปี โข ตวํ อวฺวโส โคตม อริยาย
ตาย ปฏฺธิปทาย ตาย ทฺวกรกการิกาย นาชฺฌคฺมา อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา
อลมริยฌาณทสฺสนวิเสสํ ธี ปน ตวํ เอตฺรหิ พาทฺลลิกโ
ปฺชานวิพฺภนฺโต อวตฺโต พาทฺลลย อธิคฺมิสฺสสิ อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา
อลมริยฌาณทสฺสนวิเสสนฺติ ฯ ทุติยมฺปิ โข อหํ ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิเย
ภิกฺขู เอตทวอฺจํ น ภิกฺขเว ตถาคโตะ พาทฺลลิกโ ๑เป๑
อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสเถตาติ ฯ ตติยมฺปิ โข ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู
มํ เอตทวอฺจํ ตายปี โข ตวํ อวฺวโส โคตม อริยาย ตาย
ปฏฺธิปทาย ตาย ทฺวกรกการิกาย นาชฺฌคฺมา อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา
อลมริยฌาณทสฺสนวิเสสํ ธี ปน ตวํ เอตฺรหิ พาทฺลลิกโ
ปฺชานวิพฺภนฺโต อวตฺโต พาทฺลลย อธิคฺมิสฺสสิ อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา
อลมริยฌาณทสฺสนวิเสสนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว ปญฺจวคฺคิเย
ภิกฺขู เอตทวอฺจํ อภิชานาถ เม โน ตฺวเมห ภิกฺขเว อโตะ ปุพฺเพ
เอวรูปํ ภาสิตเมตฺนฺติ ฯ โน เหน้ ภาเนตฺ ๑ น ภิกฺขเว ตถาคโตะ
พาทฺลลิกโ น ปฺชานวิพฺภนฺโต น อวตฺโต พาทฺลลย อรหํ
ภิกฺขเว ตถาคโตะ สฺมมาสมฺพุทฺโธ โอทลล ภิกฺขเว โสตํ อมตฺมริคฺคํ
อหฺมฺนุสาสามิ อหํ ฌมฺมํ เทเสมิ ยถานุสฺสิญฺจํ ปฏฺธิปชฺชมานา

นจิสเสว ยสตุตถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยั
ปพฺพชนฺติ ตทฺนตฺตรั พุรหฺมจริยปริโยสานั ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยั
อภิณฺญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสเถว ๑ อสฺกขี โข อหั
ภิกฺขเว ปณฺจวคฺคิเย ภิกฺขู สลฺยาเปตฺติ ๑ เทวปี สฺสุทฺถิ ภิกฺขเว
ภิกฺขู โววทามิ ตโย ภิกฺขู ปิณฺฑทฺาย จรฺนฺติ ยั ตโย ภิกฺขู
ปิณฺฑทฺาย จริตฺวา อหฺรณฺติ เตน นพฺพคฺคา ๑ ยาเปม ๑ ตโยปี
สฺสุทฺถิ ภิกฺขเว ภิกฺขู โววทามิ เทวปี ภิกฺขู ปิณฺฑทฺาย จรฺนฺติ ยั
เทวปี ภิกฺขู ปิณฺฑทฺาย จริตฺวา อหฺรณฺติ เตน นพฺพคฺคา ยาเปม ๑
อถ โข ภิกฺขเว ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขู มยา เอว โววทียมานา เอว
อนุสาสียมานา อตฺตนา ชาตฺธิมฺมา สฺมานา ชาตฺธิมฺเม อาทิณฺว
วิทฺตฺวา อชาตฺติ อนฺตฺตรั โยคฺกเขมฺมึ นิพฺพานั ปฺริเยสฺมานา อชาตฺติ
อนฺตฺตรั โยคฺกเขมฺมึ นิพฺพานั อชฺฌคฺมํสฺสุ อตฺตนา ชฺราตฺธิมฺมา
สฺมานา ชฺราตฺธิมฺเม อาทิณฺว วิทฺตฺวา อชฺรึ อนฺตฺตรั โยคฺกเขมฺมึ
นิพฺพานั ปฺริเยสฺมานา อชฺรึ อนฺตฺตรั โยคฺกเขมฺมึ นิพฺพานั อชฺฌคฺมํสฺสุ
อตฺตนา พฺยาธิมฺมา สฺมานา ๑เป๑ อตฺตนา มรณฺตฺตมฺมา สฺมานา ...
อตฺตนา โสกฺตฺตมฺมา สฺมานา ... อตฺตนา สฺงฺกิลฺลตฺตมฺมา สฺมานา
สฺงฺกิลฺลตฺตมฺเม อาทิณฺว วิทฺตฺวา อสฺงฺกิลฺลจฺจึ อนฺตฺตรั โยคฺกเขมฺมึ
นิพฺพานั ปฺริเยสฺมานา อสฺงฺกิลฺลจฺจึ อนฺตฺตรั โยคฺกเขมฺมึ นิพฺพานั
อชฺฌคฺมํสฺสุ ๑ ฌาณญจ ปน เนสฺสึ ทสฺสนั อุตฺปาติ อกฺุปฺปา
#๑ ม. นพฺพคฺคิยา ๑ ย. นพฺพคฺคิโย ๑

โน วิมุตติ อยมนุตติมาชาติ นตถิทานิ ปุณพุกโวติ ฯ

[๓๒๗] ปณจิเม ภิกขเว กามคฺฉา กตเม ปณจ จกฺขุวิญญฺเยยฺยา
รฺูปา อิกฺขฺจา กนฺตา มนาปา ปิยรฺูปา กามุปสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
โสตฺตวิญญฺเยยฺยา สทฺททา ฯเปฯ ฆานวิญญฺเยยฺยา กนฺธา ...
ชีวหาวิญญฺเยยฺยา รสา ... กายวิญญฺเยยฺยา โฝฏฺฐพฺพา อิกฺขฺจา กนฺตา
มนาปา ปิยรฺูปา กามุปสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
กามคฺฉา ฯ เยเกจิ ภิกขเว สมณฺา วา พฺุราหฺมณฺา วา อิเม
ปณจ กามคฺฉเ อคฺชิตา มุจฺฉิตา อชฺฉมาปฺนฺนา อนาทีนวทสฺสฺสฺสฺส
อนิสฺสรณปณฺา ปรีกฺขณฺติ เต เอวมสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อนยมาปฺนฺนา พฺุยสนมาปฺนฺนา ยถากามกฺรณฺียา ปาปิมโต ฯ

[๓๒๘] เสยฺยถาปี ภิกขเว อารญฺลโก มิโค ๒ พนฺุโร ปาสฺราสี
อฺธิสเยยฺย โส เอวมสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ยถากามกฺรณฺียโย ลฺุทฺทสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อากจฺฉนฺเต จ ลฺุทฺเท น เยนกามํ
ปฺกุกมิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส เอวมเว โข ภิกขเว เยเกจิ สมณฺา วา พฺุราหฺมณฺา
วา อิเม ปณจ กามคฺฉเ อคฺชิตา มุจฺฉิตา อชฺฉมาปฺนฺนา อนาทีนวทสฺสฺส
อนิสฺสรณปณฺา ปรีกฺขณฺติ เต เอวมสฺสฺสฺสฺสฺส
อนยมาปฺนฺนา พฺุยสนมาปฺนฺนา ยถากามกฺรณฺียา ปาปิมโต ฯ เยเกจิ
ภิกขเว สมณฺา วา พฺุราหฺมณฺา วา อิเม ปณจ กามคฺฉเ อคฺชิตา
อมุจฺฉิตา อนชฺฉมาปฺนฺนา อาทีนวทสฺสฺสฺสฺส นิสฺสรณปณฺา ปรีกฺขณฺติ
เต เอวมสฺสฺสฺสฺสฺส น อนยมาปฺนฺนา น พฺุยสนมาปฺนฺนา
#๑ ม. ย. มโค ฯ

น ยถากามกรณียา ปาปิมโต ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อารญฺญโก
มิโค อพฺนุโ ๑ ปาสราสี อธิสเยยฺย โส เอวมสฺส เวทิตพฺโพ
น อนยมาปฺนฺโน น พุยสนมาปฺนฺโน น ยถากามกรณีโย ลุฑฺฑสฺส
อากจฺจนฺเต จ ปนฺ ลุฑฺฑเท เยนกามํ ปกฺกมิตฺตํ เอวเมว
โ ฆ ภิกฺขเว เยเกจิ สมณฺา วา พุราหุมนฺา วา อิมํ ปญฺจ
กามคฺเณ อคฺริตา อมฺุจฺฉิตา อนชฺฌาปฺนฺนา อาทิณฑสฺสาวิโน
นิตฺตฺรณฺปญฺญา ปริภุญฺชนฺติ เต เอวมสฺส เวทิตพฺพา น อนยมาปฺนฺนา
น พุยสนมาปฺนฺนา น ยถากามกรณียา ปาปิมโต ฯ
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อารญฺญโก มิโค อรญฺเณ ปวเน จรมาโน
วิสฺสุโ จ จจฺจติ วิสฺสุโ จ ติฏฺฐติ วิสฺสุโ จ นิสิตฺติ วิสฺสุโ จ เสยฺย
กปฺเปติ ตํ กิตฺตํ เหตุ อนาปาถคโต ภิกฺขเว ลุฑฺฑสฺส เอวเมว
โ ฆ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ
สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกฺขํ ปิตฺตํ ปจฺมํ ฌานํ อฺุปสมฺปชฺช วิหฺรติ
อຍ် วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺุชฺฌกาสิ มาริ อปฺทํ วธิควา มารจกฺุ
อทสฺสนํ คโต ปาปิมโต ฯ ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตกฺกวิจாரานํ
วฺุปสฺมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสฺทานํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์
สมาริขํ ปิตฺตํ ทฺุคฺคิยํ ฌานํ ... ตคฺคิยํ ฌานํ ... จตฺตํ ฌานํ
อฺุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อຍ် วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺุชฺฌกาสิ มาริ
อปฺทํ วธิควา มารจกฺุ อทสฺสนํ คโต ปาปิมโต ฯ ปฺน จปฺริ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส รฺุปสฺถณานํ สมตฺกฺกมา ปฏฺิฆสฺถณานํ
#๑ ม. ย. อพฺนุโ ๑

อัญจนมา นานตตสณยานัน อมนสิการา อนนุโต อากาโสติ
อากาसानนุจายตนิ อุปสมปชช วิหริติ อัย วุจจติ ภิกขเว ภิกขุ
อนุชฌมาสิ มาริ อปทัง วริตฺวา มารจกฺขุ อทสฺสนัน กโต ปาปิมีโต ฯ
ปุณ จปรี ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส อากาसानนุจายตนิ สมตฺติกมฺม
อนนุตฺติ วิญญาณนฺติ วิญญาณนุจายตนิ อุปสมปชช วิหริติ ฯเปฯ
ปุณ จปรี ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส วิญญาณนุจายตนิ สมตฺติกมฺม
นตฺติ กิณฺจิติ อากิณฺจณนุจายตนิ อุปสมปชช วิหริติ ฯเปฯ ปุณ
จปรี ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส อากิณฺจณนุจายตนิ สมตฺติกมฺม
เนวสณฺณานาสณฺณายตนิ อุปสมปชช วิหริติ ฯเปฯ ปุณ จปรี
ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส เนวสณฺณานาสณฺณายตนิ สมตฺติกมฺม
สณฺณาวะทยิตนิโรธิ อุปสมปชช วิหริติ ฯ ปณฺณายปสฺส ทิสฺวา
อาสวา ปริกฺชีณา โหนฺติ อัย วุจจติ ภิกขเว ภิกขุ อนุชฌมาสิ
มาริ อปทัง วริตฺวา มารจกฺขุ อทสฺสนัน กโต ปาปิมีโต ฯ ตินฺนุโล
โลเก วิสตฺติกัง โส วิสณฺุโจ กจฺจติ วิสณฺุโจ ตินฺนุจติ วิสณฺุโจ
นินฺสิทติ วิสณฺุโจ เสยฺยํ กปฺเปติ ตํ กิสฺส เหตุ อนาปาถกโต
ภิกขเว ปาปิมีโตติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

ปาสราสิสฺสุตฺตํ นินฺนุจติ นินฺนุจํ ฯ

จพหตุถิปโทปมสุตต์

[๓๒๕] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา สาวตฺถิยั วิหริตี
 เขตวเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ๑ เตเน โข ปน สมเยน
 ชาณฺสุโสณิ พุราหุมนิ สพฺพเสเตเน วพวภิรเถเน ๑ สาวตฺถิยา
 นิยุยตี ทิวาทิวสุส ๑ อทฺทสา โข ชาณฺสุโสณิ พุราหุมนิ ปีโลตักกั
 ปริพฺพาซกั ทูโรโตว อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาน ปีโลตักกั ปริพฺพาซกั
 เอตทโวจ หนนฺท กุโธ นุ ภาวึ วจฺฉายโน อากจฺจตี ทิวาทิวสุสชาติ ๑
 อิตฺโต หิ โข อหึ โภ อากจฺจามิ สมณฺสุส โคตมฺสุส สนนฺติกาตี ๑
 กิ ๒ ภาวึ โคตมฺสุส ปญฺญาเวยฺยตฺตึยฺย ปณฺฑิโต มณฺณตีตี ๑ โภ จาหึ
 โภ ๑ สมณฺสุส โคตมฺสุส ปญฺญาเวยฺยตฺตึยฺย ชานิสฺสามิ โสปี นฺนุสฺส
 ตาทิโสว โข สมณฺสุส โคตมฺสุส ปญฺญาเวยฺยตฺตึยฺย ชานเยยฺยตี ๑
 อูพาราย ขลฺล ภาวึ วจฺฉายโน สมณฺณ โคตมึ ปัสสาย ปัสสตีตี ๑
 โภ จาหึ โภ สมณฺณ โคตมึ ปัสสิสฺสามิ ปสฺสจฺจปฺสจฺจโจว โส
 ภาวึ โคตโม เสฏฺโฐ เทวมนุสฺसानนฺติ ๑ ตํ ปน ภาวึ วจฺฉายโน
 อตฺถวสํ ปสฺสสมาโน สมณเ โคตเม เอวํ อภิปฺปสนฺโน โหตีตี ๑๖

[๓๓๐] โภ จาหึ โภ สมณเ โคตเม เอวํ อภิปฺปสนฺโนมฺหิ
 เสยฺยถาปี โภ กุสโล นาควนิโก นาควนึ ปวิเสยฺย โส ปสฺเสยฺย
 #๑ สี. ย. วพภิรเถเน ๑ ๒ สี. ย. ตํ กิ มณฺณตี ภาวึ วจฺฉายโนตี อิเม ปาจา
 #ทิสฺสนฺติ ๑ ๓ สี. ย. โภ จาหึ โภ โภ จาตี อิเม ปาจา ทิสฺสนฺติ ๑

นาคเวน มหนต์ หตุธิปทำ ทิมโต จ อายต์ ติริยญจ วิตุถต์ ฯ
โส นิฏฐั คจฺเจยฺย มหา วต โภ นาโคติ เอวเมว โข อหิ
ยโต อทุทสั สมณเ โคตเม จตุตาริ ปทานิ อถาหิ นิฏฐมคมั
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากุขาโต ภควตา ฐมโม สุปฏิปนฺโน
ภควโต สาวกสงฺโฆติ ๑ ฯ กตมานิ จตุตาริ ฯ อิทาหิ โภ ปสฺสามิ
เอกจฺเจ ขตุติยปณฺฑิตเ นิปุณเ กตปรปฺปวาเท วาลเวธิรูปเ เต
ภินฺทนฺตา มลฺลเ จรณฺติ ปญฺจาคเตน ทิฏฺฐิกตานิ เต สฺขณฺติ
สมโณ ขลฺุ โภ โคตโม อมุกั นาม คามั วา นิคมั วา
โอสริสฺสตีติ ฯ เต ปญฺหิ อภิสงฺขโรนฺติ อิมั มยฺ ปญฺหิ สมณั
โคตมึ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺสาม เอวญฺเจ โน ปุณฺโณ เอว
พฺยากริสฺสตี เอวมสฺส มยฺ วาทำ อาริเปสฺสาม เอวญฺเจปิ โน ปุณฺโณ
เอว พฺยากริสฺสตี เอวมปิสฺส มยฺ วาทำ อาริเปสฺสามาติ ฯ เต
สฺขณฺติ สมโณ ขลฺุ โภ โคตโม อมุกั นาม คามั วา นิคมั
วา โอสโฏติ เต เยน สมโณ โคตโม เตนฺอุปสงฺกมณฺติ ฯ เต
สมโณ โคตโม ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตี สมาทเปตี สมฺตเตเชตี
สมฺปหิเสตี เต สมณเณ โคตเมณ ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสิตา
สมาทปีตา สมฺตเตชิตา สมฺปหิสิตา น เจว สมณั โคตมึ ปญฺหิ
ปุจฺฉณฺติ กุตสฺส วาทำ อาริเปสฺสนฺติ อญฺญทคฺคฺสุ สมณฺสเสว
โคตมสฺส สาวกา สมฺปชฺชนฺติ ฯ ยทาหิ โภ สมณเ โคตเม อิมั
#๑ กตถจิ ปโตถเก สุปฏิปนฺโน สงฺโฆติปิ ปาโห ฯ

ปจัม ปทัง อททสั อถาหัง นิฏฺฐมคัม สมนฺมาสมพุทฺโธ ภควา
สุวากุขาโต ภควตา ชมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ
ปฺน จปฺราหัง โภ ปสฺสามิ อิเชกจฺเจ พุราหุมนฺปณฺฑิตฺเต ฯเปฯ
คหปติปณฺฑิตฺเต ฯเปฯ สมนฺปณฺฑิตฺเต นิปฺเณ กตปฺรปฺวาเท
วาลเวธิรฺูเป เต ภินฺทนฺตา มณฺเณ จรฺนฺติ ปฺลยฺวาคเตน
ทิฏฺฐิจิตฺตานิ เต สฺถนฺนฺติ สมนฺเณ ขลฺุ โภ โคตฺโม อมฺกั นาม
คามั วา นิคมั วา โอสฺริสฺสตีติ ฯ เต ปฺลยฺหัง อภิสงฺขโรนฺติ
อิมั มยั ปฺลยฺหัง สมนฺณํ โคตมํ อฺุปฺสงฺกมิตฺวา ปฺจุณฺิสฺสาม เหวณฺเจ
โน ปฺจุณฺโ จ เหวํ พุยากริสฺสตี เหวมฺสฺส มยั วาทัง อาริเปสฺสาม
เหวณฺเจปิ โน ปฺจุณฺโ จ เหวํ พุยากริสฺสตี เหวมฺปิสฺส มยั วาทัง
อาริเปสฺสามาติ ฯ เต สฺถนฺนฺติ สมนฺเณ ขลฺุ โภ โคตฺโม อมฺกั
นาม คามั วา นิคมั วา โอสฺโฏติ เต เยน สมนฺเณ โคตฺโม
เตนฺุปฺสงฺกมฺนฺติ ฯ เต สมนฺเณ โคตฺโม ชมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสติ
สมาทเปติ สมนฺุเตเชติ สมนฺุหังเสติ เต สมนฺเณ โคตฺเมน ชมฺมียา
กถาย สนฺทสฺสีตา สมาทปีตา สมนฺุเตชิตา สมนฺุหังสีตา น เจว
สมนฺณํ โคตมํ ปฺลยฺหัง ปฺจุณฺนฺติ กุตฺสฺส วาทัง อาริเปสฺสนฺติ
อณฺุทตฺถุ สมนฺณเวย โคตมํ โอกาสั ยาจฺนฺติ อคารฺสฺมา อนคาริยั
ปฺพุพฺพชฺชาย ฯ เต สมนฺเณ โคตฺโม ปฺพุพฺพาเชติ เต ตตฺถ
ปฺพุพฺพชิตา ๑ สมนานา ๒ วุปฺกฏฺจา อปฺปมฺตฺตา อาตาปีโน ปฺหิตฺตฺตา
#๑ สั. ยฺ. ปฺพุพฺพชิตา ฯ ๒ สั. ยฺ. เอเกติ ปาโ จ อตฺถิ ฯ

วิหรนุตตา นจิสเสว ยสสุตถาย กุลปุตตะตา สมมเทว อการสุมา
อนคาริยั ปพพชนุตติ ตทนุตตริ พุรหุมจริยปริโยสานัน ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม
สยั อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมปชฺช วิหรนุตติ ฯ เต เอวมาหังสุ
มนั วต โภ อนสุสาม มนั วต โภ อนสุสาม มยญฺหิ ปุพฺเพ
อสุสมณาว สมานา สมณฺมหาติ ปฏฺฐิขานิมฺห อปุราหุมณาว สมานา
ปุราหุมณฺมหาติ ปฏฺฐิขานิมฺห อนรหนุตาว สมานา อรหนุตฺมหาติ
ปฏฺฐิขานิมฺห อิทานิ โขมฺหา สมณา อิทานิ โขมฺหา ปุราหุมณา
อิทานิ โขมฺหา อรหนุตฺโตติ ฯ ยทาหัง โภ สมณฺเน โคตเม อิมิ
จตุตฺถัง ปทัง อทฺทลั อถาหัง นิฏฺฐมคมฺมิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา
สุวากฺขาโต ภควตา ฐมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ
ยโต โข อหัง โภ สมณฺเน โคตเม อิมานิ จตุตฺตาริ ปทานิ อทฺทลั
อถาหัง นิฏฺฐมคมฺมิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา
ฐมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ

[๓๓๑] เอวํ วุตฺเต ชาณฺสุโสณิ พุราหุมโณ สพุพเสตา
วพวาภิรธา โอโรหิตฺวา เอกังสั อุตฺตตราสงฺกั กริตฺวา เยน ภควา
เดณฺยชลิมฺปณามตฺวา ติกฺขตฺตุ อุตานัน อุตานนฺสิ นโม ตสฺส
ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส นโม ตสฺส ภควโต อรหโต
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อปฺเปวนาม กทาจิ กรหจิ เตน สมณฺเน
โคตเมน สทฺธิ สมากจฺเจยฺยาม อปฺเปวนาม ลียา โภจิเทว
กถาสลฺลาไปติ ฯ อถ โข ชาณฺสุโสณิ พุราหุมโณ เยน ภควา

เตนุปลงกมิ อุปลงกมิตวา ภควตา สทฐี สมุโมทิ สมุโมทณีย
กถั สาราณีย วิตัสเรตฺวา เอกมนุตฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนุตฺตํ นิสินฺโน โข
ชาณฺสุโสณิ พฺราหฺมโณ ยวตโก อโหสิ ปีโลติกาย ปริพฺพาชเคน
สทฐี กถาสลฺลาโป ตํ สพุพฺ ภาควโต อโรเจสิ ฯ เอวํ วุตฺเต
ภควา ชาณฺสุโสณิ พฺราหฺมณฺ อेतทวโจ น โข พฺราหฺมณ
เอตฺตาวตา หตฺถิปโทปโม วิตุถาเรน ปริปุโร โหติ อปิจ
พฺราหฺมณฺ ยถา หตฺถิปโทปโม วิตุถาเรน ปริปุโร โหติ ตํ
สุณฺหาสิ สาธุกั มนสิกโรหิ ภาสิสุสามิติ ฯ เอวํ โภติ โข
ชาณฺสุโสณิ พฺราหฺมโณ ภควโต ปจฺจสุโสสิ ฯ

[๓๑๒] ภควา อेतทวโจ เสยฺยถาปี พฺราหฺมณฺ นาควนิโก
นาควนํ ปวิเสยฺย โส ปสฺเสยฺย นาคเวน มหนตฺตํ หตฺถิปทํ ทิมโต
จ อายตฺตํ ติริยญฺจ วิตุถตฺตํ โย โหติ กุสโล นาควนิโก เนว
ตาว นิฏฺฐจํ กจฺจติ มหา วต โภ นาโคติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ
สนฺติ หิ พฺราหฺมณฺ นาคเวน วามนิกา นาม หตฺถินิโย มหาปทา
ตาสมฺเปตฺตํ ปทํ อสุสฺสตี ฯ โส ตมนฺนุคจฺจติ ตมนฺนุคจฺจนฺโต ปสฺสตี
นาคเวน มหนตฺตํ หตฺถิปทํ ทิมโต จ อายตฺตํ ติริยญฺจ วิตุถตฺตํ
อุจฺจา จ นิสฺเววิตฺตํ โย โหติ กุสโล นาควนิโก เนว ตาว นิฏฺฐจํ
กจฺจติ มหา วต โภ นาโคติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ สนฺติ หิ
พฺราหฺมณฺ นาคเวน อุจฺจากพาริกา นาม หตฺถินิโย มหาปทา
ตาสมฺเปตฺตํ ปทํ อสุสฺสตี ฯ โส ตมนฺนุคจฺจติ ตมนฺนุคจฺจนฺโต ปสฺสตี

นาควเน มหนต์ หตฺถิปทํ ทิมโต จ อายตํ ติริยญจ วิตุถตํ
อุจฺจา จ นิเสวิตํ อุจฺจา จ ทนฺเตหิ อารญชิตานิ โย โหติ กุสโล
นาควนิโก เนว ตาว นิฏฺฐํ กจฺจติ มหา วต โภ นาโคติ ฯ
ตํ กิสุสฺส เหตุ ฯ สนฺติ หิ พุราหฺมณ นาควเน อุจฺจากณฺรูกา
นาม หตฺถินิโย มหาปทา ตาสฺมเปตํ ปทํ อสุสฺสตี ฯ โส
ตมฺนุจฺจติ ตมฺนุจฺจนฺโต ปสฺสตี นาควเน มหนต์ หตฺถิปทํ ทิมโต
จ อายตํ ติริยญจ วิตุถตํ อุจฺจา จ นิเสวิตํ อุจฺจา จ ทนฺเตหิ
อารญชิตานิ อุจฺจา จ สาขาภงฺกํ ตลฺลจ นาคํ ปสฺเสตี
รูกฺขมฺมุลลคํ วา อพฺโปกาสคคํ วา กจฺจนฺตํ วา จิตํ วา นิสินฺนํ วา
นิปนฺนํ วา ฯ โส นิฏฺฐํ กจฺจติ อยเมว โส มหานาโคติ ฯ
เอวเมว โข พุราหฺมณ อิชฺ ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหํ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวินฺุ อณุตฺตโร
ปฺริสทมฺมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา โส อิมํ
โลกํ สเทวํ สมารกํ สพุรหฺมกํ สสฺสมณพุราหฺมณิ ปชํ
สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ฌมฺมํ เทเสตี
อาทิกฺลฺยาณํ มชฺเชกฺลฺยาณํ ปฺริโยसानกฺลฺยาณํ สาคถํ สพฺยญฺชนํ
เกวลปฺริปฺญฺณํ ปฺริสุทฺธํ พุรหฺมจฺริยํ ปกาเสตี ตํ ฌมฺมํ สุณฺนาติ
คหปติ วา คหปติปฺตุโต วา อลฺยตฺรสมิ วา กุเล ปจฺจมา ชาโต
โส ตํ ฌมฺมํ สุตฺวา ตถาคเต สทฺธํ ปฏฺฐิลภติ โส เตน
สทฺธาปฏฺฐิลาเภน สมฺนุนาคโต อิติ ปฏฺฐิสญฺจิกฺขติ สมฺพาโธ ฌราราโธ

รชาปโธ อพุโสภาโส ปพพชชา นยิทั สุกัริ อการั อชฌาวสตา
เอกนตปริปฺณณั เอกนตปริสฺสุทฺธั สงฺขลิจิต्तั พุรหุมาจริยั จริตฺตึ
ยนฺนุนาหิ เกสมสฺสุสิ โธหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
อการสฺมา อนการิยั ปพพชชยฺยนฺติ ฯ โส อปเรน สมเยน อปปี
วา โภคกฺขนฺธึ ปหาย มหนฺตึ วา โภคกฺขนฺธึ ปหาย อปปี วา
ฉาติปริวภูฏั ปหาย มหนฺตึ วา ฉาติปริวภูฏั ปหาย เกสมสฺสุสิ
โธหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนการิยั
ปพพชติ ฯ

[๓๓๓] โส เอว ปพพชิตฺโต สมานิ ภิกฺขุณฺณิ สิกฺขาสาชีวสมาปนโน
ปาณาติปาตึ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิริโต โหติ
นิหิตทณฺโท นิหิตสตุโธ ลชฺชึ ทยาปนโน สพฺพปาณภูตฺทิตานุกมปี
วิหริติ ฯ อทินฺนาทานึ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิริโต โหติ
ทินฺนาทายิ ทินฺนปาฏิกงฺขิ อเถเนน สฺวจิภูเตน อตฺตนา วิหริติ ฯ
อพุรหุมาจริยั ปหาย พุรหุมาจาริ โหติ อาราจาริ วิริโต เมถุนา
คามชฺชมา ฯ มุสาวาทึ ปหาย มุสาวาทา ปฏิวิริโต โหติ สจฺจวาที
สจฺจสนฺโธ เจโต ๑ ปจฺจยิโก อวิสฺวาทโก โลกสฺส ฯ ปิสฺสุณั วาจึ
ปหาย ปิสฺสุณาย วาจาญ ปฏิวิริโต โหติ อิตฺโต สุตฺวา น อมฺตฺร
อกฺขาตา อิมสฺสิ เกทาย อมฺตฺร วา สุตฺวา น อิมสฺสิ อกฺขาตา
อมฺสึ เกทาย อิติ ภินฺนानึ วา สนฺธาตา สหิตานึ วา อานุปฺปาทา
สมคฺคคาราโม สมคฺคครโต สมคฺคคณฺนที สมคฺคครณิ วาจึ ภาสิตา
#๑ ม. เถโต ฯ

โหติ ฯ ฝรุสั วาจึ ปหาย ฝรุสาย วาจาญ ปฏิวิโรโต โหติ ยา
สา วาจา เนลา กณฺณสุขา เปมณียา หทยงฺคมา โปริ พหุชนกนฺตา
พหุชนมฺนาปา ตถารูปี วาจึ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺมุปลลาปี
ปหาย สมฺมุปลลาปา ปฏิวิโรโต โหติ กาลวาที ภูตวาที อุตฺตวาที
ธมฺมวาที วินยวาที นิธานวดี วาจึ ภาสิตา กาเลน สาปเทสั
ปริยฺนตฺวดี ฯ โส วิชคามภูตคามสมารมฺภา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ
เอกกตฺตโก โหติ รตฺตฺปรโต วิโรโต วิกาลโกชฺนา ฯ นจฺจคีตฺวาทีตฺวิสุกทสฺสนา
ปฏิวิโรโต โหติ ฯ มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภูสนญฺจานา
ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อุจฺจาสยฺนมหาสยฺนา
ปฏิวิโรโต โหติ ฯ ชาตฺรฺพรชตฺตฺตฺกฺคหฺณา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ
อามกธลฺลปฺตฺกฺคหฺณา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อามกมฺสปฺตฺกฺคหฺณา
ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อิตฺถิกุมาริกปฺตฺกฺคหฺณา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ
ทาสีทาสปฺตฺกฺคหฺณา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ อเชพกปฺตฺกฺคหฺณา ปฏิวิโรโต
โหติ ฯ กุกฺกุฏฺสูกรปฺตฺกฺคหฺณา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ หตฺถิกฺวาสุสวพวปฺตฺกฺคหฺณา
ปฏิวิโรโต โหติ ฯ เขตฺต วตฺตฺตฺกฺคหฺณา ปฏิวิโรโต
โหติ ฯ พุเตยฺยปฺหิณคมนานุโยคา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ กยวิกุกฺยา
ปฏิวิโรโต โหติ ฯ ตฺลาคฺคกฺกํสฺกฺกฺกฺมานกฺกฺกา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ
อุกฺโกฏฺนวณฺจนนิกิตฺสาวโยคา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ เจทฺนวธพฺนฺธน-
วิปราโมสอาโลปสหาการา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ โส สนฺตฺตฺตฺจ
โหติ กายปฺริหาริเกน จีวเรณ กุจฺฉิปฺริหาริเกน ปิณฺฑปาเตน เยน

เขเนว ปกุกมติ สมหาเขาเว ปกุกมติ ๑ เสยยาปี นาม ปกุกี
สกุโณ เชน เขเนว เทติ สปัตตภาโว เทติ เอเวเมว กิกุกุ
สนตุญโจ โหติ กายปริหาริเกน จีวเรณ กุกุฉิปริหาริเกน ปินุทปาเตน
เขเนว เขเนว ปกุกมติ สมหาเขาเว ปกุกมติ ๑ โส อิมินา อริเณ
สีลกุกนุเชน สมนุนาคโต อหฺมตฺตํ อนวชฺชสุขํ ปฏิสฺเวเทติ ๑ โส
จกุกุณา รูปี ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหิ โหติ นานุกุพฺพชฺชนคฺคาหิ
ยตฺวาธิกรณเมนํ จกุกุณฺทริยํ อสฺสูตํ วิหรนฺตํ อภิขฺมาโทมนสฺสา
ปาปกกา อกฺุสลา ฆมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยุํ ตสฺส สฺวาราย ปฏิปชฺชติ
รกฺุชติ จกุกุณฺทริยํ จกุกุณฺทริเย สฺวาริ อापชฺชติ ๑ โสเตน สทฺทํ
สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธี ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสฺ สายิตฺวา ...
กาเยน โฝฏฺจพฺพํ สฺสูตฺวา ... มนฺสา ฆมฺมํ วิญฺญาเยน น นิมิตฺตคฺคาหิ
โหติ นานุกุพฺพชฺชนคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทริยํ อสฺสูตํ วิหรนฺตํ
อภิขฺมาโทมนสฺสา ปาปกกา อกฺุสลา ฆมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยุํ ตสฺส
สฺวาราย ปฏิปชฺชติ รกฺุชติ มนินฺทริยํ มนินฺทริเย สฺวาริ อापชฺชติ ๑
โส อิมินา อริเณ อินฺทริยสฺวารेณ สมนุนาคโต อหฺมตฺตํ อพฺยาเสกฺสุขํ
ปฏิสฺเวเทติ ๑ โส อภิกุกนุเต ปฏิกุกนุเต สมฺปชานการิ โหติ
อาโลกิเต วิลอกิเต สมฺปชานการิ โหติ สมฺมิณฺชิตे ปสาริเต
สมฺปชานการิ โหติ สงฺฆาฏิปฺตตจิวฺรธารเณ สมฺปชานการิ โหติ
อสิเต ปิเต ฆายิตे สยิตे สมฺปชานการิ โหติ อุจฺจารปฺสฺสาวกมฺเม
สมฺปชานการิ โหติ คเต จิตे นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต ภาสิเต

ตฺถหิภาเว สมฺปชานการี โหติ ฯ

[๓๓๔] โส อิมินา จ อริเยน สีสกฺขนฺนุเชน สมฺนฺนาคโต อิมินา
 จ อริเยน อินฺทฺริยสํวเรณ สมฺนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน สติสมฺปชณฺเณน
 สมฺนฺนาคโต วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภขติ อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ
 ปพฺพตฺตํ กนฺทฺรํ คิริคฺคูหํ สฺตฺตานํ วนปตฺตํ อพฺโปกาสํ ปลาลปฺลฺลขํ ฯ
 โส ปจฺจณาทตฺตํ ปิณฺฑปาทปฏฺิกกนฺโต นิสิตฺติ ปลลฺลงกํ อากฺขชิตฺวา
 อํขํ กายํ ปณฺิชาย ปริมฺขํ สตี อฺปฺภฺจฺเจตฺวา ฯ โส อภิขณฺ्हํ
 โลเก ปหาย วิคตฺตฺตฺตํ วิคตฺตฺตํ เจตฺตฺตํ วิหฺรติ อภิขณฺ्हาย จิตฺตํ
 ปริโสเชติ ฯ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหฺรติ
 สพฺพปณฺณกฺคฺคิตานุกมฺปิ พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ
 ถินมิทฺธํ ปหาย วิคตฺถินมิทฺธํ วิหฺรติ อาโลกสณฺ्हํ สโต สมฺปชานโน
 ถินมิทฺธา จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ อฺทฺทฺจจกฺกจฺจํ ปหาย อนฺุทฺทโต
 วิหฺรติ อชฺณตฺตํ วุปฺสนฺตจิตฺโต อฺทฺทฺจจกฺกจฺจา จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ
 วิจิกิจฺจํ ปหาย ติณฺณวิจิกิจฺจโน วิหฺรติ อกถกฺถิ กุสเลสุ ชมฺเมสุ
 วิจิกิจฺจาย จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ

[๓๓๕] โส อิเม ปญฺจ นีวรณฺเณ ปหาย เจตโส อฺปฺกฺกิลเส
 ปญฺญาช พฺพพฺลิกฺกรณฺเณ วิวิจฺเจว กามเหติ วิวิจฺจ อฺกฺสเลหิ ชมฺเมหิ
 สวิตกฺกํ สฺวิจาร์ วิเวกฺขํ ปิตฺตํ ปจฺมํ ฆานํ อฺปฺสมฺปชช วิหฺรติ ฯ
 อิทํ วุจฺจติ พฺราหฺมณฺน ตถาคตปทํ อิตฺปิ ตถาคตนิเสวิตํ อิตฺปิ
 ตถาคตารณฺชิตํ อิตฺปิ ฯ น เตวฺว ตาว อริยสาวโก นิฏฺฐํ คจฺจติ

สมมาสมพุทฺโธ ภควา สุวากุขาโต ภควตา ฌมโม สุปฏิปนฺโน
ภควโต สวากสงฺโฆติ ฯ ปุณฺ จปริ พุราหุณณ ภิกฺขุ วิตฺถกฺวิจารานํ
วูปสฺมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตฺถกํ อวิจาร์
สมาธิชฺ ปริตฺตํ ทฺติย ฌานํ ฯเปฯ ตติย ฌานํ ... จตฺตํ
ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ อิทํ วุจฺจติ พุราหุณณ ตถาคตฺปทํ
อิตฺปิ ตถาคตนิเสวิตํ อิตฺปิ ตถาคตารญฺชิตํ อิตฺปิ ฯ น เตว
ตาว อริยสวโก นิฏฺฐิํ คจฺจติ สมมาสมพุทฺโธ ภควา สุวากุขาโต
ภควตา ฌมโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆติ ฯ

[๓๑๖] โส เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ปฺริสฺสุทฺเต ปฺริโยทาเต
อนนฺจณฺเณ วิคฺคฺอุปฺกฺกิลฺลเส มฺหุทฺฐเต กมฺมฺนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต
ปฺพุเพนิวาสานุสฺสตีถาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อนนฺกวิหิตํ
ปฺพุเพนิวาสํ อนุสฺสรติ เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี
ชาติโย ฯเปฯ อิติ สาการิ สอฺทฺเทถํ อนนฺกวิหิตํ ปฺพุเพนิวาสํ
อนุสฺสรติ ฯ อิทมฺปิ วุจฺจติ พุราหุณณ ตถาคตฺปทํ อิตฺปิ ตถาคตนิเสวิตํ
อิตฺปิ ตถาคตารญฺชิตํ อิตฺปิ ฯ น เตว ตาว อริยสวโก
นิฏฺฐิํ คจฺจติ สมมาสมพุทฺโธ ภควา สุวากุขาโต ภควตา
ฌมโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆติ ฯ

[๓๑๗] โส เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ปฺริสฺสุทฺเต ปฺริโยทาเต
อนนฺจณฺเณ วิคฺคฺอุปฺกฺกิลฺลเส มฺหุทฺฐเต กมฺมฺนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต
สฺตฺตฺตานํ จุตฺตฺปาทถาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพฺเพน

จกขุณา วิสุทฺเธน อติกนฺตมานุสเกน ฯเปฯ ยถากมฺมูปเค สตุเต
ปชานาติ ฯ อิทมฺปิ วุจฺจติ พุราหุมนฺ ตถาคตปทํ อิติปิ ตถาคตนิเสวิตํ
อิติปิ ตถาคตารญฺชิตํ อิติปิ ฯ น เตวฺว ตาว อริยสาวโก
นิฏฺฐัง คจฺจติ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา
ธมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ

[๓๓๘] โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต
อนนฺจณฺเณ วิคฺคฺชูปกฺกิลเสสฺส มุทฺตฺตฺเต กมฺมณฺเย จิตฺเต อานนฺชปฺตฺเต
อาสวานํ ขยณฺณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อิทํ ทฺกขฺนฺติ
ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทฺกขฺสมฺทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ
ทฺกขฺนิโรชฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทฺกขฺนิโรชฺคามินิ ปฺปฏิปทาติ
ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อิมฺเ อาสวาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ อาสวสมฺทโยติ
ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ อาสวนิโรชฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ
อัยํ อาสวนิโรชฺคานินิ ปฺปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อิทมฺปิ วุจฺจติ
พุราหุมนฺ ตถาคตปทํ อิติปิ ตถาคตนิเสวิตํ อิติปิ ตถาคตารญฺชิตํ
อิติปิ ฯ น เตวฺว ตาว อริยสาวโก นิฏฺฐจฺงฺคโต โหติ ฯ
อปฺิจ โข นิฏฺฐัง คจฺจติ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต
ภควตา ธมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆติ ฯ ตสฺส เอวํ
ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสาปิ จิตฺตํ วิมฺจฺจติ ภวาสาปิ
จิตฺตํ วิมฺจฺจติ อวิชฺชาสาปิ จิตฺตํ วิมฺจฺจติ วิมฺตฺตสฺมี วิมฺตฺตมิตฺติ
ณานํ โหติ จีณฺา ชาติ วุสิตํ พุรฺหุมนฺจริยํ กตํ กรณฺียํ นาปริ

อิตฺตตฺตยาตติ ปชานาติ ฯ อิทมปี วุจฺจติ พุราหุณฺณ ตถาคตฺตปทํ
อิตฺตีปี ตถาคตฺตนิเสวิตํ อิตฺตีปี ตถาคตฺตารณฺชิตํ อิตฺตีปี ฯ เอตฺตาวตฺตา
โฆ พุราหุณฺณ อริยสวาทโก นิฏฺฏจฺจคฺโต โหติ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ
ภควา สุวาทฺตาโธ ภควตฺตา ชมฺโม สุปฺปฏิปนฺโน ภควโธ
สวาทฺตสฺสโฆติ ฯ เอตฺตาวตฺตา โฆ พุราหุณฺณ หตฺถิปทฺโตปโม วิตุถาเรน
ปริปฺปโร โหติ ฯ

[๓๓๕] เอวํ วุตฺเต ชาณฺสุโสณิ พุราหุณฺโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี โภ โคตม
นิกฺกชฺชิตํ วา อุกฺกชฺชเยยฺย ปฺปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มฺมุพฺพหฺสฺส วา
มคฺคํ อวาทฺติชฺชเยยฺย อนฺนชฺคาเร วา เตลปชฺชโชติ ชฺชาเรยฺย จกฺกชฺชมนฺนโธ
รูปานิ ทกฺกชฺชนฺตฺติ เอวเมวํ โภตา โคตเมน อนนฺกปริยาเยน ชมฺโม
ปกาสีโธ เอสาหิ ภควนฺตํ โคตมํ สรณฺํ กจฺจณามิ ชมฺมณฺจ
ภิกฺกชฺชสฺสงฺมณฺจ อฺอุปาสกั มํ ภวํ โคตโม ชฺชาเรตุ อชฺชชคฺคเก ปาณฺนเปตฺติ
สรณฺงคฺคนฺตฺติ ฯ

จฺจุพฺพหตฺถิปทฺโตปมฺมสตฺตํ นิฏฺฏจิตํ สตฺตมํ ฯ

มหาหตฺถิปโทปมสุตฺตํ

[๓๔๐] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข อายสฺมา สารีปฺตุโต
ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อาวุโส ภิกฺขุไวติ ฯ อาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ
อายสฺมโต สารีปฺตุตสฺส ปจฺจสฺโสสุํ ฯ อายสฺมา สารีปฺตุโต
เอตทโวจฺ เสยฺยถาปี อาวุโส ยานิกานิจิ ชงฺกลานํ ปาณานํ
ปทชาตานิ สพฺพานิ ตานิ หตฺถิปเท สโมธานํ กจฺจนฺติ หตฺถิปทํ
เตสํ อकुคมกฺขายติ ยทิทํ มหนตฺตเตน เอวเมว โข อาวุโส
เยเกจิ กุสลา ฆมฺมา สพฺเพ เต จตฺตุ อริยสจฺเจสุ สงฺกหํ กจฺจนฺติ
กตเมสุ จตฺตุ ทุกฺเข อริยสจฺเจ ทุกฺขสมฺมทเย อริยสจฺเจ ทุกฺขนิโรเช
อริยสจฺเจ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏฺิปปทาย อริยสจฺเจ ฯ

[๓๔๑] กตมณฺจาวุโส ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ชาตีปี ทุกฺขา ชราปี
ทุกฺขา มรณฺปี ทุกฺขํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาปี ทุกฺขา
ยมฺปิจฺจํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ สงฺจิตเตน ปจฺจุปาทานกฺขนฺธา
ทุกฺขา ฯ กตเม จาวุโส ปณฺจูปาทานกฺขนฺธา เสยฺยถิทํ
รูปฺปาทานกฺขนฺโธ เวทฺฐูปาทานกฺขนฺโธ สลฺยฺยูปาทานกฺขนฺโธ
สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ ฯ กตโม จาวุโส
รูปฺปาทานกฺขนฺโธ จตฺตาริ จ มหาภูตานิ จตฺนุนํ จ มหาภูตานิ
อุปาถารูปํ ฯ กตเม จาวุโส จตฺตาริ มหาภูตา ปจฺวิธาคู

อาโปธาคเตโชธาค วาโยธาค ฯ

[๓๔๒] กตมา จาวุโส ปจวีธาค ฯ ปจวีธาค สียา อชฺฌตฺติกา
สียา พาทิรา ฯ กตมา จาวุโส อชฺฌตฺติกา ปจวีธาค ฯ ยั อชฺฌตฺตํ
ปจฺจตฺตํ กกฺขลํ จริคตํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถิทํ เกสา โลมา นขา
ทนฺตา ตโจ มัส นุหารู อฏฺฐิ อฏฺฐิมิลฺลชฺชํ วุกฺกํ หทยํ ยกนํ กิโถมกํ
ปีหํ ปปฺผาสฺสํ อนตฺตํ อนตฺตคฺคณฺณํ อุทริยํ กรีสํ ยั วา ปนฺณณมฺปิ
กิลฺลจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ กกฺขลํ จริคตํ อุปาทินฺนํ อัย วุจฺจตา วุโส
อชฺฌตฺติกา ปจวีธาค ฯ ยา เจว โข ปน อชฺฌตฺติกา ปจวีธาค
ยา จ พาทิรา ปจวีธาค ปจวีธาคเรเวสา ฯ ตํ เนตฺตํ มุํ
เนโสทมสฺสมิ น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตฺตํ ยถากฺกตฺตํ สมฺมปฺปณฺณาย
ทญฺจพฺพิ ฯ เอวเมตฺตํ ยถากฺกตฺตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทิสฺวา ปจวีธาคฺยา
นิพฺพินฺนทฺติ ปจวีธาคฺยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย
ยั พาทิรา อาโปธาค ปกฺกปฺปติ อนตฺตรหิตา ตสฺมี สมเย พาทิรา
ปจวีธาค โหติ ฯ ตสฺสา หิ นาม อาวุโส พาทิราย ปจวีธาคฺยา
ตาว มหฺลลิกาย อนิจฺจตา ปณฺณายิสฺสติ ขยธมฺมตา ปณฺณายิสฺสติ
วยธมฺมตา ปณฺณายิสฺสติ วิปริณามธมฺมตา ปณฺณายิสฺสติ ฯ กิ
ปนิมฺสฺส มตฺตญฺจกฺกสฺส กายสฺส ตณฺหุปาทินฺนสฺส อหฺนฺติ วา มมนฺติ
วา อสฺมีติ วา อถ ขวสฺส โน เตเวตฺถ โหติ ฯ ตณฺเจ
อาวุโส ภิกฺขุ ปเร อกฺโกสนฺติ ปริภาสนฺติ โรเสนฺติ วิเหเสนฺติ ฯ
โส เอว ปชานาติ อุปฺปนฺนา โข เม อัย โสตสมฺพสฺสสา ทุกฺขา

เวทนา สาท จ โข ปฏิจ โน อปปฏิจ ก็ ปฏิจ ผสั
 ปฏิจ ฯ โสปี โข ผสโส อนิจจติ ปสฺสติ เวทนา อนิจจติ
 ปสฺสติ สญญา อนิจจติ ปสฺสติ สงฺขารา อนิจจติ ปสฺสติ
 วิญญาณั อนิจจติ ปสฺสติ ตสฺส ธาตารมฺมณเมว จิตฺตํ
 ปกฺขนฺทติ ปสฺสติ สนฺติจฺจติ วิมฺจฺจติ ฯ ตยฺเจ อาวุโส ภิกฺขุ
 ปเร อนิกฺขเจหิ อกนฺเตหิ อมฺนาเปหิ สมฺทาจฺรณฺติ ปาณิสมฺพสฺเสนปี
 เลทฺทสมฺพสฺเสนปี ทณฺทสมฺพสฺเสนปี สตฺถสมฺพสฺเสนปี ฯ โส เอวํ
 ปชานาติ ตถาภูโต โข อัย กายิย ธาตฺตสมฺมึ กายเ ปาณิสมฺพสฺสาปี
 กมนฺติ เลทฺทสมฺพสฺสาปี กมนฺติ ทณฺทสมฺพสฺสาปี กมนฺติ
 สตฺถสมฺพสฺสาปี กมนฺติ ฯ วุตฺตํ โข ปเนตฺ ภาควตา กกฺจฺปเม ๑
 โอวาเท อุกฺโขททณฺทเกน เจปี ภิกฺขเว กกฺเจน โจรา โอจฺรกา
 องฺกมฺงคานิ โอกฺกนฺเตยฺยํ ตตฺราปี โย มโน ปโทเสยฺย น เม
 โส เตน สาสนฺกโรติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม วิริยํ ภวิสฺสติ
 อสฺลลีนํ อฺปฺปฏิจิตา สติ อปฺปมฺมุจฺจา ๒ ปสฺสทฺโร กายิย อสฺารทฺโร
 สมหาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ กามํทานิ อิมสฺมึ กายเ ปาณิสมฺพสฺสาปี
 กมนฺตุ เลทฺทสมฺพสฺสาปี กมนฺตุ ทณฺทสมฺพสฺสาปี กมนฺตุ
 สตฺถสมฺพสฺสาปี กมนฺตุ กรียติ หิํพุทฺธานํ สาสนฺนฺติ ฯ ตสฺส เจ
 อาวุโส ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนฺุสฺสรโต เอวํ รมฺมํ อนฺุสฺสรโต
 เอวํ สงฺฆํ อนฺุสฺสรโต อฺเปกฺขา กุสฺลนฺิสฺสิตา น สณฺฺจติ ฯ โส
 #๑ ยฺ. กกฺจฺปโมวาเท ฯ ๒ ยฺ. อสมฺมุจฺจา ฯ

เตน สัวิชชติ สัเวคั อปาชชติ อลาภา วต เม น วต เม
 ลาภา ทุลลทุธี วต เม น วต เม สุลทุธี ยสส เม เอวั พุทุธี
 อนุสสรโต เอวั ฌมมึ อนุสสรโต เอวั สงงมึ อนุสสรโต อุเปกขา
 กุสลนิสสิตา น สณจาศีติ ฯ เสยยถาปี อาวุโส สุนิสสา สสุสุริ
 ทิสฺวา สัวิชชติ สัเวคั อปาชชติ เอวเมว โข อาวุโส ตสฺส
 เจ ภิกฺขุโน เอวั พุทุธี อนุสสรโต เอวั ฌมมึ อนุสสรโต เอวั
 สงงมึ อนุสสรโต อุเปกขา กุสลนิสสิตา น สณจาศีติ ฯ โส เตน
 สัวิชชติ สัเวคั อปาชชติ อลาภา วต เม น วต เม ลาภา
 ทุลลทุธี วต เม น วต เม สุลทุธี ยสส เม เอวั พุทุธี อนุสสรโต
 เอวั ฌมมึ อนุสสรโต เอวั สงงมึ อนุสสรโต อุเปกขา กุสลนิสสิตา
 น สณจาศีติ ฯ ตสฺส เจ อาวุโส ภิกฺขุโน เอวั พุทุธี อนุสสรโต
 เอวั ฌมมึ อนุสสรโต เอวั สงงมึ อนุสสรโต อุเปกขา กุสลนิสสิตา
 สณจาศีติ ฯ โส เตน อตฺตมโน โหติ ฯ เอคฺตาวตานิ โข อาวุโส
 ภิกฺขุโน พหุคตฺ โหติ ฯ

[๓๔๓] กตมา จาธุโส อาโปธาคู ฯ อาโปธาคู สียา อชฺฉตฺติกา
 สียา พาหิรา ฯ กตมา จาธุโส อชฺฉตฺติกา อาโปธาคู ฯ ยั อชฺฉตฺตํ
 ปจฺจตฺตํ อาโป อาโปคตํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถิํ ปิตฺตํ เสมหํ
 ปุพฺโพ โลหิตํ เสโท เมโท อสฺสุ วสา เขโฬ สิงฆาณิกา ลลิกา
 มุคฺตํ ยั วา ปนญฺญมฺปิ กิณฺจิ อชฺฉตฺตํ ปจฺจตฺตํ อาโป
 อาโปคตํ อุปาทินฺนํ อัย วุจฺจตาธุโส อชฺฉตฺติกา อาโปธาคู ฯ

ยา เจว โข ปน อชฌตติกา อาโปธาคู ยา จ พาทิราอาโปธาคู
อาโปธาคูเรเวสา ฯ ตั เนตัง มุ เนโธหมสมิ น เมโส อตุตาคิ
เอวเมตัง ยถากุตัง สมุมปปลณาย ทฎฐพัพพิ ฯ เอวเมตัง ยถากุตัง
สมุมปปลณาย ทิสฺวา อาโปธาคูยา นิพฺพินฺนทติ อาโปธาคูยา จิตฺตัง
วิราเชติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยัม พาทิรา อาโปธาคู
ปกุปฺปติ สา คามมฺปิ วหติ นิคมมฺปิ วหติ นครมฺปิ วหติ
ชนปทมฺปิ วหติ ชนปทปเทสมฺปิ วหติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส
สมโย ยัม มหาสมุทฺเท โยชนสติกานิปิ อุกทานิ โอคฺคจฺจนฺติ
ทฺวิโยชนสติกานิปิ อุกทานิ โอคฺคจฺจนฺติ ติโยชนสติกานิปิ อุกทานิ
โอคฺคจฺจนฺติ จตุโยชนสติกานิปิ อุกทานิ โอคฺคจฺจนฺติ ปญฺจโยชน-
สติกานิปิ อุกทานิ โอคฺคจฺจนฺติ ฉโยชนสติกานิปิ อุกทานิ โอคฺคจฺจนฺติ
สตฺตโยชนสติกานิปิ อุกทานิ โอคฺคจฺจนฺติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส
สมโย ยัม มหาสมุทฺเท สตฺตตาลมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ ฉตาลมฺปิ
อุทกั สณฺจาทิ ปญฺจตาลมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ จตุตาลมฺปิ อุกทัง
สณฺจาทิ ติตาลมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ ทฺวิตาลมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ
ตาลมฺคตมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย
ยัม มหาสมุทฺเท สตฺตปฺริสมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ ฉปฺริสมฺปิ อุกทัง
สณฺจาทิ ปญฺจปฺริสมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ จตุปฺริสมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ
ติปฺริสมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ ทฺวิปฺริสมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ ปฺริส-
มคฺตมฺปิ อุกทัง สณฺจาทิ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยัม

มหาสมุทเท อพฺพปรีสมฺปิ อุทกั สณฺจติ กฺกิมตฺตมฺปิ อุทกั
สณฺจติ ชนฺนุตฺตมฺปิ อุทกั สณฺจติ โคปฺปกมตฺตมฺปิ อุทกั
สณฺจติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยั มหาสมุทเท
องฺคฺลฺปิพฺพเตมนมตฺตมฺปิ อุทกั น โหติ ฯ ตสฺสา หิ นาม อาวุโส
พาหิราย อาโปชฺาตุยา ตาว มหฺลลิกาย อนิจฺจตา ปญฺญาฬิสฺสติ
ชยชฺมมฺตา ปญฺญาฬิสฺสติ วยชฺมมฺตา ปญฺญาฬิสฺสติ วิปริณามชฺมมฺตา
ปญฺญาฬิสฺสติ ฯ กิ ปนฺิมสฺส มตฺตญฺจกสฺส กายสฺส
ตณฺหุปาทีนฺนสฺส อหฺนติ วา มมนฺติ วา อสฺมิตฺติ วา อถ ชวสฺส
โน เตเวตฺถ โหติ ฯ ตสฺส เจ อาวุโส กิกฺขุโน เอวํ พุทฺธั
อนุสฺสรโต เอวํ ชมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสรโต อุเปกฺขา
กุสฺลนฺิสฺสิตา สณฺจติ ฯ โส เตน อตฺตมโน โหติ ฯ เอตฺตาวตฺตปิ
โข โส อาวุโส กิกฺขุโน พหุคตฺ โหติ ฯ

[๓๔๔] กตมา จาวุโส เตโชชฺาตุ ฯ เตโชชฺาตุ สฺยา อชฺมตฺติกา
สฺยา พาหิรา ฯ กตมา จาวุโส อชฺมตฺติกา เตโชชฺาตุ ฯ ยั
อชฺมตฺตํ ปจฺจตฺตํ เตโช เตโชคตฺ อุปาทีนฺนํ เสยฺยถิถํ เยน
จ สนฺตปฺปติ เยน จ ชฺิรติ เยน จ ปรีทฺยหฺติ เยน จ อสฺตีปิตฺทชฺายิตฺสยิตฺ
สมฺมา ปริณามํ กจฺจติ ยั วา ปนฺญณฺมฺปิ
กิลฺยจิ อชฺมตฺตํ ปจฺจตฺตํ เตโช เตโชคตฺ อุปาทีนฺนํ อยํ วุจฺจตฺวา
อชฺมตฺติกา เตโชชฺาตุ ฯ ยา เจว โข ปนฺ อชฺมตฺติกา
เตโชชฺาตุ ยา จ พาหิรา เตโชชฺาตุ เตโชชฺาตุเรเวสา ฯ ตํ เนตฺ

มู เนโสหสมสิมิ น เมโส อตตาคติ เอวเมตัง ยถาภูตัง สมนุปปณณาย
ทฏฐพัพพิ ฯ เอวเมตัง ยถาภูตัง สมนุปปณณาย ทิสฺวา เตโชธาตฺยา
นิพฺพิหนฺตติ เตโชธาตฺยา จิตฺตัง วิราเชติ ฯ โหติ โข โส อาวุโส
สมโย ยั พหิรรา เตโชธาตฺ ปกฺกุปฺปติ สฺวา กามมฺปิ ททติ
นกรมฺปิ ททติ นิคมมฺปิ ททติ ชนปทมฺปิ ททติ ชนปทปเทสมฺปิ
ททติ ฯ สฺวา หริตฺนุตฺตัง วา ปนฺถนุตฺตัง วา เสถนุตฺตัง วา อุตฺถนุตฺตัง
วา รมณียํ วา ภูมิกาคํ อากมฺม อนาหารา นิพฺพายติ ฯ โหติ
โข โส อาวุโส สมโย ยั กุกฺกฏฺพตฺเตนปี นฺหารุททฺทเลนปี
อคฺคิ คเวสนฺติ ฯ ตสฺมา ทิ นาม อาวุโส พหิรราย เตโชธาตฺยา
ตาว มหฺลติกาย อนิจฺจตา ปณฺณายิสฺสติ ขยชฺมมฺตา ปณฺณายิสฺสติ
วยชฺมมฺตา ปณฺณายิสฺสติ วิปริณามชฺมมฺตา ปณฺณายิสฺสติ ฯ กิ
ปนิมสฺส มคฺตฏฺฐกสฺส กายสฺส ตณฺหุปาทินฺนสฺส อหนฺติ วา มมนฺติ
วา อสฺมีติ วา อถ ขวสฺส โน เตเวตฺถ โหติ ฯ ตสฺส เจ อาวุโส
ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสรโต เอวํ ชมฺมํ อนุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ
อนุสฺสรโต อฺุเปกฺขา กุสฺลนฺิสฺสิตา สณฺฺจาทิ ฯ โส เตน อตฺตมโน
โหติ ฯ เอตฺตาวตฺตปิ โข โส อาวุโส ภิกฺขุโน พหุคฺตัง โหติ ฯ

[๓๔๕] กตฺมา จาฺวุโส วาโยธาตฺ ฯ วาโยธาตฺ สฺยิยา อชฺมคฺตฺติกา
สฺยิยา พหิรรา ฯ กตฺมา จาฺวุโส อชฺมคฺตฺติกา วาโยธาตฺ ฯ ยั
อชฺมคฺตฺตัง ปจฺจคฺตฺตัง วาโย วาโยคฺตํ อฺุปาทินฺนํ เสยฺยถิํ อฺุทฺชงฺกมา
วาทา อโธคฺมา วาทา กุจฺฉิสฺยา วาทา โกฏฺฐสฺยา วาทา

องคมงฺกานุสาริโน วาตา อสุสาโส ปสุสาโส อิติ วา ยั วา
ปนณฺณมปิ กิณฺจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ วาโย วาโยคตฺตํ อุปาทินฺนํ
อัย วุจฺจตาวิโส อชฺฌตฺตिका วาโยธาตุ ๑ ยา เจว โข ปน
อชฺฌตฺตिका วาโยธาตุ ยา จ พาหิรา วาโยธาตุ วาโยธาตุเรเวสา ๑
ตํ เนตํ มุํ เนโสทมฺสุมิ น เมโส อตฺตาคิ เอวเมตํ ยถาภูตํ
สมฺมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพํ ๑ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย
ทิสฺวา วาโยธาตุยา นิพฺพินฺนทติ วาโยธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ ๑
โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยั พาหิรา วาโยธาตุ ปกฺกปฺปติ
สา กามมฺปิ วหติ นิคมมฺปิ วหติ นครมฺปิ วหติ ชนปทมฺปิ วหติ
ชนปทปเทศมฺปิ วหติ ๑ โหติ โข โส อาวุโส สมโย ยั
กิมฺหานัน ปจฺฉิมเม มาเส ตาลปณฺณณปี วิฐฺปนเนนปี วาตํ ปริเยสนฺติ
โอสฺสวเนปี ตินฺนานิ น อิลฺลชนฺติ ๑ ตสฺสา หิ นามาวุโส พาหิราย
วาโยธาตุยา ตาว มหฺลลิกาย อนิจฺจตา ปณฺณายิสฺสติ ขยชฺมมฺตา
ปณฺณายิสฺสติ วยชฺมมฺตา ปณฺณายิสฺสติ วิปริณามชฺมมฺตา
ปณฺณายิสฺสติ ๑ กิ ปนฺนิมฺสฺส มตฺตฏฺฐกสฺส กายสฺส ตณฺหุปาทินฺนสฺส
อหนฺติ วา มมนฺติ วา อสฺมิตฺติ วา อถ ขวสฺส โน เตเวตฺถ
โหติ ๑ ตณฺเจ อาวุโส ภิกฺขุ ปเร อุกฺโกสนฺติ ปริภาสนฺติ โรเสนฺติ
วิเหสนฺติ ๑ โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนา โข เม อัย โสตสมฺพสฺสชา
ทุกฺขา เวทนา सा ज्ञे प्रवृत्तिं नो अप्रवृत्तिं किं
प्रवृत्तिं फलं प्रवृत्तिं ๑ โสปี โข ผลโส อนิจฺจิจฺติ ปสฺสติ เวทนา

อนิจจาติ ปสฺสติ สณฺญา อนิจจาติ ปสฺสติ สงฺขารา อนิจจาติ
ปสฺสติ วิญฺญาณั อนิจฺจนฺติ ปสฺสติ ตสฺส ธาตารมฺมณเมว
จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสฺสติ สนฺตฺติภูจฺติ วิมฺบฺจติ ฯ ตณฺเจะ อาวุโส
ภิกฺขุํ ปเร อนิฏฺฐเหหิ อกนฺเตหิ อมฺนาเปหิ สมฺทาจรนฺติ ปาณิสมฺพสฺเสนปี
เลทฺทสมฺพสฺเสนปี ทณฺฑสมฺพสฺเสนปี สตฺถสมฺพสฺเสนปี ฯ
โส เอวํ ปชานาติ ตถาภูโต โข อัย กายิ ยถาภูตสมิ กาย
ปาณิสมฺพสฺสาปี กมนฺติ เลทฺทสมฺพสฺสาปี กมนฺติ ทณฺฑสมฺพสฺสาปี
กมนฺติ สตฺถสมฺพสฺสาปี กมนฺติ ฯ วุตฺตํ โข ปเนตํ ภควตา
กกฺชูปเม โอวาเท อุภโตทณฺฑเกณ เจปิ ภิกฺขเว กกฺเจน โจรา
โอรกา อองฺกมฺจฺกาณิ โอกฺกนฺเตยฺยํ ตฺตราปี โย มโน ปโทเสยฺย
น เม โส เตนฺ สาสนฺกโรติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม วิริยํ
ภวิสฺสติ อสฺสลิณฺ อฺปฺภฺจิตา สติ อปฺปมฺมุฏฺฐา ปสฺสทฺโร กายิ
อสารทฺโร สมหาตี จิตฺตํ เอกคฺคํ กามํทานิ อิมสมิ กายิ ปาณิสมฺพสฺสาปี
กมนฺตุ เลทฺทสมฺพสฺสาปี กมนฺตุ ทณฺฑสมฺพสฺสาปี กมนฺตุ
สตฺถสมฺพสฺสาปี กมนฺตุ กรียติ หิํทํ พุทฺธานํ สาสนฺนฺติ ฯ ตสฺส
เจ อาวุโส ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนฺุสฺสรโต เอวํ รมฺมํ อนฺุสฺสรโต
เอวํ สงฺฆํ อนฺุสฺสรโต อฺเปกฺขา กุสฺลนฺิสฺสิตา น สณฺฺจาติ ฯ โส
เตนํ สํวิชฺชติ สํเวคํ อापฺชฺชติ อลาภา วต เม น วต เม
ลาภา ทลฺลทฺธํ วต เม น วต เม สฺลทฺธํ ยสฺส เม เอวํ พุทฺธํ
อนฺุสฺสรโต เอวํ รมฺมํ อนฺุสฺสรโต เอวํ สงฺฆํ อนฺุสฺสรโต อฺเปกฺขา

กุสณนิตฺติตา น สณฺจาทิตี ฯ เสยฺยถาปี อาวุโส สฺมุณิสสา สสฺสุริ
ทิสฺวา สํวิชฺชติ สํเวคํ อปาชฺชติ เอวเมว โข อาวุโส ตสฺส
เจ ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสโรโต เอวํ ฌมฺมํ อนุสฺสโรโต เอวํ
สงฺฆํ อนุสฺสโรโต อุเปกฺขา กุสณนิตฺติตา น สณฺจาทิตี ฯ โส เตน
สํวิชฺชติ สํเวคํ อปาชฺชติ อลาภา วต เม น วต เม ลาภา
ทูลลทฺธํ วต เม น วต เม สฺลทฺธํ ยสฺส เม เอวํ พุทฺธํ อนุสฺสโรโต
เอวํ ฌมฺมํ อนุสฺสโรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสโรโต อุเปกฺขา กุสณนิตฺติตา
น สณฺจาทิตี ฯ ตสฺส เจ อาวุโส ภิกฺขุโน เอวํ พุทฺธํ
อนุสฺสโรโต เอวํ ฌมฺมํ อนุสฺสโรโต เอวํ สงฺฆํ อนุสฺสโรโต อุเปกฺขา
กุสณนิตฺติตา สณฺจาทิตี ฯ โส เตน อตฺตมโน โหติ ฯ เอตฺตาวตปิ
โย อาวุโส ภิกฺขุโน พหุคตํ โหติ ฯ

[๓๔๖] เสยฺยถาปี อาวุโส กญฺจณฺจ ปฏิจฺจ วลฺลิตฺถจ ปฏิจฺจ
มตฺตติกฺกณฺจ ปฏิจฺจ ตินฺณณฺจ ปฏิจฺจ อากาโส ปรีวาริตฺโต อการณฺเตว
สงฺขยฺมํ อจฺจนฺติ เอวเมว โข อาวุโส อญฺจณฺจ ปฏิจฺจ นุหารุณฺจ
ปฏิจฺจ มํสณฺจ ปฏิจฺจ จมฺมณฺจ ปฏิจฺจ อากาโส ปรีวาริตฺโต
รูปนฺเตว สงฺขยฺมํ อจฺจนฺติ ฯ อหฺมตฺตติกฺกณฺเจ อาวุโส จกฺขุ อปรีภินฺนํ
โหติ พาหิรา จ รูปา น อปาถํ อากจฺจนฺติ โน จ ตชฺโช
สมนฺนหาโร โหติ เนว ตาว ตชฺชสฺส วิญฺญาณภาคสฺส ปาตุภาโว
โหติ ฯ อหฺมตฺตติกฺกณฺจ อาวุโส จกฺขุ อปรีภินฺนํ โหติ พาหิรา
จ รูปา อปาถํ อากจฺจนฺติ โน จ ตชฺโช สมนฺนหาโร โหติ

เนว ตาว ตชชสฺส วิญญาณภากสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ ยโต จ โข
อาวุโส อชฺชตฺติกถเจว จกฺขุ อปรินฺนํ โหติ พาหิรา จ รุปา
อาปาถิ อากจฺฉนฺติ ตชฺชโ จ สมนฺนาหาโร โหติ ฯ เอว
ตชชสฺส วิญญาณภากสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ ยิ ตถาภูตสฺส รูปิ
ถิ รุปุปาทานกฺขนฺเช สงฺคหิ คจฺฉนฺติ ฯ ยา ตถาภูตสฺส เวทนา
สา เวทฺฐุปาทานกฺขนฺเช สงฺคหิ คจฺฉนฺติ ฯ ยา ตถาภูตสฺส สลฺยวา
สา สลฺยญฺอุปาทานกฺขนฺเช สงฺคหิ คจฺฉนฺติ ฯ ये ตถาภูตสฺส สงฺขารา
เต สงฺขารุปาทานกฺขนฺเช สงฺคหิ คจฺฉนฺติ ฯ ยิ ตถาภูตสฺส วิญญาณิ
ถิ วิญญาณุปาทานกฺขนฺเช สงฺคหิ คจฺฉนฺติ ฯ โส เอว ปชานาติ
เอว กิริเมถิ ปญฺจนฺนํ อุปาทานกฺขนฺธานํ สงฺคโห สนนฺนิปาโต
สมวาโย โหติ ฯ วุตฺถิ โข ปเนถิ ภควตา โย ปญฺจิจฺฉสมฺมุปาถิ
ปสฺสตี โส ฌมฺมิ ปสฺสตี โย ฌมฺมิ ปสฺสตี โส ปญฺจิจฺฉสมฺมุปาถิ
ปสฺสตีติ ฯ ปญฺจิจฺฉสมฺมุปนฺนา โข ปนิเม ยถิทิ ปญฺจูปาทานกฺขนฺธา
โย อิมสฺส ปญฺจสฺส อุปาทานกฺขนฺเชสฺส ฉนฺโท อาลโย อนฺนโย
อหฺโฆสฺสานิ โส กฺกขสมฺมุทโย โย อิมสฺส ปญฺจสฺส อุปาทานกฺขนฺเชสฺส
ฉนฺทรากวินโย ฉนฺทรากปฺปหานิ โส กฺกขนิโรชฺชตี ฯ
เอตฺตาวตาปี โข อาวุโส กิกฺขุโน พหุถิ โหติ ฯ อชฺชตฺติกถเจ
อาวุโส โสถิ อปรินฺนํ โหติ ... ฆานิ อปรินฺนํ โหติ ... ชิวหา
อปรินฺนนา โหติ ... กาโย อปรินฺนโน โหติ ... อชฺชตฺติกถเจ
อาวุโส มโน อปรินฺนโน โหติ พาหิรา จ ฌมฺมา น อาปาถิ

อากจณฺหติ โน จ ตชฺชโร สมณฺนาหาโร โหติ เนว ตาว
ตชฺชรสฺส วิญฺญาณภากสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ อหฺมตฺติโก เจ
อาวุโส มโน อปริภินฺโน โหติ พาหิรา จ ฐมา อาปาถั
อากจณฺหติ โน จ ตชฺชโร สมณฺนาหาโร โหติ เนว ตาว ตชฺชรสฺส
วิญฺญาณภากสฺส ปาตุภาโว โหติ ฯ ยโต จ โข อาวุโส อหฺมตฺติโก
เจว มโน อปริภินฺโน โหติ พาหิรา จ ฐมา อาปาถั อากจณฺหติ
ตชฺชโร จ สมณฺนาหาโร โหติ ฯ เอวํ ตชฺชรสฺส วิญฺญาณภากสฺส
ปาตุภาโว โหติ ฯ ยั ตถาภูตสฺส รูปี ตัํ รูปุปาทานกฺขนฺธ
สงฺกหํ กจฺจติ ฯ ยา ตถาภูตสฺส เวทนา สว เวทฺฐุปาทานกฺขนฺธ
สงฺกหํ กจฺจติ ฯ ยา ตถาภูตสฺส สลฺยา สว สลฺยาอุปาทานกฺขนฺธ
สงฺกหํ กจฺจติ ฯ ये ตถาภูตสฺส สงฺขารว เต สงฺขารูปาทานกฺขนฺธ
สงฺกหํ กจฺจณฺหติ ฯ ยั ตถาภูตสฺส วิญฺญาณํ ตัํ วิญฺญาณุปาทานกฺขนฺธ
สงฺกหํ กจฺจติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เอวํ กิริเมสํ ปญฺจนัน
อุปาทานกฺขนฺธานันํ สงฺกโห สนฺนิปาโต สมวาโย โหติ ฯ วุตตํ โข
ปเนตํ ภควตา โย ปฏิจฺจสมุปปาตํ ปสฺสตี โส ฐมมํ ปสฺสตี โย
ฐมมํ ปสฺสตี โส ปฏิจฺจสมุปปาตํ ปสฺสตีติ ฯ ปฏิจฺจสมุปปฺนนา โข
ปนิเม ยทิตํ ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา โย อิเมสฺส ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺธ
ณฺนโท อาลโย อนฺนโย อชฺโณสํ โส กุขสมฺมทโย โย อิเมสฺส
ปญฺจสุ อุปาทานกฺขนฺธเสสุ ฌนฺทราควินโย ฌนฺทราคปฺปหานันํ โส
กุขนิโรธตี ฯ เอตตาวตปิ โข อาวุโส ภิกฺขุโน พหุคตํ โหตีติ ฯ

สุตต ม. มุลปณาสกั - หน้าที 359

อิทมโวจ อายสุมา สาริปุตุโต อตุตมนา เต ภิกขุ อายสุมโต
สาริปุตุตสุส ภาสิตั อภินนุทนต์ิ ฯ

มหาหตุธิปโทปมสุตตุ นิฏฐิตั อฏฐมံ ฯ

มหาสารโปมสูตร

[๓๔๗] เอวมเม สูตร เอกั สมยั ภควา ราชคเห วิหริ
คิฉณภูญเ ปพพเต ฯ อจิรปกกนุเต เทวทตเต ตตฺร โข ภควา
เทวทตติ อารพภ ภิกขุ อามนุเตสิ อธิ ภิกขเว เอกจโจ กุลปฺตุโต
สทฺธา อการสุมา อนคาริยิ ปพพชิตो โหติ โอตินฺโนมฺหิ
ชาติยา ชราย มรณเณ โสภปริเทวทฺกฺขโหมนฺสสุปาयाเสหิ ๑ ทฺกฺโขติณฺโน
ทฺกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทฺกฺกฺกฺกฺนฺชสฺส
อนฺตฺกิริยา ปณฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพพชิตो สฺมาโน ลากสฺกการสิโลกั
อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเณ อตฺตมโน
โหติ ปฺริปฺณฺณสฺงกปฺโป ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเณ
อตฺตานุกํเสติ ปฺริ วมฺภเถติ อหฺมสฺมิ ลากิ สฺกการสิโลกวา อิม
ปนฺนฺนเ ภิกขุ อปฺปณฺญาตา อปฺเปสฺกชาติ ฯ โส เตน
ลากสฺกการสิโลกเณ มชฺชติ ปมชฺชติ ปมาทํ อापชฺชติ ปมตฺโต
สฺมาโน ทฺกฺกฺขํ วิหริ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกขเว ปฺริโส สารตฺถิโก
สารคเวสิ สารปฺริเยสนํ จรฺมาโน มหโต รุกฺขสฺส ตินฺนุจโต สารวโต
อติกฺกมฺเมว สาริ อติกฺกมฺม เฝคฺคํ อติกฺกมฺม ตจํ อติกฺกมฺม ปปฺปฏิกั
สาขापลาสิ ฉะตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มณฺณมาโน ฯ
ตเมนนํ จกฺขุมา ปฺริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายิ ภาวํ ปฺริโส
#๑ กตฺถจि โปตฺถเก ชรามรณเณ โสเกหิ ... อุปาयाเสหิติปี ทิสฺสนฺติ ฯ

อณณาสี สาริ น อณณาสี เพศุคิ น อณณาสี ตัง น อณณาสี
ปปุปฏิกั น อณณาสี สาขาปลาสิ ตลาหัย ภาวิ ปุริโส สารตุติโก
สารคเวสี สารปริเยสนั จรมาโน มหโต รุกขสุส ติฏฐโต
สารวโต อติกกุมเมว สาริ อติกกุมม เพศุคิ อติกกุมม ตัง
อติกกุมม ปปุปฏิกั สาขาปลาสิ เณตวา อาทาย ปกุกนุโต สารนุติ
มณณมาโน ขณจสุส สารเน สารกรณียิ ตณจสุส อตถิ นานุกวิสุสตีติ
เอวเมว โข ภิกขเว อีเชกัจโจ กุลปุตโต สทฐา อการสุมา
อนคาริยิ ปพพชิตโต โหติ โอตินฺณโณมहि ชาติยา ชราย มรณน
โสภปริเทวทุกขโทมนสุสุปายาเสหิ ทุกโขติณฺโณ ทุกขปรเรโต
อปเปวนาม อิมสุส เกวลสุส ทุกขกขนฺธสุส อนฺตกิริยา ปณฺญาเยถาติ ฯ
โส เอว ปพพชิตโต สมานโน ลากสการสิโลกิ อภินิพพุตเตติ ฯ
โส เตน ลากสการสิโลกน อตตมโน โหติ ปรีปฺณณสงกปโป ฯ
โส เตน ลากสการสิโลกน อตตานุกัเสติ ปรี วมฺภเถติ อหฺมสมิ
ลาภิ สการสิโลกวา อีเม ปนณฺเณ ภิกขุ อปฺปณฺญาตา
อปฺเปสกาธาติ ฯ โส เตน ลากสการสิโลกน มชฺชติ ปมชฺชติ ปมาท
อาปชฺชติ ปมตฺโต สมานโน ทุกขั วิหฺรติ ฯ อัย วุจฺจติ ภิกขเว
ภิกขุ สาขาปลาสิ อคฺคเหสิ พุรหฺมจริยสุส เตน จ โวसानิ
อาปาติ ฯ

[๓๔๘] อธิ ปน ภิกขเว เอกัจโจ กุลปุตโต สทฐา อการสุมา
อนคาริยิ ปพพชิตโต โหติ โอตินฺณโณมहि ชาติยา ชราย มรณน

โสกปริเทวทุกขโทมนสุสุปายาเสหิ ทุกโขติณฺโณ ทุกฺขปรเรโต
อปฺเปวนาม อิมสฺส เภวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกริยา
ปญฺญาเขตฺติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สมนโน ลภสฺสการสิโลกํ
อภินิพฺพุตฺเตติ ฯ โส เตน ลภสฺสการสิโลเกน น อุตฺตมโน
โหติ น ปริปฺนุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลภสฺสการสิโลเกน น
อุตฺตานุกํเสติ น ปริ วมฺภเกติ ฯ โส เตน ลภสฺสการสิโลเกน
น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อापชฺชติ อปฺปมตฺโต สมนโน
สีลสมฺปทํ อาราเขตฺติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อุตฺตมโน โหติ
ปริปฺนุณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อุตฺตานุกํเสติ ปริ
วมฺภเกติ อหฺมสมฺมิ สีลวา กลฺยาณชฺมโม อิเม ปนฺนฺเย ภิက္ข
ทุสฺสีลา ปापชฺมมาติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย มชฺชติ ปมชฺชติ
ปมาทํ อापชฺชติ ปมตฺโต สมนโน ทุกฺขํ วิหฺรติ ฯ เสยฺยถาปิ
ภิက္ขเว ปฺริโส สारตฺถิโก สारคเวสี สारปริเยสนํ จรฺมานโน มหโต
รฺกฺขสฺส ติฏฺฐโต สारวโต อติกฺกมฺเมว สारํ อติกฺกมฺม เฝคฺคํ
อติกฺกมฺม ตจฺจํ ปปฺปญฺจิกํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สारนฺติ
มณฺณมาโน ฯ ตเมนํ จกฺขุมา ปฺริโส ทิสฺวา เอวํ วเพยฺย น
วตายํ ภาวํ ปฺริโส อณฺณาสี สारํ น อณฺณาสี เฝคฺคํ น อณฺณาสี
ตจฺจํ น อณฺณาสี ปปฺปญฺจิกํ น อณฺณาสี สาขापลาถํ ตถาหยํ
ภาวํ ปฺริโส สारตฺถิโก สारคเวสี สारปริเยสนํ จรฺมานโน มหโต
รฺกฺขสฺส ติฏฺฐโต สारวโต อติกฺกมฺเมว สारํ อติกฺกมฺม เฝคฺคํ

อติกกุมม คัจ ปปปฎิกั เจตวา อาทาย ปกุกนุโต สารนุติ
มณฺณมานโน ยลฺลยสฺส สารน สารกรณียิ ตลฺลยสฺส อตุถิ
นानุภวิสฺสตีติ เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกฺโขจ กุลปฺตฺโต สทฺธา
อการสฺมา อนคาริยิ ปพฺพชิตฺโต โหติ โอตินฺนโณมฺหิ ชาตียา
ชราย มรณฺน โสภปริเทวทฺทกฺขโทมนสฺสุปายาสฺสเหหิ ทฺทกฺโขตินฺนโณ
ทฺทกฺขปเรโต อปฺเปวณาม อิมสฺส เกวลสฺส ทฺทกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา
ปณฺณายเถตติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สมานโน ลภสฺสการสิโลถํ
อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลภสฺสการสิโลถน น อตฺตมโน
โหติ น ปริปฺนุณฺณสงฺกปโป ฯ โส เตน ลภสฺสการสิโลถน น
อตฺตทานุกํเสติ น ปริ วมฺภเถติ ฯ โส เตน ลภสฺสการสิโลถน
น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมานโน
สิลสมฺปทํ อาราธฺเตติ ฯ โส ตาย สิლสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ
ปริปฺนุณฺณสงฺกปโป ฯ โส ตาย สิลสมฺปทาย อตฺตทานุกํเสติ ปริ
วมฺภเถติ อหฺมสฺมิ สีลวา กลฺยาณธมฺโม อิมเ ปนณฺเณ ภิกฺขู
ทฺทสิลา ปาปชฺชมาติ ฯ โส ตาย สิลสมฺปทาย มชฺชติ ปมชฺชติ
ปมาทํ อาปชฺชติ ปมตฺโต สมานโน ทฺทกฺโข วิหฺรติ ฯ อัย
วฺจจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปปปฎิกั อคฺคเหสิ พุรหฺมจฺริยสฺส เตน จ
โวสานํ อาปาติ ฯ

[๓๔๕] อิธ ปน ภิกฺขเว เอกฺโขจ กุลปฺตฺโต สทฺธา อการสฺมา
อนคาริยิ ปพฺพชิตฺโต โหติ โอตินฺนโณมฺหิ ชาตียา ชราย มรณฺน

โสกปริเทวทุกขโทมนสุสุปายาเสหิ ทุกุโขติณฺโณ ทุกุขปเรโต
อปเปวนาม อิมสฺส เภวลสฺส ทุกุขกฺขนฺธสฺส อนฺตกริยา
ปณฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สฺมาโน ลภสฺสการสิโลกั
อภินิพฺพุตเตติ ฯ โส เตนฺ ลภสฺสการสิโลเกนฺ น อุตฺตมโน
โหติ น ปริปฺนุณฺสงฺกปโป ฯ โส เตนฺ ลภสฺสการสิโลเกนฺ น
อุตฺตานุกกัเสติ น ปริ วฺมฺภเกติ ฯ โส เตนฺ ลภสฺสการสิโลเกน
น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อापชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมาโน
สีลสมฺปทํ อาราเชติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อุตฺตมโน โหติ
โน จ โข ปริปฺนุณฺสงฺกปโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น
อุตฺตานุกกัเสติ น ปริ วฺมฺภเกติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น มชฺชติ
นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อापชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมาโน สฺมาธิสมฺปทํ
อาราเชติ ฯ โส ตาย สฺมาธิสมฺปทาย อุตฺตมโน โหติ ปริปฺนุณฺสงฺกปโป ฯ
โส ตาย สฺมาธิสมฺปทาย อุตฺตานุกกัเสติ ปริ วฺมฺภเกติ
อหฺมสฺมิ สฺมาหิตฺโต เอกกฺคจิตฺโต อิมํ ปนฺณฺเณ ภิกฺขุ อสฺมาหิตา
วิพฺกนฺตจิตฺตาทิ ฯ โส ตาย สฺมาธิสมฺปทาย มชฺชติ ปมชฺชติ
ปมาทํ อापชฺชติ ปมตฺโต สฺมาโน ทุกุขํ วิหฺรติ ฯ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว ปุริโส สारตฺถิโก สारคเวสี สारปริเยสนํ จรฺมาโน มหโต
รฺกฺขสฺส ติฏฺฐโต สारวโต อติกฺกมฺเมว สारํ อติกฺกมฺมํ เพคฺคํ
ตจํ เณตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สारนฺติ มลฺลมาโน ฯ ตเมनํ
จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายํ ภวํ ปุริโส อณฺณาสิ

สาริ น อณณาสิ เพคคั น อณณาสิ ตัง น อณณาสิ ปปปุฏิกั
น อณณาสิ สาขาลาสั ตถาหัย ภาวั ปุริโส สารตติโก สารทเวสิ
สารปริเยสนั จรมาโน มหโต รุกขสสุ ตัญจโต สารวโต อติกกุมเมว
สาริ อติกกุมม เพคคั ตัง เมตวา อาทาย ปกุกนโต สารนุติ
มณณมาโน ยณจสสุ สารเน สารกรณียิ ตณจสสุ อตุถั นานุกวิสสุตตีติ
เอวเมว โข กิกขเว อีเชกจโจ กุลปุตโต สทฐา
อการสุมมา อนคาริยิ ปพพิชิตโต โหติ โอตินุณมहि ซาติยา
ซราย มรณเน โสภปริเทวทูกขโทมนสสุปายาเสหิ ทูกโขติณุณ
ทูกขปเรโต อปเปวนาม อิมสสุ เกวลสสุ ทูกขกขนุชสสุ อนุตกิริยา
ปณณายเถาติ ๑ โส เอวั ปพพิชิตโต สมานอ ลากสการสิโลกั
อกินิพพตเตติ ๑ โส เตน ลากสการสิโลกเนน น อตุตมโน
โหติ น ปริญุณสงกปโป ๑ โส เตน ลากสการสิโลกเนน น
อตุตานุกกัเสติ น ปริ วมเกติ ๑ โส เตน ลากสการสิโลกเนน
น มชชติ นปมชชติ นปมมาทั อาปชชติ อปมตโต สมานอ
สิลสมปทั อาราเชติ ๑ โส ตาย สิลสมปทาย อตุตมโน โหติ
โน จ โข ปริญุณสงกปโป ๑ โส ตาย สิลสมปทาย น
อตุตานุกกัเสติ น ปริ วมเกติ ๑ โส ตาย สิลสมปทาย น มชชติ
นปมชชติ นปมมาทั อาปชชติ อปมตโต สมานอ สมาริสมปทั
อาราเชติ ๑ โส ตาย สมาริสมปทาย อตุตมโน โหติ ปริญุณ-
สงกปโป ๑ โส ตาย สมาริสมปทาย อตุตานุกกัเสติ ปริ วมเกติ

อหฺมสฺมิ สฺมาหิโต เอกกฺคจิตฺโต อิมํ ปนญฺเณ ภิกฺขุ อสฺมาหิตา
วิพฺภนฺตจิตฺตาดิ ฯ โส ตาย สฺมาธิสฺมฺปทาย มชฺชติ ปมชฺชติ ปมทํ
อาปชฺชติ ปมตฺโต สฺมานิ ทุกฺขํ วิหฺรติ ฯ อัยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ตํ อคฺคเหสิ พุรหฺมจฺริยสฺส เตน จ โวสํ อปาเท ฯ

[๓๕๐] อธิ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ กฺลปฺตฺโต สทฺธา อการสฺมา
อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ โอตินฺนโมมฺหิ ชาตียา ชฺราย มฺรเณน
โสภปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ ทฺกฺโขตินฺนโม ทฺกฺขปรเรโต
อปฺเปวณาม อิมสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา
ปญฺญาเขถาดิ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สฺมานิ ลากสฺกการสิโลกํ
อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเณ น อตฺตมโน
โหติ น ปริปฺนุณฺสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเณ
น อตฺตานุกฺกเสติ น ปริ วมฺภเทติ ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเณ
น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมานิ
สีลสฺมฺปทํ อาราเชติ ฯ โส ตาย สีลสฺมฺปทาย อตฺตมโน โหติ
โน จ โข ปริปฺนุณฺสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสฺมฺปทาย น
อตฺตานุกฺกเสติ น ปริ วมฺภเทติ ฯ โส ตาย สีลสฺมฺปทาย น มชฺชติ
นปฺปมชฺชติ นปฺปมทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมานิ สฺมาธิสฺมฺปทํ
อาราเชติ ฯ โส ตาย สฺมาธิสฺมฺปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ
โข ปริปฺนุณฺสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สฺมาธิสฺมฺปทาย น
อตฺตานุกฺกเสติ น ปริ วมฺภเทติ ฯ โส ตาย สฺมาธิสฺมฺปทาย น มชฺชติ

นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อปฺปชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมาโน ฅาณทสฺสนํ
อาราเชติ ฯ โส เตน ฅาณทสฺสเนน อตฺตมโน โหติ
ปฺริปฺปณฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ฅาณทสฺสเนน อตฺตานุทฺถํเสติ
ปฺริ วมฺเภติ อหฺมสมฺมิ ชานํ ปสฺสํ วิหฺรามิ อิมํ ปนฺณเว ภิทฺท
อชานํ อปสฺสํ วิหฺรณฺตีติ ฯ โส เตน ฅาณทสฺสเนน มชฺชติ
ปมชฺชติ ปมาทํ อปฺปชฺชติ ปมตฺโต สฺมาโน ทฺถกฺขํ วิหฺรติ ฯ
เสยฺยถาปี ภิทฺทเว ปฺริโส สारตฺถิโก สारคเวสี สारปฺริเยสํ
จรมานो มหฺโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สारวโต อติทฺถมฺเมว สारํ
เผคฺคํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สारนฺติ มลฺลมาโน ฯ ตเมनํ
จกฺขุมา ปฺริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตาຍံ ภาวํ ปฺริโส อลฺลภาสิ
सारํ น อลฺลภาสิ เผคฺคํ น อลฺลภาสิ ตจฺจํ น อลฺลภาสิ ปปฺปฏิกํ
น อลฺลภาสิ สาขาปลาสิ ตถาหฺยํ ภาวํ ปฺริโส สारตฺถิโก สारคเวสี
सारปฺริเยสํ จรมานो มหฺโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สारวโต อติทฺถมฺเมว
सारํ เผคฺคํ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สारนฺติ มลฺลมาโน ยลฺลจฺส
सारนํ สारกรณฺธิยํ ตลฺลจฺส อตฺถํ นานุภาวิสฺสตีติ เอวเมว โข
ภิทฺทเว อิชฺเชจฺจ อกฺกปฺตฺโต สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิต
โหติ โอตินฺณมฺหิ ชาติยา ชราย มรณฺเนน โสทฺทปฺริเทวทฺถกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ
ทฺถกฺโขติณฺโณ ทฺถกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส
เกวลสฺส ทฺถกฺกขนฺนุสฺส อนฺตทฺริยา ปณฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ
ปพฺพชฺชิต สฺมาโน ลากสฺกการสิโลกํ อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน

ลาภสกุการสิโลเกน น อุตตมโน โหติ น ปริปัญณสงกโปโป ฯ
โส เตน ลาภสกุการสิโลเกน น อุตตานุกัเสติ น ปริ วมุเกติ ฯ
โส เตน ลาภสกุการสิโลเกน น มชชติ นปุมชชติ นปุมมาทำ
อาปชชติ อปุมตุโต สมานโน สีลสมุปทำ อาราเชติ ฯ โส ดาย
สีลสมุปทาย อุตตมโน โหติ โน จ โข ปริปัญณสงกโปโป ฯ
โส ดาย สีลสมุปทาย น อุตตานุกัเสติ น ปริ วมุเกติ ฯ โส
ดาย สีลสมุปทาย น มชชติ นปุมชชติ นปุมมาทำ อาปชชติ
อปุมตุโต สมานโน สมาริสมุปทำ อาราเชติ ฯ โส ดาย
สมาริสมุปทาย อุตตมโน โหติ โน จ โข ปริปัญณสงกโปโป ฯ โส
ดาย สมาริสมุปทาย น อุตตานุกัเสติ น ปริ วมุเกติ ฯ โส
ดาย สมาริสมุปทาย น มชชติ นปุมชชติ นปุมมาทำ อาปชชติ
อปุมตุโต สมานโน ฌาณทสุสนั อาราเชติ ฯ โส เตนฯ
ฌาณทสุสนเนน อุตตมโน โหติ ปริปัญณสงกโปโป ฯ โส เตน
ฌาณทสุสนเนน อุตตานุกัเสติ ปริ วมุเกติ อหมุสมิ ชานั ปสุถั
วิหรามิ อิเม ปนญญเว ภิกขุ อชานั อปสุถั วิหรนุตีติ ฯ โส
เตน ฌาณทสุสนเนน มชชติ ปมชชติ ปมาทำ อาปชชติ ปมตุโต
สมานโน ทุกัฆั วิหริติ ฯ อัย วุจจติ ภิกขเว ภิกขุ เผกคุ อคคเหสิ
พุรหุมจริยสุส เตน จ โวसानั อาปาทิ ฯ

[๓๕๑] อิท ปน ภิกขเว เอกจโจ กุลปตุโต สทฐา อการสุมา
อนการิยั ปพุพชิตโต โหติ โอตินุณมहि ชาติยา ชราย มรณเนน

โสภปริเทวทุกขโทมนสุสุปายาเสหิ ทุกโขติณฺโณ ทุกขปรเรโต
อปเปวนาม อิมสุส เภวลสุส ทุกขกฺขนฺธสุส อนฺตกิริยา
ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สฺมาโน ลภสฺสการสิโลกั
อภินิพฺพุตฺเตติ ฯ โส เตน ลภสฺสการสิโลเกน น อุตฺตมโน โหติ
น ปริปฺปญฺณสงฺกปโป ฯ โส เตน ลภสฺสการสิโลเกน น
อุตฺตานุกฺกัเสติ น ปริ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลภสฺสการสิโลเกน น
มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมาโน
สีลสมฺปทํ อาราเชติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อุตฺตมโน โหติ โน จ โข
ปริปฺปญฺณสงฺกปโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น อุตฺตานุกฺกัเสติ
น ปริ วมฺเภติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ
นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมาโน สฺมาธิสมฺปทํ อาราเชติ ฯ
โส ตาย สฺมาธิสมฺปทาย อุตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปฺปญฺณสงฺกปโป ฯ
โส ตาย สฺมาธิสมฺปทาย น อุตฺตานุกฺกัเสติ น ปริ
วมฺเภติ ฯ โส ตาย สฺมาธิสมฺปทาย น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ
อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมาโน ฅาณทสฺสเนน อาราเชติ ฯ โส
เตน ฅาณทสฺสเนน อุตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปฺปญฺณสงฺกปโป ฯ
โส เตน ฅาณทสฺสเนน น อุตฺตานุกฺกัเสติ น ปริ วมฺเภติ ฯ โส
เตน ฅาณทสฺสเนน น มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ
อปฺปมตฺโต สฺมาโน สมยวิโมกฺขํ อาราเชติ ฯ จานํ โข ปเนตํ
ภิกฺขเว วิชฺชติ ยํ โส ภิกฺขุ ตาย สมยวิมุตฺติยา ปริหาเยถาติ ฯ

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนั จรมาโน
มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต สาริ เฉตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย
สารนฺติ ชานมาโน ฯ ตเมณั จกฺขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวံ วเพยฺย
อณฺณาสิ วตายิ ภาวํ ปุริโส สาริ อณฺณาสิ เพคฺคั อณฺณาสิ ตจฺ
อณฺณาสิ ปปฺปฏิกิ อณฺณาสิ สาขาปลาสิ ตถาหิ ภาวํ ปุริโส
สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนั จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส
ติฏฺฐโต สารวโต สารณฺเณว เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ
ชานมาโน ยลฺลจฺสฺส สารเนน สารณฺณมฺมึ ตลฺลจฺสฺส อตฺถิ
อนฺนุภวิสฺสตีติ เอวมเว โข ภิกฺขเว อิเธกฺจฺจ โข กุลปฺตฺโต สทฺธา
อการสฺมา อนการิยิ ปพฺพชิตฺโต โหติ โอตินฺนโณมฺหิ ชาติยา
ชราย มรณฺเนน โสกปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ ทฺกฺโขติณฺโณ
ทฺกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขกฺขนฺชสฺส อนตฺทริยา
ปณฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สมานิ ลากสฺกการสิโลกิ
อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเนน น อตฺตมโน
โหติ น ปริปฺนุณฺสจฺกปฺโป ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเนน น
อตฺตานุภกฺกิเสติ น ปริ วมฺเภติ ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเนน น
มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทิ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สมานิ
สีลสมฺปทํ อาราเชติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อตฺตมโน โหติ
โน จ โข ปริปฺนุณฺสจฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น
อตฺตานุภกฺกิเสติ น ปริ วมฺเภติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น มชฺชติ

นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมาโน สฺมาธิสฺมปทํ
อาราเชติ ฯ โส ตาย สฺมาธิสฺมปทาย อตฺตมโน โหติ
โน จ โข ปรีปฺณฺณสฺงกฺโป ฯ โส ตาย สฺมาธิสฺมปทาย น
อตฺตานุกฺกัเสติ น ปรี วมฺเภติ ฯ โส ตาย สฺมาธิสฺมปทาย น
มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมาโน
ฉาณทสฺสนํ อาราเชติ ฯ โส เตน ฉาณทสฺสเนน อตฺตมโน
โหติ โน จ โข ปรีปฺณฺณสฺงกฺโป ฯ โส เตน ฉาณทสฺสเนน
น อตฺตานุกฺกัเสติ น ปรี วมฺเภติ ฯ โส เตน ฉาณทสฺสเนน น
มชฺชติ นปฺปมชฺชติ นปฺปมาทํ อาปชฺชติ อปฺปมตฺโต สฺมาโน
อสมยวิโมกฺขํ อาราเชติ ฯ อฏฺฐจฺานเมตํ ภิกฺขเว อนวกาโส ยํ
โส ภิกฺขุ ตาย อสมยวิมุตฺติยา ปรีหาเยถาติ ฯ

[๓๕๒] อิติ โข ภิกฺขเว นยิทํ พุรหฺมจฺริยํ ลากสฺกการสิโลกานิสฺสํ
น สีลสฺมปทานิสฺสํ น สฺมาธิสฺมปทานิสฺสํ น ฉาณทสฺसनานิสฺสํ
ยา จ โข อยํ ภิกฺขเว อกฺุปฺปา เจโตวิมุตฺติ
เอตทตฺถมิทํ ภิกฺขเว พุรหฺมจฺริยํ เอตํ สารํ เอตํ ปรีโยसानนฺติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

มหาสาโรปมฺสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวมํ ฯ

จูฬสาริปมสุตต

[๓๕๓] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา สาวตฺถิยั วิหฺรติ
 เขตฺวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ อถ โข ปิงฺคลโกจฺโฉ
 พฺราหฺมโณ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิ
 สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทนียั กถั สาราณียั วิตฺติสเรตฺวา เอกมฺนุตฺติ นิสิตฺติ ฯ
 เอกมฺนุตฺติ นิสินฺโน โข ปิงฺคลโกจฺโฉ พฺราหฺมโณ ภควนฺตึ เอตทวโจ
 เยเม โภ โคตม สมณพฺราหฺมณา สงฺฆิโน คณฺโณ คณาจฺริยา ฌาตา
 ยสฺสตีโน ติตฺถกฺรา สารุสมฺมตา พหุชนสฺส เสยฺยถิตฺถึ ปฺรูโณ
 กสฺสโป มกฺขลิตฺติ โคสาโล อชิโต เกสกมฺพโล ปกฺโข กจฺจายโน
 สลฺขโย เวลฺกฺชปฺตฺโต นิกฺขันโธ นาฏปฺตฺโต สพฺเพ เต สกาย
 ปฏฺิณฺญาเย อพฺภณฺณิสุ สพฺเพเว น อพฺภณฺณิสุ อูทาหุ เอกจฺเจ
 อพฺภณฺณิสุ เอกจฺเจ น อพฺภณฺณิสุตฺติ ฯ อถั พฺราหฺมณฺณ ติฏฺฐเตตฺถึ
 สพฺเพ เต สกาย ปฏฺิณฺญาเย อพฺภณฺณิสุ สพฺเพเว น อพฺภณฺณิสุ
 อูทาหุ เอกจฺเจ อพฺภณฺณิสุ เอกจฺเจ น อพฺภณฺณิสุตฺติ ฌมฺมึ เต
 พฺราหฺมณฺณ เทเสสฺสामी ตั สฺสุณฺหาหิ สารุทฺถั มนสิกโรหิ ภาสิสฺสामीติ ฯ
 เอวํ โภคิตฺติ โข ปิงฺคลโกจฺโฉ พฺราหฺมโณ ภควโต ปจฺจุสฺสโสสิ ฯ

[๓๕๔] ภควา เอตทวโจ เสยฺยถาปี พฺราหฺมณฺณ ปฺรูโโส
 สารคฺคฺติโก สารคเวสี สารปริเยสณั จรฺมานโน มหโต รุกฺขสฺส
 ติฏฺฐโต สารวโต อติฏฺกมฺเมว สารั อติฏฺกมฺม เฝคฺคํ อติฏฺกมฺม

ตจํ อติกกมฺม ปปฺปฏิกั สาขาปลาสิฺ เจตฺวา อาทาย ปกุกเมยฺย
สารนฺติ มลฺลมาโน ๑ ตเมนนํ จกฺขมา ปุริโสฺ ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย
น วตายํ ภาวํ ปุริโสฺ อณฺณาสี สารี น อณฺณาสี เพคฺคํ น อณฺณาสี
ปปฺปฏิกั น อณฺณาสี สาขาปลาสิฺ ตถาหํ ภาวํ ปุริโสฺ สารตฺถิโก
สารคเวสิฺ สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสุตฺ ติฏฺฐโต สารวโต
อติกกมฺเมว สารี อติกกมฺม เพคฺคํ อติกกมฺม ตจํ อติกกมฺม
ปปฺปฏิกั สาขาปลาสิฺ เจตฺวา อาทาย ปกุกนฺโต สารนฺติ
มลฺลมาโน ขลฺลจสุตฺ สารเนน สารกรณียํ ตลฺลจสุตฺ อตุถํ
นानุภวิสฺสตีติ ๑ เสยฺยถาปิ วา ปน พฺราหฺมณฺ ปุริโสฺ สารตฺถิโก
สารคเวสิฺ สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสุตฺ ติฏฺฐโต สารวโต
อติกกมฺเมว สารี อติกกมฺม เพคฺคํ อติกกมฺม ตจํ ปปฺปฏิกั เจตฺวา
อาทาย ปกุกเมยฺย สารนฺติ มลฺลมาโน ๑ ตเมนนํ จกฺขมา ปุริโสฺ
ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายํ ภาวํ ปุริโสฺ อณฺณาสี สารี น
อณฺณาสี เพคฺคํ น อณฺณาสี ตจํ น อณฺณาสี ปปฺปฏิกั น
อณฺณาสี สาขาปลาสิฺ ตถาหํ ภาวํ ปุริโสฺ สารตฺถิโก สารคเวสิฺ
สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสุตฺ ติฏฺฐโต สารวโต อติกกมฺเมว
สารี อติกกมฺม เพคฺคํ อติกกมฺม ตจํ ปปฺปฏิกั เจตฺวา อาทาย
ปกุกนฺโต สารนฺติ มลฺลมาโน ขลฺลจสุตฺ สารเนน สารกรณียํ
ตลฺลจสุตฺ อตุถํ นานุภวิสฺสตีติ ๑ เสยฺยถาปิ วา ปน พฺราหฺมณฺ
ปุริโสฺ สารตฺถิโก สารคเวสิฺ สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสุตฺ

ติฏฺฐโต สารวโต อติกกมฺเมว สาริ อติกกมฺม เפעคุํ ตังฺ เจตฺวา
อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ มลฺลมาโน ๑ ตเมนนํ จกฺขมา ปุริโส
ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น วตายิ ภาวํ ปุริโส อณฺณาสี สาริ น
อณฺณาสี เפעคุํ น อณฺณาสี ตังฺ น อณฺณาสี ปปฺปฎฺธิกํ น
อณฺณาสี สาขาปลาสิ ตถาหยิ ภาวํ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสิ
สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสุตฺต ติฏฺฐโต สารวโต อติกกมฺเมว
สาริ อติกกมฺม เפעคุํ ตังฺ เจตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ
มลฺลมาโน ยลฺลจสุตฺต สารเนน สารกรณฺธิยิ ตลฺลจสุตฺต อตฺถิ
นนานุภวิสฺสตีติ ๑ เสยฺยถาปิ วา ปน พฺราหฺมณฺณ ปุริโส สารตฺถิโก
สารคเวสิ สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสุตฺต ติฏฺฐโต สารวโต
อติกกมฺเมว สาริ เפעคุํ เจตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ
มลฺลมาโน ๑ ตเมนนํ จกฺขมา ปุริโส ทิสฺวา เอวํ วเทยฺย น
วตายิ ภาวํ ปุริโส อณฺณาสี สาริ น อณฺณาสี เפעคุํ น อณฺณาสี
ตังฺ น อณฺณาสี ปปฺปฎฺธิกํ น อณฺณาสี สาขาปลาสิ ตถาหยิ ภาวํ
ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสิ สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสุตฺต
ติฏฺฐโต สารวโต อติกกมฺเมว สาริ เפעคุํ เจตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต
สารนฺติ มลฺลมาโน ยลฺลจสุตฺต สารเนน สารกรณฺธิยิ ตลฺลจสุตฺต อตฺถิ
นนานุภวิสฺสตีติ ๑ เสยฺยถาปิ วา ปน พฺราหฺมณฺณ ปุริโส สารตฺถิโก
สารคเวสิ สารปริเยสนํ จรมาโน มหโต รุกฺขสุตฺต ติฏฺฐโต สารวโต
สารญฺเฒว เจตฺวา อาทาย ปกฺกเมยฺย สารนฺติ ชานมาโน ๑ ตเมนนํ

จกขุมา ปุริโส ทิสฺวา เอวံ วเทยฺย อณฺณาสี วตายิ ภาวํ ปุริโส
สาริ อณฺณาสี เพฺคคฺคิ อณฺณาสี ตจฺจํ อณฺณาสี ปปฺปปฏิกั อณฺณาสี
สาขาปฺลาสิ ตถาหิ ภาวํ ปุริโส สารตฺถโก สารทเวสิ สารปริเยนํ
จรมานโน มหโต รุกฺขสฺส ติกฺกุจฺโต สารวโต สารณฺณเวว เจตฺวา
อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ ชานมานโน ยณฺจสฺส สารเณ สารกรณิยิ
ตณฺจสฺส อตฺถิ อณฺณาวิสฺสตีติ ฯ

[๓๕๕] เอวเมว โข พุราหุณฺณ อิชฺเชจฺจ กุลปฺตฺโต สทฺธา
อการสฺมา อนคาริยิ ปพฺพชิตฺโต โหติ โอตินฺณโณมฺหิ ชาตียา ชราย
มรเณน โสกปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ ทฺกฺโขตินฺณโณ
ทฺกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขทฺกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา
ปณฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สมานโน ลากสฺกการสิโลกิ
อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเณน อตฺตมโน โหติ
ปฺริปฺนุณฺสจฺกปฺโป ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกเณน อตฺตานุกฺกัเสติ
ปฺริ วมฺภเตติ อหฺมสฺมิ ลากิ สฺกการสิโลกวา อิเม ปนฺณเณ
ภิกฺขุ อปฺปณฺญาตา อปฺเปสฺกฺขาติ ฯ ลากสฺกการสิโลกเณน จ เย
อณฺเณ ฐมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ ปณฺีตฺตรา จ เตสํ ฐมฺมานํ สจฺฉิกิริยา
น จนฺทํ ชเนติ น วายมฺติ โอลิณฺวตฺติโก จ โหติ สาทิลิโก ฯ๔
เสยฺยถาปิ โส พุราหุณฺณ ปุริโส สารตฺถโก สารทเวสิ สารปริเยสนํ
จรมานโน มหโต รุกฺขสฺส ติกฺกุจฺโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สาริ
อติกฺกมฺม เพฺคคฺคิ อติกฺกมฺม ตจฺจํ อติกฺกมฺม ปปฺปปฏิกั สาขาปฺลาสิ

เฉตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มณฺณมาโน ยลฺยจฺสุส สาเรน
สารกรณียิ ตลฺยจฺสุส อตฺถิ นานุกฺวิสุสตีติ ฯ ตถูปมาหิ พุราหุณ
อิมิ ปุคฺคถึ วทามิ ฯ

[๓๕๖] อิทฺ ปน พุราหุณ เอกจฺโจ ปุคฺคโถ สทฺธา อการสุมา
อนการียิ ปพฺพชิตฺ โหติ โอตินฺโนมฺหิ ชาตียา ชราย มรณน
โสกปริเทวทฺกขโทมนสฺสุปายาเสหิ ทฺกโขตินฺโน ทฺกขปรเรโต
อปฺเปวนาม อิมฺสุส เกวลสุส ทฺกขกฺขนฺธสุส อนฺตกิริยา
ปณฺณายเถติ ฯ โส เอว ปพฺพชิตฺ สมานิ ลากสฺกการสิโลกิ
อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกน น อตฺตมโน
โหติ น ปริปฺนฺณสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลากสฺกการสิโลกน
น อตฺตานุกฺกเสติ น ปริ วมฺภเถติ ฯ ลากสฺกการสิโลกน จ
เย อญฺเณ ชมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ ปณฺีตฺตรา จ เตสึ ชมฺมานิ
สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมฺติ อนฺนินฺนวุตฺติโก จ โหติ
อสาถิลิโก ฯ โส สีลสมฺปทํ อาราเชติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย
อตฺตมโน โหติ ปริปฺนฺณสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย
อตฺตานุกฺกเสติ ปริ วมฺภเถติ อหฺมสมฺมิ สีลวา กลฺยณฺชมฺโม
อิมเ ปนญฺเณ ภิกฺขุ ทฺสฺสีลา ปาปชฺมมาติ ฯ สีลสมฺปทาย จ
เย อญฺเณ ชมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ ปณฺีตฺตรา จ เตสึ ชมฺมานิ
สจฺฉิกิริยาย น ฉนฺทํ ชเนติ น วายมฺติ โอตินฺนวุตฺติโก จ
โหติ สาถิลิโก ฯ เสยฺยถาปี โส พุราหุณ ปฺริโส สารตฺถิโก

สารกเวสี สารปริเยสนั จรมาโน มหโต รุกขสุส ตัญญโต สารวโต
อดิถกมเมว สาริ อดิถกมม เพคคั อดิถกมม ตัง ปปปุฏิกั เจตวา
อาทาย ปกุกนโต สารนติ มลลมาโน ยลลจสุส สารน
สารกรณียิ ตลลจสุส อดถั นานุกวิสุสตีติ ฯ ตลลปมาหิ พุราหุณ
อิมิ ปุคคัลล วทามิ ฯ

[๑๕๑] อธิ ปน พุราหุณ เอกจจิ ๑เป๑ อนตกริยา
ปลลญาเยถาติ ๑ โส เอว ปพพิชิต สมานิ ลากสการสิโลกั
อภินิพพตเตติ ๑ โส เตน ลากสการสิโลกน น อดตมโน
โหติ น ปริปุลลณสงกปโป ๑ โส เตน ลากสการสิโลกน
น อดตานุกัเสติ น ปริ วมูเกติ ๑ ลากสการสิโลกน จ
เย อลลเย ชมมา อุตตริตรา จ ปณิตตรา จ เตสั ชมมานั
สจจิกิริยาย ฉนุหิ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุดติโก จ โหติ
อสาถิลิโก ๑ โส สิลสมปทั อาราเชติ ๑ โส ตาย สิลสมปทาย
อดตมโน โหติ โน จ โข ปริปุลลณสงกปโป ๑ โส ตาย
สิลสมปทาย น อดตานุกัเสติ น ปริ วมูเกติ ๑ สิลสมปทาย จ
เย อลลเย ชมมา อุตตริตรา จ ปณิตตรา จ เตสั ชมมานั สจจิกิริยาย
ฉนุหิ ชเนติ วายมติ อโนลีนวุดติโก จ โหติ อสาถิลิโก ๑
โส สมาริสมปทั อาราเชติ ๑ โส ตาย สมาริสมปทาย อดตมโน
โหติ ปริปุลลณสงกปโป ๑ โส ตาย สมาริสมปทาย อดตานุกัเสติ
ปริ วมูเกติ อหสมมิ สมหิตโต เอกคจจิตโต อิมิ ปนลลเย

ภิกขุ อสมาคิตา วิพุกนตจิตตาคิตา ฯ สมาริสมปทาย จ เย อญเณ
ธมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ ปณิตฺตรา จ เตสั ฐมฺมานั สจฺฉิกิริยาย
ฉนฺทํ น ชเนติ น วายมติ โอนีสึนวุตฺติโก จ โหติ สาลิลิโก ฯ
เสยฺยถาปี โส พุราหุมน ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนั
จรมานโน มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารั
อติกฺกมฺม เพคฺคั ตังฺ เจตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ
มญฺญมานโน ขลฺลจฺสฺส สารเนน สารกรณียั ตลฺลจฺสฺส อตฺถั
นानุกฺวิสฺสตีตี ฯ ตลฺลปฺมาหั พุราหุมน อิมั ปุคฺคัลลั วทามิ ฯ

[๓๕๘] อิท ปน พุราหุมน เอกจฺโจ ปุคฺคัลโล สทฺธาอการสฺมา
อนการิยั ปพฺพชฺชิตโ หิติ โอนิตฺถโนมฺหิ ชาติยา ชราย มรเณน ฯเปฯ
อนตฺทิกิริยา ปญฺญาเยถาคิตา ฯ โส เอวั ปพฺพชฺชิตโ สมานโน
ลาภสฺกการสิโลกั อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลภสฺกการสิโลเกน
น อตฺตมโน โหติ น ปริปฺญฺณสงฺกปโป ฯ โส เตน
ลาภสฺกการสิโลเกน น อตฺตานุกฺกัเสติ น ปริ วมฺภติ ฯ
ลาภสฺกการสิโลเกน จ เย อญเณ ธมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ ปณิตฺตรา
จ เตสั ฐมฺมานั สจฺฉิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมติ โอนีสึนวุตฺติโก จ
โหติ อสาลิลิโก ฯ โส สีสฺสมปทํ อาราเชติ ฯ โส ตาย
สีสฺสมปทาย อตฺตมโน โหติ โน จ โข ปริปฺญฺณสงฺกปโป ฯ โส
ตาย สีสฺสมปทาย น อตฺตานุกฺกัเสติ น ปริ วมฺภติ ฯ
สีสฺสมปทาย จ เย อญเณ ธมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ ปณิตฺตรา จ เตสั

ชมนานั สจฺฉิกริยาช ฌนุทั ชเนติ วายมติ อโนลีนวฺตุติโก จ โหติ
อสาถิถิโก ฯ โส สมาริสมฺปทั อาราเชติ ฯ โส ตาย สมาริสมฺปทาย
อตุตมโน โหติ โน จ โช ปริปฺนุณฺสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย
สมาริสมฺปทาย น อตุตตานุกฺกเสติ น ปริ วมฺเกติ ฯ สมาริสมฺปทาย
จ เย อญฺเณ ชมนมา อตุตฺตริตรา จ ปณฺีตตรา จ เตลั ชมนานั
สจฺฉิกริยาช ฌนุทั ชเนติ วายมติ อโนลีนวฺตุติโก จ โหติ อสาถิถิโก ฯ
โส ฌาณทสฺสนั อาราเชติ ฯ โส เตน ฌาณทสฺสเนน อตุตมโน
โหติ ปริปฺนุณฺสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ฌาณทสฺสเนน อตุตตานุกฺกเสติ
ปริ วมฺเกติ อหมฺสมิ ชานั ปสฺสั วิหรามิ อิม ปนญฺเณ ภิกฺขุ
อชานั อปสฺสั วิหรนฺตึติ ฯ ฌาณทสฺสเนน จ เย อญฺเณ ชมนมา
อตุตฺตริตรา จ ปณฺีตตรา จ เตลั ชมนานั สจฺฉิกริยาช น ฌนุทั
ชเนติ น วายมติ อโนลีนวฺตุติโก จ โหติ สาถิถิโก ฯ เสชฺยถาปี
โส พุราหฺมณฺ ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี สารปริเยสนั จรมาโน
มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต อติกฺกมฺเมว สารั เพกฺคั เจตฺวา
อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ มลฺลมาโน ชญฺจสฺส สาเรน
สารกรณฺีชฺชึ ตลฺลจฺสฺส อตุถั นานุภวิสฺสตีติ ฯ ตถฺปมาทั พุราหฺมณฺ
อิมํ ปุคฺคัลล วทามิ ฯ

[๓๕๕] อิช ปน พุราหฺมณฺ เอกจฺโจ ปุคฺคโล สทฺธา
อการสฺมา อนคาริชฺชึ ปพฺพชฺโช โหติ โอตินฺนุโมหิ ชาติยา ชราย
มรณฺเนน โสภปริเทวทฺทุกฺชโทมนสฺสุปายาเสหิ ทฺทุกฺชโติณฺนุ

ทุกขปรเวโต อปุเปวนาม อิมสฺส เภวลสฺส ทุกฺขกฺขณฺธสฺส อนฺตกิริยา
ปญฺญาเยถาติ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สฺมาโน ลากสฺสการสิโลกํ
อภินิพฺพตฺเตติ ฯ โส เตน ลากสฺสการสิโลกนฺ น อุตฺตมโน โหติ
น ปริปฺนุณฺสงฺกปฺโป ฯ โส เตน ลากสฺสการสิโลกนฺ น
อตุตฺตานุกฺกํเสติ น ปริ วมฺภเกติ ฯ ลากสฺสการสิโลกนฺ จ เย อญฺเณ
ธมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ ปณฺีตฺตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉนิกิริยาย
ฉนฺทํ ชเนติ วายมฺติ อโนลีนวฺตุตฺติโก จ โหติ อสาคิลิโก ฯ โส
สีลสมฺปทํ อาราเชติ ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย อุตฺตมโน โหติ โน จ
โฆ ปริปฺนุณฺสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สีลสมฺปทาย น
อตุตฺตานุกฺกํเสติ น ปริ วมฺภเกติ ฯ สีลสมฺปทาย จ เย อญฺเณ ธมฺมา
อุตฺตริตฺตรา จ ปณฺีตฺตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉนิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ
วายมฺติ อโนลีนวฺตุตฺติโก จ โหติ อสาคิลิโก ฯ โส สฺมาธิสมฺปทํ
อาราเชติ ฯ โส ตาย สฺมาธิสมฺปทาย อุตฺตมโน โหติ โน จ โฆ
ปริปฺนุณฺสงฺกปฺโป ฯ โส ตาย สฺมาธิสมฺปทาย น อตุตฺตานุกฺกํเสติ
น ปริ วมฺภเกติ ฯ สฺมาธิสมฺปทาย จ เย อญฺเณ ธมฺมา อุตฺตริตฺตรา
จ ปณฺีตฺตรา จ เตสํ ธมฺมานํ สจฺฉนิกิริยาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมฺติ
อโนลีนวฺตุตฺติโก จ โหติ อสาคิลิโก ฯ โส ฅาณทสฺสณํ อาราเชติ ฯ
โส เตน ฅาณทสฺสเนน อุตฺตมโน โหติ โน จ โฆ ปริปฺนุณฺสงฺกปฺโป ฯ
โส เตน ฅาณทสฺสเนน น อตุตฺตานุกฺกํเสติ น ปริ
วมฺภเกติ ฯ ฅาณทสฺสเนน จ เย อญฺเณ ธมฺมา อุตฺตริตฺตรา จ

ปณัตตรา จ เตสั ฐมมานั สจฺฉิกิริยาช ฌนุทึ ชเนติ วายมติ
อโนลีนวฺตุติโก จ โหติ อสาลิโก ๑ กตเม จ พุราหฺมณ ฐมา
ฌาณทสฺสเนน อุตฺตริตฺตรา จ ปณัตตรา จ ๑ อิธ พุราหฺมณ ภิกฺขุ
วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฐมเมหิ สวิตกุกั สวิจาร์ วิเวกั
ปิติสุขั ปจฺมึ ฌานั อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ๑ อยมฺปิ โข พุราหฺมณ
ฐมฺโม ฌาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร จ ปณัตตโร จ ๑ ปฺน จปรี
พุราหฺมณ ภิกฺขุ วิตกุกิจารานั วฺุปสมา อชฺฉตฺตํ สมฺปสาทนั
เจตโส เอโกทิกาวั อวิตกุกั อวิจาร์ สมาริขั ปิติสุขั ทฺุติยั
ฌานั ๑เป๑ ตฺุติยั ฌานั ๑เป๑ จตฺุถุถั ฌานั อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ๑
อยมฺปิ โข พุราหฺมณ ฐมฺโม ฌาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร จ
ปณัตตโร จ ๑ ปฺน จปรี พุราหฺมณ ภิกฺขุ สพฺุโส รฺุปสลฺุณานั
สมตฺิกกมา ปฺุณฺณสลฺุณานั อตฺุถฺุจมา นานตฺุตสลฺุณานั อมนสิการา
อนนฺุโต อากาโสติ อากาसानฺุจายตฺนั อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ๑
อยมฺปิ โข พุราหฺมณ ฐมฺโม ฌาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร จ ปณัตตโร
จ ๑ ปฺน จปรี พุราหฺมณ ภิกฺขุ สพฺุโส อากาसानฺุจายตฺนั
สมตฺิกกมฺม อนนฺุตฺติ วิญฺุณานนฺุติ วิญฺุณานฺุจายตฺนั อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ ๑เป๑ สพฺุโส วิญฺุณานฺุจายตฺนั สมตฺิกกมฺม นตฺุถิ
กิลฺุจิติ อากิลฺุจณฺุชายตฺนั อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ๑เป๑ สพฺุโส
อากิลฺุจณฺุชายตฺนั สมตฺิกกมฺม เนวสลฺุณานาสณฺุชายตฺนั อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ ๑ อยมฺปิ โข พุราหฺมณ ฐมฺโม ฌาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร

จ ปณิตตโร จ ฯ ปุณ จปรี พุราหุณณ ภิกขุ สพุทโส
เนวสณณานาสนณายตน์ สมตักกมม สณณเวทิตนโรธั อุปสมปชช
วิหริติ ฯ ปณณายปสฺส ๑ ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขีณา โหนฺติ ฯ
อยมปิ โข พุราหุณณ ชมฺโม ฌาณทสฺสเนน อุตฺตริตโร จ
ปณิตตโร จ ฯ อิม โข พุราหุณณ ชมฺมา ฌาณทสฺสเนน อุตฺตริตรา
จ ปณิตตรา จ ฯ เสยฺยถาปี โส พุราหุณณ ปุริโส สารตฺถิโก
สารคเวสี สารปริเยสน์ จรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติกฺขุจโต
सारวโต สารณฺเฏว ฌตฺวา อาทาย ปกฺกนฺโต สารนฺติ ชานมาโน
ยลฺยจสฺส สารเนน สารกรณฺมียิ ตลฺยจสฺส อตฺถิ อนฺนุภวิสฺสตีติ ฯ
ตถูปมาหิ พุราหุณณ อิมิ ปุคฺคัลล วทามิ ฯ

[๓๖๐] อิติ โข พุราหุณณ นยิทิ พุรหุณฺจริยิ ลาก สกฺการสิโลกานิสฺสั
น สีลสมฺปทานิสฺสั น สมာธสมฺปทานิสฺสั น ฌาณทสฺสนานิสฺสั
ยา จ โข อัยิ พุราหุณณ อุกฺุปา เจโตวิมุตฺติ
เอตทตฺถมิทิ พุราหุณณ พุรหุณฺจริยิ เอตฺ สารี เอตฺ ปรีโยसानนฺติ ฯ

เอวํ วุตฺเต ปิงฺกลโกจฺโณ พุราหุณฺโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ฯเปฯ อุปาสกั
มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺถคฺเค ปาณฺุเปตฺติ สรณฺจกตฺนฺติ ฯ

จฺุพสาโรปมฺสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

โอปมฺมวคฺโค ตติโย ฯ

#๑ ม. ปณณาย จสฺส ฯ

ตสุตฺตทหน้ํ

มอถยตชฺชนารโฏจมาโน อนุชวเนกภูปฺพณฺณวาโป
ราสิกณฺธรุมหาคชฺชมาโน สรรวโรปนปิงคฺลโกจฺจโ ๑

มหายมกวกุโค

จูปโคสิงคสาตสุตติ

[๓๖๑] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา นาทิเก วิหริติ
คิณฺชกาตเถ ๑ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา จ อนฺรุทฺโธ
อายสฺมา จ นนฺทึโย อายสฺมา จ กิมิโล ๑ โคสิงคสาตวณทาเย
วิหริตฺติ ๑ อถ โข ภควา สายนฺนสมยั ปฏิสตฺถานา วุฏฺฐิตฺโต
เยน โคสิงคสาตวณทาโย เตนฺอุปสงฺกมิ ๑ อทฺทสา โข ทายปาโล
ภควนฺตํ ทูโรโตว กจฺจนฺตํ ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ มา
สมณฺน เอตํ ทายํ ปาวิสิ สนนฺเตตฺถ ตโย กุลปฺตฺตา อตฺตกาจรูปา
วิหริตฺติ มา เตสํ อผาสฺมกาสิตี ๑ อสฺโสสิ โข อายสฺมา อนฺรุทฺโธ
ทายपालสฺส ภควตา สทฺธี มนฺตยมานสฺส สุตฺวาน ทายपालัง
เอตทโวจ มา อาวุโส ทายपाल ภควนฺตํ วาเรสิ สตฺถา โน
ภควา อนฺุปฺตฺโตติ ๑ อถ โข อายสฺมา อนฺรุทฺโธ เยนายสฺมา
จ นนฺทึโย อายสฺมา จ กิมิโล เตนฺอุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา
อายสฺมนฺตณฺจ นนฺทึยํ อายสฺมนฺตณฺจ กิมิลิ เอตทโวจ อภิกฺกมถายสฺมนฺโต
อภิกฺกมถายสฺมนฺโต สตฺถา โน ภควา อนฺุปฺตฺโตติ ๑
#๑ ย. กิมพิโลติ ทิสฺสติ ๑

อถ โข อายสฺมา จ อนุรฺรทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทึโย อายสฺมา จ
กิมิลอ ภควนฺตํ ปจฺจุคฺคณฺตฺวา เอโก ภควโต ปตฺตจิวริ ปฏิกฺคเหสิ
เอโก อาสนํ ปณฺณาเปสิ เอโก ปาโททกํ อุปฏฺฐเปสิ ฯ นิสิตฺติ
ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสชฺช [๑] ปาเท ปกฺขาลสิ ฯ เตปิ
โฆ อายสฺมนฺโต ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺตึ ฯ

[๓๖๒] เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โฆ อายสฺมนฺตํ อนุรฺรทฺธํ ภควา
เอตทโวจ กจฺจึ โว อนุรฺรทฺธา ขมณฺิยํ กจฺจึ ยาปณฺิยํ กจฺจึ
ปีณฺทเกน ๒ น กิลมิตฺถาติ ฯ ขมณฺิยํ ภควา ยาปณฺิยํ ภควา น จ
มยํ ภนฺเต ปีณฺทเกน กิลมิมฺหาติ ๓ ฯ กจฺจึ ปน โว อนุรฺรทฺธา
สมคฺคา สมโมทมาณา อวิวทมาณา จีโรทกัฏฺฐา อณฺณมณฺณํ
ปิยจกฺขุหิ สมปฺสฺสนฺตา วิหฺรธาติ ฯ ตคฺขม มยํ ภนฺเต ๔ สมคฺคา
สมโมทมาณา อวิวทมาณา จีโรทกัฏฺฐา อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ
สมปฺสฺสนฺตา วิหฺรมาติ ฯ ยถากถํ ปน ตฺเมห อนุรฺรทฺธา สมคฺคา
สมโมทมาณา อวิวทมาณา จีโรทกัฏฺฐา อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ
สมปฺสฺสนฺตา วิหฺรธาติ ฯ

[๓๖๓] อิทฺ มยฺหํ ภนฺเต เอวํ โหติ ลาภา วต เม สฺลทฺธํ
วต เม โยหํ เอวรฺูเปหิ สพฺรหฺมจารึหิ สทฺธิ วิหฺรามิตฺติ ตสฺส
มยฺหํ ภนฺเต อิเมสฺส อายสฺมนฺเตสฺส เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ
อาวี เจว รโห จ เมตฺตํ วจิกมฺมํ ... เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ
อาวี เจว รโห จ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวํ โหติ ยนฺนฺนาหํ สกํ จิตฺตํ
#๑ ม. โฆ ภควา ฯ ๒ โป. ปีณฺทปาเตน ฯ ๓ ม. กิลมามาติ ฯ ๔ โป. ตโย
#มยํ ภนฺเต ภควา ฯ

นิกขิปิตฺวา อิมสัเยว อายสฺมฺนฺตานัน จิตฺตสฺส วเสน วตฺเตยฺยนฺติ
 โส โข อหิ ฆนฺเต สกั จิตฺตํ นิกขิปิตฺวา อิมสัเยว อายสฺมฺนฺตานัน
 จิตฺตสฺส วเสน วตฺตํ นานา หิ โข โน ฆนฺเต กายา เอกญฺจ
 ปน มลฺลเย จิตฺตฺนฺติ ฯ อายสฺมาปิ โข นนฺทึโย ฯเปฯ อายสฺมาปิ
 โข กิมิโต ภควนฺตํ เอตทโวจ อธิ มยฺหฺมฺปิ โข ฆนฺเต เอว โหติ
 ตาภา วต เม สฺลทฺธึ วต เม โยหิ เอวรูปฺหิ สฺพฺรหฺมจารึหิ สฺทฺธึ
 วิหฺรามิตฺติ ตสฺส มยฺหิ ฆนฺเต อิมสฺส อายสฺมฺนฺเตสฺส เมตฺตํ กายกมฺมํ
 ปจฺจุปฺภุจฺจิตฺติ อวิ เจว รโห จ เมตฺตํ วจฺจิมฺมํ ... เมตฺตํ มโนกมฺมํ
 ปจฺจุปฺภุจฺจิตฺติ อวิ เจว รโห จ ตสฺส มยฺหิ ฆนฺเต เอว โหติ
 ยนฺนฺนํ สกั จิตฺตํ นิกขิปิตฺวา อิมสัเยว อายสฺมฺนฺตานัน จิตฺตสฺส
 วเสน วตฺเตยฺยนฺติ โส โข อหิ ฆนฺเต สกั จิตฺตํ นิกขิปิตฺวา
 อิมสัเยว อายสฺมฺนฺตานัน จิตฺตสฺส วเสน วตฺตํ นานา หิ โข
 โน ฆนฺเต กายา เอกญฺจ ปน มลฺลเย จิตฺตฺนฺติ ฯ เอว โข มยฺ
 ฆนฺเต สมฺคฺคา สมฺโมทฺมานา อวิทฺมานา จิโรทฺทิกฺกฺตา อลฺลยฺมลฺลยฺ
 ปิยจกฺขุหิ สมฺปสฺสฺสนฺตา วิหฺรามาทิ ฯ

[๓๖๔] สาธุ สาธุ อนุรฺรทฺธา กจฺจิ ปน โว อนุรฺรทฺธา
 อปฺปมตฺตา อาตปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรธาติ ฯ ตคฺขม มยฺ ฆนฺเต
 อปฺปมตฺตา อาตปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรามาทิ ฯ ยถากถํ ปน
 ตฺเมห อนุรฺรทฺธา อปฺปมตฺตา อาตปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรธาติ ฯ อธิ
 ปน ๑ ฆนฺเต อมฺหากํ โย ปจฺมํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมฺติ โส
 #๑ ไป. ม. ปนสทฺโท น ทิสฺสติ ฯ

อาสนานิ ปณณาเปติ ปานียั ปริโกชนียั อุปภูจเปติ ๑ อวการปาดิ
 อุปภูจเปติ โย ปจจลา คามโต ปิณทาย ปฏิกุมติ สเจ
 โหติ ภูตดาวเสโส สเจ อากงขติ ภูยขติ โน เจ อากงขติ
 อุปปหริเต วา ฉทเทติ อุปปาณเก วา อุทเท โอปีลาเปติ โส
 อาสนานิ ปฏิสามมติ ปานียั ปริโกชนียั ปฏิสามมติ อวการปาดิ
 ปฏิสามมติ ภูตคุกั สมมุชชติ โย ปสสติ ปานียฆั วา
 ปริโกชนียฆั วา วจจฆั วา รัตตัม ตุจัน โส อุปภูจเปติ ๑-๕
 สจาสส โหติ อวิสยหัม หตถวิกาเรน ทุตติยั อามนุเตตวา หตถวิลงมิเกน
 อุปภูจเปม ๒ น เตวว มยั ฆนเต ตปปจจยา วาจ
 ฆินุทาม ปณจาหิกั โข ปน มยั ฆนเต สพพรตติกั ฆมมिया
 กถาย สนนีสิทาม เอวั โข มยั ฆนเต อุปปมตดา อาตานิโน
 ปหิตตดา วิหรามติ ฯ

[๓๖๕] สาธุ สาธุ อนุรุธา อคฺติ ปน โว อนุรุธา เอวั
 อุปปมตदानิ อาตานิโน ปหิตตदानิ วิหรตัม อุตฺตริ มนุสฺสฆมมา
 อลมาริยณาทสฺสนวิเสโส อธิคโต ฆาสุวิหาโรติ ฯ กิ หิ โน สिया
 ฆนเต อธิ มยั ฆนเต ยาวเทว อากงขาม วิวิจเจว กามหิ วิวิจ
 อกฺุสเลหิ ฆมเมหิ สวิตกุกั สวิจาร์ วิเวกขัม ปิติสุขัม ปจम्म ฉานัน
 อุปสมุปชช วิหราม อยัม โข โน ฆนเต อมฺหากัม อุปปมตदानิ
 อาตานิโน ปหิตตदानิ วิหรตัม อุตฺตริ มนุสฺสฆมมา อลมาริยณ-
 ทสฺสนวิเสโส อธิคโต ฆาสุวิหาโรติ ฯ สาธุ สาธุ อนุรุธา
 #๑ ม. อุปภูจเปติ ฯ ๒ ม. อุปภูจเปม ฯ

เอตสฺส ปน โว อนฺรุตฺตา วิหารสฺส สมตฺตักฺกมา ย เอตสฺส วิหารสฺส
ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถลฺลโณ อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสโส
อธฺคโต ผาสฺสูวิหาโรติ ฯ กิ หิ โน สียา ฆนฺเต อธิ
มยฺ ฆนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม วิตฺตกฺกวิจารานํ วุปฺสมา อชฺชตฺตํ
สมฺปทาหนํ เจตโธ เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริขํ ปิตฺตฺสขํ
ทฺธิยํ ฆานํ อฺปสมฺปชฺช วิหฺราม เอตสฺส ฆนฺเต วิหารสฺส
สมตฺตักฺกมา ย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิยา อยฺมลฺลโณ อุตฺตริ
มนุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสโส อธฺคโต ผาสฺสูวิหาโรติ ฯ
สาธฺดู สาธฺดู อนฺรุตฺตา เอตสฺส ปน โว อนฺรุตฺตา วิหารสฺส
สมตฺตักฺกมา ย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถลฺลโณ อุตฺตริ
มนุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสโส อธฺคโต ผาสฺสูวิหาโรติ ฯ
กิ หิ โน สียา ฆนฺเต อธิ มยฺ ฆนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม
ปิตฺติยา จ วิราคา อฺปเกฺขกา จ วิหฺราม สตา จ สมฺปชานา
สฺขลฺลจ กายเณ ปฏฺธิสฺสเวทเม ยนฺตํ อริยา อากิขฺนฺติ อฺปเกฺขโก
สตีมา สฺขวิหาริตี ตตียํ ฆานํ อฺปสมฺปชฺช วิหฺราม เอตสฺส
ฆนฺเต วิหารสฺส สมตฺตักฺกมา ย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิยา
อยฺมลฺลโณ อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสโส อธฺคโต
ผาสฺสูวิหาโรติ ฯ สาธฺดู สาธฺดู อนฺรุตฺตา เอตสฺส ปน โว อนฺรุตฺตา
วิหารสฺส สมตฺตักฺกมา ย เอตสฺส วิหารสฺส ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถลฺลโณ
อฺปสมฺปชฺช วิหฺราม เอตสฺส ฆนฺเต วิหารสฺส สมตฺตักฺกมา ย เอตสฺส วิหารสฺส
ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิยา อยฺมลฺลโณ อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา อลฺมรียณฺณทสฺสนวิเสโส อธฺคโต
ผาสฺสูวิหาโรติ ฯ

วิหาโรติ ฯ ก็ หิ โน ลียา ภนฺเต อิท มยฺ ภนฺเต ยาวเทว
อากงฺขาม สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว
โสมนสฺสโทมนสฺसानํ อตฺตงฺคมา อทุกฺขมสฺสํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสทฺธิ
จตุตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหราม เอตฺสสฺส ภนฺเต วิหารสฺส
สมตฺติกฺกมาย เอตฺสสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อยมณฺโณ อุตฺตริ
มนุสฺสชฺชมา อลมฺริยฌาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ฆาสุวิหาโรติ ฯ
สาธุ สาธุ อนฺรุทฺธา เอตฺสสฺส ปน โว อนฺรุทฺธา วิหารสฺส
สมตฺติกฺกมาย เอตฺสสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺตณฺโณ อุตฺตริ
มนุสฺสชฺชมา อลมฺริยฌาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ฆาสุวิหาโรติ ฯ
ก็ หิ โน ลียา ภนฺเต อิท มยฺ ภนฺเต ยาวเทว อากงฺขาม
สพฺพโส รูปสณฺณานํ สมตฺติกฺกมา ปฏฺิฆสณฺณานํ อมนสิการา อนนฺโต
อากาโสติ อากาसानญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหราม เอตฺสสฺส ภนฺเต
วิหารสฺส สมตฺติกฺกมาย เอตฺสสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อยมณฺโณ
อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา อลมฺริยฌาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ฆาสุ-
วิหาโรติ ฯ สาธุ สาธุ อนฺรุทฺธา เอตฺสสฺส ปน โว อนฺรุทฺธา
วิหารสฺส สมตฺติกฺกมาย เอตฺสสฺส วิหารสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺตณฺโณ
อุตฺตริ มนุสฺสชฺชมา อลมฺริยฌาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต ฆาสุ-
วิหาโรติ ฯ ก็ หิ โน ลียา ภนฺเต อิท มยฺ ภนฺเต ยาวเทว
อากงฺขาม สพฺพโส อากาसानญายตฺนํ สมตฺติกฺกมม อนนฺตํ
วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหราม ฯเปฯ สพฺพโส

วิญญานญายตนั สมตักกมม นตฺถิ กิณฺจิติ อากิณฺจญายตนั
อุปสมปฺชช วิหฺราม ฯเปฯ สพุพโส อากิณฺจญายตนั สมตักกมม
เนวสญฺญานาสนญายตนั อุปสมปฺชช วิหฺราม เอตฺตสฺส ฆนฺเต
วิหฺรุตฺต สมตักกมฺมาย เอตฺตสฺส วิหฺรุตฺต ปฺฏิปฺปสฺสทฺธิยา
อยมณฺโณ อุตฺตริ มนฺุสฺสชฺมมา อลฺมรียณฺณทฺสฺสนวิเสโส อธิคฺโต
ผาสฺววิหฺโรติ ฯ สาธุ สาธุ อนฺุรฺุทฺธา เอตฺตสฺส ปน โว อนฺุรฺุทฺธา
วิหฺรุตฺต สมตักกมฺมาย เอตฺตสฺส วิหฺรุตฺต ปฺฏิปฺปสฺสทฺธิยา อตฺถลฺโณ
อุตฺตริ มนฺุสฺสชฺมมา อลฺมรียณฺณทฺสฺสนวิเสโส อธิคฺโต ผาสฺววิหฺโรติ ฯ
ก็ หิ โน สฺยา ฆนฺเต อธิ มยฺ ฆนฺเต ยาวเทว
อากงฺขาม สพุพโส เนวสญฺญานาสนญายตนั สมตักกมมฺ สญฺญาเวทยิตฺตนิโรธั
อุปสมปฺชช วิหฺราม ปญฺญาปสฺส ๑ ทิสฺวา อาสวา
ปริกงฺขิณา โหนฺติ เอตฺตสฺส ฆนฺเต วิหฺรุตฺต สมตักกมฺมาย เอตฺตสฺส
วิหฺรุตฺต ปฺฏิปฺปสฺสทฺธิยา อยมณฺโณ อุตฺตริ มนฺุสฺสชฺมมา
อลฺมรียณฺณทฺสฺสนวิเสโส อธิคฺโต ผาสฺววิหฺโรติ ฯ อิมฺสฺมา จ มยฺ
ฆนฺเต ผาสฺววิหฺรา อญฺณั ผาสฺววิหฺรึ อุตฺตริตฺรึ วา ปณฺีตฺตรึ
วา น สมนฺุสฺสสมาติ ฯ สาธุ สาธุ อนฺุรฺุทฺธา เอตฺตสฺมา อนฺุรฺุทฺธา
ผาสฺววิหฺรา อญฺโณ ผาสฺววิหฺโร อุตฺตริตฺโร วา ปณฺีตฺตโร วา
นตฺถิติ ฯ

[๓๖๖] อถ โข ภควา อายสฺมฺนตฺถจ อนฺุรฺุทฺธึ อายสฺมฺนตฺถจ
นนฺุทฺธิยั อายสฺมฺนตฺถจ กิมิลั ชฺมฺมียา กถาย สนฺุทฺสเสตฺวา
#๑ ม. ปญฺญาจ โน ฯ

สมาทเปตฺวา สมุตเตเขตฺวา สมฺปหึเสตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ อถ
 โข อายสฺมา จ อนฺรุตฺโธ อายสฺมา จ นนฺทโย อายสฺมา จ
 กิมิโล ภควนฺตํ อนฺตฺยยิตฺวา ๑ ตโต ปฏฺินิวตฺติตฺวา อายสฺมา จ
 นนฺทโย อายสฺมา จ กิมิโล อายสฺมนฺตํ อนฺรุตฺตํ เอตทโวจํ
 กิณฺนุ โข มยฺ อายสฺมโต อนฺรุตฺตสฺส เอวมาโรจิมฺหา อิมาสลฺจ
 อิมาสลฺจ วิหารสมาปตฺตินํ มยฺ ลากิโนติ ยํ โน อายสฺมา
 อนฺรุตฺโธ ภควโต สมฺมุขา ยาว อาสวานํ ขยา ปกาเสตฺตีติ ฯ
 น โข เม อายสฺมฺนโต เอวมาโรเจตฺถํ อิมาสลฺจ อิมาสลฺจ
 วิหารสมาปตฺตินํ มยฺ ลากิโนติ อปีจ โข ๒ อายสฺมฺนฺตานํ เจตฺสา
 เจโต ปริจฺจ วิทิตฺ อิมาสลฺจ อิมาสลฺจ วิหารสมาปตฺตินํ
 อิม อายสฺมฺนโต ลากิโนติ เทวตาปี เม เอตมตฺถํ อารोเจตฺถํ
 อิมาสลฺจ อิมาสลฺจ วิหารสมาปตฺตินํ อิม อายสฺมฺนโต ลากิโนติ
 ตํ เม ๓ ภควตา ปญฺหาภิปฺภูเจน พุยาถคณฺติ ฯ

[๓๖๗] อถ โข ทีโฆ ปฺรชโน ยกฺโข เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสี ฯ เอกมฺนฺตํ
 จิตฺ โข ทีโฆ ปฺรชโน ยกฺโข ภควนฺตํ เอตทโวจ ลากา [๔] ภาเน
 วชฺชินํ สุตฺตลาภา ภาเน วชฺชินํ ปชาย ชตฺถ ตถาคโต วิหฺรติ
 อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิม จ ตโย กุลปฺตฺตา อายสฺมา จ
 อนฺรุตฺโธ อายสฺมา จ นนฺทโย อายสฺมา จ กิมิโลติ ฯ ทีฆสฺส
 ปฺรชนสฺส ยกฺขสฺส สทฺทํ สุตฺวา ภูมฺมา เทวา สทฺทมนฺุสฺสาเวสฺสุ
 #๑ โป. อนุสาเวตฺวา ฯ ๒ ม. อปีจ เม ฯ ๓ ม. ตเมนํ ฯ ๔ ม. วต ฯ

ลาภา วต โภ วชฺชินํ สุทฺทลาภา วต โภ วชฺชินํ ปชาย
 ยตฺถ ตถาคโต วิหฺรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมे จ ตโย
 กุลปฺตฺตา อายสฺมา จ อนฺรุทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทโย อายสฺมา จ
 กิมิลฺลิตฺติ ฯ ภูมฺมานํ เทวานํ สทฺทํ สุทฺวา จาคุมฺมหาราชิกา
 เทวา ... ดาวคีสฺสา เทวา... ยามาเทวา ... ตฺสิตฺตา เทวา ...
 นิมฺมานรตฺติ เทวา ... ปฺรนิมฺมิตฺตวสฺวตฺตฺติ เทวา ... พุรฺหมกายิกาเทวา
 สทฺทมนุสฺสวาเวสฺสุ ลลาภา วต โภ วชฺชินํ สุทฺทลาภา วต โภ
 วชฺชินํ ปชาย ยตฺถ ตถาคโต วิหฺรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 อิมे จ ตโย กุลปฺตฺตา อายสฺมา จ อนฺรุทฺโธ อายสฺมา จ
 นนฺทโย อายสฺมา จ กิมิลฺลิตฺติ ฯ

[๓๖๘] อิติหฺ เตน ขณฺเณ เตน มุหฺตฺเตน ยาว พุรฺหมโลกา
 สทฺทา วิทิตฺตา อเหตุํ เอวเมตฺตํ ทิฆฺม เอวเมตฺตํ ทิฆฺม ยสฺมาปี ทิฆฺม กฺลา
 เอเต ตโย กุลปฺตฺตา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺตา ตถเจปิ กุลิ
 เอเต ตโย กุลปฺตฺเต ปสนฺนจิตฺตํ อนฺุสฺสเรยฺย ตสฺสปสฺส ๑ กุลสฺส
 ทิฆฺมรตฺตํ หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทิฆฺม กุลปฺริวภูฏา เอเต ตโย
 กุลปฺตฺตา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺตา โส เจปิ กุลปฺริวภูฏ
 เอเต ตโย กุลปฺตฺเต ปสนฺนจิตฺโต อนฺุสฺสเรยฺย ตสฺสปสฺส
 กุลปฺริวภูฏสฺส ทิฆฺมรตฺตํ หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทิฆฺม กามา
 เอเต ตโย กุลปฺตฺตา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺตา โส เจปิ
 คาโม เอเต ตโย กุลปฺตฺเต ปสนฺนจิตฺโต อนฺุสฺสเรยฺย ตสฺสปสฺส
 #๑ ม. ตสฺสปาสฺส ฯ สพฺพตฺถ เอวํ ฅาตพฺพิ ฯ

คามสฺส ทิมฺรตฺตํ หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทิมฺ นิกฺมา เอเต ตโย
กฺลปฺตฺตา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตา โส เจปี นิกโม เอเต
ตโย กฺลปฺตฺเต ปสฺนุนจิตฺโต อนุสฺสเรยฺย ตสฺสปฺสฺส นิกมสฺส
ทิมฺรตฺตํ หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทิมฺ นครา เอเต ตโย กฺลปฺตฺตา
อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตา ตถฺเจปี นครํ เอเต ตโย
กฺลปฺตฺเต ปสฺนุนจิตฺตํ อนุสฺสเรยฺย ตสฺสปฺสฺส นครสฺส ทิมฺรตฺตํ
หิตาย สุขาย ยสฺมาปี ทิมฺ ชนปทา เอเต ตโย กฺลปฺตฺตา
อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตา โส เจปี ชนปโท เอเต ตโย
กฺลปฺตฺเต ปสฺนุนจิตฺโต อนุสฺสเรยฺย ตสฺสปฺสฺส ชนปทสฺส ทิมฺรตฺตํ
หิตาย สุขาย สพฺเพ เจปี ทิมฺ ขตฺติยา เอเต ตโย กฺลปฺตฺเต
ปสฺนุนจิตฺตา อนุสฺสเรยฺยํ สพฺเพสฺสปฺสฺส ขตฺติยานํ ทิมฺรตฺตํ หิตาย
สุขาย สพฺเพ เจปี ทิมฺ พฺราหฺมณา ๆเปฯ สพฺเพ เจปี
ทิมฺ เวสฺสา ... สพฺเพ เจปี ทิมฺ สุทฺทา เอเต ตโย กฺลปฺตฺเต
ปสฺนุนจิตฺตา อนุสฺสเรยฺยํ สพฺเพสฺสปฺสฺส สุทฺทานํ ทิมฺรตฺตํ หิตาย
สุขาย สเทวโก เจปี ทิมฺ โลโก สมารโก สพฺรหฺมโก สสฺสมณฺพฺราหฺมณิ
ปชา สเทวมฺนุสฺสา เอเต ตโย กฺลปฺตฺเต ปสฺนุนจิตฺตา
อนุสฺสเรยฺย สเทวกสฺสปฺสฺส โลกสฺส สมารกสฺส สพฺรหฺมกสฺส
สสฺสมณฺพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมฺนุสฺสาย ทิมฺรตฺตํ หิตาย สุขาย
ปฺสฺส ทิมฺ ยาวญฺเจเต ตโย กฺลปฺตฺตา พหุชนหิตาย ปฺฏิปฺนนา
พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมฺนุสฺसानนฺติ ฯ

สุตต ม. มุลปณณาสกั - หน้าที 394

อิทมโวจ ภควา อตตมโน ทีโฆ พรชโน ยกุโฆ ภควโต
ภาสิตั อภินนุทีติ ฯ

จูปโกสิงคสาลสุตตัม นิฏจิตัม ปจรมั ฯ

มหาโคสิงคสาตสุตต

[๓๖๕] เอวมเม สุตติ เอกั สมยั ภควา โคสิงคสาตวณทาย
วิหริตี สมพหุเลหิ อภิญญาเตหิ อภิญญาเตหิ เถเรหิ สาวเกหิ
สทฐี อายสุมตา จ สาริปุตฺเตน อายสุมตา จ มหาโมคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
อายสุมตา จ มหากฺค
จ เรวเตน อายสุมตา จ อานนุเทน อญฺเฐหิ จ อภิญญาเตหิ
อภิญญาเตหิ เถเรหิ สาวเกหิ สทฐี ฯ อถ โข อายสุมมา
มหาโมคฺค
มहाกฺค
เอตทโวจ อายมาวุโส กคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
ชฺมฺมสฺสวณายาติ ฯ เอวมาวุโสติ โข อายสุมมา
มหากฺค
อายสุมมา จ มหาโมคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
จ อนฺนุรุทฺธิ เยนายสุมมา สาริปุตฺโต เตนุปฺสงฺกมิตฺตํ ชฺมฺมสฺสวณาย ฯ
อทุกฺค
อายสุมมุตตญจ มหากฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
สาริปุตฺโต เตนุปฺสงฺกมมุตเต ชฺมฺมสฺสวณาย ทิสฺวาน เยนายสุมมา
เรวเต เตนุปฺสงฺกมิตฺตํ อายสุมมุตฺตํ เรวตึ เอตทโวจ
อุปฺสงฺกมมุตตา โข อมฺม อวฺวโส เรวเต สปฺปริสฺตา เยนายสุมมา

สาริปุตโต เตน ฌมมสุสวานาย อายามาวุโส เรวัต เยนายสุมา
สาริปุตโต เตนุปลสงกมัสสุตาม ฌมมสุสวานายาติ ฯ เอวมาวุโสติ โข
อายสุมา เรวัต อายสุมาโต อานนุทสส ปจจุสสุโสสิ ฯ อถ โข
อายสุมา จ เรวัต อายสุมา จ อานนุโท เยนายสุมา สาริปุตโต
เตนุปลสงกมัสสุ ฌมมสุสวานาย ฯ

[๓๗๐] อททสา โข อายสุมา สาริปุตโต อายสมนุตตญจ
เรวัต อายสมนุตตญจ อานนุโท ทูโรโตว อากจณนเต ทิสวาน
อายสมนุตติ อานนุโท เอตทโวจ เอตุ โข อายสุมา อานนุโท
สุวาคติ อายสมโต อานนุทสส ภควโต อุปภูจจากสส ภควโต
สนุติกาจรสส รมณียิ อาวุโส อานนุท โคสิงคสาถวัน โทสิณา
รตติ สพพพาลิมุลลา สาลา ทิพพา มณเณ กนฐา สมปวนติ
กถัมเปน อาวุโส อานนุท ภิกขุณา โคสิงคสาถวัน โสเกยยาติ ฯ
อิชาวุโส สาริปุตต ภิกขุ พหุสสุโต โหติ สุตธโร สุตสนุนิจโย
เย เต ฌมมา อาทิกถยาณา มชฺฌกถยาณา ปรีโยสานกถยาณา
สาตถา สพพญชนา เกวลปรีปญณั ปรีสุทธี พุรหุมจริยิ อภิวทนต์ิ
ตถารูปาสส ฌมมา พหุสสุตา โหนติ ธตา ๑ วจสา ปรีจิตา มนสาณุเปกขิตา
ทิฏฐิยา สุปฏีวิทฐา โส จตสสนุนั ปรีसानั ฌมมึ เทเสติ
ปรีมณฺฑาเลหิ ปทพพญชเนหิ อนุปฺปพนฺธหิ อนุสยสมมุคฺฆาตาย
เอวรูปเณ โข อาวุโส สาริปุตต ภิกขุณา โคสิงคสาถวัน โสเกยยาติ ฯ

[๓๗๑] เอว วุตเต อายสุมา สาริปุตโต อายสมนุตติ เรวัต

#๑ ม. ธาตา ฯ

เอตทโวจ พุยากคั โข อวูโส เรวต อายสมตฺตา อานนฺเทน
ยถาสกั ปฏิกานั ตตฺถทานิ มยั อายสมนฺตึ เรวตึ ปุจฺจาม รมณียั
อวูโส เรวต โคสิงฺกศาลวนั โทสิณา รตฺติ สพฺพผาลิผุลลา สาลา
ทิวฺพา มณฺเฒ ฅนฺธา สมฺปวนฺติ กถึรฺเปน อวูโส เรวต
ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวนั โสภยฺยาติ ฯ อิวูโส สารีปฺตฺต ภิกฺขุ
ปฏิสถฺลานารามิ โหติ ปฏิสถฺลานรโต อชฺฉตฺตึ เจโตสมถมนฺยุตฺโต
อนิรอกตชฺฌาโน วิปสฺสนาย สมฺนฺนาคโต พุรุเหตา สุลฺลวการานั
เอวรฺูเปน โข อวูโส สารีปฺตฺต ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวนั โสภยฺยาติ ฯ

[๓๗๒] เอวั วุตฺเต อายสฺมา สารีปฺตฺโต อายสมนฺตึ อนฺรฺุทฺธิ
เอตทโวจ พุยากคั โข อวูโส อนฺรฺุทฺธ อายสมตฺตา เรวเตน
ยถาสกั ปฏิกานั ตตฺถทานิ มยั อายสมนฺตึ อนฺรฺุทฺธิ ปุจฺจาม
รมณียั อวูโส อนฺรฺุทฺธ โคสิงฺกศาลวนั โทสิณา รตฺติ สพฺพผาลิผุลลา
สาลา ทิวฺพา มณฺเฒ ฅนฺธา สมฺปวนฺติ กถึรฺเปน
อวูโส อนฺรฺุทฺธ ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวนั โสภยฺยาติ ฯ อิวูโส
สารีปฺตฺต ภิกฺขุ ทิวฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺธเณน อติกฺกนฺตมานุสเกน
สทฺสสั โลกานั โวลเเกติ เสยฺยถาปี อวูโส สารีปฺตฺต จกฺขุมา
ปุริโส อูปริปาสาทวรคโต สทฺสสั เนมิมณฺฑลานั โวลเเกยฺย
เอวเมว โข อวูโส สารีปฺตฺต ภิกฺขุ ทิวฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺธเณน
อติกฺกนฺตมานุสเกน สทฺสสั โลกานั โวลเเกติ เอวรฺูเปน โข
อวูโส สารีปฺตฺต ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวนั โสภยฺยาติ ฯ

[๓๗๓] เอวํ วุตเต อายสฺมา สาริปฺพุโต อายสฺมนฺตํ มหากุสฺสปี
เอตทโวจ พุยาถคํ โข อวฺวโส กุสฺสป อายสฺมตา อนฺนรฺทฺเชน
ยถาสกั ปฏิกานํ ตตฺถทานิ มยํ อายสฺมนฺตํ มหากุสฺสปี ปุจฺฉาม
รมณียํ อวฺวโส กุสฺสป โคสิงฺกศาลวนํ โทสิณา รตฺติ สพฺพพาลิผลฺลา
ศาลา ทิพฺพา มณฺเฒ คนฺธา สมฺปวฺนฺติ กถํรูเปน
อวฺวโส กุสฺสป ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวนํ โสเภยยาติ ฯ อิธวฺวโส
สาริปฺพุตฺถ ภิกฺขุ อตฺตนา จ อารญฺณโก ๑ โหติ อารญฺณกตฺตสฺส ๒ จ
วณฺณวาที อตฺตนา จ ปิณฺฑปาติโก โหติ ปิณฺฑปาติกตฺตสฺส จ
วณฺณวาที อตฺตนา จ ปัสฺสกุฏิกโก โหติ ปัสฺสกุฏิกตฺตสฺส จ วณฺณวาที
อตฺตนา จ เตจฺจิวริโก โหติ เตจฺจิวริกตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา
จ อปฺปิจฺจโณ โหติ อปฺปิจฺจตฺตสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ สนฺตฺตฺตฺต
โหติ สนฺตฺตฺตฺต จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปวิวิตฺโต โหติ
ปวิเวกสฺส จ วณฺณวาที อตฺตนา จ อสฺสํกุจฺจโณ โหติ อสฺสํกตฺตสฺส
จ วณฺณวาที อตฺตนา จ อารทฺทวิริโย โหติ วิริยารมฺภสฺส จ
วณฺณวาที อตฺตนา จ สีลสมฺปนฺโน โหติ สีลสมฺปทาย จ
วณฺณวาที อตฺตนา จ สมာธสมฺปนฺโน โหติ สมာธสมฺปทาย จ
วณฺณวาที อตฺตนา จ ปญฺญาสมฺปนฺโน โหติ ปญฺญาสมฺปทาย
จ วณฺณวาที อตฺตนา จ วิมุตฺติสมฺปนฺโน โหติ วิมุตฺติสมฺปทาย
จ วณฺณวาที อตฺตนา จ วิมุตฺติธมฺมทสฺสนสมฺปนฺโน โหติ
วิมุตฺติธมฺมทสฺสนสมฺปทาย จ วณฺณวาที เอวฺรูเปน โข อวฺวโส
#๑ ไป. ม. อารญฺณโก ฯ ๒ ม. อารญฺณกตฺตสฺส ฯ

สาริปุตต ภิกขุณา โคสิงคสาลาวัน โสเภยยาติ ฯ

[๓๗๔] เอวั วุตเต อายสุมา สาริปุตโต อายสมนุตติ
มหาโมคคัลลานัน เอตทโวจ พุยากตัง โข อาวุโส โมคคัลลาน
อายสุมา มหาทสฺสเปน ยถาสกั ปฏิกานัน ตตฺถทานิ มยั อายสมนุตติ
มหาโมคคัลลานัน ปุจฺฉาม รมณียั อาวุโส โมคคัลลาน โคสิงคสาลาวัน
โทสิณา รตฺติ สพฺพพาลิสฺสุลลา สาลา ทิพฺพา มณฺเฑ คนฺธา
สมฺปนฺนติ กถฺรูเปน อาวุโส โมคคัลลาน ภิกขุณา โคสิงคสาลาวัน
โสเภยยาติ ฯ อิธาวุโส สาริปุตต เทว ภิกขุ อภิธมฺมกถิ กถฺนติ
เต อญฺณมณฺณิ ปุจฺฉนฺติ อญฺณมณฺณสฺส ปณฺหิ ปุจฺฉา วิสขฺเขนฺติ
โน จ สัสาเรนฺติ ๑ รมฺมิ ๒ จ เนสิ กถา ปวตฺตนิ ๑ โหติ เอวรฺูเปน
โข อาวุโส สาริปุตต ภิกขุณา โคสิงคสาลาวัน โสเภยยาติ ฯ

[๓๗๕] อถ โข อายสุมา มหาโมคคัลลาโน อายสมนุตติ
สาริปุตตัง เอตทโวจ พุยากตัง โข อาวุโส สาริปุตต อเมหฺหิ
สพฺเพเหว ยถาสกั ปฏิกานัน ตตฺถทานิ มยั อายสมนุตติ สาริปุตตัง
ปุจฺฉาม รมณียั อาวุโส สาริปุตต โคสิงคสาลาวัน โทสิณา รตฺติ
สพฺพพาลิสฺสุลลา สาลา ทิพฺพา มณฺเฑ คนฺธา สมฺปนฺนติ กถฺรูเปน
อาวุโส สาริปุตต ภิกขุณา โคสิงคสาลาวัน โสเภยยาติ ฯ อิธาวุโส
โมคคัลลาน ภิกขุ จิตฺตัง วสั วตฺเตติ โน จ ภิกขุ จิตฺตสฺส
วเสน วตฺตติ โส ยาย วิหารสมาปตฺติยา อากงฺขติ ปุพฺพณฺหสมยั
วิหริตุํ ตาย วิหารสมาปตฺติยา ปุพฺพณฺหสมยั วิหริติ ยาย
#๑ ม. สัสาเรนฺติ ฯ ๒ โป. ปสาเรนฺติ รมฺมียา ฯ ๑ ม. ปวตฺตนิ ฯ

วิหารสมาปัตติยา อากงขติ มชฌนตติกสมย์ วิหริตุ์ ตาย วิหารสมาปัตติยา
มชฌนตติกสมย์ วิหริติ ยาย วิหารสมาปัตติยา อากงขติ
สายณหสมย์ วิหริตุ์ ตาย วิหารสมาปัตติยา สายณหสมย์ วิหริติ
เสยฺยถาปี อาวุโส โมคคฺคฺลฺลาน รณฺโณ วา ราชมหามตฺตสฺส วา
นानารตฺตานิ ทฺตฺสฺสานิ ทฺตฺสฺสกรณฺทโก ปุโร อสฺส โส ยถฺยทเว
ทฺตฺสฺสยฺกั อากงฺเขยฺย ปุพฺพณฺหสมย์ ปารุปีตุ์ ตตฺทเว ๑ ทฺตฺสฺสยฺกั
ปุพฺพณฺหสมย์ปารุเปยฺย ยถฺยทเวทฺตฺสฺสยฺกัอากงฺเขยฺยมชฌนตติกสมย์
ปารุปีตุ์ ตตฺทเว ๑ ทฺตฺสฺสยฺกั มชฌนตติกสมย์ ปารุเปยฺย ยถฺยทเว
ทฺตฺสฺสยฺกั อากงฺเขยฺย สายณหสมย์ ปารุปีตุ์ ตตฺทเว ๑ ทฺตฺสฺสยฺกั สายณหสมย์
ปารุเปยฺย เอวเมว โข อาวุโส โมคคฺคฺลฺลาน ภิกฺขุ จิตฺตํ วสั
วตฺเตติ โน จ ภิกฺขุ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตติ โส ยาย วิหารสมาปัตติยา
อากงขติ ปุพฺพณฺหสมย์ วิหริตุ์ ตาย วิหารสมาปัตติยา
ปุพฺพณฺหสมย์ วิหริติ ยาย วิหารสมาปัตติยา อากงขติ
มชฌนตติกสมย์ วิหริตุ์ ตาย วิหารสมาปัตติยา มชฌนตติกสมย์ วิหริติ
ยาย วิหารสมาปัตติยา อากงขติ สายณหสมย์ วิหริตุ์ ตาย
วิหารสมาปัตติยา สายณหสมย์ วิหริติ เอวรูปน โข อาวุโส
โมคคฺคฺลฺลาน ภิกฺขุณา โคสิงฺกสาถวานั โสเกยฺยติ ฯ

[๓๗๖] อถ โข อายสฺมา สาริปฺตฺโต เต อายสฺมนฺเต เอตทโวจ
พฺยาคตํ โข อาวุโส อเมหิ สพฺเพหเว ยถาสกั ปฏฺิภานั
อายามาวุโส เยน ภควา เตนุปสงฺกมิตฺตสฺมา อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถึ
#๑ ไป. ตทเว ฯ

ภควโต อาโรเจสสาม ยถา โน ภควา พุยากริสฺสตี ตถา นั
ธารสฺสามาตี ฯ เอวํ อวฺวโสตี โข เต आयस्मन्नुโต आयस्मโต
สารีปฺตุตฺส ปจฺจสฺโสสิํ ๑ อถ โข เต आयस्मन्नुโต येन ภควา
เตนุปลฺสงฺกมိํสุ อฺปลฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ
นินิสิํ ๑ เอกมฺนฺตํ นินินฺโน โข आयस्มา สารีปฺตุโต ภควนฺตํ
เอตทโวจ อिธ ภนฺเต आयस्มา จ เรวโต आयस्มา จ อานนฺโท
येनाหิ เตनุปลฺสงฺกมिํสุ ฌมฺมสฺสวานาย อทฺทสิํ โข อหิ ภนฺเต
आयस्मन्नुตฺถจ เรวตี आयस्มन्नुตฺถจ อานนฺทํ ทฺูโรโตว อากจฺฉนฺเต
ทิสฺวาน आयस्मन्ตํ อานนฺทํ เอตทโวจํ เอตุ โข आयस्มา
อานนฺโท สฺวาคตี आयस्มโต อานนฺทสฺส ภควโต อฺปฏฺจากสฺส
ภควโต สฺนฺติกาवจฺรสฺส รมณิยํ อวฺวโส อานนฺท โคสิํกสาลวํ
โทสิณา รตฺติ สพฺพพาลิํสุลลา สาลา ทิพฺพา มณฺเฑ คนฺธา
สมฺปวฺนฺติ กถํรูปेन อวฺวโส อานนฺท ภิกฺขุณา โคสิํกสาลวํ
โสเกยฺยาตี เอวํ วุตฺเต ภนฺเต आयस्มา อานนฺโท มํ เอตทโวจ
อิธวฺวโส สารีปฺตุตฺ ภิกฺขุ พฺหุสฺสุโต โหตี สฺตฺธโร ๑เป๑ อนุสยสมฺภุมาตฺาย
เอวฺวรูปेन โข อวฺวโส สารีปฺตุตฺ ภิกฺขุณา โคสิํกสาลวํ
โสเกยฺยาตี ๑ สาธุ สาธุ สารีปฺตุตฺ ยถาตี อานนฺโทว
สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากรेयฺย อานนฺโท हि สารีปฺตุตฺ พฺหุสฺสุโต
โหตี สฺตฺธโร สฺตฺสนฺนิจฺโย ये ते ฌมฺมา อาทิกฺลฺยาณา มชฺฌेกฺลฺยาณา
ปริโยसानกฺลฺยาณา สาคฺถา สพฺพยฺชนา เกวลปฺริปฺณณํ

ปริสุทฺธิ พุรหมจริยั อภิวทนต์ิ ตถารูปาสุส ธมฺมา พหุสุสุตา โหนติ
ธตา วจสา ปริจิตา มนसानุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฏิวิทฺธา โส
จตฺตสนฺนั ปริสํนั ธมฺมึ เทเสติ ปริมณฺฑเลหิ ปทพฺยณฺชเนหิ
อนุปลฺปนฺเชหิ อนุสยสมฺมุคฺฆาตยาติ ฯ

[๓๗๗] เอวํ วุตฺเต อหิ ฆนฺเต อายสฺมนตฺติ เรวตํ เอตทโวจํ
พฺยากตํ โข อวฺโส เรวต อายสฺมตา อานนฺเทน ยถาสกั ปฏิภาณั
ตตฺถทานิ มยํ อายสฺมนตฺติ เรวตํ ปุจฺฉาม รมณียํ อวฺโส เรวต
โคสิงฺกศาลวณฺิ โทสิณา รตฺติ สพฺพพาลิสุลฺลา สาลา ทิพฺพา มณฺเ
คฺนฺธา สมฺปวณฺติ กถึรฺเปน อวฺโส เรวต ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวณฺิ
โสเกยฺยาติ เอวํ วุตฺเต ฆนฺเต อายสฺมา เรวโต มํ เอตทโวจ
อิทวฺโส สารีปฺตฺต ภิกฺขุ ปฏิสฺถลานารามิ โหติ ปฏิสฺถลานรโต
อชฺฉตฺตํ เจโตสมถมนฺุคฺโต อนิรํกตชฺฌาโน วิปฺสฺสนาย สมฺนฺนาคโต
พฺรุเหตา สุณฺณาการานํ เอวฺรฺเปน โข อวฺโส สารีปฺตฺต
ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวณฺิ โสเกยฺยาติ ฯ สาธุ สาธุ สารีปฺตฺต
ยถาคํ เรวโตว สมฺมา พฺยากรมาโน พฺยากรเยยฺ เรวโต หิ
สารีปฺตฺต ปฏิสฺถลานารามิ โหติ ๑ ปฏิสฺถลานรโต อชฺฉตฺตํ
เจโตสมถมนฺุคฺโต อนิรํกตชฺฌาโน วิปฺสฺสนาย สมฺนฺนาคโต พฺรุเหตา
สุณฺณาการานนฺติ ฯ

[๓๗๘] เอวํ วุตฺเต อหิ ฆนฺเต อายสฺมนตฺติ อนฺรุทฺธิ เอตทโวจํ
พฺยากตํ โข อวฺโส อนฺรุทฺธ อายสฺมตา เรวเตน ฯเปฯ กถึรฺเปน
#๑ ม. อยํ ปาโจ สพฺพตฺถ นตฺถิ ฯ

อาวุโส อนุรุทฺธ ภิกฺขุณา โคสิงฺคสาถวนั โสเภยยาติ เอวั วุตฺเต
ภนฺเต อายสฺมา อนุรุทฺโธ มั เอตทโวจ อิทาวุโส สาริปฺุต
ภิกฺขุ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สหสฺสั โลกาณั
โวโลเกติ เสยฺยถาปี อาวุโส จกฺขุมา ปุริโส อูปริปาสาทวรกโต
สหสฺสั เนมิมณฺฑลानั โวลเกยฺย เอวเมว โข อาวุโส สาริปฺุต
ภิกฺขุ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สหสฺสั โลกาณั
โวโลเกติ เอวรูปเน โข อาวุโส สาริปฺุต ภิกฺขุณา โคสิงฺคสาถวนั
โสเภยยาติ ฯ สาธุ สาธุ สาริปฺุต ยถาคั อนุรุทฺโธว สมมา
พฺยากรมาโน พฺยากรเรยฺย อนุรุทฺโธ หิ สาริปฺุต ทิพฺเพน จกฺขุณา
วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สหสฺสั โลกาณั โวลเกตีติ ฯ

[๓๗๕] เอวั วุตฺเต อหิ ภนฺเต อายสฺมนฺตึ มหากสฺสปึ
เอตทโวจึ พฺยากคั โข อาวุโส กสฺสปึ อายสฺมตา อนุรุทฺเธน ยถาสกั
ปฏฺิภาณั ตตฺถทานิ มยั อายสฺมนฺตึ มหากสฺสปึ ปุจฺฉาม ฯเปฯ
กถึรูปเน [๑] อาวุโส กสฺสปึ ภิกฺขุณา โคสิงฺคสาถวนั โสเภยยาติ
เอวั วุตฺเต ภนฺเต อายสฺมา มหากสฺสโป มั เอตทโวจึ อิทาวุโส
สาริปฺุต ภิกฺขุ อตฺตนา จ อารณฺณโก โหติ อารณฺณกตฺตสฺส
จ วณฺณวาที อตฺตนา จ ปิณฺฑปาติโก โหติ ฯเปฯ ปัสฺสูลิโก
โหติ ... เตจิวริโก โหติ ... อปฺปิจฺจโ โหติ ... สนนฺจฺจโ โหติ ...
ปวิวิตฺโต โหติ ... อัสฺสจฺจโ โหติ ... อารทฺทวิริโย โหติ ...
สีลสมฺปนฺโน โหติ ... สมာธิสมฺปนฺโน โหติ ... ปณฺญาสมฺปนฺโน โหติ ...
#๑ โป. ม. ย. โข ฯ

วิมุตติสมฺปนฺโน โหติ ... อุตตนา จ วิมุตติฌานทสฺสนสมฺปนฺโน
โหติ วิมุตติฌานทสฺสนสมฺปทาย จ ฌณฺณวาที เอวรูปน โข
อาวุโส สารีปุตฺต ภิภฺชุนา โคสิงฺกศาลวนฺ โสเภยยาติ ฯ สาธุ สาธุ
สารีปุตฺต ยถาคํ กสฺสโปว สมฺมา พุยากรมาโน พุยากรเมยฺย กสฺสโป
หิ สารีปุตฺต อุตตนา จ อารญฺญโก โหติ อารญฺญกตฺตสฺส จ
ฌณฺณวาที อุตตนา จ ปิณฺฑปาติโก โหติ ปิณฺฑปาติกตฺตสฺส จ
ฌณฺณวาที อุตตนา จ ปัสฺสกุฏิกโก โหติ ปัสฺสกุฏิกตฺตสฺส จ ฌณฺณวาที
อุตตนา จ เตจฺจิวรีโก โหติ เตจฺจิวรีกตฺตสฺส จ ฌณฺณวาที อุตตนา จ
อปฺปิจฺจโน โหติ อปฺปิจฺจนตาย จ ฌณฺณวาที อุตตนา จ สนฺตฺตฺตฺตฺต
โหติ สนฺตฺตฺตฺตฺต จ ฌณฺณวาที อุตตนา จ ปวิวิตฺโต โหติ
ปวิเวกสฺส จ ฌณฺณวาที อุตตนา จ อสฺสฏฺฏโจ โหติ อสฺสกฺกสฺส
จ ฌณฺณวาที อุตตนา จ อารทฺทวิริโย โหติ วิริยารมฺภสฺส จ
ฌณฺณวาที อุตตนา จ สีลสมฺปนฺโน โหติ สีลสมฺปทาย จ ฌณฺณวาที
อุตตนา จ สมาริสมฺปนฺโน โหติ สมาริสมฺปทาย จ ฌณฺณวาที
อุตตนา จ ปญฺญาสมฺปนฺโน โหติ ปญฺญาสมฺปทาย จ ฌณฺณวาที
อุตตนา จ วิมุตติสมฺปนฺโน โหติ วิมุตติสมฺปทาย จ ฌณฺณวาที
อุตตนา จ วิมุตติฌานทสฺสนสมฺปนฺโน โหติ วิมุตติฌานทสฺสนสมฺปทาย
จ ฌณฺณวาทีติ ฯ

[๓๘๐] เอวํ วุฑฺฒเต อหํ ภนฺเต อายสฺมนนฺตํ มหาโมคฺคฺคฺคฺคฺค
เอตทโวจํ พุยาถคํ โข อาวุโส โมคฺคฺคฺคฺคฺค อายสฺมตา จ

มหากัสสเปน ยถาสกั ปฏิกานัน ตตถทานิ มยั อายสุมนัตติ มหา-
โมคคัลลานัน ปุจฺฉาม ฯเปฯ กถัรูปเณ อาวุโส โมคคัลลาน กิกฺขุณา
โคสิงฺกศาลวนัน โสเภยยาติ เอวั วุตเต ฆนฺเต อายสุมมา มหา-
โมคคัลลาโน มั เอตทโวจ อิทาวุโส สาริปุตฺต เทว กิกฺขุ
อภิธมฺมกถั กถเณติ เต อญฺญมณฺณั ปญฺหิ ปุจฺฉนฺติ อญฺญมณฺณสฺส
ปญฺหิ ปุจฺฉา วิสขฺเขนฺติ โน จ สัสาเทนฺติ ฐมฺมึ จ เนสิ กถา
ปวตฺตนี โหติ เอวรูปเณ โข อาวุโส สาริปุตฺต กิกฺขุณา โคสิงฺก-
ศาลวนัน โสเภยยาติ ฯ สาธุ สาธุ สาริปุตฺต ยถาติ โมคคัลลาโนว
สมฺมา พฺยากรมานโน พฺยากรเรยฺย โมคคัลลาโน หิ สาริปุตฺต
ฐมฺมกถัโกติ ฯ

[๓๘๑] เอวั วุตเต อายสุมมา มหาโมคคัลลาโน ภกฺวนัตติ
เอตทโวจ อถ ขฺวาทิ ฆนฺเต อายสุมนัตติ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ
พฺยากถั โข อาวุโส สาริปุตฺต อเมหฺหิ สพฺเพเหว ยถาสกั ปฏิกานัน
ตตถทานิ มยั อายสุมนัตติ สาริปุตฺตํ ปุจฺฉาม รมณฺิยั อาวุโส
สาริปุตฺต โคสิงฺกศาลวนัน โทสิณา รตฺติ สพฺพพาลิผฺลลา สาลา ทิพฺพา
มณฺเณ กนฺธา สมฺปวฺนฺติ กถัรูปเณ อาวุโส สาริปุตฺต กิกฺขุณา
โคสิงฺกศาลวนัน โสเภยยาติ เอวั วุตเต ฆนฺเต อายสุมมา สาริปุตฺโต
มั เอตทโวจ อิทาวุโส โมคคัลลาน กิกฺขุ จิตฺตํ วสั วุตเตติ
โน จ กิกฺขุ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตติ โส ยาย วิหารสมฺมาปตฺติยา
อาภงฺขติ ปุพฺพณฺุสมยั วิหริตุํ ตาย วิหารสมฺมาปตฺติยา ปุพฺพณฺุ-

สมย์ วิหริติ ยาย วิหารสมาปตติยา อากงขติ มชฺฌนฺตีกสมย์
วิหริตุํ ตาย วิหารสมาปตติยา มชฺฌนฺตีกสมย์ วิหริติ ยาย
วิหารสมาปตติยา อากงขติ สายณฺหสมย์ วิหริตุํ ตาย วิหารสมาปตติยา
สายณฺหสมย์ วิหริติ เสยฺยถาปี อาวุโส โมคฺคฺลฺลาน
รณฺโณ วา ราชมหามคฺตสฺส วา นานารตฺตานํ ทุสฺसानํ ทุสฺสกรณฺจโก
ปุโร อสฺส โส ยลฺลทเว ทุสฺสยฺกํ อากงฺเขยฺย ปุพฺพณฺหสมย์
ปารุปีตุํ ตตฺทเว ทุสฺสยฺกํ ปุพฺพณฺหสมย์ ปารุเปยฺย ยลฺลทเว
ตุสฺสยฺกํ อากงฺเขยฺย มชฺฌนฺตีกสมย์ ปารุปีตุํ ตตฺทเว ทุสฺสยฺกํ
มชฺฌนฺตีกสมย์ ปารุเปยฺย ยลฺลทเว ทุสฺสยฺกํ อากงฺเขยฺย สายณฺหสมย์
ปารุปีตุํ ตตฺทเว ทุสฺสยฺกํ สายณฺหสมย์ ปารุเปยฺย เอวเมว โข
อาวุโส โมคฺคฺลฺลาน ภิกฺขุ จิตฺตํ วสํ วตฺเตติ โน จ ภิกฺขุ
จิตฺตสฺส วเสน วตฺเตติ โส ยาย วิหารสมาปตติยา อากงฺขติ
ปุพฺพณฺหสมย์ วิหริตุํ ตาย วิหารสมาปตติยา ปุพฺพณฺหสมย์ วิหริติ
ยาย วิหารสมาปตติยา อากงฺขติ มชฺฌนฺตีกสมย์ วิหริตุํ ตาย
วิหารสมาปตติยา มชฺฌนฺตีกสมย์ วิหริติ ยาย วิหารสมาปตติยา
อากงฺขติ สายณฺหสมย์ วิหริตุํ ตาย วิหารสมาปตติยา สายณฺหสมย์
วิหริติ เอวรูเปณ โข อาวุโส โมคฺคฺลฺลาน ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวนํ
โสเภยฺยติ ๑ สาธุ สาธุ โมคฺคฺลฺลาน ยถาคํ สาริปฺตฺโตว สมฺมา
พฺยากรมาโน พฺยากรเรยฺย สาริปฺตฺโต หิ โมคฺคฺลฺลาน จิตฺตํ วสํ
วตฺเตติ โน จ สาริปฺตฺโต จิตฺตสฺส วเสน วตฺเตติ โส ยาย

วิหารสมาปัตติยา อากงขติ ปุพฺพหสมยั วิหริตุํ ตาย วิหารสมาปัตติยา
ปุพฺพหสมยั วิหริติ ยาย วิหารสมาปัตติยา อากงขติ
มชฺชนตฺติกสมยั วิหริตุํ ตาย วิหารสมาปัตติยา มชฺชนตฺติกสมยั วิหริติ
ยาย วิหารสมาปัตติยา อากงขติ สายนฺหสมยั วิหริตุํ ตาย วิหารสมาปัตติยา
สายนฺหสมยั วิหริตฺติ ฯ

[๓๘๒] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สาริปฺพุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ
กสฺส นฺุ โข ภนฺเต สุภาสิตนฺฺติ ฯ สพฺเพสํ โว สาริปฺพุตฺต สุภาสิตํ
ปริยาเยน อปีจ มํ วณฺ์ ๑ สฺวณฺาถ ยถารูเปณ ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวณฺ์
โสภเยยฺยาติ อีธ สาริปฺพุตฺต ภิกฺขุ ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺฺโต
นีสิตฺติ ปลฺลงฺกํ อากฺขิตฺวา อุชฺ์ กายํ ปณฺิชาเย ปริมฺขํ
สตี อฺปฏฺฐเปตฺวา น ตาวาหํ อิมํ ปลฺลงฺกํ กิณฺหิตฺสฺสามิ ยาว
เม น อนฺุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมฺจุจฺตฺติติ ๒ เอวรูเปณ โข
สาริปฺพุตฺต ภิกฺขุณา โคสิงฺกศาลวณฺ์ โสภเยยฺยาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมณฺา เต อายสฺมนฺฺโต ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺฺทนฺฺติ ฯ

มหาโคสิงฺกศาลสฺสุดํ นิฏฺฐิตํ ทฺุติยํ ฯ

#๑ ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒ ม. วิมฺจุจฺตฺติติ ฯ

มหาโคपालสูตร

[๓๘๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสุส อารามเ ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนุเตสิ ภิกฺขุโวติ ฯ กถนุเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๓๘๔] ภควา เอตทโวจ เอกาทสหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ
สมนฺนาคโต โคपालโก อภพฺโพ โคคณั ปฺริหริตุํ ผาติกาตุํ
กตเมหิ เอกาทสหิ อึช ภิกฺขเว โคपालโก น รูปญฺญ โหติ
น ลกฺขณกฺุสโล โหติ น อาสาฎิกั สาฎฺเฑตา โหติ น วณั
ปฏฺิจฺฉาทเตตา โหติ น ชุมฺม กตฺตา โหติ น ติตฺถั ชานาติ
น ปิตั ชานาติ น วิถึ ชานาติ น โคจฺรกฺุสโล โหติ
อนวเสสโทหิ จ โหติ เย เต อุสฺภา โคปิตโร โคปฺรินายกา เต
น อติเรกปฺุชาย ปุชเตตา โหติ อึเมหิ โข ภิกฺขเว เอกาทสหิ
องฺเคหิ สมนฺนาคโต โคपालโก อภพฺโพ โคคณั ปฺริหริตุํ ผาติกาตุํ
เอวเมว โข ภิกฺขเว เอกาทสหิ ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อภพฺโพ
อึมสฺมี ชมฺมวินเย วุฑฺฒึ วิรุฬฺหึ เวปฺุลลั อปชฺชิต्तุํ กตเมหิ
เอกาทสหิ อึช ภิกฺขเว ภิกฺขุ น รูปญฺญ โหติ น ลกฺขณกฺุสโล
โหติ น อาสาฎิกั สาฎฺเฑตา โหติ น วณั ปฏฺิจฺฉาทเตตา โหติ
น ชุมฺม กตฺตา โหติ น ติตฺถั ชานาติ น ปิตั ชานาติ น วิถึ
ชานาติ น โคจฺรกฺุสโล โหติ อนวเสสโทหิ จ โหติ เย

เต ภิขุ เธา รตตณญ จิรปพชิตา สงมปีตโร สงมปรินายกา
เต น อติเรกปูชาย ปุเซตา โหติ ฯ

[๑๘๕] กถญจ ภิขเว ภิขุ น รูปณญ โหติ ฯ อธิ
ภิขเว ภิขุ ยงกณญจ รูป สพพิ รูป จตตารี มหาภูตานิ
จตุนนญจ มหาภูตานิ อุปาทายรูปนติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอว
โฆ ภิขเว ภิขุ น รูปณญ โหติ ฯ กถญจ ภิขเว ภิขุ
น ลกขณกุสโล โหติ ฯ อธิ ภิขเว ภิขุ กมฺมลกขโณ
พาโล กมฺมลกขโณ ปณฺทิตโตติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอว โฆ
ภิขเว ภิขุ น ลกขณกุสโล โหติ ฯ กถญจ ภิขเว ภิขุ
น อาสาฎิกิ สาฎเตา โหติ ฯ อธิ ภิขเว ภิขุ อุปฺปนฺ
กามวิตกฺกิ อธิวาเสติ น ปชหติ น วินนเทติ น พุยนฺตีกโรติ
น อนภาวงคเมติ อุปฺปนฺ พยาปาทวิตกฺกิ ฯเปฯ อุปฺปนฺ
วิหีสาวิตกฺกิ ฯเปฯ อุปฺปนฺอุปฺปนฺเน ปาปกเ อกุสเล ฐมฺเม
อธิวาเสติ น ปชหติ น วินนเทติ น พุยนฺตีกโรติ น อนภาวงคเมติ
เอว โฆ ภิขเว ภิขุ น อาสาฎิกิ สาฎเตา โหติ ฯ กถญจ
ภิขเว ภิขุ น วณฺํ ปฏิจฺฉาเทตา โหติ ฯ อธิ ภิขเว ภิขุ
จกฺขนา รูปิ ทิสฺวา นิมิตฺตคฺคาหิ โหติ อนฺุพฺยณฺชนคฺคาหิ
ยตฺวาธิกรณเมณฺํ จกฺขนฺุทริยํ อสฺวตฺ วิหรนฺตํ อภิขณาโทมณฺุสฺสา ปาปกเ
อกุสลา ฐมฺมา อนฺุวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สฺวราย น ปฏิจฺชติ น

รกษติ จกขุนทุริยั จกขุนทุริเย น ลัวรึ อาปชชติ โสเตน สทท
สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธิ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสึ สายิตฺวา ...
กาเยน โฝฏฺจพฺพึ ผุสิตฺวา ... มนสา ฌมฺมึ วิญญาเย นิมิตฺตคฺคาหึ
โหติ อนุพฺยุชฺชนคฺคาหึ ยตฺวาริกรรมเมณั มนินฺทุริยั อัสสูตฺติ วิหรนฺตึ
อภิชฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อนุวาสุสเวยฺยึ ตสฺส
ลัวราย น ปฏิปชชติ น รกษติ มนินฺทุริยั มนินฺทุริเย น ลัวรึ
อาปชชติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น วณฺณํ ปฏิจฺฉาเตตา โหติ ฯ
กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ฐมฺมึ กตฺตา โหติ ฯ อึช ภิกฺขเว ภิกฺขุ
ยถาสูตฺติ ยถาปริยตฺติ ฌมฺมึ น วิตฺถาเรน ปเรสึ เทเสตา โหติ
เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ฐมฺมึ กตฺตา โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ น ติตฺถึ ฆานาติ ฯ อึช ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขุ
พหุสฺสุตา อากตาคมา ฌมฺมชฺรา วินยชฺรา มาติกาชฺรา เต กาเลน
กาลึ อุปสงฺกมิตฺวา น ปริปฺจุจฺจติ น ปริปฺยหติ อึทํ ฆนฺเต
กถึ อิมสฺส โก อตฺถโถติ ตสฺส เต อายสฺมนฺโต อวิวญฺญเจว
น วิวรนฺติ อนุตฺตานิ กถญจ น อุตฺตานิ กโรนฺติ อนกฺวิหิตฺสุ จ
กขฺภุจฺฉานิเยสุ ฌมฺเมสุ กงฺขั น ปฏิวิโนเทนฺติ เอวํ โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ น ติตฺถึ ฆานาติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปีตึ ฆานาติ ฯ
อึช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตถาคตฺตปเวทิตฺเต ฌมฺมวินเย เทสิยมาเน น ลภติ
ฌมฺมเวทึ น ลภติ อตฺถเวทึ น ลภติ ฌมฺมุปสฺยหิตึ ปามุชฺชึ
เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปีตึ ฆานาติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ

น วีถิ ชานาติ ฯ อธิ ภิกขเว ภิกขุ อริยิ อญฺจํคิกิ มคฺคิ
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ น วีถิ ชานาติ ฯ
กถญจ ภิกขเว ภิกขุ น โคจรกฺสโล โหติ ฯ อธิ ภิกขเว ภิกขุ
จตุตฺตาริ สติปฺนฺจฺจฺจเน ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกขเว
ภิกขุ น โคจรกฺสโล โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ อนวเสสโทหิ
จ โหติ ฯ อธิ ภิกขเว ภิกขุ สทฺธา คหปติกา อภิหฺนฺจํ ปฺวาเรนฺติ
จิวรปณฺฑิตปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเกสชฺชปริขารเหหิ ตตฺถ ภิกขุ
มตฺตํ น ชานาติ ปฏิกฺคหณาย เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ อนวเสสโทหิ
โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ เย เต ภิกขุ เถรา รตฺตณฺณ
จิรปฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปรินายกา เต น อติเรกปฺุชาย ปฺุชเตา
โหติ ฯ อธิ ภิกขเว ภิกขุ เย เต ภิกขุ เถรา รตฺตณฺณ จิรปฺพชิตา
สงฺฆปิตโร สงฺฆปรินายกา เตสุ น เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจปฺนฺจเปติ ๑
อาวิ เจว รโห จ น เมตฺตํ วจิกมฺมํ ... น เมตฺตํ มโนกมฺมํ
ปจฺจปฺนฺจเปติ อาวิ เจว รโห จ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ เย
เต ภิกขุ เถรา รตฺตณฺณ จิรปฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปรินายกา
เต น อติเรกปฺุชาย ปฺุชเตา โหติ อิมเหหิ โข ภิกขเว เอกาทสหิ
ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกขุ อภพฺโพ อิมสฺมี ธมฺมวินเย วุฑฺฒิ
วิรูพฺหิ เวปฺลฺลํ อาปชฺชิตุํ ฯ

[๓๘๖] เอกาทสหิ ภิกขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต โคปาลโก
ภพฺโพ โคคณฺํ ปรีหริตุํ ฝาดิกาทุํ กตเมหิ เอกาทสหิ อธิ
#๑ ม. ปจฺจปฺนฺจเปติ ฯ เอวํ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ

ภิกขเว โคปาลโก รูปญญ โหติ ลกขณกุสโล โหติ อาสาฎิกั
สาฎเตา โหติ วนั ปฏิจจาทเตา โหติ ฐัม กตุตา โหติ ติตถั
ชานาติ ปัตติ ชานาติ วัถิ ชานาติ โคจรกุสโล โหติ สาวเสสโทหิ
จ โหติ เย เต อสุภา โคปิตโร โคปรินายกา เต อติเรกปูชาย
ปูชเตา โหติ อิมหิ โข ภิกขเว เอกาทสหิ อุงเคหิ สมนุณาคโต
โคปาลโก ภพุโพ โคคณั ปิริหริตุ ฝาดิกาทตุ เอวมเว โข
ภิกขเว เอกาทสหิ ฆมเมหิ สมนุณาคโต ภิกขุ ภพุโพ อิมสมิ
ฆมมวินเย วุฑฒิ วิรูปุหิ เวปลลั อापชชิตุ กตเมหิ เอกาทสหิ
อิธ ภิกขเว ภิกขุ รูปญญ โหติ ลกขณกุสโล โหติ อาสาฎิกั
สาฎเตา โหติ วนั ปฏิจจาทเตา โหติ ฐัม กตุตา โหติ
ติตถั ชานาติ ปัตติ ชานาติ วัถิ ชานาติ โคจรกุสโล โหติ
สาวเสสโทหิ จ โหติ เย เต ภิกขุ เธรา รตุตถญญ จिरปพพชิตา
สงฆปิตโร สงฆปรินายกา เต อติเรกปูชาย ปูชเตา โหติ ฯ

[๓๘๘] กถญจ ภิกขเว ภิกขุ รูปญญ โหติ ฯ อิธ ภิกขเว
ภิกขุ ยงกิลยจิ รูป สพพิ รูป จตุตาริ มหาญทานิ จตุนนญจ
มหาญทานั อูปาทายรูปนติ ยถาญตั ปชานาติ เอวั โข ภิกขเว
ภิกขุ รูปญญ โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ลกขณกุสโล โหติ ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกขุ กมมลกขโณ พาลโถ กมมลกขโณ ปณฺหิโตติ
ยถาญตั ปชานาติ เอวั โข ภิกขเว ภิกขุ ลกขณกุสโล โหติ ฯ
กถญจ ภิกขเว ภิกขุ อาสาฎิกั สาฎเตา โหติ ฯ อิธ ภิกขเว ภิกขุ

อุปปนุณํ กามวิตกกํ นาธิวาเสติ ปชหติ วินเทติ พุยนุตติกโรติ
อนภาวขุเมติ อุปปนุณํ พุยาปาทวิตกกํ ... อุปปนุณํ วิหีสาวิตกกํ ...
อุปปนุณูปนุเน ปาปกเก อกุสเส ฐมเม นาธิวาเสติ ปชหติ วินเทติ
พุยนุตติกโรติ อนภาวขุเมติ เอว โข ภิกขเว ภิกขุ อาสาฎิกํ
สาฎเตตา โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ วณํ ปฏิจฺจนาเตตา โหติ ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกขุ จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ
นानุพฺยณชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมณํ จกฺขุณฺทริยํ อสฺสูตํ วิหรนฺตํ
อภิขฺฌาโทมนสฺสา ปาปกกา อกุสลา ฐมมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส
สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ จกฺขุณฺทริเย สํวริ อापชฺชติห
โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน กนฺธํ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํห
สายิตฺวา ... กายเนน โฝฏฺจพฺพํ สฺสูตฺวา ... มนฺสา ฐมฺมํ วิญฺฌายน
นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยณชนคฺคาหี ยตฺวาธิกรณเมณํ มนินฺทริยํ
อสฺสูตํ วิหรนฺตํ อภิขฺฌาโทมนสฺสา ปาปกกา อกุสลา ฐมมา
อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทริยํ มนินฺทริเย
สํวริ อापชฺชติ เอว โข ภิกขเว ภิกขุ วณํ ปฏิจฺจนาเตตา
โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ฐมฺมํ กตฺตา โหติ ฯ อิธ ภิกขเว
ภิกขุ ยถาสฺสูตํ ยถาปริยตฺตํ ฐมฺมํ วิตฺถาเรน ปเรสํ เทเสตา โหติ
เอว โข ภิกขเว ภิกขุ ฐมฺมํ กตฺตา โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว
ภิกขุ ติตฺถํ ชานาติ ฯ อิธ ภิกขเว ภิกขุ เย เต ภิกขุ เถรา
พหุสฺสูตา อากตาคมา ฐมฺมธฺรา วินยธฺรา มาติกาธฺรา เต กาเลน

กาลั อุปสงกมิตฺวา ปริปุจฺจติ ปริปฺพหติ อิทั ภนฺเต กถั อิมสฺส
โก อตฺถโถติ ตสฺส เต อายสฺมนฺโต อวิวญฺญเจว วิวฺรณฺติ อนฺตฺตานิ กตฺถจ
อฺตฺตานิ กโรนฺติ อนเกวิหิตฺสฺ จ กงฺขญฺจานิเยสฺ ฐมฺเมสฺ
กงฺขั ปฏฺวิโนเทนฺติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ติตฺถํ ชานาติ ฯ
กถฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปีตํ ชานาติ ฯ อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตถาคตฺปฺปเวทิตฺ
ฐมฺมวินเย เทสิยมาเน ลภติ อตฺถเวทํ ลภติ ฐมฺมเวทํ ลภติ
ฐมฺมฺปสฺสฺหิตํ ปามุชฺชํ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปีตํ ชานาติ ฯ
กถฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วีถิํ ชานาติ ฯ อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ
อภฺจฺจกั กั มคฺคํ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ วีถิํ
ชานาติ ฯ กถฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โคจรกฺุสโล โหติ ฯ อิท ภิกฺขเว
ภิกฺขุ จตฺตาริ สติปญฺจानเ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ โคจรกฺุสโล โหติ ฯ กถฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สวเสสโทหิ จ
โหติ ฯ อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธา คหปติกา อภิหฺญจฺจุํ ปวาเรนฺติ
จิวรปณฺฑิตปาตเสนาสนคิลาณปจฺจยภสฺสชฺชปริกฺขเวเรหิ ตตฺร ภิกฺขุ
มตฺตํ ชานาติ ปฏฺิคฺคหณาย เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สวเสสโทหิ
โหติ ฯ กถฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขุ เถรา รตฺตณฺณ
จิรปฺพชิตา สงฺฆปิตโร สงฺฆปรินายกา เต อติเรกปฺุชาย ปฺุชฺเตา
โหติ ฯ อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ภิกฺขุ เถรา รตฺตณฺณ จิรปฺพชิตา
สงฺฆปิตโร สงฺฆปรินายกา เตสฺ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจฺปญฺจเปติ
อาวึ เจว รโห จ เมตฺตํ วจิกมฺมํ ปจฺจฺปญฺจเปติ อาวึ เจว

รโห จ เมตตัม มโนกมมัม ปจจุปฏฐเปติ อาวี เจว รโห จ เอว
โฆ ภิกขเว ภิกขุ เย เต ภิกขุ เถรา รตตถญญ จิรปพพชิตา
สงฆปิตโร สงฆปรินายกา เต อติเรกปุชาย ปุเชตา โหติ อเมหิ
โฆ ภิกขเว เอกาทสหิ ฐมเมหิ สมนฺนาคโต ภิกขุ ภพฺโพ อิมสฺมี
ฐมฺมวินเย วุฑฺฒี วิรุฬฺหี เวปุลลํ อาปชฺชิตฺตุนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสีตํ
อภินฺนุทฺตุนฺติ ฯ

มหาโคपालสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตตฺถิยํ ฯ

จูพโคปาลสุตต

[๑๘๘] เอวมเม สุตติ เอกัง สมยั ภควา วชชีสุ วิหริติ
อุกุกเวลายั กงฺกาย นทียา ตีเร ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺโสสุ ฯ

[๑๘๙] ภควา เอตทโวจ ภูตปฺพุพฺพิ ภิกฺขเว มาคฺชโก โคปาลโก
ทฺพุปฺพลฺลชาติโก วสุสฺสานั ปจฺฉิมเ มาเส สาทสมเย อสมเวกฺขิตฺวา
กงฺกาย นทียา โอริมตีริ อสมเวกฺขิตฺวา ปาริมตีริ อติตุเถเนว คาโว
ปตาเรสิ อุตฺตรนฺตีริ วิเทห่าน ๑ ฯ อถ โข ภิกฺขเว คาโว มชฺฌ
กงฺกาย นทียา โสเต อามณฺฑลิกั กริตฺวา ตตฺเถว อนนฺยพฺยสนั
อาปชฺชีสุ ตั กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ภิกฺขเว มาคฺชโก
โคปาลโก ทฺพุปฺพลฺลชาติโก วสุสฺสานั ปจฺฉิมเ มาเส สาทสมเย
อสมเวกฺขิตฺวา กงฺกาย นทียา โอริมตีริ อสมเวกฺขิตฺวา ปาริมตีริ
อติตุเถเนว คาโว ปตาเรสิ อุตฺตรนฺตีริ วิเทห่าน เอวมเว โข
ภิกฺขเว เขเกจิ ๒ สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา อกฺุสลา อิมสฺส
โลกสฺส อกฺุสลา ปฺรสฺส โลกสฺส อกฺุสลา มารเชยฺยสฺส อกฺุสลา
อมารเชยฺยสฺส อกฺุสลา มจฺจุเชยฺยสฺส อกฺุสลา อมจฺจุเชยฺยสฺส เตสั
เย โสตพฺพิ สทฺทฺทหาตพฺพิ มณฺุณิสฺสนฺติ เตสั ตั ภวิสฺสติ ทิฆมฺรตฺตํ+
อหิตาย ทฺกฺุขาย ฯ

[๑๙๐] ภูตปฺพุพฺพิ ภิกฺขเว มาคฺชโก โคปาลโก สฺพุปฺพลฺลชาติโก
#๑ ไป. ม. สุวิเทห่าน ฯ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ฯ ๒ ม. เข หิ เกจิ ฯ

วสุสานั ปจฺฉิเม มาเส สารทสมเย สมเวกฺขิตฺวา กงฺคาย นทียา
โอริมตีร์ สมเวกฺขิตฺวา ปาริมตีร์ ติตฺถเนว คาโว ปตาระสิ
อุตุตฺรณฺตีร์ วิเทหानั ฯ โส ปจฺมํ ปตาระสิ เย เต อุตฺถา โคปิตโร
โคปรีนายกา เต ติริยั กงฺคาย โสตี ฉุตฺวา โสตุถินา ปารี
อกมัสฺสุ ฯ อถาปเร ปตาระสิ พลวคาเว ทมฺมคาเว เต ๑ ติริยั
กงฺคาย โสตี ฉุตฺวา โสตุถินา ปารี อกมัสฺสุ ฯ อถาปเร ปตาระสิ
วจฺจตฺเร วจฺจตฺริโย เตปี ติริยั กงฺคาย โสตี ฉุตฺวา โสตุถินา
ปารี อกมัสฺสุ ฯ อถาปเร ปตาระสิ วจฺจเก กิตฺพลิกเต เตปี ติริยั
กงฺคาย โสตี ฉุตฺวา โสตุถินา ปารี อกมัสฺสุ ฯ กฺุตฺพุพฺพิ ภิกฺขเว
วจฺจโก ตฺรณฺโก ตาวเทว ชาตโก มาตุ โครวเกน วฺยฺหมาโน
โสปี ติริยั กงฺคาย โสตี ฉุตฺวา โสตุถินา ปารี อกมาสิ ตั
กิสฺส เหตุ ปณฺหิตตฺตา ตถา หิ โส ภิกฺขเว มาคฺชโก
โคปาลโก สปุปฺณชชาติโก วสุสานั ปจฺฉิเม มาเส สารทสมเย
สมเวกฺขิตฺวา กงฺคาย นทียา โอริมตีร์ สมเวกฺขิตฺวา ปาริมตีร์
ติตฺถเนว คาโว ปตาระสิ อุตุตฺรณฺตีร์ วิเทหานั เอวเมว โข
ภิกฺขเว เยเกจิ ๒ สมณา วา พุราหฺมณา วา กุสลา อิมสฺส โลกสฺส
กุสลา ปฺรสฺส โลกสฺส กุสลา มารเชยฺยสฺส กุสลา อมารเชยฺยสฺส
กุสลา มจฺจุเชยฺยสฺส กุสลา อมจฺจุเชยฺยสฺส เตสํ เย โสตพฺพิ
สทฺทหาคพฺพิ มณฺณิสฺสนฺติ เตสํ ตั ภวิสฺสติ ทิฆฺรตฺตํ หิตาย
สุขาย ฯ

#๑ ม. เตปี ฯ ๒ ม. เย หิ เกจิ ฯ

[๑๕๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เย เต อุตฺถา โคปีตโร โคปรินายกา
ติริยั กงฺกาย โสคั เณฺตฺวา โสตุถินา ปารี อคมฺสฺ อเวเมว โข
ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ อรหฺนฺโต จีณาสฺวา วุสิตฺวานฺโต กตฺถกรณียา
โอหิตถารา อนุปฺปตฺตสทฺตฺตา ปริกฺขิณภวสฺสโยชนา สมฺมทฺถณฺวามุตฺตา
เตปี ๑ ติริยั มารสฺส โสคั เณฺตฺวา โสตุถินา ปารี กตา ฯ
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เย เต พลวคาโว ทมฺมคาโว ติริยั กงฺกาย
โสคั เณฺตฺวา โสตุถินา ปารี อคมฺสฺ อเวเมว โข ภิกฺขเว เย
เต ภิกฺขุ ปณฺจณฺนํ โอรมฺภากิยานํ สฺสโยชนานํ ปริกฺขยา
โอปฺปาตฺติกา ตตฺถปฺริณิพฺพายิโน อนาวตฺติธมฺมา ตสฺมา โลกา เตปี
ติริยั มารสฺส โสคั เณฺตฺวา โสตุถินา ปารี คมิสฺสฺนฺติ ฯ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว วจฺจตฺรา วจฺจตฺริโย ติริยั กงฺกาย โสคั เณฺตฺวา โสตุถินา
ปารี อคมฺสฺ อเวเมว โข ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ ตินฺณํ
สฺสโยชนานํ ปริกฺขยา รากโทสโมหานํ ตนฺนฺตฺตา สกฺทากามิโน สกฺิเทว
อิมิ โลกิ อากนฺตฺวา กุขสฺสฺนฺตํ กริสฺสฺนฺติ เตปี ติริยั มารสฺส
โสคั เณฺตฺวา โสตุถินา ปารี คมิสฺสฺนฺติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
วจฺจกา กิสฺพลิกา ติริยั กงฺกาย โสคั เณฺตฺวา โสตุถินา ปารี
อคมฺสฺ อเวเมว โข ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ ตินฺณํ สฺสโยชนานํ
ปริกฺขยา โสตาปนฺนา อวินิปาตฺถมฺมา นียตา สมฺโพธิปฺรายนา
เตปี ติริยั มารสฺส โสคั เณฺตฺวา โสตุถินา ปารี อคมฺสฺ ๒ ฯ
เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว วจฺจโก ตฺรณฺโก ตาวเทว ชาตโก มาตุ
#๑ ม. ปิสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ ม. คมิสฺสฺนฺติ ฯ

โครวเคน วุขหมาโน ติริยิ คงคาย โสต้ เณตุวา โสตุถินา ปารี
อคมาสี เอวมเว โข ภิกขเว เย เต ภิกขุ ฐมมานุสาร์โน
สทุธานุสาร์โน เตปี ติริยิ มารุสส โสต้ เณตุวา โสตุถินา ปารี
คมิสฺสนุติ ฯ อหิ โข ปน ภิกขเว กุสโล อิมสฺส โลกสฺส กุสโล
ปรุสส โลกสฺส กุสโล มารุชฺชยสฺส กุสโล อมารุชฺชยสฺส กุสโล
มจฺจุชฺชยสฺส กุสโล อมจฺจุชฺชยสฺส ฯ ตสฺส มยฺหิ ภิกขเว เย
โสตพฺพิ สทุทหาคพฺพิ มณฺณิสฺสนุติ เตสํ ตํ ภวิสฺสติ ทิฆมฺรตฺตํ
หิตาย สุขายาติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อิหิ วตฺวาน สุกโต อถาปรี เอตทวโจ
สตุถา

อัย โลโก ปรโลโก ชานตา สุปฺปกาสีโต
ยถจ มาเรน สมฺปตฺติ อปฺปตฺติ ยถจ มจฺจนา
สพฺพิ โลกิ อภิญฺญา สมฺพุทฺเธน ปชานตา
วิวฺฐิ อมตทวาริ เขมิ นิพฺพานปฺตติยา
จฺจนฺนํ ปาปิโมโต โสต้ วิทฺธสฺสตี วินพิกตฺติ
ปามุชฺชพฺพหุลา ๑ โหถ เขมิ ปตฺถุเถ ภิกขโวติ ฯ
จฺวุโปกฺपालสฺสตุตฺติ นิฏฺฐิติ จตฺตติ ฯ

#๑ โป. ม. ปาโมชช.. ฯ

อุพสจกสูตร

[๓๕๒] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา เวสาลียั วิหริตี
มหาวเน ภูฏาการสาถายั ฯ เตเน โข ปน สมเยน สจจโก
นิกนถปุตโต เวสาลียั ปฏิวสติ ภสฺสปปวาทีโก ปณฺฑิตวาโท
สาธุสมฺมโต พุชฺชนสฺส ฯ โส เวสาลียั ปริสตี เอวํ วาจं ภาสตี
นาหัง ตัง ปสฺสामी สมณัง वा พุราหฺมณัง वा สงฺฆี คณฺธี คณาจริย
อปีจ อรหนตฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธัง ปฏฺฐานมานัง โย มया วาเทน
วาทัง สมารทฺโธ น สงฺกมฺเปยฺย น สมฺปกมฺเปยฺย น สมฺปเวเชยฺย
ยสฺส น กจฺเจहि เสทา มุญฺเจยฺยํ ญฺณญฺเจปาหัง อเจตณํ วาเทน
วาทัง สมารเถยฺยํ สาปี มया วาเทน วาทัง สมารทฺธา สงฺกมฺเปยฺย
สมฺปกมฺเปยฺย สมฺปเวเชยฺย โข ปน วาโท มนุสฺสญฺจตฺตสฺสาคี ฯ

[๓๕๓] อถ โข อายสฺมา อสฺสชึ ปุพฺพณฺหสมยั นีวาเสตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย เวสาลียั ๑ ปีณฺทาย ปาวีสี ฯ อทฺทสา โข สจจโก
นิกนถปุตโต เวสาลียั ชงฺขมาวิหารี อนุจฺงกมฺมาโน อนุวิจฺจมาโน
อายสฺมณฺตัง อสฺสชึ ทูรโตว กจฺจณฺตัง ทิสฺวาน เยนายสฺมา อสฺสชึ
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อสฺสชึนา สทฺธี สมฺโมทึ
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วีตฺติสาเรตฺวา เอกมณฺตัง อญฺจาตี ฯ๑
เอกมณฺตัง จิตฺโต โข สจจโก นิกนถปุตโต อายสฺมณฺตัง อสฺสชึ
เอตทโวจ กถํ ปน โภ อสฺสชึ สมโณ โคตโม สาวเก วิเนตี
#๑ ม. เวสาลี ฯ

กถัภาคา จ ปน สมณสฺส โคตมสฺส สาวเกสฺส อนุสาสนี พหุลา
ปวตฺตตีติ ฯ เอวံ โข อคฺคิเวสฺสน ภควา สาวเก วิเนติ เอวံภาคา
จ ปน ภควโต สาวเกสฺส อนุสาสนี พหุลา ปวตฺตตีติ รูปิ ภิกฺขเว
อนิจฺฉิ เวทนา อนิจฺฉา สญฺญา อนิจฺฉา สงฺขารา อนิจฺฉา วิญฺญาณิ
อนิจฺฉิ รูปิ ภิกฺขเว อนตฺตา เวทนา อนตฺตา สญฺญา อนตฺตา
สงฺขารา อนตฺตา วิญฺญาณิ อนตฺตา สพฺเพ สงฺขารา อนตฺตา ๑
สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ เอวံ โข อคฺคิเวสฺสน ภควา สาวเก
วิเนติ เอวံภาคา จ ปน ภควโต สาวเกสฺส อนุสาสนี พหุลา
ปวตฺตตีติ ฯ ทุสฺสุตฺติ วต โภ อสฺสชฺช อสฺสมุหฺ เม มยฺ เอวံวาที
สมณิ โคตมํ อสฺสมุหฺ อปฺเปวนาม มยฺ กทาจิ กรหจิ เตน
โภตา โคตเมน สทฺธิ์ สมากมํ ๒ คจฺเจยฺยาม อปฺเปวนาม สียา
โภจิเทว กถาสลฺลาไป อปฺเปวนาม ตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิจิตฺตา
วิเวจฺยยามาติ ฯ

[๓๕๔] เตน โข ปน สมเณน ปญฺจมตฺตานิ ลิจฺฉวิสตานิ
สนฺธาคาเร ๓ สนฺธิปตฺตานิ โหนฺติ เณจฺเทว กรณิเณน ฯ อถ โข
สจฺจโก นิคฺคณฺตปฺตฺโต เณ เต ลิจฺฉวี เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
เต ลิจฺฉวี เอตทโวจ อภิกฺกมฺนตฺตฺ โภนฺโต ลิจฺฉวี อภิกฺกมฺนตฺตฺ
โภนฺโต ลิจฺฉวี อชฺช เม สมเณน โคตเมน สทฺธิ์ กถาสลฺลาไป
ภวิสฺสตี สเจ เม สมโณ โคตโม ตถา ปตฺติฏฺฐหิสฺสตี ยถา จ
เม ฅาตฺถยฺตเรณ สาวเกเน อสฺสชฺชินา นาม ภิกฺขุณา ปตฺติฏฺฐิตฺติ
#๑ ไป. ม. สพฺพตฺถ อนิจฺฉาติ ทิสฺสตี ฯ ๒ ม. สมากจฺเจยฺยาม ฯ ๓ ม. สนฺธาคาเร ฯ

เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส ทิมโลมิกั เอฬัก โลเมสุ คเหตุวา
อากทฺเตยฺย ปริกทฺเตยฺย เอวมวาทั สมณั โคตมั วาเทน
วาทั อากทฺตีสฺสามิ ปริกทฺตีสฺสามิ สมปริกทฺตีสฺสามิ เสยฺยถาปี
นาม พลวา โสณฺฑิกากมฺมารุ มหนฺตั โสณฺฑิกากิลฺลชั คมฺภีเร
อุทฺทรหเต ปกฺขิปิตฺวา กณฺเณ คเหตุวา อากทฺเตยฺย ปริกทฺเตยฺย
สมปริกทฺเตยฺย เอวมวาทั สมณั โคตมั วาเทน วาทั อากทฺตีสฺสามิ
ปริกทฺตีสฺสามิ สมปริกทฺตีสฺสามิ เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส
โสณฺฑิการุตฺโต ถาลั กณฺเณ คเหตุวา โอธฺฐเนยฺย นิตฺฐเนยฺย
นิปฺโปเจยฺย ๑ เอวมวาทั สมณั โคตมั วาเทน วาทั โอธฺฐนีสฺสามิ
นิตฺฐนีสฺสามิ นิปฺโปจีสฺสามิ ๒ เสยฺยถาปี นาม กุณฺชโร สฏฺฐิจฺหายโน
คมฺภีรึ ปกฺขรณึ โอคคาเหตุวา สาณฺโชรวิกั นาม กิพิตฺชาตั กิพิติ
เอวมวาทั สมณั โคตมั สาณฺโชรวิกั มณฺเณ กิพิตฺชาตั กิพิตฺสามิ
อภิกฺกมนฺตฺตฺ โภณฺโต ลิจฺฉวี อภิกฺกมนฺตฺตฺ โภณฺโต ลิจฺฉวี อชฺช
เม สมณฺเณ โคตมนฺ สทฺฐี กถาสลฺลาโป ภวิสฺสตีติ ฯ ตตฺถเอจฺเจ
ลิจฺฉวี เอวมวาทฺสู กิ สมณเณ โคตโม สจฺจกสฺส นิคฺคณฺตฺตฺตฺ
วาทั อารุเปสฺสตีติ อถ โข สจฺจโก นิคฺคณฺตฺตฺโต สมณฺสส โคตมฺสส
วาทั อารุเปสฺสตีติ ฯ เอกจฺเจ ลิจฺฉวี เอวมวาทฺสู กิ โส ภวมาโน
สจฺจโก นิคฺคณฺตฺตฺโต โย ภควโต วาทั อารุเปสฺสตีติ อถ โข
ภควา สจฺจกสฺส นิคฺคณฺตฺตฺตฺ วาทั อารุเปสฺสตีติ ฯ อถ โข
#๑ โป. ม. นิปฺโปเจยฺย ฯ ย. นิจฺฉาเทยฺย ฯ ๒ โป. นิปฺโปจีสฺสามิ ฯ
#ม. นิปฺโปเจยฺย ฯ ย. นิจฺฉาเทยฺย ฯ

สจจโก นิคนถปฺตุโต ปญจมตฺเตหิ ลิจฺฉวิสเตหิ ปริวฺโต เยน
มหาวนั กุฎาคารสาธาเตนุปลสงฺกมิ ฯ

[๑๕๕] เตน โข ปน สมเยน สมพหุลา ภิกฺขุ อพฺุโกกาเส
จงฺกมนฺติ ฯ อถ โข สจจโก นิคนถปฺตุโต เยน เต ภิกฺขุ
เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา เต ภิกฺขุ เอตทโวจ กหนฺนุโข โภ
เอตฺรหิ โส ภวํ โคตโม วิหฺรติ ทสฺสนกามา หิ มยํ ตํ ภวณฺตํ
โคตมนฺติ ฯ เอส อคฺคิเวสฺสน ภควา มหาวนั อชฺโฆคาเหตุวา
อณฺตรสฺมี รุกฺขมฺเฏ ทิวาวิหาริ นิสินฺโนติ ฯ อถ โข สจจโก
นิคนถปฺตุโต มหติยา ลิจฺฉวิปริสาย สทฺธิ มหาวนั อชฺโฆคาเหตุวา
เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิ
สมฺโมทนียํ กถิ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เตปี
โข ลิจฺฉวี อปฺเปกฺจเจ ภควณฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ
อปฺเปกฺจเจ ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิสฺสุ สมฺโมทนียํ กถิ สาราณียํ
วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ อปฺเปกฺจเจ เยน ภควา
เตนลฺลชฺฉิมฺปณามेतฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ อปฺเปกฺจเจ ภควโต
สนฺติเก นามโคตฺตํ สาเวตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ อปฺเปกฺจเจ
ตุณฺหิภฺวตา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ

[๑๕๖] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สจจโก นิคนถปฺตุโต ภควณฺตํ
เอตทโวจ ปุจฺเจยฺยาหิ ภวณฺตํ โคตมํ กิลฺลิจฺเทว เทสํ สเจ เม
ภวํ โคตโม โอกาสิ กโรติ ปญฺหสฺส เวยฺยากรณายาติ ฯ ปุจฺจ

อคฺคิเวสฺสณ ยทาภงฺขสึตฺติ ฯ กถั ปน ภวั โคตโม สาวเก วินตฺติ
กถัภคคา จ ปน โภโต โคตมสฺส สาวเกสฺส อนุสาสนึ พหุลา
ปวตฺตตึตฺติ ฯ เอวั โข อหั อคฺคิเวสฺสณ สาวเก วินมึ เอวัภคคา
จ ปน เม สาวเกสฺส อนุสาสนึ พหุลา ปวตฺตตฺติ รุปึ ภิกฺขเว
อนิจฺจึ เวทนา อนิจฺจา สญฺญา อนิจฺจา สงฺขารา อนิจฺจา วิญฺญาณั
อนิจฺจึ รุปึ ภิกฺขเว อนตฺตา เวทนา อนตฺตา สญฺญา อนตฺตา
สงฺขารา อนตฺตา วิญฺญาณั อนตฺตา สพฺเพ สงฺขารา อนตฺตา
สพฺเพ ฌมฺมา อนตฺตาตฺติ เอวั โข อหั อคฺคิเวสฺสณ สาวเก วินมึ
เอวัภคคา จ ปน เม สาวเกสฺส อนุสาสนึ พหุลา ปวตฺตตึตฺติ ฯ
อุปฺมา มั โภ โคตม ปฏฺิภคตึตฺติ ฯ ปฏฺิภคตฺ ตั อคฺคิเวสฺสณาคิ
ภควา อโวจ ฯ เสยฺยถาปึ โภ โคตม เขเกจิม เวชคามภูตคามา
วฺทฺธึ วิรุฬฺหึ เวปฺลลั อปฺชชฺนตฺติ สพฺเพ เต ปจฺวี นิสฺสาย
ปจฺวิยั ปตฺติฏฺจาย เอวเมเต เวชคามภูตคามา วฺทฺธึ วิรุฬฺหึ เวปฺลลั
อปฺชชฺนตฺติ เสยฺยถาปึ วา ปน โภ โคตม เขเกจิม พลกรณียา
กมฺมฺนตฺตา กรียนฺตฺติ สพฺเพ เต ปจฺวี นิสฺสาย ปจฺวิยั ปตฺติฏฺจาย
เอวเมเต พลกรณียา กมฺมฺนตฺตา กรียนฺตฺติ เอวเมว โข โภ โคตม
รูปฺตฺตายั ปุริสฺปุคฺคโล รูปึ ปตฺติฏฺจาย ปุณฺณั วา อปุณฺณั วา
ปสวตฺติ เวทนตฺตายั ปุริสฺปุคฺคโล เวทนาย ปตฺติฏฺจาย ปุณฺณั วา
อปุณฺณั วา ปสวตฺติ สญฺญตฺตายั ปุริสฺปุคฺคโล สญฺญาย ปตฺติฏฺจาย
ปุณฺณั วา อปุณฺณั วา ปสวตฺติ สงฺขารตฺตายั ปุริสฺปุคฺคโล

สงฺขารเรสุ ปติฏฺฐาย ปุณฺณํ วา อปุณฺณํ วา ปสวติ วิญฺญาณตฺตํ
ปฺริสปุคฺคโล วิญฺญาณํ ปติฏฺฐาย ปุณฺณํ วา อปุณฺณํ วา
ปสวตีติ ฯ นนฺ ตํ ๑ อคฺคิเวสฺสน เหวํ วเทสิ รูปี เม อตฺตา
เวทนา เม อตฺตา สณฺญา เม อตฺตา สงฺขารํ เม อตฺตา
วิญฺญาณํ เม อตฺตาติ ฯ อหํ หิ โภ โคตม เหวํ วทามิ รูปี
เม อตฺตา เวทนา เม อตฺตา สณฺญา เม อตฺตา สงฺขารํ เม
อตฺตา วิญฺญาณํ เม อตฺตาติ อยญจ มหตี ชนตาติ ฯ กิ หิ
เต อคฺคิเวสฺสน มหตี ชนตา กริสฺสติ อิงฺฆ ตํ อคฺคิเวสฺสน
สํกัเขว วทํ นิพฺเพเชหิติ ฯ อหํ หิ โภ โคตม เหวํ วทามิ
รูปี เม อตฺตา เวทนา เม อตฺตา สณฺญา เม อตฺตา สงฺขารํ
เม อตฺตา วิญฺญาณํ เม อตฺตาติ ฯ

[๗๕๗] เตนหิ อคฺคิเวสฺสน ตยฺเยเวตฺถ ปฏฺฐิจฺฉิสฺสามิ ยถา
เต ขเมยฺย ตถา นํ ๒ พุยากรเยยฺยาสิ ตํ กิ มณฺณสิ อคฺคิเวสฺสน
วตฺเตยฺย รมฺโณ ขตฺติยสฺส มุทฺธาวิตฺตสฺส สกฺขมึ วิชิตฺเต วโส
จฺมาเตตฺตํ วา จฺมาเตตฺตํ ชาเปตฺตํ วา ชาเปตฺตํ ปฺพพาเชตฺตํ วา
ปฺพพาเชตฺตํ เสยฺยถาปี รมฺโณ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส เสยฺยถาปี
วา ปน รมฺโณ มากฺขสฺส อชาตสฺสจฺจสฺส เวเทหิปฺตฺตสฺสาติ ฯ
วตฺเตยฺย โภ โคตม รมฺโณ ขตฺติยสฺส มุทฺธาวิตฺตสฺส สกฺขมึ
วิชิตฺเต วโส จฺมาเตตฺตํ วา จฺมาเตตฺตํ ชาเปตฺตํ วา ชาเปตฺตํ
ปฺพพาเชตฺตํ วา ปฺพพาเชตฺตํ เสยฺยถาปี รมฺโณ ปเสนทิสฺส
#๑ ม. ตํ ๑ ๒ ม. ตํ ๑

โกสลสฺส เสยฺยถาปี วา ปน รณฺโณ มาคฺชสฺส อชาตสตุตฺตสฺส
 เวเทหิปุตฺตสฺส อิมสฺมปิ หิ โภ โคตม สงฺฆานํ กณฺณํ เสยฺยถีทํ
 วชฺชินํ มลฺลานํ วตฺตติ สกฺขมึ วิชิตฺเต วโส ฆาเตตฺตํ วา ฆาเตตฺตํ
 ชาเปตฺตํ วา ชาเปตฺตํ ปพฺพาเซตฺตํ วา ปพฺพาเซตฺตํ กิ ปน
 รณฺโณ ขตฺติยสฺส มุทฺธาวัสติตฺตสฺส เสยฺยถาปี รณฺโณ ปเสนทิสฺส
 โกสลสฺส เสยฺยถาปี วา ปน รณฺโณ มาคฺชสฺส อชาตสตุตฺตสฺส
 เวเทหิปุตฺตสฺส วตฺเตยฺย โภ โคตม วตฺติตฺตฺตมฺรหตีติ ฯ ตํ กิ
 มณฺณสิ อคฺคิเวสฺสน ยํ ตฺวํ เอวํ วเทสิ รูปํ เม อตฺตาคิ
 วตฺตติ เต ตฺสฺมึ รูปํ วโส เอวํ เม รูปํ โหตุ เอวํ เม
 รูปํ มา อโหสิตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต สจฺจโก นิกฺคนฺถปฺตฺโต ตฺตฺตํ
 อโหสิ ฯ ทฺตฺตํปิ โข ภควา สจฺจกํ นิกฺคนฺถปฺตฺตํ เอตทโวจ
 ตํ กิ มณฺณสิ อคฺคิเวสฺสน ยํ ตฺวํ เอวํ วเทสิ รูปํ เม อตฺตาคิ
 วตฺตติ เต ตฺสฺมึ รูปํ วโส เอวํ เม รูปํ โหตุ เอวํ เม รูปํ
 มา อโหสิตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต ทฺตฺตํปิ โข สจฺจโก นิกฺคนฺถปฺตฺโต
 ตฺตฺตํ อโหสิ ฯ อถ โข ภควา สจฺจกํ นิกฺคนฺถปฺตฺตํ เอตทโวจ
 พฺยากรโหิตานิ อคฺคิเวสฺสน นทานิ เต ตฺตฺตํภาวสฺส กาโล โย ๑
 โข อคฺคิเวสฺสน ตถาคเตน ยาวตฺตियํ สหฺรมฺมิกํ ปญฺหํ ปุญฺโจ น
 พฺยากรโรตี เอตฺตเวสฺส สตุตฺธา มุทฺธา ผลิสฺสตีติ ๒ ฯ เตน โข ปน
 สมฺเขน วชฺชิรปาณิ ยถฺโข อยสํ วชฺชิรี อาทาย อาทิตฺตํ สมฺปชฺชติ
 ตํชฺชิตฺตํ สจฺจกสฺส นิกฺคนฺถปฺตฺตสฺส อฺปริเวหาย ๓ สณฺจิจโต โหติ
 #๑ ม. โย โภจ ๑ ๒ โป. ม. ผลติ ๑ ๓ ม. อฺปริเวหาสิ จิตโต โหติ ฯ

สจายั สจจโก นิคนุถปุตุโต ภควตา ยาวตติยั สหชมมิกั ปญหิ
ปฏุโจ น พุยากโรติ ๑ เอตฺถเวสฺส สุตฺตธา มุทุธิ ฆาเลสุสามิติ ฯ
ตัม โข ปน วชิรปานิ ยกขั ภควา เจว ปสฺสติ สจจโก จ
นิคนุถปุตุโต ฯ อถ โข สจจโก นิคนุถปุตุโต ภิโต สัวิกุโค
โลมหญฺฐชาโต ภควนฺตฺยเว ตาณิ คเวสี ภควนฺตฺยเว เตณิ คเวสี
ภควนฺตฺยเว สรณิ คเวสี ภควนฺตฺย เอตทโวจ ปุจฺจตุ มั ภว
โคตโม พุยากริสุสามิติ ฯ

[๓๕๘] ตัม ก็ มณฺณสิ อคฺคิเวสฺสณ ยั ตวํ เอวํ วเทสิ รูปี
เม อตฺตาดิ วตฺตติ เต ตสฺมี รูเป วโส เอวํ เม รูปี โหตุ
เอวํ เม รูปี มา อโหสิติ ฯ โน หิทำ โภ โคตม ฯ มนสิกรโห
อคฺคิเวสฺสณ มนสิกริตฺวา โข อคฺคิเวสฺสณ พุยากโรหิ น โข
เต สนฺธิยติ ปุริเมน วา ปจฺจิมิ ปจฺจิมเณ วา ปุริมิ ตัม ก็
มณฺณสิ อคฺคิเวสฺสณ ยั ตวํ เอวํ วเทสิ เวทนา เม อตฺตาดิ
วตฺตติ เต ตาย ๒ เวทนาย วโส เอวํ เม เวทนา โหตุเอว
เม เวทนา มา อโหสิติ ฯ โน หิทำ โภ โคตม ฯ มนสิกรโห
อคฺคิเวสฺสณ มนสิกริตฺวา โข อคฺคิเวสฺสณ พุยากโรหิ น โข
เต สนฺธิยติ ปุริเมน วา ปจฺจิมิ ปจฺจิมเณ วา ปุริมิ ตัม ก็
มณฺณสิ อคฺคิเวสฺสณ ยั ตวํ เอวํ วเทสิ สญฺญา เม อตฺตาดิ
วตฺตติ เต ตาย ๓ สญฺญาย วโส เอวํ เม สญฺญา โหตุ เอว
เม สญฺญา มา อโหสิติ ฯ โน หิทำ โภ โคตม ฯ มนสิกรโห
#๑ ม. พุยากริสุสฺสติ ฯ ๒ ม. ติสฺสั เวทนาย ฯ ๓ ม. ติสฺสั สญฺญาย ฯ

อภุคิเวสุสน มนสิกริตฺวา โข อภุคิเวสุสน พุยากรโหหิ น โข
เต สนุชียติ ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ ตํ กิ
มณฺณลลิตี อภุคิเวสุสน ยํ ตฺวํ เอวํ วเทสิ สงฺขารา เม อตฺตาคติ
วตฺตติ เต เตสุ สงฺขาราเรสุ วโส เอวํ เม สงฺขารา โหนนฺตุ
เอวํ เม สงฺขารา มา อเหตุสนฺติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ
มนสิกรโหหิ อภุคิเวสุสน มนสิกริตฺวา โข อภุคิเวสุสน พุยากรโหหิ
น โข เต สนุชียติ ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ
ตํ กิ มณฺณลลิตี อภุคิเวสุสน ยํ ตฺวํ เอวํ วเทสิ วิญฺญาณํ เม
อตฺตาคติ วตฺตติ เต ตสฺมี วิญฺญาเน วโส เอวํ เม วิญฺญาณํ
โหนนฺตุ เอวํ เม วิญฺญาณํ มา อโหสิตีติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ
มนสิกรโหหิ อภุคิเวสุสน มนสิกริตฺวา โข อภุคิเวสุสน พุยากรโหหิ
น โข เต สนุชียติ ปุริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ
ตํ กิ มณฺณลลิตี อภุคิเวสุสน รูปี นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ
โภ โคตม ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทฺกขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ ทฺกขํ
โภ โคตม ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทฺกขํ วิปริณามธมฺมํ กลลํ นฺ ตํ
สมนุสฺสตีตฺถุ เอตํ มํ เอโสหฺมสมฺมิ เอโส เม อตฺตาคติ ฯ โน
เหตํ ๑ โภ โคตม ฯ ตํ กิ มณฺณลลิตี อภุคิเวสุสน เวทนา ...
สญฺญา ... สงฺขารา ... วิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ
โภ โคตม ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทฺกขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ ทฺกขํ
โภ โคตม ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทฺกขํ วิปริณามธมฺมํ กลลํ นฺ ตํ
#๑ ไป. ม. หิทํ ฯ

สมนุสฺสตีตุ เอตํ มํ เอโสหสมฺมิ เอโส เม อตฺตาทิ ฯ โน
เหตํ โภ โคตม ฯ ตํ ก็ มลฺลลสิ อคฺคิเวสฺสน โย นฺ โข ทุกฺขํ
อลฺลลโน ทุกฺขํ อุปกโต ทุกฺขํ อชฺโฆสิโต ทุกฺขํ เอตํ มํ เอโสหสมฺมิ
เอโส เม อตฺตาทิ สมนุสฺสตี อปี นฺ โข โส สามํ วา
ทุกฺขํ ปริชานเยยฺย ทุกฺขํ วา ปริกฺขเปตฺวา วิหเรยฺยติ ฯ กิลฺยหิ สียา
โภ โคตม โน หิทํ โภ โคตมาติ ฯ ตํ ก็ มลฺลลสิ อคฺคิเวสฺสน
นฺนฺ ตวํ เอวํ สนฺเต ทุกฺขํ อลฺลลโน ทุกฺขํ อุปกโต ทุกฺขํ อชฺโฆสิโต
ทุกฺขํ เอตํ มํ เอโสหสมฺมิ เอโส เม อตฺตาทิ สมนุสฺสตีติ ฯ
กิลฺยหิ โน สียา โภ โคตม เอวเมตํ โภ โคตมาติ ฯ

[๗๕๕] เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน ปฺริโส สารตฺถิโก สารคเวสี
สารปริเยสนํ จรมาโน ตินฺนํ กุจาริ ๑ อาทาย วณฺํ ปวิเสยฺย โส
ตตฺถ ปสฺเสยฺย มหนฺตํ กทลิกฺขนฺธํ อจฺจุํ นวํ อกฺกุกฺกชาตํ ๒ ตเมณฺํ
มฺูเล ฉินฺนฺเทยฺย มฺูเล เจตฺวา อคฺเค ฉินฺนฺเทยฺย อคฺเค เจตฺวา
ปตฺตวณฺฺฎิ วิณฺพฺกุชฺเชยฺย โส ตตฺถ ปตฺตวณฺฺฎิ วิณฺพฺกุชฺชฺนโต เพคฺคคปิ
นาธคฺจฺเจยฺย กฺุโต สาริ เอวเมว โข ตวํ อคฺคิเวสฺสน มยา
สทฺสมิ วาเท สมฺนุญฺญชฺยมาโน สมฺนุภาสฺยมาโน สมฺนุคฺคาหฺยมาโน
ริตฺโต ตฺจฺจฺโณ อปรทฺโธ ภาสิตา โข ปน เต เอสา อคฺคิเวสฺสน
เวสาลียํ ปฺริสติ วาจา นาหนฺตํ ปสฺสามิ สมณฺํ วา พฺุราหฺมณฺํ วา
สงฺฆิ คณฺิ คณาจฺริยํ อปีจ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ ปฺฏิชานมานํ
โย มยา วาเทน วาทิ สมารทฺโธ น สงฺกมฺเปยฺย น สมฺปกมฺเปยฺย
#๑ ม. กุจาริ ฯ ๒ ม. อกฺกุกฺกชาตํ ฯ

น สมฺปเวเชยฺย ยสฺส น กจฺเจหิ เสทา มุญฺเจยฺยึ ญฺณญเจปาหํ
อเจตน์ วาเทน วาหํ สมารเกยฺยึ สปิ มยา วาเทน วาหํ
สมารทฺธา สงฺกมเปยฺย สมฺปกมเปยฺย สมฺปเวเชยฺย โโก ปน วาโท
มนุสฺสฏฺฐตฺสชาติ ตฺยหํ โข ปน อคฺคิเวสฺสน อปฺเปกจฺจานิ เสทฺมุสฺสิตานิ
นลาญฺมุตฺตานิ อุตฺตราสงฺกํ วินิพฺภินฺนิตฺวา ญฺมียิ ปตฺติฏฺฐิตานิ
มยฺหํ โข ปน อคฺคิเวสฺสน นตฺถิ เอตฺรหิ กายสฺมึ เสโทติ ฯ อิติ
ภควา ตสฺมึ ปริสฺติ สุวณฺณวณฺณํ กายํ วิวริ ฯ เอวํ วุตฺเต
สจฺจโก นิกนฺถปฺตฺโต ตฺถุหิฏฺฐโต มงฺกฏฺฐโต ปตฺตกฺขนฺโร อโฆมฺโข
ปชฺชฌายนฺโต อปฺปฏิภาโณ นิสฺสีทิ ฯ

[๔๐๐] อถ โข ทุมฺมุโข ลิจฺฉวิปฺตฺโต สจฺจกํ นิกนฺถปฺตฺตํ
ตฺถุหิฏฺฐํ มงฺกฏฺฐํ ปตฺตกฺขนฺธํ อโฆมฺขํ ปชฺชฌายนฺตํ อปฺปฏิภาณํ
วิทฺตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ อฺปมา มํ ภควา ปฏฺฐิตีติ ฯ
ปฏฺฐิตฺตํ ทุมฺมุขาติ ภควา อโวจ ฯ เสยฺยถาปิ ฆนฺเต กามสฺส
วา นิกมสฺส วา อวิทฺฐเร โปกฺขรณฺนิ ตตฺรสฺส กกฺกฏฺโก อถ โข
ฆนฺเต สมฺพหฺลลา กุมารกา วา กุมาริกา วา ตมฺหา คามา
วา นิกมา วา นิกฺขมิตฺวา เยน สา โปกฺขรณฺนิ เตนฺอุปสงฺกเมยฺยึ
อุปสงฺกมิตฺวา ตํ โปกฺขรณฺนิ โอคฺคาเหตุวา ตํ กกฺกฏฺกํ อุกกา
อุทฺทริตฺวา ฤเล ปตฺติฏฺฐาเปยฺยึ ยญฺญทเว หิ โส ฆนฺเต กกฺกฏฺโก
อฬิ อภินินฺนาเมยฺยึ ตตฺทเว เต กุมารกา วา กุมาริกา วา
กฏฺฐเจน วา กสฺเลน วา สลฺยฉินฺนเทยฺยึ สมฺภณฺชเยยฺยึ สมฺปฺลิกฺกชเยยฺยึ

เอวณหิ โส ฆนเต กกุกโก สพเพหิ อเพหิ สณณินเนหิ สมภคเคหิ
สมปติกเคหิ อภพโพ ตั โปกุขรณิ ปุณ โอตริตุ์ เสยยาปี ปุพเพ
เอวเมว โข ฆนเต ยานิ สจจกสส นิคนถปุตตสส วิสุกายิตานิ
วิเสวิตานิ วิปฺพนุทิตานิ กานิจิ ๑ กานิจิ ตานิ ภควตา สณณินฺนานิ
สมภคคานิ สมปติกคานิ อภพโพ จทานิ ฆนเต สจจโก
นิคนถปุตโต ปุณ ภควนุตฺ ออุปสงกมิตฺ ยทิตํ วาทาธิปฺปาโยติ ฯ
เอวํ วุตเต สจจโก นิคนถปุตโต ทุมมุขํ ลิจฺฉวิปุตฺตํ เอตทโวจ
อากเมหิ ตฺวํ ทุมมุข อากเมหิ ตฺวํ ทุมมุข มุขโรสี ตฺวํ ทุมมุข
น มยํ ตยา สทฺธิ มนฺเตม อิธ มยํ โภตา โคตเมน สทฺธิ
มนฺเตม ติฏฺฐเตสา โภ โคตม อมหากถฺเจว อณฺเณสจ
ปฺนุสมณพฺราหฺมณานํ วาจาวิลาปี วิลปีตํ มณฺเณติ ฯ

[๔๐๑] กิตฺตาวตา จ ญฺ โข โภโต โคตมสฺส สวโก สาสนโกโร
โหติ โอวาทปติกโร ตินฺณวิจิจฺจโน วิคตกถฺกโก เวสารชฺชปฺตโต
อปรปฺปจฺจโย สตฺถุ สาสเน วิหฺรตีติ ฯ อิธ อคฺคิเวสฺสน มํ
สวโก ยงฺกิลฺลิจิ รูปี อตีตนาทปจฺจปฺปนฺนํ อชฺฉตฺตํ วา พหิทฺธา
วา โอพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก
วา สพฺพิ รูปี เนตํ มํ เนโสหฺมสมฺมิ น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตํ
ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ปสฺสตี ฯ ยากาจิ เวทนา ฯเปฯ ยากาจิ
สณฺญา ... เขเกจิ สงฺขารา ... ยงฺกิลฺลิจิ วิญฺญาณํ อตีตนาทปจฺจปฺปนฺนํ
อชฺฉตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ

#๑ ม. ตานิปิ สพฺพานิ ภควตา ฯ

วา ปณัตติ วา ยั ทูเร สนฺตฺติเก วา สพฺพั วิญฺญาณั เนตฺ มุ
เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ เอวเมตฺ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา
ปสฺสตี ฯ เอตฺตาวตฺตา โข อคฺคิเวสฺสน มุ สวโก สาสนฺกโร
โหตี โอวาทปตฺติโร ตินฺนวิจฺจิกฺโข วิคตกถฺกโก เวสสารชฺชปฺตฺโต
อปรปฺปจฺจโย สตฺถุ สาสเน วิหฺรตีตี ฯ

[๔๐๒] กิตฺตาวตฺตา ปน โภ โคตม ภิภฺขุ อรหํ โหตี จินฺนสโว
วฺสิตฺวา กตฺตกรณฺนีโย โอิหิตภาโร อนฺุปฺตฺตสทฺตฺโต ปริกฺขินฺนภวสฺสโยชฺชน
สมฺมทญฺญา วิมุตฺโตตี ฯ อิธ อคฺคิเวสฺสน ภิภฺขุ ยงฺกิลฺลิจิ
รูปํ อตฺตึทานาคตฺตปฺจฺจูปฺปนฺนํ อชฺฉตฺตํ วา พหิทฺฐา วา โอฬาริกํ
วา สุขุมํ วา หินฺนํ วา ปณัตติ วา ยั ทูเร สนฺตฺติเก วา สพฺพั
รูปํ เนตฺ มุ เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ เอวเมตฺ ยถาภูตํ
สมฺมปฺปญฺญา ทิสฺวา อนฺุปาทาวิมุตฺโต โหตี ฯ ยากาจิ เวทนา ...
ยากาจิ สญฺญา ... เยเกจิ สงฺขารา ... ยงฺกิลฺลิจิ วิญฺญาณั
อตฺตึทานาคตฺตปฺจฺจูปฺปนฺนํ อชฺฉตฺตํ วา พหิทฺฐา วา โอฬาริกํ วา
สุขุมํ วา หินฺนํ วา ปณัตติ วา ยั ทูเร สนฺตฺติเก วา สพฺพั วิญฺญาณั
เนตฺ มุ เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ เอวเมตฺ ยถาภูตํ
สมฺมปฺปญฺญา ทิสฺวา อนฺุปาทาวิมุตฺโต โหตี ฯ เอตฺตาวตฺตา โข
อคฺคิเวสฺสน ภิภฺขุ อรหํ โหตี จินฺนสโว วฺสิตฺวา กตฺตกรณฺนีโย
โอหิตภาโร อนฺุปฺตฺตสทฺตฺโต ปริกฺขินฺนภวสฺสโยชฺชน สมฺมทญฺญา
วิมุตฺโต ฯ เอว วิมุตฺโต ๑ โข อคฺคิเวสฺสน ภิภฺขุ ตีหฺนานุตฺตริเยหิ
#๑ ม. วิมุตฺตจิตฺโต ฯ

สมนุนาคโต โหติ ทสฺสนานนฺตฺตริเยน ปฏิปทานนฺตฺตริเยน วิมุตตานนฺตฺตริเยน ฯ

เอวํ วิมุตฺตจิตฺโต [๑] อคฺคิเวสฺสน ภิกฺขุ ตถาคตฺตญฺเจว
สทฺกโรติ ครุฑโรติ มาเนติ ปุเชติ พุทฺโธ โส ภควา โพชาย ฌมฺมํ
เทเสติ ทนฺโต โส ภควา ทมถาย ฌมฺมํ เทเสติ สนฺโต โส
ภควา สมถาย ฌมฺมํ เทเสติ ตินฺนุโณ โส ภควา ตรณาย ฌมฺมํ
เทเสติ ปรินิพฺพุโต โส ภควา ปรินิพฺพานาย ฌมฺมํ เทเสตีติ ฯ

[๔๐๓] เอวํ วุฑฺเต สจฺจโก นิกฺคนฺถปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ
มยเมว โภ โคตม ชัฏี มยํ ปคฺพฺภา เย มยํ ภวนฺตํ โคตมํ
วาเทน วาทํ อาสาเทตพฺพํ อมฺลณฺนิมฺห สฺยา หิ โภ โคตม หตฺถิ
ปภินฺนํ อาสชฺช ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว น เตวว ภวนฺตํ โคตมํ
อาสชฺช ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว สฺยา หิ โภ โคตม ปชฺชลิตฺติ
อคฺคิกฺขนฺธํ อาสชฺช ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว น เตวว ภวนฺตํ
โคตมํ อาสชฺช สฺยา ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว สฺยา หิ โภ โคตม
อาสีวิสั ฌมฺรวิสั อาสชฺช ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว น เตวว ภวนฺตํ
โคตมํ อาสชฺช สฺยา ปุริสสฺส โสตฺถิภาโว มยเมว โภ โคตม ชัฏี
มยํ ปคฺพฺภา เย มยํ ภวนฺตํ โคตมํ วาเทน วาทํ อาสาเทตพฺพํ
อมฺลณฺนิมฺห อธิวเสตฺต เม ภวํ โคตโม สุวตฺตนาถ ภคฺคํ สทฺธิ
ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ฯ อธิวเสสิ ภควา ตฺถุณฺหิภาเวน ฯ อถ โข สจฺจโก
นิกฺคนฺถปฺตฺโต ภควโต อธิวสนฺนํ วิทิตฺวา เต ลิจฺฉวี อามฺนเตสิ
สุณฺนตฺต เม โภนฺโต ลิจฺฉวี สมโณ โคตโม นิมฺนฺตฺติโต สุวตฺตนาถ
#๑ ไป. ม. โขสทฺโท ทิสฺสติ ฯ

สทฐี ภิกขุสงฺฆเณ เณ ๑ เม อภิหเรยยาถ ยมสฺส ปฏฐูปั
มณฺเณยยาถาติ ฯ อถ โข เต ลิจฺฉวี ตสฺสา รตฺติยา อจฺเจเน
สจฺจกสฺส นิคฺคณฺตฺตสฺส ปณฺจมตฺตานี ถาลิปากสฺตานี ภตฺตาทิหารั
อภิหรีสุ ฯ อถ โข สจฺจโก นิคฺคณฺตฺตโต สเก อารามे ปณฺตี
ขาทนียั โภชนียั ปฏฺฐิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลั อารโจะาเปสิ
กาโล โภ โคตม นิกฺขิจิต্তั ภตฺตนฺตติ ฯ

[๔๐๔] อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยั นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย
เณ สจฺจกสฺส นิคฺคณฺตฺตสฺส อารามे เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา
ปณฺตเต อาสเน นิสีทิ สทฐี ภิกขุสงฺฆเณ ฯ อถ โข
สจฺจโก นิคฺคณฺตฺตโต พุทฺธปฺปมูจัน ภิกขุสงฺฆมฺ ปณฺตีเตน ขาทนีเณ
โภชนีเณน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โข สจฺจโก
นิคฺคณฺตฺตโต ภควนฺตึ ภตฺตาวี โอนีตปตฺตปาณิ อณฺตริ นีจาสนัน
กเหตุวา เอกมฺนตฺตึ นิสีทิ ฯ เอกมฺนตฺตึ นิสินฺโน โข สจฺจโก
นิคฺคณฺตฺตโต ภควนฺตึ เอตทโวจ ยมิตฺถั โภ โคตม ทาเน ปุณฺณณฺจ
ปุณฺณมหิ จ ตั ทายกานันฺ สุขาเยว โหตฺติ ฯ ยั โข อคฺคิเวสฺสน
ตาทิสั ทกฺขิณฺณยั อากมฺม อวิตฺราคั อวิตฺโทสั อวิตฺโมหั ตั
ทายกานันฺ ภวิสฺสติ ยั โข อคฺคิเวสฺสน มาทิสั ทกฺขิณฺณยั อากมฺม
วิตฺราคั วิตฺโทสั วิตฺโมหั ตั ตฺถุหั ภวิสฺสติติ ฯ

จฺพสจฺจกสฺสตฺตึ นิกฺขิจิต্তั ปณฺจมัม ฯ

มหาสจจกสุตต์

[๔๐๕] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา เวสาลียั วิหริติ
 มหาวเน กุฎาคารสาตาลัย ๑ เตน โข ปน สมเยน ภควา ปุพฺพณฺหสมยั
 สุนิวตฺโต โหติ ปตฺตจิวรมาทาย เวสาลียั ปิณฑาทาย ปวิสิตฺกามาโม ๑
 อถ โข สจฺจโก นิคฺคนถปฺตฺโต ชงฺขมาวิหารี อนุจฺงกมมาโน
 อนุวิจฺจมาโน เยน มหาวนั กุฎาคารสาตา เตนฺอุปสงฺกมิ ๑ อทฺทสา
 โข आयสฺมา อานนฺโท สจฺจกั นิคฺคนถปฺตฺตึ ทูรโตว อากจฺจนฺตึ
 ทิสฺวาน ภควนฺตึ เอตทวโจ อัย ภนฺเต สจฺจโก นิคฺคนถปฺตฺโต
 อากจฺจติ ภสฺสปฺปวาทีโก ปณฺฑิตฺวาโท สาธุสมฺมโต พหุชนสฺส
 เอโส โข ภนฺเต อวณฺณกาโม พุทฺธสฺส อวณฺณกาโม ฌมฺมสฺส
 อวณฺณกาโม สงฺฆสฺส สาธุ ภนฺเต ภควา มุหุตฺตึ นิสีทฺตุ อนุกมฺปึ
 อุปาทายาติ ๑ นิสีทิ ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน ๑ อถ โข สจฺจโก
 นิคฺคนถปฺตฺโต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ
 สมฺโมทิ สมฺโมทนียั กถั สาราณียั วิตฺติสารถฺวา เอกมนฺตึ นิสีทิ ๑

[๔๐๖] เอกมนฺตึ นิสินฺโน โข สจฺจโก นิคฺคนถปฺตฺโต ภควนฺตึ
 เอตทวโจ สนฺติ โภ โคตมฺ เอก สมณพฺุราหฺมณา กายภาวนานฺ โยคฺมนฺนุชฺชตา
 วิหรนฺติ โน จิตฺตภาวนั ๑ สฺขสนฺติ หิ โภ โคตม
 สารีริกั กุกฺขเวทณั ๑ กฺุตฺปุพฺพิ โภ โคตมฺ สารีริกาย กุกฺขาย
 เวทนาย สฺกฺุสฺส สโต อูรฺกฺขมฺ โภปี นาม ภวิสฺสติ ททยมฺปี

นาม พลีสติ อุณหมิ โลหิต มุขโต อุกมิตติ อุมมาทมิ
ปาปนิสสนติ ๑ จิตตกเขปี่ ๗ ตสฺส โข เอตํ โภ โคตม กายนวโย จิตตํ
โหติ กายสฺส วเสน วตฺตติ ตํ กิสฺส เหตุ อภาวิตตฺตา จิตตสฺส ๗
สนฺติ ปน โภ โคตม เอเก สมณพฺราหฺมณา จิตตภาวนานุโยคมนุยฺยตฺตา
วิหรนฺติ โน กายภาวนํ ๗ สฺสนฺติ หิ โภ โคตม จิตตเจตสิกํ
ทุกฺขํ เวทนํ ๗ ภูตฺพุพฺพํ โภ โคตม เจตสิกาย ทุกฺขาย เวทนาย
สฺกฺกฺสฺส สโต อูรฺกขมฺโหปี นาม ภวิสฺสตี หทยมฺปี นาม พลีสติ
อุณหมิ โลหิต มุขโต อุกมิตติ อุมมาทมิ ปาปนิสสนติ ๑
จิตตกเขปี่ ๗ ตสฺส โข เอโส โภ โคตม จิตตฺนวโย กายโหติ
จิตตสฺส วเสน วตฺตติ ตํ กิสฺส เหตุ อภาวิตตฺตา กายสฺส ๗
ตสฺส มยฺหํ โภ โคตม เอวํ โหติ อทฺธา โภโต โคตมสฺส สวกา
จิตตภาวนานุโยคมนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ โน กายภาวนนฺติ ๗

[๔๐๗] กิณฺติ ปน เต อุกฺกิเวสฺสน กายภาวนา สฺตฺตาติ ๗
เสยฺยถิํ นนฺโท วจฺโณ กิโส สงฺกิจฺโจ มกฺขลิ โคสาโล
เอเต หิ โภ โคตม อเจลกฯ มุตฺตาจารา หตฺถาวเลขนา น
เอหิภทฺตฺติกา น ติฏฺฐภทฺตฺติกา ๒ น อภิหฺมฺมํ น อุตฺทิสฺส กตํ น
นิมนฺตํ สาทิยนฺติ เต น กุมฺภิมฺฆา ปฏิกฺคณฺหนฺติ น กโลปีมฺฆา
ปฏิกฺคณฺหนฺติ น เอพฺกมนฺตรํ น ทณฺฑมนฺตรํ น มุสฺสลมฺตรํ น
ทฺวินฺนํ ภูชฺมานานํ น คพฺุณิยา น ปายมานาย น ปฺริสนฺตรคตฺตาย
น สงฺกิตฺตีสฺส น ยตฺถ สฯ อฺปฺภูจฺโติ โหติ น ยตฺถ มกฺขิกา
#๑ โป. ม. ปาปนิสฺสตี ๗ ๒ ม. น ติฏฺฐภทฺตฺติกา ๗

สณฺทสณฺทจารินี น มจฺฉํ น มํสํ น สฺรํ น เมรยํ น ฤโสทกํ
 ปีนฺตติ เต เอกาการิกา วา โหนฺตติ เอกาโลปีกา ทฺวาการิกา
 วา โหนฺตติ ทฺวาโลปีกา ฯเปฯ สตฺตาคาริกา วา โหนฺตติ สตฺตาลอปีกา
 เอกิสฺสาปี ทตฺตติยา ยาเปฺนฺตติ ทฺวีหิปี ทตฺตติหิ ยาเปฺนฺตติ ฯเปฯ
 สตฺตติหิปี ทตฺตติหิ ยาเปฺนฺตติ เอกาหิกมฺปิ อาหารํ ออาหารนฺตติ
 ทฺวีหิกมฺปิ อาหารํ ออาหารนฺตติ ฯเปฯ สตฺตติหิกมฺปิ อาหารํ
 ออาหารนฺตติ อิติ เอวรूपํ อทฺตมาสิกมฺปิ ปริยายภตฺตโกชนานุโยคมนฺนุยฺยตฺตา
 วิหรนฺตติติ ฯ กิ ปนฺ เต อคฺคิเวสฺสน ตาวตเกเนว
 ยาเปฺนฺตติติ ฯ โน หิํทํ โภ โคตม อปฺเปกทา โภ โคตม อฺพารานิ
 อฺพารานิ ขาถนียานิ ขาถนฺตติ อฺพารานิ อฺพารานิ โภชนานิ ภฺลฺลชนฺตติ
 อฺพารานิ อฺพารานิ สายนียานิ สายนฺตติ อฺพารานิ อฺพารานิ ปานานิ
 ปีนฺตติ เต อิมํ กายํ พลํ กาเหนฺตติ นาม พฺรฺเหนฺตติ นาม เมเทนฺตติ
 นามาคิ ฯ ยํ โข เต อคฺคิเวสฺสน ปฺริมํ ปหาย ปจฺฉา อฺปจฺฉินฺตติ
 เอวํ อิมสฺส กายสฺส อายยาปจโย โหติ ฯ

[๔๐๘] กิณฺตติ ปนฺ เต อคฺคิเวสฺสน จิตฺตภาวนา สฺตฺตาคิ ฯ
 จิตฺตภาวนาย [๑] สจฺจโก นิคฺคณฺตปฺตฺตโต ภควตา ปุฏฺฐโจ สฺมาโน น
 สฺมฺปายาสิ ฯ อถ โข ภควา สจฺจกํ นิคฺคณฺตปฺตฺตติ เอตทโวจ
 ยาปี โข เต เอสา อคฺคิเวสฺสน ปฺริมา กายภาวนา ภาวิตา
 สฺสาปี อริยสฺส วินเย โน ฐมฺมิกา กายภาวนา กายภาวนมฺปิ
 โข ตฺวํ อคฺคิเวสฺสน น อณฺญาสิ กุโธ ปนฺ ตฺวํ จิตฺตภาวนํ
 #๑ ม. โข ฯ

ชานิสฺสสึ อปีจ อคฺคิเวสฺสน ยถา อภาวิตกาโย จ โหติ อภาวิตจิตฺโต
จ ภาวิตกาโย จ โหติ ภาวิตจิตฺโต จ ตํ สุณฺหาหิ สาธุกั
มนสิทโรหิ ภาสิสฺสามิติ ฯ เอวํ โภติ โข สจฺจโก นิคฺคณฺอุปฺตฺโต
ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ

[๔๐๕] ภควา เอตทโวจ กถญจ อคฺคิเวสฺสน อภาวิตกาโย
จ โหติ อภาวิตจิตฺโต จ ฯ อีธ อคฺคิเวสฺสน อสฺสฺตวโต ปุณฺชชนสฺส
อุปฺปชฺชติ สฺขา เวทนา โส สฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สฺมาน
สฺขสฺสราที จ โหติ สฺขสฺสราทีติ จ อปฺปชฺชติ ตสฺส สฺตา สฺขา
เวทนา นีรฺุชฺชติ สฺขาย เวทนาย นีโรธา อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา
โส ทุกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สฺมาน โสจติ กิลมฺติ ปริเทวติ
อรตฺตทาพี กนฺทติ สมฺโมหํ อปฺปชฺชติ ตสฺส โข เอสา อคฺคิเวสฺสน
อุปฺปนฺนาปี สฺขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐติ อภาวิตตฺตา
กายสฺส อุปฺปนฺนาปี ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐติ
อภาวิตตฺตา จิตฺตสฺส ยสฺสกสฺสจि อคฺคิเวสฺสน เอวํ อุกฺโตปกฺขํ
อุปฺปนฺนาปี สฺขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐติ อภาวิตตฺตา
กายสฺส อุปฺปนฺนาปี ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐติ
อภาวิตตฺตา จิตฺตสฺส เอวํ โข อคฺคิเวสฺสน อภาวิตกาโย จ
โหติ อภาวิตจิตฺโต จ ฯ กถญจ อคฺคิเวสฺสน ภาวิตกาโย จ
โหติ ภาวิตจิตฺโต จ ฯ อีธ อคฺคิเวสฺสน สฺตวโต อริยสฺวากสฺส
อุปฺปชฺชติ สฺขา เวทนา โส สฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สฺมาน น

สุขสาราคี [๑] โหติ น สุขสาราคิต์ อาปชชติ ตสฺส สา สุขาวทนา
นिरุชฺฌติ สุขาย เวทนาย นิโรธา อุปฺปชชติ ทกฺขา เวทนา โส
ทกฺขาย เวทนาย ผุฏฺโฐ สมนโน น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ
น อุตฺตทาพี กนฺหนติ น สมฺโมหิ อาปชชติ ตสฺส โข เอวฺ สา
อฺคฺคิเวสฺสน อุปฺปนฺนาปี สุขาวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ
ภาวิตตฺตา กายสฺส อุปฺปนฺนาปี ทกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย
ติฏฺฐติ ภาวิตตฺตา จิตฺตสฺส ยสฺส กสฺส จิ อฺคฺคิเวสฺสน อุกฺโตปฺกั ๒
อุปฺปนฺนาปี สุขาวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ภาวิตตฺตา
กายสฺส อุปฺปนฺนาปี ทกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ
ภาวิตตฺตา จิตฺตสฺส เอวฺ โข อฺคฺคิเวสฺสน ภาวิตกาโย จ โหติ
ภาวิตจิตฺโต จาติ ฯ เอวฺ ปสนฺโน อหิ โภโต โคตมสฺส ภว
หิ โคตโม ภาวิตกาโย จ โหติ ภาวิตจิตฺโต จาติ ฯ

[๔๑๐] อทฺธา โข เต อຍိ อฺคฺคิเวสฺสน อาสชฺช อุปฺนีย วาจา
ภาสิตา อปิจ เต อหิ พุยากริสฺสามิ ยโต โข อหิ อฺคฺคิเวสฺสน
เกสมสฺสุ โธหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา
อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต ตํ วต เม อุปฺปนฺนา วา สุขาวทนา
จิตฺตํ ปริยาทาย จสฺสติ อุปฺปนฺนา วา ทกฺขา เวทนา จิตฺตํ
ปริยาทาย จสฺสตีติ เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ฯ นห นฺน โภโต
โคตมสฺส อุปฺปชชติ ตถารูปา สุขาวทนา ยถารูปา อุปฺปนฺนา
สุขาวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐเจยฺย นห นฺน โภโต โคตมสฺส
#๑ ม. จ ฯ ๒ โป. ม. เอวฺ อุกฺโตปฺกั ฯ

อุปฺปชฺชติ ตถารูปา ทุกฺขา เวทนา ยถารูปา อุปฺปนฺนา ทุกฺขา
เวทนา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐเจยฺยาติ ฯ

[๔๑๑] กิณฺหิ โน สียา อคฺคิเวสฺสน อึชฺ อคฺคิเวสฺสน
ปฺพุเพว สมฺโพธา อนภิสฺมพฺพุทฺทสฺส โภทิสฺตตฺสเสว สโต เอตทโหสิ
สมฺพาโธ ฆรราวโส ราชปโป อพฺโภกาโส ปฺพุพฺพชฺชา นยิทํ สุกรั
อการั อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปฺพณฺณํ เอกนฺตปริสฺสุทฺธํ สขฺขลิจิตฺ
พฺรหฺมจริยํ จริตฺถุ ฆนฺนุนาหํ เกสฺมสฺสุํ โอาหารेतฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺจาทฺเตว อการสฺมา อนการิยํ ปฺพุพฺพชฺชยฺนฺติ ฯ โส
โช อหํ อคฺคิเวสฺสน อปรนฺ สมเยน ททโรว สฺมาโน สฺสุกาพเกโส
ภทฺเรน โยพฺพเนน สมฺนฺนาคโต ปจฺเมน วยสา อกามกานํ มาตาปิตฺูนํ
อสฺสุฆฺขานํ โรทนฺตานํ เกสฺมสฺสุํ โอาหารेतฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
อจฺจาทฺเตว อการสฺมา อนการิยํ ปฺพุพฺพชฺชํ โส [๑] ปฺพุพฺพชฺชิตฺ สฺมาโน
กิกฺกุสลกเวสิ อนฺตฺตรํ สนฺตฺตฺวรปทํ ปริเยสฺมาโน เยน อาพาโร กาลาโม
เตนฺอุปฺสงฺกมึ อุปฺสงฺกมิตฺวา อาพารํ กาลามํ เอตทโวจํ อิจฺฉามหํ
อาวุโส กาลาม อิมสฺสมึ ฆมฺมวินเย พฺรหฺมจริยํ จริตฺถุนฺติ ฯ เอวํ
วฺตุเต อคฺคิเวสฺสน อาพาโร กาลาโม มํ เอตทโวจํ วิหฺรตฺายสฺมา
ตาทิโส อยํ ฆมฺโม นตฺถ วิญญู ปฺริโส นจิริสฺเสว สกั อจฺจริยกั
สยํ อภิลฺลหา สจฺฉิกตฺวา อุปฺสมฺปชฺช วิหฺเรยฺยาติ ฯ โส โช อหํ
อคฺคิเวสฺสน นจิริสฺเสว จิปรฺเมว ตํ ฆมฺมํ ปริยาปฺถึ ฯ โส โช
อหํ อคฺคิเวสฺสน ตาวตฺถเนว โอฏฺฐปฺทตฺมตฺเตน ลปิตฺลาปนฺมตฺเตน
#๑ ม. เอวํ ฯ

ฌาณวาทลจ วทามิ เถรวาทลจ ชานามิ ปัสสามิติ จ ปฏิจชานามิ
อหฺลจเวจ อลฺลเว จ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น
โฆ อาพาโร กาลาโม อิมํ ฌมฺมํ เกวลํ สทฺธมคฺคตเคน สยํ
อภิณฺวา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรามิติ ปเวเทติ อทฺธา อาพาโร
กาลาโม อิมํ ฌมฺมํ ชานํ ปสฺสํ วิหฺรตีติ ฯ อถ ขฺวาทํ อคฺคิเวสฺสน
เยน อาพาโร กาลาโม เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อาพารํ กาลามํ
เอตทโวจํ กิตฺตาวตา โน อาวุโส กาลาม อิมํ ฌมฺมํ สยํ อภิณฺวา
สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช [๑] ปเวเทตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต อคฺคิเวสฺสน
อาพาโร กาลาโม อากิณฺจณฺณายตฺนํ ปเวเทติ ฯ ตสฺส มยฺหํ
อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น โฆ อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ
สทฺธา มยฺหํปตฺถิ สทฺธา น โฆ อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ
วิริยํ มยฺหํปตฺถิ วิริยํ น โฆ อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ
สตี มยฺหํปตฺถิ สตี น โฆ อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ
สมาธิ มยฺหํปตฺถิ สมาธิ น โฆ อาพารสฺเสว กาลามสฺส อตฺถิ
ปญฺญา มยฺหํปตฺถิ ปญฺญา ฆนฺนุ นาทํ ยํ ฌมฺมํ อาพาโร กาลาโม
สยํ อภิณฺวา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรามิติ ปเวเทติ ตสฺส
ฌมฺมสฺส สจฺฉิกิริยาย ปทฺเหยยฺนติ ฯ โส โฆ อหํ อคฺคิเวสฺสน
นจฺริสฺเสว จิปปฺเมว ตํ ฌมฺมํ สยํ อภิณฺวา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหาสี ฯ อถ ขฺวาทํ อคฺคิเวสฺสน เยน อาพาโร กาลาโม เตนฺอุปสงฺกมึ
อุปสงฺกมิตฺวา อาพารํ กาลามํ เอตทโวจํ เอตฺตาวตา โน อาวุโส
#๑ ม. วิหฺรามิติ ฯ อิตฺถิ ปรี เอวํ ฌาตพฺพํ ฯ

กาลาม อิมั ฌมมึ สยั อภิญญา สจฺจนิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสีติ ฯ
เอตฺตาวตฺตา โข อหึ อาวุโส อิมั ฌมมึ สยั อภิญญา สจฺจนิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช ปเวเทมีติ ฯ อหฺมปิ โข อาวุโส เอตฺตาวตฺตา อิมั
ฌมมึ สยั อภิญญา สจฺจนิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรามีติ ฯ ลากา
โน อาวุโส สุทฺทุฑฺธึ โน อาวุโส เย มยึ อายสฺมฺนฺนฺตึ ตาทิสึ
สพฺรหฺมจฺริ ปสฺสาม อิติ ยาทึ ฌมมึ สยั อภิญญา สจฺจนิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ ตึ ตฺวึ ฌมมึ สยั อภิญญา สจฺจนิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหฺรสี ยึ ตฺวึ ฌมมึ สยั อภิญญา สจฺจนิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหฺรสี ตมฺหึ ฌมมึ สยั อภิญญา สจฺจนิกคฺวา อุปสมฺปชฺช
ปเวเทมิ อิติ ยาทึ ฌมมึ ชานามิ ตึ ตฺวึ ฌมมึ ชานาสี ยึ
ตฺวึ ฌมมึ ชานาสี ตมฺหึ ฌมมึ ชานามิ อิติ ยาทิสึ อหึ
ตาทิสึ ตฺวึ ยาทิสึ ตฺวึ ตาทิสึ อหึ เอหิทานิ อาวุโส
อุโก วสฺนฺตฺตา อิมั คณฺมึ ปฺริหฺรามาติ ฯ อิติ โข อคฺคิเวสฺสฺน
อาพาโร กาลาโม อาจฺริโย เม สฺมาโน อนุตฺตฺวาสี มึ สฺมานึ
อตุตฺตโน สฺมสฺมึ จเปตี อุพฺปาราย จ มึ ปุชฺชาย ปุชฺเชตี ฯ ตสฺส
มยฺหึ อคฺคิเวสฺสฺน เอตฺทโหสี นายึ ฌมฺโม นิพฺพิทาย น วิราคาย
น นิโรธาย น อุปสมาย น อภิญฺญาช น สฺมฺโพชฺชาย น นิพฺพานาย
สัวตฺตติ ยาวเทว อภิญฺญายตฺนฺนฺปตฺตฺติยาติ ฯ โส โข อหึ
อคฺคิเวสฺสฺน ตึ ฌมมึ อนุตฺตฺริตฺวา ตสฺมา ฌมฺมา นิพฺพิชฺช อปฺกมฺมึ ฯ

[๔๑๒] โส โข อหึ อคฺคิเวสฺสฺน กิ์กฺสฺสคเวสี อนุตฺตรึ

สนฺตฺวรูปทํ ปริเยสมานโน เยน อุทฺทโก รามปฺตุโต เตนฺอุปสงฺกมึ
อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกํ รามปฺตุตํ เอตทโวจํ อิจฺฉามหํ อาวุโส ราม
อิมฺสมึ ฌมฺมวินเย พุรฺหมจฺริยํ จริตฺตุนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อคฺคิเวสฺสน
อุทฺทโก รามปฺตุโต มํ เอตทโวจํ วิหฺรตายสฺมา ตาทิโส อัย ฌมฺโม
ยตฺถ วิญญู ปฺริโส นจิริสฺเสว สกํ อาจริยํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺบฺชฺช วิหเรยฺยติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน นจิริสฺเสว
จิปฺปเมว ตํ ฌมฺมํ ปฺริยาปฺถึ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน
ตาวตเกเนว โอิฏฺฐปฺหตฺมตฺเตน ลปิตฺถาปนมตฺเตน ฌานวาทญจ
วทามิ เถรวาทญจ ชานามิ ปสฺสามิติ จ ปฏฺิชนามิ อหฺญจเว
อญฺเณ จ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น โข ราโม
อิมํ ฌมฺมํ เกวลํ สทฺฐามตฺตเกน สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺบฺชฺช วิหฺรามีติ ปเวเทติ อทฺธา ราโม อิมํ ฌมฺมํ ชานํ
ปสฺสํ วิหฺรตีติ ฯ อถ ขวาทํ อคฺคิเวสฺสน เยน อุทฺทโก รามปฺตุโต
เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา อุทฺทกํ รามปฺตุตํ เอตทโวจํ
กิตฺตวาทา โน อาวุโส ราม อิมํ ฌมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺบฺชฺช ปเวเทสีติ ฯ เอวํ วุตฺเต อคฺคิเวสฺสน อุทฺทโก รามปฺตุโต
เนวสฺถณฺวานาสฺถณฺยตฺนํ ปเวเทสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน
เอตทโหสิ น โข รามสฺเสว อโหสิ สทฺธา มยฺหํปตฺถิ สทฺธา
น โข รามสฺเสว อโหสิ วิริยํ มยฺหํปตฺถิ วิริยํ น โข รามสฺเสว
อโหสิ สติ มยฺหํปตฺถิ สติ น โข รามสฺเสว อโหสิ สมาริ

มยหंपตติ สมาริ น โข รามสเสว อโหสิ ปณณา มยหंपตติ
ปณณา ยนฺนุนาหิ ยัม ชมมัม ราโม สยัม อภิญญา สจฺจณิกคฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหรามิตฺติ ปเวเทติ ตสฺส ชมฺมสฺส สจฺจณิกิริยา
ปทเหยยฺนติ ฯ โส โข อหิ อคฺคิเวสฺสน นจิริสเสว ชิปปเมว ตัม
ชมมัม สยัม อภิญญา สจฺจณิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสี ฯ อถ ขฺวาทิ
อคฺคิเวสฺสน เยน อุตฺทโก รามปฺตฺโต เตนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา
อุตฺทกั รามปฺตฺตัม เอตทวอจํ กิตฺตาวตา ๑ โน อาวุโส ราม อิมัม
ชมมัม สยัม อภิญญา สจฺจณิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิตี ฯ เอตฺตาวตา
โข อหิ อาวุโส อิมัม ชมมัม สยัม อภิญญา สจฺจณิกคฺวา อุปสมฺปชฺช
ปเวเทมิตี ฯ อหฺมปิ โข อาวุโส เอตฺตาวตา อิมัม ชมมัม สยัม
อภิญญา สจฺจณิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิตฺติ ฯ ลากา โน อาวุโส
สฺลทฺธั โน อาวุโส เย มยฺม อายสฺมฺนตฺตํ ตาทิสํ สพฺรหฺมจาริ
ปสฺสสาม อิติ ยัม ชมมัม ราโม สยัม อภิญญา สจฺจณิกคฺวา อุปสมฺปชฺช
ปเวเทสิ ตัม ตฺวํ ชมมัม สยัม อภิญญา สจฺจณิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสิ ยัม
ตฺวํ ชมมัม สยัม อภิญญา สจฺจณิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสิ ตัม ชมมัม
ราโม สยัม อภิญญา สจฺจณิกคฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทสิ อิติ ยัม
ชมมัม ราโม อญฺญาสิ ๒ ตัม ตฺวํ ชมมัม ปชานาสิ ยัม ชมมัม ชานาสิ
ตัม ชมมัม ราโม อญฺญาสิ ๓ อิติ ยาทิสํ ราโม อโหสิ ตาทิสํ
ตฺวํ ยาทิสํ ตฺวํ ตาทิสํ ราโม อโหสิ เอหิทานิ อาวุโส
อุโก วสนฺตฺตา อิมัม คณฺณํ ปรีหฺรามาทิ ฯ อิติ โข อคฺคิเวสฺสน
#๑ ม. เอตฺตาวตา ฯ ๒-๓ โป. ม. อภิญญาสิ ฯ

อุทโทโก รามปุตโต สพรหมจารี เม สมานโน อัจริยภูจจาเนว มั
จเปลิ อุพาราย จ มั ปุชชาย ปุเชลิ ฯ ตสส มยหิ อคฺคิเวสฺสน
เอตทโหสิ นายั ชมฺโม นิพฺพิทาย น วิราคายน นโรชายน นอุปสมาย
น อภิญญา น สมฺโพชายน น นิพฺพานาย สัวตฺตติ ยาวเทว
เนวสณฺณานาสณฺณายตฺนุปรตฺตติยาติ ฯ โส โข อหิ อคฺคิเวสฺสน ตั
ชมฺมึ อนลฺงกริตฺวา ตสฺมา ชมฺมา นิพฺพิชฺช อปกฺกมึ ฯ

[๔๑๓] โส โข อหิ อคฺคิเวสฺสน กิ์กุสลกเวสิ อนุตฺตรึ สนฺติวรปทึ
ปริเยสมานโน มกเชสุ อนฺนุปรุพฺเพน จาริกญจรมาโน เยน อรุเวลา
เสนานิกโม ตทวสริ ฯ ตตฺถทฺทสั รมณิยั ภูมิภากั ปาสาทิกญจ
วนสณฺฑั นทิลฺจ สนฺทนต์ิ ๑ เสตกั สุปฺติตฺถั รมณิยั สมฺนตา [๒]
โคจรรคามั ฯ ตสส มยหิ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ รมณิโย วต
โก ภูมิภากอ ปาสาทิกอ จ วนสณฺฑโ ท นทึ จ สนฺทนต์ิ เสตกา
สุปฺติตฺถา รมณิยา สมฺนตา [๓] โคจรรคามอ ฯ อลฺมิตั กุลปรตฺตสฺส
ปรานิกสฺส ปรานายาติ ฯ โส โข อหิ อคฺคิเวสฺสน ตตฺถเวว นิสีทึ
อลฺมิตั ปรานายาติ ฯ

[๔๑๔] อปีสฺสุ มั อคฺคิเวสฺสน ติสฺโส อุปฺมา ปฏิกัสมฺมึ อนจฺจริยา
ปรุพฺเพ อสฺสุตฺตปรุพฺพา ฯ เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน อลฺลั กญฺจึ สเสฺนหิ
อุทเท นิกฺขิตฺตึ ฯ อถ ปรุริโส อากจฺเจยฺย อุตฺตรารณิ อาทาย
อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโช ๔ ปาตุกริสฺสามิติ ฯ ตั กิ มลฺลลสิ
อคฺคิเวสฺสน อปี นุ โส ปรุริโส อมฺมึ อลฺลั กญฺจึ สเสฺนหิ อุทเท
#๑ ม. สนฺทนต์ิ ฯ ๒-๓ ไป. ม. จ ฯ ๔ ไป. เตโชธาตุ กริสฺสามิติ ฯ

นิกขิตตัม อุตตรารณิ อาทาย อภิมตฺเถนุโต อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺย
 เตโช ๑ ปาตุกเรยฺยาติ ฯ โน หิทำ โภ โคตม ตัม กิสฺส เหตุ
 อทฺถุหิ โภ โคตม อลฺลํ กญฺจํ สเสฺนหิ ตยฺจ ปน อุตฺเท
 นิกขิตตัม ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส กิลมตฺตสฺส วิฆาตฺตสฺส ภาติ
 อสฺสาติ เอวเมว โข อคฺคิเวสฺสน ยเ หิ เกจิ สมณฺา วา
 พุราหุมนฺา วา กาเยน เจว [๓] กามะหิ อวฺอุปฺกญฺจา วิหรนฺติ โย
 จ เนสํ กามะสุ กามฉนฺฺโท กามเสฺนโห กามมฺจฺฉา กามปิปาสา
 กามปริพาโห โส จ อชฺฉตฺตํ น สฺสปหิโน โหติ น สฺสปฺฏิปฺปสฺสทฺทฺโร ฯ
 โอปกฺกมิกา เจปิ เต โภนุโต สมณฺพุราหุมนฺา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา
 กญฺกา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฉานาย ทสฺสนาย อนฺุตฺตราย
 สมฺโพชาย ฯ โน เจปิ เต โภนุโต สมณฺพุราหุมนฺา โอปกฺกมิกา
 ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กญฺกา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฉานาย
 ทสฺสนาย อนฺุตฺตราย สมฺโพชาย ฯ อํ โข มํ อคฺคิเวสฺสน ปจฺมา
 อฺปมา ปฏฺิภาสิ อนฺจฺฉริยา ปฺพเพ อสฺสุตฺปฺพพา ฯ

[๔๑๕] อปรابي โข มํ อคฺคิเวสฺสน ทฺติยา อฺปมา ปฏฺิภาสิ
 อนฺจฺฉริยา ปฺพเพ อสฺสุตฺปฺพพา ฯ เสยฺยถาปิ อคฺคิเวสฺสน อลฺลํ
 กญฺจํ สเสฺนหิ อารกา อุตฺกา ถเล นิกขิตตัม ฯ อถ ปุริโส
 อากฺจฺเจยฺย อุตฺตรารณิ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโช
 ปาตุกเรยฺยาติ ฯ ตํ ก็ มณฺณสิ อคฺคิเวสฺสน อปี นฺ โข ปุริโส
 อมฺ อลฺลํ กญฺจํ สเสฺนหิ อารกา อุตฺกา ถเล นิกขิตตัม อุตฺตรารณิ
 #๑ ไป. เตโชชาตุํ กเรยฺยาติ ฯ ๒ ยะวาติ ปเทน ภวิตพฺพํ ฯ ๓ ม. จิตฺเตน จ ฯ

อาทาย อภิมตฺถนุโต ๑ อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺยเตโช ปาตุกเรยฺยาติ ฯ
 โน หิทำ โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุ อทฺถุหิ โภ โคตม
 อลฺลํ กญฺจํ สเสฺนหํ กิณฺจาปี อารกา อุทกา เถล นิกฺขิตฺตํ
 ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาที อสฺสาติ ฯ
 เอมเว โข อคฺคิเวสฺสน เย หิ เกจิ สมณฺา วา พุราหฺมณฺา
 วา กาเยน เจว ๒ [๓] กามเหิ วูปกฺกฺชา วิหรนฺติ โยจ เนลํ
 กามสฺส กามฉนฺโท กามเสฺนโห กามมฺจฺจฺจฺจ กามปิปาสา กามปริพาโห
 โส จ อชฺฉตฺตํ น สฺพหิโน โหติ น สฺพปฏิปฺปสฺสทฺโธ ฯ โอปกฺกมิกา
 เจปี เต โภนุโต สมณฺพุราหฺมณฺา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กญฺกา
 เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฉาณาย ทสฺสนาย อนุตฺตราย
 สมฺโพธาย ฯ โน เจปี เต โภนุโต สมณฺพุราหฺมณฺา โอปกฺกมิกา
 ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กญฺกา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฉาณาย
 ทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ อัย โข มํ อคฺคิเวสฺสน ทฺติยา
 อุปมา ปฏิกาสี อนจฺจริยา ปุพฺเพ อสฺสุตฺตปุพฺพา ฯ

[๔๑๖] อปร่าปี โข มํ อคฺคิเวสฺสน ทฺติยา อุปมา ปฏิกาสี
 อนจฺจริยา ปุพฺเพ อสฺสุตฺตปุพฺพา ฯ เสยฺยถ่าปี อคฺคิเวสฺสน สุกฺขํ
 กญฺจํ โกล่าปี อุทกา เถล นิกฺขิตฺตํ ฯ อถ ปุริโส อากฺจฺเจยฺย
 อุตฺตรารณฺี อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโช ปาตุกริสฺสามิตี ฯ
 ตํ ก็ มณฺุณฺสิ อคฺคิเวสฺสน อปี นุ โข โส ปุริโส อมฺ
 สุกฺขํ กญฺจํ โกล่าปี อารกา อุทกา เถล นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรารณฺี
 #๑ ม. อภิมนฺถนุโต ฯ ๒ ยเวาติปเทน ภวิตพฺพํ ฯ ๓ ม. จิตฺเตน จ ฯ

อาทาย อภิมนตเถนุโต อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโฆ ปาตุกเรยฺยาติ ฯ
 เอรํ โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุ อหฺมุหิ โภ โคตม สุกฺขํ
 กญฺจํ โกลาปํ ตถจ ปน อารกา อุทกา ถเล นิกฺขิตฺตุนฺติ ฯ เอวเมว
 โข อคฺคิเวสฺสน เย หิ เกจิ สมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา กาเยน
 เจว ๑ [๒] กามะหิ วูปกญฺจา วิหรนฺติ โย จ เนสํ กามะสุ กามฉนฺโท
 กามเสฺนโห กามมฺจฺจา กามปิปาสา กามปริพาโห โส จ อชฺฉตฺตํ
 สุปฺหิโน โหติ สุปฺภิปฺปสฺสทฺโร ฯ โอปกุกมิกา เจปิ เต โภนุโต
 สมณฺพุราหฺมณฺา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กญฺกา เวทนา เวทียนฺติ
 ภพฺพาว เต ฅาณาย ทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ โน เจปิ
 เต โภนุโต สมณฺพุราหฺมณฺา โอปกุกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา ขรา กญฺกา
 เวทนา เวทียนฺติ ภพฺพาว เต ฅาณาย ทสฺสนาย อนุตฺตราย
 สมฺโพธาย ฯ อัย โข มํ อคฺคิเวสฺสน ตติยา อุปมา ปฏิกาสิ
 อนจฺจริยา ปุพฺเพ อสฺสุตฺปุพฺพา ฯ อีมา โข มํ อคฺคิเวสฺสน
 ติสฺโส อุปมาโย ปฏิกัสสู อนจฺจริยา ปุพฺเพ อสฺสุตฺปุพฺพา ฯ

[๔๑๑] ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนุนาหํ ทนฺเตภิ
 ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลล อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺเหยฺย
 อภินิปปิเพยฺย อภิสนฺตาเปยฺยนฺติ ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน ทนฺเตภิ
 ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลล อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหามิ
 อภินิปปิเพมิ อภิสนฺตาเปมิ ตสฺส มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน ทนฺเตภิ
 ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาลล อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺโหโต
 #๑ ยะวาติปเทน ภวิตัพพํ ฯ ๒ ม. จิตฺเตน จ ฯ

อภินิปปิพยโต อภิสนฺตปยโต กจฺเจหิ เสทา มุจฺจนฺติ ฯ เสยฺยถาปี
อภฺคิเวสุสฺน พลฺวา ปุริโส ทฺพพฺลตฺรํ ปุริสํ สีเส วา คเหตุวา
ขนฺนุเช วา คเหตุวา อภินิคฺคณฺหยฺย อภินิปปิเพยฺย อภิสนฺตาเปยฺย
เอวเมว โข เม อภฺคิเวสุสฺน ทนฺตเทภิ ทนฺตมาชาย ชิวฺหาย ตาลล
อาหจฺจ เจตฺสา จิตฺตํ อภินิคฺคณฺหโต อภินิปปิพยโต อภิสนฺตปยโต
กจฺเจหิ เสทา มุจฺจนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อภฺคิเวสุสฺน วิริยํ
โหติ อสฺลลีนํ อุปฺภุจฺจिता สติ อปฺปมฺมุจฺจา สารทฺโธ จ ปน
เม กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทฺกขฺบปฺปชานนํ
ปฺชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ เอวรูปาปี โข เม อภฺคิเวสุสฺน อุปฺปนฺนา
ทฺกขฺวา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๑๘] ตสฺส มยฺหิ อภฺคิเวสุสฺน เอตทโหติ ยนฺนุนาหิ
อปฺปาณกัเขว ฌานํ ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ อภฺคิเวสุสฺน
มุขโต จ นาสโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺนฺธิ ฯ ตสฺส มยฺหิ
อภฺคิเวสุสฺน มุขโต จ นาสโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเสสุ อุปรฺทฺเชสุ
กณฺณโสเตหิ วาตานํ นิกฺขนฺตานํ อธิมตฺโต สทฺโท โหติ ฯ
เสยฺยถาปี นาม กมฺมารคคฺคิริยา ฌมมานาย อธิมตฺโต สทฺโท
โหติ เอวเมว โข เม อภฺคิเวสุสฺน มุขโต จ นาสโต จ
อสฺสาสปฺสฺสาเสสุ อุปรฺทฺเชสุ กณฺณโสเตหิ วาตานํ นิกฺขนฺตานํ
อธิมตฺโต สทฺโท โหติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อภฺคิเวสุสฺน
วิริยํ โหติ อสฺลลีนํ อุปฺภุจฺจिता สติ อปฺปมฺมุจฺจา สารทฺโธ จ

ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทฺกฺขปฺปชานน
ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ เอวฺรฺปาปี โข อคฺคิเวสฺสน อฺปฺปนฺนา
ทฺกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๑๕] ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ
อฺปฺปาณกัเขว ฌานํ ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ อคฺคิเวสฺสน
มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อฺปรฺนฺธิ ฯ
ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ
อสฺสาสปฺสฺสาเส อฺปรฺทฺเชสฺส อธิมตฺตา วาตา มุทฺธานํ โอิหนฺนฺติ ฯ
เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน พลฺวา ปฺริโส ติณฺเฬน สีขเรณ มุทฺธานํ ๑
อภิมตฺถเยยฺย เอวเมว โข เม อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ
กณฺณโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อฺปรฺทฺเชสฺส อธิมตฺตา วาตา มุทฺธานํ ๑
โอหนฺนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อคฺคิเวสฺสน วิริยํ โหติ อสฺลฺลีนํ
อฺปฺภูจิตฺตา สติ อฺปฺปมฺมุฏฺฐา สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ
อฺปฺปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทฺกฺขปฺปชานน ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ
เอวฺรฺปาปี โข เม อคฺคิเวสฺสน อฺปฺปนฺนา ทฺกฺขา เวทนา จิตฺตํ น
ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๒๐] ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ
อฺปฺปาณกัเขว ฌานํ ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ อคฺคิเวสฺสน
มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อฺปรฺนฺธิ ฯ
ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ
#๑ ม. มุทฺธนิ ฯ

อสุสาสปสุสาเสสุ อุปรุทุเชสุ อธิมตฺตา สีเส สีสเวทนา โหนฺติ ฯ
เสยฺยถาปี อคฺคิเวสุสน พลฺวา ปุริโส คาเพฺहन วรรตฺตกฺขณฺเชน
สีเส สีสเวฏฺจนั ทเพยฺย เอวเมว โข เม อคฺคิเวสุสน มฺขโต จ
นาสโต จ กณฺณโต จ อสุสาสปสุสาเสสุ อุปรุทุเชสุ อธิมตฺตา
สีเส สีสเวทนา โหนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม อคฺคิเวสุสน
วิริยํ โหติ อสฺสลิณํ อุปฺภูจฺจिता สติ อปฺปมฺมุฏฺจา สารทฺโธ
จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏฺธิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทฺกฺขปฺปชานน
ปชานาภิตฺตุนฺนสฺส สโต ฯ เอวรูปาปี โข เม อคฺคิเวสุสน อุปฺปนฺนา
ทฺกฺขาเวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๒๑] ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสุสน เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ
อปฺปาณกัเขว ฌานํ ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ อคฺคิเวสุสน
มฺขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสุสาสปสุสาเส อุปรุทุเชสุ ฯ
ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสุสน มฺขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ
อสุสาสปสุสาเสสุ อุปรุทุเชสุ อธิมตฺตา วาตา กุจฺฉิ ปฺริกนฺตฺนฺติ ฯ
เสยฺยถาปี อคฺคิเวสุสน ทกฺโข โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเดวาสี
วา ติเณฺहन โควิกนฺตเนน กุจฺฉิ ปฺริกนฺเตยฺย เอวเมว โข เม
อคฺคิเวสุสน มฺขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสุสาสปสุสาเสสุ
อุปรุทุเชสุ อธิมตฺตา วาตา กุจฺฉิ ปฺริกนฺตฺนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน
เม อคฺคิเวสุสน วิริยํ โหติ อสฺสลิณํ อุปฺภูจฺจिता สติ อปฺปมฺมุฏฺจา
สารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏฺธิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว

ทุกขปุปชานเนน ปชานาภิตุนนุสส สโต ฯ เอวรูปาปี โข เม
อภุคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๒๒] ตสฺส มยฺหิ อภุคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ
อปฺปาณกัเขว ฌานํ ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ อภุคิเวสฺสน
มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ อสฺสาสปฺสฺสาเส อุปรฺนฺธี ฯ
ตสฺส มยฺหิ อภุคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ
อสฺสาสปฺสฺสาเสสุ อุปรฺนฺทฺเชสุ อธิมตฺโต กายสฺมี ทาโห โหติ ฯ
เสยฺยถาปี อภุคิเวสฺสน เทว พลวนฺโต ปฺริสฺตา ทพฺพผลตฺริ ปฺริตฺถํ
นानาพาหาสุ กเหตุวา องฺการกาสุยา สนฺตาเปยฺยํ สมฺปฺริตาเปยฺยํ
เอวเมว [๑] โข อภุคิเวสฺสน มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโต จ
อสฺสาสปฺสฺสาเสสุ อุปรฺนฺทฺเชสุ อธิมตฺโต กายสฺมี ทาโห โหติ ฯ
อารทฺธิ โข ปน เม อภุคิเวสฺสน วิริยํ โหติ อสฺลฺลีนํ อุปฺภูจฺจิตฺตา สติ
อปฺปมฺมุฏฺฐา สารทฺธิ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฺปฏิปฺปฺสฺสทฺธิ
เตเนว ทุกขปุปชานเนน ปชานาภิตุนนุสส สโต ฯ เอวรูปาปี โข เม
อภุคิเวสฺสน อุปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ
อปีสฺสุ มํ อภุคิเวสฺสน เทวตา ทิสฺวา เอวมาหํสุ กาลกโต
สมโณ โคตโมติ ฯ เอกจฺจา เทวตา เอวมาหํสุ น กาลกโต
สมโณ โคตโม อปีจ กาลํ กโรตฺตีติ ฯ เอกจฺจา เทวตา เอวมาหํสุ
น กาลกโต สมโณ โคตโม นปี กาลํ กโรติ อรหํ สมโณ
โคตโม วิหาริ เตวว โส อรหโต เอวรูปโ โหตฺตีติ ฯ

#๑ ม. เม ฯ

[๔๒๓] ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ
สพฺพโส อารุปลเจทาย ปฏิปชฺเชยฺยนฺติ ฯ อถ โข มํ อคฺคิเวสฺสน
เทวตา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจฺจ มา โข ตฺวํ มาริสฺ สพฺพโส
อารุปลเจทาย ปฏิปชฺชิ สเจ โข ตฺวํ มาริสฺ สพฺพโส
อารุปลเจทาย ปฏิปชฺชิสฺสตี ตสฺส เต มยฺ ทิพฺพํ โอชฺ
โลมกุเปหิ อชฺโฆหริสฺสาม ตาย ตฺวํ ยาเปสฺสตีติ ฯ ตสฺส มยฺหิ
อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ อหฺลเจว โข ปนฺ สพฺพโส ชทฺธุกํ ๑
ปฏิชานเยยฺมิ อีมา จ เม เทวตา ทิพฺพํ โอชฺ โลมกุเปหิ
อชฺโฆหเรยฺยํ ตาย จาหํ ยาเปยฺยํ ตํ มํ อสฺส มฺสาตี ฯ โส โข
อหํ อคฺคิเวสฺสน ตาเทวตา ปจฺจจิกฺขามิ อลนฺติ วทามิ ฯ

[๔๒๔] ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ
โถกํ โถกํ อาหารํ อหฺเรยฺยํ ปสฺตํ ปสฺตํ ยถิ วา มุคฺคยฺยสฺ
ยถิ วา กุลฺตถฺยสฺ ยถิ วา กพายยฺยสฺ ยถิ วา หเรณฺณกฺยฺสนฺติ ฯ
โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน โถกํ โถกํ อาหารํ อหฺเรสี ปสฺตํ ปสฺตํ
ยถิ วา มุคฺคยฺยสฺ ยถิ วา กุลฺตถฺยสฺ ยถิ วา กพายยฺยสฺ ยถิ วา
หเรณฺณกฺยฺสฺ ฯ ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน โถกํ โถกํ อาหารํ 8
อาหารยโต ปสฺตํ ปสฺตํ ยถิ วา มุคฺคยฺยสฺ ยถิ วา กุลฺตถฺยสฺ ยถิ
วา กพายยฺยสฺ ยถิ วา หเรณฺณกฺยฺสฺ อธิมตฺตกสิมานํ ปตฺโต เม
กาโย โหตี ฯ เสยฺยถาปี นาม อสีตฺติกปพฺพานิ วา กภาพพฺพานิ วา
#๑ ม. อชชฺชิตํ ฯ ย. อชทฺธุกํ ฯ

เอวมเวสสุ เม องคปจุงคานิ ภวนติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปี นาม โฏฏจปทํ เอวมเวสสุ เม อานิสทํ โหติ
ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี นาม วฏฺฏนาวลลึ เอวมเวสสุ เม
ปิฏฺฐิจกณฺณโก อุนฺณตาวณฺโต โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี
นาม ชรสาลาช โคปาณสิโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภวนติ เอวมเวสสุ
เม ผาสฺสพิโย โอลุคฺควิลุคฺคา ภวนติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปี นาม คมฺภีเร อุทปาเน อุทกตารกา คมฺภีรคตา
โอกฺขายิกา ทิสฺสนฺติ เอวมเวสสุ เม อกฺขิฏฺเฐ ๑ อกฺขิตารกา
คมฺภีรคตา โอกฺขายิกา ทิสฺสนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปี
นาม ติตฺตติกาลาพฺพ อามกจฺฉินฺโน วาตาทเปณ สํสุตฺโต โหติ
สมฺมิลาทา เอวมเวสสุ เม สีสฺเส สีสฺจจฺฉวี สํสุตฺตา โหติ สมฺมิลาทา
ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน อุทฺรจฺฉวี
ปริมสิสฺสามิตฺติ ปิฏฺฐิจกณฺณกํเยว ปฺริคฺคณฺหามิ ปิฏฺฐิจกณฺณกํ
ปริมสิสฺสามิตฺติ อุทฺรจฺฉวีเยว ปฺริคฺคณฺหามิ ยาวสฺสุ เม อคฺคิเวสฺสน
อุทฺรจฺฉวี ปิฏฺฐิจกณฺณกํ อลฺลึนา โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส
โข อหํ อคฺคิเวสฺสน วจฺจํ วา มุตฺตํ วา กริสฺสามิตฺติ ตตฺถ
อวฺกฺชฺโซ ปปตฺตามิ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส โข อหํ อคฺคิเวสฺสน
อิมเมว กายํ อสฺสาเสณฺโต ปาณินา คตฺตานิ อนฺนชฺชามิ ตสฺส
มยฺหํ อคฺคิเวสฺสน ปาณินา คตฺตานิ อนฺนชฺชโต ปุตฺติมฺลानิ โลมานิ
กายสฺมา ปปตฺตนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ อปีสฺสุ มํ อคฺคิเวสฺสน
#๑ ม. อกฺขิฏฺเฐปฺสุ ฯ

มนุสฺสา ทิสฺวา เอวมาหฺสู กาโฬ สมโณ โคตโมติ ฯ เอกจฺเจ
มนุสฺสา เอวมาหฺสู น กาโฬ สมโณ โคตโม ตาโม สมโณ
โคตโมติ ฯ เอกจฺเจ มนุสฺสา เอวมาหฺสู น กาโฬ สมโณ
โคตโม นปี ตาโม มงฺคฺรจฺฉวี สมโณ โคตโมติ ฯ ยาวสฺสุ
เม อคฺคิเวสฺสน ตาว ปริสฺสุทฺโธ ฉวีวณฺโณ ปรีโยทาโต อุปฺหโต
โหติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ

[๔๒๕] ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ เย โข เกจิ
อตีตมทฺธานิ สมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา โอปกฺกมิกฺา ทุกฺขา
ติปฺปฺา ขรา กญฺฺกา เวทนา เวทียีสุ เอตาวปรมฺมิ นยิตฺโต ภิกฺขุโย ฯ
เยเกจิ ๑ อนาคตมทฺธานิ สมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา โอปกฺกมิกฺา
ทุกฺขา ติปฺปฺา ขรา กญฺฺกา เวทนา เวทียิสฺสนฺติ เอตาวปรมฺมิ
นยิตฺโต ภิกฺขุโย ฯ เยเกจิ ๒ เอตฺรหิ สมณฺา วา พุราหฺมณฺา วา
โอปกฺกมิกฺา ทุกฺขา ติปฺปฺา ขรา กญฺฺกา เวทนา เวทียนฺติเอตาวปรมฺมิ
นยิตฺโต ภิกฺขุโย ฯ น โข ปนาหิ อิมาย กญฺฺกาย ทุกฺกรกิริยาย
อริคจฺฉามิ อุตฺตฺริ มนุสฺสชฺรมฺมา อลฺมรียณฺาณทสฺสนวิเสสํ ฯ สฺยิยา
นฺุ โข อณฺโณ มคฺโค โปธายาติ ฯ ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน
เอตทโหสิ อภิชานามิ โข ปนาหิ ปิตฺตุ สกฺกสฺส กมฺมฺนฺเต สิตาย
ชฺมฺพฺุฉายาย นิสฺสินฺโน วิวิจฺเจว กามฺเห วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ชฺมฺเมหิ
สฺวิตกฺกํ สฺวิจาร์ วิเวกฺขํ ปิตฺติสฺสุขํ ปจฺมํ ฉานํ อุปสมฺปชฺช วิหริตา
สฺยิยา นฺุ โข เอโส มคฺโค โปธายาติ ฯ ตสฺส มยฺหิ อคฺคิเวสฺสน
#๑-๒ ม. เยปี หิ เกจิ ฯ

ตตานุสารีวิณญาณั อโหสิ เอเสว มกุโธ โพรชยาติ ฯ ตสส
มยหิ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ กิณฺณุ โข อหิ ตสส สุขสฺส ภายามิ
ยฺนุตฺติ สฺขิ อณฺณเตรว กามเหหิ อณฺณตฺร อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิตี ฯ
ตสส มยหิ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น โข อหิ ตสส สุขสฺส
ภายามิ ยฺนุตฺติ อณฺณเตรว กามเหหิ อณฺณตฺร อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิตี ฯ

[๔๒๖] ตสส มยหิ อคฺคิเวสฺสน เอตทโหสิ น โข ตํ สฺกฺริ
สฺขิ อธิคฺนุตฺติ [๑] อธิมตฺตกสิมานิ ปตฺตกาเยน ยฺนฺนฺนาหิ โอพาริกิ
อาหาริ อาหาระยิ โอทนํ กุมฺมาสนฺติ ฯ โส โข อหิ อคฺคิเวสฺสน
โอพาริกิ อาหาริ อาหาระมิ ๒ โอทนํ กุมฺมาสิ ฯ เตน โข ปน
สมเยน อคฺคิเวสฺสน ปญฺจ ภิกฺขุ ปจฺจุปฺภูจิตา โหนฺติ ยฺนฺโน ๓
สมโณ โคตโม ฌมฺมิ อธิคฺมิสฺสตี ตนฺโน อโรเจสฺสตีตี ฯ ยโต
โข อหิ อคฺคิเวสฺสน โอพาริกิ อาหาริ อาหาระสิ โอทนํ กุมฺมาสิ
อถ เม เต ปญฺจ ภิกฺขุ นิพฺพิชฺช ปกฺกมฺสิ พาทุลฺลิกอ สมโณ
โคตโม ปธานวิพฺกนฺโต อวฏฺฏโฏ พาทุลฺลยาติ ฯ

[๔๒๗] โส โข อหิ อคฺคิเวสฺสน โอพาริกิ อาหาริ อาหาระตฺวา
พลิ คาเหตุวา วิวิจฺเจว กามเหหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ สวิตกฺกั
สฺวิจาร์ วิเวกฺขิ ปิตฺติสฺขิ ปจฺมํ ฌานิ อฺุปสมฺปชฺช วิหาสิ ฯ เอวรฺูปาปี
โข เม อคฺคิเวสฺสน อฺุปฺปนฺนา สุขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย
ติฏฺฐตี ฯ วิตกฺกวิจาร์านิ วุปฺสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส
เอโกทิกาวอ อวิตกฺกั อวิจาร์ิ สมาริขิ ปิตฺติสฺขิ ทฺุติยิ ฌานิ ... ตติยิ
#๑ ม. เอวํ ฯ ๒ ม. อาหาระสิ ฯ ๓ ม. ยิ โข ฯ

ฉานัน ... จตุตถัง ฉานัน ออุปสมปชช วิหาสี ฯ เอวรูปาปี โข เม
อคุติเวสุสน ออุปนุณา สุขา เวทนา จิตตัง น ปริยาทาย ตัญญุติ ฯ โส
เอว สมหิตเต จิตเต ปริสุทเธ ปริโยทาเต อนงคะณ วิคตูปกุกิเสเส
มุกุฏเต กम्मนิเย จิตเต อานนชปุตเต ปุพเพนิวาสานุสสติถาณาย
จิตตัง อภินินฺนาเมสี ฯ โส อนกวิหิตัง ปุพเพนิวาสัน อานุสสรามิ
เสยฺยถิทัง เอกมปิ ชาตี เทวปิ ชาติโย ฯเปฯ อิติ สาการัง
สตฺถุเทสสัน อนกวิหิตัง ปุพเพนิวาสัน อานุสสรามิ ฯ อัย โข เม
อคุติเวสุสน รตฺติยา ปจฺเจ ยามะ ปจฺจมา วิชฺชา อธิคฺคา อวิชฺชา
วิหฺตา วิชฺชา ออุปนุณา ตโม วิหฺโต อาโลโก ออุปนุโน ยถาคัง
อูปมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺโรโต ฯ เอวรูปาปี โข เม
อคุติเวสุสน ออุปนุณา สุขา เวทนา จิตตัง น ปริยาทาย ตัญญุติ ฯ

[๔๒๘] โส เอว สมหิตเต จิตเต ปริสุทเธ ปริโยทาเต
อนงคะณ วิคตูปกุกิเสเส มุกุฏเต กम्मนิเย จิตเต อานนชปุตเต
สตฺถานัน จุตฺตปาตถาณาย จิตตัง อภินินฺนาเมสี ฯ โส ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสุทฺเธน อตฺถิกนตฺตมานุสเสน สตฺเต ปสฺสามิ จวมาน
อูปชฺชมานเ หีนเ ปณฺเฑ สุวณฺเฑ ทุพฺพณฺเฑ สุกฺเต ทุกฺคเต
ยถากมฺมุปเค สตฺเต ปชานามิ ฯเปฯ อัย โข เม อคุติเวสุสน
รตฺติยา มชฺฌิมเ ยามะ ทฺติยา วิชฺชา อธิคฺคา อวิชฺชา วิหฺตา
วิชฺชา ออุปนุณา ตโม วิหฺโต อาโลโก ออุปนุโน ยถาคัง
อูปมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺโรโต ฯ เอวรูปาปี โข เม

อคุติเวสุสน อุปปนุณา สุขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๒๕] โส เอวํ สสมาหิตะ จิตฺเต ปริสุทฺเธ ปริโยทatte
อนนฺกณเ วิคฺคฺคฺกุกิเลเส มฺหุทฺเต กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต
อาสวานํ ขยณณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสี ฯ โส อิทํ ทฺกฺขณฺติ
ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี อัยํ ทฺกฺขสมฺทโยติ ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี
อัยํ ทฺกฺขนิโรธติ ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี อัยํ ทฺกฺขนิโรธคามินิ
ปฏฺธิปทาติ ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี อิมะ อาสวาทิ ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี
อัยํ อาสวสมฺทโยติ ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี อัยํ อาสวนิโรธติ
ยถาภูตํ อพฺภณฺณาสี อัยํ อาสวนิโรธคามินิ ปฏฺธิปทาติ ยถาภูตํ
อพฺภณฺณาสี ฯ ตสฺส เม เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี
จิตฺตํ วิมฺจฺจิตฺถ ภาวสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจิตฺถ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ
วิมฺจฺจิตฺถ ฯเปฯ นاپริ อิตฺถตฺตยาติ อพฺภณฺณาสี ฯ อัยํ โข เม
อคุติเวสุสน รตฺติยา ปจฺฉิเม ยามะ ตติยา วิชฺชา อธิคฺคา อวิชฺชา
วิหตา วิชฺชา อุปปนฺนา ตโม วิหโต อาโลโก อุปปนฺโน ยถา
อฺปฺปมตฺตสฺส อาตานิโน ปหิตตฺตสฺส วิหโรติ ฯ เอวรฺูปาปี โข เม
อคุติเวสุสน อุปปนฺนา สุขา เวทนา จิตฺตํ น ปริยาทาย ติฏฺฐติ ฯ

[๔๓๐] อภิชานามิ โข ปนาหิ อคุติเวสุสน อนนฺกสตา ย ปริสาย
ธมฺมํ เทเสตา ฯ อปฺิสฺสุ มํ เอกเมโก เอวํ มณฺณติ มเมวารพฺก
สมฺโน โคตโม ธมฺมํ เทเสตีติ ฯ น โข ปเนตํ อคุติเวสุสน
เอวํ ทฺกฺขพฺพิ ยาวเทว วิณฺญาปนฺตถาย ตถาคโต สมนฺนเทว เตสี ๑
#๑ ม. ปเรตี ฯ

ธมมัม เทเสตีติ ฯ โส โข อหัม อคฺคิเวสุสฺสน ตสฺสาเยว คากาย
ปรีโยसानเน ตสฺมึเยว ปุริมสฺมึ สฺมาธินิมิตฺเต อชฺฌตฺตเมว จิตฺตํ
สณฺจเปมิ สฺนุณิสฺสึทามิ สฺมาททามิ เอโกทึ กโรมิ เยน สฺมึ
นิจฺจกปฺปํ วิหฺรามิตึ ฯ โยกปฺปนฺนิยเมตํ โภโต โคตมสฺส ยถาตํ
อรหโต สฺมฺมาสมฺพุทฺทสฺส อภิชานาติ โข ปน ภวํ โคตโม
ทิวา สฺสึปฺตาติ ฯ อภิชานามหํ อคฺคิเวสุสฺสน คิมฺหานันํ ปจฺฉิเม มาเส
ปจฺฉนฺนาตฺตํ ปิณฺณปาตปฏิกฺกนฺโต จตุคฺคณํ สงฺฆาภูมึ ปณฺณปาตฺตวา
ทกฺขิณฺเนน ปสฺเสน สโต สฺมฺปชาโน นินฺทํ โยกมิตฺตาติ ฯ เอตํ โข
โภ โคตมฺ เอเก สฺมณฺพฺราหฺมณฺมา สฺมฺโมหฺวิหฺารสฺมึ วทฺนฺตีติ ฯ
น โข อคฺคิเวสุสฺสน เอตฺตาวตฺตา สฺมฺมุโพห วา โหติ อสมฺมุโพห
วา อปฺปิจ อคฺคิเวสุสฺสน ยถา สฺมฺมุโพห วา โหติ อสมฺมุโพห
วา ตํ สฺสุณฺหาสิ สาธุกํ มนฺสิกโรหิ ภาสิสุสฺสามิตึ ฯ เอวํ โภติ
โย สจฺจโก นิคฺคณฺตฺตฺตฺโต ภควโต ปจฺจสุโสสิ ฯ

[๔๓๑] ภควา เอตทโวจ กถญจ อคฺคิเวสุสฺสน สฺมฺมุโพห โหติ
ยสุสฺสกสฺสจฺจ อคฺคิเวสุสฺสน เย อาสวา สงฺกิลฺลิกา โปโนพฺภวิกา สทฺธา
ทกฺขวิปากา อายตฺตี ชาตฺติชฺรามรณฺนียา อปฺปหีนา ตมฺหํ สฺมฺมุโพหติ
วทามิ อาสวานันํ หิ อคฺคิเวสุสฺสน อปฺปหานา สฺมฺมุโพห โหติ ฯ
ยสุสฺส กสฺสจฺจ อคฺคิเวสุสฺสน เย อาสวา สงฺกิลฺลิกา โปโนพฺภวิกา สทฺธา
ทกฺขวิปากา อายตฺตี ชาตฺติชฺรามรณฺนียา ปหีนา ตมฺหํ อสมฺมุโพหติ
วทามิ อาสวานันํ หิ อคฺคิเวสุสฺสน ปหานา อสมฺมุโพห โหติ ฯ

ตถาคตสฺส โข อคฺคิเวสฺสน เย อาสวา สงฺกิลลสิกา โปโนพฺภวิกา
สทฺธา ทฺภุขวิปากา อายตฺตี ชาตฺติชฺรามรณฺนิยา ปหีนา อฺจุฉินฺนํมฺมฺลา
ตถาวตฺตฺตฺตฺตา อนภาวํกตฺตา อายตฺตี อนฺนุปรปาทมฺมา ฯ เสยฺยถาปี
นาม อคฺคิเวสฺสน ตาโล มตฺตถจฺฉินฺโน อภพฺโพ ปฺน วิรฺพฺพิยา
เอวเมว โข อคฺคิเวสฺสน ตถาคตสฺส เย อาสวา สงฺกิลลสิกา
โปโนพฺภวิกา สทฺธา ทฺภุขวิปากา อายตฺตี ชาตฺติชฺรามรณฺนิยา ปหีนา
อฺจุฉินฺนํมฺมฺลา ตถาวตฺตฺตฺตฺตา อนภาวํกตฺตา อายตฺตี อนฺนุปรปาทมฺมาติ ฯ

[๔๗๒] เอวํ วุตฺเต สจฺจโก นิกฺคนฺนปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทวโจ
อฺจุฉริยํ โภ โคตม อพฺภุตํ โภ โคตม ยาวณฺจิทํ โภโตq
โคตมสฺส เอวํ อาสขฺช อาสขฺช วุจฺจมานสฺส อฺปนฺนิตฺเทหิ วจนฺปถฺเทหิ
สมฺมทาจฺริยมานสฺส ฉวิวณฺโณ เจว ปฺริโยทายติ มฺขวณฺโณ จ
วิปรปฺสิตฺติ ยถาตํ อรหโต สมฺมาสมฺพฺพุทฺธสฺส อภิชานามหํ โภ
โคตม ปฺรณํ กสฺสปี วาเทน วาทํ สมารภิตา โสปี มยา วาเทน
วาทํ สมารทฺโธ อณฺเณณณณํ ปฺฏิจฺริ พหิทฺธา กถํ อปนาเมสิ
โกปฺลจ โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตฺวาภาสิ โภโต ปน โคตมสฺส
เอวํ อาสขฺช อาสขฺช วุจฺจมานสฺส อฺปนฺนิตฺเทหิ วจนฺปถฺเทหิ สมฺมทาจฺริยมานสฺส
ฉวิวณฺโณ เจว ปฺริโยทายติ มฺขวณฺโณ จ วิปรปฺสิตฺติ
ยถาตํ อรหโต สมฺมาสมฺพฺพุทฺธสฺส อภิชานามหํ โภ โคตม
มกฺขลึ โคสาลํ ... อชิตํ เกสกมฺพลํ ... ปกฺขํ กจฺจายนํ ... สลฺขยํ
เวตฺถจฺจปฺตฺตํ ... นิกฺคนํ นานฺนปฺตฺตํ วาเทน วาทํ สมารภิตา โสปี

มยา วาเทน วาหิ สมารทุโธ อณฺเณณณฺณํ ปฏฺิจริ พหิทฺธา กถิ
อปฺนาเมสิ โโกปณฺจ โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตฺวากาสิ โภโต
ปน โคตฺมสฺส เอวิ อาสชฺช อาสชฺช วุจฺจมานสฺส อุปฺนิตฺเทหิ
วจนฺปเตหิ สมฺทาจรียมานสฺส ฉวิวณฺโณ เจว ปรีโยทายติ
มุขวณฺโณ จ วิปฺปลีทติ ยถาคํ อรหฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส หนฺนท
จทานิ มยิ โภ โคตฺม คจฺฉาม พหุกิจฺจา [๑] พหุกรณียาติ ฯ
ยสฺสทานิ ตฺวํ อคฺคิเวสฺสน กาคํ มณฺณสีติ ฯ

อถ โข สจฺจโก นิคฺคณฺอุปฺตฺโต ภควฺโต ภาสีติ อภินฺนฺทิตฺวา
อนฺุโมทิตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิติ ฯ

มหาสจฺจกสฺสฺสฺสํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํ ฯ

#๑ ม. มยิ ฯ

อุพตณหาสงขยสุตตี

[๔๓๓] เอวมเม สุตี เอกั สมยั ภควา สาวตถึยั วิหริตี
ปุปุพารามะ มึการมาตุ ปาสาเท ๑ อถ โข สกุกโก เทวานมินุโท
เยน ภควา เตนุปลสงกมิ อุปลสงกมิตวา ภควนุตตี อภิวาเทตวา
เอกมนุตตี อฏฐาสึ ๑ เอกมนุตตี จึโต โข สกุกโก เทวานมินุโท
ภควนุตตี เอตทวโจ กิตตาวตา นุ โข ภนุเต ภิกขุ สงจิตเตน
ตณหาสงขยวิมุตโต โหตี อจจนุตตนิฏฐโ จอจจนุตโตคกขेमึ อจจนุต-
ปุรหุมจารึ อจจนุตปุริโยसानุ เสฏฐโ เทวมนุสสานนตี ๑

[๔๓๔] อึช เทวานมินุท ภิกขุโน สุตี โหตี สพเพ ชมมา
นาลั อภินึเวสายาตี เอวณเจ ตั เทวานมินุท ภิกขุโน สุตี โหตี
สพเพ ชมมา นาลั อภินึเวสายาตี โส สพพิ ชมมึ อภิชานาตี
สพพิ ชมมึ อภึณณาย สพพิ ชมมึ ปรีชานาตี สพพิ ชมมึ
ปรีณณาย ยงกึณจึ เวทนั เวเทตี สขั วา ทุกขั วา อทุกขมสุขั
วา โส ตาสุ เวทนาสุ อนึจจานุปลสุตี วิหริตี วิราคานุปลสุตี
วิหริตี นึโรธานุปลสุตี วิหริตี ปฏินึสสคคานุปลสุตี วิหริตี โส ตาสุ
เวทนาสุ อนึจจานุปลสุตี วิหรนุโต วิราคานุปลสุตี วิหรนุโต
นึโรธานุปลสุตี วิหรนุโต ปฏินึสสคคานุปลสุตี วิหรนุโต น กึณจึ โลก
อุปาถึยตี อนุปาถึยึ น ปรีตสสตี อปรีตสสั ปจจตุตถณเว
ปรีนึพพายตี จึณา ชาตี วุสตีตี ปุรหุมจรียั กตั กรณึยึ นาปรี

อิตุตตยาชาติ ปชานาติ เอตตาวตา โข เทวานมินุท ภิกขุ
สงขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺโต โหติ อจฺจนฺตนิฏฺฐโ จ อจฺจนฺต-
โยคกฺเขมี อจฺจนฺตพฺรหฺมจารี อจฺจนฺตปริโยสํโน เสฏฺฐโ จ เทว-
มนุสฺसानนฺติ ฯ อถ โข สกฺโก เทวานมินุโท ภควโต ภาสีตํ
อภินฺนุทิตฺวา อนฺุโมทิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา
ตตฺถเววนฺตรชายี ฯ

[๔๗๕] เตน โข ปน สมเยน आयสฺมา มหาโมคฺคฺคฺคฺลาโน
ภควโต อวิทฺฐเร นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โข आयสฺมโต มหาโมคฺคฺคฺคฺลานสฺส
เอตทโหตี กิณฺนุ โข โส ยกฺโข ภควโต ภาสีตํ
อภิสเมจฺจ อนฺุโมทิตฺ อูทาทุ โน ยนฺุณฺนาหํ ตํ ยกฺขํ ชาเนยฺย
ยทึ วา โส ยกฺโข ภควโต ภาสีตํ อภิสเมจฺจ อนฺุโมทิตฺ ยทึ
วา โนติ ฯ อถ โข आयสฺมา มหาโมคฺคฺคฺคฺลาโน เสยฺยถาปี
นาม พลฺวา ปุริโส สมฺมิณฺชิตํ วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสํริตํ วา
พาทํ สมฺมิณฺชเชยฺย เอวเมว ปุพฺพพาราเม มิคฺการมาตุ ปาสาท
อนฺตรหิตो เทเวสฺส ตาวตีเสสฺส ปาตุรโหตี ฯ เตน โข ปน สมเยน
สกฺโก เทวานมินุโท เอกปฺปณฺฑริเก อฺยฺยานเ ทิพฺเพหิ ปญฺจหิ ตฺริยสเตหิ
สมปฺปิโต สมงฺกัฏฺโถ ปริจาเรติ ฯ อทฺทสา โข สกฺโก เทวานมินุโท
आयस्मन्तं महामोक्कुकलानं ทुरโตว आकज्जनत्तं तिस्रान
तानि तिप्पทานि पญจ तुरियस्तानि ปฏฺิปปณामेतฺวา येनायस्मा
महामोक्कुकलानो เตนฺุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกमितฺวา आयस्मन्तं

มหำโม่คฺคฺลลำน เอตทวอจ เอหิ โข มารีส โม่คฺคฺลลำน สุวาคถั
มารีส โม่คฺคฺลลำน จีรสฺสั โข มารีส โม่คฺคฺลลำน อิมั
ปรียายมกาสี ยทิตถิ อีชำคมนาย นีสีท มารีส โม่คฺคฺลลำน อิทมำสนั
ปณฺณตฺตฺนฺตติ ฯ นีสีทติ โข อายสุมา มหำโม่คฺคฺลลำน ปณฺณตฺเต
อāsเน ฯ สกฺโกปี โข เทวานมินุโท อณฺณตฺรึ นิจั อāsนั คเหตุว
เอกมฺนฺตํ นีสีทติ ฯ

[๔๗๖] เอกมฺนฺตํ นีสินฺนํ โข สกฺกั เทวานมินุทํ อายสุมา
มหำโม่คฺคฺลลำน เอตทวอจ ยถำกถั ปน [๑] เต โกลีย ภคว
สงฺจิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมฺุตตี อภāsี สำฐ มยฺมปี เอตีสฺสา
กถાય ภำคิโน อสุสำม สวนำยำติ ฯ มยั โข มารีส โม่คฺคฺลลำน
พหุภิจจำ พหุภกรณียำ อปฺเปวนำม สเกน ภกรณียเณ อปีจ
เทวำนเวย ตāvตีสำนั ภกรณียเณ อปีจ มารีส โม่คฺคฺลลำน สุตฺตฺเตเว
โหติ สุกฺหิตั สุมนสิกถั สุปฺชārิตั ยนฺโน โข จิปปเมว
อนฺตรธำยตี ภุตฺตปฺพุพพิ มารีส โม่คฺคฺลลำน เทวāsุรสงฺกām สมฺปพฺยุโพห ๒
อโหสิ ตสฺมึ โข ปน มารีส โม่คฺคฺลลำน สงฺกām
เทวำ ชินีสุ อสุรำ ปรำชินีสุ โส โข อหิ มารีส โม่คฺคฺลลำน
เทวāsุรสงฺกām ๓ อภिवิชนิตฺวำ วิชิตสงฺกām ตโต ปฺภินิวตฺติตฺวำ
เวชยฺนฺตํ นำม ปāsำทํ มำเปสึ เวชยฺนฺตสฺส โข ปน มารีส
โม่คฺคฺลลำน ปāsำทสฺส เอกสถั นียฺยูหิ เอกเมกสฺมึ นียฺยูเห
สฺตฺต สฺตฺต ญฺญākārสฺตāนึ เอกเมกสฺมึ ญฺญākār สฺตฺต สฺตฺต
#๑ ม. โข ฯ ๒ ม. สมฺปพฺยุโพห ฯ ๓ ม. ตั สงฺกām ฯ

อจฺจราโย เอกเมกิสฺสา อจฺจราย สตฺต สตฺต ปริจาริกาโย
อิจฺเจยฺยาสิ โน ตฺวํ มาริส โมคฺคฺคฺลฺลาน เวชฺชนฺตสฺส ปาสาทสฺส
รามณฺเอยฺกั ทฏฺฐนฺติ ฯ อธิวาเสสิ โข อายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺลฺลान
ตฺถุหิภาเวน ฯ

[๔๓๗] อถ โข สกฺโก จ เทวานมินฺโท เวสฺสวณฺโณ จ
มหาราชา อายสฺมนฺติ มหาโมคฺคฺคฺลฺลานํ ปุรฺกฺขตฺวา เยน เวชฺชนฺโต
ปาสาท เทนฺอุปสงฺกมิตฺถุ ฯ อทฺทสาถฺถุ โข สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส
ปริจาริกาโย อายสฺมนฺติ มหาโมคฺคฺคฺลฺลานํ ทูรโถว อากจฺจนฺติ
ทิสฺวาน โอดตฺตปฺปมานา หิริยมาเน สกั สกั โอวรกั ปวิสฺสิตฺถุ ฯ
เสยฺยถาปี นาม สฺถิตฺตา สสฺสุริ ทิสฺวา โอดตฺตปฺปติ หิริยติ เอวเมว
สกฺกสฺส เทวานมินฺทสฺส ปริจาริกาโย อายสฺมนฺติ มหาโมคฺคฺคฺลฺลานํ
ทิสฺวา โอดตฺตปฺปมานา หิริยมาเน สกั สกั โอวรกั ปวิสฺสิตฺถุ ฯ อถ
โข สกฺโก จ เทวานมินฺโท เวสฺสวณฺโณ จ มหาราชา อายสฺมนฺติ
มหาโมคฺคฺคฺลฺลานํ เวชฺชนฺเต ปาสาท อนุจงฺกมาเปเนติ อนุจราเปเนติ
อิทฺมปี มาริส โมคฺคฺคฺลฺลาน ปสฺส เวชฺชนฺตสฺส ปาสาทสฺส
รามณฺเอยฺกั อิทฺมปี มาริส โมคฺคฺคฺลฺลาน ปสฺส เวชฺชนฺตสฺส ปาสาทสฺส
รามณฺเอยฺกนฺติ ฯ โสภติทึ อายสฺมโต โกสิยสฺส ยถาคั ปุพฺเพ
กตฺปุณฺณสฺส มนุสฺสาปี กิณฺจิทฺเว รามณฺเอยฺกั ทิสฺวา เอวมาหิสฺ
โสภติ วต โภ ยถา เทวานํ ดาวตฺตีสานนฺติ ตยิทึ อายสฺมโต โกสิยสฺส
โสภติ ยถาคั ปุพฺเพ กตฺปุณฺณสฺสาติ ฯ อถ โข อายสฺมโต

มหาโมคคัลลานสฺส เอตทโหสิ อติพาพฺหิ โข อัยฺ ยกฺโข
ปมตฺโต วิหฺรติ ยนฺนุนาหิ อิมิํ ยกฺขิํ สํเวชฺชยฺนฺติ ฯ อถ โข
อายุสฺมา มหาโมคคัลลาโน ตถารูปิ อิทฺธาภิสงฺขาริ อภิสงฺขารเถติ ๑
ยถา เวชฺชนฺตํ ปาสาทํ ปาทงฺคฺกุจฺเจน สงฺกมฺเปสิ สมฺปกมฺเปสิ
สมฺปเวเชสิ ฯ อถ โข สกฺโก จ เทวานมินฺโท เวสฺสวณฺโณ จ
มหาราชา เทวา จ ตาวตีสา อจฺฉริยพฺภุจจิตฺตชาตา อเหตุํ อจฺฉริยิ
วต โภ อพฺภุตํ วต โภ สมณฺสสฺส มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา ยตฺร
หิ นาม ทิพฺพทวนํ ปาทงฺคฺกุจฺเจน สงฺกมฺเปสฺสตี สมฺปกมฺเปสฺสตี
สมฺปเวเชสฺสตีติ ฯ

[๔๑๘] อถ โข อายุสฺมา มหาโมคคัลลาโน สกฺกํ เทวานมินฺทํ
ลํวิกฺกํ โลมหญฺจชาตํ วิทิตฺวา สกฺกํ เทวานมินฺทํ เอตทโวจ
ยถากถิํ ปน โภสิย ภควา สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺตี อภาสิ
สาธฺมมยฺปิ เอตฺตฺสสา กถาย ภากิโน อสฺสาม สวนาयाติ ฯ อิธํ
มาริส โมคคัลลาน เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อฺอุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ อญฺจาสิ เอกมฺนฺตํ จิตฺโต โข
อหิํ มาริส โมคคัลลาน ภควนฺตํ เอตทโวจํ กิตฺตาวตา นฺ โข
ภนฺเต ภิกฺขุ สงฺขิตฺเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตฺโต โหติ อจฺฉนฺตนิฏฺโจ
อจฺฉนฺตโยคกฺเขมิ อจฺฉนฺตพฺรหฺมจาริ อจฺฉนฺตปริโยसानโน เสฏฺโฐ
เทวมนฺุสฺसानนฺติ เอวํ วุตฺเต มาริส โมคคัลลาน ภควา มํ
เอตทโวจ อิธ เทวานมินฺท ภิกฺขุโน สุตํ โหติ สพฺเพ ฐมฺมา
#๑ ม. อภิสงฺขาสี ฯ

นาลั อภินิเวสชาติ เอวณเจ ตั เทวานมินุท ภิกขุโน สุตั โหติ
สพเพ ฐมมา นาลั อภินิเวสชาติ โส สพพั ฐมมึ อภินาติ
สพพั ฐมมึ อภินาย สพพั ฐมมึ ปรีชานาติ สพพั ฐมมึ
ปรีณาย ยงกัณจิ เวทนั เวเทติ สขั วา ทุกขั วา อทุกขมสุขั
วา โส ตาสุ เวทนาสุ อนิจจานุปลัสสี วิหริติ วิราคานุปลัสสี
วิหริติ นิโรธานุปลัสสี วิหริติ ปฏินิสสัคคานุปลัสสี วิหริติ โส ตาสุ
เวทนาสุ อนิจจานุปลัสสี วิหรนุโต วิราคานุปลัสสี วิหรนุโต
นิโรธานุปลัสสี วิหรนุโต ปฏินิสสัคคานุปลัสสี วิหรนุโต น กัณจิ โลเก
อุปาทยติ อนุปาทยิ น ปรีตสสติ อปรีตสสั ปจจตุตถเณว
ปรีนิพพายติ ฐีณา ชาติ วุสัถิ พุรหุมจริยิ กตติ กรณียิ นาปรี
อิตถตตยาติ ปชานาติ เอตตาวตา โข เทวานมินุท ภิกขุ
สงขิตเตน ตณหาสงขยวิมุตติ โหติ อจจนตนิฏโจ อจจนตโยคกเขมิ
อจจนตพุรหุมจารี อจจนตปรีโยसानุ เสฏฐิ เทวมนุสสานนุติ
เอวั โข เม มาริส โมคคัลลาน ภควา สงขิตเตน
ตณหาสงขยวิมุตติ อภาสีติ ฯ อถ โข อายสุมา มหาโมคคัลลาน
สกกสส เทวานมินุทสส ภาสิตั อภินนุทิตวา อนุโมทิตวา เสยฺยถาปี
นาม พลวา ปุริโส สมมิลชิตติ วา พาทิ ปสาเรยฺย ปสาริตติ วา พาทิ
สมมิลเชยฺย เอวเมว เทเวสุ ตาวตีเสสุ อนุตริทิต ปุพพาราม
มิการมาตุ ปาสาท ปาตุโรหิสิ ฯ อถ โข สกกสส เทวานมินุทสส
ปรีจาริกาโย อจรีปกกนเต อายสมนเต มหาโมคคัลลานเน สกุกั

เทวานมินุฑั เอตทโวจ्ญั เอโส นุ โข เต มาริส โส ภควา
สตถาติ ๑ น โข เม มาริสา โส ภควา สตถา สพุรหุมจารี
เม เอโส आयสุมา มหาโมคคัลลานติ ๑ ลาภา [๑] เต มาริส
สุตทุฑั เต มาริส ยสุส เต สพุรหุมจารี เอวั มหิตุฑัโก เอวั
มหานุกาโว อโห นูน เต โส ภควา สตถาติ ๑

[๔๓๕] อถ โข आयสุมา มหาโมคคัลลานเ ยน ภควา
เตนุปลสงกมิ อุปสงกमितวา ภควนุตติ อภิวาเทตวา เอกมนุตติ นิสีทิ ๑
เอกมนุตติ นิสินุโน โข आयสุมา มหาโมคคัลลานเ ภควนุตติ
เอตทโวจ อภิขานาติ โน ภูนเต ภควา อาหุนณเเวว อณนตรสุส
มhesกขสุส ยกขสุส สงขิตเตน ตณหาสงขยวิมุตติ ภาสิตาติ ๑
อภิขานามหั โมคคัลลาน อิช สกโก เทวานมินุโท เยนหั
เตนุปลสงกมิ อุปสงกमितวา มั อภิวาเทตวา เอกมนุตติ อญจาสี
เอกมนุตติ จิตโต โข โมคคัลลาน สกโก เทวานมินุโท มั เอตทโวจ
กิตตาวตา นุ โข ภูนเต ภิกขุ สงขิตเตน ตณหาสงขยวิมุตโต
โหติ อจจนุตติญุโจ อจจนุตโยคกเขมี อจจนุตพุรหุมจารี อจจนุตปริโยसानเ
เสญุโจ เทวมนุสุสานนติ เอวั วุตเต อหั โมคคัลลาน
สกุกั เทวานมินุฑั เอตทโวจ्ญั อิช เทวานมินุฑั ภิกขุโน สุตติ โหติ
สพุเพ ฐมมา นาลั อภินิเวสาชาติ เอเวญเจ ตั เทวานมินุฑั
ภิกขุโน สุตติ โหติ สพุเพ ฐมมา นาลั อภินิเวสาชาติ โส
สพุพิ ฐมมึ อภิขานาติ สพุพิ ฐมมึ อภินุณาย สพุพิ ฐมมึ
#๑ ไป. วต ๑

มหาตณหาสงขยสูตร

[๔๔๐] เอวมเม สุตัง เอกัง สมัยं ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
 เขตวเน อนาถปิณฑิกัสส อารามे ๑ เตน โข ปน สมเยน
 สาสัสส นาม ภิกขุโน เกวณฺณุปุตฺตัสส เอวรूपิ ปาปกัง ทิฏฺฐิจิต्तัง
 อุปฺปนฺนัง โหตี ตถาหิ ภควตา ฌมฺมํ เทสิตัง อาชานามิ ยถา
 ตเทวิทัง วิญฺญาณัง สนฺชวตี สัสรตี อนนฺถนฺตี ๑ อสฺโสสุ โข
 สมฺพหุลา ภิกขุ สาสัสส นาม ภิกขุโน เกวณฺณุปุตฺตัสส เอวรूपิ
 ปาปกัง ทิฏฺฐิจิต्तัง อุปฺปนฺนัง ตถาหิ ภควตา ฌมฺมํ เทสิตัง อาชานามิ
 ยถา ตเทวิทัง วิญฺญาณัง สนฺชวตี สัสรตี อนนฺถนฺตี ๑ อถ โข
 เต ภิกขุ येเน สาสี ภิกขุ เกวณฺณุปุตฺโต เตนฺอุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา
 สาสี ภิกขุ เกวณฺณุปุตฺโต เอตทโวจฺจํ สจฺจํ กิร เต
 อวฺโส สาสี เอวรूपิ ปาปกัง ทิฏฺฐิจิต्तัง อุปฺปนฺนัง ตถาหิ ภควตา
 ฌมฺมํ เทสิตัง อาชานามิ ยถา ตเทวิทัง วิญฺญาณัง สนฺชวตี สัสรตี
 อนนฺถนฺตี ๑ เอวํ พุยา โข อหิ อวฺโส ภควตา ฌมฺมํ เทสิตัง
 อาชานามิ ยถา ตเทวิทัง วิญฺญาณัง สนฺชวตี สัสรตี อนนฺถนฺตี ๑
 อถ โข เต ภิกขุ สาสี ภิกขุ เกวณฺณุปุตฺโต เอตสฺมา ปาปกา
 ทิฏฺฐิจิตฺตา วิเวเจตฺตูกามา สมนฺยุลฺลชนฺตี สมนฺยูกาหนฺตี สมนฺยภาสนฺตี
 มา เอวมวฺโส สาสี อวจ มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิ น หิ
 สาธู ภควโต อพฺภกฺขานํ น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย อนเนก-

ปริยาเยน อวฺโส สาคิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ วิญฺญาณํ วุตฺตํ ภควตา
อนฺยตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมภโวติ ฯ เอวมฺปิ
โฆ สาคิ ภิกฺขุ เกวณฺณปฺตฺโต เตหิ ภิกฺขุหิ สมฺนุยฺยชฺชิมาโน
สมฺนุคฺคาหิยมาโน สมฺนุภาสิยมาโน ตเทว ปาปกั ทิฏฺฐิจฺจตํ ถามสา
ปรามสฺส ๑ อภินิวิสฺส โวหฺรติ เอวํ พฺยา โฆ อหิ อวฺโส
ภควตา ฌมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺชวาทิ
สัสนฺติ อนฺยณฺนติ ฯ

[๔๔๑] ยโต โฆ เต ภิกฺขุ นาสกฺขีสุ สาคี ภิกฺขุ เกวณฺณปฺตฺตํ
เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิจฺจตา วิเวจฺจํ อถ เต ภิกฺขุ เยน ภควา
เตนุปฺสงฺกมิตฺวา อุปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ
นินฺสีทิสฺส ฯ เอกมฺนตํ นินฺนุนา โฆ เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจฺจํ
สาคิสฺส นาม ภนฺเต ภิกฺขุโน เกวณฺณปฺตฺตสฺส เอวรूपิ ปาปกั
ทิฏฺฐิจฺจตํ อุปฺปนฺนํ ตถาหิ ภควตา ฌมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา
ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺชวาทิ สัสนฺติ อนฺยณฺนติ [๒] อถ โฆ มยิ
ภนฺเต เยน สาคิ ภิกฺขุ เกวณฺณปฺตฺโต เตนุปฺสงฺกมิมฺห อุปฺสงฺกมิตฺวา
สาคี ภิกฺขุ เกวณฺณปฺตฺตํ เอตทโวจฺจุมฺห สจฺจํ กิร เต
อวฺโส สาคิ เอวรूपิ ปาปกั ทิฏฺฐิจฺจตํ อุปฺปนฺนํ ตถาหิ ภควตา
ฌมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺชวาทิ สัสนฺติ
อนฺยณฺนติ เอวํ วุตฺเต ภนฺเต สาคิ ภิกฺขุ เกวณฺณปฺตฺโต อเมห
เอตทโวจ เอวํ พฺยา โฆ อหิ อวฺโส ภควตา ฌมฺมํ เทสิตํ

#๑ ไป. ม. สพฺพตฺถ ปรามสา ฯ ๒ ม. อสฺสุมฺห โฆ มยิ ภนฺเต สาคิสฺส กิร นาม
#ภิกฺขุโน เกวณฺณปฺตฺตสฺส เอวรूपิ ปาปกั ... สัสนฺติ อนฺยณฺนติ ฯ

อาชานามิ ยถา ตเทวิทัง วิญญานัง สนฺชาวติ สัสรติ อนนฺณนฺติ
อถ โข มยั ฆนฺเต สาคี ภิภฺขุ เกวณฺณปฺตฺตํ เอตสฺมา ปาปกา
ทิกฺขิตฺตา วิเวเจตุกามา สมนฺยุลฺลชฺมิห สมนฺนุคฺคาหิมฺห สมนฺนุภาสิมฺห
มา เอวํ อวฺวโส สาคิ อวฺจ มา ฆควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิ น
หิ สาธุ ฆควโต อพฺภกฺขานัน น หิ ฆควา เอวํ วเทยฺย
อนกปริยาเยน อวฺวโส สาคิ ปฏฺิจฺจสมฺบุปฺนฺนํ วิญญานัง วุตฺตํ
ฆควตา อลฺลตฺตร ปจฺจยา นตฺถิ วิญญานสฺส สมนฺนโวติ เอวมฺปิ
โข ฆนฺเต สาคิ ภิภฺขุ เกวณฺณปฺตฺโต อเมหฺหิ สมนฺยุลฺลชฺยมาโน
สมนฺนุคฺคาหิยมาโน สมนฺนุภาสิยมาโน ตเทเว ปาปกั ทิกฺขิตฺตํ ทามสา
ปรามสฺส อภินิวิสฺส โวหฺรติ เอวํ พฺยา โข อหํ อวฺวโส
ฆควตา ชมฺมํ เทสิตฺตํ อาชานามิ ยถา ตเทวิทัง วิญญานัง สนฺชาวติ
สัสรติ อนนฺณนฺติ ยโต โข มยั ฆนฺเต นาสกฺขิมฺหา สาคี
ภิภฺขุ เกวณฺณปฺตฺตํ เอตสฺมา ปาปกา ทิกฺขิตฺตา วิเวเจตุํ อถ มยั
เอตมตฺถํ ฆควโต อารโฆมาติ ฯ

[๔๔๒] อถ โข ฆควา อลฺลตฺตรํ ภิภฺขุ อามนฺเตสิ เอหิ
ตฺวํ ภิภฺขุ มํ วจเนน สาคี ภิภฺขุ เกวณฺณปฺตฺตํ อามนฺเตหิ สตฺถา
ตํ อวฺวโส สาคิ อามนฺเตตฺตีติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ โข โส ภิภฺขุ
ฆควโต ปฏฺิสสฺสตฺวา เยน สาคิ ภิภฺขุ เกวณฺณปฺตฺโต เตนฺนฺปสฺงกมิ
อุปสฺงกมิตฺวา สาคี ภิภฺขุ เกวณฺณปฺตฺตํ เอตทโวจ สตฺถา ตํ
อวฺวโส สาคิ อามนฺเตตฺตีติ ฯ เอวมวฺวโสติ โข สาคิ ภิภฺขุ เกวณฺณ-

ปุตุโต ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุป-
 สงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทึ ๑ เอกมฺนฺตํ นิสินฺนํ
 โข สาทึ ภิกฺขุํ เกวณฺณปุตุตํ ภควา เอตทโวจ สจฺจํ กิร เต
 สาทึ เอวรूपึ ปาปกึ ทิฏฺฐิจิต्तํ อุปฺปนฺนํ ตถาหิ ภควตา ฌมฺมํ
 เทสิตํ อาชานามิ ยถา ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺชวาทิ สัสรติ
 อนนฺยณฺนติ ๑ เอวํ พุยา โข อหิ ภนฺเต ภควตา ฌมฺมํ เทสิตํ
 อาชานามิ ยถา ตเทวิทํ วิญฺญาณํ สนฺชวาทิ สัสรติ อนนฺยณฺนติ ๑
 กตมฺนฺตํ สาทึ วิญฺญาณนฺติ ๑ ยวายํ ภนฺเต วโท เวทยโย
 ตตฺตร ตตฺตร กลฺยาณปาปกานํ กมฺมานํ วิปากํ ปฏิสฺสเวเทตฺติ ๑
 กสฺส นฺุ โข นาม ตวํ โมฆปุริส มยา เอวํ ฌมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ
 นนฺุ มยา โมฆปุริส อนนฺกปริยาเยน ปฏิจฺจสมฺอุปฺปนฺนํ วิญฺญาณํ
 วุตฺตํ อณฺยตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมภโวติ อถ จ
 ปน ตวํ โมฆปุริส อตฺตนา ทฺกฺคหิตน อเมห เจว อพฺภาจิกฺขสิ
 อตฺตทานนฺจ ขนสิ พหุณฺจ อปฺลฺลํ ปสวสิ ตลฺหิ เต โมฆปุริส
 ภวิสฺสติ ทิฆรตํ อหิตาย ทฺกฺขายาติ ๑

[๔๔๗] อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ตํ ก็ มณฺยถ
 ภิกฺขเว อปีนายํ สาทึ ภิกฺขุ เกวณฺณปุตุโต อุสฺมิกโตปิ อิมสฺมึ
 ฌมฺมวินฺยติ ๑ กิณฺหิ สียา ภนฺเต โน เหตํ ภนฺเตติ ๑ เอวํ
 วุตฺเต สาทึ ภิกฺขุ เกวณฺณปุตุโต ตฺถหิภูโต มงฺกฺกฺภูโต ปตฺตกฺขนฺโร
 อโฆมุโข ปชฺฌายนฺโต อุปฺปฏิภาณ นิสีทึ ๑ อถ โข ภควา

สาตี ภิกขุ เกวณฺณปุตุตฺติ ตฺถหิภูตฺติ มงฺกฏตฺติ ปตฺตกฺขนฺธิ อโธมฺขิ
ปชฺฌายนฺตํ อปฺปฏิภาณํ วิทิตฺวา สาตี ภิกขุ เกวณฺณปุตุตฺติ เอตทโวจ
ปณฺณายิสฺสตี โข ตฺวํ โมฆปุริสฺส เอเตน สเกน ปาปเกน ทิฏฺฐิกเตน
อิธํ ภิกขุ ปฏิปุจฺฉิสฺสามิตี ฯ อถ โข ภควา ภิกขุ
อามนฺเตสิ ตฺตฺเมหิปี เม ภิกฺขเว เอวํ ฐมฺมํ เทสิตฺติ อาชานาถ
ยถายํ สาตี ภิกขุ เกวณฺณปุตุตฺโต อตฺตนา ทฺถคฺคหิเตน อเมห เจว
อพฺภากิจฺจติ อตฺตนาถจ ขนฺติ พหุญฺจ อปฺลฺลํ ปสวตีตี ฯ โน
เหตํ ภนฺเต อนेกปริยาเยน หิ โน ภนฺเต ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนํ
วิญฺญาณํ วุตฺตํ ภควตา อณฺฺตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส
สมฺภโวตี ฯ สาธุ ภิกฺขเว สาธุ โข เม ตฺตฺเมห ภิกฺขเว เอวํ ฐมฺมํ
เทสิตฺติ อาชานาถ อนेกปริยาเยน หิ ภิกฺขเว ปฏิจฺจสมฺปฺปนฺนํ [๑] วุตฺตํ
มยา อณฺฺตฺร ปจฺจยา นตฺถิ วิญฺญาณสฺส สมฺภโวตี อถ
จ ปนํยํ สาตี ภิกขุ เกวณฺณปุตุตฺโต อตฺตนา ทฺถคฺคหิเตน อเมห
เจว อพฺภากิจฺจติ อตฺตนาถจ ขนฺติ พหุญฺจ อปฺลฺลํ ปสวตี
ตฺถหิ ตสฺส โมฆปุริสฺสสฺส ภวิสฺสตี ทิฆมฺรตฺตํ อหิตาย ทฺถกฺขาย ฯ

[๔๔๔] ยลฺลทเว ภิกฺขเว ปจฺจยํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ
เตน เตเนว [๒] สงฺขยํ คจฺจติ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รุเปจ อฺปฺปชฺชติ
วิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณนฺเตวว สงฺขยํ คจฺจติ โสตฺถญฺจ ปฏิจฺจ
สทฺเทจ อฺปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ โสตฺถวิญฺญาณนฺเตวว สงฺขยํ คจฺจติ
ฆานญฺจ ปฏิจฺจ คนฺฺเชจ อฺปฺปชฺชติ วิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณนฺเตวว
#๑ ม. วิญฺญาณํ ฯ ๒ ม. วิญฺญาณํ ตฺตฺเวว ฯ

สงฺขยั คจฺจติ ชิวฺหณฺจ ปฏฺิจจ รเส จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณั
 ชิวฺหาวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ กายณฺจ ปฏฺิจจ โฝฏฺฐพฺเพ จ
 อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณั กายวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ มนณฺจ
 ปฏฺิจจ ฌมฺเม จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณั มโนวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยั
 คจฺจติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ยถฺยทฺเว [๑] ปฏฺิจจ อคฺคิ ชลติ เตน
 เตเนว สงฺขยั คจฺจติ กญฺจณฺจ ปฏฺิจจ อคฺคิ ชลติ กญฺจคฺคิเตวฺว
 สงฺขยั คจฺจติ สกฺกติกณฺจ ปฏฺิจจ อคฺคิ ชลติ สกฺกติกคฺคิเตวฺว สงฺขยั
 คจฺจติ ตินณฺจ ปฏฺิจจ อคฺคิ ชลติ ตินณฺคคฺคิเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ
 โคมยณฺจ ปฏฺิจจ อคฺคิ ชลติ โคมยคคฺคิเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ ฤสณฺจ
 ปฏฺิจจ อคฺคิ ชลติ ฤสคคฺคิเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ สงฺการณฺจ ปฏฺิจจ
 อคฺคิ ชลติ สงฺการคคฺคิเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ เอวเมว โข ภิกฺขเว
 ยถฺยทฺเว ปจฺจยั ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณั เตน เตเนว สงฺขยั
 คจฺจติ จกฺขณฺจ ปฏฺิจจ ฐฺเป จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณั จกฺขวิญฺญาณนฺเตวฺว
 สงฺขยั คจฺจติ โสตณฺจ ปฏฺิจจ สทฺเท จ อุปฺปชฺชติ
 วิญฺญาณั โสตวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ ฆานณฺจ ปฏฺิจจ
 คนฺธเ จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณั ฆานวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ
 ชิวฺหณฺจ ปฏฺิจจ รเส จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณั ชิวฺหาวิญฺญาณนฺเตวฺว
 สงฺขยั คจฺจติ กายณฺจ ปฏฺิจจ โฝฏฺฐพฺเพ จ อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณั
 กายวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ มนณฺจ ปฏฺิจจ ฌมฺเม จ
 อุปฺปชฺชติ วิญฺญาณั มโนวิญฺญาณนฺเตวฺว สงฺขยั คจฺจติ ฯ

#๑ ม. ปจฺจยั ฯ

[๔๔๕] ภูตมิทํ ภิกฺขเว ปสฺสเถติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ
ตทาทารสมฺภวนฺติ ภิกฺขเว ปสฺสเถติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาทารนิโรธา
ยํ ภูตํ ตํ นิโรธมฺมนฺติ ภิกฺขเว ปสฺสเถติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ
ภูตมิทํ โนสฺสูติ ภิกฺขเว กงฺขาโต อุปฺปชฺชติ วิจิกฺจฺฉาติ ฯ เอวํ
ภนฺเต ฯ ตทาทารสมฺภวํ โนสฺสูติ ภิกฺขเว กงฺขาโต อุปฺปชฺชติ
วิจิกฺจฺฉาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาทารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธมฺมํ
โนสฺสูติ ภิกฺขเว กงฺขาโต อุปฺปชฺชติ วิจิกฺจฺฉาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ
ภูตมิทนต์ิ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปลนฺนวย ปสฺสโต ยา วิจิกฺจฺฉา
สา ปหียตีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาทารสมฺภวนฺติ ภิกฺขเว ยถาภูตํ
สมฺมปฺปลนฺนวย ปสฺสโต ยา วิจิกฺจฺฉา สา ปหียตีติ ฯ เอวํ
ภนฺเต ฯ ตทาทารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธมฺมนฺติ ภิกฺขเว
ยถาภูตํ สมฺมปฺปลนฺนวย ปสฺสโต ยา วิจิกฺจฺฉา สา ปหียตีติ ฯ
เอวํ ภนฺเต ฯ ภูตมิทนต์ิ ภิกฺขเว อิติปี โว เอตฺถ นินฺนุพฺพิจิกฺจฺฉาติ ฯ-
เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาทารสมฺภวนฺติ ภิกฺขเว อิติปี โว เอตฺถ
นินฺนุพฺพิจิกฺจฺฉาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาทารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ
นิโรธมฺมนฺติ ภิกฺขเว อิติปี โว เอตฺถ นินฺนุพฺพิจิกฺจฺฉาติ ฯ เอวํ
ภนฺเต ฯ ภูตมิทนต์ิ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปลนฺนวย สฺสูทฺธิจฺฉนฺติ ฯ
เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาทารสมฺภวนฺติ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปลนฺนวย
สฺสูทฺธิจฺฉนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตทาทารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธ-
มฺมนฺติ ภิกฺขเว ยถาภูตํ สมฺมปฺปลนฺนวย สฺสูทฺธิจฺฉนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ

อิมญเจ ตุมเห ภิกขเว ทิฏฐี เอวံ ปริสุทฺธิ เอวံ ปริโยทนต์
อลลียะถ เกพายะถ ชเนยฺยถ ๑ มมาเยถ อปี นุ ตุมเห ภิกขเว
กุกฺคูปมัม ชมมัม เทสิตัม อาชานะยฺยถ นิตฺตธรรณตฺถาย โน คหณตฺถายาติ ฯ
โน เหติ ฆนฺเต ฯ อิมญเจ ตุมเห ภิกขเว ทิฏฐี เอวံ
ปริสุทฺธิ เอวံ ปริโยทนต์ น อลลียะถ น เกพายะถ น ชเนยฺยถ
น มมาเยถ อปี นุ เม ตุมเห ภิกขเว กุกฺคูปมัม ชมมัม เทสิตัม
อาชานะยฺยถ นิตฺตธรรณตฺถาย โน คหณตฺถายาติ ฯ เอวံ ฆนฺเต ฯ

[๔๔๖] จตฺตารโหเม ภิกขเว อาหารา ภูตานิ วา สตฺตานิ
จิตฺติยา สมฺภเวสีนั วา สตฺตานิ อนุคฺคหาย ฯ กตฺเม จตฺตารโห ฯ
กวางฺพิงฺกาโร อหารโห โอพาริโก วา สุขุโม วา ผสฺโส ทฺตโย
มโนสยฺเจตฺนา ตติยา วิญฺญาณัม จตฺตํ ฯ อิมเ จ ภิกขเว
จตฺตารโห อาหารา กีนีทานา กีสฺมุตฺถา กีชาติกา กีปภวา
อิมเ จตฺตารโห อาหารา ตณฺหานีทานา ตณฺหาสมฺมุตฺถา ตณฺหาชาติกา
ตณฺหาปภวา ฯ ตณฺหา จายั ภิกขเว กีนีทานา กีสฺมุตฺถา
กีชาติกา กีปภวา ฯ ตณฺหา เวทฺทานีทานา เวทฺหาสมฺมุตฺถา เวทฺหาชาติกา
เวทฺหาปภวา ฯ เวทฺหา จายั ภิกขเว กีนีทานา กีสฺมุตฺถา
กีชาติกา กีปภวา ฯ เวทฺหา ผสฺสนีทานา ผสฺสสมฺมุตฺถา ผสฺสชาติกา
ผสฺสปภวา ฯ ผสฺโส จายั ภิกขเว กีนีทานา กีสฺมุตฺถา กีชาติก
กีปภโว ฯ ผสฺโส สพายตฺตนิทานา สพายตฺตสมฺมุตฺถา สพายตฺตชาติก
สพายตฺตปภโว ฯ สพายตฺตญฺจิทฺถิ ภิกขเว กีนีทานั
#๑ ม. ฌนาเยถ ฯ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ

ก็สมุทย์ ก็ชาติกั ก็ปภวั ฯ สพายตณั นามรูปนิทานั นามรูปสมุทย์
นามรูปชาติกั นามรูปภวั ฯ นามรูปญจิตั ภิกขเว
ก็นิทานั ก็สมุทย์ ก็ชาติกั ก็ปภวั ฯ นามรูปั วิญญาณนิทานั
วิญญาณสมุทย์ วิญญาณชาติกั วิญญาณภวั ฯ วิญญาณญจิตั
ภิกขเว ก็นิทานั ก็สมุทย์ ก็ชาติกั ก็ปภวั ฯ วิญญาณั สงขารนิทานั(
สงขารสมุทย์ สงขารชาติกั สงขารภวั ฯ สงขารา จิเม
ภิกขเว ก็นิทานา ก็สมุทยา ก็ชาติกา ก็ปภวา ฯ สงขารา
อวิชชานิทานา อวิชชาสมุทยา อวิชชาชาติกา อวิชชาภวา ฯ
อติ โข ภิกขเว อวิชชาปจฺจยา สงขารา สงขารปจฺจยา วิญญาณั
วิญญาณปจฺจยา นามรูปั นามรูปปจฺจยา สพายตณั สพายตณปจฺจยา
ผลุโส ผลุสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา
ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานั อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา
ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณั โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สมุทโย โหติ ฯ

[๔๔๗] ชาติปจฺจยา ชรามรณฺนฺติ อติ โข ปเนตฺตํ วุตฺตํ
ชาติปจฺจยา นุ โข ภิกขเว ชรามรณั โน วา ถลั วา เอตฺถ
โหตีติ ฯ ชาติปจฺจยา ภนฺเต ชรามรณั เอวํ โน เอตฺถ โหติ
ชาติปจฺจยา ชรามรณฺนฺติ ฯ ภวปจฺจยา ชาติติ อติ โข ปเนตฺตํ
วุตฺตํ ภวปจฺจยา นุ โข ภิกขเว ชาติ โน วา ถลั วา เอตฺถ
โหตีติ ฯ ภวปจฺจยา ภนฺเต ชาติ เอวํ โน เอตฺถ โหติ ภวปจฺจยา

ชาติติ ฯ อุปาทานปจฺจยา ภโวติ อิติ โข ปเนตฺ วุตฺตํ อุปาทานปจฺจยา
นุ โข ภิกฺขเว ภโว โน วา กถํ วา เอกฺค โหตีติ ฯ
อุปาทานปจฺจยา ฆนฺเต ภโว เอวํ โน เอกฺค โหติ อุปาทานปจฺจยา
ภโวติ ฯ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานนฺติ อิติ โข ปเนตฺ
วุตฺตํ ตณฺหาปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว อุปาทานํ โน วา กถํ
วา เอกฺค โหตีติ ฯ ตณฺหาปจฺจยา ฆนฺเต อุปาทานํ เอวํ โน
เอกฺค โหติ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานนฺติ ฯ เวทนาปจฺจยา
ตณฺหาติ อิติ โข ปเนตฺ วุตฺตํ เวทนาปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว
ตณฺหา โน วา กถํ วา เอกฺค โหตีติ ฯ เวทนาปจฺจยา ฆนฺเต
ตณฺหา เอวํ โน เอกฺค โหติ เวทนาปจฺจยา ตณฺหาติ ฯ
ผัสฺสฺสปจฺจยา เวทนาติ อิติ โข ปเนตฺ วุตฺตํ ผสฺสฺสปจฺจยา นุ
โข ภิกฺขเว เวทนา โน วา กถํ วา เอกฺค โหตีติ ฯ ผสฺสฺสปจฺจยา
ฆนฺเต เวทนา เอวํ โน เอกฺค โหติ ผสฺสฺสปจฺจยา เวทนาติ ฯ
สพายตฺนปจฺจยา ผสฺสฺสตี อิติ โข ปเนตฺ วุตฺตํ สพายตฺนปจฺจยา
นุ โข ภิกฺขเว ผสฺสฺส โน วา กถํ วา เอกฺค โหตีติ ฯ
สพายตฺนปจฺจยา ฆนฺเต ผสฺสฺส เอวํ โน เอกฺค โหติ สพายตฺนปจฺจยา
ผสฺสฺสตี ฯ นามรูปปจฺจยา สพายตฺนนฺติ อิติ โข ปเนตฺ
วุตฺตํ นามรูปปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว สพายตฺนํ โน วา กถํ
วา เอกฺค โหตีติ ฯ นามรูปปจฺจยา ฆนฺเต สพายตฺนํ เอวํ โน
เอกฺค โหติ นามรูปปจฺจยา สพายตฺนนฺติ ฯ วิญฺญาณปจฺจยา

นามรูปนุติ อิติ โข ปเนตัง วุตตัง วิญญาณปจฺจยา นุ โข
ภิกฺขเว นามรูปัง โน วา กถัง วา เอตถ โหตีติ ฯ วิญญาณปจฺจยา
ภนฺเต นามรูปัง เอวံ โน เอตถ โหติ วิญญาณปจฺจยา
นามรูปนุติ ฯ สงฺขารปจฺจยา วิญญาณนุติ อิติ โข ปเนตัง วุตตัง
สงฺขารปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว วิญญาณัง โน วา กถัง วา เอตถ
โหตีติ ฯ สงฺขารปจฺจยา ภนฺเต วิญญาณัง เอวံ โน เอตถ โหติ
สงฺขารปจฺจยา วิญญาณนุติ ฯ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคิ อิติ โข
ปเนตัง วุตตัง อวิชฺชาปจฺจยา นุ โข ภิกฺขเว สงฺขารานัง โน วา
กถัง วา เอตถ โหตีติ ฯ อวิชฺชาปจฺจยา ภนฺเต สงฺขารานัง เอวံ โน
เอตถ โหติ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคิ ฯ

[๔๔๘] สาธุ ภิกฺขเว อิติ โข ภิกฺขเว ตมฺหปิ เอวံ วเทถ
อหฺมปิ เอวံ วทามิ อิมสฺมี สติ อิทัง โหติ อิมสฺสุปฺปาทา
อิทัง อุปฺปชฺชติ ยทิตัง อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารานัง สงฺขารปจฺจยา
วิญญาณัง วิญญาณปจฺจยา นามรูปัง นามรูปปจฺจยา สพายตณํ
สพายตณปจฺจยา ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา
ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานัง อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา
ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณัง โสกปริเทวทฺทุกฺขโทมนสฺสุปฺปายาสา
สมฺภวณฺติ เอวเมตสฺส เภวลสฺส ทฺทุกฺขทฺนฺชสฺส สมฺภวโย โหติ ฯ
อวิชฺชาเย เตวฺว อเสสวिरาคณิโรธา สงฺขารณิโรธา สงฺขารณิโรธา
วิญญาณณิโรธา วิญญาณณิโรธา นามรูปณิโรธา นามรูปณิโรธา

สพายนนิโรธ สพายนนิโรธา ผสฺสนิโรธ ผสฺสนิโรธา
เวทนานิโรธ เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรธ ตณฺหานิโรธา
อุปาทานนิโรธ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรธ ภวนิโรธา
ชาตินิโรธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา
นिरุชฺฌนฺติ เอวเมตสฺส เภวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธ
โหติ ฯ

[๔๔๕] ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ
ชาตินิโรธา นฺ โข ภิกฺขเว ชรามรณนิโรธ โน วา ถถํ วา
เอตฺถ โหตีติ ฯ ชาตินิโรธา ภนฺเต ชรามรณนิโรธ เอวํ โน
เอตฺถ โหติ ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรธติ ฯ ภวนิโรธา ชาตินิโรธติ
อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ภวนิโรธา นฺ โข ภิกฺขเว
ชาตินิโรธ โน วา ถถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ภวนิโรธา ภนฺเต
ชาตินิโรธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ ภวนิโรธา ชาตินิโรธติ ฯ
อุปาทานนิโรธา ภวนิโรธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ อุปาทานนิโรธา
นฺ โข ภิกฺขเว ภวนิโรธ โน วา ถถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ
อุปาทานนิโรธา ภวนิโรธ เอวํ โน เอตฺถ โหติ อุปาทานนิโรธา
ภวนิโรธติ ฯ ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรธติ อิติ โข ปเนตํ
วุตฺตํ ตณฺหานิโรธา นฺ โข ภิกฺขเว อุปาทานนิโรธ โน วา
ถถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ตณฺหานิโรธา ภนฺเต อุปาทานนิโรธ
เอวํ โน เอตฺถ โหติ ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรธติ ฯ เวทนา-

นิโรธา ตณฺหანიโรโรติ อิติ โข ปเนตํ วุคฺคํ เวทนานิโรธา
นุ โข ภิกฺขเว ตณฺหანიโรโร โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ
เวทนานิโรธา ฆนฺเต ตณฺหანიโรโร เอวํ โน เอตฺถ โหติ
เวทนานิโรธา ตณฺหანიโรโรติ ฯ ผลฺลสนิโรธา เวทนานิโรโรติ อิติ
โข ปเนตํ วุคฺคํ ผลฺลสนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว เวทนานิโรโร โน วา
กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ ผลฺลสนิโรธา ฆนฺเต เวทนานิโรโร เอวํ
โน เอตฺถ โหติ ผลฺลสนิโรธา เวทนานิโรโรติ ฯ สพายตฺตนิโรธา
ผลฺลสนิโรโรติ อิติ โข ปเนตํ วุคฺคํ สพายตฺตนิโรธา นุ โข
ภิกฺขเว ผลฺลสนิโรโร โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ สพายตฺตนิโรธา
ฆนฺเต ผลฺลสนิโรโร เอวํ โน เอตฺถ โหติ สพายตฺตนิโรธา
ผลฺลสนิโรโรติ ฯ นามรูปนิโรธา สพายตฺตนิโรโรติ อิติ
โข ปเนตํ วุคฺคํ นามรูปนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว สพายตฺตนิโรโร
โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ นามรูปนิโรธา ฆนฺเต สพายตฺตนิโรโร
เอวํ โน เอตฺถ โหติ นามรูปนิโรธา สพายตฺตนิโรโรติ ฯ
วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโรติ อิติ โข ปเนตํ วุคฺคํ วิญฺญาณนิโรธา
นุ โข ภิกฺขเว นามรูปนิโรโร โน วา กถํ วา เอตฺถ
โหตีติ ฯ วิญฺญาณนิโรธา ฆนฺเต นามรูปนิโรโร เอวํ โน เอตฺถ
โหติ วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโรติ ฯ สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโรติ
อิติ โข ปเนตํ วุคฺคํ สงฺขารนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว
วิญฺญาณนิโรโร โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ สงฺขารนิโรธา

ภนฺเต วิญฺญาณนิโรธเ อวํ โน เอตฺถ โหติ วิญฺญาณนิโรธา
นามรูปนิโรธติ ฯ สงฺขารนิโรธา นามรูปนิโรธติ อิติ โข ปเนตํ
วุตฺตํ สงฺขารนิโรธา นุ โข ภิกฺขเว วิญฺญาณนิโรธเ โน วา
กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ สงฺขารนิโรธา ภนฺเต วิญฺญาณนิโรธเ
อวํ โน เอตฺถ โหติ สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรธติ ฯ
อวิชฺขานิโรธา สงฺขารนิโรธติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ อวิชฺขานิโรธา
นุ โข ภิกฺขเว สงฺขารนิโรธเ โน วา กถํ วา เอตฺถ
โหตีติ ฯ อวิชฺขานิโรธา ภนฺเต สงฺขารนิโรธเ อวํ โน เอตฺถ
โหติ อวิชฺขานิโรธา สงฺขารนิโรธติ ฯ

[๔๕๐] สาธุ ภิกฺขเว อิติ โข ภิกฺขเว ตุมฺเหหิ อวํ วเทถ
อหฺมปิ อวํ วทามิ อิมสฺมี อสตี อิทํ น โหติ อิมสฺส
นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ ยทิทํ อวิชฺขานิโรธา สงฺขารนิโรธเ สงฺขารนิโรธา
วิญฺญาณนิโรธเ วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรธเ นามรูปนิโรธา
สพายตฺตนนิโรธเ สพายตฺตนนิโรธา ผสฺสนิโรธเ ผสฺสนิโรธา
เวทฺธานิโรธเ เวทฺธานิโรธา ตณฺหานิโรธเ ตณฺหานิโรธา
อุปาทานนิโรธเ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรธเ ภวนิโรธา
ชาตินิโรธเ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา
นิรุชฺฌนฺติ เอวเมตฺสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธเ
โหติ ฯ

[๔๕๑] อปิ นุ ตุมฺเหห ภิกฺขเว อวํ ชานนฺตา อวํ ปสฺสนฺตา

ปุพฺพนฺตํ วา ปฏฺฐาเวยฺยาถ อหฺสุมฺหา นฺุ โข มยฺ อตีตมฺทฺธานํ
น นฺุ โข อหฺสุมฺหา อตีตมฺทฺธานํ กิ นฺุ โข อหฺสุมฺหา อตีตมฺทฺธานํ
กถํ นฺุ โข อหฺสุมฺหา อตีตมฺทฺธานํ กิ หุตฺวา กิ
อหฺสุมฺหา นฺุ โข มยฺ อตีตมฺทฺธานนฺฺติ ฯ โน เหติ ฆนฺฺเต ฯ
อปิ นฺุ ตุมฺเห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺฺตา เอวํ ปสฺสนฺฺตา อปรนฺฺตํ
วา ปฏฺฐาเวยฺยาถ ภวิสฺสาม นฺุ โข มยฺ อนาคตมฺทฺธานํ น
นฺุ โข ภวิสฺสาม อนาคตมฺทฺธานํ กิ นฺุ โข ภวิสฺสาม อนาคตมฺทฺธานํ
กถํ นฺุ โข ภวิสฺสาม อนาคตมฺทฺธานํ กิ หุตฺวา กิ
ภวิสฺสาม นฺุ โข มยฺ อนาคตมฺทฺธานนฺฺติ ฯ โน เหติ ฆนฺฺเต ฯ
อปิ นฺุ ตุมฺเห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺฺตา เอวํ ปสฺสนฺฺตา เอตฺรหิ วา
ปจฺจุปฺปนฺนทฺธานํ อารพฺภ อชฺฌตฺตํ กถํกถิ อสฺสถ อหํ นฺุ โขสฺมิ
โน นฺุ โขสฺมิ กิณฺฺนุ โขสฺมิ กถํ นฺุ โขสฺมิ อยํ นฺุ โข
สฺตฺโต กุโธ อากโธ โส กุหิงฺคามิ ภวิสฺสตีติ ฯ โน เหติ
ฆนฺฺเต ฯ อปิ นฺุ ตุมฺเห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺฺตา เอวํ ปสฺสนฺฺตา
เอวํ วทฺเยยฺยาถ สฺตฺถา โน ครุ สฺตฺถุ การเวเนว ๑ มยฺ เอวํ
วทฺเยยฺยามาติ ๒ ฯ โน เหติ ฆนฺฺเต ฯ อปิ นฺุ ตุมฺเห ภิกฺขเว
เอวํ ชานนฺฺตา เอวํ ปสฺสนฺฺตา เอวํ วทฺเยยฺยาถ สมฺโน เอวมาห
สมฺณา จ น จ มยฺ เอวํ วทฺมาติ ฯ โน เหติ ฆนฺฺเต ฯ
อปิ นฺุ ตุมฺเห ภิกฺขเว เอวํ ชานนฺฺตา เอวํ ปสฺสนฺฺตา อญฺญํ
#๑ ม. การเวเนว จ ๑ ๒ ม. วทฺมาติ ฯ

สตถาริ อุกุทธิเสยยาถาติ ฯ โน เหติ ฆนเต ฯ อปี นุ ตุมเห ฆิกุขเว
เอวิ ชานนุตา เอวิ ปัสสนุตา ยานิ ตานิ ปุถุสมณพราหุมนานิ
วตุตโกตุหลมงคถานิ ตานิ สารโต ปจจาจเจยยาถาติ ฯ
โน เหติ ฆนเต ฯ นนุ ฆิกุขเว ยเทว ตุมหากิ สามี
ถาติ สามี ฆิกุขิ สามี วิทิติ ตเทว ตุมเห วเทยยาถาติ ๑ ฯ
เอวิ ฆนเต ฯ สาธุ ฆิกุขเว อุปนีตา โข เม ตุมเห ฆิกุขเว
อิมินา สนุฆิกุขิเกน ชมุเมเนน อกาลิเกน เอหิปัสสิเกน โอปนยิเกน
ปจจตุตติ เวทิตพเพน วิญญูหิ สนุฆิกุขิโก อัย ฆิกุขเว ชมุโม
อกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปนยิโก ปจจตุตติ เวทิตพโพ วิญญูหิติ
อติ ยนุติ วตุตติ อิทเมตติ ปฏิจจ วตุตติ ฯ

[๔๕๒] ตินุณิ โข ปน ฆิกุขเว สนุนิปาตา คพุกุสสาวกุกนุติ
โหติ ฯ อิท มาตาปิตโร จ สนุนิปิตตา โหนุติ มาตา จ น อุคฺคินิ
โหติ คนุชพุโพ จ น ปจจุปฏิจฺจโต โหติ เนว ตาว คพุกุสสาวกุกนุติ
โหติ ฯ อิท มาตาปิตโร จ สนุนิปิตตา โหนุติ มาตา จ
อุคฺคินิ โหติ คนุชพุโพ จ น ปจจุปฏิจฺจโต โหติ เนว ตาว
คพุกุสสาวกุกนุติ โหติ ฯ ยโต จ โข ฆิกุขเว มาตาปิตโร จ
สนุนิปิตตา โหนุติ มาตา จ อุคฺคินิ โหติ คนุชพุโพ จ ปจจุปฏิจฺจโต
โหติ เอวิ ตินุณิ สนุนิปาตา คพุกุสสาวกุกนุติ โหติ ฯ
ตเมเนน ฆิกุขเว มาตา นว วา ทส วา มาเส คพุกิ กุจฺจินา
ปริหฺรติ มหตา สัสเสน กรุถาริ ตเมเนน ฆิกุขเว มาตา นวณฺนิ
#๑ ม. วเทถาติ ฯ

วา ทสนันน์ วา มาसान์ อจฺจเยน วิชายติ มหตา สัสเยน ครุภาริ
ตเมนนํ ชาตํ สมานํ สเกน โลหิตেন โปเสสิ ฯ

[๔๕๑] โลหิตเฉเหตํ ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย ยทิตํ มาตุ
ถณฺณํ ฯ ส โข โส ภิกฺขเว กุมาโร วุฑฺฒิมนุวาย อินฺทฺริยานํ
ปริปากมนุวาย ยานิ ตานิ กุมารกานํ กิพฺพาปนกานิ เตหิ กิพฺพิ
เสยฺยถิตํ วุฏฺกํ ฃฏฺกํ โมกฺขจิกํ จิงฺกุลิกํ ๑ ปตฺตาพุทฺกํ ธนฺกํ ฯ
ส โข โส ภิกฺขเว กุมาโร วุฑฺฒิมนุวาย อินฺทฺริยานํ ปริปากมนุวาย
ปลฺลจฺหิ กามกฺุณฺเหหิ สมปฺปิโต สมจฺจฺกฺุโธ ปรีจาเรติ
จกฺขุวิญฺญเยเยหิ รูเปหิ อิกฺุเจหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปิยฺรูเปหิ
กามุปฺสณฺเหเตหิ รชฺนิเยหิ เปมฺนิเยหิ โสตฺวิญฺญเยเยหิ สทฺเทหิ ...(
ฃมานวิญฺญเยเยหิ คนฺเชหิ ... ชิวฺหาวิญฺญเยเยหิ รเสหิ ...
กายวิญฺญเยเยหิ โสฏฺฐพฺเพหิ อิกฺุเจหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ ปิยฺรูเปหิ
กามุปฺสณฺเหเตหิ รชฺนิเยหิ เปมฺนิเยหิ ฯ โส จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา
ปิยฺรูเป รูเป สารชฺชติ อปฺปิยฺรูเป รูเป พุยาปชฺชติ อนุปฺปฏิตฺตกายสฺสติ
จ วิหฺรติ ปรีตฺตเจตฺโต ตลฺลจฺ เจตฺโตวิมฺุตฺตี ปลฺลณฺาวิมฺุตฺตี
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ยตฺถสฺส เต ปาปกฺา อกฺุสลา
ธมฺมา อปฺริเสสา นิรฺุชฺฃนฺฺติ ฯ โส เอวํ อนฺุโรธฺวิโรธํ สฺมาปฺนฺโน
ยงฺกิลฺลจฺิ เวทนํ เวเทติ สฺขํ วา ทฺกขํ วา อทฺกขมฺสฺขํ วา ฯ โส
ตํ เวทนํ อภินฺนุทฺติ อภิวทฺติ อชฺโฆสฺสาย ตฺิฏฺฐติ ฯ ตสฺส ตํ
เวทนํ อภินฺนุทฺโต อภิวทฺโต อชฺโฆสฺสาย ตฺิฏฺฐโต อฺุปฺปชฺชติ
#๑ โป. ปิงฺกุลิกํ ฯ ม. จิงฺกุลิกํ ฯ

นนฺทึ ยา เวทนาสุ นนฺทึ ตทฺปาทานํ ตสฺส อฺปาทานปจฺจยา
 ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา
 สมฺภวานฺติ เอวเมตสฺส เภวลสฺส ทฺกฺขกฺขนฺธสฺส
 สมฺทโย โหติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ...
 ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โฝฏฺจพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ... มนสา
 ฌมฺมํ วิณฺณาย ปิยฺรูเป ฌมฺเม สารชฺชติ อปฺปิยฺรูเป ฌมฺเม
 พฺยาปชฺชติ อนุปฏฺฐิตกายสฺติ จ วิหฺรติ ปริตฺตเจตฺโส ตณฺจ
 เจโตวิมฺุตฺตี ปณฺณาวิมฺุตฺตี ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ยตฺถตสฺส เต
 ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อปริเสสา นิรฺชฺฉนฺติ ฯ โส เอวํ อนุโรธวิโรธํ
 สฺมาปฺนโน ยงฺกิลฺลิจิ เวทนํ เวเทติ สฺขํ วา ทฺกฺขํ วา
 อทฺกฺขมฺสฺขํ วา ฯ โส ตํ เวทนํ อภินนฺทติ อภิวทฺติ อชฺโฆสฺสาย
 ติฏฺฐติ ฯ ตสฺส ตํ เวทนํ อภินนฺทโต อภิวทฺโต อชฺโฆสฺสาย ติฏฺฐโต
 อฺปฺปชฺชติ นนฺทึ ยา เวทนาสุ นนฺทึ ตทฺปาทานํ ตสฺส อฺปาทานปจฺจยา
 ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา
 สมฺภวานฺติ เอวเมตสฺส เภวลสฺส
 ทฺกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺทโย โหติ ฯ

[๔๕๔] อิธ ภิกฺษเว ตถาคโต โลเก อฺปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ
 สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวํ
 สมารกํ สพุรหฺมกํ สสฺสมณฺพฺราหฺมณํ ปชฺชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ

อภิณฺวา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ฌมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ
มชฺเชกฺลฺยาณํ ปรีโยสานกฺลฺยาณํ สาคถํ สพฺยลฺลชนฺ กเวลปรีปฺณณํ
ปรีสุทฺธํ พุรหฺมจริยํ ปกาเสติ ฯ ตํ ฌมฺมํ สุณฺนาติ กหปติ วา
กหปติปฺตุโต วา อลฺลยตฺรสมฺมํ วา กุเล ปจฺจนา ชาโต ฯ โส ตํ
ฌมฺมํ สุตฺวา ตถาคเต สทฺธํ ปฏฺฐิตภตฺติ ฯ โส เตน สทฺธาปฏฺฐิตาเกน
สมนฺนาคโต อิติ ปฏฺฐิสลฺลจิกฺขติ สมฺพาโธ ฌรวาโธ รัชปาโธ
อพฺโปกกาโธ ปพฺพชฺชา นยิทํ สุกฺริ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปรีปฺณณํ
เอกนฺตปรีสุทฺธํ สงฺขลิจิตฺตํ พุรหฺมจริยํ จริตฺตุ ยนฺนุนานํ
เกสมสฺสุํ โอิหารตฺตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺจนาเทตฺวา อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชยฺยนฺติ ฯ โส อปฺเรน สมเยน อปฺปํ วา โภคกฺขนฺธํ
ปหาย มหนฺตํ วา โภคกฺขนฺธํ ปหาย อปฺปํ วา ฌาติปรีวฏฺฐํ ปหาย
มหนฺตํ วา ฌาติปรีวฏฺฐํ ปหาย เกสมสฺสุํ โอิหารตฺตฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺจนาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺติ ฯ

[๔๕๕] โส เอวํ ปพฺพชฺชิตฺวา สมานิ ภิกฺขุณฺโณ สิกฺขาสาชิวสมาปฺนโน
ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ
นิหิตทณฺโฑ นิหิตสตุโธ ลชฺชํ ทยาปฺนโน สพฺพปาณญฺจหิตานุกมฺปิ
วิหฺรติ ฯ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ
ทินฺนาทายิ ทินฺนปฏฺฐิกงฺขิ อเถเนน สจฺฉิภูเตน อตฺตนา วิหฺรติ ฯ
อพุรหฺมจริยํ ปหาย พุรหฺมจริํ โหติ อาราจริํ วิโรโต เมถุนา
คามฌมฺมา ฯ มุสวาทาํ ปหาย มุสวาทา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ สจฺจวาที

สจฺจนุโธ เจโต ปจฺจยโก อวิสฺวาทโก โลกสฺส ฯ ปิสฺสนํ วาจํ
ปหาย ปิสฺสนาย วาจา ย ปฏฺวิโรโต โหติ อโต สุตฺวาน น อมฺตร
อกฺขตา อิมสํ เกทาย อมฺตร วา สุตฺวาน น อิมสํ อกฺขตา
อมฺสํ เกทาย อิติ ภินฺนํ วา สนฺธาตา สหิตานํ วา อนฺุปรปทาตา
สมคฺคาราโม สมคฺครโต สมคฺคนนฺที สมคฺคกรณิ วาจํ ภาสิตา
โหติ ฯ ฝรุสํ วาจํ ปหาย ฝรุสาย วาจา ย ปฏฺวิโรโต โหติ ยา सा
วาจา เนลา กณฺณสุขา เปมณียา หทยงฺคมา โปรี พหุชนกนฺตา
พหุชนมนฺปา ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺพปฺลาปํ ปหาย
สมฺพปฺลาปา ปฏฺวิโรโต โหติ กาลวาทิ ภูตวาทิ อตฺถวาทิ ธรรมวาทิ
วินยวาทิ นิธานวตี วาจํ ภาสิตา โหติ กาลเณ สาปเทสํ
ปรियนฺตวตี อตฺถสฺสหนิตํ ฯ [๑] วิชคามภูตคามสมารมฺภา ปฏฺวิโรโต
โหติ ฯ เอกภตฺติโก โหติ รัตฺตูปรโต วิโรโต วิกาลโกชนา ฯ
นจฺจิตฺวาทิตฺวิสุทฺทสฺสนา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ มาลาคนฺธวิเลปนธารณมฺนุทฺท-
วิภูสนฺภูจฺจนา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ อุจฺจาสยนมหาสยนา
ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ ชาตฺรุปรชตปฏฺกฺคหณา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ
อามกฺธลฺยปฏฺกฺคหณา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ อามกมฺสปฏฺกฺคหณา
ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ อิตฺถิกุมาริกปฏฺกฺคหณา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ
ทาสีทาสปฏฺกฺคหณา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ เขตฺตต วตฺถุปฏฺกฺคหณา
ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ อเชพกปฏฺกฺคหณา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ กุกฺกุกฺ-
สุกรปฏฺกฺคหณา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯ หตฺถิกวาสุสวพวปฏฺกฺคหณา
#๑ โป. ม. โส ฯ

ปฏิวิโรโต โหติ ฯ ทูเตยฺยปหิณคมนานุโยคา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ
กยวิกุกยา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ ตูลากุกกัสมุณฺณมานุกฺกา ปฏิวิโรโต
โหติ ฯ อุกโกณฺณวณฺณจณนิกคิตฺตาวิโยคา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ
เจททวพฺพนฺนวิปฺราโมสอาโลปสทสาการา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ โส สนฺตฺตฺตฺตฺตฺ
โหติ กายปฺริหาริเกณ จีวเรณ กุจฺฉิปฺริหาริเกณ ปิณฺนทปาเตน [๑] เยน
เยเนว ปกฺกมตฺติ สฺมาทาเยว ปกฺกมตฺติ ฯ เสยฺยธาปี นาม ปกฺกชฺ
สกุณฺเณ เยน เยเนว เทตฺติ สปตฺตภาโรว เทตฺติ เอวเมว ภิกฺขุ
สนฺตฺตฺตฺตฺตฺ โหติ กายปฺริหาริเกณ จีวเรณ กุจฺฉิปฺริหาริเกณ ปิณฺนทปาเตน
[๒] เยน เยเนว ปกฺกมตฺติ สฺมาทาเยว ปกฺกมตฺติ ฯ โส อิมินา
อริเยน สึลลกฺขนฺนเรณ สมนฺนาคโต อชฺฉตฺตํ อนวชฺชสฺสํ ปฏฺฐิตฺตเวเทติ ฯ
โส จกฺขุณา รูปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาคาหิ โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคาคาหิ
ยตฺตวาทิกรณเมณํ จกฺขุณฺนทฺริยํ อสฺสวํ วิหรนฺตํ อภิชฺฉมาโทมนสฺสา
ปาปกา อกฺุสลา ฆมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏฺฐิพฺพชฺชติ
รกฺขติ จกฺขุณฺนทฺริยํ จกฺขุณฺนทฺริเย สํวริ อापฺพชฺชติ ฯ โสเตน สทฺทํ
สฺสฺตฺตฺวา ... ฆาเนน คนฺธิ ฆายิตฺตฺวา ... จิวฺหาย รสํ สายิตฺตฺวา ...
กาเยน โฝฏฺจพฺพํ สฺสฺสิตฺตฺวา ... มนฺสา ฆมฺมํ วิญฺญาเยน น นิมิตฺตคฺคาคาหิ
โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคาคาหิ ยตฺตวาทิกรณเมณํ มนฺนินฺนทฺริยํ อสฺสวํ วิหรนฺตํ
อภิชฺฉมาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฆมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส
สํวราย ปฏฺฐิพฺพชฺชติ รกฺขติ มนฺนินฺนทฺริยํ มนฺนินฺนทฺริเย สํวริ อापฺพชฺชติ ฯ
โส อิมินา อริเยน อินฺนทฺริยสํวเรณ สมนฺนาคโต อชฺฉตฺตํ
#๑-๒ ม. โส ฯ

อพฺยาเสกสฺสํ ปฏิสัเวเทติ ฯ โส อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี
โหติ อาโลกิเต วิโลกิเต สมฺปชานการี โหติ สมฺมิณฺชิตे ปसारิเต
สมฺปชานการี โหติ สงฺฆาภูิปตฺต จีวรชารणे สมฺปชานการี โหติ
อสีเต ปีเต ขายิเต สายิเต สมฺปชานการี โหติ อุจฺจารปสฺสาวกมฺเม
สมฺปชานการี โหติ คเต จิตे นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต
ภาสีเต ตฺตฺถึภาว สมฺปชานการี โหติ ฯ

[๔๕๖] โส อิมินา จ อริเยน สีสกฺขนฺุเชน สมฺนฺนาคโต อิมินา
จ อริเยน อินฺุทฺริยสัวเรน สมฺนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน สติสมฺปชณฺเณน
สมฺนฺนาคโต วิวิตฺตํ เสนาสนั ภาชติ อรณฺณํ รุกฺขมฺถํ
ปพฺพตฺตํ กนฺุทฺริ คิริคฺุหํ สฺุसानํ วนปตฺตํ อพฺุโกกาสิ ปลายปฺุณฺุชํ ฯ
โส ปจฺฉนฺนาคตฺตํ ปิณฺุชปาทปฏิกฺกนฺุโต นิสีทติ ปลายงกั อภฺุชิตฺวา
อฺุชฺุ กายํ ปณฺุชาย ปริมฺุชํ สตี อฺุปฏฺุจเปตฺวา ฯ โส อภฺุชณฺุ โลก
ปหาย วิคตฺถินมฺุทฺุโร วิหฺุรติ อภฺุชณฺุมาย จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ
พฺุยาปาทปโทสั ปหาย อพฺุยาปนฺุณจิตฺุโต วิหฺุรติ สพฺุพปณฺุณฺุทฺุหิตานฺุณฺุมฺุปี
พฺุยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ ถินมฺุทฺุโร ปหาย
วิคตฺถินมฺุทฺุโร วิหฺุรติ อาโลกสณฺุณฺุ สโต สมฺปชานโน ถินมฺุทฺุโร
จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ อฺุทฺุชจกฺุณฺุจจํ ปหาย อฺุณฺุทฺุโร วิหฺุรติ
อชฺุณฺุคตฺตํ ฐปสณฺุณฺุจิตฺุโต อฺุทฺุชจกฺุณฺุจจา จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ
วิจิกิจฺุณฺุ ปหาย คิณฺุณฺุวิจิกิจฺุโน วิหฺุรติ อกถกถิ กุสเสสฺุ ชมฺุเมสฺุ
วิจิกิจฺุณฺุมาย จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ

[๔๕๑] โส อิเม ปญจ นีวรณ ปหาย เจตโส อุปกุกิเลเส
ปญญา ยพพลักรณ วิวิจเจว กามเห วิวิจ อกุตเลหิ ชมเมหิ
สวิตกุกั สวิจาร์ วิเวกั ปิติสุขั ปจมี ฉานัน อุปสมบชช วิหริติ ฯ
ปุน จปรี ภิกขเว ภิกขุ วิตกุกิจารานัน วุปสมา อชฌตต
สมปสาทนั เจตโส เอโกทิกาวัน อวิตกุกั อวิจาร์ สมาริขั ปิติสุขั
หุติยั ฉานัน อุปสมบชช วิหริติ ฯเปฯ ตติยั ฉานัน ... จตุตถั
ฉานัน อุปสมบชช วิหริติ ฯ

[๔๕๒] โส จกขุณา รูปั ทิสวา ปิยรูเป รูปे न सारश्चति
อปปิยรูเป รูปे न พยาปชชติ อุปภูจิตกายสति จ วิหริติ
อปปมาณเจตโส ตลจ เจโตวิมุตตี ปญญาวิมุตตี ยถากุตติ ปชานาติ
ยตตสส เต ปापกา อกุตลา ชมมา อปริเสสา นิรุชฌนติ ฯ โส
เอวัน อนุโรชวิโรชวิปปีโน ยงกิลยจิ เวทนัน เวเทติ สุขัน वा तुक्खं
वा अतुक्खमसुखं वा ฯ โส ตัน वेทนัน नागिननुทति नागिवทति न
अशुळसाय तिणुजति ฯ तसस तं वेदनं अनगिननुततो अनगिवततो न
अशुळसाय तिणुजतो या वेथनासु ननुति सा निरुชฌति ฯ तसस ननुतिनिโรชา
उपाथाननिरोचो उपाथाननिरोचा ग्वनिरोचो ग्वनिरोचा
ชาติनिरोचो ชาติनिरोचा चरामरณं सोकप्रित्वेतुक्खतो मनसुสुपायासा
निरुชฌนति एवमेतसस केवलसस तुक्खतुक्खनุชसस निरोचो
โหติ ฯ โสเตน สททัง สุตวา ... ฉาเนน คนุชัง ฉายิตวา ... ชิวหาย
रत्तं सायित्वा ... कायेन षोणुत्तुप्पि सुत्तित्वा ... मनसा चममं विणुयाय
#๑ ม. สพพตถ นนที ฯ

ปิยรูป รมเม น สารชชติ อปปิยรูป รมเม น พุยาปชชติ
อุปฏฐิตกายสติ จ วิหริติ อปุปมาณเจตโต ตถจ เจโตวิมุตตี
ปณณาวิมุตตี ยถาภูตัง ปชานาติ ยตถสส เต ปาปกา อกุตลา
ธมมา อปริเสสา นิรุชฌนติ ฯ โส เอว อนุโรชวิโรชวิปปีโน
ยงกิลลิจิ เวทนี เวเทติ สุกัง วา ทุกัง วา อทุกขมสุขัง วา ฯ โส
ตัง เวทนี นาภินนุทติ นาภิวทติ น อชฺโฆสาย ติฏฐติ ฯ ตสส
ตัง เวทนี อนภินนุทโต อนภิวทโต น อชฺโฆสาย ติฏฐโต ยา
เวทนาสุ นนุทติ สานิรุชฌนติ ฯ ตสส นนุทตินิโรธา อุปาทานนิโรธา
อุปาทานนิโรธา ภวนิโรธา ภวนิโรธา ชาตินิโรธา ชาตินิโรธา
ชรามรรณัง โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา นิรุชฌนติ เอวเมตสส
เกวลสส ทุกขกขนุชสส นิโรธา โหติ ฯ อิมัง โข เม
ตุเมห ภิกขเว สงฺขิตเตน ตณฺหาสงฺขยวิมุตตี ชาเรถ สาทิ ปน
ภิกขุ เกวณฺณุปุตตัง มหาตณฺหาชาลตณฺหาสงฺฆาฏปฏิมุกกนฺติ ฯ
อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสีตัง
อภินนุทฺติ ฯ

มหาตณฺหาสงฺขยสุตตัง นิฏฐิตัง อฏฺฐมํ ฯ

มหาอสุสปฺรสุตฺตํ

[๔๕๕] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา องฺเกสุ วิหฺรติ
 อสุสปฺริ นาม องฺกานํ นิคโม ๑ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
 ภิกฺขโวติ ๑ ภทฺนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสโสสุ ๑ ภควา
 เอตทโวจ สมณฺา สมณฺาติ โว ภิกฺขเว ชโน สญฺชานาติ ตุมฺเห
 จ ปน เก ตุมฺเหติ ปุญฺจา สมานา สมณฺมหาติ ปุญฺชานาถ
 เตสํ โว ภิกฺขเว เอวํสมณฺณานํ สตํ เอวंपุญฺญณานํ สตํ เย
 ชมฺมา สมณฺกรณฺา จ พุราหฺมณฺกรณฺา จ เต ชมฺเม สฺมาทาย
 วตฺติสฺสาม เอวนฺโน อยํ อมฺหากํ สมณฺณวฺา จ สจฺจา ภวิสฺสติ
 ปุญฺญณฺว จ ภูตา เยสจจ มยํ จีวรปฺนิทฺทปาตเสนาสนคิลานปจฺจย-
 เกสชฺชปฺริกฺขารเ ๑ ปฺริกฺขชาม เตสนฺเต การา อเมหฺสุ มหปฺผลา
 ภวิสฺสนฺติ มหานิสฺสา อมฺหากณฺเจวายํ ปพฺพชฺชา อวณฺณ
 ภวิสฺสติ สผลา สอฺทฺรยาติ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตฺทพฺพนฺติ ๑

[๔๖๐] กตเม จ ภิกฺขเว ชมฺมา สมณฺกรณฺา จ พุราหฺมณฺกรณฺา
 จ ๑ หิโรตฺตปฺเปน สมณฺนาคตา ภวิสฺสามาติ เอวณฺหิ
 โว ภิกฺขเว สิกฺขิตฺทพฺพนฺติ ๑ สียา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากํ
 เอวมสฺส หิโรตฺตปฺเปนมฺห สมณฺนาคตา อลเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา
 อนฺุปฺตโต โน สามณฺยตฺโต นตฺถิ [๒] กณฺจ อุตฺตริ
 กรณฺิยนฺติ ตาวตเกเนว จ ๓ ตฺถุจฺจึ อปฺชเชยฺยาถ อโรจยามิ โว
 #๑ ม. จีวร ... ปฺริกฺขาริ ๑ ๒ โป. ม. โน ๑ ๓ ม. สพฺพตฺถ จสฺสทโท นตฺถิ ๑

ภิกขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกขเว มา โว สามณฺณตฺถิกานั สตั
สามณฺณตฺถโถ ปรีหายี สติ ๑ อุตฺตริ กรณียเ ๑

[๔๖๑] กิณฺจ ภิกขเว อุตฺตริ กรณียเ ๑ ปรีสุทฺโธ โน
กายสมาจาโร ภวิสุสฺสตี อุตฺตนาโน วิวโณ น จ ฉิทฺทวา สัฏฺโถ จ
ตาย จ ปน ปรีสุทฺธกายนสมาจารตาย เนวตฺตานุกุํสึสสาม น ปรี
วมภิสฺสามาตี เอวณฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิตพฺพั ๑ สียา โข ปน
ภิกขเว ตุมฺหากั เอวมสฺส หิโรตฺตปฺเปนมฺห สมนฺนาคตา
ปรีสุทฺโธ โน กายสมาจาโร อลเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา
อนุปฺตฺโต โน สามณฺณตฺถโถ นตฺถิ โน กิณฺจ อุตฺตริ กรณียนฺตี
ตาวตเกเนว จ ตฺถุจึ อปฺชเชยฺยถ อโรจยามี โว ภิกขเว
ปฏิเวทยามิ โว ภิกขเว มา โว สามณฺณตฺถิกานั สตั สามณฺณตฺถโถ
ปรีหายี สติ อุตฺตริ กรณียเ ๑

[๔๖๒] กิณฺจ ภิกขเว อุตฺตริ กรณียเ ๑ ปรีสุทฺโธ โน
วจีสมาจาโร ภวิสุสฺสตี อุตฺตนาโน วิวโณ น จ ฉิทฺทวา สัฏฺโถ จ
ตาย จ ปน ปรีสุทฺธวจีสมาจารตาย เนวตฺตานุกุํสึสสาม น ปรี
วมภิสฺสามาตี เอวณฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิตพฺพั ๑ สียา โข ปน
ภิกขเว ตุมฺหากั เอวมสฺส หิโรตฺตปฺเปนมฺห สมนฺนาคตา
ปรีสุทฺโธ โน กายสมาจาโร ปรีสุทฺโธ วจีสมาจาโร อลเมตฺตาวตา
กตเมตฺตาวตา อนุปฺตฺโต โน สามณฺณตฺถโถ นตฺถิ โน กิณฺจ
อุตฺตริ กรณียนฺตี ตาวตเกเนว จ ตฺถุจึ อปฺชเชยฺยถ อโรจยามี
#๑ ไป. สพฺพตฺถ อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

โว ภิกขเว ปฏิเวทยามิ โว ภิกขเว มา โว สามณฺณตฺถิกานั สตัง
สามณฺณตฺถโถ ปรีหามิ สติ อุตฺตริ กรณียเ ฯ

[๔๖๓] กิญจ ภิกขเว อุตฺตริ กรณียเ ฯ ปรีสุทฺโธ โน
มโนสมาจารโ ภวิสฺสติ อุตฺตานิ วิวญฺเ น จ ฉิทฺทวา สัฏฺโถ จ
ตาย จ ปน ปรีสุทฺธมโนสมาจารตาย เนวตฺตานุกัสมิสฺสาม น
ปรี วมภิสฺสามาติ เอวณฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิตพฺพั ฯ สียา โข
ปน ภิกขเว ตุมหากั เอวมสฺส หิโรตฺตปฺเปนมฺห สมฺนฺนาคตา
ปรีสุทฺโธ โน กายสมาจารโ ปรีสุทฺโธ วจีสมาจารโ ปรีสุทฺโธ
มโนสมาจารโ อลเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน
สามณฺณตฺถโถ นตฺถิ โน กิญจ อุตฺตริ กรณียนฺติ ตาวตเกเนว
จ ตฺถุจึ อปชฺเชยฺยถ อาโรจยามิ โว ภิกขเว ปฏิเวทยามิ โว
ภิกขเว มา โว สามณฺณตฺถิกานั สตัง สามณฺณตฺถโถ ปรีหามิ สติ
อุตฺตริ กรณียเ ฯ

[๔๖๔] กิญจ ภิกขเว อุตฺตริ กรณียเ ฯ ปรีสุทฺโธ โน อาชีโว
ภวิสฺสติ อุตฺตานิ วิวญฺเ น จ ฉิทฺทวา สัฏฺโถ จ ตาย จ
ปน ปรีสุทฺธาชีวตาย เนวตฺตานุกัสมิสฺสาม น ปรี วมภิสฺสามาติ
เอวณฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิตพฺพั ฯ สียา โข ปน ภิกขเว ตุมหากั
เอวมสฺส หิโรตฺตปฺเปนมฺห สมฺนฺนาคตา ปรีสุทฺโธ โน
กายสมาจารโ ปรีสุทฺโธ วจีสมาจารโ ปรีสุทฺโธ มโนสมาจารโ
ปรีสุทฺโธ อาชีโว อลเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนุปฺปตฺโต โน

สามณฺณตฺโต นตฺถิ โน กิณฺจि อุตฺตริี กรณียนฺติ ตาวตเกเนว จ
ตฺถุจฺจึ อปชฺเชยฺยถ อโรจยามี โว ภิกฺขเว ปฏฺเวทยามี โว
ภิกฺขเว มา โว สามณฺณตฺถิกานัน สตฺ สามณฺณตฺโต ปรีหายิ
สตี อุตฺตริี กรณียเ ๑

[๔๖๕] กิณฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริี กรณียเ ๑ อินฺทฺริเยสุ คฺคตฺทวารวรา
ภวิสฺสาม จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคภาหิ นานุพฺยลฺลชนคฺคภาหิ
ยตฺวาริกรณเมนนํ จกฺขุณฺทฺริยํ อสฺสวตฺตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา
ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏฺิปชฺชิสฺสาม
รกฺขิสฺสาม จกฺขุณฺทฺริยํ จกฺขุณฺทฺริเย สํวริ อปชฺชิสฺสาม ๑
โสเตน สทฺทํ สฺตฺวา ... ฆาเนน กนฺธํ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รลฺลํ
สายิตฺวา ... กายเนน โฝฏฺจพฺพํ สฺลิสฺตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ วิลฺลย
น นิมิตฺตคฺคภาหิ นานุพฺยลฺลชนคฺคภาหิ ยตฺวาริกรณเมนนํ มนินฺทฺริยํ
อสฺสวตฺตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา
อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏฺิปชฺชิสฺสาม รกฺขิสฺสาม มนินฺทฺริยํ
มนินฺทฺริเย สํวริ อปชฺชิสฺสามาติ เหวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ๑
สียา โข ปน ภิกฺขเว ตฺมฺหากํ เหวมสฺส หิโรตฺตปฺเปนมฺห
สมนฺนาคตา ปรีสุทฺโธ โน กายสมฺมาจาโร ปรีสุทฺโธ วจิสฺมาจาโร
ปรีสุทฺโธ มโนสมฺมาจาโร ปรีสุทฺโธ อาชีโว อินฺทฺริเยสุ มฺห
คฺคตฺทวารวรา อลเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา อนฺุปฺตฺโต โน
สามณฺณตฺโต นตฺถิ โน กิณฺจิ อุตฺตริี กรณียนฺติ ตาวตเกเนว

จ ตฺถุจึ อปาชเชยฺยาถ อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว ปฏฺฐเวทยามิ โว
ภิกฺขเว มา โว สามณฺณตฺถิกานัน สคฺคํ สามณฺณตฺถโถ ปรีหาโย สติ
อุตฺตริ กรณียเย ฯ

[๔๖๖] กิณฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียี ฯ โภชเน มตฺตณฺณ
ภวิสฺสาม ปฏฺฐสงฺขา โยนิโส อาหาริ อหริสฺสาม เนว ทวายน
น มทายน น มณฺฑนายน น วิภูสฺนายน ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส
จิตฺติยา ยาปนายน วิหีสฺสุปฺรติยา พุรหุมนฺจริยานุคฺคหายน อิติ ปุราณณฺจ
เวทนน ปฏฺฐิงฺขาม นวณฺจ เวทนน น อุปฺปาเทสฺสาม ยาดฺรณ
จ โน ภวิสฺสติ อนนฺวชฺชตา จ ภาสฺสูวิหาโร จาติ เอวณฺหิ โว
ภิกฺขเว สิกฺขจิตฺตพฺพํ ฯ สียา โข ปน ภิกฺขเว ตฺมมฺหากํ เอวมสฺส
หิโรตฺตปฺเปนฺนมห สมนฺนาคตา ปรีสฺสุทฺโธ โน กายสมฺมาจโร
ปรีสฺสุทฺโธ วชิสมฺมาจโร ปรีสฺสุทฺโธ มโนสมฺมาจโร ปรีสฺสุทฺโธ อาชีโว
อินฺทุริเยสฺสมฺห คฺคตฺตทวาราน โภชเน มตฺตณฺณโน อลเมตฺตดาวตาน
กตเมตฺตดาวตาน อนฺนุปฺปตฺโต โน สามณฺณตฺถโถ นคฺคิ โน
กิณฺจ อุตฺตริ กรณียนฺนติ ตาวตเกเนว จ ตฺถุจึ อปาชเชยฺยาถ
อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว ปฏฺฐเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว
สามณฺณตฺถิกานัน สคฺคํ สามณฺณตฺถโถ ปรีหาโย สติ อุตฺตริ กรณียเย ฯ

[๔๖๗] กิณฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณียี ฯ ชาครियมนฺนุคฺคตา
ภวิสฺสาม ทิวสํ จงฺกเมน นิสฺชชายน อวารณฺนิเยหิ ฐมฺเมหิ จิตฺตํ
ปรีโสเชสฺสาม รตฺติยา ปจฺมํ ยามํ จงฺกเมน นิสฺชชายน อวารณฺนิเยหิ

ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปรีโสเชสฺสาม รตฺติยา มชฺฌิมํ ยามํ ทกฺขิณฺณ
ปสฺเสน สีหเสยฺยํ กปฺเปสฺสาม ปาเทน ๑ ปาท์ อจฺจาชาย สตา
สมฺปชานา อุฏฺฐานสฺสณฺณํ มนสิกริตฺวา รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ
ปจฺจุฏฺฐาย จงฺกเมน นิสชฺชาย อวารณฺเียหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ
ปรีโสเชสฺสามาติ เอวฺณหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ สียา โข ปน
ภิกฺขเว ตุมฺหากํ เอวมสฺส หิโรตฺตปฺเปนมฺห สมฺนฺนาคตา
ปรีสุทฺโธ โน กายสมฺมาจาโร ปรีสุทฺโธ วจีสมฺมาจาโร ปรีสุทฺโธ
มโนสมฺมาจาโร ปรีสุทฺโธ อาชีโว อินฺทริเยสฺสมฺห คฺคตฺทวารา โภชเน
มตฺตตฺถนฺโน ชากริยํ อนุยฺตฺตา อลเมตฺตาวตา กตเมตฺตาวตา
อนุปฺปตฺโต โน สามณฺณตฺถิโน นตฺถิ โน กิณฺจิ อุตฺตริ กรณฺเียนฺติ
ตาวตเกเนว จ ตฺถุจี อปชฺเชยฺยถ อาโรจยามิ โว ภิกฺขเว
ปฏฺิวทฺถยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามณฺณตฺถิกานํ สตฺถิ สามณฺณตฺถิโน
ปรีหยาสิ สติ อุตฺตริ กรณฺเีย ฯ

[๔๖๘] กิณฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณฺเีย ฯ สติสมฺปชฺชณฺเณน
สมฺนฺนาคตา ภวิสฺสาม อภิกฺกนฺเต ปฏฺิกกนฺเต สมฺปชานการี
อาโลกิตฺเต วิโลกิตฺเต สมฺปชานการี สมฺมิณฺชิตฺเต ปสฺสริเต สมฺปชานการี
สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรชารณฺเณ สมฺปชานการี อสิตฺเต ปีเต ขายิตฺเต
สายิตฺเต สมฺปชานการี อจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี คเต
จิตฺเต นิสินฺเน สุตฺเต ชากริตฺเต ภาสิตฺเต ตฺถุหิภาเว สมฺปชานการีติ
เอวฺณหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ สียา โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺหากํ
#๑ ม. ปาเท ฯ

เอวมสส หิโรตตปุเปนมุห สมนุทธาตา ปริสสุทุโธ โน กายสมาจาโร
ปริสสุทุโธ วจิสมจาโร ปริสสุทุโธ มโนสมาจาโร
ปริสสุทุโธ อาชีโว อินุทริเยสุมุห คุตตทวารรา โภชเน มตตตณฺณโน
ชาครียิ อนุยุตฺตา สติสมปฺชณฺเณน สมนุทธาตา อลเมตตาวตา
กตเมตตาวตา อนุปฺปตฺโต โน สามณฺณตฺโต นตฺติ โน กิณฺจ
อุตฺตริ กรณฺณินฺติ ตาวตเกเนว จ ตฺถุจฺจึ อาปฺชเชยฺยาถ อาโรจยามิ
โว ภิกฺขเว ปฏฺิเวทยามิ โว ภิกฺขเว มา โว สามณฺณตฺตีกานํ สตํ
สามณฺณตฺโต ปรีหามิ สติ อุตฺตริ กรณฺณิเย ฯ

[๔๖๕] กิณฺจ ภิกฺขเว อุตฺตริ กรณฺณิเย ฯ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺข
วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภาชติ อรณฺณํ รุกฺขมฺถํ ปพฺพตํ กนฺทริ กิริคุหํ
สุสานํ วนปฺตํ อพฺโปกากํ ปลาลปฺลุชฺชํ โส ปจฺจนาภตฺตํ ปิณฺฑปาทปฏฺิกกนฺโต
นีสีหติ ปลลฺลงฺกํ อากฺขชิตฺวา อุชฺฐํ กายํ ปณฺธิชาย ปริมุจํ
สตี อุปฺภุจเปตฺวา ฯ โส อภิชณฺณํ โลเก ปหาย วิคตฺวาภิชณฺเณน เจตสา
วิหฺรติ อภิชณฺณาย จิตฺตํ ปรีโสเชติ ฯ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย
อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหฺรติ สพฺพปฺาณฺภูตหิตานุกมฺปิ พฺยาปาทปโทสา
จิตฺตํ ปรีโสเชติ ฯ ถีนมิทฺฐํ ปหาย วิคตฺถีนมิทฺฐโ วิหฺรติ อาโลกสณฺณิ
สโต สมฺปชาโน ถีนมิทฺฐา จิตฺตํ ปรีโสเชติ ฯ อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจํ
ปหาย อนุทฺทโต วิหฺรติ อชฺฌตฺตํ วุปฺสนนฺตจิตฺโต อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจา
จิตฺตํ ปรีโสเชติ ฯ วิจิกฺกจฺจํ ปหาย ตินฺณวิจิกฺกจฺจโ วิหฺรติ
อกถิกถิ กุสเสสุ ฐมฺเมสุ วิจิกฺกจฺจาย จิตฺตํ ปรีโสเชติ ฯ

[๔๗๐] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อธิ อาทาย กมฺมนฺเต
ปโยเชยฺย ตสฺส เต กมฺมนฺตา สมฺปชฺเชยฺยู ๑ ฯ โส ยานิ จ
โปราณานิ อธิมฺลानิ ตานิ จ พุณฺตีกรเยยฺ สียา จสฺส อุตฺตริ
อวสิฏฺฐิ ทารากรณาย ๒ ฯ ตสฺส เอวมสฺส อหิ โข ปุพฺเพ
อธิ อาทาย กมฺมนฺเต ปโยเชสี ตสฺส เม เต กมฺมนฺตา
สมฺปชฺชีสุ โสหิ ยานิ จ โปราณานิ ตานิ จ พุณฺตีอกาสี
อตุถิ จ ปน เม อุตฺตริ อวสิฏฺฐิ ทารากรณายาติ ฯ โส ตโตนิทานิ
ลภถ ปามุชฺช อธิจฺเจยฺย โสมนสฺสํ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส
อาพาธโก อสฺส ทฺถุจิโต พาพฺพหิลาโน ภตฺตณฺจสฺส น ฉาทเยย
น จสฺส กาย พลมตฺตา ฯ โส อปรน สมเยน ตมฺหา อาพาธา
มฺจฺเจยฺย ภตฺตณฺจสฺส ฉาทเยยฺย สียา จสฺส กาย พลมตฺตา ฯ
ตสฺส เอวมสฺส อหิ โข ปุพฺเพ อาพาธโก อโหสี ทฺถุจิโต
พาพฺพหิลาโน ภตฺตณฺจ เม น ฉาทสิ น จ เม อาสิ กาย
พลมตฺตา โสมุหิ เอตฺรหิ ตมฺหา อาพาธา มฺตฺโต ภตฺตณฺจ
เม ฉาทสิ อตุถิ จ เม กาย พลมตฺตาติ ฯ โส ตโตนิทานิ
ลภถ ปามุชฺช อธิจฺเจยฺย โสมนสฺสํ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส
พฺนฺธนาการ พนฺโธ ๓ อสฺส ฯ โส อปรน สมเยน ตมฺหา พฺนฺธนา
มฺจฺเจยฺย โสตุถินา อภเยน น จสฺส กิณฺจ โภกานํ วโย ฯ ตสฺส
เอวมสฺส อหิ โข ปุพฺเพ พฺนฺธนาการ พนฺโธ อโหสี โสมุหิ
#๑ สี่. ย. สมิชฺฌเยยฺยู ฯ ๒ โป. ม. ทารากรณาย ฯ ๓ ม. พทฺโธ ฯ

เอตฺรหิ ตมฺหา พนฺธนา มุตฺโต โสตฺถินา อภเยน นตฺถิ จ
เม กิณฺจิ โภกานั วโยติ ฯ โส ตโตนิทานั ลเถถ ปามฺชฺชั
อธิคฺจเจยฺย โสมนสฺสั ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส ทาโส อสฺส
อนตฺตาริโน ปราชิโน น เยนกามจฺกโม ฯ โส อปฺเรน สมเยน
ตมฺหา ทาสพฺยา มุจฺเจยฺย อตฺตาริโน อปราชิโน ภูชิสฺโส
เยนกามจฺกโม ฯ ตสฺส เอวมสฺส อหิ โข ปุพฺเพ ทาโส อโหสิ
อนตฺตาริโน ปราชิโน น เยนกามจฺกโม โสมุหิ เอตฺรหิ ตมฺหา
ทาสพฺยา มุตฺโต อตฺตาริโน อปราชิโน ภูชิสฺโส เยนกามจฺกโมติ ฯ
โส ตโตนิทานั ลเถถ ปามฺชฺชั อธิคฺจเจยฺย โสมนสฺสั ฯ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว ปุริโส สฺชน โสโกโค กนฺตารทฺธานมคฺคั ปฏฺธิปชฺเชยฺย ฯ
โส อปฺเรน สมเยน ตมฺหา กนฺตารา นิตฺถเรยฺย โสตฺถินา อภเยน
น จสฺส กิณฺจิ โภกานั วโย ฯ ตสฺส เอวมสฺส อหิ โข
ปุพฺเพ สฺชน โสโกโค กนฺตารทฺธานมคฺคั ปฏฺธิปชฺชิ โสมุหิ
เอตฺรหิ ตมฺหา กนฺตารา นิตฺถินฺโณ โสตฺถินา อภเยน นตฺถิ จ
เม กิณฺจิ โภกานั วโยติ ฯ โส ตโตนิทานั ลเถถ ปามฺชฺชั
อธิคฺจเจยฺย โสมนสฺสั ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถา อิญฺม ยถา
โรคฺคั ยถา พนฺธนาการ์ ยถา ทาสพฺยั ยถา กนฺตารทฺธานมคฺคั
อิเม ปญฺจ นีวรเณ อปฺปหิเน อตฺตนิ สมนฺุปฺสฺสติ ฯ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว ยถา อานณฺณญั ยถา อาโรคฺขั ยถา พนฺธนา โมกฺขั
ยถา ภูชิสฺสั ยถา เขมฺนตฺถุมิ ๑ เอวมว โข ภิกฺขุ อิเม ปญฺจ
#๑ ม. เขมฺนตฺถุมิ ฯ

นัวรรณ ปหึเน อตตนิ สมนุปลสตี ๑

[๔๗๑] โส อิม ปรณ นัวรรณ ปหาย เจตโส อุกุกิเสเส
ปรณาย ทุพพิกรณ วิวิจเจว กามหิ วิวิจ อกุกิเสหิ ชมเมหิ
สวิตกุกั สวิจารั วิเวกัชั ปิติสุขั ปจมั ฉานัน อุปสมบชช วิหริตี ๑
โส อิมเมว กายั วิเวกเซน ปิติสุเซน อภิสนเนตี ๑ ปริสนเนตี
ปริปุเรตี ปริปุรตี นาสส กิณจิ สพพาวโต กายสส วิเวกเซน
ปิติสุเซน อปมุตโต โหตี ๑ เสยยถาปี ภิกขเว ทกโข นุหาปโก
วา นุหาปกนุเตวาสิ วา กัสถาเส นุหานิยจณณณานิ อากัริตีวา
อูทเคน ปริปุโสสกั ปริปุโสสกั สนเนยย สายั นุหานิยปิณณติ
สิเนหานุกุกตา สิเนหปรเตตา ๒ สนุตรพาหิรา ผุฏจา สิเนเหน น จ
ปคัชรณิ เออเมว โข ภิกขเว ภิกขุ อิมเมว กายั วิเวกเซน
ปิติสุเซน อภิสนเนตี ปริสนเนตี ปริปุเรตี ปริปุรตี นาสส กิณจิ
सพพาวโต กายสส วิเวกเซน ปิติสุเซน อปมุตโต โหตี ๑

[๔๗๒] ปุณ จปริ ภิกขเว ภิกขุ วิตกุกิจารานัน วุปลมา
อชุตตติ สมนุปลานัน เจตโส เอโกทิภาวอ อวิตกุกั อวิจารั สมาริชั
ปิติสุขั ทุติยั ฉานัน อุปสมบชช วิหริตี ๑ โส อิมเมว กายั
สมาริเซน ปิติสุเซน อภิสนเนตี ปริสนเนตี ปริปุเรตี ปริปุรตี
นาสส กิณจิ สพพาวโต กายสส สมาริเซน ปิติสุเซน อปมุตโต
โหตี ๑ เสยยถาปี ภิกขเว อูทกรหโท คมภิโร อุกุกิโททโก
#๑ ย. อภิสนเนตี ปริสนเนตีติ ทิสสนนตี ๒ ม. เสณหานุกุกตา เสณหปรเตตา ๑

ตสส เนวสส ปุรตถิมาย ทิสาย อุทกสส อายมุขั น ปจฺฉิมาย
ทิสาย อุทกสส อายมุขั น อุตฺตราย ทิสาย อุทกสส อายมุขั
น ทกฺขินาย ทิสาย อุทกสส อายมุขั เทโว ปน กาเลน กาลั
สมฺมาธารี อนุปเวจฺเจยฺย อถ โข ตมฺหา จ อุทกรหทา สีตา
วาริธารา อุพฺภิกฺขชิตฺวา ตเมว อุทกรหทํ สีเตน วารินา อภิสนฺเนยฺย ๑
ปฺริสนฺเนยฺย ปฺริปฺปุเรยฺย ปฺริปฺปุรฺเรยฺย นาสฺส กิลฺลิจิ สพฺพาวโต
อุทกรหทสฺส สีเตน วารินา อปฺมุตฺตํ อสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อิมเมว กายั สฺมาธิเชน ปิตฺติสุเขน อภิสนฺเนติ ปฺริสนฺเนติ
ปฺริปฺปุเรติ ปฺริปฺปุรฺเรติ นาสฺส กิลฺลิจิ สพฺพาวโต กายสฺส สฺมาธิเชน
ปิตฺติสุเขน อปฺมุตฺตํ โหติ ฯ

[๔๗๓] ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก
จ วิหฺรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญจ กาเยน ปฺภูตฺตเวเทติ ยนฺตํ
อริยา อากิขฺนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหาริตฺติ ตติยํ ฌานั
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ โส อิมเมว กายั นิปฺปิตฺติเกน สุขเขน
อภิสนฺเนติ ปฺริสนฺเนติ ปฺริปฺปุเรติ ปฺริปฺปุรฺเรติ นาสฺส กิลฺลิจิ สพฺพาวโต
กายสฺส นิปฺปิตฺติเกน สุขเขน อปฺมุตฺตํ โหติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
อุปฺปลินฺนํ วา ปทุมนินฺนํ วา ปุณฺฑริกนินฺนํ วา อปฺเปกฺจฺจานิ อุปฺปลานิ
วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑริกานิ วา อุทเก ชาตานิ อุทเก ลัวทุฏฺฏานิ
อุทกานุกฺคตานิ อนุโตนิมฺมุคฺคโปสฺสิตานิ ยาว จ อคฺคตา ยาว จ
#๑ ยู. อภิสนฺนเตยฺย ปฺริสนฺนเตยฺยาคิ ทิสฺสนฺติ ฯ

มูลา สีเตน วารินา อภิสนุนานิ ปริสนุนานิ ปริปุรานิ ปริปุสุตานิ
นาสุส กิณฺจิ สพฺพาวตํ อูปฺปลานํ วา ปทุมมานํ วา ปุณฺฑริگانํ
วา สีเตน วารินา อปฺสุตํ อสุส เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อิมเมว กายํ นิปฺปีติเกน สุเขน อภิสนฺเนติ ปริสนฺเนติ ปริปุเรติ
ปริปฺุพฺรติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสุส นิปฺปีติเกน สุเขน
อปฺสุตํ โหติ ฯ

[๔๗๔] ปุณ จปรี ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขสุส จ ปหานา ทุกฺขสุส จ
ปหานา ปุพฺพเว โสมนสุสโทมนสุสตัน อฏฺฐจฺงคฺมา อทุกฺขมสุํ
อูปฺกขาสติปาริสฺสุทฺธิ จตฺตถิ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ โส
อิมเมว กายํ ปรีสุทฺฺเชน เจตฺสา ปรีโยทาเตน ฝริตฺวา นิสินฺโน
โหติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสุส ปรีสุทฺฺเชน เจตฺสา
ปรีโยทาเตน อปฺสุตํ โหติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส โอทาทเณ
วตฺเถน สีลํ ปารุปีตฺวา นิสินฺโน อสุส นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต
กายสุส โอทาทเณ วตฺเถน อปฺสุตํ อสุส เอวเมว โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อิมเมว กายํ ปรีสุทฺฺเชน เจตฺสา ปรีโยทาเตน ฝริตฺวา
นิสินฺโน โหติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสุส ปรีสุทฺฺเชน
เจตฺสา ปรีโยทาเตน อปฺสุตํ โหติ ฯ

[๔๗๕] โส เอวํ สฺมาหิตे จิตฺเต ปรีสุทฺฺเช ปรีโยทาเต
อนจฺกเณ วิคฺตฺวปฺกฺกิลเส มุทฺฎฺเณ กมฺมฺนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต
ปุพฺพเพนิวาसानุสฺสตีถาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อนเควหิตํ

ปฺพเพนิวาสั อนุสฺสรติ เสยฺยถึทํ เอกมปิ ชาตี เทวปี ชาติโย ฯเปฯ
อิติ สาการิ สอุทฺเทสั อเนกวิหิตั ปฺพเพนิวาสั อนุสฺสรติ ฯ
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส สกมฺหา คามา อณฺณํ คามั กฺจฺเจยฺย
ตมฺหาปี คามา อณฺณํ คามั กฺจฺเจยฺย ตมฺหาปี คามา สกัเยว
คามั ปจฺจจากฺจฺเจยฺย ตสฺส เอวมสฺส อหิ โข สกมฺหา คามา
อมุํ คามั อคณฺธี ตตฺร เอวํ อฏฺฐาสี เอวํ นิสึทึ เอวํ อภาสี
เอวํ ตฺถุหิ อโหสี ตมฺหาปี คามา อมุํ คามั อคณฺธี ตตฺรปี
เอวํ อฏฺฐาสี เอวํ นิสึทึ เอวํ อภาสี เอวํ ตฺถุหิ อโหสี
โสมนฺหิ ตมฺหา คามา สกัเยว คามั ปจฺจจากฺโตติ เอวเมว โข
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อเนกวิหิตั ปฺพเพนิวาสั อนุสฺสรติ เสยฺยถึทํ เอกมปิ
ชาตี เทวปี ชาติโย ฯเปฯ อิติ สาการิ สอุทฺเทสั อเนกวิหิตั
ปฺพเพนิวาสั อนุสฺสรติ ฯ

[๔๗๖] โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปฺริสฺสุทฺเต ปฺริโยทาเต อนจฺจนเ
วิกฺคฺอุปกฺกิลเส มุทฺทฺฏเต กมฺมนิเย จิตเต อาเนลฺลชปฺปตฺเต สตฺตํ
จฺจฺอุปฺปาตณฺณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพฺเพน จกฺขุณา
วิสฺสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺสตี จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน
หิเน ปณฺนิเต สุวณฺเณ ทฺพพณฺเณ สุกฺเต ทฺกฺคเต ฯเปฯ
ยถากมฺมุปฺเค สตฺเต ปชานาติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เทว อคารา
สทฺวารา ตตฺถ จกฺขุมา ปุริโส มชฺเณ จิตฺโต ปสฺเสยฺย มนุสฺเส
เลหิ ปวิสฺสนฺเตปี นิกฺขมฺนฺเตปี อนจฺจนฺนฺเตปี อนุสฺสจฺจฺรณฺเตปี

อนฺวิจฺรณฺเตปี เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน
อติกฺกนฺตมานุสเสน สตุเต ปสฺสตี จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน หิเน
ปณฺเฑ สฺวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกฺเต ทุกฺคเต ฯเปฯ ยถากมฺมุเปเค
สตุเต ปชานาติ ฯ

[๔๗๗] โส เอวํ สฺมาหิตฺเต จิตฺเต ปรีสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนนฺกณฺเ
วิกฺคูปกฺกิลเส มุทฺฎเต กมฺมนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺตฺเต อาสวานํ
ชยณฺณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมตี ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาญฺตํ
ปชานาติ อຍံ ทุกฺขสมฺทโยตี ยถาญฺตํ ปชานาติ อຍံ ทุกฺขนิโรโรตี
ยถาญฺตํ ปชานาติ อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินී ปฏฺิพฺทาตี
ยถาญฺตํ ปชานาติ อຍံ อาสวาตี ยถาญฺตํ ปชานาติ อຍံ อาสวสมฺทโยตี
ยถาญฺตํ ปชานาติ อຍံ อาสวนิโรโรตี ยถาญฺตํ ปชานาติ
อຍံ อาสวนิโรธคามินී ปฏฺิพฺทาตี ยถาญฺตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ
ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจตี ภวาสวาปี จิตฺตํ
วิมฺจฺจตี อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจตี วิมฺตฺตสฺมี วิมฺตฺตมิตฺติ
ณณํ โหตี จีณา ชาตี วุสฺสิตํ พุรฺหุມจฺริယံ กตํ ករณីយံ ណាប្រិ
อิตฺถตฺตยาตี ปชานาติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปพฺพตฺตสฺงเขเป อุตฺทกรฺหโต
อฺจฺโณ วิปฺปสฺนฺโน อนาวิโล ตตฺถ จกฺขุมา ปุริโส ตีเร จิตฺโต
ปสฺเสยฺย สิปฺปีกสมฺพุทฺทมฺปี ๑ สกฺขรฺกจฺลมฺปี มจฺจคฺคฺมฺพมฺปี ติฏฺฐจฺนฺตํปี
จฺรณฺตํปี ฯ ตสฺส เอวมฺสฺส อຍံ โข อุตฺทกรฺหโต อฺจฺโณ วิปฺปสฺนฺโน
อนาวิโล ตตฺริเม สิปฺปีกสมฺพุทฺทกาปี สกฺขรฺกจฺลาปี มจฺจคฺคฺมฺพาปี
#๑ ม. สิปฺปีสมฺพุทฺทมฺปี ฯ

ติฏฺฐนฺตปิ จรฺนฺตปิติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิทํ ทฺวณฺตติ
ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ เปฯ นاپริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ ฯ

[๔๗๘] อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมโณ อติปิ พฺราหฺมโณ
อติปิ นฺหาตโก อติปิ เวทฺฐุ อติปิ โสตฺติโย อติปิ อริโย อติปิ
อรหา อติปิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมโณ โหติ ฯ สมิตาสฺส
โหนติ ปาปกกา อกฺุสลา ฅมฺมา สงฺกิลฺลิกา โปโนพฺภวิกา สทฺราC
ทฺวณฺตติ ปากา आयตี ชาติชฺรามรณฺนิยา เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ
สมโณ โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พฺราหฺมโณ โหติ ฯ
พาทิตาสฺส โหนติ ปาปกกา อกฺุสลา ฅมฺมา สงฺกิลฺลิกา โปโนพฺภวิกา
สทฺรา ทฺวณฺตติ ปากา आयตี ชาติชฺรามรณฺนิยา เอวํ โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ พฺราหฺมโณ โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ นฺหาตโก
โหติ ฯ นฺหาตาสฺส โหนติ ปาปกกา อกฺุสลา ฅมฺมา สงฺกิลฺลิกา
โปโนพฺภวิกา สทฺรา ทฺวณฺตติ ปากา आयตี ชาติชฺรามรณฺนิยา เอวํ
โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ นฺหาตโก โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทฺฐุ
โหติ ฯ วิทิตาสฺส โหนติ ปาปกกา อกฺุสลา ฅมฺมา สงฺกิลฺลิกา
โปโนพฺภวิกา สทฺรา ทฺวณฺตติ ปากา आयตี ชาติชฺรามรณฺนิยา เอวํ
โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เวทฺฐุ โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โสตฺติโย
โหติ ฯ นิสฺสุตาสฺส โหนติ ปาปกกา อกฺุสลา ฅมฺมา สงฺกิลฺลิกา
โปโนพฺภวิกา สทฺรา ทฺวณฺตติ ปากา आयตี ชาติชฺรามรณฺนิยา เอวํ
โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ โสตฺติโย โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริโย

โหติ ๑ อารกาสุส โหนติ ปาปกา อกุสลา ฐมา สงกิลเสสิกา
โปโนพุกวิกา สหรา ทุกขวิปกา आयत्ती चातिश्रामरण्या आव
โห ภูมิภาคเว ภูมิภาค อริโย โหติ ๑ กถญจ ภูมิภาคเว ภูมิภาค อรหา ๑
โหติ ๑ อารกาสุส โหนติ ปาปกา อกุสลา ฐมา สงกิลเสสิกา
โปโนพุกวิกา สหรา ทุกขวิปกา आयत्ती चातिश्रामरण्या आव
โห ภูมิภาคเว ภูมิภาค อรหา ๒ โหตีติ ๑

อิทมโวจ ภควา อตตมना ते ภูมิภาค ภควโต ภาसिती
अगिननुत्तुति ๑

महाअसप्रसुत्तुति निगुजिती नवम् ๑

#๑-๒ ม. อรหิ ๑

จูพอสสุปรสูตร

[๔๗๕] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา องฺเกสุ วิหฺรติ
 อสฺสปรึ นาม องฺกานันฺ นิคโม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
 ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุํ ฯ ภควา
 เอตทโวจ สมณฺา สมณฺาติ โว ภิกฺขเว ชโน สณฺชานาติ ตุมฺเห
 จ ปน เก ตุมฺเหติ ปุญฺจา สมานา สมณฺมหาติ ปุญฺชานาถ เตสํ
 โว ภิกฺขเว เอวํสณฺณานันฺ สติ เอวंपุญฺณานันฺ สติ ยา สมณฺสามิจิปฺปฏิปทา
 ตํ ปฏิปทํ ปฏิปชฺชิสฺสาม เอวนฺโน อัย อมฺหากัง สมณฺณา จ
 สจฺจา ภวิสฺสติ ปุญฺณฺณา จ ภูตา เยสณฺจ มยํ ปตฺต
 จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเกสชฺชปริกฺขารเ ๑ ปริกฺขชาม เตสํ เต
 การา อเมหฺสุ มหปฺผลา ภวิสฺสนฺติ มหानิสฺสา อมฺหากณฺเจวายํ
 ปพฺพชฺชา อวณฺณา ภวิสฺสติ สผลา สอฺตุรยาติ เอวณฺหิ โว
 ภิกฺขเว สิกฺขจิตฺพุทฺธํ ฯ

[๔๗๖] กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ [๒] สามิจิปฺปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ ฯ
 ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อภิขฺฌาลุสฺส อภิขฺฌา อปฺปหีนา โหติ
 พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส พฺยาปาโท อปฺปหีโน โหติ โกชนสฺส โโกโ
 อปฺปหีโน โหติ อุปนาหิสฺส อุปนาโห อปฺปหีโน โหติ มกฺขิสฺส
 มกฺโข อปฺปหีโน โหติ ปฟาสิสฺส ปฟาโส อปฺปหีโน โหติ
 อิสฺสุกิสฺส อิสฺสา อปฺปหีนา โหติ มจฺจริสฺส มจฺจริยํ อปฺปหีนํ
 #๑ ม. จีวรปิณฺฑปาต ... ปริกฺขารํ ฯ ๒ โป. น ฯ ม. น สมณฺสามิจิปฺปฏิปทํ ฯ

โหติ สจฺจสฺส สาเจยฺยึ อปฺปหีนํ โหติ มายาวิสุสฺส มายา อปฺปหีนา
โหติ ปาปิจฺจสฺส ปาปิกา อิจฺฉา อปฺปหีนา โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส
มิจฺฉาทิฏฺฐิ อปฺปหีนา โหติ ฯ อิมสํ โข อหํ ภิกฺขเว สมณมลานํ
สมณโทसानํ สมณกสวานํ ๑ อปายิกานํ จานานํ ทุคฺคตฺเวทนียานํ
อปฺปหานา [๒] สมณสามีจิปฺปฏิปทํ ปฏิปนฺโนติ น วทามิ ฯ เสยฺยถาปิ
ภิกฺขเว มตฺชนฺนาม อาวุชฺชาตํ อุทฺโตธารํ ปิตฺนีสฺสิตํ ตทสฺส
สงฺฆาภฺยิยา สมฺปารุตํ สมฺปฺลิวริตํ ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมสฺส
ภิกฺขุโน ปพฺพชฺชํ วทามิ ฯ

[๔๘๑] นาคํ ภิกฺขเว สงฺฆาภฺยิสฺส สงฺฆาภฺยิธารณมตฺเตน สามณฺณํ
วทามิ ฯ นาคํ ภิกฺขเว อเจลกสฺส อเจลกมตฺเตน สามณฺณํ วทามิ ฯ
นาคํ ภิกฺขเว รโฆชฺฉลฺลิกสฺส รโฆชฺฉลฺลิกมตฺเตน สามณฺณํ วทามิ ฯ
นาคํ ภิกฺขเว อุทฺโถโรหกสฺส อุทฺโถโรหมตฺเตน ๓ สามณฺณํ วทามิ ฯ
นาคํ ภิกฺขเว รุกฺขมฺมูลิกสฺส รุกฺขมฺมูลิกมตฺเตน สามณฺณํ วทามิ ฯ นาคํ
ภิกฺขเว อพฺโปกาสิกสฺส อพฺโปกาสิกมตฺเตน สามณฺณํ วทามิ ฯ
นาคํ ภิกฺขเว อุพฺพทตฺถกสฺส อุพฺพทตฺถกมตฺเตน สามณฺณํ วทามิ ฯ
นาคํ ภิกฺขเว ปริยายภตฺติกสฺส ปริยายภตฺติกมตฺเตน สามณฺณํ
วทามิ ฯ นาคํ ภิกฺขเว มนฺตชฺฉมายิกสฺส มนฺตชฺฉมายิกมตฺเตน
สามณฺณํ วทามิ ฯ นาคํ ภิกฺขเว ชฺฉฎฺฐิกสฺส ชฺฉฎฺฐิธารณมตฺเตน
สามณฺณํ วทามิ ฯ สงฺฆาภฺยิสฺส เจ ภิกฺขเว สงฺฆาภฺยิธารณมตฺเตน
#๑ สี. ม. ย. สมณกสฺถานํ ฯ ๒ ม. น ฯ ๓ โป. ม. อุทฺโถโรหณมตฺเตน ฯ

อภิขฌาลุสฺส ปุคฺคกฺลสฺส อภิขฌมา ปหีเยถ พุยาปนฺนจิตฺตสฺส
 พุยาปาโท ปหีเยถ โภชนสฺส โภโช ปหีเยถ อุปนาหิสฺส
 อุปนาโห ปหีเยถ มกฺขิสฺส มกฺโข ปหีเยถ ปฟาสิสฺส ปฟาโส
 ปหีเยถ อิตฺตฺกิสฺส อิตฺตา ปหีเยถ มจฺจริสฺส มจฺจริยํ ปหีเยถ
 สจฺจสฺส สจฺเจยฺยํ ปหีเยถ มายาวิสฺส มายา ปหีเยถ ปาปิจฺจสฺส
 ปาปิกา อิจฺจมา ปหีเยถ มิจฺจนาทิฏฺฐิสฺส มิจฺจนาทิฏฺฐิ ปหีเยถ
 ตเมณํ มิตฺตตามจฺจา ฉาติสฺสาลอหิตา ชาตเมว นํ สงฺฆาฏิกํ กเรยฺยู
 สงฺฆาฏิกตฺตเมว สมากฺกเปยฺยู เอหิ ตฺวํ ภทฺรमुख สงฺฆาฏิกโง โหหิ
 สงฺฆาฏิกสฺส เต สโต สงฺฆาฏิกขารณมตฺเตน อภิขฌาลุสฺส อภิขฌมา
 ปหียิสฺสติ พุยาปนฺนจิตฺตสฺส พุยาปาโท ปหียิสฺสติ โภชนสฺส
 โภโช ปหียิสฺสติ อุปนาหิสฺส อุปนาโห ปหียิสฺสติ มกฺขิสฺส
 มกฺโข ปหียิสฺสติ ปฟาสิสฺส ปฟาโส ปหียิสฺสติ อิตฺตฺกิสฺส
 อิตฺตา ปหียิสฺสติ มจฺจริสฺส มจฺจริยํ ปหียิสฺสติ สจฺจสฺส สจฺเจยฺยํ
 ปหียิสฺสติ มายาวิสฺส มายา ปหียิสฺสติ ปาปิจฺจสฺส ปาปิกา
 อิจฺจมา ปหียิสฺสติ มิจฺจนาทิฏฺฐิสฺส มิจฺจนาทิฏฺฐิ ปหียิสฺสตีติ ฯ ยสฺมา
 จ โข อหํ ภิกฺขเว สงฺฆาฏิกมฺปิ อีเชกจฺจํ ปสฺสามิ อภิขฌาลล
 พุยาปนฺนจิตฺตํ โภชนํ อุปนาหี มกฺขี ปฟาสิ อิตฺตฺกึ มจฺจรี สจฺ
 มายาวี ปาปิจฺจํ มิจฺจนาทิฏฺฐี ๑ ตสฺมา น สงฺฆาฏิกสฺส สงฺฆาฏิกขารณมตฺเตน
 สามณฺณํ วทามิ ฯ อเจลกสฺส เจ ภิกฺขเว ฯเปฯ
 รโชชฺชลฺลิกสฺส เจ ภิกฺขเว ... อุทโโกโรหกสฺส เจ ภิกฺขเว ... รุกฺขมฺมูลิกสฺส
 #๑ ม. มิจฺจนาทิฏฺฐิกํ ฯ

เจ ภิกขเว ... อพุโภกาสิกสุส เจ ภิกขเว ... อพุกตถกสุส
เจ ภิกขเว ... ปริยายภคตติกสุส เจ ภิกขเว ... มนุตชฌายิกสุส
เจ ภิกขเว ... ชฎิลกสุส เจ ภิกขเว ชฎาธารณมตฺเตน อภิขฌาลุสุส
อภิขฌา ปหิเยถ พุยาปนฺนจิตฺตสุส พุยาปาโท ปหิเยถ
โกชนสุส โโกโธ ปหิเยถ อุปนาหิสฺส อุปนาโห ปหิเยถ มกฺขิสฺส
มกฺโข ปหิเยถ ปฟาสิสุส ปฟาโส ปหิเยถ อิสฺสุกิสฺส อิสฺสา
ปหิเยถ มจฺจริสุส มจฺจริยํ ปหิเยถ สจฺจสุส สาเจยฺยํ ปหิเยถ
มายาวิสุส มายา ปหิเยถ ปาปิจฺจสุส ปาปิกา อิจฺฉา ปหิเยถ
มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหิเยถ ตมฺเมนํ มิตฺตตามจฺจา ฌาติสาลโหิตา
ชาตเมว นํ ชฎิลกํ กเรยฺยํ ชฎิลกตฺตเมว สมากทเปยฺยํ
เอहि ตฺวํ ภาทรมุข ชฎิลโก โหหิ ชฎิลกสุส เต สโต ชฎาธารณมตฺเตน
อภิขฌาลุสุส อภิขฌา ปหิยิสฺสติ พุยาปนฺนจิตฺตสุส
พุยาปาโท ปหิยิสฺสติ โกชนสุส โโกโธ ปหิยิสฺสติ อุปนาหิสฺส
อุปนาโห ปหิยิสฺสติ มกฺขิสฺส มกฺโข ปหิยิสฺสติ ปฟาสิสุส
ปฟาโส ปหิยิสฺสติ อิสฺสุกิสฺส อิสฺสา ปหิยิสฺสติ มจฺจริสุส
มจฺจริยํ ปหิยิสฺสติ สจฺจสุส สาเจยฺยํ ปหิยิสฺสติ มายาวิสุส
มายา ปหิยิสฺสติ ปาปิจฺจสุส ปาปิกา อิจฺฉา ปหิยิสฺสติ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺส
มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหิยิสฺสตีติ ฯ ยสฺมา จ โข อหํ ภิกขเว
ชฎิลกมฺปิ อีเรกจํ ปสฺสามิ อภิขฌาลล พุยาปนฺนจิตฺตํ โกชนํ อุปนาหิ
มกฺขี ปฟาสิ อิสฺสุกิ มจฺจริ สจฺจ มายาวิ ปาปิจฺจํ มิจฺฉาทิฏฺฐิ

ตสฺมา น ชฎิลกสฺส ชฎาธารณมตฺเตน สามณฺญํ วทามิ ฯ

[๔๘๒] กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมณสามิฉิปฏิปทํ ปฏิปนฺโน
 โหติ ฯ ยสฺสทสฺสจฺฉิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อภิขมาลสฺส อภิขมา ปหีนา
 โหติ พฺยาปนฺนจิตฺตสฺส พฺยาปาโท ปหีโน โหติ โภชนสฺส
 โภโช ปหีโน โหติ อุปนาหิสฺส อุปนาโห ปหีโน โหติ มกฺขิสฺส
 มกฺโข ปหีโน โหติ ปพาสิสฺส ปพาสโ ปหีโน โหติ อิตฺตฺกิสฺส
 อิตฺตา ปหีนา โหติ มจฺจริสฺส มจฺจริยํ ปหีนํ โหติ สจฺจสฺส
 สจฺเจยฺยํ ปหีนํ โหติ มายาวิสฺส มายา ปหีนา โหติ ปาปิฉฺฉสฺส
 ปาปิกา อิจฺฉา ปหีนา โหติ มิฉฺฉาทิฏฺฐิสฺส มิฉฺฉาทิฏฺฐิ ปหีนา
 โหติ ฯ อิมํ ตํ โข [๑] ภิกฺขเว สมณมถานํ สมณโทสานํ สมณกถาวานํ
 อปายิกานํ จานานํ ทฺถกฺคิเวทนียานํ ปหานา สมณสามิฉิปฏิปทํ
 ปฏิปนฺโนติ วทามิ ฯ โส สพฺเพหิ อิมหิ ปาปเกหิ
 อกฺขเลหิ ฆมฺเมหิ วิสุทฺทมตฺตानํ สมนฺุปสฺสตี วิมุตฺตมตฺตानํ สมนฺุปสฺสตี ๒ ฯ
 ตสฺส สพฺเพหิ อิมหิ ปาปเกหิ อกฺขเลหิ ฆมฺเมหิ
 วิสุทฺทมตฺตानํ สมนฺุปสฺสโต วิมุตฺตมตฺตानํ สมนฺุปสฺสโต ปามุชฺชํ
 ชายตี ปมฺุทิตฺตสฺส ปิตี ชายตี ปิติมนฺสฺส กาโย ปสฺสสมฺภตี
 ปสฺสทฺฐกาโย สฺขํ เวเทติ สฺขิโน จิตฺตํ สมาริยตี ฯ โส เมตฺตาสทฺคเตน
 เจตฺสา เอกํ ทิสฺสํ ฝริตฺวา วิหฺรตี ตถา ทฺถติยํ ตถา
 ตติยํ ตถา จตฺตํ อิติ อุทฺธมโร ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย
 สพฺพาวนฺุตํ โลกํ เมตฺตาสทฺคเตน เจตฺสา วิปฺุเลน มหฺกฺคเตน
 #๑ ม. อหํ ฯ ๒ ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปฺชเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ ฯ กรุณาสหคเตน
เจตสา ... มุทิตาสหคเตน เจตสา ... อุเปกฺขาสหคเตน
เจตสา เอกั ทิสั ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทุตฺติยั ตถา ตติยั ตถา
จตุตฺถั อิติ อุทฺธมโธ ติริยั สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตั
โลกั อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปฺุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน
อเวเรน อพฺยาปฺชเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
โปกฺขรณิ อจฺโฆทกา สาทอทกา สัโธทกา เสตกา ๑ สฺุปติตฺถา
รณณิยา ฯ ปฺุรตฺถิมาย เจปี ทิสาย ปฺุริโส อากฺขเจยฺย ฃมฺมาภิตฺตุโต
ฃมฺมปฺเรโต กิลนฺุโต ตสิโต ปิปาสิโต ฯ โส ตั โปกฺขรณิ
อากมฺม วินยฺย อุทกปิปาสิั วินยฺย ฃมฺมปฺริพาหั ฯ ปจฺฉิมาย
เจปี ทิสาย ปฺุริโส อากฺขเจยฺย ... อุตฺตราย เจปี ทิสาย ปฺุริโส
อากฺขเจยฺย ... ทฺุกจิมาย เจปี ทิสาย ปฺุริโส อากฺขเจยฺย ...
ยโตกฺุโต เจปี [๒] ปฺุริโส อากฺขเจยฺย ฃมฺมาภิตฺตุโต ฃมฺมปฺเรโต
กิลนฺุโต ตสิโต ปิปาสิโต ฯ โส ตั โปกฺขรณิ อากมฺม วินยฺย
อุทกปิปาสิั วินยฺย ฃมฺมปฺริพาหั เอวเมว โข ภิกฺขเว ขตฺติยกฺุลา
เจปี อการสฺมา อนการิยั ปฺุพฺพชิโต โหติ ฯ โส จ ตถาคตฺปฺเวทิตั
ธมฺมวินยั อากมฺม เอวั เมตฺตั กรุณั มุทิตั อุเปกฺขั
ภาเวตฺวา ลภติ อชฺฉตฺตั วุปฺสมั [๓] สมนฺสามิิจิปฺฏิปฺทึ ปฺฏิปฺนฺุโนติ
วทามิ ฯ พฺุราหฺมณกฺุลา เจปี ... เวสฺสกฺุลา เจปี ... สฺุทฺทกฺุลา
เจปี ... ยสฺมาภิสฺมา เจปี กฺุลา อการสฺมา อนการิยั ปฺุพฺพชิโต
#๑ โป. เสโธทกา ๒ ม. นั ๑ ๓ ม. อชฺฉตฺตั วุปฺสมา ฯ

โหติ ฯ โส จ ตถาคตปฺปเวทิตฺ ฌมฺมวินยํ อากมฺม เอวํ เมตฺตํ
 กรุณฺ ํ มุทิตํ อุเปกฺขํ ภาเวตฺวา ลภติ อชฺฌตฺตํ วุปสฺมํ [๑] สมนฺสามิ จิปฏิปทํ
 ปฏิปนฺโนติ วทามิ ฯ ขตฺติยกุลลา เจปิ อการสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพชิตฺ โหติ ฯ โส จ อาสวานํ ขยา อนาสวํ
 เจโตวิมฺตฺตี ปญฺญาวิมฺตฺตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺจนิกตฺวา
 อุปสมฺปชฺช วิหริติ อาสวานํ ขยา สมนฺโณ โหตีติ วทามิ ฯ
 พุราหุมนฺกุลลา เจปิ ... เวสฺสกุลลา เจปิ ... สุตฺตกุลลา เจปิ ...
 ยสฺมากสฺมา เจปิ กุลา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺ โหติ ฯ โส
 จ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺตฺตี ปญฺญาวิมฺตฺตี ทิฏฺฐเจว
 ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺจนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริติ อาสวานํ
 ขยา สมนฺโณ โหตีติ วทามิติ ฯ

อิทฺมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
 อภินนฺทฺนฺติ ฯ

จฺหวอสฺสปรสฺสตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสฺมํ ฯ
 มหายนฺนทฺตํ โส จตฺตํ โส ฯ
 ตสฺสทฺททานํ
 คิณฺชกสฺสาลนํ ๒ ปรีหิตุํ ปญฺญาโต
 ปุณฺ สจฺจนิสฺสโร มุขวณฺณปสีทตฺตาทิ
 ตสฺสโต เกวณฺณสฺส ปุชฺชภูมฺนาติ ฯ

#๑ ม. อชฺฌตฺตํ วุปสฺมา ฯ ๒ ม. คิณฺชกสฺสาลนํ ปรีหิตุํ ปญฺญาโต ปุณฺ สจฺจนิสฺสโร
 #มุขวณฺณปสีตฺตนาปฺนฺโท เกวณฺณสฺสปรชฺชภูมฺนาติ ฯ

อุพพมกวกุโ

สาเลยยกสูตร

[๔๘๑] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา โกสเลสุ จาริกญจรมาโน
 มหตา ภิกขุสงฺฆเณน สทฺธิเณน สาถั ๑ นาม โกสธานัน
 พุราหุมนคคาโม ตทวสริ ๗ อสุโสสุโข โข สาเลยยกา
 พุราหุมนคหปติกา สมโณ ขลฺุ โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลลา
 ปพฺพชฺโิต โกสเลสุ จาริกญจรมาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณน สทฺธิ
 สาถั อนุปฺตฺโต ๗ ตัง โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํ กลฺยาณ
 กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวินฺุ อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตุถา
 เทวมนุสฺसानัน พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารกํ
 สพุรหฺมกํ สสุสมณฺพุราหุณฺณี ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา
 สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ฐมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณัน มชฺฌกฺลฺยาณัน
 ปรีโยसानกฺลฺยาณัน สาถถัน สพฺยณฺชนัน เภวลปรีปฺณณัน ปรีสุทฺธ
 พุรหฺมจริยํ ปกาเสติ สาธุ โข ปน ตถารูปานัน อรหตฺถํ ทสฺสนัน
 โหติตฺติ ๗ อถ โข สาเลยยกา พุราหุมนคหปติกา เณน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺีสุ
 อฺอุปสงฺกมิตฺวา อฺปฺเปกฺจฺเจ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ
 นิสิตฺติสุ อฺปฺเปกฺจฺเจ ภควตา สทฺธิ สมฺโอมทิสฺสุ สมฺโอมทณฺิย
 #๑ ม. สาถา นาม ๗

กถั สาราณียั วิตัสาเรตฺวา เอกมฺนตัง นิสีทิสฺสุ อปฺเปกฺจฺเจ เยน
ภควา เตนญฺชลิมฺปณาเมตฺวา เอกมฺนตัง นิสีทิสฺสุ อปฺเปกฺจฺเจ
ภควโต สฺนฺติเก นามโคตฺตัง สวาเวตฺวา เอกมฺนตัง นิสีทิสฺสุ อปฺเปกฺจฺเจ
ตฺถุหิภฺภูตา เอกมฺนตัง นิสีทิสฺสุ ฯ เอกมฺนตัง นิสินฺนา โข
สาเลยฺยกา พุราหฺมณคฺคหฺปติกา ภควนฺตัง เอตทวโวจุ โโก นุ โข
โก โคตมฺ เหตุ โโก ปจฺจโย เยนมิเชกฺจฺเจ สตฺตา กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา อปายั ทฺถุคฺคิ วิณีปาตัง นิริยั อุปฺปชฺชนฺติ
โก ปน โโก โคตมฺ เหตุ โโก ปจฺจโย เยนมิเชกฺจฺเจ สตฺตา
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺสคฺคิ สคฺคิ โลกั อุปฺปชฺชนฺติติ ฯ
อชฺมฺมจฺริยาวิสมจฺริยาเหตุ โข คหฺปตโย เอวมิเชกฺจฺเจ สตฺตา
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปายั ทฺถุคฺคิ วิณีปาตัง นิริยั อุปฺปชฺชนฺติ
ชฺมฺมจฺริยาสมจฺริยาเหตุ โข คหฺปตโย เอวมิเชกฺจฺเจ
สตฺตา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺสคฺคิ สคฺคิ โลกั อุปฺปชฺชนฺติติ ฯ
น โข มยั อิมสฺส โภโต โคตมฺสฺส สจฺจิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน
อตฺถิ อวิกตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถิ อาชานาม สาธุ โน ภว
โคตโม ตถา ชฺมมึ เทเสตฺถุ ยถา มยั อิมสฺส โภโต โคตมฺสฺส
สจฺจิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถิ อวิกตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถิ
อาชานเยยฺยามาติ ฯ เตนหิ คหฺปตโย สฺสณฺณาสกั สาธุกั มนสิกโรถ
ภาสิสฺสสามิติ ฯ เอว โภติ โข สาเลยฺยกา พุราหฺมณคฺคหฺปติกา
ภควโต ปจฺจสฺสโสสุ ฯ

[๔๘๔] ภควา เอตทโวจ ติวริ โข คหปตโย กาเยน
อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ จตุพฺพิริ วาจา อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ
ติวริ มนสา อธมฺมจริยาวิสมจริยา โหติ ฯ กถญจ คหปตโย ติวริ
กาเยน อธมฺมจริยา วิสมจริยา โหติ ฯ อิธ คหปตโย เอกจฺโจ
ปาณาติปาตี โหติ ลุทฺโท โลหิตปาณิ หตฺปหเต นิวิฏฺโฐ อลชฺชึ ๑
อทยาปนฺโน สพฺพปาณญเตสุ ๒ ฯ อทินฺนาทายี โข ปน โหติ ยนฺตํ
ปรสฺส ปรวิตุตฺตฺปนฺนํ ความคตฺ วา อรณฺณคตฺ วา ตํ อทินฺนํ
เดยฺยสงฺฆาตํ อาทาทา โหติ ฯ กามสฺสุ มิจฺฉาจารี โข ปน โหติ
ยา ตา มาตฺรภฺจिता ปีตฺรภฺจिता มาตาปีตฺรภฺจिता ภาตฺรภฺจिता ภกฺนิรภฺจिता
ณาตฺรภฺจिता [๑] สสฺสามิกา สปริทฺนฺหา อนฺตมโส มาลาคุพฺปริภฺจิตฺตาปี
ตถารูปาสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิตา โหติ ฯ เอวํ โข
คหปตโย ติวริ กาเยน อธมฺมจริยา วิสมจริยา โหติ ฯ กถญจ
คหปตโย จตุพฺพิริ วาจา อธมฺมจริยา วิสมจริยา โหติ ฯ อิธ
คหปตโย เอกจฺโจ มุสาวาทิ โหติ สภคฺคโต วา ปริสคฺคโต ๔ วา
ณาตฺมชฺฉคฺคโต วา ปุคฺมชฺฉคฺคโต วา ราชกฺลฺมชฺฉคฺคโต วา
อภินิโต สกฺขี ปุฏฺโฐ เอหฺมฺโภ ปุริส ยํ ชานาสิ ตํ วเทหิตี ฯ
โส อชานํ วา อห ชานามิตี ชานํ วา อห น ชานามิตี
อปสฺสํ วา อห ปสฺสามิตี ปสฺสํ วา อห น ปสฺสามิตี ฯ
อิตฺติ อตฺตเหตุ วา ปรเหตุ วา อามิสฺกณฺณจิกฺขเหตุ วา สมฺปชานมฺสา
ภาสิตา โหติ ฯ ปีตฺนวาจิ โข ปน โหติ อิตฺติ สุตฺวา อมฺตฺร
#๑ โป. ม. อัย ปาโฐ นตฺถิ ฯ ๒ ม. ปาณญเตสุ ฯ ๓ โป. ม. โคตฺตฺรภฺจिता
#ธมฺมรภฺจिता ฯ ๔ ม. สภาคโต วา ปริสภาคโต วา ฯ

อกุขตา อิมลั เกทาย อมุตฺร วา สุตฺวา อิมลั อกุขตา อมุลลั
เกทาย อิติ สมคฺคานัน วา เกเทตา ๑ กิณฺณานัน วา อนุปฺปทาตา
วคฺคاراโม วคฺครโต วคฺคนนฺที วคฺคกรณี วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ
ผรุสฺวาโจ โข ปน โหติ ยา สา วาจา อณฺฑกา ๒ กกุทสา
ปรกฺกฺกา ปฺราภิสฺซฺชนี โภทฺสามนฺตา อสมาริสฺสวตฺตนิกา ตถารูปี
วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺพปฺลาปี โข ปน โหติ อกาลวาที
อภูตวาที อนตฺตวาที อหฺมฺมวาที อวินยวาที อนิธานวตี วาจํ ภาสิตา
โหติ อกาเลน อนปฺเทลลั อปริยนตฺวตี อนตฺตสณฺหิตั ฯ เอวํ โข
คหฺปตโย จตฺตพฺพิชฺชั วาจา อหฺมฺมจฺริยาวิสมจฺริยา โหติ ฯ กถญฺจ
คหฺปตโย ติวิธั มนฺสา อหฺมฺมจฺริยาวิสมจฺริยา โหติ ฯ อีธ คหฺปตโย
เอกจฺโจ อภิษฺมาตุ โหติ ยนฺตํ ปฺรสุส ปฺรวิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตํ ตํ
อภิษฺมิตา ๓ โหติ อโห วต ยํ ปฺรสุส ตํ มํ อสุสฺวาติ ฯ
พฺยาปฺนฺนจิตฺโต โข ปน โหติ ปทฺฐจฺมฺนสงฺกปฺโป อิมฺ สุตฺตา
หฺลยฺนตฺตฺ วา วหฺมฺนตฺตฺ วา อฺจฺฉิษฺชนตฺตฺ วา [๔] มา วา อหฺสฺนฺติ ฯ
มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โข ปน โหติ วิปฺริตฺตสฺสโน นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ
ยิฏฺฐิ นตฺถิ หุตํ นตฺถิ สุกฺกฺทกฺก
นตฺถิ อัย โลโก นตฺถิ ปโร โลโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปิตา นตฺถิ
สุตฺตา โอปปาดิกา นตฺถิ โลเก สมณฺพฺราหฺมณฺมา สมฺมคฺคตา
สมฺมาปฺปฏิปฺนฺนา เย อิมญฺจ โลกํ ปฺรญฺจ โลกํ สยํ อภิณฺญา
สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ ฯ เอวํ โข คหฺปตโย ติวิธั มนฺสา
#๑ โป. ม. เกตฺตา ฯ ๒ ม. กณฺฎกา ฯ ๓ ม. อภิษฺมาตา ฯ ๔ โป. ม.
#วินฺสฺสนตฺตฺ วา ฯ

อธมฺมจริยา วิสมจริยา โหติ ฯ เอวํ อธมฺมจริยา วิสมจริยาเหตุ โข
คหปตโย เอวมิเชกฺขเจ สตุตา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ
ทุกฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺชนฺติ ฯ

[๔๘๕] ติวริํ โข คหปตโย กาเยน ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ
จตุพฺพิชํ วาจาเย ธมฺมจริยาสมจริยา โหติ ฯ ติวริํ มนสา ธมฺมจริยาสมจริยา
โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย ติวริํ กาเยน ธมฺมจริยาสมจริยา
โหติ ฯ อิชฺ คหปตโย เอกฺกฺโข ปาณาติปาตํ
ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ นินฺทิตทณฺโฑ นินฺทิตสตุโถ
ลชฺชึ ทยาปนฺโน สพฺพปาณญฺจหิตานุกมฺปิ วิหริติ ฯ อทินฺนาทานํ
ปหาย อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ ยนฺตํ ปฺรสุส ปฺรวิตฺตูปกรณํ
คามคตํ วา อรณฺญคตํ วา น ตํ อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ อาทาตา
โหติ ฯ กามสฺส มิจฺฉาจารํ ปหาย กามสฺส มิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต
โหติ ยา ตา มาตฺรภฺจिता ปิตฺรภฺจिता มาตาปิตฺรภฺจिता ภาตฺรภฺจिता
ภคินิรภฺจिता ฌาตริภฺจिता [๑] สสฺสามิกา สปริทณฺฑา อนตฺมโส
มาลาคุพฺพริกฺขิตฺตาปี ตถารูปาสุ น จาริตฺตํ อาปชฺชิตา โหติ ฯ เอวํ โข
คหปตโย ติวริํ กาเยน ธมฺมจริยาสมจริยา โหติ ฯ กถญฺจ คหปตโย
จตุพฺพิชํ วาจาเย ธมฺมจริยา สมจริยา โหติ ฯ อิชฺ คหปตโย เอกฺกฺโข
มุสวาทาํ ปหาย มุสวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ สกฺกฺคโต วา ปฺริสฺกฺคโต
วา ฌาติมชฺฌกฺคโต วา ปุคฺคมชฺฌกฺคโต วา ราชกฺคฺลมชฺฌกฺคโต
วา อภินิโต สกฺขี ปุณฺโณ เอหฺมฺโภ ปฺริส ยํ ชานาสิ ตํ วเทหิติ
#๑ ม. โคตฺตฺรภฺจिता ธมฺมรภฺจिता ฯ

โส อชานัน วา อาห น ชานามิติ ชานัน วา อาห ชานามิติ
อปสฺสั วา อาห น ปสฺสามิติ ปสฺสั วา อาห ปสฺสามิติ ฯ
อิติ อตฺตเหตุ วา ปฺรเหตุ วา อามิสฺสทิจฺจเหตุ วา น สมฺปชานมฺสา
ภาสิตา โหติ ฯ ปิสฺสัณ วา จ ปหาย ปิสฺสณาย วา จาย ปฏิวิริโต
โหติ อิตฺ สุตฺวา น อมฺตฺร อกฺขตา อิมสฺสึ เกทาย อมฺตฺร
วา สุตฺวา น อิมสฺสึ อกฺขตา อมฺสฺสึ เกทาย อิติ ภินฺนानัน
วา สนฺชฺรตา สหิตานัน วา อนฺนุปฺปทาตา สมฺคฺคาราโม สมฺคฺครโต
สมฺคฺคนนฺที สมฺคฺคกรณฺี วา จ ภาสิตา โหติ ฯ ผรฺสฺสั วา จ ปหาย
ผรฺสฺสาย วา จาย ปฏิวิริโต โหติ ยา สฺวา วา จา เนลา กณฺณสุขา
เปมฺนียา หทยงฺคมา โปริ พฺหุชนกนฺตา พฺหุชนมนฺปา ตถารูปี
วา จ ภาสิตา โหติ ฯ สมฺพฺปลาปี ปหาย สมฺพฺปลาปา ปฏิวิริโต
โหติ กาลวาทิ ภูตวาทิ อตฺถวาทิ ฐมฺมวาทิ วินยวาทิ นิชานวตี
วา จ ภาสิตา โหติ กาเลน สฺวาปเทสฺสึ ปฺรียนตวตี อตฺถสฺสยฺหิตํ ฯ
เอวํ โข คหฺปตโย จตฺตฺพิชฺชั วา จาย ฐมฺมจฺริยา สมฺจฺริยา โหติ ฯ
กถญฺจ คหฺปตโย ติวิธั มนฺสา ฐมฺมจฺริยา สมฺจฺริยา โหติ ฯ อิท
คหฺปตโย เอกจฺโจ อนภิชฺชมาลฺล โหติ ยนฺตํ ปฺรสฺส ปฺรวิตฺตฺวปฺกรณฺัน
ตํ นาภิชฺชิตา โหติ อโห วต ยํ ปฺรสฺส ตํ มํ อสฺสาติ ฯ
อพฺยาปฺนฺนจิตฺโต โข ปน โหติ อปฺปทฺตฺจฺมฺนสงฺกปฺโป อิม
สฺตฺตา อเวรา อพฺยาปฺชฺชมา อนินฺชา สฺวชฺชึ อตฺตानัน ปฺริหรนฺตฺติ ฯ
สมฺมาทิจฺจโก โข ปน โหติ อวิปฺริตทสฺสโน อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ

ยัญจํ อตฺถิ หุตํ อตฺถิ สุกฺกทุกฺกณฺณํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก
อตฺถิ อยํ โลกโ อตฺถิ ปโร โลกโ อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา
อตฺถิ สตฺตา โอปปาทิกา อตฺถิ โลกเ สมณพฺราหฺมณา สมฺมกฺคตา
สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญจ โลกํ ปรญจ โลกํ สยํ อภิญญา
สจฺจิกิตฺวา ปเวเทนฺตฺติ ฯ เอวํ โข คหปตโย ติวริ มนสา
ธมฺมจฺริยาสมจฺริยา โหติ ฯ เอวํ ธมฺมจฺริยาสมจฺริยาเหตุ โข
คหปตโย เอวมิเชกฺจเจ สตฺตา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สุกฺตํ
สคฺคํ โลกํ อุปฺชชฺนติ ฯ

[๔๘๖] อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจฺริ สมจฺริ อโห
วตาหํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา ขตฺติยมหาสาลานํ สหพฺยตํ
อุปฺชชฺเขยฺยนฺติ จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณา ขตฺติยมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปฺชชฺเขยฺย ตํ กิสฺส
เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจฺริ สมจฺริ ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย
ธมฺมจฺริ สมจฺริ อโห วตาหํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
พฺราหฺมณมหาสาลานํ ฯเปฯ คหปติมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปฺชชฺเขยฺยนฺติ
จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณา คหปติมหาสาลานํ สหพฺยตํ อุปฺชชฺเขยฺย ตํ กิสฺส
เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจฺริ สมจฺริ ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย
ธมฺมจฺริ สมจฺริ อโห วตาหํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
จาตุมฺมหาราชิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปฺชชฺเขยฺยนฺติ จานํ โข

ปเนตัง วิชชติ ยัม โส ภายสุส เกทา ปรมมรณา จาตุम्मหาราชิกานัน
เทวานัน สหพุตัง อุปปชเชยฺย ตัง กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส
ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี
อโห วตาคัม ภายสุส เกทา ปรมมรณา ตาวตีสานัน เทวานัน
สหพุตัง ฯเปฯ ยามานัน เทวานัน ... ตฺสิตานัน เทวานัน ... นิมฺมานรตฺนินัน
เทวานัน ... ปรมนิมฺมิตวสวตฺตินัน เทวานัน ... พุรหุํกายิกานัน เทวานัน
สหพุตัง อุปปชเชยฺยนฺติ จานัน โข ปเนตัง วิชชติ ยัม โส ภายสุส
เกทา ปรมมรณา พุรหุํกายิกานัน เทวานัน สหพุตัง อุปปชเชยฺย ตัง
กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ
คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห วตาคัม ภายสุส เกทา
ปรมมรณา อากานัน เทวานัน สหพุตัง อุปปชเชยฺยนฺติ จานัน โข
ปเนตัง วิชชติ ยัม โส ภายสุส เกทา ปรมมรณา อากานัน เทวานัน
สหพุตัง อุปปชเชยฺย ตัง กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ธมฺมจารี
สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ธมฺมจารี สมจารี อโห
วตาคัม ภายสุส เกทา ปรมมรณา ปรีตฺตาทานัน เทวานัน ฯเปฯ
อุปฺปมาณาทานัน เทวานัน ... อากฺสุสรานัน เทวานัน ... ปรีตฺตสุทฺธานัน
เทวานัน ... อุปฺปมาณสุทฺธานัน เทวานัน ... สุกฺกิกฺขุทฺธานัน เทวานัน ...
เวหฺปฺพลานัน เทวานัน ... อวิหานัน เทวานัน ... อตฺตฺปฺปานัน เทวานัน ...
สุทฺตฺสฺธานัน เทวานัน ... สุตฺตฺสฺสินัน เทวานัน ... อกฺนินฺทฺจกานัน ๑ เทวานัน ...
อากาสานญฺจายตฺนฺนฺปคานัน เทวานัน ... วิญฺญานญฺจายตฺนฺนฺปคานัน
#๑ โป. ม. อกฺนินฺทฺจกานัน ฯ

เทวานัน ... อากิณจณณายตฺนูปคานัน เทวานัน ... เนวสณฺณานา
สณฺณายตฺนูปคานัน เทวานัน สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ จานัน โข ปเนตํ
วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา เนวสณฺณานา สณฺณายตฺนูปคานัน
เทวานัน สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส
ชฺมมจาริ สฺมจาริ ฯ อากฺขฺเขยฺย เจ คหปตโย ชฺมมจาริ สฺมจาริ
อโห วตานิ อาสวานัน ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปญฺญาวิมุตฺติํ
ทิกฺกุเจว ชฺมเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกตฺวา อุปฺสมปฺชช วิหเรยฺยนฺติ
จานัน โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส อาสวานัน ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ
ปญฺญาวิมุตฺติํ ทิกฺกุเจว ชฺมเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกตฺวา อุปฺสมปฺชช
วิหเรยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส ชฺมมจาริ สฺมจาริตฺติ ฯ

[๔๘๗] เอวํ วุตฺเต ตาเสยฺยกา พุราหฺมณคหปติกา ภควนฺตํ
เอตทโวจฺจ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี
โภ โคตม นิกฺกชฺชิตฺติ วา อุกฺกชฺชชฺชเยยฺย ปฏฺิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย
มุพฺพหสฺส วา มคฺคิ อากิณฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตํ
ธาเรยฺย จกฺขฺมนฺโต รูปานิ ทกฺขณฺติตฺติ เอวเมว โภตา โคตเมน
อนเอกปริยาเยน ชฺมโม ปกาสิโต เอเต มยํ ภวณฺตํ โคตมํ สรณฺ
คจฺฉาม ชฺมมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสเก โน ภวํ โคตโม
ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเปเต ๑ สรณฺจคเตติ ฯ

สาเสยฺยกสูตรํ นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ ฯ

#๑ ม. สัพพตฺถ ปาณฺเปตํ ฯ

เวรณชกสุตต์

[๔๘๘] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา สาวตฺถิยั วิหริติ
 เขตวนเณ อนาถปิณฑิกิสฺส อารามเณ ฯ เตเน โข ปน สมเยเน
 เวรณชกา พุราหุมนคหปติกา สาวตฺถิยั ปฏิวสนฺติ เกเนจิทเว
 กรณียเณ ฯ อสฺสอสฺสั โข เวรณชกา พุราหุมนคหปติกา สมโณ
 ขลฺล โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลลา ปพฺพชิตฺโต สาวตฺถิยั วิหริติ
 เขตวนเณ อนาถปิณฑิกิสฺส อารามเณ ฯ ตั โข ปน ภวนฺตึ โคตมึ
 เอวึ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหึ
 สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโต โลกวิทู อนฺุตฺโตโร
 ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺसानึ พุทฺโธ ภควา โส อิมึ โลกึ
 สเทวกึ สมารกึ สพุรหุมนกึ สสฺสมณฺพฺราหุณึ ปชึ สเทวมนุสฺสึ
 สยึ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ฌมฺมึ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณึ
 มชฺเชกฺลฺยาณึ ปรีโยसानกฺลฺยาณึ สาคถึ สพุยฺลฺชนึ เกวลปรีปฺญณึ
 ปรีสุทฺธึ พุรหุมนจริยึ ปกาเสติ สาธุ โข ปน ตถารูปานึ อรหตึ
 ทสฺสนึ โหตีติ ฯ อถ โข เวรณชกา พุราหุมนคหปติกา เยน ภควา
 เตนฺอุปสงฺกมึสฺส อุปสงฺกมิตฺวา อปฺเปกฺจเจ ภควนฺตึ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตึ นิสึทึสฺส อปฺเปกฺจเจ ภควตา สทฺธี สมฺโมทึสฺส สมฺโมทนียึ
 กถึ สาราณียึ วิตฺติสเรตฺวา เอกมนฺตึ นิสึทึสฺส อปฺเปกฺจเจ เยน ภควา
 เตนฺลฺชลิมฺปณามेतฺวา เอกมนฺตึ นิสึทึสฺส อปฺเปกฺจเจ ภควโต

สนฺตึเก นามโคตฺตึ สาเวตฺวา เอกมฺนฺตึ นิสึทึสุ อปฺเปกฺจเจ
ตฺถหึภูตา เอกมฺนฺตึ นิสึทึสุ ฯ เอกมฺนฺตึ นิสึนฺนา โข เวรฺชกา
พฺรหฺมณคหฺปติกา ภควนฺตึ เอตทโวจฺ จิ โก นฺ โข โภ โภ โคตม
เหตุ โภ ปจฺจโย เยนมิเชกฺจเจ สตฺตา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
อปาโย ทฺถคฺตึ วินิปาตึ นิริโย อฺปฺชฺชนฺตึ โภ ปน โภ โคตม
เหตุ โภ ปจฺจโย เยนมิเชกฺจเจ สตฺตา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
สฺคฺตึ สฺคฺกั โลกั อฺปฺชฺชนฺตึติ ฯ อธมฺมจริยา วิสมจริยาเหตุ โข
คหฺปตโย เอวมิเชกฺจเจ สตฺตา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปาโย
ทฺถคฺตึ วินิปาตึ นิริโย อฺปฺชฺชนฺตึ ธมฺมจริยาสมจริยาเหตุ โข
คหฺปตโย เอวมิเชกฺจเจ สตฺตา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺคฺตึ
สฺคฺกั โลกั อฺปฺชฺชนฺตึติ ฯ น โข มโย อิมสฺส โภโต โคตมสฺส
สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถิ อวิกตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถิ
อาชานาม สาธุ โข ปน ภวฺ โคตโม ตถา ธมฺมํ เทเสตฺถ ยถา
มโย อิมสฺส โภโต โคตมสฺส สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน
อตฺถิ อวิกตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถิ อาชานนฺยยามาติ ฯ เตนหิ
คหฺปตโย สฺขณฺถ สาธุกั มนสิกโรถ ภาสิสฺสามิติ ฯ เอวํ โภติ
โข เวรฺชกา พฺรหฺมณคหฺปติกา ภควโต ปจฺจสุสฺสึ ฯ

[๔๘๕] ภควา เอตทโวจ ติวริ โข คหฺปตโย กาเยน
อธมฺมจาริ วิสมจาริ โหติ จตฺตฺพิริ วาจาธ อธมฺมจาริ วิสมจาริ
โหติ ติวริ มนสา อธมฺมจาริ วิสมจาริ โหติ ฯ กถญจ

คหปตโย ติวริ กายน อธมฺจารี วิสมจารี โหติ ฯ อธิ คหปตโย
เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ ลุทฺโท โลहितปาณิ หตฺปหเต นิวิฏฺโง
อลชฺชี่ อทยาปนฺโน สพฺพปาณญเตสุ ฯ อทินฺนาทายี โข ปน โหติ
ยนฺตํ ปฺรสุส ปฺรวิตฺตฺปกรณํ ตํ อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ อาทาตา
โหติ ฯ กามฺเมสุ มิจฺฉาจารี โข ปน โหติ ยา ตา มาตฺรกุชิตา
ฯเปฯ ตถารูปาสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิตา โหติ ฯ เอวํ โข คหปตโย
ติวริ กายน อธมฺจารี วิสมจารี โหติ ฯ กถญจ คหปตโย
จตุพฺพิชฺชํ วาจา อธมฺจารี วิสมจารี โหติ ฯ อธิ คหปตโย
เอกจฺโจ มุสาวาทิ โหติ ฯเปฯ สมฺปชานมุสา ภาสิตา โหติ ฯ=
ปิสฺสมวาโจ โข ปน โหติ อิตฺโต สุตฺวา อมฺตฺร อกฺขาตา ฯเปฯ
วคฺคกรณํ วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ ผรุสวาโจ โข ปน โหติ ยา
สา วาจา อณฺฑกา กกฺกสา ฯเปฯ ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ
สมฺพปฺปลาปี โข ปน โหติ อกาลวาที อฏฺฐวาที ฯเปฯ อปรียนฺตวดี
อนตฺถสญฺหิตํ ฯ เอวํ โข คหปตโย จตุพฺพิชฺชํ วาจา อธมฺจารี
วิสมจารี โหติ ฯ กถญจ คหปตโย ติวริ มนฺสา อธมฺจารี
วิสมจารี โหติ ฯ อธิ คหปตโย เอกจฺโจ อภิษฺฌาลุ โหติ
ฯเปฯ ตํ มํ อสฺสาติ ฯ พยาปนฺนจิตฺโต โข ปน โหติ
ปทุญฺจมนสงฺกปฺโป อิมํ สตฺตา หลฺณนฺตฺ วา ฯเปฯ มา วา
อहेสนฺติ ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐจิกฺโก โข ปน โหติ วิปฺริตฺทสฺสโน นตฺถิ
ทินฺนํ นตฺถิ ยิฏฺฐจํ นตฺถิ หุตํ ฯเปฯ สจฺฉนิกตฺวา ปเวเทนฺติตฺติ ฯ

เอว โข คหปตโย ติวริ มนสา อชมฺจารี วิสมจารี โหติ ฯ
เอว อชมฺจารี วิสมจารี เหตุ โข คหปตโย เอวมิเชกฺจเจ
สตุตา กายสุส เกทา ปรมมรณา อปายํ ทุกคฺตี วินิปาตํ นิริยํ
อุปฺปชฺชนฺติ ฯ

[๔๕๐] ติวริ โข ปน คหปตโย กาเยน ชมฺจารี สมจารี
โหติ จตุพฺพิชฺชํ วาจาเยน ชมฺจารี สมจารี โหติ ติวริ มนสา
ชมฺจารี สมจารี โหติ ฯ กถญจ คหปตโย ติวริ กาเยน
ชมฺจารี สมจารี โหติ ฯ อิช คหปตโย เอกฺจฺโจ ปาณาติปาตํ
ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ นินิตทณฺโท นินิตสตุโถ
ฯเปฯ สพฺพปาณญฺหิตานุกมฺปิ วิหฺรติ ฯ อทินฺนาทานํ ปหาย
อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ ынฺตํ ปฺรสุส ปฺรวิตฺตฺวปฺกรณํ น ตํ
อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ อาทาตา โหติ ฯ กามสุ มิจฺฉาจารี ปหาย
ฯเปฯ ตถารูปาสุ น จาริตฺตํ อาปชฺชิตา โหติ ฯ เอว โข
คหปตโย ติวริ กาเยน ชมฺจารี สมจารี โหติ ฯ กถญจ
คหปตโย จตุพฺพิชฺชํ วาจาเยน ชมฺจารี สมจารี โหติ ฯ อิช คหปตโย
เอกฺจฺโจ มุสาวาทํ ปหาย มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ สภคฺคโต วา
ฯเปฯ น สมฺปชานมุสา ภาสิตา โหติ ฯ ปิสฺสณํ วาจํ ปหาย
ปิสฺสณาย วาจาเยน ปฏฺวิโรโต ฯเปฯ สมคฺคกรณํ วาจํ ภาสิตา
โหติ ฯ ผรุสํ วาจํ ปหาย ฯเปฯ ตถารูปี ๑ วาจํ ภาสิตา โหติ ฯ
สมฺผปฺปลาปี ปหาย ฯเปฯ กาลนฺ สापเทสํ ปฺริยฺนฺตวตี อตุถสญฺหิตํ ฯ
#๑ โป. ม. ตถารูปี ฯ

เอวံ โข คหปตโย จตุพพิชั วาจา ย ชมฺมจารี สมจารี
โหติ ฯ กถญจ คหปตโย ติวิชั มนสา ชมฺมจารี สมจารี โหติ ฯ
อิช คหปตโย เอกจฺโจ อนนิจฺฉมาลุ โหติ ยนฺตํ ปรสฺส ปรวิตุตฺตปกรณั
ตํ นานิจฺฉิตา โหติ อโห วต ยํ ปรสฺส ตํ มํ อสุสาติ ฯ
อพฺยาปนฺนจิตฺโต โข ปน โหติ อปฺปทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อเวรา อพฺยาปชฺฉมา อนินฺชา สุชั อตฺตानัน ปริหรนฺนตฺติ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิโก
โข ปน โหติ อวิปริตทสฺสโน อตฺถิ ทนฺนํ อตฺถิ ยิฏฺฐั(
ฯเปฯ สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา ปเวเทนฺตฺติติ ฯ เอวံ โข คหปตโย
ติวิชั มนสา ชมฺมจารี สมจารี โหติ ฯ เอวံ ชมฺมจริยาสมจริยาเหตุ
โข คหปตโย เอวมิเชกจฺเจ สตฺตา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
สุคตึ สคคั โลกั อุปฺปชฺชนฺติ ฯ

[๔๕๑] อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ชมฺมจารี สมจารี อโห
วตาหิ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา ขตฺติยมหาสาลาณัน สหพฺยตํ
อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ จานัน โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณา ขตฺติยมหาสาลาณัน สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส
เหตุ ตถา หิ โส ชมฺมจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย
شمฺมจารี สมจารี อโห วตาหิ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
พฺราหฺมณฺมหาสาลาณัน ฯเปฯ คหปติมหาสาลาณัน สหพฺยตํ อุป-
ปชฺเชยฺยนฺติ จานัน โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โส กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณา คหปติมหาสาลาณัน สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส

เหตุ ตถา หิ โส ฌมฺจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย
ฌมฺจารี สมจารี อโห วดาหิ ภายสุส เกทา ปรมฺมรณา
จาตุมฺมหาราชิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ จานํ โข
ปเนตํ วิชฺชติ ยิ โส ภายสุส เกทา ปรมฺมรณา จาตุมฺมหาราชิกานํ
เทวานํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺย ตํ กิสุส เหตุ ตถา
หิ โส ฌมฺจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ฌมฺจารี
สมจารี อโห วดาหิ ภายสุส เกทา ปรมฺมรณา ตาวตีสานํ
เทวานํ ฯเปฯ ยามานํ เทวานํ ... ตฺสิตานํ เทวานํ ... นิมนฺนรตฺตีนํ
เทวานํ ... ปฺรนิมนฺมิตฺตวสฺวตฺตีนํ เทวานํ ... พุรหฺมกายิกานํ
เทวานํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยิ โส
ภายสุส เกทา ปรมฺมรณา พุรหฺมกายิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ
อุปฺปชฺเชยฺย ตํ กิสุส เหตุ ตถา หิ โส ฌมฺจารี สมจารี ฯ
อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ฌมฺจารี สมจารี อโห วดาหิ ภายสุส
เกทา ปรมฺมรณา อากานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ
จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยิ โส ภายสุส เกทา ปรมฺมรณา
อากานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺย ตํ กิสุส เหตุ ตถา
หิ โส ฌมฺจารี สมจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย ฌมฺจารี
สมจารี อโห วดาหิ ภายสุส เกทา ปรมฺมรณา ปฺริตฺตาทานํ
เทวานํ ฯเปฯ อปฺปมาณาทานํ เทวานํ ... อากฺสุสฺรานํ เทวานํ ...
ปฺริตฺตสุทฺธานํ เทวานํ ... อปฺปมาณสุทฺธานํ เทวานํ ... สุกฺกิณฺหกานํ

เทวานัน ... เวหปฺผลานัน เทวานัน ... อวิหานัน เทวานัน ... อดปฺปานัน
เทวานัน ... สุตฺตสฺถานัน เทวานัน ... สุตฺตสฺสินัน เทวานัน ... อกนิฏฺฏจกานัน
เทวานัน ... อากาสานนฺจายตฺนุปคานัน เทวานัน ... วิญฺญาณนฺจายตฺนุปคานัน
เทวานัน ... อากิณฺณจฺญายตฺนุปคานัน เทวานัน ...
เนวสฺถณานาสฺถณายตฺนุปคานัน เทวานัน สหพฺยตฺตํ อุปฺปชฺเชยฺยนฺนุตติ จานัน โข
ปเนตฺตํ วิชฺชตฺติ ยํ โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนาเนวสฺถณานาสฺถณายตฺนุปคานัน
เทวานัน สหพฺยตฺตํ อุปฺปชฺเชยฺย ตํ กิสฺส เหตุ
ตถา หิ โส ฌมฺมจารี สมฺจารี ฯ อากงฺเขยฺย เจ คหปตโย
ฌมฺมจารี สมฺจารี อโห วตฺถาหํ อาสวานัน ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺุตฺตํ
ปฺลณฺณวิมฺุตฺตํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิณฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปฺสมฺปชฺช
วิหเรยฺยนฺนุตติ จานัน โข ปเนตฺตํ วิชฺชตฺติ ยํ โส อาสวานัน ขยา
อนาสวํ เจโตวิมฺุตฺตํ ปฺลณฺณวิมฺุตฺตํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิณฺญา
สจฺฉิกตฺวา อุปฺสมฺปชฺช วิหเรยฺย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ โส
ฌมฺมจารี สมฺจาริตฺติ ฯ

[๔๕๒] เอวํ วุตฺเต เวรณฺชกา พุราหฺมณคหปตฺติกา ภควนฺตํ
เอตทโวจฺจํ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี
โภ โคตม นิกฺกชฺชตฺติ วา อุกฺกชฺชชฺชเยยฺย ปฏฺิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย
มฺุพฺุหสฺส วา มคฺคํ อจฺฉิกฺเขยฺย อนฺนทกาเร วา เตลปฺชฺชชฺชิตฺตํ ชาเรยฺย
จกฺขมฺนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตฺติติ เอวเมว โภตา โคตเมน อนนฺก-
ปริยาเยน ฌมฺโม ปกาสิโต เอเต มยํ ภวณฺตํ โคตมํ สรณฺ

สุตฺต ม. มุลปณฺณาสกั - หน้ํที่ 533

คจฺฉาม ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสเก โน ภวั โคตโม ชาเรตุ
อชฺชตฺกฺเค ปาณฺเปเต สรณฺจเตติ ฯ

เวรณฺชกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทฺติยั ฯ

มหาเวทลลสุตต์

[๔๕๓] เอวมเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริตี
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ อถ โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก
สายนฺหสมยํ ปฏิสลฺลانا วุฏฺฐิตฺตํ เยนายสฺมา สารีปฺตฺตํ
เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมา สารีปฺตฺเตน สทฺฐี สมนฺโหตี
สมนฺโหนิยํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสารถฺวา เอกมนฺตํ นิสีหิ ฯ

[๔๕๔] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก
อายสฺมนฺตํ สารีปฺตฺตํ เอตทโวจ ทฺวปฺปญฺโถ ทฺวปฺปญฺโถตี อวฺุโส
วฺุจฺจตี กิตฺตาวตฺตา นฺุ โข อวฺุโส ทฺวปฺปญฺโถตี วฺุจฺจตีตี ฯ นปฺปชานาตี
นปฺปชานาตีตี โข อวฺุโส ตสฺมา ทฺวปฺปญฺโถตี วฺุจฺจตี
กิลฺยจ นปฺปชานาตี อิทํ ทฺวขฺนฺติ นปฺปชานาตี อยํ ทฺวขฺสมุทฺโทยตี
นปฺปชานาตี อยํ ทฺวขฺนิโรชฺตี นปฺปชานาตี อยํ ทฺวขฺนิโรชฺคามินิ
ปฏฺิพฺพาทิ นปฺปชานาตี นปฺปชานาตี นปฺปชานาตีตี โข อวฺุโส
ตสฺมา ทฺวปฺปญฺโถตี วฺุจฺจตีตี ฯ สาธวฺุโสตี โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก
อายสฺมโต สารีปฺตฺตสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺุมนฺทิตฺวา
อายสฺมนฺตํ สารีปฺตฺตํ อุตฺตรี ปฺลหํ อปฺุจฺฉิ ปฺลณฺวา ปฺลณฺวาตี
อวฺุโส วฺุจฺจตี กิตฺตาวตฺตา นฺุ โข อวฺุโส ปฺลณฺวาตี วฺุจฺจตีตี ฯ
ปฺชานาตี ปฺชานาตีตี โข อวฺุโส ตสฺมา ปฺลณฺวาตี วฺุจฺจตี กิลฺยจ
ปฺชานาตี อิทํ ทฺวขฺนฺติ ปฺชานาตี อยํ ทฺวขฺสมุทฺโทยตี ปฺชานาตี อยํ

ทุกฺขนิโรธติ ปชานาติ อัย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ปชานาติ
ปชานาติ ปชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา ปณฺณวาติ วุจฺจตีติ ฯ
วิญฺเฒาณั วิญฺเฒาณนฺติ อาวุโส วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข
อาวุโส วิญฺเฒาณนฺติ วุจฺจตีติ ฯ วิชานาติ วิชานาตีติ โข อาวุโส
ตสฺมา วิญฺเฒาณนฺติ วุจฺจติ กิณฺจ วิชานาติ สุขนฺติปิ วิชานาติ
ทุกฺขนฺติปิ วิชานาติ อทุกฺขมสุขนฺติปิ วิชานาติ วิชานาติ วิชานาตีติ(
โย อาวุโส ตสฺมา วิญฺเฒาณนฺติ วุจฺจตีติ ฯ ยถา จาธุโส ปณฺณวา
ยลฺลจ วิญฺเฒาณั อิมเ ชมฺมา สัฏฺฐจา อุทาทุ วิสัฏฺฐจา ลพฺภา
จ ปนิเมสั ชมฺมานั วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานากรรมั
ปณฺณวาเปตฺนฺติ ฯ ยถา จาธุโส ปณฺณวา ยลฺลจ วิญฺเฒาณั อิมเ ชมฺมา
สัฏฺฐจา โน วิสัฏฺฐจา น จ ลพฺภา อิมเสั ชมฺมานั วินิพฺภุชิตฺวา
วินิพฺภุชิตฺวา นานากรรมั ปณฺณวาเปตฺตุ ยลฺลจ อาวุโส ปชานาติ
ตั วิชานาติ ยั วิชานาติ ตั ปชานาติ ตสฺมา อิมเ ชมฺมา
สัฏฺฐจา โน วิสัฏฺฐจา น จ ลพฺภา อิมเสั ชมฺมานั วินิพฺภุชิตฺวา
วินิพฺภุชิตฺวา นานากรรมั ปณฺณวาเปตฺนฺติ ฯ ยถา จาธุโส ปณฺณวา
ยลฺลจ วิญฺเฒาณั อิมเสั ชมฺมานั สัฏฺฐจानั โน วิสัฏฺฐจानั กิ
นानากรรมนฺติ ฯ ยถา จาธุโส ปณฺณวา ยลฺลจ วิญฺเฒาณั อิมเสั
شمฺมานั สัฏฺฐจानั โน วิสัฏฺฐจानั ปณฺณวา ภาเวตพฺพา วิญฺเฒาณั
ปริยฺเยยฺยํ อิทํ เนสั นานากรรมนฺติ ฯ

[๔๕๕] เวทนา เวทนาติ อาวุโส วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข

อาวุโส เวทนาติ วุจฺจตีติ ฯ เวเทติ เวเทตีติ โข อาวุโส ตสฺมา
 เวทนาติ วุจฺจติ กิณฺจ เวเทติ สุขมฺปิ เวเทติ ทุกฺขมฺปิ เวเทติ
 อทุกฺขมสุขมฺปิ เวเทติ เวเทติ เวเทตีติ โข อาวุโส ตสฺมา
 เวทนาติ วุจฺจตีติ ฯ สลฺยณา สลฺยณาติ อาวุโส วุจฺจติ กิตฺตาวตา
 นฺ โข อาวุโส สลฺยณาติ วุจฺจตีติ ฯ สลฺยชานาติ สลฺยชานาตีติ โข
 อาวุโส ตสฺมา สลฺยณาติ วุจฺจติ กิณฺจ สลฺยชานาติ นีลกมฺปิ
 สลฺยชานาติ ปิตกมฺปิ สลฺยชานาติ โลหิตกมฺปิ สลฺยชานาติ โอทาทมฺปิ
 สลฺยชานาติ สลฺยชานาติ สลฺยชานาตีติ โข อาวุโส ตสฺมา สลฺยณาติ
 วุจฺจตีติ ฯ ยา จาวุโส เวทนา ยา จ สลฺยณา ยลฺจ วิญฺญาณํ
 อิมํ ฌมฺมา สํสญฺญา อูทาทุ วิสํสญฺญา ลพฺภา จ ปนิเมสํ
 ฌมฺมานํ วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานาครณํ ปลฺยณาเปตฺตุนฺติ ฯ
 ยา จาวุโส เวทนา ยา จ สลฺยณา ยลฺจ วิญฺญาณํ อิมํ
 ฌมฺมา สํสญฺญา โน วิสํสญฺญา น จ ลพฺภา อิมสํ ฌมฺมานํ
 วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานาครณํ ปลฺยณาเปตฺตुํ ยํ จาวุโส
 เวเทติ ตํ สลฺยชานาติ ยํ วิชานาติ ตํ วิชานาติ ตสฺมา อิมํ
 ฌมฺมา สํสญฺญา โน วิสํสญฺญา น จ ลพฺภา อิมสํ ฌมฺมานํ
 วินิพฺภุชิตฺวา วินิพฺภุชิตฺวา นานาครณํ ปลฺยณาเปตฺตุนฺติ ฯ

[๔๕๖] นิสฺสญฺเจน หาวุโส ปลฺยจฺหิ อินฺทฺริเยหิ ปริสฺสุทฺเทน
 มโนวิญฺญาเณน ก็ เนยฺยนฺติ ฯ นิสฺสญฺเจน จ อาวุโส ปลฺยจฺหิ
 อินฺทฺริเยหิ ปริสฺสุทฺเทน มโนวิญฺญาเณน อนนฺโต อากาโสติ

อากาसानญายตนัน เนยฺย อนนุตฺต วิญญาณนฺติ วิญญาณญายตนัน
เนยฺย นตฺถิ กิณฺจิตฺติ อากิณฺจณญายตนัน เนยฺยนฺติ ฯ เนยฺย ปนาวุโส
ธมฺมํ เกน ชานาตีติ ๑ ฯ เนยฺย โข อาวุโส ธมฺมํ ปญฺญาจกฺขุณา
ชานาตีติ ๒ ฯ ปญฺญา ปนาวุโส กิมนฺตฺติยาติ ฯ ปญฺญา โข อาวุโส
อภิณฺณตฺถา ปริณฺณตฺถา ปหานตฺถาติ ฯ

[๔๕๑] กตฺติ ปนาวุโส ปจฺจยา สมฺมาทิฏฺฐิยา อุปฺปาทายาติ ฯ
เทว โข อาวุโส ปจฺจยา สมฺมาทิฏฺฐิยา อุปฺปาทาย ปฺรโต จ
โฆโส โยนิโส จ มนฺตีกาโร อิม โข อาวุโส เทว ปจฺจยา
สมฺมาทิฏฺฐิยา อุปฺปาทายาติ ฯ กตฺติหิ ปนาวุโส องฺเกหิ อนฺนุคฺคหิตา
สมฺมาทิฏฺฐิ เจโตวิมฺุตติผลา จ โหติ เจโตวิมฺุตติผลานิสฺสา จ
ปญฺญาวิมฺุตติผลา จ โหติ ปญฺญาวิมฺุตติผลานิสฺสา จาติ ฯ ปญฺจหิ
โข อาวุโส องฺเกหิ อนฺนุคฺคหิตา สมฺมาทิฏฺฐิ เจโตวิมฺุตติผลา จ
โหติ เจโตวิมฺุตติผลานิสฺสา จ ปญฺญาวิมฺุตติผลา จ โหติ ปญฺญาวิมฺุตติผลานิสฺสา
จ อิทาวุโส สมฺมาทิฏฺฐิ สึถานฺนุคฺคหิตา จ โหติ
สุถานฺนุคฺคหิตา จ โหติ สากจฺจนฺนุคฺคหิตา จ โหติ สมถานฺนุคฺคหิตา จ
โหติ วิปฺสฺสนานฺนุคฺคหิตา จ โหติ อิมหิ โข อาวุโส
ปญฺจหฺงฺเกหิ อนฺนุคฺคหิตา สมฺมาทิฏฺฐิ เจโตวิมฺุตติผลา จ โหติ
เจโตวิมฺุตติผลานิสฺสา จ ปญฺญาวิมฺุตติผลา จ โหติ ปญฺญาวิมฺุตติผลานิสฺสา
จาติ ฯ

[๔๕๒] กตฺติ ปนาวุโส ภวาติ ฯ ตโยเม อาวุโส ภวา
#๑-๒ ม. ปชานาตีติ ฯ

กามภโว รูปภโว อรูปภโว จาติ ฯ ถลั ปนาวุโส อายตี
ปุนพุกวากินิพุกตติ โหตีติ ฯ อวิชชานีวรรณัน โข อาวุโส
สตุตตันัน ตณฺหาสณฺโณชนานัน ตตุรตตุรากินินฺนทนา เอวํ อายตี
ปุนพุกวากินิพุกตติ โหตีติ ฯ ถลั ปนาวุโส อายตี ปุนพุกวากินิพุกตติ
น โหตีติ ฯ อวิชชาวีรคคา โข อาวุโส วิชชูปปาทา
ตณฺหานีโรธาเอวํ อายตี ปุนพุกวากินิพุกตติ น โหตีติ ฯ

[๔๕๕] กถมํ ปนาวุโส ปจฺมํ ฌานนฺตติ ฯ อีชาวุโส ภิกฺขุ
วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกฺกุสเลหิ ชฺมเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกขํ
ปีติสุขํ ปจฺมํ ฌานัน อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อิทํ วุจฺจตาวุโส ปจฺมํ
ฌานนฺตติ ฯ ปจฺมํ ปนาวุโส ฌานัน กตฺตงฺกิกนฺตติ ฯ ปจฺมํ โข
อาวุโส ฌานัน ปญฺจงฺกิกํ อีชาวุโส ปจฺมํ ฌานัน ปญฺจงฺกิกํ
สฺมาปนฺนสฺส ภิกฺขุโน วิตกฺโก จ วตฺตติ วิจาโร จ ปีติ จ สุขญฺจ
จิตฺเตกกฺคตา จ ปจฺมํ โข อาวุโส ฌานัน เอวํ ปญฺจงฺกิกนฺตติ ฯ
ปจฺมํ ปนาวุโส ฌานัน กตฺตงฺกวิปฺปหีนัน กตฺตงฺกสมนฺนาคตฺตติ ฯ ปจฺมํ
โข อาวุโส ฌานัน ปญฺจงฺกวิปฺปหีนัน ปญฺจงฺกสมนฺนาคตฺ อีชาวุโส
ปจฺมํ ฌานัน สฺมาปนฺนสฺส ภิกฺขุโน กามฉนฺโท ปหีนโน โหติ
พฺยาปาโท ปหีนโน โหติ ถินมิทฺธํ ปหีนโน โหติ อุตฺทจฺจ กุกฺกจฺจ
ปหีนโน โหติ วิจิกฺจจา ปหีนโน โหติ วิตกฺโก จ วตฺตติ วิจาโร จ
ปีติ จ สุขํ จ จิตฺเตกกฺคตา จ ปจฺมํ โข อาวุโส ฌานัน เอวํ
ปญฺจงฺกวิปฺปหีนัน ปญฺจงฺกสมนฺนาคตฺตติ ฯ

[๕๐๐] ปณจิมานิ อาวุโส อินฺทฺริยานิ นานาวิสยานิ นานาโคจรานิ
น อณฺณมณฺณสฺส โคจรวิสัยํ ปจฺจนุโกนฺตฺติ เสยฺยถิทํ
จกฺขุณฺทฺริยํ โสติณฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหิณฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ อิมลํ
โฆ อาวุโส ปณฺจณฺนํ อินฺทฺริยานํ นานาวิสยานํ นานาโคจรานํ น
อณฺณมณฺณสฺส โคจรวิสัยํ ปจฺจนุโกนฺตฺตานํ ก็ ปฏฺฐิสรณฺํ โโก จ
เนลํ โคจรวิสัยํ ปจฺจนุโกตฺตีติ ฯ ปณจิมานิ อาวุโส อินฺทฺริยานิ
นานาวิสยานิ นานาโคจรานิ น อณฺณมณฺณสฺส โคจรวิสัยํ ปจฺจนุโกนฺตฺติ
เสยฺยถิทํ จกฺขุณฺทฺริยํ โสติณฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหิณฺทฺริยํ
กายินฺทฺริยํ อิมลํ โฆ อาวุโส ปณฺจณฺนํ อินฺทฺริยานํ นานาวิสยานํ
นานาโคจรานํ น อณฺณมณฺณสฺส โคจรวิสัยํ ปจฺจนุโกนฺตฺตานํ มโน
ปฏฺฐิสรณฺํ มโน จ เนลํ โคจรวิสัยํ ปจฺจนุโกตฺตีติ ฯ

[๕๐๑] ปณจิมานิ อาวุโส อินฺทฺริยานิ เสยฺยถิทํ จกฺขุณฺทฺริยํ
โสติณฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหิณฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ อิมานิ โฆ อาวุโส
ปณฺจินฺทฺริยานิ ก็ ปฏฺฐิจฺจ ติฏฺฐจฺจตฺตีติ ฯ ปณจิมานิ อาวุโส อินฺทฺริยานิ
เสยฺยถิทํ จกฺขุณฺทฺริยํ โสติณฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหิณฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ
อิมานิ โฆ อาวุโส ปณฺจินฺทฺริยานิ आयํ ปฏฺฐิจฺจ ติฏฺฐจฺจตฺตีติ ฯ आयํ
ปนาวุโส ก็ ปฏฺฐิจฺจ ติฏฺฐจฺจตฺตีติ ฯ आयํ อุสฺสมํ ปฏฺฐิจฺจ ติฏฺฐจฺจตฺตีติ ฯ
อุสฺสมา ปนาวุโส ก็ ปฏฺฐิจฺจ ติฏฺฐจฺจตฺตีติ ฯ อุสฺสมา आयํ ปฏฺฐิจฺจ
ติฏฺฐจฺจตฺตีติ ฯ อิทาเนว โฆ มยํ आयสฺสมโต สารีปฺตฺตสฺส ภาสิตํ
เอวํ อาชานาม आयํ อุสฺสมํ ปฏฺฐิจฺจ ติฏฺฐจฺจตฺตีติ อิทาเนว โฆ มยํ

อยสมโต สาริปุตตสส ภาสิติ เอวั อาชานาม อสุมา อยั
 ปฏิจจ ตัญจตีติ ฯ ยถากถั ปนาวุโส อิมสส ภาสิตสส อตุโถ
 ทญุทโพติ ฯ เตนหาวุโส อุปนนเต กริสสามิ อุปมายปีเชกจเจ
 วิญญ [๑] ภาสิตสส อตุถั อาชานนติเสยยถาปี อาวุโส เตลปปีที่ปสส
 ฌายโต อจจิ ปฏิจจ อภา ปณณายติ อากั ปฏิจจ อจจิ
 ปณณายติ เอวมเว โข อยุ อสุมัม ปฏิจจ ตัญจติ อสุมา อยั
 ปฏิจจ ตัญจตีติ ฯ เตว นุ โข อาวุโส อยุสงขารรา เต เวทนียา
 ฌมมา อุทาหุ อญเญ อยุสงขารรา อญเญ เวทนียา ฌมมาติ ฯ น
 โข อาวุโส เตว อยุสงขารรา เต เวทนียา ฌมมา เต อาวุโส
 อยุสงขารรา อภวิสัสสุ เต เวทนียา ฌมมา นยิทั สลญาเวทยิตนิโรธั
 สมาเป็นนสส ภิกขุโน วุฏจันัน ปณณายเถ ยสุมา จ โข
 อญเญ อยุสงขารรา อญเญ เวทนียา ฌมมา ตสุมา สลญาเวทยิตนิโรธั
 สมาเป็นนสส ภิกขุโน วุฏจันัน ปณณายตีติ ฯ

[๕๐๒] ยทา นุ โข อาวุโส อิมิ กายิ กตี ฌมมา ชหนติ
 อถายิ กายิ อุชฌิตโต อวภิตโต เสติ ยถา กญจัน อเจตณนติ ฯ
 ยทา โข อาวุโส อิมิ กายิ ตโย ฌมมา ชหนติ อยุ อสุมา จ
 วิญญานัน อถายิ กายิ อุชฌิตโต อวภิตโต เสติ ยถา กญจัน
 อเจตณนติ ฯ โย ๒ จายิ อาวุโส มโต กาลกโต โย จายิ
 ภิกขุ สลญาเวทยิตนิโรธสมาปนโน อิมสสิ กิ นานาภรณนติ ฯ
 โย จายิ อาวุโส มโต กาลกโต ตสส กายสงขารรา นินรุทธา

#๑ ม. ปุริสา ๑ ๒ ม. ยวายิ ๑

ปฏิบัติสททธา วิสขงขารา นิรุทธา ปฏิบัติสททธา จิตตสขงขารา
นิรุทธา ปฏิบัติสททธา อายุ ปริกขีณา อุตมา วุปสนนตา
อินทริยานิ ปริภินนานิ โย จายั ภิกขุ สลยณาเวทยิตนิโรธั
สมาปนโน ตสสปี กายสขงขารา นิรุทธา ปฏิบัติสททธา วิสขงขารา
นิรุทธา ปฏิบัติสททธา จิตตสขงขารา นิรุทธา ปฏิบัติสททธา
อายุ อปปริกขีณา อุตมา อวุปสนนตา อินทริยานิ
วิปสนนทานิ โย จายั อววุโส มโต กาลกโต โย จายั ภิกขุ
สลยณาเวทยิตนิโรธั สมาปนโน อิทั เนสั นานาภรณนติ ฯ

[๕๐๓] กติ ปนาวุโส ปจจยา อทุกขมสุขาย เจโตวิมุตติยา
สมาปตติยาติ ฯ จตตารโ โข อววุโส ปจจยา อทุกขมสุขาย
เจโตวิมุตติยา สมาปตติยา อิทาวุโส ภิกขุ สุขสส จ ปหานา
ทุกขสส จ ปหานา ปุพเพว โสมนสสโทมนสสถานั อฏจงกมา
อทุกขมสุขั อุปกขาสติปารีสุทธิ จตตถั ฉานัน อุปสมปชช วิหริติ
อิม โข อววุโส จตตารโ ปจจยา อทุกขมสุขาย เจโตวิมุตติยา
สมาปตติยาติ ฯ กติ ปนาวุโส ปจจยา อนิมิตตตาย เจโตวิมุตติยา
สมาปตติยาติ ฯ เทว โข อววุโส ปจจยา อนิมิตตตาย เจโตวิมุตติยา
สมาปตติยา สพพนิมิตตทานญจ อมนสิกาโร อนิมิตตตาย จ ธาตุยา
มนสิกาโร อิม โข อววุโส เทว ปจจยา อนิมิตตตาย เจโตวิมุตติยา
สมาปตติยาติ ฯ กติ ปนาวุโส ปจจยา อนิมิตตตาย
เจโตวิมุตติยา จิตติยาติ ฯ ตโย โข อววุโส ปจจยา อนิมิตตตาย

เจโตวิมุตติยา จิตติยา สัพพนิมิตตานญจ อมนสิกาโร อนิมิตตตาย
 จ ชาติยา มนสิกาโร ปุพเพ จ อภิสงฺขารอ อิม โข อวฺโส
 ตโย ปจฺจยา อนิมิตตตาย เจโตวิมุตติยา จิตติยาติ ฯ กตึ ปนาวฺโส
 ปจฺจยา อนิมิตตตาย เจโตวิมุตติยา วุฏฺฏานายาติ ฯ เทว โข
 อวฺโส ปจฺจยา อนิมิตตตาย เจโตวิมุตติยา วุฏฺฏานาย สัพพนิมิตตานญจ
 มนสิกาโร อนิมิตตตาย จ ชาติยา อมนสิกาโร อิม
 โข อวฺโส เทว ปจฺจยา อนิมิตตตาย เจโตวิมุตติยา วุฏฺฏานายาติ ฯ
 [๕๐๔] ยา จายั อวฺโส อปฺปมาณา เจโตวิมุตติ ยา จ
 อากิลฺลจฺจณฺวา เจโตวิมุตติ ยา จ สุลฺลตา เจโตวิมุตติ ยา จ
 อนิมิตฺตา เจโตวิมุตติ อิม ฆมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยลฺลชฺชา
 จ อุทฺทาหุ เอกตฺถา พฺยลฺลชฺชนเมว นานนฺติ ฯ ยา จายั อวฺโส
 อปฺปมาณา เจโตวิมุตติ ยา จ อากิลฺลจฺจณฺวา เจโตวิมุตติ ยา
 จ สุลฺลตา เจโตวิมุตติ ยา จ อนิมิตฺตา เจโตวิมุตติ อตฺถิ
 โข อวฺโส ปฺริยาโย ยั ปฺริยาโย อากมฺม อิม ฆมฺมา นานตฺถา
 เจว นานาพฺยลฺลชฺชา จ อตฺถิ จ อวฺโส ปฺริยาโย ยั ปฺริยาโย
 อากมฺม อิม ฆมฺมา เอกตฺถา พฺยลฺลชฺชนเมว นานั ฯ กตโม
 จาวฺโส ปฺริยาโย ยั ปฺริยาโย อากมฺม อิม ฆมฺมา นานตฺถา เจว
 นานาพฺยลฺลชฺชา จ อิทาวฺโส ภิกฺขุ เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา เอกั
 ทิสฺส ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺตึยฺย ตถา ตฺตึยฺย ตถา จตฺตํ
 อิติ อุทฺทมโร ติริยั สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตึ โลกั เมตฺตา-

สหคเตน เจตสา วิปุลเณ มหคคเตน อปุปมาเณน อเวเรน
อพฺยาปชฺเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ กรุณาสหคเตน ... มุทิตาสหคเตน ...
อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกั ทิสั ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺติยั
ตถา ตตฺติยั ตถา จตฺตถั อิติ อุทฺธมโธ ติริยั สพฺพธิ สพฺพตฺตตฺตาย
สพฺพพานุตฺติ โลกั อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปุลเณ มหคคเตน
อปุปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ อัย
วฺจจตฺวาโส อปุปมาณา เจโตวิมฺตฺติ ฯ กตฺมา จาฺวโส อากิณฺจณฺญา
เจโตวิมฺตฺติ อิทฺวาโส ภิกฺขุ สพฺพโส วิณฺญาณฺณจายตฺนั สมตฺติกฺกมฺม
นตฺติ กิณฺจิตฺติ อากิณฺจณฺญาตฺนั อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อัย
วฺจจตฺวาโส อากิณฺจณฺญา เจโตวิมฺตฺติ ฯ กตฺมา จาฺวโส สฺสณฺตฺตา
เจโตวิมฺตฺติ อิทฺ อาวฺโส ภิกฺขุ อรณฺณคโธ วา รุกฺขมฺลคโธ วา
สฺสณฺทาการคโธ วา อิติ ปฺภิสฺสณฺจิกฺขติ สฺสณฺณมิตฺ อตฺเตน วา
อตฺตฺนึเณน วาติ อัย วฺจจตฺวาโส สฺสณฺตฺตา เจโตวิมฺตฺติ ฯ กตฺมา
จาฺวโส อนิมิตฺตา เจโตวิมฺตฺติ อิทฺวาโส ภิกฺขุ สพฺพณิมิตฺตํ
อมนสึการา อนิมิตฺตํ เจโตสมารึ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อัย
วฺจจตฺวาโส อนิมิตฺตา เจโตวิมฺตฺติ ฯ อัย โข อาวฺโส ปฺริยาโย ยั
ปฺริยาโย อากมฺม อิเม ฐมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยณฺชนา จ ฯ
กตโม จาฺวโส ปฺริยาโย ยั ปฺริยาโย อากมฺม อิเม ฐมฺมา เอกตฺถา
พฺยณฺชนเมว นานั ราโค โข อาวฺโส ปฺมาณกรโณ โทโส
ปฺมาณกรโณ โมโห ปฺมาณกรโณ เต จีณาสวสฺส ภิกฺขุโน

ปหีนา อุจฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺคตา आयत्ती अनुपपात्तम्मा ५
ยาวตา โข อาวุโส อปฺปมาณา เจโตวิมุตฺติโย อกุปฺปา
ตาสั เจโตวิมุตฺติ อคฺคมกฺขายติ สภา โข ปนากุปฺปา เจโตวิมุตฺติ
สุญฺญา ราเคน สุญฺญา โทเสน สุญฺญา โมเหน ५ ราโค โข
อาวุโส กิจฺจโน โทโส กิจฺจโน โมโห กิจฺจโน เต ชีณาสวสฺส
ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺคตา आयत्ती
อนุปฺปาत्तम्मा ๕ ยาวตา โข อาวุโส อากิจฺจญฺญา เจโตวิมุตฺติโย
อกุปฺปา ตาสั เจโตวิมุตฺติ อคฺคมกฺขายติ สภา โข ปนากุปฺปา
เจโตวิมุตฺติ สุญฺญา ราเคน สุญฺญา โทเสน สุญฺญา โมเหน ๕
ราโค โข อาวุโส นิมิตฺตกรโณ โทโส นิมิตฺตกรโณ โมโห
นิมิตฺตกรโณ เต ชีณาสวสฺส ภิกฺขุโน ปหีนา อุจฉินฺนมูลา
तालवत्तुकता अनभावङ्कता आयत्ती अनुपपात्तम्मा ५ ยาวตา
โข आवुโส नमित्ता जेतोवित्तुत्तियो अकुप्पा तासु जेतोवित्तुत्ति
अकम्मक़ायति सभा खो पनक्कुप्पा जेतोवित्तुत्ति सुञ्ज्णा राकेन
सुञ्ज्णा तोसेन सुञ्ज्णा मोहेन ५ अयि खो आवुसो प्रियायो यि
प्रियायि आकम्म अिमे चम्मा एककुत्ता पुञ्ज्जनमेव नाननुत्ति ५

อิทมโวจายสฺมา สาริปฺพุตฺโต อตฺตมโน आयสฺมา มหาโกฏฺฐิโก
आयसुमतो सारिपुत्तसुस णासित्ति अगिन्नุत्ति ५

มหาเวทลลสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ตตฺถิ ๕

จูพเวทลลสุตต์

[๕๐๕] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา ราชคเห วิหริติ
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ อถ โข วิสาโข อุปาสโก เยน
ชฺมมทินฺนา ภิกฺขุณี เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ชฺมมทินฺนั ภิกฺขุณี
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺติ นิสีทิ ฯ

[๕๐๖] เอกมฺนตฺติ นิสินฺโน โข วิสาโข อุปาสโก ชฺมมทินฺนั
ภิกฺขุณี เอตทโวจ สกฺกาโย สกฺกาโยติ อยฺเย วุจฺจติ กตโม
นุ โข อยฺเย สกฺกาโย วุตฺโต ภควตฺตาติ ฯ ปณฺจ โข อิเม
อาวุโส วิสาข อุปาทานกฺขนฺธา สกฺกาโย วุตฺโต ภควตา เสยฺยถิถั
รูปฺปาทานกฺขนฺโธ เวทฺฐปาทานกฺขนฺโธ สลฺลณฺฐปาทานกฺขนฺโธ
สงฺขารูปฺปาทานกฺขนฺโธ วิลฺลณฺฐปาทานกฺขนฺโธ อิเม โข อาวุโส
วิสาข ปณฺจปาทานกฺขนฺธา สกฺกาโย วุตฺโต ภควตฺตาติ ฯ สาชฺชเยติ
โข วิสาโข อุปาสโก ชฺมมทินฺนาย ภิกฺขุณิยา ภาสิตฺติ อภินฺนุทิตฺวา
อนฺนโมทิตฺวา ชฺมมทินฺนั ภิกฺขุณี อุตฺตริ ปณฺหํ อปฺปจฺฉิ สกฺกายสมฺมทโย
สกฺกายสมฺมทโยติ อยฺเย วุจฺจติ กตโม นุ โข อยฺเย
สกฺกายสมฺมทโย วุตฺโต ภควตฺตาติ ฯ ยายิ อาวุโส วิสาข ตณฺหา
โปโนพฺภวิกา นนฺทิราคสฺหคตา ตตฺตรตฺตฺราภินฺนุทินิ เสยฺยถิถั
กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา อัย โข อาวุโส วิสาข
สกฺกายสมฺมทโย วุตฺโต ภควตฺตาติ ฯ สกฺกายนิโรโธ สกฺกายนิโรโธติ
อยฺเย วุจฺจติ กตโม นุ โข อยฺเย สกฺกายนิโรโธ วุตฺโต ภควตฺตาติ ฯ

โย โข อวูโส วิสาข ตสฺสาเยว ตณฺหยา อเสสวिरาคนโรโร จาโค
 ปฏินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย อโย โข อวูโส วิสาข
 สกฺกายนโรโร วุตฺโต ภควตาทิ ฯ สกฺกายนโรรคามินี ปฏิปทา
 สกฺกายนโรรคามินี ปฏิปทาติ อโยเย วุจฺจติ กตมา นุ โข อโยเย
 สกฺกายนโรรคามินี ปฏิปทา วุตฺตา ภควตาทิ ฯ อโยเมว โข
 อวูโส วิสาข อริโย อญฺจงฺคิโก มคฺโค สกฺกายนโรรคามินี ปฏิปทา
 วุตฺตา ภควตา เสยฺยถิํ สมนฺมาทิฏฺฐิ สมนฺมาสงฺกปโป สมนฺมาวาจา
 สมนฺมากมฺมนฺโต สมนฺมาอาชีโว สมนฺมาวาโย สมนฺมาสติ สมนฺมาสมาธิติ ฯ
 ตณฺเฬว นุ โข อโยเย อุปาทานํ เต ปณฺจปาทานกฺขนฺธา
 อุทาหุ อณฺเฏตร ปณฺจหุปาทานกฺขนฺเธหิ อุปาทานนฺติ ฯ น
 โข อวูโส วิสาข ตณฺเฬวปาทานํ เต ปณฺจปาทานกฺขนฺธา นปี ๑
 อณฺเฏตร ปณฺจหุปาทานกฺขนฺเธหิ อุปาทานํ โข โข อวูโส วิสาข
 ปณฺจสุ อุปาทานกฺขนฺเธสุ ฉนฺนฺตราโก ตํ ตตฺถ อุปาทานนฺติ ฯ

[๕๐๗] กถิ ปนฺยเย สกฺกายทิฏฺฐิ โหตีติ ฯ อิวูโส วิสาข
 อสฺสุตฺวา ปุณฺชฺชน อริยานํ อทสฺสาวิ อริยชฺมมฺสฺส อโกวิทฺโ
 อริยชฺมเม อวินิตฺโต สปฺปฺริสํ สทสฺสาวิ สปฺปฺริสชฺมมฺสฺส อโกวิทฺโ
 สปฺปฺริสชฺมเม อวินิตฺโต รูปํ อตฺตโต สมนฺนฺปสฺสตี รูปนฺตํ วา
 อตฺตํ อตฺตนิ วา รูปํ รูปสฺมี วา อตฺตํ เวทนํ ... สยฺยํ ...
 สงฺขารे ... วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนฺนฺปสฺสตี วิญฺญาณนฺตํ วา
 อตฺตํ อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ วิญฺญาณสฺมี วา อตฺตํ เอว
 #๑ ม. นานปี ฯ

โฆ อาวุโส วิสาข สกกายทิฏฐิ โหตีติ ฯ ถลั ปนยเย สกกายทิฏฐิ
น โหตีติ ฯ อีชาวุโส วิสาข สุตวา อริยสาวโก อริยานัน ทสฺสาวิ
อริยชมฺมสฺส โกวีโท อริยชมฺเม สฺวินีโต สปุริสถานัน ทสฺสาวิ
สปุริสชมฺมสฺส โกวีโท สปุริสชมฺเม สฺวินีโต น รูปั อตฺตโต
สมนุสฺสตี น รูปวนฺตํ วา อตฺตานัน น อตฺตนิ วา รูปั น รูปสฺมี
วา อตฺตานัน น เวทนั ... น สลฺลณั ... น สงฺขารเ ... น
วิญฺเณณั อตฺตโต สมนุสฺสตี น วิญฺเณณวนฺตํ วา อตฺตานัน น
อตฺตนิ วา วิญฺเณณั น วิญฺเณณสฺมี วา อตฺตานัน เอว โฆ
อาวุโส วิสาข สกกายทิฏฐิ น โหตีติ ฯ

[๕๐๘] กตโม ปนยเย อริโย อญฺจงฺกโก มคฺโคติ ฯ อยมว
โฆ อาวุโส วิสาข อริโย อญฺจงฺกโก มคฺโค เสยฺยถิํ สมมาทิฏฐิ
สมมาสงฺกปโป สมมาวาจา สมมากมฺมนโต สมมาอาชีโว
สมมาวายาโม สมมาสตี สมมาสมาธิติ ฯ อริโย ปนยเย อญฺจงฺกโก
มคฺโค สงฺขโต อูทาหุ อสงฺขโตติ ฯ อริโย โฆ อาวุโส วิสาข
อญฺจงฺกโก มคฺโค สงฺขโตติ ฯ อริเยน นุ โฆ อยมเย อญฺจงฺกเกน
มคฺเคน ตโย ขนฺธา สงฺคหิตา อูทาหุ ตีหิ ขนฺเชหิ อริโย อญฺจงฺกโก
มคฺโค สงฺคหิตโตติ ฯ น โฆ อาวุโส วิสาข อริเยน อญฺจงฺกเกน
มคฺเคน ตโย ขนฺธา สงฺคหิตา ตีหิ จ โฆ อาวุโส วิสาข
ขนฺเชหิ อริโย อญฺจงฺกโก มคฺโค สงฺคหิตโต ยา จาวุโส วิสาข
สมมาวาจา โย จ สมมากมฺมนโต โย จ สมมาอาชีโว อิเม

ธมฺมา สीलฺกฺขนฺธเณ สงฺคหิตา โย จ ธมฺมาวาชาโม ยา จ
ธมฺมาสดี โย จ ธมฺมาสมาธิ อิมเ ธมฺมา สมาธิกฺขนฺธเณ
สงฺคหิตา ยา จ ธมฺมาทิกฺกฺธิ โย จ ธมฺมาสงฺกปโป อิมเ ธมฺมา
ปณฺณากฺขนฺธเณ สงฺคหิตาติ ฯ กตโม ปนยฺเย สมาธิ กตเม
ธมฺมา สมาธินิมิตฺตา กตเม ธมฺมา สมาธิปริกฺขารา กตมา
สมาธิภาวนาติ ฯ ยา โข อวฺุโส วิสาข จิตฺตสฺเสกคฺคตาอัย สมาธิ
จตฺตารो สติปญฺ्ञานา สมาธินิมิตฺตา จตฺตารो ธมฺมปฺปชานา
สมาธิปริกฺขารา ยา เตสฺสญฺเเวว ธมฺมานัน อเสวนา ภาวนา
พหุทีกมฺมํ อัย ตตฺถ สมาธิภาวนาติ ฯ

[๕๐๕] กตี ปนยฺเย สงฺขาราติ ฯ ตโยเม อวฺุโส วิสาข
สงฺขารา กายสงฺขารो วจีสงฺขารो จิตฺตสงฺขารोติ ฯ กตโม
ปนยฺเย กายสงฺขารो กตโม วจีสงฺขารो กตโม จิตฺตสงฺขารोติ ฯ
อสุสสาปสุสสาสา โข อวฺุโส วิสาข กายสงฺขารो วิตกฺกวิจारा
วจีสงฺขารो สญฺญา จ เวทนา จ จิตฺตสงฺขารोติ ฯ กสฺมา
ปนยฺเย อสุสสาปสุสสาสา กายสงฺขารो กสฺมา วิตกฺกวิจारा
วจีสงฺขารो กสฺมา สญฺญา จ เวทนา จ จิตฺตสงฺขารอติ ฯ
อสุสสาปสุสสาสา โข อวฺุโส วิสาข กายิกา เอเต ธมฺมา
กายปฺปฏิพฺพธา ตสฺมา อสุสสาปสุสสาสา กายสงฺขารो ปุพฺเพ โข
อวฺุโส วิสาข วิตกฺกเกตุวา วิจारेตุวา วาจัน ภูณฺทติ ตสฺมา
วิตกฺกวิจारा วจีสงฺขารो สญฺญา จ เวทนา จ เจตสีกา เอเต

ธมฺมา จิตฺตปฏฺิพฺพทฺฐา ตสฺมา สลฺยณา จ เวทนา จ จิตฺตสงฺขารโหติ ฯ

[๕๑๐] กถิ ๑ ปนยฺเย สลฺยณาเวทยิตฺนโรธสฺมาปตฺติ โหติติ ฯ
น โข อวฺุโส วิสาข สลฺยณาเวทยิตฺนโรธั สฺมาปชฺชนตฺสฺส ภิกฺขุโน
เอวํ โหติ อหิ สลฺยณาเวทยิตฺนโรธั สฺมาปชฺชิสฺสฺสนฺติ วา อหิ
สลฺยณาเวทยิตฺนโรธั สฺมาปชฺชามีติ วา อหิ สลฺยณาเวทยิตฺนโรธั
สฺมาปนฺโนติ วา อถ ชฺวสฺส ปุพฺเพว ตถา จิตฺตํ ภาวิตํ โหติ
ยฺนฺตํ ตถตฺตาย อุปเนตฺติติ ฯ สลฺยณาเวทยิตฺนโรธั สฺมาปชฺชนตฺสฺส
ปนยฺเย ภิกฺขุโน กตฺเม ธมฺมา ปจฺมํ นโรชฺฉนฺติ ยฺทิ วา
กายสงฺขารโ ยฺทิ วา วจิสฺสงฺขารโ ยฺทิ วา จิตฺตสงฺขารโติ ฯ
สลฺยณาเวทยิตฺนโรธั สฺมาปชฺชนตฺสฺส โข อวฺุโส วิสาข ภิกฺขุโน ปจฺมํ
นโรชฺฉนฺติ วจิสฺสงฺขารโ ตโต กายสงฺขารโ ตโต จิตฺตสงฺขารโติ ฯ
กถิ ปนยฺเย สลฺยณาเวทยิตฺนโรธสฺมาปตฺติยา วุฏฺฏจฺานํ โหติติ ฯ น
โข อวฺุโส วิสาข สลฺยณาเวทยิตฺนโรธสฺมาปตฺติยา วุฏฺฏจฺหนตฺสฺส
ภิกฺขุโน เอวํ โหติ อหิ สลฺยณาเวทยิตฺนโรธสฺมาปตฺติยา
วุฏฺฏจฺิสฺสฺสนฺติ วา อหิ สลฺยณาเวทยิตฺนโรธสฺมาปตฺติยา วุฏฺฏจฺามีติ วา
อหิ สลฺยณาเวทยิตฺนโรธสฺมาปตฺติยา วุฏฺฏจฺิโตติ วา อถ ชฺวสฺส
ปุพฺเพว ตถา จิตฺตํ ภาวิตํ โหติ ยฺนฺตํ ตถตฺตาย อุปเนตฺติติ ฯ
สลฺยณาเวทยิตฺนโรธสฺมาปตฺติยา วุฏฺฏจฺหนตฺสฺส ปนยฺเย ภิกฺขุโน กตฺเม
ธมฺมา ปจฺมํ อุปฺปชฺชนฺติ ยฺทิ วา กายสงฺขารโ ยฺทิ วา วจิสฺสงฺขารโ
#๑ ยฺ. กถญจ ปนยฺเยติ ทิสฺสฺสติ ฯ

ยทิ วา จิตตสงขารโติ ฯ สลลวเวทยิตนโรธสมปตติยา
 วุฏฺฐหนตฺตส โข อวฺวโส วิสาข ภิกฺขุโน ปจฺมํ อุปฺปชฺชติ จิตตสงขารโ
 ตโต กายสงขารโ ตโต วจิสงขารโติ ฯ สลลวเวทยิตนโรธสมปตติยา
 วุฏฺฐิตํ ปนยฺเย ภิกฺขุํ กตึ ผสฺสา ผฺสนฺตึติ ฯ
 สลลวเวทยิตนโรธสมปตติยา วุฏฺฐิตํ โข อวฺวโส วิสาข ภิกฺขุํ ตโย
 ผสฺสา ผฺสนฺติ สฺลลวโต ผสฺโส อนิมิตฺโต ผสฺโส อปฺปณฺหิตो
 ผสฺโสติ ฯ สลลวเวทยิตนโรธสมปตติยา วุฏฺฐิตสฺส ปนยฺเย
 ภิกฺขุโน กีนินฺนํ จิตฺตํ โหติ กิโปกฺกํ กิปปพฺการนฺติ ฯ สลลวเวทยิต-
 นโรธสมปตติยา วุฏฺฐิตสฺส โข อวฺวโส วิสาข ภิกฺขุโน วิเวกนินฺนํ
 จิตฺตํ โหติ วิเวกโปกฺกํ วิเวกปพฺการนฺติ ฯ

[๕๑๑] กตึ ปนยฺเย เวทนาติ ฯ ติสฺโส โข อิมา อวฺวโส
 วิสาข เวทนา สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมฺสุขา เวทนาติ ฯ
 กตฺมา ปนยฺเย สุขา เวทนา กตฺมา ทุกฺขา เวทนา กตฺมา
 อทุกฺขมฺสุขา เวทนาติ ฯ ยํ โข อวฺวโส วิสาข กายิกํ วา
 เจตสิกํ วา สุขํ สาดํ เวทยิตํ อยํ สุขา เวทนา ยํ โข
 อวฺวโส วิสาข กายิกํ วา เจตสิกํ วา ทุกฺขํ อสาดํ เวทยิตํ
 อยํ ทุกฺขา เวทนา ยํ โข อวฺวโส วิสาข กายิกํ วา เจตสิกํ
 วา เนว สาดํ นาสาดํ เวทยิตํ อยํ อทุกฺขมฺสุขา เวทนาติ ฯ
 สุขา ปนยฺเย เวทนา กิสุขา กิทุกฺขาติ ฯ สุขา โข อวฺวโส
 วิสาข เวทนา จิตฺตีสฺสา วิปริณามทุกฺขา ทุกฺขา เวทนา จิตฺตทุกฺขา

วิปริณามสุขา อทุกขมสุขา เวทนา สลยณาสสุขา อณณาสทุกขชาติ ฯ
สุขาย ปนยเย เวทนาย ก็ อนุสโย อนุเสติ ทุกขาย
เวทนาย ก็ อนุสโย อนุเสติ อทุกขมสุขาย เวทนาย ก็ อนุสโย
อนุเสตีติ ฯ สุขาย โข อาวุโส วิสาข เวทนาย รากานุสโย
อนุเสติ ทุกขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย อนุเสติ อทุกขมสุขาย
เวทนาย อวิชชานุสโย อนุเสตีติ ฯ สพพาย นุ โข อยเย สุขาย
เวทนาย รากานุสโย อนุเสติ สพพาย ทุกขาย เวทนาย
ปฏิฆานุสโย อนุเสติ สพพาย อทุกขมสุขาย เวทนาย อวิชชานุสโย
อนุเสตีติ ฯ น โข อาวุโส วิสาข สพพาย สุขาย เวทนาย
รากานุสโย อนุเสติ น สพพาย ทุกขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย
อนุเสติ น สพพาย อทุกขมสุขาย เวทนาย อวิชชานุสโย
อนุเสตีติ ฯ สุขาย ปนยเย เวทนาย ก็ ปหัตพุพิ ทุกขาย
เวทนาย ก็ ปหัตพุพิ อทุกขมสุขาย เวทนาย ก็ ปหัตพุพนุติ ฯ
สุขาย โข อาวุโส วิสาข เวทนาย รากานุสโย ปหัตพุโพ
ทุกขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย ปหัตพุโพ อทุกขมสุขาย เวทนาย
อวิชชานุสโย ปหัตพุโพติ ฯ สพพาย นุ โข อยเย สุขาย
เวทนาย รากานุสโย ปหัตพุโพ สพพาย ทุกขาย เวทนาย
ปฏิฆานุสโย ปหัตพุโพ สพพาย อทุกขมสุขาย เวทนาย อวิชชานุสโย
ปหัตพุโพติ ฯ น โข อาวุโส วิสาข สพพาย สุขาย เวทนาย
รากานุสโย ปหัตพุโพ น สพพาย ทุกขาย เวทนาย ปฏิฆานุสโย

ปหาดพโพ น สพพาย อทุกขมสุขาย เวทนาย อวิชชานุสโย
ปหาดพโพ อิวาโส วิสาข ภิกขุ วิวิจเจว กามะหิ วิวิจ
อกุสเลหิ ชมเมหิ สวิตกั สวิจาร์ วิเวกั ปิติสุขั ปจัม ฉานัน
อุปสมปชช วิหริติ รากนุเตน ปชหติ น ตตถ รากานุสโย
อนุเสติ อิวาโส วิสาข ภิกขุ อิติ ปฏิสญจิกขติ กุทาสสุ
นามหิ ตทายตณัน อุปสมปชช วิหริตัสสามิ ยทริยา เอตริหิ อายตณัน
อุปสมปชช วิหริตติ อิติ อนุตตเรสุ วิโมกขesu ปิหิ อุปญจาปยโต
อุปปชชติ ปิหปจจยา ๑ โทมนสสุ ปฏิมนุเตน ปชหติ น ตตถ
ปฏิฆานุสโย อนุเสติ อิวาโส วิสาข ภิกขุ สุขสส จ ปหานา
ทุกขสส จ ปหานา ปุพเพว โสมนสสุโทมนสสถานัน อญจงคมา
อทุกขมสุขัน อุปกขาสติปาริสุทธิ จตตถ ฉานัน อุปสมปชช วิหริติ
อวิชชานุเตน ปชหติ น ตตถ อวิชชานุสโย อนุเสตติติ ฯ

[๕๑๒] สุขาย ปนยเย เวทนาย ก็ ปฏิภาโคติ ฯ สุขาย โข
อาวุโส วิสาข เวทนาย ราโค ปฏิภาโคติ ฯ ทุกขาย ปนยเย
เวทนาย ก็ ปฏิภาโคติ ฯ ทุกขาย โข อาวุโส วิสาข เวทนาย
ปฏิโฆ ปฏิภาโคติ ฯ อทุกขมสุขาย ปนยเย เวทนาย ก็
ปฏิภาโคติ ฯ อทุกขมสุขาย โข อาวุโส วิสาข เวทนาย อวิชชา
ปฏิภาโคติ ฯ อวิชชาย ปนยเย ก็ ปฏิภาโคติ ฯ อวิชชาย โข
อาวุโส วิสาข วิชชา ปฏิภาโคติ ฯ วิชชาย ปนยเย ก็ ปฏิภาโคติ ฯ
วิชชาย โข อาวุโส วิสาข วิมุตติ ปฏิภาโคติ ฯ วิมุตติยา
#๑ ม. ปิหาปจจยา ฯ

ปนยเย ก็ ปฏิภาโคติ ฯ วิมุตติยา โข วิสาข นิพพานั ปฏิภาโคติ ฯ
นิพพานสฺส ปนยเย ก็ ปฏิภาโคติ ฯ อจฺจสราวุโส วิสาข ปญหิ
นาสกุขิ ปญหานันฺ ปริยนตฺ คเหตุํ นิพพานคฺชํ หิ อาวุโส วิสาข
พฺรหฺมจริยํ นิพพานปรายันันฺ นิพพานปฺริโยสานันฺ อากงฺขมาโน เจ ตวํ
อาวุโส วิสาข ภควนฺตํ อุปสงฺกमितฺวา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺยาสี ยถา
จ เต ภควา พุยาโกโรติ ตถานันฺ ฐาเรยฺยาสีตี ฯ

[๕๑๓] อถ โข วิสาโข อุปาสโก ฐมฺมทินฺนนาย ภิกฺขุณฺเีย ภาสีตํ
อภินฺนุทิตฺวา อนฺโหมทิตฺวา อฏฺฐายาสนา ฐมฺมทินฺนํ ภิกฺขุณฺเีย อภิวาทิตฺวา
ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ
อภิวาทิตฺวา เอกมฺนตฺ นิสีทิ ฯ เอกมฺนตฺ นิสินฺโน โข วิสาโข
อุปาสโก ยาวตโก อโหสิ ฐมฺมทินฺนนาย ภิกฺขุณฺเีย สทฺธี กถาสลฺลาไป
ตํ สพฺพํ ภควโต อาโรเจสิ ฯ เอวํ วุตฺเต ภควา วิสาขํ อุปาสกํ
เอตทโวจ ปณฺชิตฺวา วิสาข ฐมฺมทินฺนา ภิกฺขุณฺเีย มหาปญฺญา วิสาข
ฐมฺมทินฺนา ภิกฺขุณฺเีย มลฺลเจปิ ตวํ วิสาข เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺยาสี ๑
อหฺมปิ ตํ เอวเมว พุยากระยฺยํ ยถา ตํ ฐมฺมทินฺนนาย ภิกฺขุณฺเีย
พุยากตํ เอโสเวตสฺส อตฺถโถ เอวเมตํ ฐาเรหีตี ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน วิสาโข อุปาสโก ภควโต
ภาสีตํ อภินฺนุทิตี ฯ

จฺหวเวทลฺลสฺสตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตฺตถํ ฯ

#๑ ม. ปุจฺเจยฺยาสี ฯ

จูฬมมสมาทานสูตร

[๕๑๔] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนุเตสิ ภิกฺขโวตี ฯ ภาทนุเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺโสสุ ฯ

[๕๑๕] ภควา เอตทโวจ จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว ฌมฺมสมาทานานิ
กตมานิ จตฺตาริ อตฺถิ ภิกฺขเว ฌมฺมสมาทานัน
ปจฺจุปฺปนฺนสุขัง อายตี ทฺถุขวิปากัง อตฺถิ ภิกฺขเว ฌมฺมสมาทานัน
ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว อายตีลฺลจ ทฺถุขวิปากัง อตฺถิ ภิกฺขเว
ฌมฺมสมาทานัน ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขัง อายตี สุขวิปากัง อตฺถิ ภิกฺขเว
ฌมฺมสมาทานัน ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายตีลฺลจ สุขวิปากัง ฯ

[๕๑๖] กตมญฺจ ภิกฺขเว ฌมฺมสมาทานัน ปจฺจุปฺปนฺนสุขัง อายตี
ทฺถุขวิปากัง ฯ สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทีโน
เอวํทีฎฺฐิโน นตฺถิ กามेสุ ทฺโถสฺตี เต กามेสุ ปาตพฺยตฺต
อาปชฺชนฺติ ฯ เต โข โมลิตฺพนุชาหิ ๑ ปริพฺพาชิกาหิ ปริจาเรนฺติ
เต เอวมานฺสู กิํสู นาม เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา กามेสุ
อนาคตภยั สมฺปสฺสमानา กามานัน ปหานมานฺสู กามานัน ปริลฺลณฺ
ปญฺญาเปนฺติ ๒ สุโข อิมิสฺสา ปริพฺพาชิกาย ตฺรณาย มฺทุกาย
โลมสาย พาทาย สมฺผลฺโสตี เต กามेสุ ปาตพฺยตฺต อาปชฺชนฺติ ฯ
เต กามेสุ ปาตพฺยตฺต อาปชฺชิตฺวา กายสุส เกทา ปรมฺมรณา
#๑ ม. โมพิพฺพชาหิ ฯ ๒ โป. ม. ปญฺญาเปนฺติ ฯ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ฯ

อปาัย ทุคคตี วิณีปาตี นีริยั อูปชชุนตี ๑ เต คตถ ทุกขา
ตีปโป ๑ [๒] กุกกา เวทนา เวทียนตี เต เอวม่าหัสสู อิทั โข เต
โกนุโต สมณพราหุมนา กามะสุ อนาคตภยั สมปัสสมานา กามานั
ปหานมาหัสสู กามานั ปริณณั ปณณาเปนตี อิมะ หี มยั
กามเหตุ กามนิทานั ทุกขา ตีปโป กุกกา เวทนา เวทียามาตี ๑
เสยฺยถาปี ภิกขเว คิมุหานั ปจฺฉิมะ มาเส มาลฺลาสิปาฎีกาผละย ๑
อถ โข ตั ภิกขเว มาลฺลาวิซั อลฺลตฺรสมึ สาลมฺลเ นิปเตย ๑
อถ โข ภิกขเว ยา ตสมึ สาลเ อชิวตฺถา เทวตา ส่า กิตา
อูปพิคคา สนฺดาสิ อापชฺเชย ๑ อถ โข ภิกขเว ตสมึ สาลเ
อชิวตฺถาย เทวตาย มิตฺตามจฺจา ฉาติสาลโหิตา อารามเทวตา
วนเทวตา รุกขเทวตา โอสชิตินวนปฺปตีสุ อชิวตฺถา เทวตา สงฺกมฺม
สมากมฺม เอวั สมสฺสาเสยฺยั มา ภวั ภายิ มา ภวั ภายิ อูปเปวนามะตี
มาลฺลาวิซั โมโร วา คิละย มิโค วา ขาเทยฺย ทวทาโห
วา ทเหยฺย วนกมฺมิกา วา อุตฺทเรยฺยั อูปจิกา วา อุกฺกฺเขยฺยั
อวิซั วา ปนฺสฺสาตี ๑ อถ โข ตั ภิกขเว มาลฺลาวิซั เนว โมโร
คิละย น มิโค ขาเทยฺย น ทวทาโห ทเหยฺย น วนกมฺมิกา
อุตฺทเรยฺยั น อูปจิกา อุกฺกฺเขยฺยั วิชฺฌจ ปนฺสฺส ๑ ตั ปาฐสฺสเกน
เมฆเณ อภิวุกฺกัจฺจ สฺมมเทว วิฐุเหย ๑ สาสฺส มาลฺลาลตา ตฺรณา
มุกกา โลมสา วิลมฺพินี ๑ ส่า ตั สาลั อูปนิเสเวย ๑ อถ โข
ภิกขเว ตสมึ สาลเ อชิวตฺถาย เทวตาย เอวมสฺส กีสฺสู นาม
#๑ ม. ตีพพา ๑ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ๑ ๒ โป. ม. ขรา ๑ สพฺพตฺถ อีทิสเมว ๑

เต โภญโต มิตตามจจา ฌาติสาโลหิตา อารามเทวดา วนเทวดาD
รูกขเทวดา โอสถิตินวณปป์ตีสุ อธิวตุถา เทวดา มาลวาวีเช
อนาคตภยั สมุปสฺสมานา สงฺกมฺม สมากมฺม เอวั สมสฺสาเสสิ
มา ภวั ภายิ มา ภวั ภายิ อปฺเปวนาเมตฺติ มาลวาวีชั โมโร
วา คิเลยฺย มิโค วา ขาเทยฺย ทวทาโห วา ขาเทยฺย วนกมฺมิกา
วา อุทฺทเรยฺยึ อุปฺจิกา วา อุทฺทเรยฺยึ อวิชั วา ปนฺสฺสาติ สุโข
อิมิสฺสา มาลวาลตาย ตฺรณาย มุทฺทาย โลมสาย วิลมฺพินียา
สมฺพสฺโสติ ฯ ส่า ตั ส่าติ อนุปริวาเรยฺย ๑ ฯ ส่า ตั ส่าติ
อนุปริวาเรตฺวา [๒] อุปฺริ วิฎฺฐิ กฺริตฺวา [๓] โอมฺนั ชเนตฺวา เย ตสฺส
สาลสฺส มหนฺตา มหนฺตา ขนฺธา เต ปทาเลยฺย ฯ อถ โข ภิกฺขเว ตสฺมี
สาลเต อธิวตุถาย เทวดาย เอวมฺสฺส อิทํ โข เต โภญโต มิตตามจจา
ฌาติสาโลหิตา อารามเทวดา วนเทวดา รูกขเทวดา โอสถิตินวณปป์ตีสุ
อธิวตุถา เทวดา มาลวาวีเช อนาคตภยั สมุปสฺสมานา
สงฺกมฺม สมากมฺม เอวั สมสฺสาเสสิ มา ภวั ภายิ มา ภวั
ภายิ อปฺเปวนาเมตฺติ มาลวาวีชั โมโร วา คิเลยฺย มิโค วา
ขาเทยฺย ทวทาโห วา ขาเทยฺย วนกมฺมิกา วา อุทฺทเรยฺยึ อุปฺจิกา
วา อุทฺทเรยฺยึ อวิชั วา ปนฺสฺสาติ สุวาหุ มาลวาวีชเหตุ ทุกฺขา
ติปฺปา กฏฺฐกา เวทนา เวทียามิติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว สนฺติ
เอเก สมณฺพฺราหฺมณา เอววาทีโน เอวทิฎฺฐิโน นตฺถิ กามสฺ
#๑ สี่. ม. ย. อนุปริหเรยฺย ฯ ๒. โป. ม. อุปฺริ วิฎฺฐิ กเรยฺย ฯ
#๓ โป. ม. โอมฺนั ชเนยฺย ฯ

โทโสติ เต กามสุ ปาตพุดติ อาปชชุนติ ฯ เต โข โมลิพนธาหิ
ปริพพาชกาหิ ปริจาเรนติ ฯ เต เอวมาหิสู กีสู นาม เต
โกนุโต สมณพราหุมนมา กามสุ อนาคตภยั สมปัสสมานา กามานัน
ปหานมาหิสู กามานัน ปริณณั ปณญาเปนติ สุโข อิมิสสา
ปริพพาชกาย ตรุณาย มุทกาย โลมสาย พาหาย สมผลโสติ เต
กามสุ ปาตพุดติ อาปชชุนติ ฯ เต กามสุ ปาตพุดติ อาปชชิตวา
กายสส เกทา ปรมมรณา อปายั ทุกคตตี วินิปาตัง นิริยั
อุปชชุนติ ฯ เต ตตถ ทุกขา ติปปา กุกกา เวทนา เวதியนติ
เต ตตถ เอวมาหิสู อิทัง โข เต โกนุโต สมณพราหุมนมา
กามสุ อนาคตภยั สมปัสสมานา กามานัน ปหานมาหิสู กามานัน
ปริณณั ปณญาเปนติ อิเม หิ มยั กามเหตุ กามนิทานัน ทุกขา
ติปปา กุกกา เวทนา เวதியามาติ ฯ อิทัง วุจจติ ภิกขเว
ธมมสมาทานัน ปจจุปปนุณสुขั อายตตี ทุกขวิปากัง ฯ

[๕๑๗] กตมณจ ภิกขเว ธมมสมาทานัน ปจจุปปนุณทุกขณเจว
อายตติจ ทุกขวิปากัง ฯ อีธ ภิกขเว เอกจโจ อเจลโก โหติ
มุคตาจาโร หตถาวเลขโน น เอหิภทนุติโก น ติฏฐภทนุติโก น
อภิตัน น อุททิสส กตัง น นิมนนุตนัน สาทิยติ ฯ โส น กุมภิมุขา
ปฏิกคณหาติ น กโพปิมุขา ปฏิกคณหาติ น เอฟกมมุนตรัน น
มุสสนุนตรัน น ทณฐมมุนตรัน น ทวินัน ภูณชमानานัน น คพุณินิยา
น ปายมานาย น ปุริสนุนตรคตายน น สงกิตตีสู น ยตถ ส

อุปฐิติโต โหติ น ยตถ มกขิกา สณฺทสณฺทจารินี น มจฺฉิ
 น มิสฺส น สุริ น เมรยํ น ฐโสตถกํ ปิวติ ฯ โส เอกาคารโก
 วา โหติ เอกาโลปีโก ทฺวาคารโก วา โหติ ทฺวาโลปีโก ฯเปฯ
 สตุตาคารโก วา โหติ สตุตาโลปีโก เอกิสฺสาปี ทตฺติยา
 ยาเปติ ทฺวีหิปี ทตฺตีหิ ยาเปติ ฯเปฯ สตุตหิปี ทตฺตีหิ ยาเปติ
 เอกาหิกมฺปิ อาหารํ อาหารเรติ ทฺวีหิกมฺปิ อาหารํ อาหารเรติ ฯเปฯ
 สตุตาทิกมฺปิ อาหารํ อาหารเรติ อิติ เอวรूपํ อทฺตมาสีกํปิ
 ปริยายภตฺตโกชนานุโยคมนุยฺตุโต วิหฺรติ ฯ โส สากภโกโข วา โหติ
 สามากภโกโข วา โหติ นีวารภโกโข วา โหติ ททฺทลภโกโข วา
 โหติ หฏฺภโกโข วา โหติ กณฺภโกโข วา โหติ อาจามภโกโข วา
 โหติ ปิณฺณากภโกโข วา โหติ คิณฺภโกโข วา โหติ โคมยภโกโข
 วา โหติ วนมฺลผลาหาโร ยาเปติ ปวตฺตผลโกชี ฯ โส สาณานิปี
 ธารเรติ มสาณานิปี ธารเรติ ฉวทฺสฺสานิปี ธารเรติ ปัสฺสูกฺพานิปี ธารเรติ
 ติริฏฺวานิปี ธารเรติ อชฺชินานิปี ธารเรติ อชฺชินกฺขิปปมฺปิ ธารเรติ กุสจิริมฺปิ
 ธารเรติ [๑] ผลกจิริมฺปิ ธารเรติ เกสกมฺพลมฺปิ ธารเรติ [๒]
 อุกฺกปฺกขมฺปิ ธารเรติ เกสมสฺสุโลจโกปี โหติ เกสมสฺสุโลจนา-
 โยคมนุยฺตุโต อุกฺกฏฺจโกปี โหติ อาสนปฺภิกฺขิตฺโตปี อุกฺกฏฺโกปี โหติ
 อุกฺกฏฺกปฺปฺรานมนุยฺตุโต กณฺฏกาปฺสฺสยโกปี โหติ กณฺฏกาปฺสฺสเย
 เสยฺยํ กปฺเปติ สายตฺติยกมฺปิ อุตฺโทโรหนาโนโยคมนุยฺตุโต วิหฺรติ
 อิติ เอวรूपํ อนกฺวิหิตํ กายสฺส อาตาปนปฺริตาปนานุโยคมนุยฺตุโต
 #๑ โป. ม. วากจิริมฺปิ ธารเรติ ฯ ๒. โป. ม. วาพกมฺพลมฺปิ ธารเรติ ฯ

วิหริติ ฯ โส กายสุส เกทา ปรมมรณา อปายั ทุกคตี วินิปาตัง
นิริยั อุปปชชติ ฯ อิทั วุจจติ ภิกขเว ชมมสมาทานัง ปจจุปปนุนทุกขณเจว
อายติณจ ทุกขวิปากัง ฯ

[๕๑๘] กตมณจ ภิกขเว ชมมสมาทานัง ปจจุปปนุนทุกขัง อายตี
สุขวิปากัง ฯ อิช ภิกขเว เอกจโจ ปกตिया ติปพราคชาติโก โหติ
โส อภิกขณั รากษั ทุกขัง โทมนสัสั ปฐิสัเวเทติ ฯ ปกตिया
ติปพโทสชาติโก โหติ โส อภิกขณั โทสขั ทุกขัง โทมนสัสั
ปฐิสัเวเทติ ฯ ปกตिया ติปพโมหชาติโก โหติ โส อภิกขณั
โมหขั ทุกขัง โทมนสัสั ปฐิสัเวเทติ ฯ โส สหาปี ทุกเขน สหาปี
โทมนสเสน ผุจโจ สมานิ อสสุมุโขปี โรทมานิ ปริปฺณณั
ปริสุทฺธั พุรหุมจริยั จรติ ฯ โส กายสุส เกทา ปรมมรณา
สุคตี สคกั โลกั อุปปชชติ ฯ อิทั วุจจติ ภิกขเว ชมมสมาทานัง
ปจจุปปนุนทุกขัง อายตี สุขวิปากัง ฯ

[๕๑๙] กตมณจ ภิกขเว ชมมสมาทานัง ปจจุปปนุนสุขณเจว
อายติณจ สุขวิปากัง ฯ อิช ภิกขเว เอกจโจ ปกตियาน ติปพราคชาติโก
โหติ โส อภิกขณั น รากษั ทุกขัง โทมนสัสั ปฐิสัเวเทติ ฯ
ปกตियาน ติปพโทสชาติโก โหติ โส อภิกขณั น
โทสขั ทุกขัง โทมนสัสั ปฐิสัเวเทติ ฯ ปกตियาน ติปพโมหชาติโก
โหติ โส อภิกขณั น โมหขั ทุกขัง โทมนสัสั ปฐิสัเวเทติ ฯ
โส วิวิจเจว กามะหิ วิวิจจ อกุสเลหิ ชมมะหิ สวิตกุกั สวิจาร์

วิเวกขั ปิติสุขั ปรมั ฌานั อุปสมุปชช วิหริติ ฯ วิตถุกวิจารานั
วูปสมา อชฌตตัม สมุปสาทานั เจตโส เอโกทิภาวั อวิตถุกั อวิจาร์
สมาธิขั ปิติสุขั ทุติยิ ฌานั ... ตติยิ ฌานั ... จตตถัม ฌานั
อุปสมุปชช วิหริติ ฯ โส กายสุส เกทา ปรมุมรณา สุกตึ
สคัคคั โลกั อุปปชชติ ฯ อิทั วุจจติ ภิกขเว ฌมมสมาทานั
ปจจุปฺปนฺนุสฺสขญฺเจว อายติญฺจ สฺขวิปากั ฯ อิมานิ โข ภิกขเว
จตตาริ ฌมมสมาทานานีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสีตัม
อภินนฺทุนฺติ ฯ

จูปฌมมสมาทานสุตตัม นิฏฺฐิตัม ปณฺจมัม ฯ

มหาชมมสมาทานสุตต์

[๕๒๐] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา สาวตฺถิยั วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกิสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนุเตสิ ภิกฺขโวตี ฯ ฆทนุเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๕๒๑] ภควา เอตทโวจ เยภฺยุเณน ภิกฺขเว สตฺตาเอวักามา
เอวักนฺทา เอวักชิปปายา อโห วต อนิฏฺฐา อกนฺตา
อมนาปา [๑] ปริหาเยยฺยั อิฏฺฐา กนฺตา มนาปา [๑] อภิวิทฺเตยฺยุนตี
เตสั ภิกฺขเว สตฺตานั เอวักมานัน เอวักนฺทานัน เอวักชิปปายานัน
อนิฏฺฐา อกนฺตา อมนาปา ชมฺมา อภิวิทฺตฺนตี อิฏฺฐา กนฺตา
มนาปา ชมฺมา ปริหายนฺตี ตตฺร ตฺเมห ภิกฺขเว ตั กิสฺส
เหตุ ๒ ปจฺเจถาตี ฯ ภควัมุลกา โน ฆนฺเต ชมฺมา ภควันตฺติกา
ภควัปฺภิสฺสรณา สาธุ วต ฆนฺเต ภควนฺตฺเตยว ปฺภิกฺกาตุ เอตสฺส
ภาสิตสฺส อตฺถโถ ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ชาเรสฺสนฺตีตี ฯ เตนหิ
ภิกฺขเว สุณฺณถ สาธุกั มนสิกโรถ ภาสิตฺสสามีตี ฯ เอว ฆนฺเตตี
โฆ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๕๒๒] ภควา เอตทโวจ อิธ ภิกฺขเว อสฺสุตฺวา ปุณฺนุชฺชโน
อริยานัน อทสฺสาวี อริยชมฺมสฺส อโกวิทฺโ อริยชมฺเม อวินีโต
สปปุริสฺสานัน อทสฺสาวี สปปุริสชมฺมสฺส อโกวิทฺโ สปปุริสชมฺเม
อวินีโต เสวิตพฺเพ ชมฺเม น ชานาตี อเสวิตพฺเพ ชมฺเม น ชานาตี
#๑ โป. ม. ชมฺมา ฯ ๒. สี่. ยุ. กี่ เหตุ ฯ

ภษิตพุเพ ฐมเม น ชานาติ อภษิตพุเพ ฐมเม น ชานาติ ฯ
โส เสวิตพุเพ ฐมเม อชานนุโต อเสวิตพุเพ ฐมเม อชานนุโต
ภษิตพุเพ ฐมเม อชานนุโต อภษิตพุเพ ฐมเม อชานนุโต อเสวิตพุเพ
ฐมเม เสวติ เสวิตพุเพ ฐมเม น เสวติ อภษิตพุเพ
ฐมเม ภษติ ภษิตพุเพ ฐมเม น ภษติ ฯ ตสฺส อเสวิตพุเพ
ฐมเม เสวโต เสวิตพุเพ ฐมเม อเสวโต อภษิตพุเพ ฐมเม
ภษโต ภษิตพุเพ ฐมเม อภษโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมฺนาปา
ฐมฺมา อภิวทฺถนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา ฐมฺมา ปรีหายนฺติ
ตํ กิสฺส เหตุ เอวํ เหตุํ ภิกฺขเว โหติ ยถาตํ อวิทฺทฺสุโน ฯ
สฺสวา จ โข ภิกฺขเว อริยสาวโก อริยานํ ทสฺสาวิ อริยธมฺมสฺส
โกวิทฺท อริยธมฺเม สฺวินีโต สปฺปฺริสํ ทสฺสาวิ สปฺปฺริสธมฺมสฺส
โกวิทฺท สปฺปฺริสธมฺเม สฺวินีโต เสวิตพุเพ ฐมเม ชานาติ อเสวิตพุเพ
ฐมเม ชานาติ ภษิตพุเพ ฐมเม ชานาติ อภษิตพุเพ
ฐมเม ชานาติ ฯ โส เสวิตพุเพ ฐมเม ชานนุโต อเสวิตพุเพ
ฐมเม ชานนุโต ภษิตพุเพ ฐมเม ชานนุโต อภษิตพุเพ ฐมเม
ชานนุโต อเสวิตพุเพ ฐมเม น เสวติ เสวิตพุเพ ฐมเม เสวติ
อภษิตพุเพ ฐมเม น ภษติ ภษิตพุเพ ฐมเม ภษติ ฯ ตสฺส
อเสวิตพุเพ ฐมเม อเสวโต เสวิตพุเพ ฐมเม เสวโต อภษิตพุเพ
ฐมเม อภษโต ภษิตพุเพ ฐมเม ภษโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมฺนาปา
ฐมฺมา ปรีหายนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา ฐมฺมา อภิวทฺถนฺติ

ตัม กิสุส เหตุ เอวํ हेतुं गिखवे वोति यदात्तं विवृत्सुनोति ॥

[๕๒๓] จตุตถาริमानि गिखवे चममसमतानानि गतमानि जतुतारि
อตुति गिखवे चममसमतानं पञ्जुपुननुतुखणुजेव आयतिणुज तुखविपाकं
อตुति गिखवे चममसमतानं पञ्जुपुननुसुं आयती तुखविपाकं
อตुति गिखवे चममसमतानं पञ्जुपुननुतुखं आयती सुखविपाकं
อตुति गिखवे चममसमतानं पञ्जुपुननुसुखणुजेव आयतिणुज
सुखविपाकं ॥

[๕๒๔] ततुर गिखवे यमितं चममसमतानं पञ्जुपुननुतुखणुजेव
आयतिणुज तुखविपाकं तं अविठुठा ॑ अविठुठाकतो
यदागुत्तं नपुपुखानाति अितं वो चममसमतानं पञ्जुपुननुतुखणुजेव
आयतिणुज तुखविपाकनुति ॥ तं अविठुठा अविठुठाकतो यदागुत्तं
नपुपुखाननुतो तं सेवति तं न प्रिवुखेति ॥ तसुस तं सेवतो
तं अपुप्रिवुखेयतो अनिगुठा अगनुता अमनापा चममा अगिवठुठनुति
अिगुठा अगनुता अमनापा चममा प्रिहायनुति तं गिสุस हेतु
एवํ हेतुं गिखवे वोति यदात्तं अविठुठुसुनोति ॥ ततुर गिखवे
यमितं चममसमतानं पञ्जुपुननुसुं आयती तुखविपाकं तं अविठुठा
अविठुठाकतो यदागुत्तं नपुपुखानाति अितं वो चममसमतानं पञ्जुपुननुसुं
आयती तुखविपाकनुति ॥ तं अविठुठा अविठुठाकतो यदागुत्तं
नपुपुखाननुतो तं सेवति तं न प्रिवुखेति ॥ तसुस तं सेवतो
#๑ ม. ย. สัพพตฺถ อวิทวาทิ ทิสฺสตี ॥

ตัม อปปริวชชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมฺนาปา ฌมฺมา อภิวทฺตฺตฺตํ
อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา ฌมฺมา ปรีหายนฺติ ตัม กิสฺส เหตุ
เอวํ เหตุ ภิภฺขเว โหติ ยถา ตํ อวิทฺทฺสฺสโนติ ฯ ตตฺตร ภิภฺขเว
ยมิทํ ฌมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ อายตี สุขวิปากํ ตํ อวิทฺธา
อวิทฺชากโต ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อิทํ โข ฌมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ
อายตี สุขวิปากนฺติ ฯ ตํ อวิทฺธา อวิทฺชากโต ยถาภูตํ
นปฺปชานนฺโต ตํ เสวตี ตํ น ปรีวชเชติ ฯ ตตฺส ตํ เสวโต ตํ
อปปริวชชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมฺนาปา ฌมฺมา อภิวทฺตฺตฺตํ
อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา ฌมฺมา ปรีหายนฺติ ตัม กิสฺส เหตุ
เอวํ เหตุ ภิภฺขเว โหติ ยถา ตํ อวิทฺทฺสฺสโนติ ฯ ตตฺตร ภิภฺขเว
ยมิทํ ฌมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายตฺติจฺจ สุขวิปากํ ตํ
อวิทฺธา อวิทฺชากโต ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อิทํ โข ฌมฺมสมาทานํ
ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายตฺติจฺจ สุขวิปากนฺติ ฯ ตํ อวิทฺธา อวิทฺชากโต
ยถาภูตํ นปฺปชานนฺโต ตํ เสวตี ตํ น ปรีวชเชติ ฯ ตตฺส
ตํ เสวโต ตํ อปปริวชชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมฺนาปา ฌมฺมา
อภิวทฺตฺตฺตํ อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา ฌมฺมา ปรีหายนฺติ ตัม
กิสฺส เหตุ เอวํ เหตุ ภิภฺขเว โหติ ยถา ตํ อวิทฺทฺสฺสโนติ ฯ

[๕๒๕] ตตฺตร ภิภฺขเว ยมิทํ ฌมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว
อายตฺติจฺจ ทุกฺขวิปากํ ตํ วิทฺธา ๑ วิทฺชากโต ยถาภูตํ ปชานาติ
#๑ ม. ย. สพฺพตฺถ วิทฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

อิทํ โข ฌมมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว อายตฺติญฺจ ทุกฺขวิปាកนฺตํ ๑
ตํ วิทฺธว วิชาคโคโต ยถาภูตํ ปชานนฺโต ตํ น
เสวติ ตํ ปรีวชฺเชติ ๑ ตสฺส ตํ อเสวโต ตํ ปรีวชฺชยโต อนิฏฺฐา
อกนฺตา อมฺนาปา ฌมฺมา ปรีหายนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา
ฌมฺมา อภิวทฺถนฺตํ ตํ กิสฺส เหตุ เอวํ เหติ ภิกฺขเว โหติ
ยถาตํ วิทฺธวโนติ ๑ ตตฺร ภิกฺขเว ยมิตํ ฌมมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขํ
อายตฺตี ทุกฺขวิปាកํ ตํ วิทฺธว วิชาคโคโต ยถาภูตํ ปชานาติ
อิทํ โข ฌมมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขํ อายตฺตี ทุกฺขวิปាកนฺตํ ๑
ตํ วิทฺธว วิชาคโคโต ยถาภูตํ ปชานนฺโต ตํ น เสวติ ตํ ปรีวชฺเชติ ๑
ตสฺส ตํ อเสวโต ตํ ปรีวชฺชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา
อมฺนาปา ฌมฺมา ปรีหายนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา ฌมฺมา
อภิวทฺถนฺตํ ตํ กิสฺส เหตุ เอวํ เหติ ภิกฺขเว โหติ ยถาตํ
วิทฺธวโนติ ๑ ตตฺร ภิกฺขเว ยมิตํ ฌมมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ
อายตฺตี สุขวิปាកํ ตํ วิทฺธว วิชาคโคโต ยถาภูตํ ปชานาติ อิทํ โข
ฌมมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ อายตฺตี สุขวิปាកนฺตํ ๑ ตํ วิทฺธว
วิชาคโคโต ยถาภูตํ ปชานนฺโต ตํ น เสวติ ตํ ปรีวชฺเชติ ๑
ตสฺส ตํ อเสวโต ตํ ปรีวชฺชยโต อนิฏฺฐา อกนฺตา อมฺนาปา
ฌมฺมา ปรีหายนฺติ อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา ฌมฺมา อภิวทฺถนฺตํ
ตํ กิสฺส เหตุ เอวํ เหติ ภิกฺขเว โหติ ยถาตํ วิทฺธวโนติ ๑
ตตฺร ภิกฺขเว ยมิตํ ฌมมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายตฺติญฺจ

สุขวิปากั ตั วิทฐา วิชชากโต ยถาภูตัง ปชานาติ อิทัง โข
ธมฺมสมาทานัง ปจฺจุปปนฺนสุขญฺเจว อายตฺติจฺจ สุขวิปากนฺติ ฯ ตั
วิทฐา วิชชากโต ยถาภูตัง ปชานนฺโต ตัง น เสวติ ตัง ปรีวชฺเชติ ฯ
ตสฺส ตั อเสวโต ตัง ปรีวชฺชยโต อนินฺธุจฺจา อกนฺตา อมฺนาปา
ธมฺมา ปรีหายนฺติ อินฺธุจฺจา กนฺตา มฺนาปา ธมฺมา อภิวทฺถนฺติ
ตั กิสฺส เหตุ เอวัง เหตุ ภิกฺขเว โหติยถา ตัง วิทฺทสฺสโนติ ฯ

[๕๒๖] กตมญฺจ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานัง ปจฺจุปปนฺนทุกฺขญฺเจว
อายตฺติจฺจ ทุกฺขวิปากั ฯ อิท ภิกฺขเว เอกจฺโจ สหาปี ทุกฺขเณ
สหาปี โทมนสฺเสน ปาณาติปาทิ โหติ ปาณาติปาทปจฺจยา จ
ทุกฺขัง โทมนสฺสั ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺขเณ สหาปี โทมนสฺเสน
อหิณฺนาทายิ โหติ อหิณฺนาทานปจฺจยา จ ทุกฺขัง โทมนสฺสั ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ
สหาปี ทุกฺขเณ สหาปี โทมนสฺเสน กามสฺสุ มิจฺฉาจาริ
โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารปจฺจยา จ ทุกฺขัง โทมนสฺสั ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ
สหาปี ทุกฺขเณ สหาปี โทมนสฺเสน มุสฺสาวาทิ โหติ มุสฺสาวาทปจฺจยา
จ ทุกฺขัง โทมนสฺสั ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺขเณ สหาปี
โทมนสฺเสน ปิสฺสนวาโจ โหติ ปิสฺสนวาจปจฺจยา จ ทุกฺขัง โทมนสฺสั
ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺขเณ สหาปี โทมนสฺเสน ผรุสฺสวาโจ โหติ
ผรุสฺสวาจปจฺจยา จ ทุกฺขัง โทมนสฺสั ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺขเณ
สหาปี โทมนสฺเสน สมฺผปฺปลาปี โหติ สมฺผปฺปลาปจฺจยา จ
ทุกฺขัง โทมนสฺสั ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺขเณ สหาปี โทมนสฺเสน

อภิขณาตุ โหติ อภิขณาปจจยา จ ทุกข์ โทมนสุสั ปฏิสัเวเทติ ฯ
สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมนสุเสน พุยาปนนจิตโต โหติ
พุยาปาทปจจยา จ ทุกข์ โทมนสุสั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน
สหาปี โทมนสุเสน มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิปจจยา จ
ทุกข์ โทมนสุสั ปฏิสัเวเทติ ฯ โส กายสุส เกทา ปรมมรณา
อปาัยิ ทุคคตึ วิณีปาตึ นิรยั อุปปชฺชติ ฯ อิทั วุจฺจติ ภิกฺขเว
ธมฺมสมาทานั ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขญฺเจว อายตฺตญฺจ ทุกฺขวิปากั ฯ

[๕๒๗] กตมญจ ภิกฺขเว ธมฺมสมาทานั ปจฺจุปฺปนฺนสุขั อายตึ
ทุกฺขวิปากั ฯ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสุเสน
ปาณาติปาตึ โหติ ปาณาติปาตปจจยา จ สุขั โสมนสุสั ปฏิสัเวเทติ ฯ
สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสุเสน อทินฺนาทายิ โหติ
อทินฺนาทานปจจยา จ สุขั โสมนสุสั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน
สหาปี โสมนสุเสน กามสุ มิจฺฉาจาริ โหติ กามสุ มิจฺฉาจารปจจยา
จ สุขั โสมนสุสั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี
โสมนสุเสน มุสาวาทิ โหติ มุสาวาทปจจยา จ สุขั โสมนสุสั
ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสุเสน ปิสฺสนวาโจ โหติ
ปิสฺสนวาจปจจยา จ สุขั โสมนสุสั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน
สหาปี โสมนสุเสน ผรุสวาโจ โหติ ผรุสวาจปจจยา จ สุขั
โสมนสุสั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสุเสน สมฺผป-
ปลาปี โหติ สมฺผปปลาปจจยา จ สุขั โสมนสุสั ปฏิสัเวเทติ ฯ

สหาปี สุเขน สหาปี โทมณสุเสน อภิขณาลุ โหติ อภิขณา-
ปจฺจยา จ สฺขํ โทมณสุสํ ปฏฺฐิเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี
โทมณสุเสน พุยาปนฺนจิตฺโต โหติ พุยาปาทปจฺจยา จ สฺขํ
โทมณสุสํ ปฏฺฐิเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี โทมณสุเสน
มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิปจฺจยา จ สฺขํ โทมณสุสํ ปฏฺฐิเวเทติ ฯ
โส ภายสฺส เกทา ปรมฺมณา อปายํ ทุกฺคตี วินิปาตํ
นิริยํ อุปฺปชฺชติ ฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ฌมฺมสมาทานํ ปจฺจูปฺปนฺน-
สุขํ อายตี ทุกฺขวิปากํ ฯ

[๕๒๘] กตมณฺจ ภิกฺขเว ฌมฺมสมาทานํ ปจฺจูปฺปนฺนทุกฺขํ อายตี
สุขวิปากํ ฯ อิท ภิกฺขเว เอกจฺโจ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมณสุเสน
ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ ปาณาติปาตา เวรมณฺีปจฺจยา
จ ทุกฺขํ โทมณสุสํ ปฏฺฐิเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี
โทมณสุเสน อทินฺนาทานา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา เวรมณฺีปจฺจยา
จ ทุกฺขํ โทมณสุสํ ปฏฺฐิเวเทติ ฯ สหาปี ทุกฺเขน สหาปี
โทมณสุเสน กามสฺสุ มิจฺฉาจารา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ กามสฺสุ
มิจฺฉาจารา เวรมณฺีปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมณสุสํ ปฏฺฐิเวเทติ ฯ
สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมณสุเสน มุสาวาทา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ
มุสาวาทา เวรมณฺีปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมณสุสํ ปฏฺฐิเวเทติ ฯ
สหาปี ทุกฺเขน สหาปี โทมณสุเสน ปิสฺสณาย วาจาย ปฏฺฐิวิโรโต
โหติ ปิสฺสณาย วาจาย เวรมณฺีปจฺจยา จ ทุกฺขํ โทมณสุสํ

ปฏิสัเวเทติ ๑ สหาลี ทุกุเชน สหาลี โทมณสุเสน ผรุสาย วาจา
ปฏิวิโรโต โหติ ผรุสาย วาจา เวรมณิปจจา จ ทุกุขั โทมณสุสั
ปฏิสัเวเทติ ๑ สหาลี ทุกุเชน สหาลี โทมณสุเสน สมุผลปลาปา
ปฏิวิโรโต โหติ สมุผลปลาปา เวรมณิปจจา จ ทุกุขั โทมณสุสั
ปฏิสัเวเทติ ๑ สหาลี ทุกุเชน สหาลี โทมณสุเสน อนภิชณา
โหติ อนภิชณาปจจา จ ทุกุขั โทมณสุสั ปฏิสัเวเทติ ๑ สหาลี
ทุกุเชน สหาลี โทมณสุเสน อพยาปนุนจิตโต โหติ อพยาปาทปจจา
จ ทุกุขั โทมณสุสั ปฏิสัเวเทติ ๑ สหาลี ทุกุเชน สหาลี
โทมณสุเสน สมุมาทิกุจิ โหติ สมุมาทิกุจิปจจา จ ทุกุขั
โทมณสุสั ปฏิสัเวเทติ ๑ โส กายสุส เกทา ปรมมรณา สุกตึ๐
สคคั โลกั อุปปชชติ ๑ อิทั วุจจติ ภิกุขเว ชมมสมาทานั
ปจจุปปนุนทุกุขั อายตึ สุขวิปากั ๑

[๕๒๕] กตมณจ ภิกุขเว ชมมสมาทานั ปจจุปปนุนสุขุญเจว
อายตณจ สุขวิปากั ๑ อธิ ภิกุขเว เอกจโจ สหาลี สุขุชน สหาลี
โสมณสุเสน ปาณาติปาตา ปฏิวิโรโต โหติ ปาณาติปาตา เวรมณิปจจา
จ สุขั โสมณสุสั ปฏิสัเวเทติ ๑ สหาลี สุขุชน สหาลี
โสมณสุเสน อทินนาทานา ปฏิวิโรโต โหติ อทินนาทานา เวรมณิปจจา
จ สุขั โสมณสุสั ปฏิสัเวเทติ ๑ สหาลี สุขุชน สหาลี
โสมณสุเสน กามesu มิฉณาจารา ปฏิวิโรโต โหติ กามesu มิฉณาจารา
เวรมณิปจจา จ สุขั โสมณสุสั ปฏิสัเวเทติ ๑ สหาลี

สุเขน สหาปี โสมนสุเสน มุสาวาทา ปฏิวีโรโต โหติ มุสาวาทา
เวรมณิปจยยา จ สุกัม โสมนสุลั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน
สหาปี โสมนสุเสน ปิสุณาย วาจา ย ปฏิวีโรโต โหติ ปิสุณาย
วาจา ย เวรมณิปจยยา จ สุกัม โสมนสุลั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี
สุเขน สหาปี โสมนสุเสน ผรุสาย วาจา ย ปฏิวีโรโต โหติ ผรุสาย
วาจา ย เวรมณิปจยยา จ สุกัม โสมนสุลั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี
สุเขน สหาปี โสมนสุเสน สมุพปลาปา ปฏิวีโรโต โหติ สมุพปลาปา
เวรมณิปจยยา จ สุกัม โสมนสุลั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี
สุเขน สหาปี โสมนสุเสน อนภิชฌาตุ โหติ อนภิชฌาปจยยา
จ สุกัม โสมนสุลั ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสุเสน
อพยยาปนุณจิตโต โหติ อพยยาปาทปจยยา จ สุกัม โสมนสุลั
ปฏิสัเวเทติ ฯ สหาปี สุเขน สหาปี โสมนสุเสน สมุมาทิกุจิ
โหติ สมุมาทิกุจิปจยยา จ สุกัม โสมนสุลั ปฏิสัเวเทติ ฯ โส
กายสุส เกทา ปรมุรณา สุกตี สุกคัม โลกัม ออุปชชติ ฯ อิหัม
วุจจติ ภิกขเว ฌมมสมาทานัม ปจจุปปนุณสุขุณเวยว อายติณจ
สุขุวิปากัม ฯ อิมานิ โข ภิกขเว จตตาริ ฌมมสมาทานานิ ฯ

[๕๓๐] เสยฺยถาปี ภิกขเว ติตฺตติกาตาพุ วิเสน ลัสมุจโจ ฯ
อถ ปุริโส อากจฺเจยฺย ชีวิตฺตกาโม อมริตฺตกาโม สุขกาโม ทุกฺขปฏิกฺกโถ ฯ
ตเมนนํ เอวํ วเทยฺยํ อมโถ ปุริส อัย ติตฺตติกาตาพุ
วิเสน ลัสมุจโจ สเจ อากงฺขลึ ปีว ตสฺส ตัม ปีวโต เจว

น ฉาทสฺสตี วณฺเณนปี คนฺเชนปี รเสนปี ปิวิตฺวา จ ปน
มรณํ वा निकुञ्जलि मरณमत्तं वा त्पुञ्जलि १ सो तं
อปฺปฏิสงฺขาย ปิเวยฺย นปฺปฏินิสฺสชฺเชยฺย ตสฺส ตं ปิวโต เจว
น ฉาทเยย วณฺเณนปี คนฺเชนปี รเสนปี ปิวิตฺวา จ ปน มรณํ
วา निकुञ्जेยฺย มरณมत्तं वा ทุกุञ्ชํ ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมं
ชฺมมสมาทานํ วทามิ ยทิตฺถ ชฺมมสมาทานํ ปจฺจุปปนฺนทุกุञ्ชเจว
อายุตฺติจฺจ ทุกุञ्ชวิปากํ ๑

[๕๓๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อาปานียกัโส วณฺณสมฺปนฺโน
คนฺชสมฺปนฺโน รสสมฺปนฺโน โส จ โข วิเสน สัสมฺภูโจ ๑ อถ ปุริโธ
อากฺขเจยฺย ชีวิตฺกามาโม อมริตฺกามาโม สุขกามาโม ทุกุञ्ชปฺปฏิกฺกุโธ ๑
ตเมนํ เอวํ วทเยยฺม อมฺโภ ปุริส อาปานียกัโส วณฺณสมฺปนฺโน
คนฺชสมฺปนฺโน รสสมฺปนฺโน โส จ โข วิเสน สัสมฺภูโจ สเจ
อากฺขงฺสิ ปิว ตสฺส ตं ปิวโต หิ โข ฉาทสฺสตี วณฺเณนปี
คนฺเชนปี รเสนปี ปิวิตฺวา จ ปน มรณํ वा निकुञ्जलि मरณमत्तं
वा त्पुञ्जलि १ सो तं อปฺปฏิสงฺขาย ปิเวยฺย นปฺปฏินิสฺสชฺเชยฺย
ตสฺส ตं ปิวโต หิ โข ฉาทเยย วณฺเณนปี คนฺเชนปี รเสนปี
ปิวิตฺวา จ ปน มรณํ वा निकुञ्जेยฺย มरณมत्तं वा ทุกุञ्ชํ
ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมं ชฺมมสมาทานํ วทามิ ยทิตฺถ ชฺมมสมาทานํ
ปจฺจุปปนฺนสุञ्ชํ อายุตฺตี ทุกุञ्ชวิปากํ ๑

[๕๓๒] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุตฺติมุตฺตํ นานาภสฺชเชหิ สัสมฺภูจํ ๑

อถ ปุริโส อากจเฉยย ปณทุโรคี ฯ ตเมนนั เอวั วเทยฺยุ อมฺโก
ปุริส อิทํ ปุติมุตฺตํ นานาภสซเขหิ สัสมฺมจํ สเจ อากงฺขลสิ ปิว
ตสฺส ตํ ๑ ปิวโต หิ โข นจฺฉาทสฺสติ วณฺณณปิ คนฺธเนปิ
รเสนปิ ปิวิตฺวา จ ปน สฺขิ ภวิสฺสตีติ ๒ ฯ โส ตํ ปฏิสงฺขาย
ปิเวยฺย นปฺปฏินิสฺสซเขยฺย ตสฺส ตํ ปิวโต เจว นจฺฉาทเขย
วณฺณณปิ คนฺธเนปิ รเสนปิ ปิวิตฺวา จ ปน สฺขิ อสฺส ตถูปมาหิ
ภิกฺขเว อิมํ ฌมฺมสมาทานํ วทามิ ยทิทํ ฌมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนทุกฺขํ
อายุตี สุขวิปากํ ฯ

[๕๓๓] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทธิ จ มฐฺ จ สปฺปิ จ ฌาณิตถจ
เอกขณฺมํ สัสมฺมจํ ฯ อถ ปุริโส อากจเฉยฺย โลหิตปกฺขนฺนทิกโก ฯ
ตเมนนั เอวั วเทยฺยุ อมฺโก ปุริส อิทํ ทธิ จ มฐฺ จ สปฺปิ จ
ฌาณิตถจ เอกขณฺมํ สัสมฺมจํ สเจ อากงฺขลสิ ปิว ตสฺส เต ปิวโต
เจว ฉาทสฺสติ วณฺณณปิ คนฺธเนปิ รเสนปิ ปิวิตฺวา จ ปน สฺขิ
ภวิสฺสตีติ ๓ ฯ โส ตํ ปฏิสงฺขาย ปิเวยฺย นปฺปฏินิสฺสซเขยฺย ตสฺส
ตํ ปิวโต เจว ฉาทเขยฺย วณฺณณปิ คนฺธเนปิ รเสนปิ ปิวิตฺวา
จ ปน สฺขิ อสฺส ตถูปมาหิ ภิกฺขเว อิมํ ฌมฺมสมาทานํ วทามิ
ยทิทํ ฌมฺมสมาทานํ ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว อายุตถจ สุขวิปากํ ฯท

[๕๓๔] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว วสุสานํ ปจฺฉิเม มาเส สรทสมเย
วิทฺเธ วิคตวลาหเก เทเว อาทิจฺโจ นภิ อพฺภุสฺสทกฺกมาโน สพฺพิ
อากาสคตํ ตมคตํ อภิวิจฺจ ภาสตี จ ตปตี จ วิโรจตี ๔ จ
#๑ ม. เต ๑ ๒-๓ ไป. ม. ภวิสฺสตีติ ๑ ๔ ไป. ม. ภาสเต จ ตปเต จ วิโรจเต จ ฯ

เอวเมว โข ภิกขเว ยทิทं ฐมฺมสมาทานं ปจฺจุปฺปนฺนสุขญฺเจว
อายตฺติจฺ สุขวิปากัง ตทญฺเณ ปุถุสมณพฺรหฺมณปรปฺปวาเท
อภิวินฺนํ ภาสตี จ ตปตี จ วิโรจตี ๑ จาตี

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขู ภควโต ภาสตี
อภินฺนุทฺตี ฯ

มหาฐมฺมสมาทานสูตรํ นิฏฺฐิตํ ฦจฺจํ ฯ

#๑ โป ม. ภาสเต จ ตปเต จ วิโรจเต จาตี ฯ

วิมัสกสุตตัม

[๕๓๕] เอวมเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุโวลิติ ฯ ฆนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๕๓๖] ภควา เอตทโวจ วิมัสเกน ภิกฺขเว ภิกฺขุณา ปฺรสุต
เจโตปริยาธิ อชานนฺเตน ตถาคเต สมนฺเนสนา กาทพฺพา สมนฺมา-
สมฺพุทฺโธ วา โน วา อิติ วิญญาณาติ ฯ ภควมฺลกา โน
ภนฺเต ชมฺมา ภควเนตฺติกา ภควปฺปฏิสฺรณา สาธุ วต ภนฺเต
ภควนฺตฺเยว ปฺฏิภาตฺ อตฺตสฺส ภาติตฺตสฺส อตฺโต ภควโต สุตฺวา
ภิกฺขุ ชาเรตฺตฺนตีติ ฯ เตนหิ ภิกฺขเว สฺฆาถ สาธุกั มนสิกโรถ
ภาติสฺสามิติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๕๓๗] ภควา เอตทโวจ วิมัสเกน ภิกฺขเว ภิกฺขุณา ปฺรสุต
เจโตปริยาธิ อชานนฺเตน ทฺวีสุ ชมฺเมสุ ตถาคโต สมนฺเนสิตพฺโพ
จกฺขุโสตฺวิญญฺเยสุ ชมฺเมสุ เย สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยา
ชมฺมา สํวิชฺชนตีติ วา เต ตถาคตฺตสฺส โน วาติ ฯ ตเมนนํ
สมนฺเนสมาโน เอวํ ชานาติ ये สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยา
ชมฺมา น เต ตถาคตฺตสฺส สํวิชฺชนตีติ ฯ ยโต นํ สมนฺเนสมาโน
เอวํ ชานาติ ये สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยา ชมฺมา น เต
ตถาคตฺตสฺส สํวิชฺชนตีติ ตโต นํ อุตฺตริ สมนฺเนสติ ये วิติมิสฺสา
จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยา ชมฺมา สํวิชฺชนตีติ วา เต ตถาคตฺตสฺส

โน วาติ ฯ ตเมนนั สมนุเนสมาโน เอวั ชานาติ เย วิติมิสสุสา
จกขุโสตวิญญะยยา ฐมมา น เต ตถาคตสุส สัวิชชุนตีติ ฯ
ยโต นั สมนุเนสมาโน เอวั ชานาติ เย วิติมิสสุสา จกขุโสตวิญญะยยา
ฐมมา น เต ตถาคตสุส สัวิชชุนตีติ ตโต
นั อุตฺตริ สมนุเนสตี เย โวทาตา จกขุโสตวิญญะยยา ฐมมา
สัวิชชุนตี วา เต ตถาคตสุส โโน วาติ ฯ ตเมนนั สมนุเนสมาโน
เอวั ชานาติ เย โวทาตา จกขุโสตวิญญะยยา ฐมมา สัวิชชุนตี
เต ตถาคตสุสชาติ ฯ ยโต นั สมนุเนสมาโน เอวั ชานาติ เย
โวทาตา จกขุโสตวิญญะยยา ฐมมา สัวิชชุนตี เต ตถาคตสุสชาติ
ตโต นั อุตฺตริ สมนุเนสตี ทีฆรตฺตึ สmapนุโน อยมายสุมา
อิมิ กุสลั ฐมมิ อุกาหุ อิตฺตรสmapนุโนติ ฯ ตเมนนั สมนุเนสมาโน
เอวั ชานาติ ทีฆรตฺตึ สmapนุโน อยมายสุมา อิมิ
กุสลั ฐมมิ นายมายสุมา อิตฺตรสmapนุโนติ ฯ ยโต นั สมนุเนสมาโน
เอวั ชานาติ ทีฆรตฺตึ สmapนุโน อยมายสุมา อิมิ
กุสลั ฐมมิ นายมายสุมา อิตฺตรสmapนุโนติ ตโต นั อุตฺตริ
สมนุเนสตี ฌาตชฎาปนุโน ๑ อยมายสุมา ภิกขุ ยสปรตฺโต ๒
สัวิชชุนตสุส อีเรกจฺเจ อาทีนวาติ ฯ น ตาว ภิกขเว ภิกขุโน
อีเรกจฺเจ อาทีนวา สัวิชชุนตี ยาว น ฌาตชฎาปนุโน โหติ
ยสปรตฺโต ฯ ยโต จ โข ภิกขเว ภิกขุ ฌาตชฎาปนุโน โหติ
#๑ ม. ย. ยตฺตชฎาปนุโนติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ย. ยสปรตฺโตติ ทิสฺสติ ฯ

ยสปรโต อถส อชกเจ อาทินวา สัวิษนุติ ๑ ตเมนั
สมนุเนสมาโน เอวั ชานาติ ฌาตชฌาปนุโน อยมายสุมา ภิกขุ
ยสปรโต นาส อชกเจ อาทินวา สัวิษนุตีติ ๑ ยโต
นั สมนุเนสมาโน เอวั ชานาติ ฌาตชฌาปนุโน อยมายสุมา
ภิกขุ ยสปรโต นาส อชกเจ อาทินวา สัวิษนุตีติ ตโต
นั อุตตรี สมนุเนสติ อญปรโต อยมายสุมา นายมายสุมา □
ญปรโต วิตราคตตะตา กามะ น เสวติ ขยา รากสสาติ ๑
ตเมนั สมนุเนสมาโน เอวั ชานาติ อญปรโต อยมายสุมา
นายมายสุมา ญปรโต วิตราคตตะตา กามะ น เสวติ ขยา
รากสสาติ ๑ ตถเจ ภิกขเว ภิกขุ ปเร เอวั ปุจเจยฺยึ เก
ปนายสมโต อการา เก อนุวยา เยนายสุมา เอวั วเทติ
อญปรโต อยมายสุมา นายมายสุมา ญปรโต วิตราคตตะตา
กามะ น เสวติ ขยา รากสสาติ ๑ สมุมา พุยากรมาโน ภิกขเว
ภิกขุ เอวั พุยากรเยยฺย ตถา หิ ปน อยมายสุมา สงฺฆะ วา
วิหรนุโต เอโก วา วิหรนุโต เย จ ตตถ สุกตะ เย จ ตตถ
ทุกตะ เย จ ตตถ คณมนุสาสนุติ เย จ อชกเจ อามิสสุ
สนุทิสสนุติ เย จ อชกเจ อามิสเณ อนุปติตตะตา นายมายสุมา
ตึ เตน อวชานาติ ๑ สมมุขา โข ปน เมตึ ภควโต สุตึ สมมุขา
ปฏิกุคหิตึ อญปรโตหสมุมิ นามหสมุมิ ญปรโต วิตราคตตะตา
กามะ น เสวามิ ขยา รากสสาติ ๑

[๕๓๘] ตตฺร ภิกฺขเว ตถาคโถ อุตฺตริ ปฺปฺปิจฺฉิตฺตพฺโพ
เย สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยฺยา ฌมฺมา สํวิชฺชนฺติ วา เต
ตถาคตฺตสฺส โน วาติ ฯ พฺยากรมาโน ภิกฺขเว ตถาคโถ เอวํ
พฺยากรเรยฺย เย สงฺกิลิฏฺฐา จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยฺยา ฌมฺมา น เต
ตถาคตฺตสฺส สํวิชฺชนฺตีติ ฯ เย วิติมิสฺสา จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยฺยา ฌมฺมา
สํวิชฺชนฺติ วา ตถาคตฺตสฺส โน วาติ ฯ พฺยากรมาโน ภิกฺขเว
ตถาคโถ เอวํ พฺยากรเรยฺย เย วิติมิสฺสา จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยฺยา
ฌมฺมา น เต ตถาคตฺตสฺส สํวิชฺชนฺตีติ ฯ เย โวทาตา จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยฺยา
ฌมฺมา สํวิชฺชนฺติ วา เต ตถาคตฺตสฺส โน วาติ ฯ
พฺยากรมาโน ภิกฺขเว ตถาคโถ เอวํ พฺยากรเรยฺย เย โวทาตา
จกฺขุโสตฺวิญญฺเยยฺยา ฌมฺมา สํวิชฺชนฺติ เต ตถาคตฺตสฺส เอตปฺปโถหฺมสฺมิ ๑
เอตโคจโร โน จ เตน ตมฺมโยติ ฯ เอวํวาทิ โข
ภิกฺขเว สตฺถาริ อรหฺติ สาวโก อฺปฺสงฺกมิตฺถุ ฌมฺมสฺสวณาย ตฺตสฺ
สตฺถา ฌมฺมํ เทเสติ อุตฺตรุตฺตริ ปณฺธิตปณฺธิตํ กณฺห สุกฺกสฺปฺปฏิภาคิ
ยถา ยถา โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สตฺถา ฌมฺมํ เทเสติ อุตฺตรุตฺตริ
ปณฺธิตปณฺธิตํ กณฺหสูกฺกสฺปฺปฏิภาคิ ตถา ตถา โส ตสฺมี ฌมฺเม
อภิญฺญา ย อิชฺเชจฺจ ฌมฺมํ ฌมฺเมสฺสุ นิฏฺฐจฺจจฺฉติ สตฺถริ ปสฺสีทติ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ภควตา ฌมฺโม สฺปฺปิปนฺโน
สงฺโฆติ ฯ ตถเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปุเนว ๒ ปุจฺเจยฺยฺเก ปนายสฺมโต
อาการา เก อนฺวยา เยนายสฺมา เอวํ วเทติ ๓ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
#๑ โป. ม. เอตปฺปโถหฺมสฺมิ เอตโคจโร ฯ ๒ ม. ปเร เอวํ ฯ ๓ ม. วเทติ ฯ

ภควา สุวากุขาโต ภควตา ฌมโม สุปปฏิปนุโน สงโฆติ ฯ สมมาพยากรมาโน
ภิกขเว ภิกขุ เอวံ พยากรเรยย อิธำหิ อาวุโส เยน
ภควา เตนุปลสงกมึ ฌมมสุสวานาย ตสส เม ภควา ฌมมึ เทเสติ
อุตฺตรุตฺตริ ปณิตปณิตัง กณฺห สุกกสปปปฏิภาคัง ยถา ยถา เม อาวุโส
ภควา ฌมมึ เทเสติ อุตฺตรุตฺตริ ปณิตปณิตัง กณฺห สุกกสปปปฏิภาคัง
ตถา ตถำหิ ตสฺมึ ฌมฺเม อภิญญา ย อิเชกจฺจ ฌมมึ ฌมฺเมสุ นิฏฺฐจฺจกมึ
สตุถริ ปสึทึ สมมาสมพุทฺโธ ภควา สุวากุขาโต ภควตา ฌมโม
สุปปฏิปนุโน สงโฆติ ฯ

[๕๑๕] ยสฺส กสฺสจฺจิ ภิกขเว อิมหิ อากาเรหิ อิมหิ ปเทหิ
อิมหิ พยณฺชนเหิ ตถาคเต สทฺธา นิวิฏฺฐา โหติ มุลชาตา
ปติฏฺฐาชาตา ๑ อยํ วุจฺจติ ภิกขเว อาการวตี สทฺธา ทสฺสนมฺมุติกา
ทพฺพา อสฺหาริยา สมณฺเน วา พฺราหฺมณฺเน วา เทเวณ วา
มารเณ วา พฺรหฺมณฺนา วา เณจฺจ วา โลกสฺมึ ฯ เอวံ โข ภิกขเว
ตถาคเต ฌมฺมสมนฺนุเสสนา โหติ เอวณฺจ ปน ตถาคโต ฌมฺมโต
สุสมนฺนุญฺโจ โหตีติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อุตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสิตัง
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

วิมฺส กสฺสตุตฺตํ นิฏฺฐิตัง สตุตมํ ฯ

#ม. ปติฏฺฐิตา ฯ

โกสมพิยสุตต์

[๕๔๐] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา โกสมพิยั วิหริติ
โฆสิตารามे ๑ เตน โข ปน สมเยน โกสมพิยั ภิกขุ ภณฺฑนชาตา
กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อลฺลวมลฺลํ มุขสตุตฺตีหิ วิตุทฺตนา วิหรนฺติ
เต น เจว อลฺลวมลฺลํ สลฺลญาเปนฺติ น จ สลฺลตฺตึ อฺุเปนฺติ
น จ อลฺลวมลฺลํ นิชฺฌาเปนฺติ น จ นิชฺฌตฺตึ อฺุเปนฺติ ๑ อถ
โฆ อลฺลตโร ภิกขุ เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีหิ ๑ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข
โส ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ อีธ ภนฺเต โกสมพิยั ภิกขุ
ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อลฺลวมลฺลํ มุขสตุตฺตีหิ
วิตุทฺตนา วิหรนฺติ เต น เจว อลฺลวมลฺลํ สลฺลญาเปนฺติ น
จ สลฺลตฺตึ อฺุเปนฺติ น จ อลฺลวมลฺลํ นิชฺฌาเปนฺติ น จ
นิชฺฌตฺตึ อฺุเปนฺตึติ ๑ อถ โข ภควา อลฺลตฺรึ ภิกขุ อามนฺเตสิ
เอहि ตฺวํ ภิกขุ มํ วจเนน เต ภิกขุ อามนฺเตหิ สตุถา โว
อายุสมนฺเต อามนฺเตตึติ ๑ เอวํ ภนฺเตติ โข โส ภิกขุ ภควโต
ปฏิสฺสุตฺวา येन เต ภิกขุ เตนฺุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกขุ
เอตทโวจ สตุถา อายุสมนฺเต อามนฺเตตึติ ๑ เอวมาวุโสติ โข
เต ภิกขุ ตสฺส ภิกขุโน ปฏิสฺสุตฺวา येन ภควา เตนฺุปสงฺกมึสุ
อฺุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีหึสุ ๑

[๕๔๑] เอกมนต์ นิสินเน โข เต ภิกขุ ภควา เอตทโวจ
 สจจัม กิร ตุมฺเห ภิกขเว ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา
 อญฺญมณฺณํ มุขสตุตฺตีหิ วิตุทฺตนา วิหฺรตฺเต น เจว อญฺญมณฺณํ
 สลฺยาเปถ น จ สลฺยตฺตึ อฺเปถ น จ อญฺญมณฺณํ นิชฺฌาเปถ
 น จ นิชฺฌตฺตึ อฺเปถาติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ ๑ ฯ ตํ กึมณฺณตฺถ ภิกขเว
 ยสฺมี ตุมฺเห สมเย ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมณฺณํ
 มุขสตุตฺตีหิ วิตุทฺตนา วิหฺรตฺเต อปี นฺตุ ตุมฺหากํ ตสฺมี สมเย
 เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ โหติ สพฺรหฺมจาริสฺสุ อาวี ๒ เจว
 รโห จ เมตฺตํ วจิกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ โหติ สพฺรหฺมจาริสฺสุ อาวี
 เจว รโห จ เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ โหติ สพฺรหฺมจาริสฺสุ
 อาวี เจว รโห จาติ ฯ โน เหติ ภนฺเต ฯ อิติ กิร ภิกขเว ยสฺมี
 ตุมฺเห สมเย ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมณฺณํ
 มุขสตุตฺตีหิ วิตุทฺตนา วิหฺรตฺเต เนว ตุมฺหากํ ตสฺมี สมเย เมตฺตํ
 กายกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ โหติ สพฺรหฺมจาริสฺสุ อาวี เจว รโห จ
 น เมตฺตํ วจิกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ โหติ สพฺรหฺมจาริสฺสุ อาวี เจว รโห จ
 น เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ โหติ สพฺรหฺมจาริสฺสุ อาวี เจว
 รโห จ อถ กิลฺลจฺรหิ ตุมฺเห โมขปฺริสา กิชานนฺตา กิปปสฺสนฺตา
 ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมณฺณํ มุขสตุตฺตีหิ
 วิตุทฺตนา วิหฺรตฺเต น เจว อญฺญมณฺณํ สลฺยาเปถ น จ
 สลฺยตฺตึ อฺเปถ น จ อญฺญมณฺณํ นิชฺฌาเปถ น จ นิชฺฌตฺตึ
 #๑ ม. อิตฺตฺสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ ม. อาวี ฯ สพฺพตฺถ อีทิสฺสเมว ฯ

อุเปถ ตณฺหิ ตุมฺหากั โมฆปุริสา ภวิสฺสติ ทิมฺรตฺตํ อหิตาย
ทุกฺขายาติ ฯ

[๕๔๒] อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ญฺยเม ภิกฺขเว
ชฺมมา สาราณียา ๑ ปิยกรณา ครุกรณา สงฺคหาย อวิวาทาย
สามคฺคิยา เอกัภาวาย สัวตฺตติ ฯ กตเม ฉ ฯ อิธ ภิกฺขเว
ภิกฺขุโน เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสฺสุ อาวี
เจว รโห จ อยมฺปิ ชฺมโม สาราณียอ ๒ ปิยกรโณ ครุกรโณ
สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกัภาวาย สัวตฺตติ ฯ ปุณ จปริ
ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เมตฺตํ วจิกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสฺสุ
อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ ชฺมโม สาราณียอ ปิยกรโณ ครุกรโณ
สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกัภาวาย สัวตฺตติ ฯ ปุณ
จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสฺสุ
อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ ชฺมโม สาราณียอ ปิยกรโณ
ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกัภาวาย สัวตฺตติ ฯ
ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เย เต ลาภา ชฺมมิกา ชฺมมลทฺธา
อนฺตมโส ปตฺตปริยาปนฺนมตฺตํปี ตถารุเปหิ ลาภหิ อปฺปฏฺวิภตฺต-
โกตี โหติ สีลนฺเตหิ สพฺรหฺมจารีหิ สาธารณโกตี อยมฺปิ ชฺมโม
สาราณียอ ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา
เอกัภาวาย สัวตฺตติ ฯ ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยานิ ตานิ
สีลานิ อกฺขณฺทานิ อจฺฉิทฺทานิ อสพฺลानิ อกมฺมาसानิ ภูชิสฺसानิ
#๑-๒ ม. สาราณียา-สาราณียอ ฯ สพฺพตฺถ เอวํ ฅาตพฺพํ ฯ

วิญญูปสฏฺจานิ อปรามฏฺจานิ สมาริสิวัตฺตนิทานิ ตถารูเปสุ สีเสสุ
สีลสามณฺณคโต วิหฺรติ สพฺรหฺมจารีหิ อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ
ชฺมโม สาราณียो ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย
สามคฺคิยา เอกิภาวาย สัวตฺตติ ฯ ปฺน จปรี ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยาย
ทิกฺขุสิ อริยา นิยุยานิกา นิยุยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย
ตถารูปาย ทิกฺขุสฺยา ทิกฺขุสามณฺณคโต วิหฺรติ สพฺรหฺมจารีหิ อาวี
เจว รโห จ อยมฺปิ ชฺมโม สาราณียो ปิยกรโณ ครุกรโณ
สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกิภาวาย สัวตฺตติ ฯ อิม โข
ภิกฺขเว จ สาราณียา ชฺมมา ปิยกรณา ครุกรณา สงฺคหาย
อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกิภาวาย สัวตฺตตฺติ ฯ อิมสั โข ภิกฺขเว
ฉนฺนํ สาราณียานํ ชฺมมานํ เอตํ อคฺคํ เอตํ สงฺคาหิํ เอตํ
สงฺฆาณฺนियํ ยทิตฺถํ ยาย ทิกฺขุสิ อริยา นิยุยานิกา นิยุยาติ ตกฺกรสฺส
สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว กุฎฺฐาคารสฺส เอตํ อคฺคํ
เอตํ สงฺคาหิํ เอตํ สงฺฆาณฺนियํ ยทิตฺถํ กุณฺโฏ เอวเมว โข
ภิกฺขเว อิมสั ฉนฺนํ สาราณียานํ ชฺมมานํ เอตํ อคฺคํ เอตํ
สงฺคาหิํ เอตํ สงฺฆาณฺนियํ ยทิตฺถํ ยาย ทิกฺขุสิ อริยา นิยุยานิกา
นิยุยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย ฯ ท

[๕๔๗] กถณฺจ ภิกฺขเว ยาย ทิกฺขุสิ อริยา นิยุยานิกา นิยุยาติ
ตกฺกรสฺส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย ฯ อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรณฺณคโต
วา รุกฺขมฺลคโต วา สุนฺณาคารคโต วา อิติ ปฏฺิสณฺนิจิกฺขติ อตฺถิ

นุ โข เม ตั ปริยญฺจานัน อชฺฌตตํ อปฺปหีนันฺ เยนานํ ปริยญฺจานเนน
 ปริยญฺจิตฺตจิตฺโต ยถาภูตํ นปฺปชานเนยฺยํ นปฺปสฺสเสยฺยนฺติ ฯ สเจ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ กามราคปริยญฺจิตฺโต โหติ ปริยญฺจิตฺตจิตฺโตว โหติ
 สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พยาบาทปริยญฺจิตฺโต โหติ ปริยญฺจิตฺตจิตฺโตว
 โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ถีน มัทธปริยญฺจิตฺโต โหติ ปริยญฺจิตฺตจิตฺโตว
 โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุทฺธจจกุกกจฺจปริยญฺจิตฺโต โหติ
 ปริยญฺจิตฺตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิจิกฺกฉาปริยญฺจิตฺโต
 โหติ ปริยญฺจิตฺตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิชฺโลกจินฺตาย
 ปสฺสโต โหติ ปริยญฺจิตฺตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปรโลกจินฺตาย
 ปสฺสโต โหติ ปริยญฺจิตฺตจิตฺโตว โหติ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 ภณฺฑทนฺชาโต กลทฺชาโต วิวาทาปนโน อณฺณมณฺณํ มุขสฺตตีหิ
 วิตุทฺทโต วิหฺรติ ปริยญฺจิตฺตจิตฺโตว โหติ โส เอวํ ปชานาติ
 นตฺถิ โข เม ตั ปริยญฺจานัน อชฺฌตตํ อปฺปหีนันฺ เยนานํ ปริยญฺจานเนน
 ปริยญฺจิตฺตจิตฺโต ยถาภูตํ นปฺปชานเนยฺยํ นปฺปสฺสเสยฺยํ สฺสพณฺ्हิตํ เม
 มานสํ สจฺจจัน โปชฺชายาติ ฯ อิทมสฺส ปจฺมํ ฉานฺณํ อธิคตํ โหติ
 อริยํ โลกุตฺตฺรํ อสฺสธารณฺํ ปุณฺฺนุชฺชนเหี ฯ

[๕๔๔] ปุณ จปริ ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสณฺญิกฺขติ อิมํ
 นุ โข อหํ ทิฏฺฐี อาสวณฺฺโต ภาวณฺฺโต พหุสฺสีกโรนฺฺโต ลภามิ
 ปจฺจตฺตํ สมถํ ลภามิ ปจฺจตฺตํ นิพฺพุตฺตินฺฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ
 อิมํ โข อหํ ทิฏฺฐี อาสวณฺฺโต ภาวณฺฺโต พหุสฺสีกโรนฺฺโต ลภามิ

ปจจตุตถั สมถั ลภามิ ปจจตุตถั นิพพุตตินุติ ฯ อิทมสฺส ทุติยั
ณณั อธิคตัง โหติ อริยั โลกุตฺตรั อสาธารณั ปุณฺณชเนหิ ฯ

[๕๔๕] ปุณ จปรี ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ
ยถารูปายาหิ ทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโต อตฺถิ นุ โข อิติ พหิทฺธา
อณฺโល สมโณ วา พุราหุมนโณ วา ตถารูปาย ทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโตติ ฯ
โส เอว ปชานาติ ยถารูปายาหิ ทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโต
นตฺถิ อิติ พหิทฺธา อณฺโល สมโณ วา พุราหุมนโณ วา ตถารูปาย
ทิฏฺฐิยา สมนฺนาคโตติ ฯ อิทมสฺส ตติยั ณณั อธิคตัง โหติ
อริยั โลกุตฺตรั อสาธารณั ปุณฺณชเนหิ ฯ

[๕๔๖] ปุณ จปรี ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ
ยถารูปาย ฌมฺมตาย ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต อหฺมปิ
ตถารูปาย ฌมฺมตาย สมนฺนาคโตติ ฯ กถารูปาย จ ภิกฺขเว ฌมฺมตาย
ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน ปุคฺคโล สมนฺนาคโต ฌมฺมตา เอสา ภิกฺขเว
ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส กิณฺจาปี ตถารูปี อาปตฺตี อาปชฺชติ
ยถารูปาย อาปตฺติยา วุฏฺฐาณั ปณฺณายติ อถ โข น จิปปเมว
สคฺคริ วา วิณฺญสฺสุ วา สพุรหฺมจารีสุ เทเสติ วิวริติ อุตฺตานิกรโหติ
เทเสตฺวา วิวริตฺวา อุตฺตานิกรตฺวา อายตี สํวาริ อาปชฺชติ ฯ
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ทหโร กุมาโร มนฺโท อุตฺตานเสยฺยโก หตฺถเณ
วา ปาเทน วา องฺการิ อกฺกมิตฺวา จิปปเมว ปฏิสฺสฺหริ เอวเมว
โข ภิกฺขเว ฌมฺมตา เอสา ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส กิณฺจาปี

ตถารูปี อาปตตี อาปชชติ ยถารูปาย อาปตติยา วุฏฺจนัน ปณณายติ
อถ โข นั จิปปเมว สตุถริ वा विद्युसु वा सपरुहमजरिसु तेเสदि
विवरुति उदुतानिकरोति तेसेदुवा विरुतुवा उदुतानिकदुवा आयत्ती
सवुरि आपचुचुति ५ सो ऐव पचानाति यถारुपาย चमुमतय
तिगुजिसुभनुโน पुकुคलो समनुनाकोतो अहमुपि तถारुपาย चमुमतय
समनुनाकोत्ति ५ अिहमसुस जदुत्तुं ढानं अरुक्तं होदि अरियं
लोकुत्तरं असारणं पुकुचुचुनेहि ५

[๕๔๗] ปุน จปริ ภิกขเว อरियสาวโก อิติ ปฏิสณฺจิกุชติ
ยถารูปาย ชมุमतย ทิगุจิสุभनुโน ปุคฺคโล สมณฺนาโคโต อหมุปี
ตถารูปาย ชมุमतย สมณฺนาโคत्ติ ๕ กถึรูปาย จ ภิกขเว
ชมุमतย ทิगุจิสุभनुโน ปุคฺคโล สมณฺนาโคโต ชมุมตา เอสา
ภิกขเว ทิगุจิสุभนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส กิณฺจาปี ยานิ ตานิ สपरุหฺมजरินัน
อุจฺจาวจานิ กิกรณฺิยานิ ตตฺถ อุสฺสูกั อานฺุโน หอติ อถ
ขวสฺส ติพฺพา เปกฺขา หอติ อธิสึลสิกฺขาย อธิจิตฺตสิกฺขาย อธิ-
ปณฺณาสิกฺขาย ๕ เสยฺยถาปี ภิกขเว คาวิ ตฺรณฺวจฺจนา ถพฺภณจ ๑
อาลฺุปฺปติ วจฺจณฺจ อปจฺินติ เอวเมว โข ภิกขเว ชมุมตา เอสา
ทิगุจิสุभนฺนสฺส ปุคฺคลสฺส กิณฺจาปี ยานิ ตานิ สपरุหฺมजरินัน
อุจฺจาวจานิ กิกรณฺิยานิ ตตฺถ อุสฺสูกั อานฺุโน หอติ อถ ขวสฺส
ติพฺพา เปกฺขา หอติ อธิสึลสิกฺขาย อธิจิตฺตสิกฺขาย อธิปณฺณาสิกฺขาย ๕
โส ऐव पचानाति यथारुपय चमुमतय तिगुजिसुभनुโน
#๑ ม. ถมฺภณจ ๕

ปุกุคโล สมณุนาคโต อหุมปี ตถารูปาย ฆมุตตาย สมณุนาคโตติ ฯ
อิทมุตส ปณจัม ฌาณั อธิคตัม โหติ อริยั โลกุตตริ อสาธารณั
ปุกุชชเนหิ ฯ

[๕๔๘] ปุณ จปรี ภิกุขเว อริยสาวโก อิติ ปุกุสณจิกุขติ
ยถารูปาย พตตาย ทิกุจิสมฺปนฺโน ปุกุคโล สมณุนาคโต อหุมปี
ตถารูปาย พตตาย สมณุนาคโตติ ฯ กถัรูปาย จ ภิกุขเว พตตาย
ทิกุจิสมฺปนฺโน ปุกุคโล สมณุนาคโต พตตา เอสา ภิกุขเว
ทิกุจิสมฺปนฺนสฺส ปุกุคฺลสฺส ยั ตถาคตปฺปเวทิตะ ฆมฺมวินยะ
เทสิยมาเน อุกุจิกตฺวา ๑ มนสิกตฺวา สพฺพเจตโส ๒ สมณุนาหริตฺวา
โอหิตโสโต ฆมฺมํ สฺฐนาติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ ยถารูปาย
พตตาย ทิกุจิสมฺปนฺโน ปุกุคโล สมณุนาคโต อหุมปี ตถารูปาย
พตตาย สมณุนาคโตติ ฯ อิทมุตส ฌุกุจัน ฌาณั อธิคตัม โหติ
อริยั โลกุตตริ อสาธารณั ปุกุชชเนหิ ฯ

[๕๔๙] ปุณ จปรี ภิกุขเว อริยสาวโก อิติ ปุกุสณจิกุขติ
ยถารูปาย พตตาย ทิกุจิสมฺปนฺโน ปุกุคโล สมณุนาคโต อหุมปี
ตถารูปาย พตตาย สมณุนาคโตติ ฯ กถัรูปาย จ ภิกุขเว พตตาย
ทิกุจิสมฺปนฺโน ปุกุคโล สมณุนาคโต พตตา เอสา ภิกุขเว
ทิกุจิสมฺปนฺนสฺส ปุกุคฺลสฺส ยั ตถาคตปฺปเวทิตะ ฆมฺมวินยะ
เทสิยมาเน ลภติ อตฺถเวทัง ลภติ ฆมฺมเวทัง ลภติ ฆมฺมุปสฺสยฺหิตัง
ปามุชฺชัง ฯ โส เอวํ ปชานาติ ยถารูปาย พตตาย ทิกุจิสมฺปนฺโน
#๑ ม. อุกุจิกตฺวา ฯ ๒ ม. สพฺพเจตสา ฯ

ปุกฺคโล สมนฺนาคโต อหฺมปี ตถารูปาย พลตาย สมนฺนาคโตตี ฯ
อิทฺมสฺส สตฺตมံ ฅาณั อธิคตํ โหติ อริยั โลกุตฺตรั อสาศารณั
ปฺนุชฺชเนหิ ฯ

[๕๕๐] เอวํ สตฺตงฺคสมฺนฺนาคตฺสฺส โข ภิกฺขเว อริยสวากฺสฺส
ชฺมมฺตา สฺสสมฺนุญฺจํ โหติ โสตาปตฺติผลสจฺฉิกริยาย ฯ เอวํ
สตฺตงฺคสมฺนฺนาคโต โข ภิกฺขเว อริยสวากฺโก โสตาปตฺติผลสมฺนฺนาคโต
โหตีตี ฯ

อิทฺมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทฺนตี ฯ

โกสมฺพิยสฺสตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

พฺรหฺมณินฺนตฺตนิกฺคสุตฺตํ

[๕๕๑] เอวมฺเม สฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริตี
เชตวนเ อนาถปิณฺฑทิกฺคสฺส อารามเ ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวตี ฯ ภทฺนเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๕๕๒] ภควา เอตทโวจ เอกมิตาหํ ภิกฺขเว สมยํ อุกฺกฏฺจายํ
วิหรามิ สุกฺกวนเ สาตราชฺมุเล ฯ เตน โข ปน ภิกฺขเว สมเยน
พกฺคสฺส พฺรหฺมโน เอวรूपํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคฺคํ อูปฺปนฺนํ โหตี อิทํ
นิจฺจํ อิทํ ชฺฐํ อิทํ สสฺสตํ อิทํ เกวลํ อิทํ อจฺวนชฺมมํ อิทํ
หิ น ชายตี น ชียตี น มียตี น จวตี น อูปฺปชฺชตี อิตโต
จ ปนญฺญํ อุตฺตรํ นิสฺสรณํ นตฺถิตี ฯ อถ ขฺวาทํ ภิกฺขเว
พกฺคสฺส พฺรหฺมโน เจตสา เจโต ปรีวิคฺคกฺกมญฺญาเยย เสยฺยถาปี
นาม พลวา ปฺริโส สมฺมิถฺชิตํ วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสาริตํ วา
พาทํ สมฺมิถฺชเยย เอวมเว อุกฺกฏฺจายํ สุกฺกวนเ สาตราชฺมุเล
อนฺตรหิตโต ตสฺมี พฺรหฺมโลเก ปาตฺรโหสี ฯ อทฺทสา โข มํ
ภิกฺขเว พโก พฺรหฺมา ทฺวโรตฺว อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวาน มํ เอตทโวจ
เอหิ โข มาริสฺ สฺวาคคํ มาริสฺ จิสฺสํ โข มาริสฺ อิมํ ปรียามกาสี
ยทิตํ อธาคนนาย อิทํ หิ มาริสฺ นิจฺจํ อิทํ ชฺฐํ อิทํ
สสฺสตํ อิทํ เกวลํ อิทํ อจฺวนชฺมมํ อิทํ หิ น ชายตี น ชียตี
น มียตี น จวตี น อูปฺปชฺชตี อิตโต จ ปนญฺญํ อุตฺตรํ
นิสฺสรณํ นตฺถิตี ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว พกํ พฺรหฺมานํ

เอตทโวจ อวิชชาโคโต วต โภ โปก พุรหุมา อวิชชาโคโต
วต โภ โปก พุรหุมา ยตุร หิ นาม อนิจฺจเยว สมานํ
นิจฺจนฺติ วฺกฺขติ อฐฺวเยว สมานํ ฐฺวนฺติ วฺกฺขติ อสฺสสฺสตีเยว
สมานํ สสฺสตนฺติ วฺกฺขติ อเกวลํเยว สมานํ เกวลนฺติ วฺกฺขติ
จวนธมฺมํเยว สมานํ อจวนธมฺมนฺติ วฺกฺขติ ยตุถ จ ปน ชายติ
จ ๑ ชียติ จ มียติ จ จวติ จ อุปฺปชฺชติ จ ตํ ตถา ๒ วฺกฺขติ อิทํ
หิ น ชายติ น ชียติ น มียติ น จวติ น อุปฺปชฺชตีติ สนฺตถจ
ปนณฺถํ อุตฺตรํ นิสฺสรณํ นตถถถณฺถํ อุตฺตรํ นิสฺสรณนฺติ วฺกฺขตีติ ฯ

[๕๕๓] อถ โข ภิกฺขเว มาโร ปาปีมา อณฺตฺรํ พุรหุมาปาริสชฺชํ
อนฺวาวิสิตฺวา มํ เอตทโวจ ภิกฺขุ ภิกฺขุ เมตมาสโท
เมตมาสโท เอโส หิ ภิกฺขุ พุรหุมา มหาพุรหุมา อภิกฺกุ อนภิกฺกุโต
อณฺตถตถฺ ทโส วสวตฺตี อิสฺสโร กตฺตา นิมฺมิตฺตา ๓ เสฏฺโฐ สชฺชิตา ๔
วสี ปิตา ภูต ภพฺยานํ ฯ อเหตุํ โข [๕] ภิกฺขุ ตยา ปุพฺเพ สมณฺพฺราหฺมณา
โลกสฺมี ปจฺวีครหกา ปจฺวีชฺชิจฺจกกา อาปครหกา อาปชฺชิจฺจกกา
เตชครหกา เตชชฺชิจฺจกกา วายครหกา วายชฺชิจฺจกกา
ภูตครหกา ภูตชฺชิจฺจกกา เทวครหกา เทวชฺชิจฺจกกา ปชาปติครหกา
ปชาปติชฺชิจฺจกกา พุรหุมาครหกา พุรหุมาชฺชิจฺจกกา เต กายสฺส
เกทา ปาณฺุปฺจเจทา หิเน กาเย ปติฏฺฐิตา ฯ อเหตุํ โข ปน ภิกฺขุ
ตยา ปุพฺเพ สมณฺพฺราหฺมณา โลกสฺมี ปจฺวีปัสสกา ปจฺวาภินฺนุทฺติโน
อาปปัสสกา อาปาภินฺนุทฺติโน เตชปัสสกา เตชาภินฺนุทฺติโน วาย-
#๑ ม. อิเม จสมฺมจฺยสทฺทา นตฺถิ ฯ ๒ โป. ม. ตถจ วฺกฺขติ ฯ ๓ ม. ย.
#นิมฺมาตา ฯ ๔ ม. สชฺชิตา ฯ ย. สณฺชิตา ฯ ๕ ม. เข ฯ

ปลัสสกา วายาภินนุทีโน ภูตปลัสสกา ภูตภินนุทีโน เทวปลัสสกา
เทวภินนุทีโน ปชาปติปลัสสกา ปชาปตาภินนุทีโน พุรหุมปลัสสกา
พุรหุมภินนุทีโน เต กายสฺส เกทา ปาณุปจฺเจทา ปณฺเฑ กาย
ปติฏฺฐิตา ฯ กิณฑาหิ ๑ ภิกฺขุ เอวํ วทามิ อิงฺฆ ตฺวํ มาริส
ยเทว เต พุรหุมา อահ ตเทว ตฺวํ กโรหิ มา ตฺวํ พุรหุโน
วจนํ อุปาติวตฺติตฺโต สเจ โข ตฺวํ ภิกฺขุ พุรหุโน วจนํ
อุปาติวตฺติสฺสตี ฯ เสยฺยถาปี นาม ปุริโส สิริ อากจฺจนฺตี ทณฺเฑน
ปฏฺฐิปปนาเมยฺย เสยฺยถาปี วา ปน ภิกฺขุ ปุริโส นรกปฺปปาเต
ปปตฺนฺโต หตฺถเอหิ จ ปาเทหิ จ ปจฺวี วิราเชยฺย เอวํ สมฺปทมิทํ
ภิกฺขุ คฺคฺคฺหิ ภวิสฺสตี ฯ อิงฺฆ ตฺวํ มาริส ยเทว เต พุรหุมา
อَاه ตเทว ตฺวํ กโรหิ มา ตฺวํ พุรหุโน วจนํ อุปาติวตฺติตฺโต
นนฺ ตฺวํ ภิกฺขุ ปสฺสตี พุรหุมปฺริสํ ๒ สนนฺนินฺนนฺตี ๓ ฯ อิติ โข มํ
ภิกฺขเว มาโร ปาปีมา พุรหุมปฺริสํ อุปนฺนตี ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ
ภิกฺขเว มาริ ปาปีมฺนตฺติ เอตทโวจํ ชานามิ โข ตาหิ ปาปีม
มา ตฺวํ มนฺณฺณิตฺโต น มํ ชานาตีติ มาโร ตฺวมสิ ปาปีม
โย เจว ปาปีม พุรหุมา ยา จ พุรหุมปฺริสา เยจ พุรหุมปฺริสชฺชา
สพฺเพว ตว หตฺถกตา สพฺเพ ๔ ตว วสฺสกตา คฺคฺคฺหิ หิ
ปาปีม เอวํ โหติ เอโสปี เม อสฺส หตฺถกโต เอโสปี เม
อสฺส วสฺสกโตติ อหํ โข ปน ปาปีม เนว ตว หตฺถกโต
เนว ตว วสฺสกโตติ ฯ

#๑ ม. ย. ตํ ตาหิ ฯ ๒ ย. พุรหุมณฺเฑ ปฺริสํ ฯ ๓ ม. สนนฺนินฺนนฺตี ฯ

#๔ ม. ย. สพฺเพว ฯ

[๕๕๔] เอวั วุตเต ภิกขเว พโโก พุรหุมา มั เอตทโวจ อหิ
หิ มาริส นิจฺจเยว สมานัน นิจฺจนฺติ วทามิ ฐวัเยว สมานัน
ฐวณฺติ วทามิ สสฺสต้เยว สมานัน สสฺสตนฺติ วทามิ เกวลฺเยว
สมานัน เกวลนฺติ วทามิ อจวนธมฺมึเยว สมานัน อจวนธมฺมนฺติ
วทามิ ฯ ยตฺถ จ ปน น ชายติ น ชียติ น มียติ น จวติ
น อุปฺปชฺชติ ตเทวาทิ วทามิ อิทํ หิ น ชายติ น ชียติ
น มียติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ อสนฺตญฺจ ปนญฺฉิ อุตฺตริ
นิตฺตฺรณฺณํ นตฺถญฺฉิ อุตฺตริ นิตฺตฺรณฺณนฺติ วทามิ ฯ อเหตุํ โข
ภิกขุ ตยา ปุพฺเพ สมณพฺราหฺมณา โลกสุมี ยาวตกั ตฺยหิ
กสิณฺณํ อายุํ ดาวตกั เต ๑ ตโปกมฺมเมว อโหสิ ฯ เต โข เอวั
ชานนฺยฺยํ สนฺตํ ๒ วา อญฺฉิ อุตฺตริ นิตฺตฺรณฺณํ อตฺถญฺฉิ อุตฺตริ
นิตฺตฺรณฺณนฺติ อสนฺตํ วา อญฺฉิ อุตฺตริ นิตฺตฺรณฺณํ นตฺถญฺฉิ
อุตฺตริ นิตฺตฺรณฺณนฺติ ฯ กิณฺดาหิ ๓ ภิกขุ เอวั วทามิ น เจวญฺฉิ
อุตฺตริ นิตฺตฺรณฺณํ ทกฺขิตฺตฺสสิ ยาวเทว จ ปน กิลมถสฺส วิฆาตสฺส
ภาสิ ภาวิตฺตฺสสิ ฯ สเจ โข ตฺวํ ภิกขุ ปจฺวี อชฺโฆสิตฺตฺสสิ
โอปสายิกอ เม ภาวิตฺตฺสสิ วตฺถุสายิกอ ยถากามกรณฺณิโย
พาหิเตยฺโย ฯ สเจ ปน ๔ อาปี เตชฺช วายิ ภูเต เทเว ปชาปตี พุรหุม
อชฺโฆสิตฺตฺสสิ โอปสายิกอ เม ภาวิตฺตฺสสิ วตฺถุสายิกอ ยถากาม-
กรณฺณิโย พาหิเตยฺโยติ ฯ อหฺมปิ โข เอตํ ๕ พุรหุม ชานามิ ฯ
สเจ ปจฺวี อชฺโฆสิตฺตฺสสํ โอปสายิกอ เต ภาวิตฺตฺสสํ วตฺถุสายิกอ
#๑ ม. ย. เตสํ ฯ ๒ ม. สนฺตญฺจ ปนญฺฉิ ฯ ๓ ม. ย. ตํ ตาหิ ฯ
#๔ ม. ย. ปนสทฺโท นตฺถิ ฯ ๕ ม. เอวั ฯ

ยถากามกรณีโย พahiเตยโย ๑ สเจ ปน อาปี เตชั วายั ภูเต
เทเว ปชาปตี พุรหุมี อชโฆสิสุสามิ โอปสายโก เต ภวิสสามิ
วตตุสายโก ยถากามกรณีโย พahiเตยโย ๑ ๑ อปีจ เต อหิ
พุรหุเม คติญจ ปชานามิ ชุตติญจ ปชานามิ เอวั มหิตุธิโก
พโก พุรหุมา เอวั มหานุภาโว พโก พุรหุมา เอวั มhesกโข
พโก พุรหุมาติ ๑ ยถากถั ปน เม ตวั มาริส คติญจ ปชานาสิ
ชุตติญจ ปชานาสิ เอวั มหิตุธิโก พโก พุรหุมา เอวั
มหานุภาโว พโก พุรหุมา เอวั มhesกโข พโก พุรหุมาติ ๑

ยวตาจณฺทิมสุริยา परिหรนฺติ ทิสา ฆนฺติ วิโรจนา
ดาว สหสฺสธา โลโก เอตฺถ เต วตฺตตี ๒ วโส
ปโรปรณฺจ ชานาสิ อโธ ราก วิราคินิ
อิตฺถภาวณฺณถาภาวํ สตฺตทานิ อากตี คตินฺติ ๑

เอวั โข เต อหิ พุรหุเม คติญจ ปชานามิ ชุตติญจ ปชานามิ
เอวั มหิตุธิโก พโก พุรหุมา เอวั มหานุภาโว พโก พุรหุมา
เอวั มhesกโข พโก พุรหุมาติ ๑ อตุถิ โข พุรหุเม อณฺเ
ตโย กายา ตตฺถ ๓ ตวั น ชานาสิ น ปสฺสสิ ตฺยาหิ ชานามิ
ปสฺสามิ ๑ อตุถิ โข พุรหุเม อากสฺสธา นาม กายโย ๑ ยโต ตวั
จุโต อิฐูปปนฺโน ตสฺส เต อติจิรินวาเสน สวา สติ มุฏฺฐา เตน
ตํ ตวั น ชานาสิ น ปสฺสสิ ตมฺหิ ชานามิ ปสฺสามิ ๑ เอวมุปี
โย อหิ พุรหุเม เนว เต สมสโม อภินฺนวย กุโต นิเจยฺย

#๑ ม. พahiเตยโยติ ๑ ๒ ม. วตฺตเต ๑ ๓ โป. ม. ตํ ๑

อด โข อหเมว ตยา ภิโย โข อตุถิ โข พุรเหม สุกกิณหานาม
กาโย เวหปผลา นาม กาโย [๑] ตั ตุวั น ชานาสี น ปสฺสตี
ตมห์ ชานามิ ปสฺสามิ ฯ เอวมุปี โข อหัง พุรเหม เนว เต
สมสโม อภินุณาย กุโต นิเจยฺย อด โข อหเมว ตยา ภิโย โข ฯ
ปจฺวี โข อหัง พุรเหม ปจฺวีโต อภินุณาย ยาวตา ปจฺวียา
ปจฺวีตฺเตน ๒ อนนฺนุกฺตํ ตทภินุณาย ปจฺวี ๓ นาโหสี ปจฺวียานาโหสี
ปจฺวีโต นาโหสี ปจฺวี เมติ นาโหสี ปจฺวี นาภิวตี ฯ เอวมุปี
โข อหัง พุรเหม เนว เต สมสโม อภินุณาย กุโต นิเจยฺย
อด โข อหเมว ตยา ภิโย โข ฯ อาปี โข อหัง พุรเหม ฯเปฯ
เตชฺ โข อหัง พุรเหม ... วายิ โข อหัง พุรเหม ... ฐเต โข
อหัง พุรเหม ... เทเว โข อหัง พุรเหม ... ปชาปตี โข อหัง
พุรเหม ... พุรหมุ โข อหัง พุรเหม ... อากฺสฺสเร โข อหัง
พุรเหม ... สุกกิณฺเฬ โข อหัง พุรเหม ... เวหปผลเ โข อหัง
พุรเหม ... อภิภู โข อหัง พุรเหม ... สพฺพํ โข อหัง พุรเหม
สพฺพโต อภินุณาย ยาวตา สพฺพสฺส สพฺพตฺเตน อนนฺนุกฺตํ
ตทภินุณาย สพฺพํ นาโหสี สพฺพสมิ นาโหสี สพฺพโต นาโหสี
สพฺพํ เมติ นาโหสี สพฺพํ นาภิวตี ฯ เอว ๔ โข อหัง พุรเหม
เนว เต สมสโม อภินุณาย กุโต นิเจยฺย อด โข อหเมว
ตยา ภิโยติ ฯ สเจ โข เต มาริสฺส สพฺพสฺส สพฺพตฺเตน
อนนฺนุกฺตํ ตทภินุณาย มา เหว เต ริดฺตกเมว อโหสี ตฺจฺจกเมว
#๑ ม. อภิภู นาม กาโย ... ๒ ม. ย. ปจฺวตฺเตน ฯ ๓ ม. ปจฺวี นาปโหสี
#๔ ม. ย. เอว ปี โข ฯ

อโหสิ ๑ ฯ วิญญาณ์ อนิทสสนั อนนุตั สพพโตปภั ปจวียา
ปจวิตเตน อนนุภูตั อาปสส อาปตเตน อนนุภูตั เตชสส
เตชตเตน อนนุภูตั วายสส วายตเตน อนนุภูตั ภูตานั ภูตตเตน
อนนุภูตั เทวานั เทวตเตน อนนุภูตั ปชาปติสส ปชาปติตเตน
อนนุภูตั พุรัมุโน ๒ พุรัมุตเตน อนนุภูตั อากสสรานั
อากสสรตเตน อนนุภูตั สุกกิณหานั สุกกิณหตเตน อนนุภูตั
เวหปผลานั เวหปผลตเตน อนนุภูตั อภิภูสส อภิภูตเตน อนนุภูตั
สพพสส สพพตเตน อนนุภูตั ฯ หนท จรหิ เต มาริส
อนตรชายามีติ ฯ หนท จรหิ เม ตวั พุรัมุ อนตรชายสสุ สเจ
วิสหีติ ฯ อถ โข ภิกขเว พโก พุรัมุมา อนตรชายิสสามิ
สมณสส โคตมสส อนตรชายิสสามิ สมณสส โคตมสสาติ เนวสสุ
เม สกโกติ อนตรชายิต্তุ ฯ เอวั วุตเต อหิ ภิกขเว พกั
พุรัมุมานั เอตทโวจัน หนท จรหิ เต พุรัมุ อนตรชายามีติ ฯ
หนท จรหิ เม ตวั มาริส อนตรชายสสุ สเจ วิสหีติ ฯ อถ
ขวาทั ภิกขเว ตถารูปั อิทุชาภิสงขาริ อภิสงขาระสี ๓ เอตตาวตา
พุรัมุมา จ พุรัมุปรีสา จ พุรัมุปาริสชชา จ สททญจ เม
สุยฺยนฺติ ๔ น จ มั ทกขนฺตติ ๕ ฯ อนตรหิโต อิมิ คากั อภาสี

ภเววาทั ภยั ทิสฺวา ภวญจ วิภเวสินั

ภวั นาภिवทึ กิลฺยจิ นนฺทิลฺยจ น อุปาทิยนฺติ ฯ

#๑ ม. อโหสิติ ฯ ๒ โป. ม. พุรัมุมานั ฯ ๓ สี. ม. ย. อภิสงขาสี ฯ ๔ สี. ม. ย.

#โสสสนฺติ ฯ ๕ ย. ทกขินฺติ ฯ

[๕๕๕] อถ โข ภิกขเว พุรหุมา จ พุรหุมปริสา จ
พุรหุมปารีสชชา จ อจฺฉริยพฺภุตจิตฺตชาตา อหฺลฺลํ อจฺฉริยํ วัต โภ
อพฺภุตํ วัต โภ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส มหิตฺธิกตา มหानุภาวตา
น จ วัต โน อิตฺโต ปุพฺพเพ ทิฏฺฐโจ วา สฺสูโต วา อญฺโฆ สมโณ
วา พุราหุมนฺโณ วา เอวํ มหิตฺธิโก เอวํ มหานุภาโว ยถา
จายํ สมโณ โคตโม [๑] สกฺยกฺกุลา ปพฺพชิตฺโต ภวรามาย วัต โภ
ปชาย ภวรดาย ภวสมฺมุทิตาย สมฺมูถํ ภวํ อุตฺตพฺพหีติ ฯ

[๕๕๖] อถ โข ภิกขเว มาโร ปาปิมา อณฺณตฺริ
พุรหุมปารีสชชํ อนุวาวิสิตฺวา มํ เอตทโวจ สจฺเจ โข ตฺวํ มาริส
เอวํ ปชานาสิ สจฺเจ ตฺวํ เอวมฺนุพฺพุโธ มา สวเก อฺปนฺเนสิ มา
ปพฺพชิตฺเต มา สวกานํ ฌมฺมํ เทเสสิ มา ปพฺพชิตานํ มา
สวเกสุ เชติมกาสิ มา ปพฺพชิตฺเตสุ ฯ อหฺลฺลํ โข ภิกฺขุ ตยา ปุพฺพเพ
สมณฺพุราหุมนฺณา โลกสฺมี อรหนฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธา ปฏฺิชาณมานา
เต สวเก อฺปนฺเนสิ ปพฺพชิตฺเต สวกานํ ฌมฺมํ เทเสสิ ปพฺพชิตานํ
สวเกสุ เชติมกํสุ ปพฺพชิตฺเตสุ สวเก อฺปนฺเนตฺวา ปพฺพชิตฺเต
สวกานํ ฌมฺมํ เทเสตฺวา ปพฺพชิตานํ สวเกสุ เชตฺถจิตฺตตา
ปพฺพชิตฺเตสุ กายสฺส เกทา ปาณฺุปฺจฺเจทา หิเน กายเ ปตฺติฏฺฐิตา ฯ
อหฺลฺลํ โข ๒ ปน ภิกฺขุ ตยา ปุพฺพเพ สมณฺพุราหุมนฺณา โลกสฺมี
อรหนฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธา ปฏฺิชาณมานา เต น สวเก อฺปนฺเนสิ
น ปพฺพชิตฺเต น สวกานํ ฌมฺมํ เทเสสิ น ปพฺพชิตานํ น
#๑ ม. ย. สกฺยกฺปฺตฺโต ฯ ๒ ม. เย ฯ

สาวเกสุ เจริมกัสนุ น ปพพชิตเต เต น สาวเก อุปนเนตวา น
ปพพชิตเต น สาวกานัน ฌมมึ เทเสตวา น ปพพชิตานัน น
สาวเกสุ เจริตจิตตุดา น ปพพชิตเตสุ กายสุส เกทา ปาณุปจเฉทา
ปณิเต กาเย ปตัญญูจिता ฯ ตนุดาหิ ภิกขุ เอวั วทามิ อิงฆ
ตุวั มาริส อปโปสสุกโก ทิฏฐชมมสุขวิหาริ อนุยตุโต วิหรัสสุ
อนกขาคั กุสลั หิ มาริส มา ปริ โอวทาทิตี ฯ เอวั วุตเต
อหิ ภิกขเว มาริ ปาปิมิ ๑ เอตทโวจัน ชานามิ โข ตาหิ ปาปิม
มา ตวั มณณิตุโถ น มึ ชานาตีติ มาโร ตุมลิติ ปาปิม
น มึ ตวั ปาปิม หิตานุกมปิ เอวั วเทสิ อหิตานุกมปิ มึ ตวั
ปาปิม เอวั เวเทสิ ฯ ตุยหิ หิ ปาปิม เอวั โหติ เยถั สมโณ
โคตโม ฌมมึ เทเสตสุตติ เต เม วิสขั อุปาติวตติสสันตีติ ฯ
อสมมาสมพุทธา จ ปน เต ปาปิม สมณพราหุมนา สมานา
สมมาสมพุทชมหาติ ปญ्ञิชาเนิสู อหิ โข ปน ปาปิม สมมาสมพุทโธว
สมาโน สมมาสมพุทโธมหิติ ปญ्ञิชานามิ ฯ เทเสนุโตปี
หิ ปาปิม ตถาคโต สาวกานัน ฌมมึ ตาทิโสว อเทเสนุโตปี หิ
ปาปิม ตถาคโต สาวกานัน ฌมมึ ตาทิโสว อุปเนนุโตปี หิ ปาปิม
ตถาคโต สาวเก ตาทิโสว อนุปนเนนุโตปี หิ ปาปิม ตถาคโต
สาวเก ตาทิโสว ตั กิสสุ เหตุ ตถาคตสุส ปาปิม เย
อาสา สุกิเลสิกา โปโนพุกวิกา สทรา ทุกขวิปากา อายตี
ชาติชรามรณียา [๒] ปหีนา อัจฉินนมูลา ตาลาวตถุกตา อนถาวงคตา
#๑ ม. ย. ปาปิมนตติ ฯ ๒ ม. ย. เต ฯ

อายุตี อนุปปาทธมมา เสยฺยถาปี ปาปีม ตาโล มตุลลจฺจนฺโน
อกพฺโพ ปฺน วิรุฬฺหิยา เอวมว โข ปาปีม ตถาคตฺสฺส เย
อาสวา สงฺกิลเสสิกา โปโนพฺภวิกา สทรา ทุกฺขวิปากา อายุตี
ชาติชรามรณฺنيا [๑] ปหีนา อฺจฺจนฺนมูลา ตาลาวตฺถกฺตา อนภาวํกฺตา
อายุตี อนุปปาทธมฺมาติ ฯ

อิติ หิํ มารสฺส จ อนาลปนตฺยา พฺรหฺมโน จ อภินิมฺนตฺนตฺยา
ตฺสฺมา อิมสฺส เวยฺยากรณสฺส พฺรหฺมนิมนฺตนิกฺนฺเตว
อธิวจฺนนฺติ ฯ

พฺรหฺมนิมนฺตนิกฺสฺสฺสํ นิฏฺฐิตํ นวํ ฯ

#๑ ม. ย. เต ฯ

มารตชชนียสุตต์

[๕๕๑] เอวมเม สุตฺ เอกั ๑ สมยั ภควา ภคฺเชสุ วิหฺรติ
 สสสุมารคิเร เกสกลาวเน มิคทาเย ฯ เตน โข ปน สมเยน
 อายสุมา มหาโมคฺคฺลฺลาโน อพฺุโภกาเส จงฺกมิ ฯ เตน โข ปน
 สมเยน มาโร ปาปีมา อายสุมโต มหาโมคฺคฺลฺลานสฺส กุจฺฉิโกโต
 โหติ โภฏฺฐมนฺุปวิฏฺฐโ จ ๑ อถ โข อายสุมโต มหาโมคฺคฺลฺลานสฺส
 เอตทโหสิ กิณฺุ โข เม กุจฺฉิ ครุครุตรโร ๒ วีย มาสาจิตฺ
 มณฺเฑติ ฯ อถ โข อายสุมา มหาโมคฺคฺลฺลาโน จงฺกมา โอรุหิตฺวา
 วิหารั ปวิสิตฺวา ปณฺณตฺตาสเน นิสีทิ ฯ นิสชช โข อายสุมา
 มหาโมคฺคฺลฺลาโน มารั ปาปีมนฺุตฺ ๑ ปจฺจตฺตฺ โยนิโส มนฺสากาสิ ฯ

[๕๕๒] อทฺทสา โข อายสุมา มหาโมคฺคฺลฺลาโน มารั
 ปาปีมนฺุตฺ กุจฺฉิโกโต โภฏฺฐมนฺุปวิฏฺฐั ทิสฺวาน มารั ปาปีมนฺุตฺ เอตทโวจ
 นิภฺขม ปาปีม นิภฺขม ปาปีม มา ตถาคตฺ วิหเสสิ มา ตถาคตฺสาวกั
 มา เต อโหสิ ทิฆฺรตฺตฺ อหิตาย ทฺกฺขายาติ ฯ อถ๔
 โข มารสฺส ปาปีมโต เอตทโหสิ อชานเมว [๔] มั อัย สมโน
 อปฺสฺสั เอวมหา นิภฺขม ปาปีม นิภฺขม ปาปีม มา ตถาคตฺ
 วิหเสสิ มา ตถาคตฺสาวกั มา เต อโหสิ ทิฆฺรตฺตฺ อหิตาย
 ทฺกฺขายาติ โยปีสฺส โส สตฺถา โสปี มั เนว จิปปั ชาเนยฺย
 กุโต จ ปน มั สาวโก ชานิสฺสตีติ ฯ อถ โข อายสุมา
 #๑ ม. ยฺ. เอกั สมยั อายสุมา มหาโมคฺคฺลฺลาโน ภคฺเชสุ วิหฺรติ ... มิคทาเย ฯ
 #๒ ม. ครุครุโร วีย ๑ ๓ ม. ยฺ. เทว ปาจา นตฺถิ ๑ ๔. ม. ยฺ. โข ฯ

มหาโมคคัลลาน โฆ มาโร ปาปิมนุตต์ เอตทโวจ เอวมุปี โฆ ตาหิ
ปาปิมี ชานามิ มา ตุวั มณฺญิตฺโต น มัม ชานาตีติ มาโร
ตวมสิ ปาปิมี ตฺยหิ หิ ปาปิมี เอวั โหติ อชานเมว [๑] มัม
อัย สมนโณ อปสฺสํ เอวมาน นิกฺขม ปาปิมี นิกฺขม ปาปิมี มา
ตถาคตํ วิหเสสิ มา ตถาคตสาวกํ มา เต อโหสิ ทิฆมตฺตํ
อหิตาย ทุกฺขายาติ โยปีสฺส โส สตฺถา โสปี มัม เนว จิปฺปํ
ชานนฺนํ กุโธ จ ปน มัม อัย สาวโก ชานิสฺสตีติ ฯ อถ โขฝ
มารสฺส ปาปิมีโต เอตทโหสิ ชานเมว โฆ มัม อัย สมนโณ
ปสฺสํ เอวมาน นิกฺขม ปาปิมี นิกฺขม ปาปิมี มา ตถาคตํ
วิหเสสิ มา ตถาคตสาวกํ มา เต อโหสิ ทิฆมตฺตํ อหิตาย
ทุกฺขายาติ ฯ กถ โฆ มาโร ปาปิมา อายสฺมโต มหาโมคคัลลานสฺส
มุขโต อุกฺคนตฺวา ปจฺจกฺกเพ อฏฺฐาสิ ฯ

[๕๕๕] อทฺทสา โฆ อายสฺมา มหาโมคคัลลาน โฆ
ปาปิมนุตต์ ปจฺจกฺกเพ จิตฺติ ทิสฺวาน มาโร ปาปิมนุตต์ เอตทโวจ
เอตฺถาปี โฆ ตาหิ ปาปิมี ปสฺสามิ มา ตุวั มณฺญิตฺโต น มัม
ปสฺสตีติ เอโส ตุวั ปาปิมี ปจฺจกฺกเพ จิตฺโต ฯ กฺขตฺตํ พุทฺธาหิ
ปาปิมี ทฺวสิ นาม มาโร อโหสิ ตสฺส เม กาฬิ นาม ภคินี
ตสฺสา ภคินิยา ตุวั ปุตฺโต โส เม ตุวั ภากิเนยฺโย อโหสีติ ฯ
เตน โฆ ปน [๒] สมนฺนํ กกุสฺนุโร ภควา อรหิ สมนฺนํ พุทฺธา
โลเก อปฺปนฺโน โหติ ฯ กกุสฺนุสฺส โฆ ปน ปาปิมี ภควโต
#๑ ม. ย. โฆ ฯ ๒ ม. ย. ปาปิมี ฯ

อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส วิหฺรุตฺตชีวํ นาม มหาสาวกยฺกั ๑ อโหสิ
อคุคิ ภัทฺทยฺกั ๑ ยาวตา โข ปน ปาปิม กกุสนฺทสฺส ภควโต
อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส สาวกา นาสฺสฺส ๒ โภจึ อายสุมตา วิหฺรุตฺต
สมสโม โหติ ยทิตฺ ฌมฺมเทสนาย ๑ อิมินา โข เอตํ ๓ ปาปิม
ปริยาเยน อายสุมโต วิหฺรุตฺต วิหฺรุตฺต วิหฺรุตฺต ๔ สมณฺณา อุตฺปาติ ๑
อายสุมตา ปน ปาปิม สลฺยชีโว อรณฺณคโตปิ รุกฺขมฺมูลคโตปิ สฺลฺยณาคารคโตปิ
อปฺปกสิเรเนว สฺลฺยณาวะทยิตนิโรธํ สฺมาปชฺชติ ๑ กฺุตฺตปฺพุพฺพิ
ปาปิม อายสุมตา สลฺยชีโว อรณฺณคตรสฺมี รุกฺขมฺมูล สฺลฺยณาวะทยิตนิโรธํ
สฺมาปนฺโน นิสินฺโน โหติ ๑ อทฺทสาสุ โข ปาปิม
โคปาลกา ปสฺุปาลกา กสกา ปถาวินอ อายสุมนฺตํ สลฺยชีวํ
อรณฺณคตรสฺมี รุกฺขมฺมูล สฺลฺยณาวะทยิตนิโรธํ สฺมาปนฺนํ นิสินฺนํ ทิสฺวาน
เตสํ เอตทโหสิ อจฺฉริยํ วัต โภ อพฺภุคํ วัต โภ อยํ
สมโณ นิสินฺนโก ๕ กาลกโต หนฺท นํ ทฬามาทิ ๑ อถ โข เต
ปาปิม โคปาลกา ปสฺุปาลกา กสกา ปถาวินอ คิณฺณจ กกุจฺฉจ
โคมยณจ สฺงกทฺทิตฺตวา อายสุมโต สลฺยชีวสฺส กายะ อฺุปจินิตฺวา
อคุคิ ทคฺวา ปกฺกมึสฺสุ ๑ อถ โข ปาปิม อายสุมตา สลฺยชีโว ตสฺสา
รตฺติยา อจฺฉเยน ตาย สฺมาปคฺติยา วุจฺฉหิตฺวา จีวรานิ ปปฺโฝณฺตฺวา
ปฺพุพฺพณฺหสมยํ นีวาเสตฺวา ปคฺตจิวรมาทาย คามํ ปิณฺทาย
ปาวิสิ ๑ อทฺทสาสุ โข เต ปาปิม โคปาลกา ปสฺุปาลกา
กสกา ปถาวินอ อายสุมนฺตํ สลฺยชีวํ ปิณฺทาย จรณฺตํ ทิสฺวาน
#๑ ม. ยฺ. สาวกยฺกั ๑ ๒ ม. เตสฺ น จ ๑ ๓ ม. เอว ๑ ๔ ม. วิหฺรุตฺต
#วิหฺรุตฺต ๑ ๕ ม. ยฺ. นิสินฺนโกว ๑

เนลั เอตทโหสิ อจฺจริยั วัต โภ อพฺภูตัม วัต โภ อัย สมโณ
นินฺนโก ๑ กาลกโต สุวํยฺ ปฏิสฺสณั ๒ จิตฺติ ฯ อิมินา โข เอว
ปาปิม ปริยาเยน อายสฺมโต สลฺยชีวสฺส สลฺยชีโว สลฺยชีโวเตว
สมณฺญา อุตฺปาที ฯ

[๕๖๐] อถ โข ปาปิม ทฺวีสฺส มารสฺส เอตทโหสิ อิมลั โข
อหิ ภิกฺขุณิ สึลวณฺตานิ กฺลฺยาณชฺมมานิ เนว ชานามิ อาคี วา
คี วา ยนฺนุนาหิ พฺราหฺมณคหปติเก อนฺวาวิสฺเสยฺย เอถ ตฺเมห
ภิกฺขุ สึลวณฺเต กฺลฺยาณชฺมเม อุกโกสธ ปรีภาสธ โรเสถ วิหเสถ
อปฺเปวนาม ตฺเมหิ อุกโกสิยมานานิ ปรีภาสิยมานานิ โรสิยมานานิ
วิหสิยมานานิ สียา จิตฺตสฺส อณฺณตฺตํ ยถา นํ ทฺวีสึ มาโร
ลเถถ โอตารนฺติ ฯ อถ โข [๔] ปาปิม ทฺวีสึ มาโร พฺราหฺมณคหปติเก
อนฺวาวิสึ เอถ ตฺเมห ภิกฺขุ สึลวณฺเต กฺลฺยาณชฺมเม อุกโกสธ
ปรีภาสธ โรเสถ วิหเสถ อปฺเปวนาม ตฺเมหิ อุกโกสิยมานานิ
ปรีภาสิยมานานิ โรสิยมานานิ วิหสิยมานานิ สียา จิตฺตสฺส
อณฺณตฺตํ ยถา นํ ทฺวีสึ มาโร ลเถถ โอตารนฺติ ฯ อถ โข เต
ปาปิม พฺราหฺมณคหปติกา อนฺวาวิสึจฺจา ทฺวีสึนา มาเรณ ภิกฺขุ
สึลวณฺเต กฺลฺยาณชฺมเม อุกโกสนฺติ ปรีภาสนฺติ โรเสนฺติ วิหเสนฺติ
อิม ปน มฺลฺลทกา สมณฺกา อิปฺภา กณฺหา ๕ พนฺรฺฐปาทาปจฺจา
ณายโนสฺมา ณายโนสฺมาติ ปตฺตกฺขณฺธา อโฆมฺภา มรฺฐรฺกชาตา
ณายนฺติ ปชฺฌณายนฺติ นิชฺฌณายนฺติ อปชฺฌณายนฺติ ฯ เสยฺยถาปี นาม
#๑ ม. ย. นินฺนโกว ฯ ๒ ม. ย. ปฏิสฺสณัวิโต ๓ ม. สลฺยชีวสฺส สลฺยชีโวเตว ฯ
#๔ ม. เต ฯ ๕ ม. กิณฺหา ฯ

อุลู่โก รุกขสาขายั มุสิกั มคฺคยมาโน ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ
อปชฺฌายติ เอวเมวิเม มุณฺฑกกา สมณกา อิปฺภา กณฺหา
พฺนฺธฺปาทาปจฺจา ฌายิโนสฺมา ฌายิโนสฺมาติ ปตฺตกฺขณฺธา อโรมุขา
มธฺรฺกชาตา ฌายนฺติ ปชฺฌายนฺติ นิชฺฌายนฺติ อปชฺฌายนฺติ ฯ
เสยฺยถาปี นาม โกฎฺโง ๑ นทีตีเร มจฺเจ มคฺคยมาโน ฌายติ
ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ เอวเมวิเม มุณฺฑกกา สมณกา
อิปฺภา กณฺหา พฺนฺธฺปาทาปจฺจา ฌายิโนสฺมา ฌายิโนสฺมาติ ปตฺตกฺขณฺธา
อโรมุขา มธฺรฺกชาตา ฌายนฺติ ปชฺฌายนฺติ นิชฺฌายนฺติ
อปชฺฌายนฺติ ฯ เสยฺยถาปี นาม วิพาโร สนฺธิสมลสงฺกฺกิเร มุสิกั
มคฺคยมาโน ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ เอวเมวิเม
มุณฺฑกกา สมณกา อิปฺภา กณฺหา พฺนฺธฺปาทาปจฺจา ฌายิโนสฺมา
ฌายิโนสฺมาติ ปตฺตกฺขณฺธา อโรมุขา มธฺรฺกชาตา ฌายนฺติ
ปชฺฌายนฺติ นิชฺฌายนฺติ อปชฺฌายนฺติ ฯ เสยฺยถาปี นาม คทฺรโก
วหฺจฺฉินฺโน สนฺธิสมลสงฺกฺกิเร ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ
เอวเมวิเม มุณฺฑกกา สมณกา อิปฺภา กณฺหา พฺนฺธฺปาทาปจฺจา
ฌายิโนสฺมา ฌายิโนสฺมาติ ปตฺตกฺขณฺธา อโรมุขา มธฺรฺกชาตา
ฌายนฺติ ปชฺฌายนฺติ นิชฺฌายนฺติ อปชฺฌายนฺตีติ ฯ เย โข ปน
ปาปีม เตน สมเยน มนุสฺสา กาลั กโรนฺติ เขญฺญเยน กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณฺา อปายั ทฺคฺคตี วินิปาตึ นิริยั อุปปชฺชนฺติ ฯ

[๕๖๑] อถ โข ปาปีม กฺกุสนฺโธ ภควา อรหิ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ

#๑ ม. ย. โกฎฺฐุ ฯ

ภิกขุ อามนุเตสิ อนุวาวิสัญญา โข ภิกขเว พุราหุมนคหปตีกา
ทูลีนา มารเณ เถ ตุมเห ภิกขุ สีถวนุเต กลุยาณธมเม
อกุโกสธ ปรีภาสธ วิเหเสธ อปุเปวนาม ตุมเหหิ อุกุโกสียมานานัน
ปรีภาสียมานานัน โรสียมานานัน วิหเสียมานานัน สียา จิตตสฺส
อณฺณตตฺติ ยถา นัน ทูลี มาโร ลภเถ โอตารนฺติ เถ
ตุมเห ภิกขเว เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิหฺรธ
ตถา ทฺตียํ ตถา ตตฺตียํ ตถา จตฺตถํ อิติ อุทฺธมโร ติริยํ
สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา
วิปฺปเลน มหคฺคเตน อปุปฺมาเณน อเวเรน อปุยาปฺชเณน ฝริตฺวา
วิหฺรธ ฯ กรุณาสหคเตน เจตสา ... มุทิตาสหคเตน เจตสา ...
อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิหฺรธ ตถา ทฺตียํ
ตถา ตตฺตียํ ตถา จตฺตถํ อิติ อุทฺธมโร ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย
สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตสา วิปฺปเลน มหคฺคเตน
อปุปฺมาเณน อเวเรน อปุยาปฺชเณน ฝริตฺวา วิหฺรธาคิ ฯ อถ
โฆ เต ปาปิม ภิกขุ กกุสนฺเชน ภควตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
เอวํ โอวทียมานา เอวํ อนุสาสียมานา อรณฺณคตาปี รุกฺขมฺมูลคตาปี
สุญฺญาการคตาปี เมตฺตาสหคเตน เจตสา เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิหฺริสฺสุ
ตถา ทฺตียํ ตถา ตตฺตียํ ตถา จตฺตถํ อิติ อุทฺธมโร ติริยํ
สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตสา
วิปฺปเลน มหคฺคเตน อปุปฺมาเณน อเวเรน อปุยาปฺชเณน ฝริตฺวา

วิหรีสุ ฯ กรุณาสหคเตน เจตสา ... มุทิตาสหคเตน เจตสา ...
อุเปกขาสหคเตน เจตสา เอกั ทิสั ผริตฺวา วิหรีสุ ตถา ทุติยั
ตถา ตติยั ตถา จตุตถั อิติ อุทฺธมโธ ติริยั สพฺพชฺชิตฺตตาย
สพฺพพานุตฺติ โลกั อุเปกขาสหคเตน เจตสา วิปฺปเลน มหคฺคเตน
อุปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเณน ผริตฺวา วิหรีสุ ฯ

[๕๖๒] อถ โข ปาปิม ทฺวีสฺส มารสฺส เอตทโหสิ เอวมฺปิ
โข อหั กโรนฺโต อิมตัสสิ ภิกฺขุณฺสี สิวณฺตานิ กลฺยาณชฺมมานัน
เนว ชานามิ อาคตัสสิ วา คตัสสิ วา ยนฺนุนานํ พุราหุมนคฺคหปฺติเก
อนฺวาวิสฺเสยฺยึ เอถ ตฺวเมห ภิกฺขุ สิวณฺเต กลฺยาณชฺมเม สกฺกโรธ
ครุโรธ มาเนถ ปฺุเชถ อุปฺเปวนาม ตฺวเมหิ สกฺกรियมานานัน
ครุกรियมานานัน มานियมานานัน ปฺุชियมานานัน สียา จิตฺตสฺส อณฺณตฺตติ
ยถา นํ ทฺวีสสิ มาโร ลเภถ โอตารนฺติ ฯ อถ โข เต ปาปิม ทฺวีสสิ มาโร
พุราหุมนคฺคหปฺติเก อนฺวาวิสฺสี เอถ ตฺวเมห ภิกฺขุ สิวณฺเต กลฺยาณชฺมเม
สกฺกโรธ ครุโรธ มาเนถ ปฺุเชถ อุปฺเปวนาม ตฺวเมหิ
สกฺกรियมานานัน ครุกรियมานานัน มานियมานานัน ปฺุชियมานานัน สียา
จิตฺตสฺส อณฺณตฺตติ ยถา นํ ทฺวีสสิ มาโร ลเภถ โอตารนฺติ ฯ
อถ โข เต ปาปิม พุราหุมนคฺคหปฺติกา อนฺวาวิสฺสิจฺจา ทฺวีสินา
มาเรน ภิกฺขุ สิวณฺเต กลฺยาณชฺมเม สกฺกโรนฺติ ครุโรนฺติ มาเนนฺติ
ปฺุเชนฺติ ฯ เย โข ปน ปาปิม เตน สมเยน มนฺุสฺสา กาลั กโรนฺติ
เยภฺยเยน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺคตัสสิ สคฺคั โลกั อุปฺปชฺชนฺติ ฯ

[๕๖๓] อถ โข ปาปิม กกุสนุโธ ภควา อรหิ สมนาสมพุทฺโธ
ภิกฺขุ อามนุเตสิ อนฺวาวิสัญฺจา โข ภิกฺขเว พุราหุมนคหปตฺติกา
ทฺฐินา มารณ เถล ตฺเมห ภิกฺขุ สีลวณฺเต กลฺยาณธมฺเม
สกุโรธ ครุโรธ มาเนถ ปฺปุเชถ อปฺเปวณาม ตฺเมหิ
สกุกริยมานานํ ครุกริยมานานํ มานิยมานานํ ปฺปุชียมานานํ สียา จิตฺตสฺส
อณฺณตฺตํ ยถา นํ ทฺฐี มาโร ลเภถ โอตารนฺติ ฯ เถล ตฺเมห
ภิกฺขเว อสุภานุปฺสฺสี กายะ วิหฺรธ อหฺาเร ปฺปฏิกฺกุสสณฺณิโน สพฺพลโลก
อนภฺิรตสณฺณิโน ๑ สพฺพลสงฺขาเรสุ อนิจฺจานุปฺสฺสีโนติ ฯ อถ
โข เต ปาปิม ภิกฺขุ กกุสนุเชน ภควตา อรหตา สมนาสมพุทฺเธน
เอวํ โอวทิสฺमानา เอวํ อนุสาสิสฺमानา อรณฺณคตาปี รุกฺขมฺูลคตาปี
สฺลณฺณาการคตาปี อสุภานุปฺสฺสี กายะ วิหฺริสุ อหฺาเร ปฺปฏิกฺกุสสณฺณิโน
สพฺพลโลก อนภฺิรตสณฺณิโน ๒ สพฺพลสงฺขาเรสุ
อนิจฺจานุปฺสฺสีโน ฯ

[๕๖๔] อถ โข ปาปิม กกุสนุโธ ภควา อรหิ สมนาสมพุทฺโธ
ปฺพุพฺพณฺหสมฺมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย อายสฺมตา วิฐฺเรน
ปจฺจาสมณฺเนน คามํ ปิณฺฑทาย ปาวิสิ ฯ อถ โข ปาปิม ทฺฐี
มาโร อณฺณตฺรํ กุมารกํ อนฺวาวิสิตฺวา สกฺขรํ คเหตฺวา อายสฺมโต
วิฐฺรสฺส สีเส ปหฺารมทาสี สีลํ โวภินฺทิ ฯ อถ โข ปาปิม
อายสฺมา วิฐฺโร ภินฺเนน สีเสน โลหิตฺเตน คพฺนฺเตน กกุสนฺธฺเยว
ภควนฺตํ อรหฺนฺตํ สมนาสมพุทฺธํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพฺนฺธิ ฯ อถ
#๑-๒ ม. อนภฺิรตฺติสณฺณิโน ฯ

โฆ ปาปิม กกุสนุโธ ภควา อรหิ สมนาสมพุทุโธ นาคาปโลกิตติ
อปโลกเกสิ น วายิ ทูสิ มาโร มตตมณณาสีติ ฯ สหาลโลกนาย
จ ปน ปาปิม ทูสิ มาโร ตมหา จ จานา จวิ มหानิรยญจ
อุปปชชชิ ฯ

[๕๖๕] ตสฺส โฆ ปน ปาปิม มหानิรยสฺส ตโย นามเชยฺยา
โหนติ ฉผลสายตนิโก อิติปิ สงฺกฺสมาหโต อิติปิ ปจฺจตฺตเวทนียโย
อิติปิ ฯ อถ โฆ มํ ปาปิม นิรยปาลา อุปสงฺกมิตฺวา
เอตทโวจฺจุ ยทา โฆ เต มาริสฺส สงฺกฺนา สงฺกฺ ททเย
สมากจฺเจยฺย อถ นํ ตฺวํ ชานเยยฺยาสี วสฺสสทฺสํ เม นิรเย
ปจฺจมานสฺสาติ ฯ โส โฆ อหิ ปาปิม พฺหุณี วสฺसानิ พฺหุณี วสฺสสตานิ
พฺหุณี วสฺสสทฺสทานิ ตสฺมี มหानิรเย อปจฺจิจิ ทสฺสทฺสทานิ
ตสฺเสว มหानิรยสฺส อสฺสเท อปจฺจิจิ วุฏฺจานเวทนํ ๑ เวทียมาโน ฯ
ตสฺส มยฺหิ ปาปิม เอวฺรูโป กาโย โหติ เสยฺยถาปิ มนุสฺสสฺส
เอวฺรูปํ ลีลํ โหติ เสยฺยถาปิ มจฺฉสฺส ฯ

[๕๖๖] กิติโส นิรโย อาสิ ยตฺถ ทูสิ อปจฺจถ
วิธฺรํ สวากมาสชฺช กกุสนุชฺชญจ พุราหุณฺณํ
สคฺคํ อาสิ อโยสงฺกฺ สพฺเพ ปจฺจตฺตเวทนา
อิติโส นิรโย อาสิ ยตฺถ ทูสิ อปจฺจถ
วิธฺรํ สวากมาสชฺช กกุสนุชฺชญจ พุราหุณฺณํ
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สวโก

#๑ ม. ย. วุฏฺจานิมํ นาม เวทนํ ฯ

ตาทิสั ภิกขุมาสชช กณ्हทุกุขั นิคจจสิ
มชฺเช สรสุส ตัญจนุตติ วิมานา กปฺปญฺจายโน
เวปุริยวณฺณา รุจिरา อจฺจิมนฺโต ปภสฺสรา
อจฺจรา ตตฺถ นจฺจนุตติ ปุณฺณ นานตฺตวณฺณโย
โย เอตมภิกขานาติ ภิกขุ พุทฺธสุส สาวโก
ตาทิสั ภิกขุมาสชช กณ्हทุกุขั นิคจจสิ
โย เว พุทฺเธน จุทฺติโต ๑ ภิกขุสงฺฆสมฺมุส เปกฺขโต
มิการมาตุ ปาสาทำ ปาทงฺคฺกุญฺเณ กมฺปยิ
โย เอตมภิกขานาติ ภิกขุ พุทฺธสุส สาวโก
ตาทิสั ภิกขุมาสชช กณ्हทุกุขั นิคจจสิ
โย เวชยนตฺตปาสาทำ ปาทงฺคฺกุญฺเณ กมฺปยิ
อิทฺธิพฺเพเลน ปตฺถทฺโร สัเวเชติ จ เทวตา
โย เอตมภิกขานาติ ภิกขุ พุทฺธสุส สาวโก
ตาทิสั ภิกขุมาสชช กณ्हทุกุขั นิคจจสิ
โย เวชยนตฺตปาสาทเ สกุกั โส ปริปุจฺจติ
อปี อวฺสุโส ๒ ชานาสี ตณ्हทฺกฺขยวิมุตฺติโย
ตสุส สกฺโก วิยาภาสิ ปญฺหิ ปุณฺโง ยถากถั
โย เอตมภิกขานาติ ภิกขุ พุทฺธสุส สาวโก
ตาทิสั ภิกขุมาสชช กณ्हทุกุขั นิคจจสิ
โย พุรฺหุมานั ๓ ปริปุจฺจติ สุทฺธมฺมายั อภิตสภั

#๑ ม. โจทิตโต ๑ ๒ ม. อปี วาสว ... ๑ ๓ ม. พุรฺหุมี ๑

อชชาปีเต อาวุโส ทิฏฐิ ยา เต ทิฏฐิ ปุเร อหุ
ปสฺสตี วิตฺตวตฺตุนต์ พุรหุมโลเก ปภสฺสร
ตสฺส พุรหุมา วียากาสิ อนุปฺพุพิ ยถากถิ
น เม มาริสฺสา ทิฏฐิ ยา เม ทิฏฐิ ปุเร อหุ
ปสฺสामी วิตฺตวตฺตุนต์ พุรหุมโลเก ปภสฺสร
โสหิ อชฺช กถิ วชฺช อหิ นิจฺจิมฺหิ สสฺสโต
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
ตาทิสฺส ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหทฺถกฺขิ นิคจฺจสิ
โย มหาเนรุโน ๑ กุญฺหิ วิโมกฺเขน อสฺสยิ
วณฺเฑ ปุพฺพิเทหानันฺเต เย จ ญฺมิสยา นรา
โย เอตมภิชานาติ ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
ตาทิสฺส ภิกฺขุมาสชฺช กณฺหทฺถกฺขิ นิคจฺจสิ
น เว อคฺคิ เจตยติ อหิ พาลิ ทฺทามิตติ
พาลो จ ชลิตํ อคฺคิ อสชฺชน ๒ ส ทฺยฺหติ
เอวเมว ตฺวํ มาร อสชฺชน ตถาคถิ
สยิ ทฺทิสฺสตี อตฺตานันฺเต พาลิ อคฺคิวิ สมฺมุสฺส
อปฺพลฺลํ ปสฺวิ มาโร อสชฺชน ตถาคถิ
กิณฺนุ มลฺลยสิ ปาปิเม น เม ปาปิ วิปจฺจติ
กโรโต จियติ ปาปิ จิรรตฺตาย กนฺทติ ๓
มาร นิพฺพินฺท พุทฺธมฺหา อสฺมมาภาสิ ภิกฺขุสุ

#๑ ม. มหาเมรุโน ๑ ๒ โป. ม. อสชฺชน นั ๑ ๓ โป. ม. ยู. อนุตก ๑

อิติ มารั อตฺตชเชตี ๑ ภิกฺขุ เกสสภาวเน
ตโต โส ทุมฺมน โย โยจ โย ตตฺตเถวนฺตรรายถาตี ฯ
มารตชฺชนียสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมั ฯ
จฺพยมกฺวคฺโค ปญฺจโม ฯ
ตสฺสุทธานั
สาเลยฺยเวรณฺชเวทลล ๒ จฺพมหาธมฺมสมาทานั
วีรมฺสกา จ พุรหฺมา ทฺวสี จ มาโร ปญฺจโม วรฺวคฺโค
มุลปณฺณาสกั นิฏฺฐิตํ ฯ

-
- #๑ ที. ย. อฆฺฏเฐตี ฯ ๒ ม. สาเลยฺยเวรณฺชทฺเว จ ตฺวฏฺฐิ
จฺพมหาธมฺมสมาทานณฺจ
วีรมฺสกา โกสมฺพิ จ
พุรหฺมโน ทฺวสี จ มาโร ทสโม จ วคฺโค
สาเลยฺยวคฺโค นิฏฺฐิตโต ปญฺจโม
อิทํ วคฺคานมฺุทฺทานั
มุลปฺริยาโย เจว สีหนาทอ จ อุตฺตโม
กกโจ เจว โคสิงฺโก สาเลยฺโย จ อิเม ปญฺจ
มุลปณฺณาสกั สมตฺตํ ฯ
-